LVCIS EVANGELICÆ, SVB VELVM SACRORVM EMBLEMATVM RECONDITÆ, PARS TERTIA HOC EST

CÆLESTE PANTHEON,

Sive

CAELVM NOVVM, IN FESTA ET GESTA SANCTORUM TOTIVS ANNI,

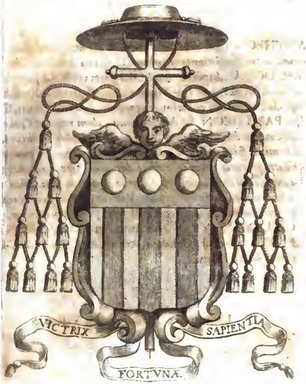
SELECTA HISTORIA, & MORALI DOCTRINA VARIE ILLUSTRATUM,

Per R. P. HENRICUM ENGELGRAVE, Societatis IESU Theologum.

PARS PRIMA.

COLONIÆ AGRIPPINÆ,
Apud IOANNEM BUSÆUM Bibliopolam.
M. DC. LVII.
Cum Privilegio Sac. Cæsareæ Majestatis speciali, & Catholici Regis Hispaniarum.

ILLVSTRISSIMO AC REVERENDISSIMO

DOMINO,

D. ANDREÆ

CRVESEN,

V· ARCHI-EPISCOPO

MECHLINIENSI,

BELGII PRIMATI.

LIceat mihi, ILLUSTRISSIME PRÆSUL, de te Belgii *Primate*, quod olim Philosophus Romanus de Vrbis Principe usurpavit: *Tibi non magis quàm* SOLI *latere contingit*; (Seneca l. 1. de Clement. c. 8.) eo, quæ lucem spectant, hæ tenues lucubrationes meæ, non tam in cæli, quàm mentis nocte conceptæ, queunt illuminari.

PAN-

PANTHEON illud vetuſtum, quod Plinius *inter pulcherrima operum* recenſuit, infame quondam Deorum delubrum, nunc DIVUM DOMVS, ſupernè uni SOLI patet; vidiſti. Habes & inter illos hîc, ANDREA, in quo Tuam videas effigiem, rudi quidem penicillo, ſed virtutum coloribus expreſſam. *Cælum* eſt: nam, ſi Dioni fides, PANTHEON ſic dictum; *quia cælum referret*. Quàm aptè nos, dicat, qui docuit melleâ ſuâ facundiâ: *Habet Eccleſia* CÆLOS *ſuos, homines ſpirituales, vitâ conſpicuos, fide puros, ſpe firmos, latos charitate; pluentes pluviam verbi ſalutarem. Hi tonant increpationibus, coruſcant miraculis. Hi enarrant gloriam Dei.* Illos refers; Plura non audeo, ne in modeſtiam Veſtram impingam. Vtque *homines ſpirituales*, tuique gregis Paſtores ſanctè æmulentur, pátere hoc CÆLVM NOVVM Tuo nutu, ſeu PRIMATE INTELLIGENTIA volvatur. Gandavi, Anno Chriſtiano M.DC.LVII. Natalitiis MARIAnis.

S. Bern. Serm. 27. in Cant.

Illuſtriſſimæ Dominationis Veſtræ

infimus ſervus,

HENRICUS ENGELGRAVE
SOCIETATIS IESV.

PRÆFATIO AD LECTOREM.

Pantheon dum tibi pando, mi Lector, ne in vestibulo offendas, dum plures tibi fortè Deos fingis, & verè. Sic porrò homines æterna Patris Sapientia indigitavit: *Ego dixi, Dii estis vos, & filii Excelsi omnes.* *Psalm. 81. & Ioan. 10.* Quæ sic illustrat Ecclesiæ lumen, & columen, Augustinus: *Si filii Dei facti sumus, & Dii facti sumus; sed hoc gratia est adoptantis, non natura generantis.* *Aug. in Psal. 49.* Hieronymus verò, illa cælestis tuba Evangelii, viros Apostolicos cumprimis, Deos rectè compellari docuit, dum dixit: *Pulchrè interrogat, quem dicunt homines esse filium hominis? quia qui de filio hominis loquuntur, homines sunt; qui verò divinitatem ejus intelligunt, non homines, sed Dii appellantur.* *S. Hieron. in Matth. c. 16.* Atque hos inter, & vos accenseri posse, manifestò indicat, cùm ait: *qui Cooperatores sunt Christi, Dii vocantur.* *Hieron. in Isai. c. 10.* Quæ sacri divinarum literarum Commentatores uberiùs prosequuntur. Sed instar omnium, una nobis *Aquinas* Aquila, qui *non usitata, nec tenui penna*, hæc exaravit: *Vnigenitus Dei filius sua divinitatis volens nos esse participes, naturam nostram assumpsit; ut homines* Deos *faceret, factus est homo.* *Horat.: S. Thom. opusc. 57.*

Quod si hìc in terris Iusti, atque omnes, ad *quos sermo Dei factus est*, *Ioan. 10.* Dii nuncupentur; quantò magis *Divi*, qui in *Cœleste Pantheon* recepti, & superis adscripti sunt? Quod doctè & disertè tradit Hipponensis Antistes: *si homines*, inquit, *dicti sunt Dii, quòd in populo Dei sunt; quantò magis immortales, eo nomine digni sunt, qui ea fruuntur beatitudine, ad quam Deum colendo cupiunt homines pervenire.* *Aug. l. 9. de Civit. cap. 23.*

Accedit minimè insolens videri, hanc gestis Sanctorum frontem præfigi, quam Cardinalis Baronius ab aliis usurpatam asserit, qui res gestas Principum virorum, *Pantheon* appellârunt, atque Vrbano III. Summo Pontifici dicârunt. *Baron. an. Chr. 1186*

Vnum est in quo potissimum desudavi, ut Argumentum non festis dumtaxat, sed & Divorum gestis (quæ plures, Evangelio inhærentes, intacta relinquunt) accommodum seligerem, Principes in eo Ecclesiæ Doctores, & Oratores, *Angelicum* & *Seraphicum*, sectatus.

Denique, ut alibi præfatus sum, *alii meros flores loquantur, & folia*; *Aug. l. 4. de doct. Christian.* nos humili stilo, & tenui modulamur avenâ: sic tamen, ut si tuo, mi Lector, spiritu, hoc est, qui sacrum Ecclesiasten decet, Apostolico animetur, *vincet avena tubas.* *Martial l. 7. Epig. 3.*

FACUL-

FACULTAS R. PATRIS PROVINCIALIS
Provinciæ Flandro-Belgicæ Societatis Jesu.

EGo infra scriptus Societatis IESV per Flandro Belgium Præpositus Provincialis, potestate mihi facta ab Adm. R. P. N. GOSVVINO NYCKEL Præposito Generali facultatem concedo IOANNI BVSÆO Bibliopolæ Coloniensi, SOLI, ut opus hoc, quod inscribitur CÆLESTE PANTHEON, seu COELVM NOVVM, IN FESTA ET GESTA SANCTORVM in duas Partes divisum, à R. P. HENRICO ENGELGRAVE ejusdem Societatis compositum, & à tribus nostris Theologis lectum & approbatum, typis mandetur. In quorum fidem hasce manu nostra subscriptas, solito officii sigillo munitas dedimus Antverpiæ 12. Martii 1657.

Thomas Dekens.

PRIVILEGIVM SACRÆ CÆSAREÆ MAIESTAtis & facultas R. P. Provincialis Societatis Iesu Inferioris Rheni.

CVm Sacræ Cæsareæ Majestatis decreto omnibus & singulis Typographis, & Bibliopolis, ac aliis quibuscunque Librariam negotiationem exercentibus seriò prohibeatur, ne quisquam ullos Libros à Societatis IESV Patribus hactenus editos, vel in posterum edendos, intra Sacri Romani Imperii, Regnum & Dominiorum suæ Cæsareæ Majestatis hæreditariorum fines, simili, vel alio characteris genere, aut formâ, sive in toto, sive parte recudere, vel alio recudendos mittere, aut alibi etiam impressos adducere, vendere, & distrahere clam, seu palam, citra consensum & testimonium supradictorum Patrum audeat, vel præsumat, potestate ad id mihi factâ ab Adm. R. P. N. GOSVVINO NYCKEL Societat. IESV Præposito Generali, ego HIERONYMVS VVARMOLDI, ejusdem Societatis per Rheni Inferioris Provinciam Præpositus Provincialis IOANNI BVSÆO, Civi & Bibliopolæ Coloniensi potestatem facio, ut COELESTE PANTHEON sive CONCIONES OMNES de FESTIS ET GESTIS SANCTORVM, à R. P. HENRICO ENGELGRAVE Societatis nostri Theologo conscriptas, legitimeque censas ac probatas, bono publico typis suis exscribere, ac vulgare possit. In quorum fidem hoc ei Testimonium manu mea subscriptione, ac sigilli impressione munitũ dedi Coloniæ XIX. Aprilis Anno M.DC.LVII.

Hieronymus Warmoldi.

SVMMA PRIVILEGII
Regis Hispaniarum.

PHILIPPI IV, Hispaniarum, Indiarum, &c. Regis Catholici, & Belgarum Principis Diplomate sancitum est, ne quis librum intitulatum COELESTE PANTHEON sive COELVM NOVVM IN FESTA ET GESTA SANCTORVM totius Anni per R. Patrem HENRICVM ENGELGRAVE Societatis Iesu Theologum conscriptum, præter IOANNIS BVSÆI Civis & Bibliopolæ Coloniensis voluntatem intra septem abhinc annos ullo modo Imprimat, sive in toto, sive in parte aut alibi impressum adducere, vendere & distrahere clam seu palam in hasce inferioris Germaniæ Regiones, præter consensum Prædicti IOANNIS BVSÆI præsumat, qui secus faxit, confiscatione librorum, aliisque gravibus pœnis mulctabitur, ut latius patet in litteris datis Bruxellis, 23. Aug. 1657.

signat

Loyens.

CENSVRA ORDINARII.

CÆLESTE PANTHEON, Christianæ pietatis Emblematibus Festa & Gesta Sanctorum totius Anni comprehendens, A. R. P. HENRICVS ENGELGRAVE SOCIETATIS IESV Theologus Lectori exhibet: quod cum fidei aut bonis moribus non adversetur, omniaque sana, pia & docta contineat, insuper fidelem animam stylo concionatorio ad Cælum Nouum invitet, præsentem tractatum typis committi posse concedo. Coloniæ 20. Augusti 1657.

Adrianus de Walenburch Metrop. Ecclesiæ Coloniensis Presbyter Canonicus & Censor librorum Ordinarius.

FESTVM

FESTUM CIRCUMCISIONIS DOMINI.

Vocatum est NOMEN *ejus* IESUS. *Lucæ* 2.

Pulchrum properat per vulnera NOMEN. *Virg. 9. Æneid.*

ARGUMENTUM.

Philipp. 2. HOc optatissimo anni exorientis auspicio, nomen illud *amabile*, nomen *laudabile*, nomen *admirabile*, *nomen super omne*, augustissimũ, inquam, IESU Nomen, vobis in Strenam propono, omnium linguis celebrandũ, calamis exarandũ, cordibus efformandum: Amantum more, & amore, qui ut suorum, quos ardent, nomina corticis haud secus meliori flammâ incensi, IESUM corpori, IESUM cordi insculpsêre. Vbi quàm maximè ridenda, vel potiùs deflenda, sese cumprimis obiicit, mortalium cæcitas: qui omne ingenium, studium, solertiam contulêre, ut inane nomen suum posteris commendarent; quod vel chartis, & codicibus inscriptum, flamma absumpsit: aut marmori incisum, vetustas abolevit: aut ipsis superbis substructionibus, & Mausolæis insculptum, invidia obfuscavit, livor subvertit. Atque hi omnes, *qui vocaverunt* NOMINA *in terris suis*, non secus ac Babylonii, qui dixerunt: *faciamus nobis civitatem, & turrim, & celebremus* NOMEN NOSTRUM, turpiter decepti sunt. At qua ratione quis veram nominis sui immortalitatem consequi queat, hodierna luce vobis comprobabo.

Psal. 48.

Gen. 12.

§. I. *Maiori cura & labore adnitendum, ut SS. Nomen Domini celebretur, quàm cæci mortales studeant, ut inane suum nomen amplificent.*

§. II. *Exemplo* IESU, *qui verè* IESUS *& Salvator fuit, nomina nostra præclaris factis, & heroicis virtutibus comprobanda, ut secundum* NOMEN, *sic & laus.* Psal. 47.

§. III. *Extremo spiritu, SS. Nomen* IESU *ingeminare.*

FESTVM CIRCVMCISIONIS DOMINI

Vocatum est nomen eius IESVS. Lucæ 2.

lib. 4. de legib. DIVINVS ille Plato, philosophorum omnium celeberrimus, hanc verissimam quondam protulit sententiam: *Industria humana semper ennuit, ut* NOMEN *suum dilataret.* Mortalium studium in eo maximè desudavit, ut nomen suum immortalitati commendarent: ad hoc omnes corporis Vires, omnes ingenij nervos, omnes fortunas contulerunt, ut

——— famâ super æthera noti,
6. Æneid. *Æternumque foret per secula nomen.*

Ac primùm quidem Hannon, Carthaginiensium gubernator, ut VIROS *inter* NOMINATOS *ac famosos* censeri; quin imò, per orbem universum velut Deus alter, aut Numen aliquod decantari, ac celebrari posset, consilium cepit plenum vanitatis, & arrogantiæ. Aves vocales garrire suetas, ut sunt picæ, monedulæ, psittaci, aliæque consimiles, undique conquiri, & voce humanâ hæc pauca verba edoceri iussit *Ἄννων Θεός ἐστι, Hannon est Deus*; in animum inducens suum, mox ùt hæ volucres libertati restituerentur, ubique genitum Epiphonema illud decantaturas, sibique tacitus applaudebat illud Poetæ:

Baruch. 3.
Ælian. l. 4. var. hist.

Ovid. l. 2. Fast. *Iam canitur toto* NOMEN *in orbe meum,*

Sed quàm turpiter spe suâ elusus, eventus docuit: nam aves illæ tanto molimine, tanto tempore instructæ, vix ad suas sorores, in silvas redierant, vox sua quamque sonat, rursus more, ac ore suo obstrepebant, Hannonis oblitæ.

Boterus de origine urbium l. 1. c. 6. Plus fortasse quibusdam probabitur solers, & ingeniosum Metelli commentum, qui ne morte Cæciliæ Metellæ, nobilissimæ Matronæ, nomen quoque interiret; sed *post fata superstes*, in auribus omnium resonaret, in animis viveret, propter viam Appiam, in funere Cæciliæ, turrim rotundam è Pario marmore eo artificio exædificavit, ut si quis hunc versum CÆCILIA:

Virg. Eclog. 5. *Semper honos,* NOMENQVE *tuum, laudesque manebunt,*

Pronuntiaret; Echo admiranda, eundem redderet integrum, & articulatim octies ut minimùm resonaret: *Semper honos,* NOMENQVE *tuum,* &c. Nusquam gentium eiusmodi Echo octophona exauditur; eo fine, mirâ industriâ, ac magno impendio constructa, ut Matronæ huius inane nomen, in cælum extolleret, ac divulgaret. Verumenim vero non expenderat, voces illas in aurâ evanescere, eaq; silente conticescere, atque omnem memoriam Metellæ, cum sonitu perire. Quemadmodum & hac nostra tempestate fieri videmus, ab ijs, qui nominis celebritatem, aut ab argutis Oratorum, Poëtarumque vocibus; aut à festivo Tormentorum boatu; aut etiam iam efferendi, à funebri Campanarum sono, studiosè aucupati consueverunt, ignari; quia *periit memoria eorum cum sonitu.* Scopum suum attigisse videntur, qui ingenij sui monumenta prælo, & nomina typis mandârunt: nam, ut ille cecinit;

Psal. 9. v. 8.

Longum Scriptor prorogat ævum.

Sic honor, & NOMEN divinis vatibus, atque
Carminibus venit; ut ille vanè, & insanè gloriatur: *Horat. de Arte.*
--- Victura meis mandantur NOMINA *chartis.*

Tibull. Pulchrum enim verò ad nominis claritatem inventum, nisi flamma famam aboleret, & luce Vulcani, quàm propriâ laude non ignobiles Scriptores, illustriores forent. Aristarchus ad mille Commentarios conscripsit, quorum *ne linea ducta superstes.* Chrysippus septingenta, lucubrando volumina, oleum perdidit: omnia quippe flamma absumpsit. Dionysius Grammaticus fertur tria millia, quingentos libros composuisse; quorum ne pagina reperitur. Trismegistus supra 36525. libros propria manu exaravit; è quibus ne litera, aut apex ad posteros pervenit. sed parùm hoc; ingentes quam maximè bibliothecas luculenta incendia depopulata sunt: ut non iniuria illud Poëtæ queri posses,

Nierenb. d. ferent. æterni & temp. pag. 253.

Exitus est studij parva favilla mei.

Ovid. lib. 5 Trist. Ptolemæus Philadelphus, Rex Ægypti, Bibliothecam sumptu planè regio Alexandriæ instruxit, cui præfecit virum scriptis, & factis illustrem, Demetrium Phalereum, Athenis exulem, qui, teste Cedreno, *libros sacros, Chaldaicos, Ægyptios, & Romanos, aliosque diversis linguis in Græcam omnes converti curavit, in universum, ad centum millia voluminum*; cumque regis aures fama tetigisset Hebrææ, sapientiæ, sacrasque paginas ab orbe condito, non alio quàm Hebræo idiomate prostare; misit qui Hebræa biblia conquirerent, & idoneos homines simul conduxit septuaginta numero, qui in Græcam linguam verterent; quod ut quàm fidelissimè fieret, omnes distinctis cellulis, à se ipsis divisit, & hinc illa ab Ecclesia recepta, 70. interpretum versio. nunc amplitudinem Bibliothecæ huius Alexandrinæ attendite.

Lipsius de bibliothecis c. 2.
Cedrenus l. 22.

Tradit Iosephus, *Demetrium aliquando à Philadelpho interrogatum, quot millia librorum iam haberet? respondisse, ducenta millia, sed sperare brevi, ad quingenta.* Vides quàm auxerit: sed quantò magis postea; atque etiam alij Reges? profectò ad *septingenta millia* venerunt. Agellio, & ipso Ammiano testibus.

Ioseph. l. 12. antiq. c. 12. Euseb. de præpar. l. 8.

Egregium hoc, quin imò maximè regium *opus*, Iustus Lipsius suspiciens, ait: Reges & Dynastas immensam hanc librorum copiam sibi comparâsse, *non in usum solùm, sed ambitionem, aut splendorem* NOMINIS. Sed quam fine suo frustrati sint; eorum flamma, & cinis comprobavit; unde exclamat: *Voluminum septingenta millia? O Thesaurum! sed in re æterna, non æternum!* nam totum hoc, quidquid fuit librorum, bello Alexandrino, cùm sub Cæsare urbs diripitur, conflagravit. En quò *pulcherrimum regiæ opulentiæ monumentum*; nil nisi bustum, & acerba cinis.

Lipsius de biblioth. c. 1. Lipsius c. 2.
Ammiã. l. 22. Seneca de tranquil. c. 9.

Huic accenseri potest bibliotheca Constantiniana, in qua centum viginti millia librorum recondita, inter ea Draconis intestinum, centum viginti pedes longum, cui aureis literis Homeri Ilias, atque Odyssea fuerint inscripta; atque hæc universa igne depopulante in cineres redacta sunt. Libet hic exclamare:

Lipsius c. 9. Cedren. Zonarab.

O curas hominum! quantum est in rebus inane!

§. I.

§. I.

Maiori curâ & labore connitendum, ut SS. Nomen Domini celebretur, quàm cæci mortales studeant, ut inane suum nomem amplificent.

AVdistis quanto conatu, industriâ, solertiâ, quibus studiis, laboribus, lucubrationibus, quam immensis sumptibus, fortunis, impensis mortales, & frustra quidem, desudarunt, ut vanam NOMINIS *umbram* sibi compararent. Vnum vos hoc auspicatissimo anni exorientis die precor, ut quantum hi perituræ famæ, & vanissimi nominis sectatores, tantum vos studii, operæ, ac industriæ conferatis, ut Nomen *Admirabile*, nomen *amabile*, nomen *laudabile*, nomen SUPER OMNE NOMEN, augustissimum, inquam, illud IESU nomen, omni veneratione celebrare, per omnium ora resonare, in omnium corda dilatare studeatis. Hoc nomen IESU, infantes vestros ante Alpha & Beta, longè citiùs, & argutiùs, quàm psittacos Hannonis nomen, pronuntiare docete. Frater ille Seraphici Ordinis B. Felix, Religiosus Doctor, Romæ, per decem & quatuor annos, stipem ostiatim emendicans, parvulos obvios coëgit, nomenque IESU invocare, ac inclamare, instituit. Hoc cùm lacte parvulis vestris instillate, ut piissima Mater Monica, lactanti Augustino: quod quantum illi profuerit, ipse profitetur dicens, se lectitando Tullium, ad amorem Philosophiæ vehementer inflammatum. *Excitabar*, inquit, *sermone illo, & accendebar, & ardebam, & hoc solum me in tanta flagrantiâ refrigerabat, quòd nomen Christi non erat ibi. hoc nomen Salvatoris mei*, (id est IESU) *filii tui, in ipso adhuc lacte Matris, tenerum cor meum pie biberat, & alte retinebat: & quidquid sine hoc* NOMINE *fuisset, quamvis litteratum, & expolitum, & veridicum, non me totum rapiebat.* Vbi & illud obiter inculcandum, quod piis etiam Matronis familiare novi, ut gravidæ SS. IESU nomen sæpius ingeminent, & fœtui suo, vel in utero imprimi exoptent. Id nemini peregrinum videbitur, si attenderit quod Stengelius noster commemorat: puerum fuisse nuper, nobili sanè prosapia oriundum, nominis autem, ac familiæ sibi notissimæ, qui Bruntruti literis operam navavit, omnibusque spectandum dedit sæpius, ex utero secum natum paternum nomen, post aurem expressum, quod acceperat hoc modo. Mater illius ante conjugium, ita sponsa sponsum efflictim amabat, ut quidquid manu arriperet, in eo statim sponsi nomen inscriberet. Prægnans posteà, fortè territa, aurem fricuit, quo contactu id nomen, quod animo intuebatur, fœtui eleganter impressit.

Bern. ser. 1. de Circume.

Iudicũ 9. Psal. 112. Philipp. 2. v. 9.

August. l. 3. Conf. c. 4.

Stengelius lib. de monstris, c. 5. §. 12.

Hoc tutissimum contra omnia pericula munimentum, ut vel in puero Ethnico (quod litteræ Indicæ referunt) manifestum est. In flumen is fortè inciderat, jámque totus hauriebatur, dum è ripa Lusitanus Christianus sic ad illum: ô puer, inquit, invoca IESU nomen. Parvulus ille IESUM inclamavit, & ecce illi aquæ, ad instar solidi marmoris: per illas inambulat, & littori redditur. Hoc nomine liberi vestri, ab omni discrimine liberi, contra omnes casus tuti, ac muniti sunt. Hoc nomen frontibus eorum, digitis vestris inscribite, ut parvulus IESUS Edmundum parvulum cœlestis Magister edocuit, dum illi se sistit, venerandum nomen fronti aureis litteris inscriptum ostentans: illudque illi documentum reliquit, hoc nomen fronti suo digito inscribat. Longè argutiùs omnium vestrum ora, ubi manè experrecti, & sub noctem cubitum concessuri, nomen IESU, quàm Echo illa octophona nomen Metellæ, resonabunt. Non è concavis saxis, sed è foraminibus petræ, è sacratissimis IESU vulneribus cælestis tibi Echo respondebit, si quoties in cubili tuo illum intuitus, pio corde & ore exclamaveris: *Iesu! esto mihi Iesus!*

Aug. libr. de contrit. cord. tom. 9.

O *Amor*! ô IESU! *quoties clamatur, amatur;*
Hic mea morte suâ, crimina demseremit.
O *Amor*! ô IESU! *tecum volo vivere: verè.*
IESUS *amor nunquam corde recedat, edat.*

Illum quoties respiratis, ejus nominis gloriam, non vestram sectamini. Sensit hoc, & censuit, proximum cælo caput, Gregorius XIII, de quo ita Lorinus, oculatus testis. Memini anno 1584, audire me optimi, maximi, optimeque & maximè tum de Ecclesia universa, tum de Societate nostra meriti, Gregorii XIII summi Pontificis, postquam in aula scholarum, quas non magis nobis, quàm urbi & orbi, publicæque omnium utilitati, verè Pontificiâ magnificentiâ construxerat, ab Oratore nostro Stephano Tuccio, & festivo omnium applaudentium sono exceptus est, has collacrymantis, pias & modestas, raucas licèt, ac exiles ex Christiano & magnanimo profectò corde voces: *Non nobis, Domine, non nobis; sed* NOMINI *tuo da gloriam.* Sectentur alii denique è scriptis suis, è combustibili charta, ex incendiaria papyro gloriam in fumos abituram; nos immortalem illam gloriam in eo consequi studeamus, ut cum Augustino nullus nobis codex placeat, nullus liber volvatur, ubi hoc *nomen Salvatoris* non reperiatur, *& quidquid sine hoc* NOMINE, *quantumvis litteratum, & expolitum*, non te rapiat. Nullus itaque vobis liber teratur, nulla pagina volvatur, nulla charta scribatur; ubi IESUS non legatur. Doctor gentium, qui magnum, & *memorabile* NOMEN ad omnes gentes evolare fecit, nullam propè paginam conscripsit, quæ non *Iesu* nomine insignita sit, cùm justo calculo ducentias decies novies, NOMEN IESU; Christi verò, quadringenties, & semel expresserit, memor illius de se dicti Actorum 9: *Vas electionis est mihi iste, ut portet* NOMEN *meum coram gentibus, & filiis Israël.* Vnde Hieronymus: *hoc patiebatur Paulus de nimio amore Christi, ut eum semper quem diligebat, etiam superfluè, & extraordinariè* NOMINARET. Expressiùs Doctor Angelicus, apud quem Paulus tanto in pretio fuit, ut sociis aliquando laudantibus, & ostendentibus amplitudinem urbis Parisiensis, ejusque palatia, omnemque opulentiam, animi sui sensum candidè exposuerit: pluris se scripta Chrysostomi, quàm universam Lutetiam Parisiorum, cum omni divitiarum affluentiâ, facere. Hic, inquam, qui Paulum Doctorem habuit, sic in laudes ejus excurrit: *Portavit in corde*, (nomen IESU) semper de eo cogitando: *in fronte*, de eo gloriando: *in ore*, semper de eo loquendo: *in manu*, omnia in nomine ejus faciendo: *in calamo*, de eo scribendo: *in toto corpore*, pro eo patiendo; & *inde saliit in os*, in ipsam morientis

Lorin. in Psal. 113 v. 9.

Psal 113

Aug. l. 1. Confess. c. 4.

Virg. l. 2. Aeneid.

Hierony. in Epist. ad Ephes. c. 1.

Breviar. Ord. Prædic. lect. 7. Officii de S. Thoma. Caus. fin paralelia eloq. l. 3. c. 12.

S. Thomas serm. 1. de Convers. S. Pauli.

mbrientis linguam: resectum etenim à cervice corpus, ingenti miraculo *Iesu, Iesu, Iesu* sonabat, & tribus se saltibus, vi quadam spiritus librans, tres ibi fontes, dum lac pro sanguine dedit, excitavit. B. Ioannem verò, qui Iesum totum suxerat, ducenties & quinquagies, sanctissimum hoc *Iesu* nomē, scriptorum solus expressum reliquisse comperimus. Consimile quid in Sancto Ioanne Columbino observare est, qui Ordinem Iesuatorum instituit, in cujus paucis epistolis quæ exstant, millies & quingenties sacrum Iesu nomen legitur exaratum. Quod ut & nos aliquâ ratione æmulemur, suavissimum mellei Doctoris monitum sequamur, qui hoc sapuit: *Si* *Ber. Ser. 15. in Cant.* *scribas, non sapit mihi, nisi legero ibi Iesum, si disputes, aut conferas, non sapit mihi, nisi sonuerit ibi* Iesus. Nec scriptis dumtaxat, sed ut magnates omni supellectili suæ gentilitias tesseras, ita omnibus verbis, actibus, cogitatis, venerandum illud nomen præfigendum commendat, dicens: Tam singularis est reverentiæ nomen Iesu, ut ab eius venerabili laude nullus excipiatur status, nullus excludatur locus, nullum præscribatur tempus, nullum removendum sit opus.

1. Nullus excipitur status, ut Propheta testatur: Reges terræ, & omnes populi, principes, & iudices terræ, juvenes & virgines, senes cum iunioribus *Psal. 148.* *laudent* Nomen Domini; *quia exaltatum est* Nomen *eius solius*, cui omne genu flectitur, *cælestium, terrestrium, & infernorum.*

2. Ab eius laude nullus excluditur locus: etenim gloriosi nominis præco Apostolus illud per orbem *Psal. 47.* universum diffudit. Vnde Psaltes regius: *Secundùm* Nomen *tuum, sic & laus tua in omnes fines terræ.* & ne credas fortè orbis angulum exclusum, addit: *À Solis* *Psal. 112.* *ortu usque ad occasum* LAVDABILE NOMEN Domini.

3. Nullum tempus præscribitur: quia *nomen eius benedictum ex hoc nunc, & usque in sæculum*; ut hic illud celebrare non pigeat, quod omni æternitate laudare delectat.

4. Nullus opus, hoc illustri titulo destituatur, monente Apostolo ad Coloss. 3. 17. *Omne quodcumque facitis in verbo, aut in opere, omnia in* Nomine Domini Iesu *Christi*. Optimus enim hic ordo est, ut omnis vel verbi, vel operis, à nomine Iesu, nobis origo, & initium sumatur, ac in Iesum consummatio referatur. Quare si cubitum concedis, si strato assurgis, si cibum vel potum sumere incipis, aut si scribis, vel legis, seu aliud aliquid opereris, hoc nomen Iesu *reverentialiter* interpones.

Aliò Darius Imp. ingenij sui perspicacitate, ut nominis immortalitatem consequeretur, collimavit, qui argenteis, aureisque nummis, imaginem suam, subjecto nomine excudi fecit; ut hisce veluti pretiosis, & canoris tubis, nominis famam per omnes regiones, ac regna divulgaret: dum tandem deprehendit nummos cum effigie, ac nomine suo, crumenis abdi, cistis concludi, & nec lucē posse conspicari. Aliud à vobis cælestis Spōsus postulat, qui illud *Cant. 8. v. 6.* sculpi vult *ut signaculum super cor, & super brachium.*

Quærit Theodoretus, ut quid dulcissimo Sponso non sufficiat cordi incisum esse, sed & brachio? *Vult*, inquit, *Salvator noster, ut eum pro signaculo in actibus habeamus, & notam ipsius in omnibus tam dictis, quàm factis imprimamus.* Iesum cor cogitet, Iesum os proferat, Iesum oculi legant, manus scribant, mores referant; quidquid agam, Iesu auspice agam. Vigilabo? in oculis Iesus erit: dormiam? Iesum somniabo. ambulabo? comes Iesus ibit. Sedebo? latus claudet Iesus. Studebo? Iesus erudiet. Scribam? calamum cum manu Iesus ducet, & Iesus Iesum scribet. Orabo? verba Iesus formabit, animabit Iesus. fessus ero? recreabit Iesus. Esuriam? sitiam? Iesus pascet, Iesus potabit. in tenebris ero? lux est nomen Iesu. Vnde Bernardus: *Nec tantùm lux est nomen Iesu,* *Ber. Ser. 15. in Cant.* *sed & cibus. An non toties confortaris, quoties recordaris? quid æquè mentem cogitantis impinguat? quid ita exercitatos reparat sensus, virtutes roborat, vegetat bonos mores, castas fovet affectiones? aridus est omnis animæ cibus, si non oleo isto infunditur: insipidus est, si non hoc sale conditur.* Ægrotabo denique? aderit medicus Iesus. Moriar? Iesu moriar meo. Iesus oculos claudet. Iesu sinus, mihi tumulus; tumuli inscriptio, Iesu nomen erit. Si veteres, filij huius sæculi, *vocaverunt* Nomi- *Psal. 48.* na *in terris* suis; quin & nos nomen Domini extollamus in cælis.

Sunt qui perennē nominis gloriam in excelsis palatijs, amplis atrijs, marmoreis substructionibus collocârunt, quorum summum studium, à saxis, & lapidibus, nominis immortalitatem emendicare; in quos stylum acuit Magnus Basilius: *Nonne vides eos, qui forà, & gymnasia in civitatibus ædificarunt, muros* *Basil in Psal. 48.* *excitarunt, aquæductus adornarunt, quo pacto eorum* Nomina, *hisce sint indita ædificiis terrenis? commenti modum, quo in longum vitæ tempus,* SVI MEMORIAM Nominis *prorogarent.* Hinc passim uncialibus literis, in publicis curijs, thermis, pilis, portis, porticibus, obeliscis, statuis, exarata sunt Præfecti operis, Senatoris, Consulis, Prætoris nomina: tali anno, Consule tali, hæc moles posita est. Atque utinam in hoc genere, quodam veluti rudimento delirij, non plures teneantur! quos non injuria cavillus ille perstringeret, quem in Trajanum, qui omnibus operibus suis, tam novis, quàm innovatis, suum nomen inscripserat, Constantinus Magnus apud Aurelium Victorem coniecit, ut *quasi parietaria herba* exstantes, muris omnibus adhærescant. Cui non absimilem, Lampadium quendam prætorianum præfectum, explodit Ammianus Marcellinus. *Homo*, inquit, *erat indignanter admodum sustinens, si etiam cùm spueret, non laudaretur*; & addit: *Vanitatis eius exemplum, ne latiùs evagemur, hoc unum sufficiet poni, leve quidem, cavendum tamen: per omnia enim civitatis membra, quæ diversorum Principum exornarant impensa,* Nomen proprium *inscribebat, nō ut veterū instaurator, sed ut conditor; quo vitio laborasse dicitur Traianus, unde eum herbam parietinam iocando cognominarunt.* Ubi, ut videtis, vel ipsi gentiles, hanc vanitatem cavendam, vitio vertendam, ludibrio ac dedecori habendam, manifestò declararunt. Quo ex capite Christianos plerosque exagitat in hunc modum Chrysostomus: *Vocaverunt nomina sua in terris suis: ecce aliud genus amentiæ, ædificiis, agris, & balneis sua* Nomi- *Chrysost. in Psal. 48.* na *inscribere, & putare magnam se consolationem ex eo accipere, & umbram* (ut canis Æsopicus) *pro rei veritate persequi.* Aliam profectò, eámque verissimam ad nominis immortalitatem viam assignat: *Si enim perpetuam memoriam desideras, ne* Nomen, *ô homo, ædificiis inscribas; sed trophæa rectè factorum erigas, quæ & in præsenti Vita* Nomen *tibi conservant, & in futura vita immortalem tibi requiem comparant. Si sis memoriæ cupidus, ego te docebo viam veram, & apertissimam: Virtutis curam gere. nihil enim facit* Nomen *adeò immortale, ut natura Virtutis. Id ostendunt Martyres, ostendunt Apostolorum reliquiæ, ostendit memoria eorum, qui rectè & ex virtute vixerunt. Quot Reges urbes everterunt, portas extruxerunt, &* Nominibus *suis inscriptis decesserunt? nec eis tamen quidquam profuit; sed silentio, & oblivioni*

livioni mandati sunt. Piscator autem Petrus, qui nihil fecit eorum, quoniam virtutem est prosecutus, & civitatem maximè regiam occupavit, etiam post mortem splendet Sole clarius, & ab ortu Solis, usque ad occasum, LAUDABILE NOMEN *eius. Quod tu autem facis, est ridiculum, & plenum ignominiâ.* Sed parum hoc, publicis illis substructionibus, magnificis operibus, Consulum nomina inscribi; cùm huius gloriolæ partem vel maximam, civium frequentia, atque ipsa Respublica, cuius vectigalibus, ac publico ærario erecta sunt, iure sibi viodicare censeatur. At illorum nomina, æternâ oblivione obliteranda, qui excelsas moles, amplissimas ædes, marmorea atria, vasta prædia, latos fundos, amœnissimas villas suburbanas sibi construunt; atque iis insignia præfigentes, viri opulenti, ac potentis, sibi nomen comparant; cùm interim non advertunt, nec attendunt, quot plaustra injuriosorum nominum, cognominum, calumniarum à transeuntibus, illis ingerantur. Eccum *illa domus istius avari, istius raptoris viduarum, & orphanorum spoliatoris. Hæc enim monumenta,* inquit Chrysostomus, *non te clarum reddent; sed ora omnium aperiunt. Ædificia enim non sinunt tuam avaritiam, quæ oblivioni tradi poterat, temporis excursu extingui, & stant veluti columnæ, & trophæa erecta avaritiæ.* Hi ære alieno, pauperum sanguine, tot viduarum ac pupillorum substantiâ; altissimas tectorum moles educunt, nec tam in ædes, quàm in cælum ituri videntur. Quid quòd in iis alter ab altero, non pariete, sed integrâ contignatione dividitur; & cubicula cùm vix unum plures occupent, uni tamen plura præscribunt, totidémque veluti oppida intra domos excitant; cùm tamen non ideo lætiùs, quia latiùs, vivere contingat. Ipsa cubicola in prospectu disponunt, ut ad nutum oculorum atque intuitum, omnia simul præsto sint; unóque veluti aditu, remotissimum in recessum, acies intuentium ducitur. Nempe, ut Dominus remotis velis, procul appareat, velut in sacrario Numen; aut certè adeuntibus, tanquam ex alio terrarum orbe sensim accedere videatur; cùm interim æternum sibi apud Deum & homines nomen compararent, si debita laniorum suorum, pistorum, sartorum, sutorum, fabrorum, aliorum opificum, in multos annos dilata; extinguerent; si egenis se munificentiâ Deos exhiberent; si nosocomia, hospitalia, ædiculas sacras, & aras, in pios usus erigerent. Atque utinam ea voto S. Vincenti, dives ille in partibus Mosellanis, qui hic ad centum domos numerabat in terris, vel unam cellulam sibi ædificâsset in cælis! Enimverò illud vel maximè execrandum, ut nomen sit post fata superstes, qui vitam planè vilem duxêre, litteris aureis sua nomina sepulchris inscribere non erubescunt. *Qui & in sepulchris inscripserunt sua ipsorum* NOMINA, inquit Basilius, *ad propria ostentationem magnificentiæ. Hi sunt qui terrena, præsentisque gloriam temporis sapiunt, ac per hominum ora volitare tantùm student, atque ista satis esse ad felicitatem putant;* cùm interim eorum nomina, transeuntium calcibus obterantur, aut pulvere inducantur. Hujus tam insanæ superbiæ Auctores, & incentores exstitêre Babylonii.

Chrysost. hom. 30. in Gen.

S. Vincent. du Lone pel Dd. Lesere.

Basil. in Psal. 48.

Gen. XI. *Venite, faciamus nobis civitatem, & turrim, &* CELEBREMUS NOMEN NOSTRUM.

D. Hieronymus in illud Isaiæ: *Perdam Babylonis* NOMEN, stupendam illam turris Babylonicæ molem, ait ex oculatis testibus, qui illam propriis oculis curiosè spectârant, in altitudinem ad quatuor millia passuum, seu tria milliaria nostratia exstructam fuisse. *Turris*, inquit, *illa, quæ ædificata est post diluvium, quam in altitudine, quatuor millia dicunt tenere passuum, paulatim ex lato in angustias coarctata, ut pondus imminens, faciliùs à latioribus sustentetur. describunt ibi templa marmorea, aureas statuas, plateas lapidibus, auróque fulgentes, & multa alia, quæ penè incredibilia videntur.* At quorsum hæc tam ingens, tam insolens, tam immanis in cælos educta fabrica?

Hieron. l. 5. Comment. in Isaiam, c. 14.

Pererius varias è variis auctoribus causas excogitatas esse afferit, genuinam ipse sacer textus adducit: *Venite faciamus nobis civitatem, &* TURRIM, *& celebremus* NOMEN NOSTRUM; ut aliquo mirabili facinore, & memorabili monumento, CELEBRITATEM NOMINIS, *& famæ*, apud posteros acquirerent. Jámque ut moles lateritia cœpit in immensam consurgere altitudinem, nemo ferè (si Philoni credimus) operarius erat, qui non lapicida fieret, *suumque nomen* saxo insculperet. Atque horum primò exemplo apparuit, quàm naturalis, quàm vehemens, quàm in animis omnium mortalium infixus amor, & cura posteritatis, ut sui memoriam, & nomen cum laude posteritati commendent. Verùm in eo plerique decipimur, graviterque peccamus, quòd cùm avidissimi simus laudis, & gloriæ, eas rea ferè adamamus, & consectamur, quibus insigne dedecus, atque infamia est adjuncta; vel certè non solida, nec vera, sempérque mansura; sed fucata tantùm, & adumbrata, ut summùm, *magni nominis umbra* acquiritur. Audiamus Chrysostomum, ut alia, sic etiam hoc disertè tractantem: nam cùm exponeret illa verba, *Faciamus nobis* NOMEN; *Vide*, inquit, *radicem mali, tale opus faciamus, ut nunquam oblivioni tradatur. sunt multi etiam hodie, qui illos imitantur, & talibus operibus celebrari volunt. Alij splendidas domos ædificant, balnea, porticus, ambulationes: quorum si quem rogaveris, quare tantoperè laboret, tantosque sumptus faciat? non aliud respondebit, quàm ut immortalem sui memoriam, celebritatémque* NOMINIS *relinquat.* interim non est qui recogitet, domos hic nos lutea ædificare, quæ unà cum Dominis in cineres redigendæ sunt.

Perer. in Gen. lib. 16. c. 11. v. 4. n. 63. Philo lib. 6 antiq. Pererius cit.

Bernar. Serm. 1. de Circu.

Chrysost. hom. 30. in Gen.

Miramur perisse homines? monumenta fatiscunt:
Mors etiam saxis, nominibusque venit.

Anson.

Steden en rycken;
Hebben hun lijcken.

Stultorum nomen cineri inscribitur, quod vento & aurâ popularis oblivionis difflatur. Certissimam ad immortalitatem nominis viam, Antiochenus Præsul assignat. *Si æternam igitur memoriam amas, liberalitatem tuam, & pecuniarum largitionem in pauperes confer, relictis villis, balneis, aliisque ædificiis. larga eleemosyna immortalem viri memoriam reddit: sicut scriptum est; dispersit pauperibus, iustitia eius manet in sæculum sæculi. Vno die dispersit divitias; sed iustitia eius, id est, liberalitatis & misericordia, æternùm mansura est memoria. Et rursus scriptum est: In memoria æterna erit iustus; ab auditione mala non timebit. Rectè ab auditione mala non timebit: nam sicut improbi malè audiunt apud homines, omniumque vituperatione, & detestatione lacerantur, sic contrà, boni omnium prædicatione celebrantur. O hominem, inquiunt, misericordem! ô benignum! ô mansuetum! ô dignum immortalitate!* Vltima demum amplificandi nominis ratio, quam vesani mortales excogitârunt, fuit, ea *inscribere arboribus;*

Virg. Ecl. 10.

Vt quantùm trunci, tantùm sua nomina crescant.

Quem modum ingeniosus Amor adinvenit, ut

amantium nomina, cum ipso cortice arborum sensim crescerent, seque dilatando,

Virg. ecl. —*Crescent illa, crescetis amores.*

Hanc profectò methodum, ad amantissimum Iesu nomen dilatandum, hujus unius amantes, eminentiori quadam ratione sectati sunt, dum non cortici, sed corpori, non trunco, sed carni, & cordi suo insculpserunt. *Tryligen Paradis. lib. 1. c. 7.* Talis exstitit ardentissimus ille Iesu amator, cui illud unicum in votis, ut Iesus in corde suo radices ageret, omniumque animis inscriptus legeretur, quin & ipsis inanimatis plantis, si quam inambulando arborem conspexisset, scalpello NOMEN INDELEBILE IESU scitè incidebat;

Vt quantum trunci, tantùm tua nomina crescant.

Camus conc. 2. in Circumc. Plinius refert compertum fuisse, qui singulari artificio, nomen, & insignia sua, seu gentilitiam tesseram, radici arboris eo artificio insculpserit, ut folia enata, nomen cum insignibus distinctè referrent. Quod naturæ prodigium, percuperet Bernardus, ut quisque nostrum in se exprimeret, Iesum radici cordis inscribendo, ut inde in linguas seu folia prodiret. *Bernar. Serm. 15. in Cant.* *Veniat*, inquit, *in cor Iesu, & inde saliat in os, in linguam.*

Fasti Mariani 25. Ian. B Henricus Suso, Iesu nomen non arbori, sed pectori insculpsit, ingeniosus cælator. Digitales erant literæ, quæque ad cordis motum, & ipsæ movebantur, & Iesum suspirare faciebant: atque ipsi vivæ carni meliùs, quàm viridi trunco accrescebant, & penitiùs ad adyta cordis penetrabant. Subinde inter dolorem deficientem, è cælo lapsum *nomen Iesu*, auro, gemmisque rutilans recreavit. In corde B Catharinæ Raconisiæ hæc argenteis literis inscripta erant: IESUS *spes mea*; quas dein in aureas divinus procus convertit: unde ex plenitudine cordis lingua, nil nisi Iesum resonabat. Vnus instar omnium, gentium Doctor, qui, ut suprà diximus, *magnum & MEMORABILE NOMEN* IESU portavit, & inde salit in os, & in singula chartæ folia, quæ exaravit: uti & de S. Ioanne Evangelista, & Columbino diximus, qui Iesum quem cordi impressum gestabant, singulis scriptorum foliis expressum reliquerunt.

Alterum est, quòd Salvator noster, Nomen illud incisione, vulnere, & sanguine acquisivit. Vnde *Bernard. Serm. 2. de Circumc.* Bernardus: *Meritò sanè dum circumciditur puer, Salvator vocatur; quòd videlicet ex hoc iam cœperit operari salutem nostram, immaculatum illum pro nobis sanguinem fundens.* Sed ô mi Iesu! Amor mi! si vitæ tuæ aurora tam multo cruore jam rubet, quàm largos sanguinis imbres in sero vitæ vespere prænuntias, ut te Salvatorem comprobes! Tanti stetit filio Dei, nomen bonum, & pretiosum, ut dolore illud summo, & pretio sanguinis, sibi comparârit, cujus vel stillâ, mille mundi redempti, illum nomine Iesu, & Salvatoris insignire potuissent. Vbi illa quæstio ventilatur, ut quid doctor gentium ad Philippen- *Philip. 2.* ses dicat, & doceat: *factus est obediens usque ad mortem, propter quod &c.* Cornelius hic, sic ait: Meruit illud nomen per humilitatem, & obedientiam usque ad mortem: licèt enim nomen Iesu in circumcisione sit illi impositum, opus nostræ redemptionis, quâ Salvator dictus est, per tot opprobria, & tormenta, in cruce complevit propter quod illud nomen Iesus, id est, Salvatoris, opere abundantissimè consignavit: nec ulli nomen suum carius stetit; nemo majori labore, sudore, sanguine illud emit.

Eccl. 41. Monet nos Ecclesiasticus: *Curam habe de* BONO NOMINE.

Etenim non in minimis ponendum est, ut quis audiat Vir alicuius nominis, boni nominis, magni nominis, & quæ apud Philosophos, futilis habetur quæstio de nomine, hîc utilis comprobatur. Porrò ipso sapientissimo mortalium attestante: *Prov. 22. v. 1.* *Melius est* NOMEN *bonum, quàm divitiæ multæ.* Sed si Auctorem Iesum spectemus, nomen bonum carò constat: multis dolore & ærumnâ, alijs sudore & labore, nonnullis cilicio & cinere, quibusdam lacrymis & sanguine stetit. Mercatorē percunctare, quanti tibi *nomen bonum*, ut vir fidelis, ut in rebus tractādis sincerus, habearis? Vsuras, inquit, ultro oblatas milliū, merces adulterinas respuendo, aut non distrahendo, summam ingentem despiciendo, viri incorrupti nomen acquisivi. Tu, consultissime, Amplissime Domine, quanto *nomen bonum* tibi in pretio est? Ego talem causam iniquam, ex qua emolumentum aliquot centenorum, rejeci; ego nomen bonum, præ torque & armillis aureis, præ crumēnis auro oppletis existimandum duxi: *quia melius est* NOMEN BONUM, *quàm divitiæ multæ.* Eiusmodi, inquit Bonaventura, possunt illud Scipionis usurpare. *Bonav. festo S. Thomæ Apost. Serm. 2.* Scipio Princeps nobilissimus Romanorum dum postularetur, ut rationem redderet de innumerabili quasi pecunia sibi commissa, tradidit eis librum, in quo expensæ erant, quas fecerat, dixitque ad Senatum: Nolite, Patres, de mea innocentia dubitare; quia licèt Africam totam vestræ potestati subjecerim, tamen nihil ex ea *quod meum possit dici, præter* NOMEN, *& gloriam reputavi.* Tum exclamat Doctor Seraphicus: *Si tales hodie, essent Christiani, quàm securi viverent, quàm bonum* NOMEN *morituri posteris relinquerent!* Tu Ecclesiastice, Religiose, quanti NOMEN BONUM æstimas? Pluris quàm convivia, quàm symposia, quàm gratam, sed minùs consultam salutationem. Huic nomini, ut ne labe inuratur, aut Ordini, tot visitationes, Vigiliæ, curæ Superiorum, tot quisque sibi adhibet carnis afflictiones usque ad sanguinem. Tu filia, quanti *nomen bonum* facis? Pluris quàm amica & lasciva verba, quàm petulantes ad citharæ sonitū choreas, quàm speciosa ac pretiosa munuscula, quàm infamis proci gratiam, & spreti injuriam. Tanti nomen bonum venit, & emitur.

Alexander Magnus Sichonio in obsidione saucio, & sanguine madenti, dixisse fertur: *Quàm carò emitur* PRÆCLARUM NOMEN! Ita nemo cariùs, quàm infans Dei Verbum, *Iesu nomen emit*, ut ex pretio illius sua quoque esset apud mortales, immortalésque æstimatio. Certè homines inter, ea nomina pluris fiunt, quæ labore, sudore, sanguine stetēre, quàm illa, quæ à parentibus imponuntur. Ita Themistius Valenti Imperatori elegantiùs, quàm veriùs assentatur: Venit, inquit, mihi in mentem veterum Imperatorum, quorum unus, pro eo, quòd Græciam evertisset, Achaicus est nominatus: alter Macedonicus, quòd Macedoniæ vastitatem, ac solitudinem induxisset. Scipio verò ille magnus, summi Scipionis Nepos, à S. P. Q. R. Africani cognomen obtinuit, quòd defessam ac penitùs afflictam Carthaginem solo æquasset, ac perdidisset. Quod si ex ijs quos illi profligaverant, meritò hæc cognomina sunt consecuti, quantò rectiùs es ab ijs, quos servâris, appellandus? quod nemini mortalium, aut Cælitum, nisi soli *Iesu*, ab Orbe universo servato, jure meritissimo competere potest.

§. II.

Exemplo Iesu, qui verè Iesus, & Salvator fuit, nomina nostra præclaris factis, & heroicis virtutibus, comprobanda, ut SECUNDUM NOMEN, SIC ET LAUS. *Ps. 47.*

OLim veteres solem pinxerunt, tres radios cœteris fulgentiores evibrantem. Vnum in prægrandem nivis globum, quem calore suo totum colliquescere faciebat. Alterum in arduam rupem defigebat, quam igneo velut aculeo diffindi, ac disrumpi cogebat. Tertium in hominis demortui cadaver derivabat, cui calorem naturalem, & lucem sensim affundere, atque in vitam revocare videbatur. Hoc commentum, solertissimum divinæ benignitatis inventum est. Solem quippe, radiosum IESV nomē, descripsit purpureus Vates, dum dixit: *Orietur vobis timentibus* NOMEN *meum*, SOL *iustitiæ*; qui omni solari radio potentius, gelida corda colliquescere, & animos sceleratorum, instar rupis obduratos, fundi ac findi fecit. *Frigida supra nivem sunt corda nostra, frigida verba, frigida sunt opera.* Melleo hic flumine opus est. *Cui fletus aliquando ante faciem salutaris* NOMINIS, *duritia cordis? cui fons fortasse siccatus lacrymarum, invocato* IESU, *non continuo erupit uberior, fluxit suavior?* Vis mortuos in vitam, & quidem æternam revocatos? idem Bernard. in illud, *Oleum effusum nomen tuum*; sic ait: *Labitur quis in crimen, currit insuper ad laqueum mortis desperando. nónne si invocet* NOMEN VITÆ, *confestim respirabit ad vitam?*

Malach. 4. v. 2.
Bonav. Serm. 2. in Fest. Magdal.
Bern. Serm. 15. in Cant.
Bern. ib.

Sicarius horrenda in crimina lapsus, ad mortem æternam desperabundus currebat, & Iesu nomine invocato respiravit ad vitam. Ex quibus rectè conficitur, quod Iesus, sit vere nobis Iesus, & Salvator: *Virtutem* NOMINIS *implens.* Experto credite. *Dulce* NOMEN *Angelus non tacuit: quia hoc mihi, maximè necessarium fuit. Alioquin quid agerem, audiens Dominum venientem? nunquid non fugerem, sicut Adam, qui a facie eius fugit, sed non effugit? nonne desperarem audiens, quia venit ille, cuius legem sic prævaricatus sum, cuius patientiâ sic abusus sum, cuius beneficiis tam ingratus inventus sum? quæ verò maior consolatio poterat esse, quàm in dulci vocabulo, in* NOMINE *consolatorio? propterea & ipse dicit, quia non venit filius ut iudicet, sed ut salvetur mundus per ipsum. Iam confidenter accedo, iam fiducialiter supplico, quando Salvator venit in domum meam ad me.*

V. Bzo. bre. fest. Circumc. §. 4.
Ovid. de pont. l. 1.
Bern. Serm. 1. in Epiphan.

De Demosthene locuturus aliquando Valerius maximus, quantusq; fuisset breviter demonstraturus: cuius, inquit, COMMEMORATO NOMINE, *maxima eloquentiæ consummatio, audientium animo oboritur.* Dicam ego, commemorato illo IESU, Salvatoris nostri nomine, maximæ mihi mãsuetudinis, modestiæ, benignitatis, temperantiæ, castimoniæ, misericordiæ, omnisq; sanctimoniæ consummatio, audiendis animo oboritur: *siquidem cùm nomino Iesum, hominem mihi propono mitem, & humilem corde, benignum, sobrium, castum, misericordem, & omni sanctitate conspicuum, & verè* IESUM, *qui salvet populum suum.*

Valer. Max. l. 8. c. 7.
Bern. Serm. 15. in Cant.

Ita Abbas ille in Claravalle suâ, mellifluâ dulcedine imbutus, & oleo suavissimi nominis delibutus, ubi arida & inania mortalium nomina secum expendit, sic tandem concludit, benignissimum Redemptorem nostrum se verè Iesum exhibuisse. *Neque enim, inquit, meus iste* IESUS, *nomen vacuũ, aut inane portat; non est in eo magni* NOMINIS *umbra, sed veritas.*

Bern. Serm. 1. in Circumc.

Quàm multi apud mortales vano, profano & insano nomine, nõ tolerando fastu gloriantur? Sapor Persarum Rex, epistolam quam ad Constantinum Imperatorem dedit, sic exorsus: *Rex Regum Sapor, particeps siderum, frater Solis & Lunæ, Constantino salutem plurimam.* Non multò aliter Solymannus, nostro Cæsari scripsit his verbis: *Carolo V. Imperatori semper Augusto, Belgæ, cuivis Solyman, ex victrici, nobilissimaque Ottomannorum prosapiâ ortus, Imperator Turcarum, Rex Regum, & Dominus dominantium, Imperator Trapezuntinorum, ac Constantinopolitanorum, dominator mundi, & terræ domitor,* &c. Quid hoc aliud, *quàm magni nominis umbra?* Maior longè insania exstitit Regis Brisnagensis, qui hisce splendidis nominibus salutatur: *Sponsus bonæ fortis, magnarum provinciarum Deus, Regum potentissimorum Rex, omnium equitatuum dominus, Magister & doctor loqui nescientium, trium Imperatorum Imperator, omnium quæ videt conquisitor, conquisitorum conservator; quem octo mundi partes metuunt, Eques cui nemo par, & fortissimorum quorumque Debellator, Elephantorum venator, Dominus Orientis, Austri, Septentrionis, Occidentis, & maris.* Nũquid titulorum, & magnorum nominum satis? Si lubet, addamus elogiorum seriem, quam Soldanus literis præmisit in hunc modum: *Salmander omnipotens ante Carthaginem, Dominus Iordanis, Dominus Orientis, Dominus Bethlehem, Dominus Paradisi, Præfectus inferni, maximus Imperator Constantinopoleos, Dominus aridæ ficus, Dominus quò Sol & Luna meant, Protector primi sacerdotis Ioannis, imperator, Rex Regum, Dominus Christianorum, Iudæorũ, Turcarũ, Amicus Deorum.* Altas sane nomina, sed quæ tantæ virtutis, ut ne morsum pulicis valeant impedire. In hac classe, seu nave stultorum, Rex Insulæ Sumatræ in India, ad Angliæ Regem has literas misit:

Mariett. Ann. ...
Nieremb. differ. temp. & ætern.
Bern. cit.
Iarricus Hist. Ind. Tom. 1.
Drexel. Prodom. c. 1. §. x1.

Perdika Syriæ Sultanus, Rex Regum, à bellis famigeratus, solus Rex Sumatræ, Rex supra omnes maiores suos famosus, quem timent sui, honorant externæ nationes omnes, in quo vera est Regni imago, & regiminis forma: effictus ut sic dicam, ex puriori metallo, & vivis depictus coloribus: Rex Priamanis, & montium auri: Dominus novem generis gemmarum & duplicis umbellæ aureæ; cuius sedile est ex laminis aureis conflatum. Luteres insuper, nec non & sepulchrum eius, ex auro puro sunt: Rex cui plures subiecti sunt: reges, qui cepit Regem Arrenu, & omnes Regiones Primani, Tecoo, Barouta, cum 70. Elephantis; cui Deus plures quam illis maiorum, largitus est Victorias. Hic inquit, Rex, hanc epistolam, cum salute, ad Iacobum Magnæ Britanniæ Regem mittit significatum &c. Nec minùs insanire visus est Rex ille Persarum, qui vel eo solùm titulo suum regnum regno barbarorum præcellere dictitabat; quòd Magnates apud Persas habeant magna, & ampla nomina, seu, ut Tertullianus ait; *iugera nominum:* ut Sphendadates, Artaxerxes, Vavazanes, Omixi udinas, &c.

Bergeron. Traict de navigat. D'Outreman Amor in-orcat. Pag. 367.

Nomina sunt ipso penè timenda sono.

Garassus doct. Curiosa l. 7. Sect. 14.

Barbaros autem habere parva nomina, v.g. Caunus, Bythes, Davus, &c. Idem de Plutonis Regno dici posse, inquit, Garassus, ubi omnia magna illa, & dominantia nomina, Alexandri, Tamberlani, Sardanapali, Diocletiani, Machiavelli, Guabacondoni, Thesauro chrysonicochysidis; in cœlis au-

Iiii

tem S. Pier, S. Paul, S. Luc, S Iean, S Iacq, &c. quare hoc, à gentili licet, salubre documentum accipe:

Ovid. l. 3. Trist.

Vsibus edocto, si quidquam credis amico,
Crede mihi, & longè NOMINA MAGNA *fuge.*

Magni nominis vanitatem, & inanitatem devita, quam filij huius sæculi studiosè sectantur, ut doctissimi, amplissimi, eximij, illustrissimi, excellentissimi, eminentissimi, Augustissimi, Serenissimi, invictissimi nominentur; ut decem, ac viginti pagorum, oppidorum Toparchæ, Regionumque Domini nuncupentur, & innumera *dominantia nomina faciant.* Ceterum, congere in unum cumulum, omnium sæculorum, omnis memoriæ, omniumque gentium trophæa fixa gentilibus, aut etiam Christianis heroibus, aureis subscriptis nominibus; omnes triumphos, omnia monumenta honoris, laudis insignia, quæ omnium literis celebrantur. Adde quidquid scripsit acutè Seneca, disertè Tullius, doctè Aristoteles, divinè Plato. Hæc omnia, tot, tanta, tam exquisita, simul congesta, non tantum illis omnibus pepererunt in magno illo theatro coram Domino, Deique administris, quantum sibi comparat iustus, vel semel ore promendo, vel stylo scribendo, vel corde suspirando, illud suspiciendum, & adorandum nomen *Iesu.* Non tam vanè, quàm verè Carolus V. cùm tempore induciarum scriberet ad Franciscum I. Galliæ Regem, & pro amplitudine Imperij, & magnificentia Domûs Austriacæ, Epistolam nomine Caroli signâsset, omnes suos titulos regnorum, ac provinciarum, quæ paginam propè totam occupabant, adjunxit. Franciscus indignanter hæc lectitans, ne tot titulis, ac nominibus inferior videretur; paucis rescripsit, suoque nomini adiecit: *Francois, Roy de France, Roy de France, Roy de France,* donec hisce pariter, paginam implêsset: pro clausulâ subiungens, unum suum Galliæ regnum, sufficere omnibus Imperijs, provinciisque Caroli domandis. Scio invictissimum illum Imperatorem Carolum, bellicâ fortitudine insignem, animi robore constantem, labore ac sudore, multoque sanguine fuso, gentes domuisse, ac hæreses debellâsse, populoque Christiano libertatem donâsse, atque immanissimo iugo complures eripuisse, ut à quibusdam Orbis Christiani conservator, ac liberator vocitaretur; sed & hæc *magni* NOMINIS OMBRA. Chrysologum audite: *Sicut reges triumphorum suorum titulis nuncupantur, & subiectarum gentium* NOMINIBUS, *conquirunt numerosissima cognomenta, quæ illis minimè debentur*; sed suorum militum roboris, ducum solertiæ, ac fortunæ, id est, unius omnia moderantis, summi Numinis, benignæ providentiæ.

Piceri decade 4. c. 10.

Chrysol. Serm. 57.

Quàm multi hodierna luce,
——— *præclaro* NOMINE TANTUM
Insignes,

Iuven. Sat. 8.

nil nisi *Magni nominis Vmbram* præferre consueverunt? Nomen sine re habent, id est, corticem sine nucleo, pallium sine Philosopho, arcam sine peculio, lucernam sine ellychnio, vana omnia nomina. In Academijs fatigare scribendo articulos, legendo oculos, cogitando ingenium, vociferando fauces: pulsare pulpita, frequentare Gymnasia, terere subsellia, ut *præclaro* NOMINE *tantùm insignes sint*, ut in Philosophiâ *doctissimi*, vel in Medicinâ *expertissimi*, vel in Theologiâ *eximii Domini* vocitentur. Miserleu nocturnis lucubrationibus tantum insumpsisti olei, ut esset velut oleum effusum nomen tuum; id est, ut more olei, primò per Academiam, aut concionem hanc, deinde ad vicina oppida, tum ad exteras provincias, inde ad latè dissitas regiones, nominis tui amplitudo diffunderetur? oleum, quin & operam perdidisti. Quàm sit nomen tuum, & notum paucis, & ignotum multis, paucis te docebo. Vniversus hic quantus quantus terrarum orbis, si Cosmographis credimus, cælo collatus, non est nisi punctum. Omne vitæ huius tempus, quantumvis prolixum, æternitati comparatum, Augustino teste, non nisi momentum est. Quid angustius, si locum considerес, puncto? quid brevius, si tempus attendis, momento? O mentis humanæ stupor! vel potiùs amentia! Compello vos viros Martios, bellicosos Duces, ô quid æstum & frigora, famem & sitim, vulnera & mortem ultro suscipitis? nisi ut PRÆCLARO NOMINE *tantùm insignes, & nominis Vmbram sectemini.* Ad hoc contendunt plerique, & impendunt omnes tum corporis labores, tum ingenij nervos, tum industriæ vires, ut clarum in hoc orbe nomen, ex nomine famam, ex fama gloriam, ex gloria honorem, ex honore denique immortalitatem inter mortales consequantur. Audite futilis pompæ aucupes, vanissimi nominis, & sæcularis famæ negotiatores, &, ut loquar cum Tertulliano, *gloriæ animalia.* Si veram nominis gloriam, nunquam interituram, si immortalitatem spectetis, nomina factis probate. Nomen Christiani geris, vide ut & re ipsa sis. Nomen Religiosi habes, attende ut etiam sis operè. Nomen tibi Sacerdos est, elabora ut dignitati tantæ, par vita respondeat. Hoc Mediolanensis Præsulis monitum: NOMEN *congruat actioni, actio respondeat* NOMINI; *ne sit* NOMEN *inane, & crimen immane.*

Ambros. de dignit. Sacerd. c. 3.

Commendatus olim *Probus* apud Vopiscum, *quòd Adolescens esset, ac Vir sui* NOMINIS; hoc est, quòd speciosum ac pulchrum *Probi* nomen impleret, insigni quadam morum, ac vitæ probitate. Nomen tibi *Constantinus*? constantiam tuère. Vocaris *Alexander, Maximus, Maximilianus*? fac animo magno, excelsoque sis:

——— *mensuram* NOMINIS *imple.*

Ovid. ad Pomp. l. 2. Eleg. 2.

Nuncuparis *Andreas*? cave ne imbellis sis: ἀνδρεῖος virilem, fortemque significat. Audis *Petrus*? sis petra, rupes fortitudine, invicto animi robore. Est tibi nomen *Ioseph*, filius accrescens? indies prudentiæ, pietatisque incrementa facias. Vocaris Ioannes, id est, gratia? fac ut sis filius gratiæ, ut Deo, & hominibus gratiosus sis. Hoc autem sermone inculcat Ioannes Chrysostomus: *Vocantur, inquit, & alij Ioannes, sed non propter* NOMEN *sunt id, quod vocantur; quemadmodum & ego, licèt eodem quo iste vocor nomine, non tamen uno, & eodem cum illo res, vocabulo vocor; non sum Ioannes, sed vocor.* sis vir tui nominis.

Chrysost. hom. 12. in Act.

Conveniant rebus NOMINA *sæpè suis.*

Laudatur a Gregorio Theologo *Meletius*, quòd fuerit revera is, quem nomen præferebat: scilicet, ut nomen, sic linguam, morumque suavitatem habuisse melleã. Est & illa magni Hieronymi, ad *Pammachij* nomen allusio. *Ex interpretatione nominis tui, quodam vaticinio futurum, omni arte pugnandi adversus diabolum, & contrarias potestates, te bellare demonstras.* Egregijs factis Patronum tuum tutelarem æmulare. Hic obiter observandum, ne parentes infantibus nomina gentilium, Assueri, Pompeij, Iulij, &c. dum baptismatis fonte lustrantur, imponant. Francorum Annales referunt, Legatos à rege Franciæ, Philippo I. ad Alphonsum II. Castellæ Regem missos, ut Delphino alterutram eius filiam, tam nobilem, deposcerent. Obtulit Alphonsus primogenitam, formâ præstantem, Vrracam nomine. Perculit Legatos asperitas nominis, Delphino, ut aiebant, displici-

Hieron. in Amos. c. 2.

displicitura; quærunt itaque de altera, ecquod ei nomen foret? Respondit parens Blancam nuncupari, hoc est, inquiunt, quod conuenit nobis; Vrraca Francis terrori, Blanca amori futura est. Sed minùs, ait Pater, formosa. Nomen, inquiunt, supplebit. Ducta ad sponsum solo nomine placuit, in Reginam adlecta, & Diui Ludouici Mater effecta est. Ita timendum, ne cælestis Sponsus regno suo arceat, quos barbaro nomine nôrit insigniri: eorum potiùs nomine, parentes liberos suos compellari curent, quos apud cælorum Regem patronos adipisci, ac quorum virtutem sectari queunt. Sic olim sanctiores patres, *à principio erudiebant pueros, qui ipsis nascebantur, admonentes, appellationibus, quas ipsis imposuerant, vt virtutē exercerent.* Hoc Dionysius Siciliæ Rex spectâsse videtur, qui vni è filiabus nomen Iustitiæ, alteri temperantiæ impertiuit, vt quoties compellari contingeret, ad nominum virtutem excitarentur. Eodem spectat, quod de viro celeberrimo refert Iacobus Pontanus. Cùm tres omnino filios sua ei vxor genuisset, quos ipse præstantes omnes Iurisconsultos fieri peteuperet, vni *Bartoli*, alteri *Baldi*, tertio autem *Codicis*, quem sæpe in foro nominari audierat, velut maximi alicuius Iure-consulti vocabulum esset, nomen imposuit, vt hâc ratione, eorum industriam æmularentur, quorum nomina referrent.

Chrysost. hom. 2 1. in Gen.

Lyrans Christi lais. p. 272.

Per baptismum insuper, tibi pulchrum, ac præclarum *Christiani* nomen imprimitur; sed vide, ne in te seuerissima Hipponensis Præsulis cadat censura. *Quid tibi prodest vocari, quod non es, &* NOMEN *tibi vsurpare alienum?* Si CHRISTIANVM *te esse delectat, quæ Christi sunt, gere.* Christianus, si vim nominis spectes, est, qui Christum colit, veretur, ac reueretur, eiusque iussis obtemperat. Quid Christiani hominis, & nominis, in te, qui vitam belluinam duxisti, hactenus eluxit? Decantatum est in Rhetorum subsellijs, Alexandri Macedonis dictum ad militum ducem, in Tyri obsidione, Alexandrum vocitatum: *Aut mecè*, clamabat Rex, *ò commilito, fac facinus*, NOMINE, *quod geris, dignum.*

Aug. l. 1. de Vita Christi c. 1. tom. 9.

Curtius lib. 4.

Age aliquid Christiano nomine, quod geris, dignum. Christiani nomē titulus est honoris, & sanctitatis; sed vide, ne sit *nomen inane, & crimen immane.* Inane omne est, quod nomen sine re præfert: vnde apud saccharopegos, capsas inscriptas bellarijs, ac cupedijs, inania sine re nomina comperies. Deus, vt multi in scholis, despicit nuda nomina, respicit bona opera, suspicit sola merita. Quod nominamur, hoc esse debemus. Magna gloria, ingens dignitas, *vt filij Dei* NOMINEMVR, ET SIMVS: vbi non hoc satis, *vt* NOMINEMVR; sed consultò S. Ioannes adiungit, *vt simus*; quia, vt diuinè S. Augustinus: *Qui vocantur, & non sunt, quid illis prodest, vbi res non est? Quàm multi vocantur Medici* (causidici, chirurgi) *qui curare non nôrunt? quàm multi vocantur vigiles, qui totâ nocte dormiunt? sic multi vocantur Christiani, & in rebus non inueniuntur; quia hoc, quod vocantur, non sunt.* Qui Christum, à quo vocantur, indies suis diris, periurijs, ac blasphemijs proscindunt, *hoc, quod vocantur, non sunt*, qui temulentiâ, lasciuiâ, iniustitiâ suâ, eius iura violant, *hoc, quod vocantur, non sunt.* Qui in sacratissimâ Christi domo, inque eius conspectu, ridere, nugari, fabulari, procari non erubescunt, *hoc, quod vocantur, non sunt.* Qui vtinam illud Massiliensis Antistitis in se vibratum percipiant! *Per* NOMEN *rei sumus; quia magis damnanda est malitia, quam titulus bonitatis accusat.*

Ambr. cit.

1. Ioan. 3. v. 1.

Aug. tract. 3. in Ioan.

Saluianus lib. 3. de gubern.

B. Franciscus Borgia, vbi audijt nebulonem quendam ideò reum, & ad remos damnatum, quòd Francisci personam, & nomen mentitus esset, altè ingemuit, dicens: Heu me infelicem! si miser ille, qui pauculos dies peccatoris personam sibi sumpsit, tam infami, atque atroci supplicio addictus est; quid me oportet fieri, qui tot annos reuerâ peccatoris opera, & partes exerceo, quamuis Religiosum, & veste & nomine profitear? Quanto veriùs hæc nos, qui adulterino nomine vitia palliamus? Nondum silet Saluianus: *Qui Christiani* NOMINIS *opus non agit, Christianus esse haud videtur;* NOMEN *enim sine actu, atque officio suo, nihil est. Quid est dignitas in indigno, nisi ornamentum in luto?* verissimum illud: *nomen sine actu, atque officio, nihil est.* Nomen sacerdotis, *sine actu, atque officio*, qui vix semel in anno celebrat, diuino officio oscitanter perfungitur; aut, quod detestabilius, intermittit, *nihil est. Nomen* Monachi, Monialis, *sine actu, sine officio*, qui de votis parùm sollicitus, more, & ore sæcularis sit, *nihil est. Vocabulum Monachi, hoc est* NOMEN *tuum: quid facis in turba, qui solus es?* NOMEN Causidici, Medici, Præsidis, Præsulis *sine actu, atque officio nihil est.* Inspiciatis *superintendas*, inquit Hieronymus; *præsis, & prosis, qui Episcopus, Presbiter, Diaconus es: non sunt meritorum* NOMINA, *sed officiorum.* Quare, quod olim Rex Macedo ad militem: *Aut nomen Alexandri muta, aut gere te, vt Alexandrum decet.* Dicam & ego: Aut nomen muta, aut gere te, vt Sacerdotem, Canonicum, Episcopum decet. Rectè intellexerat id Sanctus Bonifacius, qui virtute nominis sui, ad excelsam, & heroicam Martyrij palmam inflammatus, sic interpellat Othonem Imp. *Quid vanam ego* NOMINIS VMBRAM *gero? quid Martyris titulum circumfero, si non victorias etiam, & palmas? Superos testor, &* COGNOMINEM *Diuum, aut non dicar Bonifacius, aut ero simul.* Ad Monasterium abijt, Martyrij tyrocinia positurus, quod denique in Prussia inuenit. Hortatur & nos aureâ suâ eloquentiâ Chrysostomus, vt appellatione nominis Christiani, ad virtutem amplectendam excitemur, nec quidquam indignum tanto nomine agamus, quod cum Dei filio habemus commune. Mox hunc ferè in modum ratiocinatur: Si is, qui Principis alicuius, aut alterius clari viri nomen sortitus est, cùm id audit, sibi complacet, gloriæ ac honori ducit, eiusque auctoritatem pro viribus seruare admititur; quid nobis faciendum, qui non Principis, non Serenissimi; non Illustrissimi, non Eminentissimi, non Farnesiani, aut Caraffæ, non Angeli, aut Archangeli, sed ipsius omnium Regum, ac Principum summo *Christi* nomine compellamur? Vnum hîc, epilogi loco subnecto.

In Vita.

Saluian. lib. 4. de prouid.

Hieron. ad Heliod.

Hieron. lib. 1. adu. Iouinian.

B. Pet. Damiani.

Chrysost. hom. 19. in Ioan.

§. III.

Extremo spiritu, nomen Iesu ingeminare.

VT quis per medios militum cuneos, per frequentes ex omni parte excubias, per sclopos, & enses, nocte intempestâ securus in castris transeat, militari tesserâ dumtaxat opus est. In supremo vitæ agone, tesserario Iesu nomine instructus, omnes Inferorum insidias, omnes dæmonum cateruas intrepidus penetrabit. Vbi illud nomen reddiderit, vt verus Christi miles agnitus, saluus euadet, attestante Propheta: *Omnis, qui inuocauerit* (quemadmodum oportet) NOMEN DOMINI, *saluus erit*: & vt princeps Apostolorum ait: *Non est aliud* NOMEN *datum hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri*. In hoc omnem affectum, omnem fiduciam, omnem spem collocandam, docet Claraeuallensis Abbas, qui expendens illud: PROTEGAM *eum, quoniam cognouit* NOMEN *meum*, sic ait: *In præsentia vultus, glorificatio; in notitia* NOMINIS, *protectio exhibetur: spes in* NOMINE, *res in facie est. Beatus vir, cuius est* NOMEN *Domini, spes eius!*

Ioel. 2.
Actor. 4.
Bern. serm. 15. in Psal. (Qui habitat.)

Ea propter, non tam mirari, quàm imitari iuuat tria hæc Hogonis à S. Victore optatissima, & optima vota: 1. Vt cibus eius vltimus esset SS. Eucharistia. 2. Vt vltima eius cogitatio, seu meditatio, esset de Passione Christi. 3. Vt vltimum eius verbum, esset dulcissimum *nomen Iesu*. Quo suauissimo mortis genere, B. Victoria expirauit, quæ nihil, nisi Iesum loqui, nil nisi Iesum audire gestiebat; quem in cælos abitura, hisce verbis amantissimè salutabat:

Lyræus Imitat. Christ. patient. pag. 520.

Alleen ick v, o IESV *min;*
Alleen vvoont ghy in mynen sin;
VVant vvy syn bruygoms bey te gaer,
Myn Siel van v, en ghy van haer;

Barry Faneura de Iesu.

Qui in cælum porrò ascendere desiderat, hoc NOMEN IESV *inuocet: Domine* IESV, *suscipe spiritum meum*. Rochus Gonsales, inclytus Societatis nostræ Martyr, quanto ardore Iesum dilexerit, etiam à morte testatus est: recisâ quippe ceruice, non lingua, quod in Paulo suprà suspeximus, sed ore auditum est clarâ, expeditâque voce, Iesum vocitare, Iesum inclamare. Hoc quisque nostrum, in confinio disparis æternitatis constitutus piè æmuletur, ac Iesum corde, & ore suspirando, exspiret, quemadmodum de Catharina Bononiensi legimus, quæ paulatim deficiantibus viribus, vultu pulchriore, ac lucidiore apparens, sanctissimi, suauissimique Iesu nomen tertiò inuocans, suaui suspirio animam exhalauit.

Bonauent. Serm. 3. in Circum.
Lobbet. de Fortitud. Christiana.
In Vita c. 27

Quinimò quòd S. Bernardinus, tantam vim sanctissimo huic nomini inesse affirmet, vt homini in extremâ luctâ, omni Confessarij ope destituto, ad veram contritionem eundem suauiter excitando, salutem afferre, Religiosissimi Viri probet testimonio. Vt, inquit, verba Cassiodori senis, & Monachi venerabilis inseramus; hic Prophetæ versus: *Disrupisti, Domine, vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis, &* NOMEN DOMINI *inuocabo*, tantum virtutis creditur habere, vt nonnullis diceretur posse hominibus peccata dimittere, si eum quis in fine vitæ suæ, internâ confessione, deuoto corde ingeminet.

S. Bernardini Serm. 43. art. 2. c. 4.
Psal. 115.

Ad hoc, vt omnes incitemur, tot summi Pontifices, pronuntiantibus sacrosanctum hoc Nomen in articulo mortis, plenariam omnium peccatorum suorum indulgentiam concessêre. Quare dicamus feruidè, dicamus fidenter: *Iesu amabilissime, Iesu suauissime, Iesu* desideratissime, *Iesu* per dulcissimam matrem tuam, miserere mei agonizantis! Domine Iesu Nazarene, Rex Iudæorum, tu nonnisi sub hoc nomine *Iesu*, supra caput collocato, voluisti inclinato capite expirare; da, vt sub hoc, & in hoc nomine, inclinato capite emittam spiritum. Denique moriturus omnis hanc efficacem S. Augustini orationem contrito corde, & pio ore vsurpet: IESV *propter* NOMEN TVVM DVLCE, *fac mihi secundùm* NOMEN *tuum* IESV. *Obliuiscere superbum, te prouocantem; respice piè miserum, te inuocantem.* IESV NOMEN TVVM DVLCE, NOMEN DELECTABILE, NOMEN CONFORTANS *peccatorem, &* NOMEN BEATÆ SPEI; *quid est enim* IESVS *nisi Saluator? ergo propter temetipsum* IESV, *esto* MIHI IESVS. *Esto mihi Saluator benignus. O bone Domine* IESV, *etsi ego admisi, vnde me damnare posis, tu non amisisti, vnde saluare potes.*

S. Aug. l. 8. de contrit. cord. tom. 9.

Hæc vt in extremo vitæ articulo, in promptu sint, identidem per vitam depromere consuescas, si eperies tibi nomen, quod nulla delebit ætas, stupebit posteritas, commendabit æternitas. Sic nomen tuum indelebili charactere, æternis fastis inscribes; si nomen Iesu cultu prosequaris, & reuerentiâ, & virtutes Iesu moribus exprimas, & vitâ. Sic à Iesu post hanc vitam, totâ æternitate dicêris IESVITA. Quid stupes verbi insolentiam? omnes vos in cælis *Iesuitas* fore assevero. Sed quia, quod dixi, videtur vt omnibus admirabile, ita singulis incredibile, sisto pro me fideiussorem illum, cui fidem derogare, est piaculum; illum, qui à toto mundo habetur mundi oraculum, Ludolphum à Saxonia, celeberrimum ac sanctissimum Scriptorem, Carthusianæ familiæ, qui ab annis viginti septem supra trecentos, vaticinatus est: Sicut hîc per gratiam baptismalem; à Christo dicuntur Christiani; sic in cælesti gloria, ab ipso Iesu, dicemur IESVITÆ; etiam ij, qui iam vel ipsum Iesuitarum nomen, non beneuolis auribus excipiunt, nec propensis animis admittunt. Quæ vt eminentissimo Hugonis, purpurati Patris, sanctimoniâ & eruditione celeberrimi, confirmem testimonio, ipsum audire, iam inde à quingentis annis hæc vaticinantem: *In calesti gloria ab ipso* IESV, *omnes dicemur* IESVITAS, quo nominis omine, vt vobiscum omni æternitate perfrui contingat, hoc felici, faustoque anni exorientis auspicio, ex animo precor, voueoque.

Ludolph. de Vita Christi p. 1. c. 10. de Circumc.
Hugo Card. in c. 2. Apoc.
Bocza l. 2. in Euang. c. 6. § 4.

II.

FESTVM EPIPHANIAE DOMINI.

Rex est hodie, & cras morietur. Eccl.10.

Auferet vna dies. Ovid.Fast.

ARGVMENTVM.

Regalia diurna, non diuturna Mundus celebrat. Varios hac luce, cæci Mortales, dignitatum titulos sortiuntur: hic Regis, ille Oeconomi, alter Consiliarij, alius Medici personam gerit, atque hanc vno vespere omnea rursus ponunt, vnoque die clauduntur omnia, & alta euanescunt nomina.

Quid aliud per omnem vitam agitur? quam si vnam dumtaxat diem durare vobis demonstrauero, nonne & Principum regna, & Nobilium insignia, Præsidis, Prætoris, Consulis officia, *diurna, non diuturna* esse conuicero? Ex quo sapientum virorum documento, saluberrimus hic fructus exister, vt dum *singulos dies, singulas vitas* ducimus, Seneca Epist.101. ita suo quisque munere sanctè, integreque fungatur, quasi hanc lucem supremam nactus esset; quod multis efficax ad omnem perfectionem, incitamentum fuit.

§. I. *Regna omnia, officia omnia, nomina omnia* NON DIVTVRNA, SED DIVRNA ESSE.

§. II. *Omnem crede* DIEM *tibi diluxisse* SVPREMVM. Horat.l.1.Epist.4.

FESTUM
EPIPHANIAE DOMINI.

Rex est hodie, & cras morietur. Eccl.10.

VETERI consuetudine inter Christianos receptum est, *Regalia* ritu solenni celebrare: omni propè in familiâ schedæ distribuuntur, & Rex, aliique Officiales, sorte educuntur. Hic à secretis, alter à cubiculis, alius à poculis est: sunt qui Aulœdi, Citharœdi, Coci, Morionis partes agant. Hic ludus indies in Orbe luditur, & Orbis hic in orbem assiduo Regalia celebrat: de facto etenim agitur, quis ducturus filiam Regis Hispaniarum, quem sors Regem educet: literæ, ac schedæ educuntur, quibus ille caput Finantiarum, alter Generalis exercitûs, hic equitatui, iste peditatui præfectus declaratur. Alius Canonicus, alter Consiliarius, ille summus Prætor, iste Præses denuntiatur. Schedas quotannis Gandavi, Bruxellis, Antverpiæ, & quavis in Vrbe edi videtis, in quibus Commissarii, Consules, Scabini denuntiantur. Quid in his regiis schedis (Coninckxbrieff) discriminis, nisi quod hi annuum, alii diurnum habeant officium? Demus, etiam ad sexennium, decennium, in omnem vitam conferri; omnia non nisi uno die, eoque minus reputanda esse, nihilque conferre, sive hic Regis, alter Morionis; hic Crœsi, alter Iri personam egerit, modò bene suo munere functus sit, demonstrabo. Atque id Religiosis familiis etiam congruit, quæ dum sanctum fundatorem, sanctum aliquem Regem, sanctum Coquum, & Morionem (ut Jacoponum, Genesium, Pantaleonem) sorte suis elargiuntur, virtutes eorum, in omni vita, quæ instar unius diei est, in se exprimere nitantur. Quod fiet, si Reges, si Principes, Præsides, Præsules, Medici, Causidici, Religiosi, Ecclesiastici, id certò sibi persuaserint, & altè in animum demiserint, humana omnia (ut in Regalibus fieri consuevit) unius diei spatio circumscribi; juxta illud, Quintiliani: *Si cuncta gaudia nostra, si voluptates* (dignitates) *diligenter excutias, tota vita hominis*, UNUS EST DIES.

Quintil. decl.4.

§. I.

Regna omnia, officia omnia, nomina omnia NON DIVTVRNA, SED DIVRNA ESSE.

Seneca Epist.101.

IVxta illud Senecæ: *Singulos dies, singulas vitas puta.* Pythagoras, & Galenus, mortalium vitam anno comparant, quam proinde in quatuor anni partes, *ver, æstatem, autumnum, hyemem* dividi convenientissimè posse existimârunt. Habet nimirum homo *vernum tempus*, quando in prima ætate florescit: habet *æstatem*, dum firmus, ac vegetus, calore & sanguine effervescit: habet *autumnum*, dum judicio maturo, & calore naturali sensim deficiente, frigescit: habet *hyemem*, cùm frigus iners omnes artus occupat, capilli de capite, velut frondes ex arbore, decidunt, & canis velut nive, obtegitur.

Alii verò, exiguo vitæ hujus curriculo spectato, diei potiùs, quàm anno vitam conferri posse videtur, quatuorque has ætates per hæc quatuor: *Manè*, scilicet, *Meridiem, Vesperam, & Noctem* aptissimè declarari, ut homo unius diei ambitu circumscribatur: habet etenim homo suum *manè*, dum in lucem primò editus, in quâdam veluti aurorâ oritur, & cursum suum orditur: habet *meridiem*, cùm altissimè supra vitæ, ut ita dicam, horizontem provectus, in calore mediæ ætatis fervescit, æqualique à vivendi initio, & fine, distat intervallo: habet *Vesperam*, cùm languente jam ætate, vergit in occasum: ac tandem morte appropinquante.

—In ÆTERNAM clauduntur lumina NOCTEM. Virg. l.12. Æneid.

Hujus rei symbolum flos exstat. *Hemerocallis*, cujus vita, & pulchritudo, diaria est. Sole quippe *oriente* oritur; *meridie* folia sua, velut quosdam radios, expandit: *vesperi* marcescit: *sole* denique *occidente*, decidit. Sic homo, *qui velut flos egreditur & conteritur*, oritur floret, languescit, & moritur. Plinius l.21. c.16.

Quàm longa una dies, ætas tam longa rosarum est:
Vna dies aperit, conficit una dies. Ausonius.

Id secum reputans Joannes Dox Cliviæ, in gentilitiam tesseram, sibi florem adlegit, cum lemmate: *Hodie, cras nihil.* Quot mortalium reperire est: *heden root, morgen doot*? Flosculum se repentino interitu fassus est Franciscus, ab oris venustate, Phœbus cognominatus, Navarræ Rex, qui cùm in ætatis vere moreretur, ex veneno, fistulæ quâ canere solebat, affuso, jamque diem sibi extremum imminere persentisceret, verissimè pronuntiavit: *Regnum meum non est de hoc mundo.* Quid tumemus, & extollimur mortales? quorum vita ut Epicharmus dixit, *est uter inflatus: qui, judice Aristophane, sumus generationi foliorum similes, imbecilles cera figmenta, folia instar umbræ reddentia, evanidi, volucres*, UNIUS TANTUM DIEI VITAM HABENTES. Refert utrumque Clemens Alexandrinus.

Typotii Symb.

Petr. Ol. Harang hist. Navar. & Oudtreman Amor lacrimat. pag. 182.

Clem. Alex. l.4. Strom. c.4.

Alii, retentâ hac hominis cum die unicâ similitudine, vitæ ejus spatium, in tres duntaxat ætates dividunt, quas vocant *Manè, Meridiem, & Vesperam.* Hoc alludebat celeberrimum illud Sphingis Ænigma, apud totam Antiquitatem decantatissimum: quodnam animal existeret *Manè* quadrupes, *Meridie* bipes, *Vesperi* tripes? quod Ænigma post Oedipodem, omnes de homine interpretantur, qui *manè*, in vitæ crepusculo, manibus & pedibus reptando, velut quadrupes perreptat: *meridie* ætatis bipes, solidè graditur: *vespere* senectæ, viribus fractus, baculum ut tertium pedem assumens, tripes incedit. Atque hinc antiquus Romanorum mos promanavit, qui vitam hominis in pueritiam, juventutem, & senectutem dividebant, juxta illud Poëtæ:

Exultat levitate puer, gravitate senectus:
Inter utrumque manens, stat juvenile decus.

Idem propè sensit Epaminondas, qui hominem tribus verbis salutari posse dictitabat, à nativitate ad annum tricesimum, precando illi *bonum diem*,

seu

seu *bien venu*: ab anno trigesimo ad quinquagesimum, *bonam vesperam*, seu *bon soir*: post annum quinquagesimum, *noctem quietam*, seu *Adieu*; quod
Plinius l. 11. c. 36. vivo & perapposito exemplo Plinius comprobavit. Volucris est ad Hypanim fluvium in Ponto, *Hemerobbios* dicta, quæ non ultra diem vivit, & eadem luce, qua lucem inchoat, finit, morientique soli commoritur; eodem die, pueri, juvenis, & senis ætatem experta. Manè nascitur, meridie viget, vespere consenescit, & moritur. Sed & hoc magis demirandum, hanc volucrem unius diecula, non minùs de alimento sibi prospicere, quàm si corvi, aut cornicis annos esset victura.

Animalculo huic simillima est humana vita. Ad fluvium illa est, perpetuò fluentis temporis: quin & volucris est magis, quàm avis ulla vel sagitta; & sæpe omnis pompæ suæ terminum, diem unicum habet, sæpe horam, sæpe paulò productius momentum. Quid ergo titulos, & dignitates, in annos & sæcula meditamur? Grande profectò mirum est, hanc vitæ, diei unius instar, volucerrimam brevitatem, à tot divinis Vatibus proclamari; ab omnibus omnium sæculorum Scriptoribus confirmari, nihilominus misellos homunciones, adeò ad omnium voces obsurdescere; & diuturnam sibi vitam, diuturnam æstimare. Clamat Ezechias per
Isaias c. 38. Isaiam: *De manè usq; ad vesperam finies me.* Job, qui vitam hominis *cursori* unius diei comparat, quærit, & penè conqueritur, quòd vix natus denasceretur:
Job 10. *Manus tuæ fecerunt, & plasmaverunt me totum in circuitu; & sic repentè præcipitas me?* Quàm multos vidimus, qui cùm jam ad dignitates Ecclesiasticas, Canonicatus, Prælaturas, Episcopales, tricoronides infulas pervenissent, brevi sublati, exclamare poterant: *De manè usq; ad vesperam finies me.* Alii ad Consulatûs fasces, ad togam, ad sagum, ad primas in bello, in Repub. functiones evecti, illud Jobi jure ingeminârunt: *Et sic repentè præcipitas me?* Quæ cùm ita sint, quisque munere suo, quod illi à divina providentia obtigit, rectè ac rite fungatur, memor saluberrimi illius moniti, quod Venusinus vates præscribit.

§. II.

Omnem crede diem, tibi diluxisse supremum. Horat. l. 1. Epist. 4.

Divus Basilius illa Deuteronomii verba, ex septuaginta Interpretum versione, luculenter explicans:
Deuteron. 15. *Attende tibi ipsi*, hanc, ait, sententiam, omnibus temporibus, omnibus ordinibus, omnibus hominum classibus præscriptam; ut suo quisque munere rectè fungatur. *Habet*, inquit, *domus Dei vi-*
S. Basil. in ill. ad Deut. (Attende tibi.) [illegible] *ventis, quæ Ecclesia est, Venatores, Viatores, Architectas, Ædificatores, Agricolas, Pastores, Athletas, Milites. Omnibus his convenit breve hoc verbum; singulis, & ad exactam operis obeundi cognitionem; & ad perficiendum studium propensa voluntatis.* Quæ omnia officia & munia, Ecclesiasticis ac Religiosis Viris, Confessariis, Concionatoribus, Pastoribus, Superioribus potissimùm convenire videntur. Venatores missus à Deo, ita monente: *Ecce ego mittam mul-*
Jerem. 16. *tos Venatores, & venabuntur eos super omnem montem; attende igitur magna cum diligentia, ne fortè fugiat te præda, ut efferatos per improbitatem, verba veritatis convictos, Salvatori offeras. Viator es, ei similis qui orabat: Gressus meos dirige. Attende tibi ipsi, ne quà* Psalm. 118.
exorbites, neu ad dextram deflexeris, aut sinistram: progreditor viâ regiâ. Architectus, solido, tutóve in loco jaciat, & collocet (humilitatis &) *fidei fundamentum, quod est Christus Iesus. Ædificator, quo pacto ædificet, videat; ut non ligna, non fœnum, neque calamum, sed aurum, argentum lapides pretiosos.* Sartor, sutor, pistor, textor es? attende ejusdem opificii patronos, viros sanctitate eximios. Primo manè, præmissâ oratione, omnem laborem ac sudorem Deo consecra, nec jacturam temporis arbitrare, si in die sacrificio Missæ interfis; quidquid molestiæ, quidquid difficultatis, aut tædii occurrerit; facilè exantlandum, si meliùs quàm filii tenebrarum tibi dixeris: Laboremus & sudemus; *cras enim moriemur. Pastor es?* (animarum) *attende, ne quid te prætereat eorum; quæ ad obeundum munus illud pastorale attinent. Hæc porrò quæ tandem sunt? palabundum pecus, & erraticum convertito: quod conquassatum est, & contritum, colligito: quod ægrotum, sanato. Agricolationisne Professor? ficum, infructuosa si est, circumfodito, illiquid ingerito, quæ conductura noveris, ad edendos fructus. Miles?* (ut quisque nostrum; quià *militia est vita hominis* Job. 7.
super terram) *collabora Evangelio, milita bonam militiam, contra spiritus nequitia, adversùs vitiosas carnis affectiones: induitor omnem armaturam Dei, ut probè te ei, sisque gratiosus Duci tuo; qui hunc te militia adlegit. Athleta es? attende tibi ipsi, ne quam ex legibus athletico agoni præscriptis, inveniare transgressus: nam nemo coronatur, nisi qui legitimè certaverit. Imitare Paulum, & cursu contendentem, & in palæstrâ colluctantem, & in agone pugillari decertãtem. Ut strenuus pugil, ipse habeto oculum animi nusquam evagantem, sed attentum ac pervigilem: Præmunitas tuere partes, quarum plaga lethalis sit. In adversarium immotum oculum intendito fixius. In stadiario cursu; qui tibi præcurrunt; in eos te extendens, fac assequaris: sic currito, ut prævertas, &c. Cupienti me singula percensere, hic deficiet dies.* Hactenus Magnus Basilius; qui in domo Dei, quemadmodum privatis in familiis hodiernâ die fieri assolet, variis variorum officiorum sortes obtingere docet, ac quemque, ut suo sanctè fungatur, hortatur: quod fiet, si Christianum monitum illud Romani Philosophi semper meminerimus, quod Lucilio suo tradit: *Mi Lucili*; inquit, *propera vivere,* Seneca Epist. 102.
& singulos dies, singulas vitas puta. Qui hoc modo se aptabit, cui vita sua quotidie fuit tota, securus est; imò sanctus est. Quis Rex, quis Princeps, aut nobili stemmate oriundus, inani fastu turgeat, subditos tyrannicè premat; iræ, gulæ, luxui, vitiis omnibus frena laxet, si recordetur illud Sapientis: *Rex est* Eccl 10.
hodie, & cras morietur.

De Coninghen albiet, hoe machtig en hoe ryck,
Gelyck Scrifture ons leert, syn morgen stoff en slyck:
Men roept; den Coninck drinckt, men roept nu overluyt,
Tis sort-Ryck Coninck hier; vvant morghen is het uyt.

De Fabio Mario olim Trebellius pronuntiavit: Uno die factus Imperator, altero visus regnare, tertio occisus est. Quam fabam, ne quis uni Fabio causam arbitretur; omnes Reges, ac potentes sæculi complectitur Ecclesiasticus, dum ait: *Omnis* Eccl. 10.
potentatus, vita brevis. Hoc docent Imperatorum Romanorum, hoc summorum Pontificum diurna imperia. Urbanus VII. dies duodecim regnavit; Leo XI dies sex Stephanus II. dies tres.

Saul à mortuo Samuele audit: *Cras tu, & filii tui mecum eritis*; ac derepentè tanto timore conturbatur, ut ceciderit *porrectus in terram: extimuerat enim verba Samuelis, & robur non erat in eo.* Unus 1. Reg. 28.

mortuus dicit, *Cras morieris*, & potentissimi ac validissimi Regis vires confregit; quidni potentiùs potentes conturbet primæ veritatis oraculum? *Rex est hodie, & cras morietur.* Quod vnum Sapientis monitum sufficiens est, vt omnes Reges terræ, Reges sanctos, qui sibi & passionibus imperent, efficiat, & regni, cuius non erit finis, heredes constituat. Non alto solio considere, non amplissimos exercitus sub signis numerare, non iura populis dare, regnare, aut imperare est, sed *imperare sibi, maximum imperium est.* Philosopho concinit, ac consonat Poëta:

Seneca Epist. 113.

Hor. Carm. l. 2. Ode 2.

Latiùs regnes auidum domando
Spiritum, quàm si Lybiam remotis
Gadibus iungas, & vterque Pœnus
Seruiat vni.

Tales vos omnes hodierno die Reges euadere potestis. *Si vis tibi omnia subijcere, te subijce rationi. Multos Reges, si ratio te rexerit.* Multos indomitos affectus, desideria, anxietates, perturbationes reges, *si ratio te rexerit.*

Seneca Epist. 37.

Claudian.

Tunc omnia iure tenebis,
Cùm poteris rex esse tui,

Tunc tot Regibus imperabis, quot passiones subieceris. Tunc heres fies regni, cuius regni non erit finis. Quod fiet, si illud altâ mente repostum fuerit: *Hodie extollitur, & cras non inuenietur.* Reges huius mundi diurni sunt, non diuturni; quorum memoria perit cum sonitu, cum inconditâ vociferatione potantium, ac bacchantium, *Rex bibit, den Coninck drinckt.* Hac in parte Barbari, Christianis multò religiosiores sunt. In nauigatione Hollandica, scribit Auctor se vidisse in Angeloma, dum Rex bibit, Campanam sonare, atque omnes ilico summo silentio se in terram prosternere, nec sub pœna capitis quemquam spectare posse Regem potantem. Puer, hæres regni futurus, fortè se humi non abiecerat, & statim capite plexus est. Tantùm abest, vt poculis, & insulsis clamoribus in multam noctem, imò in ipsam lucem, cum Rege decertent. Modum certè epulis, ac poculis imponere nos docuit Pacuuius, Syriæ Princeps, qui mensis remotis, quoque vespere in cubile se deferri curabat, funebri famulorum cantu ingeminantium; *Vixit, vixit*; vnde Seneca: *Nulla non se die extulit.* Hoc & tu æmulare, & recordare, vt verè Rex sis.

1. Mach. c. 2. v. 63.

Seneca Epist. 12.

Regnum diuturnum fingis tibi fortè diurnum:
Qui modò sceptra gerit, cras velut vmbra perit.
Regna sua æternant, animum quicumq; gubernant:
Hoc Rex nempe fit, dignus honore frui.

Sic sibi imperare didicit alter ille Europæus Alexander Carolus V. qui exequiis sibi viuo exstructis, *nullo non se die extulit.* Quod & cuique nostrum, ambrosiâ suâ Suadâ Mediolanensis Præsul inculcat: *Corporis diurnus magis, quàm diuturnus est vsus.* DIEM *hominis non desideraui*, inquit Ieremias. Cornelius hîc: Dies hominis est ille, quo
„ homo prosperatur, potens est, gloriosus, hono-
„ ratur, laudatur, deliciatur. Hunc diem D. Bernardus auersatur: *Sapiens* inquit, *Diem hominis non desideraui; ego tamen plus aliquid, quam non desiderat, desidero: vt ne recipiam quidem.* Hunc hominis diem timebat Dauid: *Ab altitudine diei timebo.* Hugo Cardinalis, Diei altitudinem, prosperitatis ac hilaritatis interpretatur, *quæ tantum* DIEI *est, & parum durat.* Sed quoniam ad eos mihi sermo est, qui

S. Ambr. l. 2. de Abram. c. 7.

Ierem. 7.

Bern. Serm. 17 in Psal. (Qui habitat.)

Psalm. 11. Hugo Card. in Psalm. 55.

Consulis, Consiliarij, Causidici, Medici, Mercatoris, Opificis, &c. partes sortiri suot, ijs quoque, vt rectè munere suo quisque fungatur, illud inculcatum peruelim;

Omnem crede diem tibi diluxisse supremum. Horat. ep.

Præsides, Prætores, Consules quibusdam in locis perpetui sunt, id est, per omnem vitam: & hic quid non diurnum est? Iustinus Martyr, & Irenæus, è priscis nobilissimi Scriptores, acutè obseruant, post latam mortis sententiam in protoplastum, neminem omnino mortalium, secundùm Dei Kalendarium, diem integrum vixisse: nam, Prophetis & Apostolis testibus; *Vnus dies apud Dominum, sicut mille anni, & mille anni, sicut vnus dies.* Atqui nullus hominum vixit mille annis, ergo nec diem totum. Quid, quòd si mille etiam annis quis vixerit, vbi mortem imminere senserit, omne tempus transactum, velut diem vnum duxerit; quantò magis mortales nunc vitam suam diariam reputârint, atque ita indies sibi ac rebus suis consulant, ac si in crastinum non essent victuri? Augustinus, *A primâ*, inquit, *infantiâ vsque ad decrepitam ætatem, spatium breue est. Quod tam diu vixerit Adam, quid profuisset ei magis, si mortuus fuisset hodie? quid diu est, vbi finis est? & modo cùm loquimur* (cùm ridemus, dum bibimus, comedimus) *vbique transimus, verba currunt, horæ volant: sic ætas nostra, sic actus nostri; sic honores nostri* (Consulatus, Præturæ, Prælaturæ) *sic ista felicitas nostra. In hoc ergo spatio vitæ, benè viuamus; vt illò eamus, vnde non transeamus;* vbi Magistratus, & Consulatus perpetui. Lepidè Cicero in re seria lusit, de Caninio Rebulo, alij Caium, alij Caninium Seruilium, alij Reuilum appellant. *V. Macrob. 2. Saturnal. c. 2.* In Fabij Maximi locum Consule suffecto per vnum diem: *vigilantem sanè habuimus Consulem, qui nunquam in Consulatu suo somnum vidit;* qui crastinum non vidit, sed se vidit crastino, è Consule, in ordinem redactum. Mors consulares fasces, & *sceptra ligonibus æquat;* nec inter Caluariam Consulum, & ciuium, ac plebeiorũ quidquam discriminis est. Quod si capita Reipubl. secum maturè expenderent, hoc si Domini Scabini, qui hîc in puluinis sedent, recogitarent, non sic pauperes, orphanos, desertas viduas despicerent, sed accuratè hanc legem Deuteronomij seruarent: *Nulla erit distantia personarum; ita paruum audietis ac magnum.* Scirent certè, se alijs præesse, vt prodesse possint. Nemo quisquam conciuem suum (cùm simus inuicem membra) contemneret; at contrà, velut caput etiam in infimum talum, benignè influeret, & saucio mederetur. Hanc optimam politiam nosceret, non suo commodo, aut lucro, sed bono publico, Religioni, Dei gloriæ, postpositis omnibus Machianelli principijs, consulere: nec se, quem omnes verentur, ac reuerentur, insano superbiæ typho efferret, quin potiùs illud veridici Vatis semper præ oculis haberet:

Iustin. in Tryph. Irenæus l. 5. contra hæreses.

Augustin. Serm. 43. de verb. Dom.

Deut. 1.

Quem dies vidit veniens superbum,
Hunc dies vidit fugiens iacentem:
Res Deus nostras celeri citatas
Turbine versat.

Seneca Choro 2. Thyest.

Cònsulis hoc muniis, bene consulat omnibus vnus:
Pauperibus mater sit, viduisque pater.

Consiliarius, ac Iudex omnis, quos ipse hodie in consilio iudicârit, de his se meminerit, cras coram supremo tribunali iudicandum. Quare

virgam

virgam iustitiæ ferream norit; quæ nullo auri pondere à rectitudine deflectat. Quod lege, & quidem diuinâ, olim cautum; atque vtinam hoc aureo sæculo seruaretur! *Non accipies munera, quæ etiam excæcant prudentes, & subuertunt verba iustorum.* (Exod. 23.) Vnde iste nobilis, in ciuem tenuem, tam iniquam litem vicit? Iudex auro excæcatus est: quid æquum, quid iniquum, non videt. Qui fit causam Prælati, viri potentis tam citò expeditam? *pretio tollitur ipsa mora*; non spectatur ius eorum, quorum lites ad decennium protractæ, aut suppressæ.

Propert. l. 2. Eleg. 11.

Qui caret argento, frustrà vtitur argumento.

Non attendunt auari Iudices, quod, quantum auri in crumenam, tantùm sceleris in animam admittant; vt rectè Cassiodorus: *Cùm vendunt aliena crimina, sua faciunt esse peccata.* (Cassiod. l. 6. Epist. 21.) Consimiles hic pretio inhiantes, iubet paucis percunctari: *Quem mihi dabis ex his, qui aliquod pretium tempori ponat? qui diem æstimet? qui intelligat se* QVOTIDIE MORI? (Seneca Epist. 1.) qui cras se ad Curiam supremi Iudicis, qui *iustitias iudicabit*, sistendum, indies in animum inducat, atque illud assiduò verset:

Horat. l. 4. Carm. Ode 7.

Quis scit, an adijciant hodiernæ crastina vitæ
Tempora, dij superi?

Boëthios, Symmachos, Moros sibi imitandos proponat.

Dic mihi, Magnatum quidnam est voxisse senatum?
Consiliumque roga, quid nituisse toga?
Christum, nempe, bonum si non habet ille patronum,
Consuluisse sibi, non bene fertur ibi.

Aduocatus es? nobilem prouinciam nactus es. Sic enim Cassiodorus: *Aduocationis officio, si purè impendatur, nihil ornatius*; (Cassiod. l. 3. variar. Epist. 21.) sed vt rectè munus exequaris, vir literatus documento sit, qui omnibus Causidicis, Legisperitis, ac quauis scientiâ, & eruditione claris, hoc sibi, & illis in Italia Epitaphium condidit: *Id ago, vt mihi instar totius vitæ, sit dies; vt moriens viuam, viuo vt moriturus.* (Pennequin Amour diuin. part. 3. pag. 961.)

Dum vetustos codices, & antiqua volumina voluis, scias te inter mortuos versari, atque ex his viuere disces, & optima Iuris præcepta hauries. Nulli causam iniquam suadeas, nullius suscipias, aut defendas. Ne pauperum, pupillorum, viduarumque lites negligas; ne in annos plurimos, cæstionum in morem, protrahas. Theophilum, Iuonem, Elzearium sectare, qui se Aduocatos pauperum professi sunt, eorumque causas, nemine reiecto, in perâ secum asportabant, & prandio etiam posthabito, expediebant: vt fusè diximus Parte 2. Lucis Euang. Dom. 18. post Pentecosten.

Denique, absolutissimum omnis Iustitiæ exemplar tibi proponas, *Aduocatum quem habemus apud patrem, Iesum Christum.* (Ioan. Epist. 1. c. 2.) Ceterùm, illud Sapientis quemque vestrum monitum velim: *Abstine à lite, & minues peccata.* (Eccl. 28.)

Te precor, euites semper super omnia lites:
Causidici solos disce cauere dolos.
Hic spectat plenam nummis farcire crumenam;
Sed malè parta fluunt, vt malè structa ruunt.

Medicus quantumuis expertus, Apollinem, Podalirium, Melampum, diues habeat patronos, nec sibi nec alteri crastinum valet polliceri.

Nemo tam diuos habuit fauentes,
Crastinum vt possit sibi polliceri.

Seneca Choro 3 Thyest.

Quotidiana funera, & inopinati exitus, satis commonent illud Poëtæ:

Non est, crede mihi, sapientis dicere, viuam:
Sera nimis vita est crastina, viue hodie.

Martialis.

& eas, quæ Medici sunt Christiani, partes tuere.

1. Medicus non grauerit intempestâ nocte, pauperi ægrotanti succurrere. Docet quippe Doctor Doctorum S. Thom. Medicum teneri gratis mederi pauperi, quod probatur ex illo Ioannis: (S. Thom. 2. 2. q. 71. a. 1. 10 corp. 1. Ioan. 3. v. 17.) *Qui viderit fratrem suum necessitatem habere, & clauserit viscera sua ab eo, quomodò charitas Dei manet in eo?*

2. Non vereatur potentes, & opulentos (spretis vxoris lacrymis, ac lamentis) præsentis periculi commonere, vt domui suæ, tempori prospiciat. Vnde cùm salus non corporis, sed animæ æterna dependeat, iure meritissimo Pius V. motu proprio, anno 1566. publico edicto cauit, ne vltra tertium diem, post monitionem confessionis, Medici visitent infirmum, & vt in solenni Doctoratus actu iurent se hanc legem seruaturos. (Bonacina in præcept. 2. disp. 4. q. Fagundez in Summa.)

3. Cùm causas & radices morborum, podagræ, chiragræ, è frequenti potu; apoplexiæ, ex vehementi cholera; luis venereæ, ex vitio luxuriæ, & adulterino congressu; & plures crapulâ quàm ferro perire indies oculati testes deprehendant, illud sibi dictum autumeut: *Medice, cura teipsum.* (Luc. 4.) Quod aureâ sententiâ inculcat Doctor aureus: *Quomodò Doctori non sit opprobrium, velle curare alios, ipsum in maioribus manere peccatis, cùm possit amplius, meliusq; sibi, quàm alijs medicinam facere?* (Chrysost. homil. 9. Operis imp.) Quibus animæ morbis, potiùs quàm corporis curandis, diuini illius Medici opem imploret; quemadmodum ægri corpore, ipsius deposcunt.

Hunc clamant totis ægrorum pectora votis.
Hunc celebrare iubet; sic Deus ipse iubet.
Sed magis oremus, Medicus Deus ille supremus;
O Medicus qualis! sit medicina malis.

Honora Medicum propter necessitatem. (Eccl. 38.)

Mercatoris fortè tibi sors obtigit? expende qui rationem accepti & expensi expendere consueui sti; *quàm stultum sit ætatem disponere; ne crastino quidem dominamur. O quanta dementia est, spes longas inchoantium! Emam, ædificabo, credam, exigam, honores geram, tum demum lassam & plenam senectutem (diuitijs vndique correrasis) in otium referam:* (Seneca Epist. 101.) Quàm stultè ac stolidè, futura in annos plurimos ordinabat diues ille Euangelicus, *qui cogitabat intra se dicens. Quid faciam, quia non habeo, quo congregem fructus meos? & dixit, hoc faciam: destruam horrea mea, & maiora faciam, & dicam animæ meæ: Anima, habes multa bona posita* IN ANNOS PLURIMOS, *requiesce, comede, bibe, epulare;* (Luc. 12.) (vt hac festiuitate plerique helluones faciunt.) Ac quàm breuis hæc voluptas omnis, quàm non diuturna, sed diurna fuerit, terrifica de cælo vox emissa declarauit! *Stulte,* HAC NOCTE (lux tibi hæc postrema est) *animam tuam repetent à te; quæ autem parâsti, cuius erunt?* Quod Hieronymus non tam Marcellam, quàm nos monitos voluit, dum dixit: *Nunc cura* (Hieron ad Marcell.)

super-

superflua in annos plurimos duratura peragitat, nec recordamur Euangelij dicentis? *Stulte*, HAC NOCTE *animam tuam repetent à te.* Diuitijs fluxis inhias, ô stulte, & fortè hâc nocte Dominus omnium repetet à te; & quæ parâsti, cuius erunt? Clamat Apostolus: *Ecce nunc qui dicitis; Crastino ibimus in illam ciuitatem, & faciemus ibi quidem annum, & mercabimur, & lucrum faciemus; qui ignoratis, quid erit in crastino.* Quod salutare monitum, vtinam tam auidè Christiani, quàm Gentiles arriperent! Vnum ex omnibus Senecam audite: *Ipsam, quam premimus horam, casus incidit. Nauigationes longas, & seros in patriam reditus proponimus: procreationes, officiorumque filijs nostris, per officia processus, cùm interim ad latus mors est.* Quæ cum omnibus te exuat, ita lucrum temporale spectes, vt non amittas æternum; ne fit, vt Augustinus monet, *lucrum in arca, & damnum in conscientia*; & caue, ne quem defraudes, ne fallas, & adulterinas merces obtrudas, ne vltra sortem exigas, ne vlna pollice breuior, mensura minor, libra scrupis aliquot grauior sit; *quia statera dolosa, abominatio est apud Dominum.*

Iacobi 4. v. 13.

Senec. vlt.

Prouer. 20.

2. Quemadmodum Mercator nunquam habet satis mercium, satis supellectilis, satis fundi, satis auri, & argenti, sed

Crescit amor nummi, quantùm ipsa pecunia crescit,

Iuuenal. Sat. 14.

ex centenis millenos, & alios millenos, & mille millenos conquirens; ita nos Bernardus hortatur, vt Mercatorum studium, curam, ac solertiam sectando, indies cæleste peculium adaugere, ire de virtute in virtutem, gratiarum ac meritorum thesauros accumulare nitamur. *Videas*, inquit, *Mercatorem quotidie de re augenda, & multiplicanda solicitum; omne suum studium, ac solicitudinem conuertere, vt nouum lucrum faciat, suasque opes indies magis, ac magis adaugeat, hoc æmulari oportet, vt indies in virtute proficias.* Atque vtinam eo studio, ac solicitudine quisque vestrûm incumberet, vt diuitias cælestes, opes æternas, regnum cælorum, bonum infinitum sibi compararet, quemadmodum vt caduca, fluxa, & peritura bona, hâc breui lucis vsura fruiturus conquirat,

Bern. Serm. 3. de aliquand. & bas. sit. cordis.

Impiger extremos currit Mercator ad Indos,
Per mare pauperiem fugiens, per saxa, per ignes!

Horat. l. 1. Epist. 1.

Huc illum agit insatiabilis sitis habendi, & auri dira fames, semper & vbique lucro inhians; seu mensæ accumbat, seu cubitum concedat, seu strato assurgat, de eo diù noctuque cogitat. Quod dum mellifluus Doctor è clarâ valle sua attentiùs considerat, iure omnibus ruborem incutit, dicens: *Vtinam sic essemus cupidi gratiæ spiritualis, quemadmodum sæculares* (mercatores) *pecuniæ temporalis! magna enim confusio, magna valdè, quòd ardentiùs illi perniciosa desiderant, quàm nos vtilia: citiùs illi ad mortem, quàm nos ad vitam.*

Bern. cit.

Redemptor noster vus omnes negotiari iussit: *Negotiamini, dum venio.* Nundinæ virtutum, bonorum operum meritorum, æternitatis beatæ, vnâ dumtaxat luce stant. Anima cuiusque nostrûm, sit *nauis institoris*, quæ auro, argento, gemmisque, id est, bonis operibus onerata, in patriam redeat. At quàm multi animum fluxis, ac terrenis oneratis

Luce 19.

sunt velut *naues poma portantes.* Opes quippe, honores, voluptates, nonna poma quædam aurea; speciosa, odorifera; sed quæ paucis diebus computrescunt? De his audi grauissimum Doctorem, Hipponensem, Antistitem: *Vbi sunt delicia vestra,* (diuitiæ vestræ) *propter quas ambulatis vias prauas? non dicimus, vbi erunt? sed, modò vbi sunt? cùm hesternum diem, hodiernus dies abstulerit; & hodiernum crastinus ablaturus sit, quid eorum quæ diligitis, non transcurret, & transuolat? quid non fugit penè, antequam capiatur? cùm ex ipso hodierno die, nulla possit vel hora retineri, omnia momenta fugitiua sunt:* Cumque dies abierit, & dormierint viri diuitiarum, nihil inuenient in manibus suis. Quodque grauiùs detestandum, poma sæpe portant mortifera. & Gomorrhæa, fraudis, iniustitiæ omniumque flagitiorum, quibus onustæ, ac oppressæ animæ, in profundum barathri demerguntur. Vide ergo, in negotiatis, vt animam lucreris. Quod magnus ille Indiarum Apostolus, S. Franciscus Xauerius, per literas ex Indiâ, à Simone, sodali suo petijt, persuaderet Regi Lusitano, vt vel horæ quartam partem, quotidie meditaretur super illo Matthæi: *Quid prodest homini, si vniuersum Mundum lucretur, anima verò sua detrimentum patiatur*

Iob. 9.

Aug. Serm. 25 de verbis Apost.

Lorin. in c. 4. Iacobi v. 13. Tursell. in Vita. Matth. 16. v. 26.

Per mare per terras, quid tu, mercator, aberras?
Quæris opes, quales vix numerare vales.
Quidquid aceruâsti, quidquid tibi, stulte, parâsti,
Dum nil ipse scies, auferet VNA DIES.

Confessatius es? Hic suas, & suorum partes agat. Doctor Angelicus non iniuria miratur, & portenti instar execratur, mortalem reperiri, qui audeat cum peccato mortali indormiscere; cùm nemo sit, qui crastinum sibi valeat polliceri. *Cùm in lectulo ad quiescendum membra posueris, noli confidere de lucis aduentu.* Si quis subito catarrho, pleuritide, apoplexiâ, alioue lethali morbo obruatur; è vestigio ad chirurgum, ad Medicum concursatur. Ardentior febris charam coniugem inuasit; ilico omnis Medicorum turba conuocatur. Filius vnicus sero vespere pectus, aut caput saucius, totus cruentus domum deducitur; num parens mensæ accumbere, cubitum secedere, vulnus in diem crastinum obligare differet? minimè, Inquit Antiochenus Præsul, cuius hæc efficacissima argumentatio est: *Si fortè aliquid morbi corpus pulsauerit, statim & Medicos adhibemus, & pecuniam profundimus, & omni obseruantiâ, quod conuenit, agimus; nec prius cessatur, quàm, quæ molesta sunt, mitigentur. Anima verò cùm quotidie vulneretur, cùm per singula lanietur, vratur, præcipitetur, & modis omnibus pereat; ne parua quidem pro eâ, nos curâ solicitat,* vt ad Medicum animæ, hoc ipso die, quo lethale virus admissum est, recurramus. *Ecce*, inquit Gregorius, *hunc diem, de quo loquimur, ad inducias conuersionis accepimus*, & salutis nostræ incurij procrastinamus; Tum subdit terrificum Chrysaorij exitum, quem altè stertentem, stygij tortores aggressi sunt, & nequidquam *inducias vel vsque manè, inducias vel vsque manè*, horrendâ vociferatione clamitantem, ad inferos rapuerunt; atque hoc epiphonematis loco subiungit; *Vt eius visio nobis proficiat, quos adhuc diuina patientia longanimiter expectat.*

S. Basil. lib. cui tit. Admonitio ad filium spirit.

Chrysost. Ag. 1. de compunct.

Greg. Hom. 12. in Euang.

Quare

Quare pœnitentibus omnibus, quin & ipsis Confessariis, unum non longe petitum, & in hoc genere planè illustre exemplum, ob oculos ponam. P. Ioannes Gauda, Societatis nostræ Orator disertissimus, animi vel levissimos nævos, quotidiana exhomologesi, idque ea ratione, ac si in crastinum non victurus, expiabat, atque hoc modo indies augustissimis Eucharistiæ Mysteriis operabatur, animumque ita advertebat, ac si nunquam ampliùs facturus. Hac cogitatione armati omnes Confessarii, sacro in tribunali considentes, Dei se Vicarios, ac Iudices meminerint; pœnitentiam medicinalem adhibeant; non vereantur, ne opulento ac divites, salubriter perstricti, se spreto, aliò deflectant. *Nemo*, inquit Bernardus, *vitia palpet.* Nemo Confessariorum vitia palpet: concubinam dimittendam liberè edicat; restitutionem famæ, aut pecuniæ, faciendam præscribat: occasionem peccandi, præsens periculum declinandum, præcipiat. Quod nemo in crastinum differet, qui verissimum illud Augustini secum ruminârit: *Latet ultimus dies, ut observentur omnes dies.*

Bibliot. Scriptor. Societ. P. Ribad. varior. virtut. hist. l. 5. c. 3.

Bern. serm. de S. Ioan. Baptist.

August. l. 1. de contrit. cordis cap. 1.

Religiosus fortè aut Monialis es? Hîc enimvero ad quid venisti, edicendum; cùm viri religiosi, ac fœminæ, professionem fecerint, sectandi perfectionem, ut disertè S. Thomas: *Status Religiosorum, est status hominum, ad perfectionem tendentium.* Quæ verò ad hanc via brevissima, quæ methodus certissima, sancti Patres, ac viri ascetici paucis edocent, dum diem omnem, velut supremum ducere, & opus omne (quod quantumvis arduum, leve fiet) ut ultimum, peragere perscribunt. Audiendus hîc cumprimis, omnis perfectionis, & sanctitatis Doctor Angelicus, qui sic ait: *Diligentiam apponere debemus, ut singula opera nostra, quantum unquam melius possumus, faciamus ex omni virtute Domini nostri Iesu Christi, & cum omni desiderio triumphantis, & militantis Ecclesiæ; & sub nomine Creatoris, quasi tota salus nostra, & omnis laus Dei & universitatis utilitas* (pondera, Lector, verba singula) *ex uno opere dependeat*: QUASI NUNQUAM AD ID OPUS REVERSURI, NEQUE ALIUD POSTMODUM FACTURI. Qui sic divinas laudes persolveret, sic ad populum verba faceret, sic opus humilitatis, mortificationis impositum exerceret, quantâ cùm animi puritate, fervore, perfectione quantâ illud adimpleret! Nec aliud Doctor mellifluus suis curæ ac cordi esse volebat, dum ad singula verba, & opera, eos ex ipsis hæc sciscitari præcepit: *In omnibus cogitationibus, locutionibus, sive actibus tuis, dic tibi: Itane ageres, si hanc scires pro certo* NOVISSIMAM (non dico diem sed) HORAM!

S. Thom. 2. 2. q. 124. a. 75.

S. Thom. Opusc. 62. de divin. mor. 5.

Deus omnia benefecit.

Bern. serm. bon. vit. ad. 2.

Hoc ultimum monitum inculcavit supremus Magister noster Christus Beatæ Magdalenæ de Pazzis, tradens ei regulas perfectè vivendi, quas inter hæc eminet: *Imaginare, omnia opera, & verba tua, fore ultima.* Saluberrimum sanè consilium: nam supremos, in his quæ postremò agimus, conatus effundere, levius videtur, quasi non ultrà laboraturis. Hac doctrinâ omnes suos imbutos volebat SS. Patriarcha noster Ignatius, qui hoc in negotio animi sui sensus, subitâ admiratione prodidit: dicentem enim unum è suis; tertium post mensem, facturum se rem aliquam, de qua tum agebatur; admiratus confidentiam: *Meliora*, inquit, *frater*; *bene Iesu! quod tibi verbum excidit? tam tantum vitæ tibi polliceris, qui* NE DE CRASTINO *securus es?*

Lancicius Opusc. 3. c. 12. n. 287.

Ribadin. in vita varia. P. Rib. Vit. hist. l. 5. c. 3.

Sic olim antiqui Patres, & spiritu ferventes Religiosi, ut testatur Patriarcha Venetus; *Sancti, omne vitæ suæ tempus prudentissimè dedicaverunt Domino*, AC SI ESSENT SINGULIS HORIS MORITURI. Utque & sæculares habeant, quod imitentur, inter proposita, quæ sibi in sæculari vita præscripserat servanda B. Clara de monte Falco, unum erat; *Vivendi cum multa cautela, & operandi adeò accuratè, ac si quâvis hora foret vocanda ad reddendam rationem supremo Iudici.* Nec pudebit à gentili Philosopho postremum hoc documentum accipere, qui sic epistolam concludit: *Fac ergo, mi Lucili, quod facere te scribis, omnes horas complectere*; SIC FIAT, UT MINUS EX CRASTINO PENDEAS, SI HODIERNO MANUM *injeceris.*

B. Laur. Iustin. de vita Solit. cap. 9.

Bapt. Pergilius in vita, p. 1. cap. 5.

Seneca, epist. 1.

Denique, ut eò revertamur, unde exorsi sumus, ut *diurna*, non *diuturna* hæc *Regalia* transigamus, si ad Regem Regum, non jam vagientem in præsepio, sed regnantem in cœlo pervenire nitamur. Quod fiet, si omnem diem duxeris supremum. Quævis dies, erit tibi dies salutis, si quavis die credas te obiturum diem; atque indies sollicitè expenderis, quæ evenient tibi, *in articulo illius diei*, quando recoles pavidâ mente, repetes querulâ voce, illa verba Iobi *Dies mei transierunt.* Quid hoc die non agetes? Hæc est dies tua; ergo *salva animam tuam.* Hæc est dies tua; ergo *miserere animæ tuæ.* Hæc est dies tua; ergo sic componas tè, & disponas tua, ut quodlibet verbum, cogitatio, opus, quasi ultimum, sit semen æternæ felicitatis, sit fructus felicis æternitatis; ut die illo, qui non habet occasum, aliquando perfrui valeamus, qui ut nunquam non menti inhæreat, Religiosus juxta ac ingeniosus Poëta, hæc pauca chartæ, animoque impressa voluit;

Gen. 7. 13.

Iob. 7. 15.

Deackt hoe het vvesen mach al daer,
Daer eenen Dach duert duysent iaer:
En peyst eens, hoe het vvesen mach,
Daer duysent iaer, is eenen Dach.

Quærunt hîc cœci mortales habere dies bonos, ducere in bonis dies suos; & non attendunt, quòd dies hi transitorii sunt, quòd dies pauci sunt, quòd dies mali sunt. Audiant hi Africanum Præsulem, ejusque dictis obaudiant: *Vita beata esse non potest, nisi æterna, ubi sunt dies boni, nec multi, sed unus. Dies ille nescit ortum, nescit occasum: illi diei non succedit crastinus*; de hodie Propheta Regius: *Melior est dies una in atriis tuis super millia.* Quæ idem Doctor expendens, ac disertè exponens ait: *Millia dierum desiderant hic homines, & multum volunt hic vivere: contemnant millia dierum; desiderent unum diem, qui non habet ortum & occasum, unum diem, diem sempiternum, cui non cedit hesternus, quem non urget crastinus.*

Aug. serm. 57. de verbis Dom.

Psalm. 83. v. 11.

August. in Psalm. 83.

* *
*

FESTVM
CONVERSIONIS S. PAVLI
APOSTOLI.

Vas admirabile, opus Excelsi. Ecclef.43.

Paulo majora canamus. Virg. Eclog. 4.

ARGVMENTVM.

SOlem illum, mundi oculum, lucis fontem è spissis noctis tenebris exorientem, omnes jure contemplantur & admirantur: cujus fulgore attonitus Ecclesiasticus, exclamat; Vas *admirabile, opus Excelsi.* At si lubet, hodie Paulo *majora canamus*, ubi eū ex altâ perfidiæ nocte, & densâ infidelitatis caligine exorientem, Vas *Electionis*, Vas *admirabile*, quod per universum orbem, doctrinæ ac sanctimoniæ suæ radios, supra omnem Solem, largissimè diffudit, ostenderimus. Habet quidem Deus quædam *vasa in honorem, quædam in contumeliam*; at hodiernâ die si velitis, exemplo ac monito Doctoris gentium, divinâ aspirante gratiâ, vos reddere potestis vasa electionis, vasa in honorem, digna quæ in mensâ Domini reponantur. Ad quod plurimùm confert, eos sibi proponere, qui è tenebris; in admirabile lumen ejus devenerunt, & qui anteà vasa lutea, fictilia, fragilia, vasa iræ; tandem metamorphosi mirabili, in *vasa aurea, solida, munda, corusca*, ut Sanctus Bonaventura loquitur, commutata sunt: quæque priùs vasa vacua, (qualia etiam hic non pauca repetiuntur) posteà, Dei gratiâ non vacua, sed plena redundârunt.

Virg. Ecl. 4
Act. 9.
Bonav. ser. in Convers. S. Pauli.

§. I. *Peccator fit* Vas *admirabile, & opus excelsi, dum è tenebris venit in* Admirabile Lumen Gratiæ.

§. II. *Paulus* Vas *coruscum,* Vas *clarum, & luminosum.* S. Tho.

§. III. *Paulus* Vas *solidum, per donum patientiæ:* *Vas aureum, propter constantiam firmitatis; quia nulli afflictioni cedebat.* Bonavent. in Convers. S. Pauli.

FESTVM CONVERSIONIS S. PAVLI APOSTOLI.

Vas electionis eſt mihi iſte. Act. 9. v. 15.

SUmmos ille rerum omnium opifex Deus, jam univerſam hanc terrarum molem, cum herbis & frugibus; jam flumina & fontes, vaſtosque cœlorum orbes, atque immenſam illam Empyriæ domûs Regiam, è nihilo eduxerat, nec quidquam a beatis illis mentibus, in hoc mirando trium dierum artificio, laudis vel encomii audio perſonare, nulla in hiſce tantis divinæ omnipotentiæ prodigiis, Conditoris præconia audio celebrari: at verò ubi illa duo luminaria magna, lucidiſſimum mundi oculum Solem, illud *vas admirabile* procreavit, extemplò omnium ora in divinas laudes reſoluta ſunt. *Eccl. 43.* Hoc aurei Oratoris inventum & documentum eſt: *Laudârunt te ſimul*, inquit, *omnes Angeli, cùm creares Solem; tunc jubilârunt omnes filii Dei.* Atque hæc præfatus, ad deprædicandum eum, quem cœleſtem Doctorem habuit in terris, ſermonem convertit: *Veruntamen non ita, quemadmodum cùm Paulum nobis toto orbe conſpicuum faceres. Propterea cœlo ſplendidior facta eſt terra*: nam clarior ille ſolari lumine, illuſtriorem emiſit ſplendorem. *Chryſoſt. ſerm. 4. in epiſt. ad Philipp. & Theod. in encomio Pauli.* Solem quidem Eccleſiaſticus, præclaro elogio: VAS ADMIRABILE, *opus excelſi* pronuntiavit, cujus fulgorem, atque in res omnes ſeſe diffundentem, virtutem, cœleſtes illæ intelligentiæ, admiratione defixæ, laudibus celebrarunt. *Eccl. 43.* Verum ubi benignus Deus, Paulum *de tenebris, vocavit in admirabile lumen ſuum*, Alio ſtupore attonitæ, ſuper peccatore altiora longè, & PAULO MAIORA cantenda cenſuerunt. Eminentiſſimum illud Ordinis S. Dominici columen, & præfulgidum Eccleſiæ lumen, Hugo Cardinalis in Eccleſ. 43. paucis multa, in rem noſtram: *vas admirabile B. Paulus, opus excelſi: quia immediatè à Domino, ſine miniſteris hominis, eſt converſus.* Qui paulò ante vas abominabile, jam admirabile, 2. qui vas ſordidum, jam fulgidum. 3. qui vas fictile & fragile, jam ſolidum & aureum; idque ſubito; *opus excelſi* effectus eſt. In hac tanta, tamque mirabili viciſſitudine, & prodigioſa metamorphoſi, divinam ſeſe potentiam quodammodo exeruiſſe, obſervat idem Chryſoſtomus, dicens: *quis loquetur potentias tuas Domine? quod Paulum non es paſſus deliteſcere, ſed orbi univerſo virum hunc in lucem exhibuiſti. Quis loquetur potentias tuas Domine*: quod Paulum ex nocte ignorantiæ & infidelitatis toti mundo ſolem dediſti? *quis loquetur potentias tuas Domine*: quod Paulum lupum rapacem, in manſuetiſſimam ovem, perſecutorem in prædicatorem commutaſti? quam repentinam ac ſubitam converſionem prorſus ſtupendam. *Chryſoſt. ſupra cit.* In omni peccatore per veram pœnitentiam & ſinceram Confeſſionem indies fieri poſſe comprobabo.

§. 1.

Peccator fit VAS ADMIRABILE, *& opus excelſi, dum de tenebris, venit in admirabile lumen gratiæ.*

AUguſtinus inter miranda quam maximè, divinæ potentiæ opera, inter quantumvis illuſtria, quæ uſquam aut unquam patrata miracula, nullum *opus excelſi*, æque mirandum, juxta ac prædicandum, quam Converſionem peccatoris affirmare non dubitavit; ponderans quippe illa redemptoris verba: *Qui credit in me opera quæ ego facio, & ipſe faciet, & majora horum faciet*; *Joann. 14.* Prima fronte difficilia cenſet explicatu: quamvis enim umbra Petri, & ſemicinctia Pauli, prodigioſa Chriſti opera, admirabilitate excelliſſe dicerentur; id tamen eximiis duntaxat, iiſque pauciſſimis viris, per gratias gratis datas conceſſum: Chriſtus autem ad omnes fideles loquitur, *qui credit in me, &c.* Solvit igitur quæſtionem D. Auguſtinus, dicens: opus maximè admirandum, à fidelibus patrari, per juſtificationem, quæ omnibus cæteris, excellentius miraculum eſt. Redemptor noſter complures ſubito curavit, mortuos in vitam revocavit; nihilominus aſſerit ſanctiſſimus Doctor: *Si hominem te fecit Deus, & tu facis teipſum juſtum, melius aliquid facis, quam fecit Deus*: quia quod Deus per ſe non poteſt, ſalva tua libertate, hoc facit homo, Dei gratiâ adjutus. *Auguſt. ſerm. 15. de verbis Apoſt.* Libet hic vox Prophetæ verbis invitare, ut hæc mirabilia contemplemini: *Venite & videte opera Domini, quæ poſuit prodigia ſuper terram.* *Pſal. 45.* Multa quidem in terrâ Ægypti ſigna & prodigia edidit, ſed longe alia per gratiam: *quod majus poteſt eſſe prodigium, ait Caſſianus, quam ſub momento breviſſimo, ex rapaciſſimis Publicanis, Apoſtolos fieri: ex perſecutoribus truculentis, prædicatores Evangelii patientiſſimos reddi? ita ut eam, quam perſequebantur, fidem, etiam effuſione ſui ſanguinis propagarint: illa ſunt opera Dei.* *Caſſian. coll. 4. c. 12.* Ejuſmodi prodigium deſcribit Petrus Bleſenſis, tractatu de Converſione Sancti Pauli: qui cum eſſet vas blaſphemiæ, contumeliæ, & iræ, factus eſt vas honoris, vas electionis, & gratiæ, *vas admirabile, & opus excelſi*; quod adeo excellens, ſublime, ac divinum Magnus Gregorius æſtimavit ut ſuſcitationi Lazari præferendum judicaris; Chryſoſtomus vero præponit præcelſiſsimis *S. Greg. l. 3. dial. c. 17.*

Chrysost. hom. 1. ser. 47. in illa verba: spirans minarum

Luc. 5.

S. Thom. in Luc. c. 5.

quibusque Christi miraculis: Etenim *quid facilius sit dicere, dimittuntur tibi peccata tua; an dicere, surge & ambula*, ex eo manifestum est, quod dimittendo peccata, evidentius inquit S. Thomas; *propriam declarat potestatem, dicens: ut autem sciatis* &c. atque his præmittit: *consolidare corpus facilius est, & quanto nobilior est anima corpore, tanto excellentior absolutio criminum.*

Hæc divinæ potestatis miracula, hæc supra naturam prodigia, quotidiana sunt, & à confessarijs, â vicarijs Christi indica plurima perpetrantur. Pharisæi quidem, ut inquit S. Thomas hic *verum dicunt: quia nemo peccata dimittere nisi Deus potest, & quibus dimittendi tribuit potestatem*, ac tandem subiungit, *fortes sumus & nos* (sacerdotes) *ab eo tam mirabilem gratiam*; adeo *mirabilem* ut longe excellentior absolutio criminum, quam gratia sanitatum: longe altioris virtutis videtur scelerum, quam morborum curatio, sublimioris denique potestatis animarum, quam corporum à morte resuscitatio, quia

Chrysost in c. 14. Ioan.

præstantius est animam mederi peccatis mortuam, quam iterum reuocare ad vitam mortua corpora, iterum moritura. Nihil prope tantam, mortales in admirationem rapit, quam mortuorum resuscitatio, illudque supra omnem captum humanum, fidei lumine dumtaxat speculandum proponitur, non unum alterumue vitâ functum, sed universum genus humanum in cineres redactum, aut quovis fati genere absumptum, in ictu oculi, ubi novissima tuba insonuerit, resurrecturos: illo tamen fidei articulo, quid longe admirabilius observat Eusebius

Euseb. ser. [illegible]

Gallicanus: *videamus inquit, quanto plus est quod præstat gratia, ecce vera miracula, ecce prædicanda miracula, stupendas immutationes, quas quotidiè in nobis operatur redemptor noster, quando de pessimis bonos facit, castos de luxuriosis, humiles de superbis, dosectatorthas sæculi, amicos Dei.* Atque ut veram resurrectionem, quasi è cinere ostendat, exclamat: *quæ potest maiora exercere miracula, quam quando hominem de substantia pulveris, in Angelis statum prouchit?* hæc eximia dexteræ excelsi facinora, peccator qui profundo scelerum luto demersus, qui in pulverem mortis quodammodo redactus, & iam plusquam quatriduanus, imo plusquam quadriennus fœtet mortuus, per gratiam in sacra exomologesi ei impertitur, illico reviviscit, & in *statum Angelorum prouehitur.*

Alterum est, non solum miracula in substantia, ut Theologi loquuntur; sed & in modo, omnibus admirationi esse: sic subitas, & instantaneas morborum curationes obstupescimus. & altiori virtuti merito adscribimus; at repentinam peccatorum conversionem, *vere opus excelsi*, longe plus admirationis ac stuporis sibi iure postulare, Ecclesiæ Patres ac Doctores omnes mecum suffragantur; subitam Matthæi conversionem, glossa in c. 9. Matt.

Ioan. de Turrecrem qq. Evang. in festo Matt. art. 2.

B. Laurent. Iustin. ser. de S. Matt.

Ioannes de Turrecremata, aliique interpretes miraculis plenam affirmant, nec sine divinæ virtutis adminiculo hic *Publicanus Evangelista confestim euasit.* SS. Patriarcha Venetus, conferens celerrimam Matthæi & Pauli sanctificationem, *opus hic dexteræ excelsi* agnoscit: *quemadmodum inquit, crudelitas est extincta in Paulo, ita auaritia cupiditas occisa in Matthæo. O Felix mutatio dexteræ excelsi! quæ de Publicano Apostolum, & de persecutore, Doctorem eximium effecit.* Sic è vestigio quæ fuerat in civitate peccatrix, facta est *Apostolorum Apostola.* Tandem ut concludam, quoniam de Pauli conversione agimus, Saulum aut Saulo simillimum Neaniam induco: patrem hic Martyrem, matrem habuit gentilem, Theodoram no-

B. Pet. Damian. festo S. Martini.

mine, quæ, ad mariti sui sanguinem, pro Christo effusum, adeo non erubuit, ut filium Neaniam Diocletiano obtulerit, in aula ac ritu idolorum enutriendum: qui formâ liberali, & acri cum esset ingenio, præfectus militum factus, à Diocletiano Alexandriam mittitur, ut Christianos illic exscinderet; iamque spirans minarum, ut alter Saulus prope Apameam in Syriâ pervenerat, cum derepente terra tremere, cælum tonare & fulgurare, tum vox de cælo audita: *quo Neania.* &c. cumque interrogares quis esset, vidit Christum Cruci confixum, & hanc omni fulmine acutiorem vocem audivit: *ego sum Christus, quem tu persequeris*, VAS ELECTIONIS *ta mihi eris.* Atque è vestigio conversus, Crucem ex auro fieri curavit, colloque appendit. Hæc signa vix intulit Agarenis, cum nobilem victoriam reportavit, sed quod mirere, victori reduci, ubi filium primo triumphabundum complexa, bellum alterum. bellum crudele mater movit, quæ ut inaudijt ad Christi castra confugisse, idolorum fana ac statuas evertere: furiæ instar, apud Diocleanum tyrannum, ipsa proprium filium arcessere non dubitauit, hos barbaros animos in ipsâ matre obstupuit vel ipse tyrannus, nam confestim Neaniam virgis cædi, atque in carcerem detrudi iubet, ubi à Christu sacrâ Baptismatis lymphâ tinctus, procopij nomine insignitus est. Iam ducebatur, cum sui impotens mulier, tam crudeli spectaculo interesse sustinuit, sed ut Pauli adstantium, ita & huius vox inter adstantes (hoc Paulo superior fuit) matrem permovit, & moriturus filius matrem peperit. Stupendam non minus illam latronis metamorphosin, attentius secum expendens Arnoldus

Metaphrast Cassin. conv. Sancte tom. 6. max. 6.

Arnol. Carnot de 7. Christi verbo.

Psal. 8. in

Chrysost. hom. 55. in Gen.

S Eulog. in apolog.

S. Cyprian. serm de Cana Dñi.

Carnotensis, ad tantum divinæ Clementiæ prodigium exclamat: Domine, *Dominus noster, quam admirabile est nomen tuum in universa terra! qui ex impiorum ore perficis laudem.* Facinorosum hunc hominem *multis homicidijs*, ut Chrysostomus, quin & *fratricidio*, ut S. Eulogius loquitur, infamem, adhuc cædem spirantem, & humanum sanguinem sitientem brevi temporis intervallo, meritis magnos æquasse Apostolos, aliosque Ecclesiæ invictos pugiles, purpuratus sui sanguinis ostro Carthaginensis Doctor testatur. *quid tu Domine amplius Stephano contulisti? quid amplius ille obtinuit dilectus tuus, qui supra pectus tuum in cœna recubuit? quid amplius Pauli meruere sudores? quid labores sanctorum? quid tot annorum tormenta? quid Martyrum plagæ una hora huic collatum est præmium, ad quod illi per tot discrimina peruenerunt. Sic tu Domine Amentarios statim facis Prophetas, Opiliones Reges, Telonarios Apostolos, piscatores Doctores*, atque ut planè divinum, & admirabile opus excelsi animaduertas, subitam commendat mali curationem: *neque inquit, ab his quos sanas, lente languor abscedit; sed illico, quem restituis, ex integro conualescit.*

Humana Medicorum industria, quamdiu laborat, vt hominem graviori morbo deiectum sibi restituat? & quis non, ubi morbi tenacioris dolor, aut ardentioris febris calor remisit, in convalescentis corpore languor? at ubi cælestis ille Archiatrus manum admovet, ubi divina gratiæ medicina operatur, quantocius non modo omne malum detergit, sed ne ægritudinis vestigium relinquit, hoc aureo dicendi flumine confirmat Chrysostomus: *Deus quando peccata abolet, nullam reliquam facit cicatricem, nullum sinit remanere vestigium.* Ita Regium Prophetam, Cardinalis Damiani *ex integro* curatum scribit: David *illud singulare sancti spiritus organum, quem inuenit Dominum secundum cor suum, cui reuelata sunt in-*

Chrysost. in c. 23. Luc. homo quidam.

B. Petrus Damian. ser. de S. Martino.

certa

terrā & occulta sapientiæ Dei, *tamen cum homicidio & adulterio, insignitus est nota & nomine proditoris? sed vide quam celeri salus pænitentia, resiluit ad artem innocentiæ: & grandia vulnera sic revinxit, ut non solum vulneris, sed nec etiam cicatricis vestigia remanerent.* Pulcherrimè ad præsens quod tractamus argumentum, Hipponensis Antistes ipsum D. Paulum inducit, tamquam ægrum depositum, subito sanatum à cælesti medico, qui ad artis suæ specimen ostentandum, hominem de quo conclamatum, ilico curavit, ut confidenter omnes quavis infirmitate divexati, ad illum recurrant: *faciunt hoc medici quando ad ea loca veniunt, ubi ignoti sunt, quos curent, primitus eligant desperatos, ut in eis & benevolentiam exerceant, & commendent doctrinam: ut unusquisque in illo loco dicat proximo suo, vade ad illum medicum, securus esto, sanat te, & ille me sanat, non vides? tu quod pateris, & ego passus sum. Sic dicit Paulus unicuique ægroto, & de se valenti desperanti: qui curavit me, misit me ad te: Deus dicit, vade dic ægrotis, clama desperantibus: fidelis sermo & omni acceptione dignus, quia Christus Iesus venit in mundum peccatores saluos facere. Quid timetis, quid trepidatis? quorum primus ego sum: ego vobis loquor, sanus ægrotantibus &c.*

August. serm. 10. de verbis Apostoli.

Prouerbij loco olim ventilatum est: *nunc & Saul inter Prophetas?* ita & in præsentiarum: *num & Saulus inter Apostolos?* in testem adduco maximum orbis oraculum S. Gregorium, Pontificem Doctrinâ & sanctitate maximum: *sancti qui audiebant, dicere poterant: num & Saulus inter Apostolos, hoc iam in electorum Prouerbium versum est. Conversio B. Pauli Apostoli*, inquit Bernardus, *facta est Proverbium peccatoris.* Nemo itaque desperet, nemo etiam maxima grauissimorum scelerum mole pressus, de auxiliatrice Dei manu, quæ non est imminuta, diffidat. Hos stimulos, contra quos recalcitrandum est, leniter subdit Doctor Mellifluus: *quis desperet ultra pro magnitudine cuiuslibet criminis, quandoquidem Saulum audiat adhuc spirantem minarum, & cædis in discipulos Domini, subito factum VAS ELECTIONIS? quis dicat iniquitatis pondere pressus, assurgere ad studia meliora non valeo, quando in ipso itinere, quo sanguinem sitiens Christianum, dirum toto pectore virus efflabat persecutor crudelissimus in fidelissimum repente mutatus est prædicatorem.*

S. Greg. l. 2 reg. c. vlt. [illegible]
S. Bernar. serm. 2. in convers. S. Pauli.
S. Bernar. serm. 3. in convers. S. Pauli.

Consimile quid evenisse comperio Andreæ Corsino: videbatur sibi mater eius, Pellegrina nomine, vtero lupum ferre, sed qui paulo post, in agnum convertebatur, oraculum non somnium fuit: Corsinus etenim adolescentior vitæ licentioris, aliquamdiu cum mundo ululavit; tandem cælesti radio collustratus, Carmelitanæ familiæ se addixit, ac deinde ad infulas assumptus Ecclesiæ Fesulanæ, post exantlatos Dei caussa labores, divorum fastis adscriptus est; Tum, ne verbis inhærere videamur, praxim ostendo, modum exhibeo, methodum ostendo, ut quemadmodum, S. Paulus *subito factus* est vas electionis, ex persecutore repentè mutatus in prædicatorem, & *factus ovis ex lupo*, ita tu peccator subitò fieri possis vas electionis, cælesti gratiâ refulgens, ex hoste Dei repente hæres regni, ovis ex lupo, agnus ex porco, columba ex miluo. Disertissimus Pauli Encomiastes Chrysostomus, illud solerti suo ingenio annotavit, animalia qualia arcam ingressa, talia egressa fuisse: *ingressus* inquit, *est miluus, egressus est miluus: introijt lupus, exijt lupus*, & sic de cæteris; Paulus vero, *ut Ecclesiam arcâ præstantiorem ingressus est miluus, egreditur columba: introijt lupus, exijt ovis: ingressus est Serpens, egressus est agnus, non quidem immutata natura, sed expulsa malitia.*

Boland. 6. Ianuarij.
Chrysost. in serm. ad [illegible]

Quæ si cuipiam parva videantur, adijcit maiora, dum ipsum Paulum arcæ huic mysticæ, in qua hæ animarum metamorphoses fiunt, comparavit: *arca* inquit *illa corvum recipiens, corvum rursum emisit, & includens lupum, feritatem eius mutare non potuit; hæc vero*, (agens de Paulo) *accipitres miluosque suscipiens, fecit columbas, & excludens omnem irrationabilitatem atque ferociam, mansuetudinem spiritus introduxit*, ut in Augustino, qui ex corvo cygnus factus, abisque patuit. Porro quod vos spectat, divinissimus Ecclesiastes S. Vincentius, Arcam Noe, Sacramento pœnitentiæ, atque adeo sedi confessionali (quæ *Arca longè præstantior*) conferre voluit, ubi quod de Paulo dictum est, efficaciter fieri comprobatur: hanc etenim *ingressus miluus* carnivorus, spirans vindictam, *egreditur Columba* sine felle; intrat lupus, aut leo iracundiâ, & rabie omnia devastans, ac evertens domesticos suos; & exit ovis mansuetudine; ingreditur serpens callidus & versipellis, & exit agnus totus innocens & sincerus; ingreditur Camelus, avaritiæ gibbo gravatus, & evolat omnibus terrenis spretus, avis Paradisi. Subintrat porcus, immunditiæ sordibus contaminatus, & egreditur candidissimis castimoniæ pennis insignis cygnus: *non quidem immutata natura, sed expiata malitia.* Qui ejusmodi in Matthæo, in peccatrice femina, in latrone, in Paulo, mirabilem conversionem obstupescitis, in vobis ipsis cum lubuerit, hanc Arcam ingrediendo, experiri potestis, idque in momento, uti in illis factum est: *Nec erit mora inter confitentem & remittentem.* Accedit Doctoris Angelici irrefragabile testimonium, qui ad ægros alludens; ait: *nec mora ulla, sanitas intervenit, unum dixeram, remediorum quæ* MOMENTUM *est.*

Chrysost. hom. 1. de laudibus S. Pauli.
S. Vincent. Dom. 3. post oct. Epiphan.
B. Pet. Damian. ser. de S. Martino.
S. Thomas in cap. 5. Luc. quid est facilius.

Iustificatio à Theologis, in animo fieri asseritur, quemadmodum tenebras lumen, & noctem dies pellere, nullâ morâ mediante videmus, ut inter terminum noctis desinentis, & lucis advenientis, nihil medie; ita inter noctem peccati, & lucem gratiæ, nullum momentum intercedit. Talis illa repentina, & momentanea Latronis conversio: *Latrocinium damnationem merueras, & supplicium, sed cor contritum, pœnam mutavit in martyrium, & sanguinem in baptismum; in* MOMENTO *impietas religionem, crudelitas induit pietatem, & statim consummatus, Civis Sanctorum, & Domesticus Dei, præmissus est in regnum.* Quod luculentius in admiranda Pauli Conversione, & in justificatione, observandum est: *in occidente vetus, in oriente novus: in occidente Saulus, in oriente Paulus.* Ortus ab occidente, duo includit: occasum Solis, & ortum Solis; duo etiam in remissione peccatorum concurrunt, occasus culpæ, & ortus gratiæ: *quando* inquit Augustinus, *peccatum remittitur, occidunt peccata tua, oritur gratia. Peccata tua, tanquam in occasu sunt, gratia qua liberaris, in ortu est.* Et quidem si per Contritionem, & Confessionem, peccatum duntaxat remitteretur, sine infusione gratiæ, inæstimabilis pretij & valoris esset Contritio ac Confessio; at modo non solum est occasus peccati, sed & ortus, & lumen gratiæ; quare qui fuistis *aliquando tenebræ*, id est interprete S. Thoma, *tenebrosi per peccatum*, nunc rogo vos ut fiatis, *Lux in Domino per participationem: quia gratia est participatio infinitæ claritatis*; qui fuistis VASA MORTIS, & VASA INIQUITATIS: qui fuistis VASA IRÆ, VASA IN CONTUMELIAM, ignibus æternis addicendi, hodierna die vos reddere velitis, cum possitis, *Vasa in honorem*: alius vestrum vas Electionis: alter vas dilectionis: alius vas *admirabile opus excelsi.* Refert Sabellicus, & Æneas

Cyprian. ser. de Cœna Domi.
Aug. hom. 14 & 50.
August. in psal. 102.
S. Thom. opusc. [illegible]
S. Thom. 2. 2. q. 24. a. 7.
Psal. 7.
Gen. 49.
Sabell. l. 3.

Æn. Syl. c. 20. Europæ. Sylvius, anno salutis 790. Imperante Carolo Magno, ducem gentis. Ingonem nomine, ingeos convivium, Provincialibus Dynastis hæreticis, simul & agrestibus Catholicis exstruxisse; atque his quidem benevolè ad conspectum suum intromissis, in vasis aureis atque argenteis; nobilibus vero ac Magistratibus Heterodoxis, alio in conclavi, procul à se remotis, fictilibus ministrari iussisse; interrogatus cur id faceret, respondit: non tam mundos esse qui urbes & alta palatia, quam qui agros & humiles casas incolunt. Rusticis qui Christi Evangelium accepissent, Baptismatis vndâ ablutis, candidas & nitidas esse animas; nobilibus vero ac potentibus, qui spurcitias idolorum sequerentur, sordidas & nigerrimas; se ergo pro animarum qualitate instruxisse convivium. Perstricti hoc salubri documento nobiles, brevi tempore sub Vergilio, & Annone Episcopis, vitijs omnibus, & spurcitijs rejectis, Christi fidem suscepêre, de quibus illud Pauli ad Rom. 9. rectè pronuntiaro: *sustinuit Deus in multa patientia* VASA IRÆ, *apta in interitum. ut ostenderet divitias gloriæ suæ*, IN VASA MISERICORDIÆ; sustinet & vos in multa patientia, VASA IRÆ, *apta ad interitum*, id est interprete D. Thoma: *in se habentia aptitudinem ad æternam damnationem*, vasa iniquitatis, vasa toxico & veneno flagitiorum redundantia. Cuiusmodi vel ethnicus & barbarus Imperator Heliogabalus despectui habuit, de quo Lampridius: Imperatorem misisse Parasitis per Cellarios, salaria annua, vasa cum scorpionibus & serpentibus, aliisque huiusmodi monstris: addebat simul, ijs vasis infinitum muscarum numerum; significare volens, ipsos esse vasa serpentibus plena, atque instar muscarum volitare per mensas, & cupedias sectari. O si introspicere contingeret vasa, quæ hic congregata! quot scorpionibus, serpentibus, muscis oppleta cernerentur? De eiusmodi olim divinus vates questus est, *Israel factus est, quasi* VAS IMMUNDUM, in quem locum S. Bonaventura: *immundum & repletum sordibus, hoc est abiectis cogitationibus, indecoris verbis, turpibus actibus.* Talem se dolebat iuvenis ille apud Sophoclem, quod turpiter esset educatus: *ita me bellum vasculum, turpitudine replesti.* Nonne plures id de se facile queri possunt: ego vas repletum sordibus, fœdis cogitationibus, indecoris lasciviæ verbis, turpibus luxuriæ actibus, quasi tot serpentibus & scorpionibus refertum; quos ut expiare velitis, moveat illud, quod Lorinus in acta c. 9. docet: eos qui hac festa luce Conversionis S. Pauli nascuntur, non morderi à serpentibus. Vtinam quod excellentiori beneficio adscribendum, qui hodie cum Paulo, Deo renati sunt, nunquam à mortifero noxæ serpente inficiantur! Nunc ut cum divo Thoma loquar, ad secundum sic proceditur: *quasi sol fuit, nuntians in excelsis*, VAS ADMIRABILE, *ut comprobavit miraculis coruscando, verbis prædicando, exemplis demonstrando.* Doctori Angelico consentit Seraphicus, qui eidem Bibliothecæ insudavit, hic omni Tullio & Tertulliano eloquentior, sic ad populum: *Paulus fuit* VAS CLARUM ET *luminosum per donum sapientiæ, unde de ipso potest exponi illud Eccl. 43.* VAS *castrorum in excelsis, in firmamento cæli resplendens.* VAS CASTRORUM *dicitur, quia per eum castra Christiana militia illuminantur. Quis unquam sic docuit, sic Christum prædicavit, & quis sic mundum illuminavit, ut Paulus? unde dicitur quod in firmamento cæli resplenduit.*

Lamprid. in vita Heliogabali c. 24. 26.

S. Bonav. serm. 3. de S. Martino.

S. Thom. serm. de S. Paulo.

Bonavent. festo conversionis S. Pauli.

Atque hisce principibus Ecclesiæ Doctoribus, Angelico & Seraphico lubens subscribo, quidque velint, fusius enarrabo.

§. 2.

PAVLUS VAS CORUSCUM, VAS CLARUM ET *luminosum.*

S. Thom. S. Bonav.

BAronius Cardinalis a. 407. refert D. Proclum non semel conspexisse, Chrysostomo scribenti S. Paulum adstantem, eiusque auri omnia suggerentem: cuius fulgore quam collustratus fuerit, ipse de se luculenter fatetur, dum sic exorditur: *sæpe fulgido cæli globo delectatus oculus, ad spectaculum oppositi è regione luminis, sese violenter intendit: & licet sentiat aciem suam imparem radiorum esse certamini, desiderio tamen illius pulcherrimi luminis intuendi, libenter inaccessibilis radiantis orbis reluctatur splendori. Tale igitur quidpiam ego ipse perpetior, qui cum videam propria mentis oculos, ex radijs Apostolici splendoris hebetari, cupio tamen Pauli animam, miro fulgore virtutum radiantem, velut eminus intueri: sol enim quidam hominibus est Paulus.* Tum aurea fondi copiâ, naturales solis nostri muri, & inanimati proprietates & effectus, cum iis quos divinus ac vividus ille sol Paulus, in mortalium animis operatus est, conferre aggreditur, ipsum audite: *sicut radijs solis orientibus, fugantur tenebræ, feræ latitant, recondunt se fures & latrones, sic Prædicante fulgente, & Evangelium disseminante Paulo, fugabatur error, veritasque remeabat; idololatria, ebrietates, commessationes, stupra, adulteria, aliaque dicta fœda defecerunt, atque consumpta sunt instar ceræ, ignis vapore pereuntis, & instar palearum, quæ absumerentur incendio.* Errabat Augustinus in tenebris, & in vmbra mortis, noctemque suam flagitiorum, ipsemet exhorrescebat cum forte quo figeret gressus non videret, sub arbore fici abiecit se, & ecce intonuit auribus eius vox: *tolle lege, tolle lege*; arripit, & aperit; quem penes se habebat codicem, & illa sibi Pauli verba offerri vidit: *non in commessationibus & ebrietatibus, non in cubilibus & impudicitijs, non in contentione & æmulatione, sed induimini Dominum Iesum Christum*, quibus verbis tanta derepente animo illine lux suborta visa est, ut è vestigio à Venere, ab impudicitijs, ab hæresi, à noxis omnibus; seu nocte criminum, in lucem fidei ac virtutis ambulare cæperit. Quot apices epistolis suis continet, tot radios evibrare deprehenditur, quibus heterodoxi innumeri præstricti, homines flagitiosi per sacros Ecclesiastes, sententijs Pauli salubriter illuminati, opera tenebrarum, erroresque exosi, in die honeste ambularunt, ut de illo Ecclesia: *Deus qui universum mundum Beati Pauli Apostoli prædicatione docuisti.*

Chrysost. hom. 5. de laudib. S. Pauli.

Chrysost. hom. 4. de laudib. S. Pauli.

Ad Rom. 13.

Si vnica Pauli sententia, si mutæ voces, chartis scilicet aspersæ, si expertes animi, sensusque typi, tantum ardoris, tantum splendoris mentibus aspersere, quos non animorum motus concitasse putatis, ipsam Pauli vocem & qui in voce emicabat spiritum? tuaque vota testor Augustine: tria tibi cælo propitio optasti olim; Christum videre in carne conversantem, Romam in flore triumphantem, Paulum in sede pulpitoque fulminantem; si hoc tibi concessum

Possidon. in vita.

cessum fuisset, ut è cathedra tonantem audire, & vivæ vocis oracula seu fulmina vibrantem excipere licuisset, quomodo nō totus in flammas abijsses, qui ut in scriptis spirantem videre, & legere dumtaxat contigit, utque eo exarsisti? Paulo quippe per orbem fulgurante, quis est qui se abscondere potuit à calore eius? *Sol siquidem est hominibus Paulus non mutus & elinguis, sed qui totum prorsus orbem fulgentibus linguæ suæ radijs illustrans, quique universas circumeundo gentes, cursum amœno solis imitatus est.*

Chrysost. hom. 2. de laudib. Pauli.

Prodigium illud humanæ industriæ, & naturæ miraculum, Memnonis statua, solis radijs divino velut spiritu animata, humanas voces articulatè proferebat, parum hoc, non voces humanas, sed divinas, tonitrua & fulgura à sole nostro emicare, clarè & magnificè docuit Hieronymus, PAULUS VAS ELECTIONIS, *tuba Evangelij, rugitus leonis nostri, flumen eloquentiæ Christianæ. Quem quotiescumque lego, videor mihi non verba; sed audire tonitrua.* Ita quondam illo apud præsidem felicem act. 24. *disputante de iustitia, & castitate, & de iudicio futuro, tremefactus Felix*, quasi ingenti tonitru percussus, cætera audire reformidavit, ut de eo verum sit illud Prophetæ regij: *ab increpatione fugient, à voce tonitrui tui formidabunt.* Etenim si Vespasiano datum est laudi, quod de eo Plinius: *quanto tuore, patris laudes tonas?* si Pericli oratori, gloriæ hoc fuit, quod de illo Quintilianus: *non loqui, non orare, sed fulgurare, & tonare videbatur.* Quanto magis, ut & nos Pauli æmulatores simus, hoc christiano oratori, superiori omni, Patrifamilias, viro cuilibet honorato satagendum est, ut Dei laudes tonet, in vitia, in spurcitias, in detractiones, in periuria, in irreverentiam, in domo Dei fulmina eiaculetur. Sed ut ad Paulum revertamur, nec Aquilæ, nec telo quamcumvis validis lacertis emisso, nec globo æneo summa vi machina bellica exploso, ea pernicitas quæ fulgeti & soli qui quaque hora conficit quingenta octo millia & octingenta milliaria, Paulus agebat annum quartum supra trigesimum, cum exoriri cæpit, & instar fulguris paruit ab oriente in occidentem. De Palladio cursore quodam Romani Imperij celeberrimo ac celerrimo, dicere solebant ad Theodosium, eius principes ac dynastæ, cum festivo quodam plausu: Palladium fecisse augustissimum illud Romanorum imperium breve & angustum, quia tanta illud celeritate circuibat, ac perlustrabat, ut breve & angustum videretur. Quid vero Paulus? non modo Romanum Imperium, sed universum orbem, exiguum reddebat & angustum, tanta illum pernicitate decurrebat, quod D. Chrysostomus diserte expressit, dicens: *Apostolum totam sub cælo regionē, quanta quāta est, volitando circumiisse & iterum: tanquam pennatus totum docendo pervolavit orbem.*

Hieron. in Apolog. ad Pammachium.

Psal. 103.

Plin. in paneg.

Quintil. 6. c. 16.

Niceph. l. 14. c. 11.

Chrysost. hom. 1. de laudib. S. Pauli.

Ipsum testem habemus ad Romas ab *Hierusalem* inquit, *per circuitum* (solis instar girando) *ad Illyricum repleui Evangelium.* Quare D. Thomas hic: *nullus* inquit *Apostolus per tot loca prædicauit, & annuntiavit Christum, ut Paulus.* Cui accedit irrefragabile Hieronymi testimonium: *Paulus ab oceano usque ad oceanum cucurrit, imitans Dominum suum, & solem iustitiæ, de quo legimus: à summo cælo egressio eius, & occursus eius usque ad summum eius ut ante eum terra deficeret, quam studium prædicandi.* Quod quo effectu, quo fructu factum sit, ex alijs solis proprietatibus, cuique facile est divinare: sic enim de illo Chrysostomus, ubi solari lumine illustriorem pronunciasset: *quantum* inquit, *hic nobis peperit fructum, non spicas pinguefaciens, aut humectans: sed pietatis frugem, & proferens, & ad maturitatem perducens.*

S. Hieron. lib. 2. in 25 Amos. Psal. 18.

Chrysost. hom. 4. in epist. ad Philippen.

Tum aliud in Paulo prodigium animaduertit, dicens: *sol ille, si quid ex arborum fructibus emarcidum fuerit, nihil poterit iuvare: Paulus vero etiam eos qui summeram è peccatis marcedinem contraxerant, restituit:* transijt etenim sanando omnes corporis animique morbos, imo mortuos ad vitam revocando, solis instar istius, de quo Malachias: *& sanitas in pennis eius*, ut ex illo splendido purpurati Patris manifestum fit elogio: *respice Paulum totum Illyricum peragrantem, suscitantem mortuos, subuertentem templa deorum, & in splendore huius lucis, totius orbis illuminare circuitū. Currit Paulus, & potenti virtute sermonis illuminat quæ in tenebris sunt, clarus sermone, opere clarior.* Nunc ad vos auditores sermonem converto, & Paulum vos hodierna die paucis hortantem induco: *imitatores mei estote, sicut & ego Christi*, non in Illyricum vos, non in terras exteras, ad animas Deo lucrandas ablego, sed ut *clari sermone, opere clariores*, filijs, fratribus, domesticis, ac subditis omnibus præluceatis, & *frugem pietatis* proferatis, quos Deus hic ut luminaria magna lucere voluit; Vos Religiosi, & Ecclesiastici, vos qui in magistratuum subsellijs, in togatorum curijs splendidi eminetis, *vos estis lux mundi*, ut luceatis; non sicut ignes fatui, qui ut Delrio ait: pelliciunt in stagnorum fluminumque voragines, ac præcipitia; sed velut secunda sydera & cynosura, ad quam se fluctuantes dirigunt, & in portum salutis appellunt. Sapientissimus Græcorum Solon, viros principes ac magnates soli populares vero homines, eorum umbras vocitabat: ut enim umbræ, figuras corporis, ita hi nobilium ac potentum mores concinnos, aut distortos, quales quales fuerint; adumbrare consueverūt: Paterfamiliar lux sit, luceat filiis, famulis, domesticis suis morum integritate, linguæ continentiâ, victus temperantiâ, luceat munificentiâ in pauperes, pietate in Deum & cælites: quot hebdomadis; ut minimum mensibus, præmissa exomologesi, animam sacrâ synaxi reficiat. Materfamilias luceat filiabus, ancillis, pedisequis, fructum pietatis proferat, numquam otiosa desideat, sæpius se ad domesticum oratorium recipiat, Virgini matri peculiarem cultum exhibeat, omnesque in eius amorem inflammet.

Malach. 4.

B. Pet. Damian. ser. 3. de S. Paul.

Delrio in disquis. mag. l. 2. q. 103.

§. 3.

PAULUS VAS SOLIDUM *per donum patientiæ, vas aureum propter constantiam firmitatis, quia nulli afflictioni cedebat.*

Bonav. serm. in convers. S. Pauli.

AVdax quibusdam illud Pauli dictum censeri posset: *abundantius omnibus laboravi*; cōstat quippe alios Apostolos, à cælesti patrefamilias summo mane in vineam missos, ac proinde tulisse pondus diei & æstus; Paulum vero serius venisse ad laborandum, sub undecimam, anno ætatis suæ 34. quod nec ipse erubescit, dicens: *novissime autem omnium tanquam abortivo, visus est & mihi.* Apostolos insta-

1. Cor. 15.

1. Cor. 15.

insuper atrociori supplicio affectos fuisse, quis vestrum ambigat? Petrus etenim inverso corpore Cruci confixus, lenta morte expiravit: Andreas biduum in patibulo suspensus, magnis cruciatibus efflavit animam: Bartholomæo cutis toto corpore detracta est: D. Iacobus & lapidatus, & ex eminenti præcipitio deturbatus, tandem impacto ad caput fullonis fuste excerebratur: D. Thomas multis jaculis confossus, mortem pulchra per vulnera oppetiit; imo & ille dilectus Domini Ioannes, si non mortem, saltem tormenta ad mortem inferendam quam acerbissima, sustinuit: & sic de cæteris: Paulus vero vno ictu, capite & vita minutus, quod genus mortis, inter violenta brevissimum & suavissimum censetur; nihilominus testimonio ipsius Pauli, qui non, ut vanus suarum laudum ostentator, sed ut verus suorum laborum, ad ædificationem totius Ecclesiæ scriptor, patet, ex 1. ad Corinth. 15. *abundantius omnibus laboravi.* Vbi inquit D. Thomas, se omnibus Apostolis, qui plurimos labores pro fide susceperunt, anteponit, & fusius probatur ex multitudine laborum ac difficultatum quarum ipse brevem catalogum contexuit, *usque in hanc horam & esurimus & sitimus, & colaphis cædimur.* 1. Corinth 4. & rursus 2. Cor. 11. *in laboribus plurimis, in carceribus abundantius, in plagis supra modum, in mortibus frequenter &c.* Quæ quanta & qualia fuerint, his verbis testatur Chrysostomus, dicens: *si omnia quæ toleravit, & celeriter percurret Apostolus, narranda essent, sexcenta volumina implevisset.* Tum ut probet omnibus abundantius laborasse: *quemadmodum si miles unus ab universo terrarum orbe, bello impetitur, inter medios hostium cuneos versatur, nec quidquam adversi patiatur; sic etiam Paulus solus inter barbaros, inter gentiles, ubique terrarum invictus permanebat.* Atque Epiphonematis & axiomatis loco subjungit: *quæ Sancti omnes in tot corporibus pertulerunt, ea hic universa: in uno toleravit.* Ea quippe fuêre laborum pondera, tum gravia & frequentia, ut non laborare, sed animam exhalare quotidie videretur; juxta illud Apostoli ejusdem testimonium, 1. Corinth. 15. *quotidie morior propter vestram salutem fratres*: quod expendens Chrysostomus, notat alios Apostolos semel mortuos fuisse; *Paulus vero semetipsum per singulos dies immolabat, quotidie moriens, & consummans voluntate martyrium.* Et alibi expressius: *qui martyrio perfungitur, semel moritur; at beatus ille vir, in uno corpore atque una anima, tot pericula tamque gravia sustinuit, ut vel adamantinum pectus turbare possent.* Nec minùs disertè hom. 1. de laudibus Pauli: *quænam est ita adamantina anima, quæ Pauli patientiam possit imitari?* quæ nullis persecutionum ictibus cedebat, nullis adversitatum tunsionibus frangebatur, ipso etiam Iobo, singularis patientiæ exemplo, tolerantior, *quæ enim Iob in corpore, etiam Paulus mente sustinuit.*

S. Thom. 2. ad Corinth. 11.

Chrysost. hom. 15. in 2. ad Corinth.

Chrysost. hom. 1. de laud. Pauli.

Chrysost. hom. 24. in 2. ad Corinth.

Chrysost. hom. 2. de laud. Pauli.

Denique ut laboribus, ita & meritis, Apostolum omnibus antecellere, divi Hieronymi testimonium est, Epist. 13. ad Paulinum: *noli fidem pensare temporibus: nec idcirco meliorem putes, quod prior in Christi exercitu cœperit militare; Paulus Apostolus &* VAS ELECTIONIS, *de persecutore mutatus, novissimus in ordine, primus in meritis est: quia extremus licet, plus omnibus laboravit.* Magni hujus Pauli gloriosus æmulator, & vas solidum, ex altero orbe; cum hic desinit, petamus: Nicolaus Trigautius ex India redux narrare, & è pulpito deprædicare, vel ad illius regionis commendationem, vel ad nostrum ruborem solebat. In India adolescens erat *Paulus* nomine, isque viro nobili servus à pedibus, ab hero suo sæpius male excipi solitus, vel eo tantum quod Christianus esset. Gestabat ille ex regionis illius more, laxiores in vertice comas, quas die quadam prensans, stringensque sui impotens herus, stricto pugione, juguloque servi sui imminet, & ineuitobit totum, jamque ferrum in viscera adacturus videbatur, cum ei hoc famulus: absit inquit, mi Domine, ut datam Christo fidem fallam, ut eam ejurem, absit etiam ut adeo ingloriùs moriar; ut velut vas fictile primo ictu concidam, & conterar: optem mille pro Iesu meo emori, utque se *vas solidum*, nullis ictibus confringendum comprobaret, si pro religione inquit, Christoque mori voles, jube nudum totis tuis regionibus, urbibus, oppidisque circumduci, & per compita flagris cædi, atque à capite ad calcem horrendum contundi; rumpe omnes corporis partes, membratim jube dissecari extremos digitorum articulos, dein manuum, tum brachia truncando; demum capite minui; ita tamen, ut non uno ictu à trunco dividatur, sed iterum iterumque repetitis ictibus auferatur, hoc mihi mortis genus eligo, adolescente Christiano dignum. Invictum adolescentis animum, vita morteque majorem suspexit, & dilexit herus, abiectoque ferro, omni que ferocia: per me inquit, Christianus ut voles, esto: necesse enim est sanctissimam esse religionem illam, à qua non nascuntur, sed fiunt viri fortes, solidissimique heroes, nullis ictibus tormentorum confringendi. Quis nostrum ad hæc non rubore suffundatur? nos vasa fictilia, fragilia, vitrea, quod amarissimè, & suis olim temporibus Bonaventura deploravit. *Facti sumus hodie vasa ferrea & aurea, non argentea, sed vitrea, quia modico tactu franguntur*, modico tactu morbi, febriculæ alicuius, animo frangimur, acutior calamus nos frangit, obliquus oculus nos frangit, non verbere opus, verbum acerbius nos frangit, imo suspiciones & umbræ, vitrei sumus, & vitro fragiliores; *Paulus vas gemmeum, imo adamantinum, ut qui vinci, frangique nequeat.* Concludo splendido Seraphici Doctoris encomio, dicentis: *de soliditate veri vasis hujus exponi potest illud Eccl. 50.* VAS AVRI SOLIDUM, *ornatum omni lapide pretioso.* Nero teste Plinio, lib. 37 cap. 2. vas ex achate, è quo biberet, trecentis sestertijs emit, hoc est septem millibus & quingentis scutatis, ut admirabundus historicus exclamet: memoranda res est, tanti imperatorem vas illud sibi comparasse! At pluris longè Redemptor noster, Paulum *vas auri solidum*, ornatum omni lapide pretioso, sibi comparavit. Cuius pretium ac fulgorem, mox subiungit: *vas aureum dicitur propter refulgentiam charitatis, quia totus ardebat*; tanta etenim in corde Pauli flagrabat charitas, ut si necesse, ad hominum salutem, libens è cælo in ipsam gehennam descendisset: hoc aurei oris oraculum ait: *Paulus quidem ob Christi amorem vel in gehennam decidere libens admisit, & à regno excidere non recusat.*

Gabriel ... vita & mortu. l. 5. c. 5. §. 10.

Bonav. serm. in Convers. S. Pauli.

Bonaven. serm. 2. in convers. S. Pauli.

Bonav. cit.

Chrysost. hom. 15. in Epist. ad Rom.

Tales deberent esse milites Christi, sic per omnia solidi: charitate Christi aurei, amore proximi aurei, omni lapide pretioso, solidarum virtutum ornati; sed eheu, cogor hic non sine lachrymis, illud è Threnis Ieremiæ ingeminare: *Filii*

Sion

Thren. 4. *Sion inclyti, & amicti auro primo, quomodo reputati ſunt in* VASA TESTEA? in quæ verba mellifluus

Bernar. ſerm. 2. in illud regnū Dei non eſt eſca nequo potus.

Doctor, amaritudine plenus excurrit: *filij Sion, illius videlicet ſpeculatiuæ ciuitatis, quam ædificauit Dominus, ut videatur in gloria ſua: filij ſupernæ Ieruſalem, quæ eſt mater noſtra: inclyti per dignitatem conditionis, amicti auro primo; per dignitatis imaginem: quomodo ergo reputati ſumus in* VASA TESTEA, *in has lutea & fragilia corpora degenerauimus?* Illud vas ſapere ac redolere ſolet, quo impletur; quot vaſa terrea, quæ terrena ſapiunt? *quædam inueniuntur vaſa vini* inquit Sanctus Thomas, *quædam olei* (quædam cereuiſiæ, quædam Carnis) *& diuerſa diuerſi generis*, ſuum quotque liquorem ſapit, ac redolet. Quid homines temulenti, niſi vaſa vini & cereuiſiæ? quid homines opulenti, guloſi, cuti curandæ, & abdomini nati, quam vaſa olei, ad comburendum in adipe ſuo? quid homines libidinoſi, niſi vaſa carnis, quæ nil cæleſte ſapiunt? *Sunt &* VASA VACUA *non pauca*; & de his, idem Angelicus Doctor pronuntiauit, *quædam ſunt* VASA INUTILIA *ſecundum illud Ieremiæ 51. reddidit me quaſi vas inane.* Hunc itaque fructum hodierna die referatis, ut imitatores Apoſtoli, in quo gratia vacua non fuit, & vos implemini gratia, evacuetis quidquid vanitatis, & inanitatis eſt ſæculi, quidquid ſceleris & flagitij. Quiſque noſtrum clamet cum Auguſtino: *quoniam fons vitæ tu es Domine, ad te leuaui animam meam, tamquam vas attuli eam: imple ergo me, & laua me:* qui hactenus fuiſtis vaſa temulentiæ, gulæ, luxuriæ, nunc in vaſa temperantiæ, abſtinentiæ; caſtimoniæ, in vaſa munda; qui hactenus vaſa lutea, fictilia, nunc in vaſa aurea convertamini: VAS FUIT AUREUM *Iudas*, *& in fictile conuerſus eſt*, VAS ERAT FICTILE *Paulus, ſed euaſit aureum*; ut tandem cum Paulo in menſa Domini reponi, & Deo ſoli impleri mereamur, iuxta illud Divi Maximi: *Cor* VASCULUM QUIDEM PARVUM, *ſed in quo reperiuntur omnia: ibi vita, ibi regnum, ibi cæleſtes urbes, ibi theſauri gratiarum, ibi Angeli, ibi Deus,* qui eſt benedictus in ſæcula.

S. Thomas. proœmio epiſt. Pauli.

L. 4. Reg. c. 4.

S. Thom. cit.

Auguſt. in Pſal. 141.

Chryſ. hom. 6. in epiſt. 2. ad Timoth.

S. Maxi. hom. 43.

(∴)

FESTVM PVRIFICATIONIS SS. VIRGINIS MARIÆ

Nigra sum, sed formosa. Cant. 1. v. 5.

Novi causa decoris erit. Ovid. lib. 5. Fast.

ARGVMENTVM.

AEmulari hic vos sanctè peruelim, Virgines pulchritudinis amantes, formæ maxime studiosas, ac venustati conservandæ impensius deditas; quibus hoc potissimum, & unicum studium, ardentes solis radios devitare, umbram amare, in ea ambulare, ac sub ea suavissime requiescere. Haud aliter, omnis venustatis ac pulchritudinis Miraculum Maria, dum hodierna die humilitatis umbram captat, & in ea per omnem vitam ambulat, ac tandem sub morientis filij umbra requiescit, tantum abest ut divinum illud formæ decus, vel minima fuligine asperserit, ut potius miram illi elegantiam, & splendorē contulerit: Amabo vos adolescentes, Virgines, cōiuges hāc umbrā amate, in ea ambulate, sub ea requiescite, sub Mariæ umbra vos prosternite. hic æstus superbiæ, iracundiæ, luxuriæ, declinate valetis: quod sanctorum Patrum testimonijs, Doctorum sententijs, ac stupendis quæ quibusdam sub Virginis umbra contigere prodigijs, comprobare aggredior. Huc vos invitat, & ut confido non invitos, Guarricus Abbas Igniacensis, qui sub Virginis umbra nunquam non delituit, & ad hanc potissimum, sub vitæ suæ exitum confugit, ipsum perorantem audite, & obaudite: *Aspira ô dies dierum:* O UMBRA *super caput nostrum in die belli. inclina super nos,* (ô SANCTISSIMA VIRGO MARIA,) UMBRAS *salutis, & refrigerij: & inclinentur subtus nos,* UMBRÆ MORTIS. Hanc & nos umbram captemus, amemus, clamemus: O *Domina, ut non noceat nobis calliditas inimici sub* UMBRA *alarum tuarum protege nos.*

Bonav. in Psalt. Virg.

§. I. *Maria sub umbra humilitatis* NIGRA SED FORMOSA. Cant. 1.

§. II. *Quomodo Virgo exemplo filij peccati umbram incurrisse videatur?*

§. III. *Sub umbra Virginis æstus superbiæ, Iracundiæ, luxuriæ, aliorumque vitiorum restinguitur.*

FESTVM

FESTVM
PVRIFICATIONIS B. VIRGINIS.

Nigra sum, sed formosa. Cant. c. 1. v. 5.

Illuxit aliquando illa dies, Auditores, quâ nulla unquam amœnior cæli facies terris arrisit. Etenim magnificus ille luminum apparatus, fulgore suo inusitato, siderum nitorem æmulatus, spectantium oculos, animosque stupore quodam iure defixit; quæ inter, ubi cæli Regina, sole convestita, divina quadam graditur maiestate, tantus derepentè divinitatis splendor, mentis aciem præstrinxit, ut nisi eximia, qua pollebat animi modestia, veluti iniecto sipario, virtutum suarum radios attemperasset, tantum, tam illustre, omnique cumprimis veneratione dignum spectaculum, hasce lucubrationes nostras, non tam in cæli, quàm mentis nocte conceptas, luce sua altiori prorsus caligine, & sacro quodam silentio involuisset.

Dum ea mihi, quæ olim Oratori Romano, solertia in mentem venit: pace tuâ dixero, ô Augustissima Regina! qui laudum tuarum præconia enarrare audeat, ignorat tuam, excelsam super omne quod humanum est, dignitatem: qui non audet, non dico humanitatem, sed & humilitatem tuam ignorat. Patiantur interim peritiores aures, *humilitatis* vocem, aureo sæculo proscriptam, quam *verbum* illud divinum, omniumque oratorum Magistra, in se expressit, hodierna die à me usurpari, cumque more meo non tam verba, quàm rem sectari soleam, si quid minùs tersum adduxero, penes vos statuite, tantisper dum dicturus sum, Tullium tursus in cælum commigrasse.

Portentum quoddam naturæ est, lucidum Mundi oculum, luminis fontem, diei promum, colorum, omnisque pulchritudinis instauratorem, flagrantissimo lucis suæ amictu, lugubri velut peplo, mortalium vultus obducere, & nigram adustionis notam ijs populis, quos maximè irradiarit, aspergere: adeò ut qui proximè Solis radijs collustrantur, vultu colorem noctis induisse videantur. Quod minimè hic fabulosus Poëta, de incendio Phaethontis agens, cecinit:

Sanguine tum credunt in corpora summa vocato,
Æthiopum populos nigrum traxisse colorem.

Ovid. l. 2. Metam.

Hæc quam verè, Philosophorum Principes, & Græcus Aristoteles, & Romanus Seneca contestantur. Ille quidem in problemate. *Cur dentes in Æthiope candeant, quænam ratio sit? an quod albescere illa soleat, quibus vis solis humorem detrahit? quamodo ceram albescere novimus, (& linum) at cutem superinficit calor.* Alter in quæstionibus naturalibus sic scribit: *Æthiopiam ferventissimam esse, indicat hominum adustus color.* Consentit solers naturæ indagator Plinius: *Æthiopas vicini sideris vapore torreri, adustisque similes gigni, barbâ & capillo vibrata, non est dubium.*

Aristotel. problem. sec. XI. n. 61.

Seneca quæst. nat. l. 4. c. 2.

Plinio l. 2. c. 78.

Quare, nactus quis sit hanc aptam corporis symmetriam, ut longitudo ad latitudinem sit sextupla; ad crassitiem decupla: ad cubitum quadrupla: ad extensionem utriusque brachij, æqualis: ad pedem caput rectum, sextupla: omnia denique, omnibus numeris membra, absoluta sint, & ad unguem expolita; si vultu Mauri, aut Æthiopis atrorem induerit, nobis omnibus teterrimi spectri instar, atque ipsi Cacodæmoni simillimus, horrori ac terrori futurus est. Quam adeò terram speciem, ut à se amoliantur, & venustati ac candori suo consulant, pulcherrimæ filiæ, tum ut gravissimos Solis æstus viri principes devitent, amœnitatis ergo, umbras arborum amare, umbras captare, umbellas seu umbracula excogitare, & adornare studuerunt, eo luxu, ut Athenæus eburnea, Plutarchus aurea, non India modò, sed & Græcis ac Romanis in usu fuisse asseverent, quò spectat illud Poëtæ:

Lessius de provident. numm. l. 1. n. 36.

Athen. l. 12. Plut. de Xerxe.

Aurea pellebant tepidos umbracula soles.

Ovid. l. 2. Fast.

Verùm, ut nulla unquam creatura fuit, forma præstantior, ita nulla fuit Virgine Maria, umbræ amantior; quam ut & nos studiosè captare, æstus superbiæ, iracundiæ, luxuriæ, devitare possimus, modestissimæ Virginis vestigia, umbræ instar sectemur; eius in umbra, semper versemur necesse est. Nemo sit qui ab hac umbra se obfuscari timeat; cùm speciosissima mortalium de se ipsa fateatur: *Nigra sum, sed formosa*, quæ verba, ne quibusdam implexa videantur, pulcherrimè edisserit Bernardus: *Videamus iam, inquit, quid illud fuerit dicere,* NIGRA SUM SED FORMOSA. *Nullane in his verbis repugnantia est? absit. Non omne quod nigrum est, continuo deforme est. Nigredo, verbi causa, in pupilla non dedecet: & nigri quidam lapilli in ornamentis placent: & nigri capilli, candidis vultibus etiam decorem augent, & gratiam;* unde ille:

Cant. 1. Bern serm. 25. in Cãt.

Spectandus nigris oculis, nigroque capillo.

Horat de arte.

Quin & pretiosis tabulis, artificiosis picturis, umbræ ipsæ splendorem conferunt, & Attalicis, ac Damascenis pannis, obscuræ officinæ, & lux quædam umbratilis, nescio quid pretij addit, & æstimationis, ut ea ijs quæ rudi carbone adumbravimus, clarius innotescet.

§. 1.

Maria sub umbrâ humilitatis, NIGRA, SED FORMOSA. Cant. 1.

Non ita pridem Rex Persarũ, potentissimo Hispanorũ Regi literas dedit, hac perillustri inscriptione notatas: *Regi, qui Solẽ habet pro Galera* Hispanicè *sombrera*, seu umbraculo: quod quemadmodũ fieri queat, ut lucidissimus sol, galeri vicẽ subeat, umbram

Ioannes Christernus in Vindic. Hispan. c. 4

umbram præbeat, & lux, velut noctē quandam inducat, in Augustissima cæli Regina luculentiùs iuvat contemplari. Etenim mulier hæc amicta Sole, omnium virtutum, & gratiarum splendore conspicua, ab ipso lucis fonte, (quis credat?) obumbratur; quo in secondito, ac maximè obscuro, divinæ humanitatis mysterio, Divus Athanasius facem prælucere visus est, dum ait: OBUMBRAVIT *Mariam virtus Altissimi, corroborans eam, &* DIVINÆ UMBRÆ *imaginem induxit, ut inde lineamentis collectis videre posset, quatenus possibile est, Deum formæ expertem, in se concipi: utpote &* OBUMBRANTE *illam virtute altissimi, &* UMBRAS, *lineamentaque quasi faciente.* Atque ita factum, ô Maria! teste tuo Bernardo; *ut dum vestis Solem nube*, quasi candore sublato, crassam cæterarum prægnantium umbram, apud vulgus incurreris, ubi perappositè Rupertus Abbas: *Dicat ergo Maria, nigra sum, sed formosa; secundum opinionem malè viventium, nigra sum; secundum fidem rectè credentium, formosa.*

S. Athan. serm. de SS. Deipara.

Bern. serm. Signum magnum.

Rupert. in Cant. c. 1. v. 5.

Quid, quòd ipsa in summo illo divini amoris æstu, quo Solem sinu suo complexa est, quo Mater Dei, *Domina Mundi potentissima*, Imperatrix cælorum, *Regina Mater*, simulque *Cæli, terraq; Regina constituitur*, abiectam ac humilem se Ancillam nuncupavit, &

Magnum Reginæ nomen OBUMBRAT.

Anselm. allo. cal. 26 Bonav. in Psal. min. Pet. Cluniac. in prosa. om. de B. Virg.

Virg. l. XI. Æneid.

Hanc tam profundam, tam altam Virginis humilitatem, demiratur Doctor Seraphicus, & exclamat: *O mira & profunda humilitas Mariæ! ecce Mariam Angelus alloquitur: Maria gratiâ plena dicitur, in Matrem Domini assumitur, iam omnibus creaturis antepositur; iam Domina cæli & terræ efficitur, sed in his omnibus mirâ humilitate deprimitur, dicens:* ECCE ANCILLA DOMINI. Siquidem ita compertum est, ut quos divina virtus obumbrat, humiliores reddat, omnemque fastum, Dei umbra excludat. Cùm tres discipulos *nubes lucida in monte obumbraret*, ceciderunt in facies suas.

S. Bonav. Specul. Virg. c. 4.

Matt. 17. v. 5.

A cælestis aulæ legato, Maria in altum effertur, gratiâ plena, inter mulieres benedicta, quod nascetur ex ea filius Altissimi, & ipsa Mater Dei indigitatur, supra omnem creaturam exaltatur; dum illa ad laudes suas erubescens, humilitatis umbrâ se involuit: omnes gratiarum ac virtutum dotes, modestiæ cortice contegit, atque concludit. Hanc in sponsâ suâ cælestis Pater venustatem observat, dum genas eius cum cortice mali punici comparandas duxit: *Sicut cortex mali Punici, sic gena tua.* Cortex enim inde commendatur, quòd celet, & abscondat in se innumera grana, cui proinde hac Epigraphe non inscite adscripta: *plura latent quam cuique patent.*

Cant. 6.

Ita exemplo Virginis, omnis filia Deo dicata, quæ sub insigni demissionis cortice, præclaros virtutum ac bonorum operum fructus repositos habet, eosdem ab humanis oculis abscondit, & tum vel maxime erubescit, si aperiri contigerit. Nec mirum: *quia ipsum bonum* (ut ait Tertullianus) *erubescendum est.* & subdit Rupertus: *verè laudabilis verecundia, ubi intus conscientia munda, & foris facies verecunda.*

Tertull. lib. de Veland. virg. c. 2.

Rupert. in Cant. c. 4.

Fecit Matri verè magna, qui potens est; sed in umbrâ, seipsa maior, ac formosior longe apparuit, dum infra omnes se dimisit. Audiamus venerabilem Bedam, hac Virginis modestiâ delectari solitum: *fecit illi magna*, nostis quæ? *magnum quia Virgo, Magnum quia Mater, maius quia utrumque, maxima quia Dei Mater. Sed maius, quia cum sancta sit, putat se nihil esse.* Quis iam alta & magnifica de se audeat sentire, vel cogitare? quis iam splendorem nominis, illustres titulos, iactare præsumat?

Luc. 1.

Beda in Luc. c. 1.

Dum Mundi Domina, Regina cæli, Mater Dei, non Angelo dumtaxat in arcano cubili, sed publicè orbi universo, quas exaravit literis, se Ancillam professa sit, exstantque Epistolæ eius, non alio nomine signatæ, quam *humilis ancilla Iesu*. Iure hic in admirationem raptus Bernardus: *quæ est hæc*, inquit, *tam sublimis humilitas, quæ cedere non novit honoribus, insolescere gloria nescit? Mater Dei eligitur, & Ancillam se nominat.* Tum subdit: *non magnum est esse humilem in abiectione: Magna prorsus, & rara virtus, humilitas honorata.* Rarum hoc, verò maximè præclarum, in Constantino Magno laudat Nazarius, opusc. 38. de Euch. *immensus cū sis Maiestate imperatoria, tua te modestiâ cōtines.*

Nieremb. de amore Mariæ. c. 24.

A Castro de Deipara tract. 3. de humilit. disc. 5.

Bernard. serm. 4. super missus.

Orbis dominum & domitorem Carolum. V ab eo commendat posteritas, quod tantus cum esset, ad servile obsequium se dimiserit; in multam quippe noctem, negotijs cum Seldio Ferdinando fratris legato protractis, signo nolâ dato, nullo è ministris, somno vinoq; sepultis, accurrente, ipse Carolus cādelam arripit, se famulum eius dixit, & præbuit, ac Seldio quantumvis renitenti præluxit. *Rara virtus, humilitas honorata*, & illa quidem rarior, quia hactenus exemplum sine exemplo, cum eo gloriæ ac dignitatis evectus esset in terris, ut *plus ultra* ascendere nequiret, per orbē universum splendoris sui radios, & PLVS VLTRA diffusos, intra Religionis claustra modestè contraxit, quo factum, ut Sol ille universitatis speculator, cum omnia lustrasset, nihil illustrius, quam Carolum in umbra conspexerit. *Rara profectò virtus, humilitas honorata.* Alterum nō minus mirandum, & maximè laudandum, quasi in altero orbis hemisphærio exhibuit, Petrus Cælestinus, summum in terris supra omnem secularem, & Ecclesiasticam dignitatem, caput, *servum* tamen *servorum Dei*, ita se præbuit, ut dum infans primùm fari potuit, hoc Matri indicarit, *volo esse bonus servus Dei*; Quod reipsa præstitit, dum unicum modestiæ miraculum, exemplo antehac inviso, postea nunquam repetito exstitit, summo se Pontificatu sponte abdicando, & è sole ad umbram redeundo. Notant hi, virtutum splendorem, humilitatis umbrâ, non secus ac ignem sub cinere conservari. Quæ similitudo B. Huberto placuit, dum ait: humilitas illa quæ amat latere atq; abscondi, *cinis virtutum est*: Vt enim sub cinere ignis servatur accensus, sic etiam sub humilitate, & piæ mentis fervor, & aliæ virtutes conservantur. Sed ne ab umbrâ longius recedamus; Theophilactus, modestissimum hoc Virginis responsum; *Ecce Ancilla Domini*, sic exponit: *tabula sum pictoria, pingat pictor quod voluerit, faciat Deus quod voluerit.* Vbi observandū occurrit, omnem picturæ, ac colorum quandam velut eminentiā, umbris suis non tam obscurari, quam illustrari: ita quidquid est, quantumvis amplū, id certè parum est, nisi modestiâ, quasi umbra augeatur. Proinde ut pictores inquit Seneca, fuscos in tabulis colores, omninoque subducendos oculis, prænitentibus alijs atque visendis coloribus inducere, atque interlinere solent, ita in animis, ut virtutes reluceant, modestiæ umbra, & fusco veluti humilitatis colore obducendæ sunt, ut tabula omnium oculis perfectissima appareat; qualem doctissimus iuxta ac sanctissimus Antistes Florentinus, Virginem exhibet: *considerandum est, Mariam perfectissimam fuisse Dei imaginem, ab ipso Deo summo artificio, ac singulari providentia depictam.* Quæ adeo vivaciter divinum suum prototypon expressit, ut nihil unquam propius ad divinitatem accesserit: quo facit illud Geneseos. 1. *faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram.* Tex-

Vita Caroli P. Tyelmgen. Paradys. Gaspar Ens Epidorpidum.

Bern. cit.

Surius. Festis Marianis 19. May.

Humbert. de utilitat. humilit. c. 37.

Theophilact. in c. 1. Luca.

Seneca lib. de tranquillit.

S. Antonin. V. Colamaro disp. 43. n. 8.

sus Hebræus habet: *faciamus hominem, umbram nostram*. Habet hoc umbra, quod perfectissime omnes gressus, motus, nutus corporis, imitetur: nec mortalium quisquam perfectius Dei Matre, virtutes Christi ac cumprimis humilitatem ejus æmulata est. Origines Adamantius super illud Ieremiæ: *in umbrâ tuâ vivemus*, sic disserit: *in umbrâ ejus vivemus: hoc est ad imitationem ejus*. Perfectissima *imago divini archetypi Maria* teste Andreâ Cretensi. Cui congruit illud Augustini: *si formam Dei te appellem, digna existis*. Refert sacra Regum historia, *in septima autem vice, ecce nubecula parva, quasi vestigium hominis*. Nubecula hæc, virginem designabat. Sed cur vestigium viri habet, quæ mulier fuit? an quia Christum quem genuit, ita virtutibus imitata est, ut ab eo distingui vix posset? Utique inquit Ioannes Patriarcha Ierosolymitanus: *Ecce nubecula parva, quasi vestigium hominis ascendit in Carmelum; quia Maria in hoc suo spirituali ascensu, non fœminam quam imitaretur, sed hominem divinum habuit exemplum*. Dum videt Solem justitiæ, in umbra se velle occultare, absit ut ipsa, luce suâ velit esse conspicua; nam ut ipse umbram amavit, niger fuit, & formosus (uti plenius enarrabimus) ita & Virgo, Dei Mater, umbram captavit, & sub hac, *nigra fuit, & formosa*.

Thren. 4. v. 20.
Origenes in Catena.
And. Cretens. orat. 2. de Dorm.
3. Reg. 18.
Ioan. Hierosol. de monast. c. 33.

Pulchre de Christo Guilielmus in Cant. c. 2. v. 3 *Sub umbra illius quem desideraveram sedi. sic ait: quis posset sustinere Solem justitiæ ardentem? quis non consumeretur ardentibus radiis ejus? assumpsit ergo Sol justitiæ hominem mediatorem, & ita ex conjunctione Solis; & humani corporis facta est umbra*. Hæc non illius, sed & principis Theologorum Doctrina est; sic enim Doctor Angelicus 3. p. q. 32. a. 1. Obumbravit *tibi, id est, corpus in te humanitatis, accipit incorporeum lumen divinitatis*: Umbra enim à lumine formatur & corpore. Quod ipsum confirmat S. Thomas de villa nova, qui Virginem adumbratam fuisse asserit: nisi forte adumbrationem istam Dominici corporis formationem mavis intelligere: competenti namque similitudine, Christi sanctissima caro, *Deitatis umbra nuncupatur*; quia sicut umbra corporis motus, formamque insequitur, ita à Deitatis nutibus, sacerrima humanitas illa ne ad modicum deviavit. Quæ omnia paucis Bernardus: Umbra *ejus, caro ejus*; quam perfectissime Dei Mater captessit. Quod nemo mirabitur, qui M. Alberti doctrinam audierit: Umbram, inquit, *in ea suo similitudinis* (filius) *reliquit, quod nulla unquam alteriusve res facere potuit*. Unde perappositè in amoris cantico se lilium convallium nominare non dubitavit: *Ego flos campi, & lilium convallium*. Sed quid umbrosa vallis, ad lilium? si altissimam hic forte humilitatem indicare voluerit, suffecerit se lilium vallis nuncupare. Audiendus hic Alanus, qui ait, rectè dici *lilium convallium: quia perfecta humilitas fuit in Maria, & in humana Christi natura; ideo persona Virginis, & humana Christi natura verbi, valles dicuntur propter eminentiam humilitatis, & non solum valles, sed convalles, ratione similitudinis*.

S. Thom. de villa nova. Conc. 1. in Annunt.
Bern. ser. 48. in cant.
Albert. in c. 1. Luca.
Cant. 2.

In hisce umbrosis vallibus.

Locus est & pluribus umbris.

Homines mundani, homines vani, nominis splendore clari, avito sanguine illustres, umbram declinant, Solem amant, commissariatus, Magistratus, dignitatum splendorem spectant, & expectant: & quisque nunc fere gestit ex umbra in Solem prodire omnibus spectabilis esse, qui ut culices ad lychni splendorem volitantes, se perdunt: *incipiuntque suum reperire periculum*. Quod potissimum in iis execratus Bernardus, qui vilitatis ac paupertatis umbrâ, in sæculo involuti, ubi in Religione lucere, ac clarescere incipiunt, nequeunt umbellâ humilitatis, lucem ac splendorem obumbrari; *Videas, inquit, plerosque de ignobilibus nobiles, de pauperibus divites factos, subito intumescere, pristinæ oblivisci abjectionis, genus quoque suum erubescere, & infimos dedignari parentes; audiant quotquot tales sunt, quid illa responderit, quæ Dei Mater eligebatur, sed humilitatem non obliviscebatur: Ecce ait Ancilla Domini*. Aliter profecto sapuit & docuit, qui dixit: *ab altitudine diei timebo*. Ubi Hugo Cardinalis in rem nostram, per altitudinem diei, breves sæculi hujus dignitates, ac potentatus timendos tradit; *ab Altitudine diei*, inquit, *timet, quæ tantum dies est, & parum durat* Omnis Potentatus, brevis vita. Ab hac altitudine ingens præcipitium, & *eminentis vitæ exitium, cadere est*. Exitum hunc, & præceps exitium cum plures prospicerent, latebras, criptas, silvas, umbras, captarunt, quò se ab altitudine diei, ab æstu curarum subducerent. Talis ævo suo fuit Ambrosius, qui cum ex umbra in Solem protraheretur, fugam circumspexit, latebras quæsivit, & ficti cujusdam flagitii nocte, se involvens elabi nisus est: pellices quippe, ut Baronius refert, in ædes suas deduci curavit, ut nominis sui splendori tenebras offunderet, & melius lateret, ut verissime de se dixerit: *quam resistebam ne ordinarer? postremo cum cogerer, saltem ordinatio protelaretur*.

Ovid lib. 3 metam.
Bern. ser. 4. super Missus.
Psal. 55.
Hugo Card. in Psal. 55.
Baron anno 374.
Ambr. l. 3. epist. 25.

Ejosdem animi fuit B. Petrus Damianus, latuerat ille in obscura solitudine, & densis Eremi tenebris abditus, cum ecce à Gregorio, hujus nominis decimo, evocatus in lucem Romanæ curiæ, inter purpuratos Ecclesiæ Principes adscribitur, parere compulsus, ab altitudine diei sibi metuens, Gregorium persecutorem suum appellavit, donec ab ejus successore Alexandro, missionem petiit, & impetravit. Unum hoc sibi, vetus in gentilitiam tesseram assumens: *bene qui latuit, bene vixit*. Non minus ab alto honoris die sibi timuit Pius V. cujus hoc effatum est: *quamdiu in Religione abditus: de salute mea speravi; factus Episcopus, cœpi formidare; jam creatus Pontifex, pene de ea desperare*. Mitto Borromæum, Bellarminum, aliosque, qui ad purpuram erubuerunt. Ioannes de Lugo ita expalluit, ut ad primum nuntium, animi deliquium passus sit. Sexcentos alios adferre possem Regum, Principumque virorum filios ac filias, qui aulæ lucem exosi, monasticam umbram amarunt. Vesule Platus noster. Quid, quod reperti sunt, qui ut lucem hanc effugerent, *umbram mortis*, incurrere non dubitarunt. Ita quondam ab infula fugit, & à pedo pedem retraxit Ammonius Monachus, qui à suis ad mitram compulsus, diem sibi, suisque consiliis periit, quam dum in oratione exigit, Deum, superosque obsecrat & obtestatur, ut eo se onere eximant. Annuit votis Deus, & vitâ, curisque exemit. Quis non sanctimoniâ vitæ illustrem duxerit Goarem, qui pallium in ipsius Solis radiis suspendit? Longe tamen illustrior, dum à Sigeberto Galliarum Rege ad infulas evocatus, cum Regem flectere non posset, Deum exoravit, ut infesta morborum cohors, sese potius ad *umbram mortis* deduceret, quam ut hanc lucem aspiceret; ita porro factum, ac morbo stipatus, placidam *mortis umbram*, quam exoptarat, incurrit. Hæc longior ad mores instituta velificatio, ut sacro horrore, & salutari fuga, altitudinem diei quisque vestrum devitet; ad quod si

Cornel. in c. 12. Luc.
Arriaga. 1. 2. tom. 1. in dedic. ad Lugo Cardin.
Platus de statu Rel. l. 2. c. 26. & 27.
Ierem. 13.
In vita.

non horum satis Sanctorum, Dei Matris, & Dei filii umbra invitat.

Doctor ille, è cujus calamo nil nisi mel fluxit, humilitatis cerâ obductum, disparem prorsus æternam generationem, & temporalem describit, dicens: *in splendoribus Sanctorum ex utero ante Luciferum genui te. Verum id quidem Pater. At Mater sane eundem ipsum in splendore non genuit, sed in* VMBRA. Pater illum genuit in luce æterna; Mater in nocte densa; Pater in splendore divinæ Majestatis, Mater in umbra humanitatis & summæ vilitatis; pater in luce omnis opulentiæ, Mater in caligine paupertatis, calamitatis & miseriæ: Non in illustri aulâ, sed in obscura caula: Non in splendido palatio, sed in vili stabulo, *sed in umbra.* Eâdem umbrâ Virgo Mater gaudebat, latebat obscura omnibus, & nigra, sed & formosa. Vis tibi aliam *demonstrem animam, & nigram pariter & formosam?* Paulam Romanam contemplare, quæ ut generis splendorem, opum fulgorem, illustres animi ac corporis dotes, illustres virtutum denique suarum radios contraheret, in Palestinæ secessit solitudinem, antri Bethlemi umbram captavit, ubi teste Hieronymo: *Sicut jubar solis parvos igniculos stellarum obruit, & obscurat, ita cunctorum virtutes & potentias, sua humilitate superavit; latebat & non latebat, fugiendo gloriam, gloriam merebatur; quæ virtutem quasi* VMBRA *sequitur, & appetitores suos deserens, appetit contemptores.* Quod enim Poëta cecinit:

Bern. in Nativit. B. Virg.

Bern. ser. 25. in Cant.

Hieron. epist. 27. ad Eust. de Epitaph. Paulæ.

> *Honor fugacem prosequitur virum,*
> *Fugit sequacem,*

Id verissime Augustinus expressit: VMBRÆ *instar gloria est, quæ fugientes sequitur, sequentes fugit.* Hæc siquidem vera ad honores via, hac Sola Dei filius, cum per naturam Divinitatis non haberet quo cresceret, per descensum quomodo cresceret adinvenit; hac sola placuit altissimo Maria. Vnde recte Bernardus: *Castitate placuit, humilitate concepit.* Atque ne hic præter morem, prolixior sim, aliis tractandum relinquo, quam per omnem reliquam vitam, Maria semper humilitatis studiosa extiterit: jam Deo gravidam, & Numinis Matrem effectam, ad ædes Zachariæ peditem properasse; *Vt mulieri provectæ ætatis, Virgo juvencula ministerium sedulo impenderet;* ut Domina famulæ, Regina subditæ, Dei Mater, Elisabethæ, infima demissionis ministeria exhiberet; fabro deinde in omnibus obtemperasse; obscuram & in umbra semper victitasse, qui voluerit, pluribus enarrare poterit Ego ad id, quod huic festivitati proprium est, & quo omnia hactenus enarrata humilitatis obsequia, longe Virgo antecelluit, enarrandum festino.

August. l. 5. de Civit. c. 12.

Bern. ser. 4 super Missus.

Beda hom. de Visit. Virg.

§. 2.

Quomodo Virgo exemplo filii, PECCATI VMBRAM *incurrisse videatur.*

PErgit porro S. Bernardus umbram filii Dei, atque ejus imitationem Sanctissimæ Matris, crassam quam maxime inducere, dum Christum in Circumcisione, Mariam in Purificatione, peccati notâ, qua major sub cœlo ignominia nequit excogitari, turpissime denigratos ostendit. Serm. 3. de Circum. *Ipsa die. (Nativitatis) minoratus est ab Angelis, & habitu inventus ut homo); hodie vero mirabilius aliquid audio: jam minoratus est multo minus ab Angelis, qui non solum formam hominis, sed formam habet peccatoris, & insignitur velut quodam cauterio latronis.*

Bern. ser. 3 in Circumcis.

Vmbra hæc peccati plane execrabilis, exitialis, umbra stygis, umbra mali dæmonis, umbra Deo, supra omnes injurias & cruciatus, longe gravissima; nihilominus ut doctissime Augustinus: *Christus suscepit Circumcisionem, ablaturus Circumcisionem, suscepit* VMBRAM *daturus lucem.* Vmbra Taxi, umbra Cupressi, *umbra juglandium gravis, & noxia etiam capiti humano, omnibusque juxta sata, non dubie venenum est.* Sed nulla adeo pestilens, ac virulenta, sicut umbra peccati; hanc tamen Virgo Mater, à filio educta, hodie incurrit. *Non enim erubescit nigredinem, quam novit & præcessisse in sponso, & videt præcessisse in filio.* Maria itaque fœcundæ Virginitatis prærogativâ, mortalibus nimium quantum superior, infra omnes majestatis demissione se abjecit, cuique natura legem ferre erubuerat, se legi subjecit: *Putas non poteras animum Virginis commovere ac dicere: quid mihi opus est Purificatione, cur abstineam ab ingressu templi, cujus uterus nesciens virum factus est templum Spiritus Sancti? cur non ingrediar templum, quæ peperi Dominum templi? nihil in hoc conceptu, nihil in partu impurum fuit, nihil purgandum; nimirum cùm proles ista fons puritatis sit, & purgationem venit facere delictorum.* Tamen pauperculæ, in morem, Dei Mater templum ingreditur, turtures defert, qui vel gemitu suo arrogantiam nostram queri videbantur, & quasi fœdam illam humani fætus illuviem, quandam veteris noxæ rabem, contraxisset, lux ipsa lustranda procedit; tantam ab eo quem ulnis gestabat, animi demissionem edocta, sic etenim eam compellat Bernardus: *Vere O Beata Virgo, vere non habes causam, nec tibi opus est purificatione, sed numquid filio tuo opus erat Circumcisione? esto igitur inter mulieres, tanquam una earum, nam & filius tuus, sic est in numero puerorum.* Scio lucidissimum illud cœli sidus, solem ipsum, quorundam opticorum oculos incurrisse, qui lituras & maculas solares, (ut vocant) seu nævos quosdam, hoc tam illustri in corpore se notasse gloriantur; dum hæc Virgo Mater, tota pulchra, uti nihil habuit in conceptu fomitis, ita plena fuit in partu fulgoris: quem omnem hodierna die obscurasse, & velut eclypsasse videtur. Quod expendens pius, & gravis auctor, sic ait: cum filio ascendit in templum, ut se purificaret; Tunc enim apprimè quadrat illi Elogium illud, *Negra sum, sed formosa filiæ Ierusalem.* Et cum subjicit, *decoloravit me Sol,* scilicet Filius meus, suo exemplo fuscum hunc mihi colorem andidit. Atque ita quidem, ô Maria! *in te nigredo est, sed forma simul, & similitudo Domini.* Hujus nigredinis, & umbræ Virginis, ac filii Dei, sectatores extitere, quos illo suo Vaticinio depingit Propheta: *nigrescere faciam Stellas cœli,* hoc est, interprete Doctore Angelico, justos omnes; qui in Ecclesiæ firmamento sunt, quod cœlo Stellæ; *Videlicet ardentes Spiritu caritatis, lucentes verbo veritatis,* NIGRESCENTES *virtute humilitatis*: quia contemni, despici, injuriis, calumniis, detractionibus impeti, hoc fere de denigrari est, ut recte S. Thomas: *detractio est denigratio famæ alterius;* qua viri integerrimi, sanctissimi, doctrinâ & miraculis clari, candidissimæ mentes, super carbones obscuratæ sunt.

Aug. serm. 9. in Nativ. Christ.

Plinius l. 17. c. 18.

Bern. ser. 25. in Cant.

Bern. ser. in Purif. B. Virg.

Bern. cit.

P. de Ponte. in Cant. exhort. 23. §. 3.

Bern. ser. 25. in Cant.

Ezech. c. 32.

S. Thom. 22 q. 73. a. 1.

Talis extitit odore virtutis, omnibus notus, Ierosolymorum Pontifex Narcissus; sed ex tam pulchro flore, aranea invidia venenum sibi suxit. Terni, & ex mendaciis consuti cives, in innocentiam

Eusebius 29. ... .

conspirarunt, & candorem vitæ, fœdissimi criminis impostura denigrare sunt aggressi; utque suitura mendacia, perjurio fulcirent, si fallerent, pœnas ipsi sibi judices dictarunt: & primus ignes, alter morbum fœdum, ultimus oculorum orbitatem imprecatus est; omnes à cœlitibus non surdis auditi, & puniti. Narcissus interim hac turpissima labe aspersus, ne se purgare cogeretur, subduxit se, *& silvarum umbris*, innocentem se occultavit. Alterum Dominicanæ familiæ decus, Petrum Martyrem audivimus, non semel cœlitum contubernio recreatum, eique sæpius humana specie, Virgines inclytas, Agnetem, Catharinam, Cæciliam, sese videndas exhibuisse; cum forte eas advertit Religiosus unus aliquis, & in virum Sanctum, seu errore, seu zelo, acrius exarsit, quasi Virgines in claustra, in intima cubiculi penetralia, contra religiosæ vitæ morem, & leges admisisset, nec levis flagitii nota inusta, accusatur, damnatur, & domestico carcere mœrens mulctatur; ita luminaria Ecclesiæ, & Stellæ cœli, Francisci, Dominici, Borromæi, Ignatii denigrati fuêre; sed clamat ex humili valle Doctor Melleus: FALIX NIGRADO, *quæ mentis candorem parit, & conscientiæ puritatem*! quam pauci hujus nigredinis amantes! nemo quisquam familiæ nomen obscurari, famam denigrari patitur; vel levissimam notam sibi, aut suis inustam, sanguine eluere decernit.

Ribadin. in vita.

Bern. ser. 25. in Cant.

Bern. cit.

Quisquis es, *Vade ad Isaiam, & describet tibi, qualem in Spiritu illum viderit.* (Regem Regum, Dominum Dominantium) *tanquam leprosum, & percussum à Deo, & humiliatum.* *Ecce quam* NIGER. Et ne vobis, aut splendori vestro, viri aulici, famosi, potentes sæculo, nigredo hæc efficere videatur, quisquis es, *junge & illud Sancti David: speciosus forma præ filiis hominum, nonne & recte illud cùm sponsa usurpare*, NIGER SUM, SED FORMOSUS? NIGER *plane, cui non erat species, neque decor.* NIGER, *quia opprobrium hominum, & abjectio plebis. Denique seipsum fecit peccatum. Et nigrum dicere vetat? intuere sane pannis sordidum, plagis lividum, illitum sputis, pallidum morte, &* NIGRUM, *vel tunc profecto fatebere. Percunctare etiam Apostolos, eundem ipsum, qualem in monte perspexerint; aut certe Angelos, in qualem prospicere concupiscunt, & nihilominus formosum mirabere. Ergo formosus in se,* NIGER *propter te.* Hæc species filii Dei, quæ semper oculis obversabatur, omnium gratiarũ, ac virtutum copia, abundantẽ Mariam impulit, ut se etiam infra sceleratissimos mortalium demitteret.

Nieremberg. de amore erga Deipar. c. 24.

Fida porro relatione accepimus, Deiparam à S. Luca, Evangelicam historiam, & Apostolorum res gestas scripturienti, serio, atque obnixe rogasse, ut in libro generationis, in quo & reprehensibiles solummodo mulieres numerantur, perversi quidam, adulteri, idolatræ recensentur, se omniũ postremam collocaret. Amplius quod & magis stupendum, humilitatis prodigium, in Dei Matre S. Bernardus observavit, dum infra gravissimos orbis peccatores se abjecit: *Legis* inquit, *in actibus Apostolorum, quod redeuntes à monte Oliveti, unanimiter perseverabant in oratione. Quis? si forte Maria affuit, nominetur prima, quæ super omnes est, tam filii prærogativa, quam sua privilegio sanctitatis. Petrus & Andreas ait, Iacobus & Ioannes, & cæteri, qui sequuntur, hi omnes perseverabant unanimiter cum mulieribus, & Maria Matre Iesu. Itane? & mulierum sese ultimam exhibebat, ut novissima omnium poneretur?* ac tandem, quis non totus in admirationem rapiatur? subjicit, *infra viduas & pœnitentes, infra eam de qua ejecta fuerunt septem Dæmonia,* ineffabili mansuetudine inclinabat. Nos de Eleemosynis, Iejuniis, de parvis corporũ afflictationib⁹, de prolixa oratione, de frequenti communione, de quotidiana auditione sacri, aliisq; piis operibus, nobis adblandimur; cùm interim, si vani, si fraudulẽti, si perfidi, si politici, si perjuri, si adulteri, si peccatores simus, minime ejusmodi audire volumus; qui utinam attenderent illud gravissimi Doctoris pronuntiatum: *qui peccatum non fecit, non dedignatus est, se peccatorem reputari*: & quæ peccatum non fecit, non dedignata est, se peccatricem reputari; *nos & esse volumus, & nolumus æstimari.* Mendaces esse volumus, & illud *Mentiris*, sanguine eluimus, vita corporis & animæ in duello vindicamus. Ambitiosi, superbi, arrogantes esse volumus, ambitus nos insimulari indignissimè sustinemus. Denique ut hic finem imponam, cum Virgo reliquerit post se nobilẽ, eamq; nubilem filiam, *animi modestiam*, vobis locandam, post hac titulos sole illustriores, non ex avito sanguine, non è statuis, aut marmoreo populo, non ex aura populari, quasi è futili bractea, aut è pulvi splendorem, sed ea umbra Virginis sectamini.

Bern. ser. 1. in Circumcis.

Bern. ser. Sig. mag. num.

§. 3.

Sub umbra Virginis æstus superbiæ, iracundiæ, luxuriæ, aliorumq; vitiorum restinguitur.

QUod de Themistocle Plutarchus commemorat: *comparabat se platano, sub quam tempestate coorta, homines confugerent*: id longe potiori jure, Virgini Matri congruere, Ecclesiasticus cõfirmat qui sic eam loquentem inducit: *quasi oliva speciosa in campis, & quasi platanus exaltata sum juxta aquam in plateis.* Ubi Richardus l. 12. de laudibus Virginis, ita ex mente nostra Philosophatur: *Maria platanus, patulam se exhibet peccatoribus, omnes quantum in se est parata recipere sub sua protectione, & omnes refrigerare malo igne excustos. Et nota, quod ubi sunt folia lata, ibi* EST UMBRA MAGNA, *&* MAGNA EST UMBRA PROTECTIONIS *ejus: nam protegit contra Ventum mundanæ vanitatis, quia humillima: contra carnalem concupiscentiam quia Virgo; contra fervorem Solis, quia Mater Solis justitiæ.* ÆSTIVA GRATIOR *umbra*. Ac primum quidẽ, quod umbram humilitatis spectat, ferunt Lydios ea remotissimis terræ plagis, per mare Ionium in Italiã platanum devexisse, atque inde ad Morinos devenisse: tanto autem in pretio apud eas gentes fuisse, *ut vectigal pro* UMBRA *ejus penderent*. At meliori longe ratione omnes virtutes, uni umbræ humilitatis, vectigales sunt, eiq; tributa persolvunt: *cunctæ virtutes*, inquit Rupertus, *omnis gratia, cuncta dona quæ Virginẽ exornabant, humilitati ejusdem tributa pendebãt.*

Plut. in Apophth.

Eccl. 24. v. 19.

Ovid. 13. Met.

Plin. l. 12. cap. 1. Rupert. in c. 2. Cant.

Botrus sub umbra Pampini, fructus sub umbra foliorum, optime delitescunt, sensim maturescunt, mitescunt, dulcescũt, unde quidam subscripsit; *dulce latent*. Consimile quid in fructibus interioris Viridarii cernere, ac videre est: justum hoc encomio commendat Psaltes: *erit tanquam lignum, quod plantatum est, secus decursus aquarum: & fructum suum dabit in tempore suo.* Non erit arbor illa sterilis, aut infæcũda; sed fructibus abundabit. Quid præterea in ejus commendationem facit? *& folium ejus non defluet*: etjam hoc ad viri justi laudem conferre potest? scite Euthymius hic: *fructum* inquit, *suum dabit in tempore suo: ipsas nempe virtutes opportuno ferens tempore. folia non dimittet: hoc est, humilitatem non deponet, quæ virtutes omnes, non secus ac fructus, protegit atque conservat.* Ut si

Psalm. 1.

quis

quis arbori folia decerperet, vmbram tolleret, is fructus perderet: non enim, si naturæ, & quotidianæ experientiæ credimus, exigua virtus vmbræ est. *Plinius l. 12. c. 22.* Plinius ait in Africa fertilitatem summam ex eo oriri, quod sub vmbra vnius arboris, altera delitescit, *& parua sub ingenti Matris se subijcit* VMBRA. Vultis alterum viri sanctissimi, & antiquissimi Ecclesiæ Doctoris testimonium? S. Ephrenū Syrū attendite, *qui* (Vt S. Basilius loquitur) *tantū à Mūdi Sapientia distabat, quanto verarū scientiarū* propinquior erat, *S. Basilius hom. 2. in hexam. S. Ephrem. hom. de marg. pretiosa.* hic docet: *Palmarū mores, Dū obumbrant fœminis, fructuosas eas efficiunt: & ficulnearū quoq; nonnulla fructū non ferunt, nisi ramis maribus obumbrentur.* Hæc in plantis, & rebus inanimatis admiramur, cum multo gratior, & efficacior vmbra sit *palma nostra Virginea*, quæ extendit ramos suos, à mari, vsque ad mare, largissimam humilitatis vmbram iaciendo, quæ nos omnes aduersus inanis gloriæ turbines propugnaret, *Rich. à S. Laur. c. 23. in cāt.* vt verissime Richardus asseuerauit: *Maria protegit nos in vmbrā humilitatis, contra ventum inanis gloriæ, vel tempestatem superbiæ.* *Rich. à S. Laur. l. 2. de laud. Virg. p. 1.* Ambitionis æstu, inanis gloriæ turbine, superbiæ tempestate, vastissimas moles, ingentes Myoparones, viros inquam grauissimos, quos nulla tentationum aura cōmouere poterat, in syrtes & breuia abripiendos, & præsentissimo exitio inuoluendos fuisse nouimus, nisi vmbrā Virginis recti, ac protecti fuissent. Vnū hic Theophilum induxisse sufficiat, *Metaphrast. 4. Feb. Fasti Marian.* qui forte æmulorū inuidiā, ac maleuolentiā, officio œconomi ab Episcopo exutus, & gradu deiectus, æstuari animo, ac tanta intemperie agitari cœpit, vt magicis præstigijs in auxilium orcum excire, Christum ac eius Matrem eiurare, & proprio signatā sanguine syngraphā, sese diabolo deuouere non vereretur: quid faceret, quo se verteret impius transfuga? si cœlum spectat fulmina; si terram, obijciuntur oculis parata apud inferos supplicia; ad quem confugiat? ad Deum? illum eiurauit. Ad Christum? illius sanguinem fœde calcauit. Ad eius Matrem? & illi nunciū remisit: & tamen ad Matrem ausus est confugere; memor semper Matrem facilius flecti, quam iudicem. Itaque ad Marianæ ædis limina, quadraginta ipsos dies, noctesque perstare, & sub Virginis vmbrā pernoctare statuit. Excipit illum materno sinu, & in eo tutum facit, ab irati cœli fulmine, à flammis vindicibus, ab hoste tartareo, quem etiam cogit syngrapham facinoris testem restituere; *quid sibi negabitur Maria, cui negatum non est, Theophilum de ipsis perditionis faucibus reuocare?* *B. Pet. Damian. serm. 1. de natiuit. Virg. Richard. cit.* Ita ambitione tumidos, fastu turgidos, superbiā inflatos, *Maria protegit* IN VMBRA HVMILITATIS, *contra Ventū inanis gloriæ.* Prodigij cœlestis illud fuerit, quod Aquila Beatum Medardum, alis suis à vento, pluuia, omnique aëris iniuria defenderit; hoc à naturā volucribus inditū est, vt pullos suos alis tegere, ac protegere soleant: qua similitudine vsus Regius psaltes, exclamat: *protegar in velamento alarum tuarū.* *psalm. 60.* Quod, quid est aliud, interprete B. Richardo Pampolitano hic, quam *protegar ab æstu vitiorum, in protectione humilitatis?* De S. Petro Apostolorum principe, referunt eorum acta, vmbram illius adeo nascenti Ecclesiæ medicam fuisse, vt quicunque febribus æstuarent, aliove malo conflictarentur, vbi in vmbram iset, illico irent in pedes, factum est enim, *Vt in plateis eijcerent infirmos, & ponerent in lectulis ac grabatis, vt veniente Petro, saltē* VMBRA *illius* OBUMBRARET *quēquam illorum, & liberarentur ab infirmitatibus suis; qui curabantur omnes.* *Actor. 5.* At si ratio & auctoritas conuincat: *quod vel paucis mortalium, constat esse collatum, non est fas* *Bern. epist. 174. ad Canon. Lugdun.* *suspicari, tantæ Virgini fuisse negatum:* aliam vmbrā Virgineæ, contra libidinis æstus, & calidissimos luxuriæ febres efficaciam inesse, nemo dubitarit. Fuit è Parnasso, nescio quis Aglaidus, qui oblitus Virgines esse, quas colebat Musas, impuris amoribus Iustinam Antiocheoam Virginē, extremum ardebat. *Nazianz. orat. 18. in laudem Cyprian.* Sed Palladem, scilicet castitatis ægide, contra omnes preces, & minas, armatam reperit: Itur ergo ad Cyprianum, nobilem tunc cumprimis Magū, qui & ipse huius amore captus, orco incendia in pectus puellæ euocat. Sed hocce æstu, Iustina vmbram ac refrigeriū respectans, ad Dei Matrē confugit, quæ ita ardores suos temperauit, vt Cyprianus, incestas faces exosus, libros & in libris Venerem, Vulcano dederit, & ab amoris insania, gentilitijque erroribus, ad veræ religionis, pudicitiæq; portū appulerit.

Libet hic demū cum sanctissimo Doctore exclamare, & ad Virginis vmbrā, illam Petri conferre: *si tunc opem ferre poterat, vmbra corporis, quanto magis nūc* *August. serm. 29. de Sanctis.* (ô Maria) *tua plenitudo virtutum? si tunc supplicantibus, proderat aura quadam transeuntis, quanto magis gratia nunc permanentis?* Recentioris memoriæ est factum illud, quod alij Francisco Sfortiæ, alij Carolo octauo Regi Galliarum adscribunt, potius tamen hoc simile in vtroq; euenisse. *Lipsius monita pol. l. 2. c. 17. n. 12.* Igitur Carolus (huius nomen vsurpemus, vt dignius) in reditu à Regno Neapolitano, quod quæsiuit fortius, quā tenuit, cū oppidū aliquod Italiæ expugnasset, in militum direptione & Discursu, Virginem perhonesta forma ad pedes eius accidisse ferunt, tutelam à vi militum, & custodiā pudicitiæ suæ roganti. Atque illū à militibus quide, sed vt iuuenem & taliū rerum satis liberū, statim oculos & Cupidinem ad eam adiecisse, & seductam abiecisse iam minuendā. Ibi ea tali in æstu, tota pro Virginitate depugnandā efferuescens, vmbram Virginis, tabulam inquam in pariete suspensam videt, in qua Diua Virgo puerum, mundi Seruatorē sinu gestabat, & eā Carolo ostensā: *per intactam hanc Virginem ait, oro, adiuro, Virgini mihi parce.* Mouit ita regē (non sine vi Virgineæ vmbræ) vt libidinem bullientē coërcuerit, lachrimis temperauerit, & filiam cum dote quingentarum aureorum liberam dimiserit, sed & propinquos, & affines captos ei donarit. O Animæ castæ! Iesu sponsæ deuotæ! quæ sulphureas hasce Veneris faces, ab infami proco, aut à stygio lenone vobis intentari, corpori & animo subdi persentiscitis, ad hāc vmbrā confugite, & refugiū, ac refrigeriū experiemini, vt diserte Bonauentura: *sub tegumento manus tuæ, serui tui illæsi conseruantur, & per te suscepimus refrigeriū, contra cupiditatis æstū.* *Bonau. in psalt.* Ad hanc itaq; saluberrimā vmbrā confugite, sub hac requiescite, hic tuti delitescite, hæc ab omni æstu efferuescentis libidinis proteget, hæc ab ardore diei illius extremi, qui lethalē sudorē exprimere solet, vos defendet, hæc tartareas vmbras, & *vmbram mortis* dispellet. Et propter, quisque nostrum illud B. Guarrici vsurpet: *Affirmo diei dierū!* OBVMBRA *super caput nostrum, in die belli, inclina super nos* VMBRAM SALVTIS, ET REFRIGERII, *& declinentur subter nos*, VMBRÆ TORPORIS ET TÆDII. *& licet contingant nos vmbræ de cogitatione terrenorum, non nos contegant tenebræ, id est* VMBRÆ *crassiores, de amore eorum.* *Guarr. serm. 3. 5. in festo SS. Petri & Pauli.* Licet nos infestent dæmonū vmbræ, ac terrificæ laruæ, in VMBRA *alarum tuarum sperabimus*, ô Domina! sub hac vmbra protega me, & præsidente dicam cum propheta: *Si ambulauero in medio* VMBRÆ *mortis non timebo mala quoniam tu mecum es*, ô Maria. *Psal. 22.* Testis hic mihi, qui vasto codice Virgineā vmbram illustrauit Nouarinus: Sub *Maria* VMBRA, *ac tegmine*, inquit *fuit bonus ille latro, qui cum Christo pendebat in Cruce*: nam vt B. Damiani, aliorumque sententia est, Virginis præcipue *precibus, ad Christum conuersus. Ipsa* eadem *Virgo* SUA VMBRA *refrigerium patienti præbuit, ne in illo extremo, agonis æstu torreretur.* *Nouar. vmbra Virg. l. 4. excursu 74. n. 733. Damian. de passione.* Clamemus & nos, vbi gelido sudore perfusi æstuabimus, cum S. Bonauentura: IN VMBRA ALARVM TVARVM *Domina requiescam, quia delectabile est mihi refrigerium tuum.* *S. Bonauent. in psalt. Virg.*

FESTVM

FESTVM
CATHEDRAE SANCTI PETRI.

Porta inferi non praevalebunt adversus eam. Matthaei 16.

In CRVCE. SOLA QVIES.

ARGVMENTVM.

MVltæ Cathedræ, Pestilentiæ, superbiæ, falsitatis: supra quas sederunt Scribæ, & Pharisæi; una dumtaxat Cathedra veritatis, & sanctitatis: ut contra Heterodoxos, sacrarum literarum testimonijs, sanctorum Patrum, Doctorumque sententijs, atque irrefragabili totius Ecclesiæ auctoritate demonstrabo. Tum ad mores velificando, Cathedram Petri, in qua ipse obdormivit, & conquievit, Cathedram, inquam, Crucis, unicam & solam esse, in qua animus ab omnibus sæcularium negotiorum turbis, à temporalium curarum turbinibus, securè conquiescere possit, exponam. Quemadmodum in proposito symbolo videre est; ubi Crux, Cathedræ in morem efformata, locum exhibet quietis. Atque in hac Cathedra Sancti, quin & amantissimus Iesus noster obdormivit. Etenim

IN CRVCE. SOLA QVIES.

quod aptá similitudine Divus Anselmus expressit, dum puerum inducit, cum avicula lusitantem, quæ Cruculæ colligata, volat, auolat, reuolat, nec usquam quietem reperit, nisi ad Crucem redierit.

Ansel. lib. Similit. c. 189.

§. I. *Petri cathedra, est æterna, & prima veritatis.*
§. II. *Quinam sedeant in* CATHEDRA PESTILENTIÆ Psal. 1.
§. III. *Crux, Cathedra Christi, in qua Sola quies.*

FESTVM
CATHEDRAE S. PETRI

Portæ inferi non prævalebunt adversus eam. Matthæi 16.

DE cathedra Moysis, quæstionem movet D. Augustinus, cur iusserit Christus servare quæ dicerent, non quæ agerent Pharisæi? iuxta illud Matth.: *Super* CATHEDRAM MOYSIS *sederunt Scribæ & Pharisæi; omnia ergo quæcunque dixerint vobis, servate & facite; secundum opera verò eorum nolite facere.*

Matth. 23. v. 2. & 3.

Annon dicere mala potuerint, qui facere etiam pessima potuerunt? cur igitur iubet servare quæ dicerent? Hanc controversiam dilucidè soluit illustrissimus Hipponensium Antistes: ait enim, suavi & mirâ Dei providentiâ, eam vim ac virtutem Cathedræ isti inditam, ut qui in eâ consederit, non nisi bona, veraque proferre queat. *Illa Cathedra*, inquit, *non eorum*, (nempe Pharisæorum) *sed Moysis, cogebat eos bonum dicere, etiam non bona facientes. Agebant ergo sua, in vitâ suâ; docere autem sua,* CATHEDRA *illos non permittebat aliena.*

S. August. de Doctrin. Christian. l. 4. c. 27.

Quod ipsum disertis verbis alibi confirmat: docet enim, providentiam divinam, ita incubuisse isti Cathedræ, ut non sit passa, ex eâ falsa dogmata unquam pronuntiari. *In cuius* CATHEDRA, *inquit etiam mali sedentes, bona dicere cogebantur.* Et Epistolâ sexagesimâ supra centesimâ, de eadem Moysis Cathedra, sic piè Philosophatur: *In qua coguntur etiam mali, bona dicere, neque enim sua sunt quæ dicunt, sed Dei, qui in* CATHEDRA *unitatis, doctrinam posuit veritatis.*

Augustin. l. 16. contra Faustu.

§. 1.

Petri Cathedra, est æterna, & prima veritatis.

CAmpum hîc mihi apertum video, ut pro Cathedrâ Petri, contra Heterodoxos etiam ad sanguinem decertem. Porrò si Pharisæos, homines perditæ ac prostitutæ vitæ, malum tamen, aut falsum, è Cathedrâ Moysis efferre non permiserit Deus: quomodò è Petri sede, Cathedraque Veritatis, aut malum, aut falsum dogma proficisci patietur? in qua supra viginti septem suo sanguine purpurati Martyres; insuper duo & septuaginta in Sanctorū album relati Sanctissimi Pontifices consederunt. Perstabit in omne ævum, inconcussa ea veritas, quâ huic Cathedræ Servator noster tam firmiter alligavit, ut ne inferorum portæ, nec hæreticorum calumniæ, nec fidelium scandala, adversus eam valeant prævalere. Nec sanctitatem, ac infallibilitatem evertet, si, ut Sectarij deblaterant, etiam inter Pontifices, nonnulli vitijs, ac flagitijs infames extiterint. Ideo vocant illam Cathedram *Petram scandali*: Donatistæ, *Cathedram pestilentiæ*: Waldenses, *purpuratam meretricem*. Ioannes Wiclef, *Synagogam Satanæ*: Lutherani, Calvinistæ, Anabaptistæ, *Antichristi solium.* Quam obiectionem sic refutat S. Augustinus: Redemptor noster *in* CATHEDRA MOYSIS *figurabat suam; dicens quippe, illos* (Pharisæos) *super* CATHEDRAM *Moysis sedentes, dicere, & non facere; monet tamen populos facere, quæ dicunt, & non facere quæ faciunt, ne* CATHEDRÆ *sanctitas deseratur, & propter pastores malos, gregis unitas dividatur*: Quæ, ut observat Baronius, hoc misero Ecclesiæ statu, magno Dei miraculo, & peculiari erga Sedem Petri providentiæ curâ, integra quàm maximè, atque inviolata permansit: Nam cùm tanta ista vigerent toto hoc sæculo mala, non est inventus, qui ea de causa se ab Ecclesia Romanâ abscinderet, schismate vel hæresi illam impugnaret; sed omnes ubique gentium, eidem fidei vinculo, & obedientiæ nexu iuncti perstiterunt. Vnde rectè monet Augustinus, scribens contra Petilianum, qui objicit vitia sacerdotum: *Veruntamen si omnes per totum orbem tales essent, quales vanissimè criminaris,* CATHEDRA *tibi quid fecit Ecclesiæ Romanæ, in qua Petrus sedit, & in qua hodie Anastasius sedet? quare appellas* CATHEDRAM *pestilentiæ,* CATHEDRAM *Apostolicam? Si propter homines, quos putas legem loqui, & non facere; numquid Dominus Iesus Christus propter Pharisæos, de quibus ait: Dicunt, & non faciunt;* CATHEDRÆ, *in qua sedebant, ullam fecit iniuriam.*

Baron. l. 6. de signis Eccl. c. 3.

S. August. contra literas Petiliani Donat. l. 2. c. 51.

Baron. anno 909. n. 111.

Augustin. contra literas Petiliani l. 4. c. 51.

Quid, quod hæreticis imprudenter, ac impudenter hæc nobis Doctorum scandala objicientibus, ad hominem responderi posset; attenderent quales ipsi Doctores super Cathedram constituant, è quorum grege non ita pridem Minister Prædicans Sylvæ ducis, dum multùm in vitia, & mores perversos invehéretur, atque ipse interim homo prostitutæ esset nequitiæ, à quodam perstrictus, quod deberet opere exequi, quod verbis docebat: respondit, se annuè à Statibus recipere centum libras, ad dicendum, at si darent sex millia, ad faciendum, quæ dico, conditionem, inquit, non admitterem.

Nolim hîc subtiliùs, ac sublimiùs disceptare, quod in scholis ventilatur, an Pontifex in animo, & ut homo particularis, possit esse hæreticus? nobis sat est demonstrare, illum ex Cathedrâ hac veritatis, errónea sua dogmata proponere non posse, quemadmodum ex conformitate definitionum omnium Petri successorum, contra fidei errores manifestum est. Vt usurpare liceat illud S. Cypriani: *Ad Romanam fidem, perfidia non habet accessum.*

S. Cyprian. l. 3. Epist. 3.

Quod nemo quisquam demirabitur, qui S. Petri ac successorum oracula, à Deo ipso noverit confirmata. B. Petrus Damiani, Purpuratus Pater, serm. de S. Petro. *O quàm potens* (exclamat) *dignitas! quàm digna potentia! iudicat Petrus, & Petri iudicia confirmat Omnipotens.*

B. Pet. Damian. ser. de S. Petro.

Hinc Catholicum semper habitum, quod à Papa decretum Iustinianus imperator in Epistolâ ad Hormisdam Papam. *Hoc, ait, credimus esse Catholicum, quod vestro Religioso responso nobis fuerit insinuatum.* Quod qui non credit, meritò, ut hæreticus aut schismaticus, damnandus, & execrandus est, iuxta

Apud Baron. an. 519.

illud

illud Lucæ XI. *Qui non colligit mecum, dispergit*. Vnum instar omnium S. Hieronymi testimonium est, de quo Augustinus in Epistola ad Cyrillum; *gloriosissimus Christianæ fidei Athleta, sanctæ Matris Ecclesiæ lapis angularis: quæ Hieronymus ignoravit in natura humana, nullus hominum unquam scivit*. Hic tantus Doctor ista scribit ad Damasum Papam: *Ego Beatitudini tuæ, idest, CATHEDRÆ Petri communione consocior: super illam Petram ædificatam Ecclesiam scio; qui tecum non colligit, dispergit.*

Hieronym. epist. 57. ad Damasum Papam.

Ecquis Ministellorum (compello vos viros, qui omni affectu, & passione remota, secundùm lumen, quod super vos signavit Altissimus, iudicatis) ecquis inquam Ministellorum, ingenio, scientia, sacrarum literarum eruditione, & interpretatione, vitæ castimonia, & Sanctimonia, Hieronymo (ut alios mittam) se parem, vel per umbram audeat comparare? ecquis non verissimè quondam pronuntiatum illud fatebitur? plus valet hic unus Ecclesiæ Doctor, quàm centum Lutheri, ducenti Melanchthones, trecenti Bulengeri, quadringenti Petri Martyres, & quingenti Calvini, qui omnes si in uno mortario contunderentur, non exprimeretur una uncia veræ Theologiæ. Et hi vel excucullati Monachi, vel homines Veneri, & abdomini nati, imbelles ac inertes, hanc Cathedram, linguæ telis impetere, calumnijs, ac blasphemijs proscindere non verentur.

Florimun. Ræmond. de ortu hæresum, l. 2. Possev. in adhort. bellic. p. 2. Sailli, c. 35.

Vnum ex his adduxisse sufficiat. Sub annum Christi 1600. certis auctoribus compertum est, fuisse in Hollandia virum adeò pinguem, ut mortuum viginti sex homines vix ferendo pares essent. Cathedram Romanam Petri, hic ut cariosam aspernabatur, iactabatque ille olim, nolle se Petri navicula, huius vitæ pelagus traijcere, quòd vetus esset, & impar tanto oneri, novam ea propter se velle. Triduo ab hoc ioco mortuus, & cymba Charontis veteri ac sutili ad Styga tranauit. Non minùs Turcorum ac Saracenorum in hanc Cathedrã odium est, quam omnibus viribus evertere frustra conati sunt; cuius stabilitatem magna sancti Bernardi confirmat auctoritas. (quem Calvinus pium Scriptorem nuncupat.) Hic *Dignum*, ait, *arbitror ibi potissimum resarciri damna fidei, ubi non potest fides sentire defectum. Cui enim alteri Sedi dictum est aliquando: Ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua?* Vbi non agit de Sede, seu Cathedra Alexandrina, Antiochena, Hierosolymitana, sed de Romana: scribit enim ad Innocentium II. Pontificem Romanum. Anno Christi 1016. Saraceni Ecclesiæ litora innumeris copijs invadentes, orbi Christiano excidium meditabantur, dum Benedictus VIII. Deo auspice, eos ad internecionem delevit, ipsorum Rege fugâ elapso, Regina verò capta, & capite truncata. Rex autem morte coniugis, & sociorum admodùm turbatus, summo Pontifici saccum castaneis plenum misit, tot se in proximam æstatem milites esse ducturum, & Sedem Petri eversurum dictitans; Pontifex verò saccum granis milij plenum, eidem remisit: tot illum loricatos in Italia reperturum affirmans. Enimverò nil mortalium vires ei pertimescendæ, quam ne inferorum portæ valent subruere. Præclarè Augustinus: *Numerate sacerdotes, vel ab ipsa Petri Sede, & in isto ordine Patrum, quis, cui successerit, videte. Ipsa est Petra, quam non vincunt superbæ inferorum portæ.* Nobiles familiæ, quæ antiquam stemmatis iactant Originem, probant eam successione unius generationis ex altera, quemadmodum Dux Archotanus prope Iovanium in Cælestinorum templo, prosapiam suam ab Adamo derivat. Sic dici quodammodò potest; Petro Linum, Lino Cletum, Cleto Clementem, huic Anacletum successisse, & successionem hanc, usque ad supremum orbis diem, spiritu Prophetico, obscuris symbolis, de facto luculenter comprobatis, iam inde à quingentis sæculis posteris consignavit S. Malachias Archiepiscopus Ardinacensis, qui obijt anno Christi 1148. die 2. Novemb.

D. Ondreman Amorincrætus pag. 107.

Calv. l. 4. Instit. c. 7. §. 18. S. Bernard. epist. 190.

Baron. a. 1016.

Aug. in Psal. contra partem Donati.

Ex castro Tyberis. CÆLESTINUS II. origine Tiphernas.
Inimicus expulsus. Lucius II. familia Caccianemica.
Ex magnitudine montis. EUGENIUS III. ex oppido Montis magni.
Abbas suburranus. ANASTASIUS IV. ex Abbate S. Rufi, familia suburra.
De rure albo. ADRIANUS IV. rurali familia, ex oppido S. Albani.
Ex tetro carcere. VICTOR IV. Cardin. S. Nicolai, in carcere Tulliano.
Via Transtiberina. CALLISTUS III. Card. S. M. trans Tiberim.
De Pannonia Tusciæ. PASCHALIS III. Vngarus, Card. Tusculanus.
Ex Ansere custode. ALEXANDER III. familia Paparona.
Lux in ostio. Lucius III. Card. Ostiensis.
Sus in cribro. VRBANUS III. Cribellus, cuius insignia Sus.
Ensis Laurentij. GREGORIUS VIII. cuius insignia enses, Cardinalis S. Laurentij.
De Schola exiet. CLEMENS III. Rom. domo scholari.
De rure Bovensi. CÆLESTINUS III. familia Boveosi.
Comes signatus. INNOCENTIUS III. Comes signiæ.
Canonicus de latere. HONORIUS III. Canonicus Laterani.
Avis Ostiensis: GREGORIUS IX. insignia Aquila, Cardinalis Ostiensis.
Leo Sabinus. CÆLESTINUS IV. cuius insignia Leo, Cardinalis Sabinus.
Comes Laurentius. INNOCENTIUS IV. Comes Fliscus, Cardin. S. Laurentij.
Signum Ostiense. ALEXANDER IV. Comes signiæ, Cardinalis Ostiensis.
Hierusalem Campaniæ. VRBANUS IV. Campanus, Patriarcha Hierosolymitanus.
Draco depressus. CLEMENS IV. cuius insignia Aquila, Draconem ungnibus premens.
Anguineus Vir. GREGORIUS X. Vicecomes; insignia anguis.
Concionator Gallus. INNOCENTIUS V. Gallus, Ord. Prædicatorum.
Bonus Comes. ADRIANUS V. Ottobonus Comes Fliscus.
Piscator Tuscus. IOANN. XXI. Petrus Cardin. Tusculanus.
Rosa composita: NICOLAUS III. dictus compositus, familia Vrsina, cuius insignia, Rosa.
Ex teloneo liliacei Martini: MARTINUS IV. cuius insignia lilia, thesaurarius S. Martini Turonensis.
Ex Rosa Leonina. HONORIUS IV. Sabellus, cuius insignia, Rosa, à leonibus gestata.
Picus inter escas: NICOLAUS IV. Picenus, patria Esculanus.
Ex Eremo celsus: CÆLESTINUS V. ex eremita, Pontifex.
Ex undarum benedictione. BONIFACIUS VIII. Benedictus Caietanus, cuius insignia, *Vnda*.
Concionator Patareus: BENEDICTUS XI. Nicolaus, Ord.

D. Arnold. VVion, Ord. S. Benedicti, lignum vitæ p. 307. Gabriel. Bucelinus hist. univers.

Ord. Prædicatorum.

De fissis Aquitanicis: CLEMENS V. Aquitanus, cuius insignia, festæ.

De sutore Osseo: IOAN. XXII. familia Ossa, sutoris filios.

Corvus schismaticus: NICOLAUS V. Corbarius, Antipapa.

Frigidus Abbas: BENEDICTUS XII. Abbas fontis frigidi.

De Rosa Atrebatensi: CLEMENS VI. Atrebas, insignia Rosæ.

De montibus Pammachij: INNOCENTIUS VI. Cardin. tituli Pammachij. cuius insignia sex montes.

Gallus Vicecomes: VRBANUS V. Gallus, ad Vice-Comites Mediolanenses Nuncius, &c.

Novus de Virgine forti. GREGORIUS XI. Belfortis cogn. Cardin. tit. S. Mariæ novæ.

De Cruce Apostolica: CLEMENS VII. de luna, Cardin. SS. XII. Apostol. cuius insignia Crux.

Luna Cosmedina: BENEDICTUS XIII. de luna Cardin. B. M. V. de Cosmedin.

Schisma Barchinonium: CLEMENS VIII. Antipapa, Canonicus Barchinonensis.

De inferno prægnanti: VRBANUS VI, prægnanus, natus in loco, qui infernus dicitur.

Cubus de mixtione: BONIFACIUS IX. Thomacellus, cuius insignia Cubi.

De meliore sydere: INNOCENTIUS VII. dictus Cosmatus de Melioratis cuius insignia sydus.

Nauta de ponte nigro: GREGORIUS XII. Venetus, Præses Ecclesiæ Nigropontanæ.

Flagellum solis ALEXANDER V. Archiepiscop. Mediolani S. Ambrosij. illius insignia sol, qui ut in nummis antiquis videre est cum flagello.

Cervus Sirenæ: IOANN XXIII. Card. S. Eustachij, cum cervo, Bononiæ Legatus, Neapolitanus.

Corona veli aurei. MARTINUS V. Colonna, cuius insignia columna cum corona. Card. S. Georg. ad velum aureum.

Lupa Cælestina: EUGENIUS IV. Canonicus Cælestinus, Episcopus Senensis.

Amator Crucis: FELIX V. Dux Sabaud. Amadeus, cuius insignia, Crux.

De modicitate lunæ: NICOLAUS V. Lunensis, humili genere.

Bos pascens: CALLISTUS III. insignia Bos pascens.

De capra & Albergo: PIUS II. Secretarius Cardinalium, Capranici, & Albergati.

De Cervo & Leone: PAULUS II. Præses Eccles. Cerviensis. Cardinalis S. Marci. qui Leo dicitur.

Piscator Minorita: SIXTUS IV. Piscatoris filius, Minorita.

Præcursor Siciliæ: INNOCENTIUS VIII. Ioan. Baptista, Aulicus Regis Siciliæ.

Bos Albanus in portu: ALEXANDER VI, cuius insignia Bos; Cardin. Albanus & portuensis.

De parvo homine: PIUS. II. Picolhomineus.

Fructus Iovis iuvabit: IULIUS II. insignia, quercus, arbor Iovis.

De craticula Politiana: LEO X. Laurentij Medices filius, Politiani discipulus.

Leo Florentius: ADRIANUS VI. Florentij filius; insignia, Leo.

Flos pilei ægri: CLEMENS VII. Medices Florentinus, cuius insignia boli, & lilia.

Hyacinthus Medicorum: PAULUS III. Farnesius insigne, lilia cærulea, Cardin. SS. Cosmæ & Dam. Medicorum.

De corona montana: IULIUS III. anteà dictus Ioan. Maria, de monte.

Frumentum floccidum: MARCELLUS II. cuius insignia Frumentum floccidum, brevi Pontificatu.

De fide Petri: PAULUS IV. anteà Petrus Carafa.

Æsculapij pharmacum, PIUS IV. Ioan. Angelus Medices.

Angelus nemorosus: PIUS V. Michael, ex oppido Boschi.

Medium corpus pilarum: GREGORIUS XIII. cuius insigne, medius draco; gestans Cardinalis pilas Pij IV. à quo creatus est Cardinalis.

Axis in medietate signi: SIXTUS V. qui axem in medio Leonis pro insigni habet.

De rore cæli: VRBANUS VII. Archiepiscopus Rossanensis in Calabria, ubi manna legitur.

Ex antiquitate urbis: GREGORIUS XIV. utroque parente antiquissimæ familiæ, ipse Antiquitatum Vrbis restaurator.

Pia civitas in bello: INNOCENTIUS IX. nemo hucusque explicavit.

Crux Romulea: CLEMENS VIII. cuius insigne trabs argentea, tribus segmentis interstincta, ad modum Crucis Pontificis Rom.

Undosus vir: LEO XI. Paralysi obnoxius.

Gens perversa: PAULUS V. nemo explicavit.

In tribulatione pacis. GREGORIUS XV. sub quo Imperium maximè turbatum, nunquam hucusque respiravit.

Lilium & Rosa. VRBANUS VIII. Florentinus, cui Vrbi lilium pro insigni, ipsi rosis amicissimæ apiculæ. Cæterùm respici ab Octavo videtur Vrbanus IV. cuius insignia lilium & rosa.

Iucunditas Crucis. INNOCENTIUS X. cujus insignia columba, suavem pacis olivam gestans, electus festo S. Crucis.

Montium custos: ALEXANDER VII, cujus insignia montes, quibus sidus cæleste, velut oculus vigil, & custos supereminet; juxta illud: *Stellæ dederunt lumen in custodijs suis* Baroch. 3.

Sequuntur Prophetica eiusdem

S. Malachiæ sequuturorum Pontificum symbola.

1. SYdus Olorum.
2. De Flumine magno.
3. Bellua insatiabilis.
4. Pœnitentia gloriosa.
5. Rastrum in porta.
6. Flores circumdati.
7. De bona Religione.
8. Miles in bello.
9. Columna excelsa.
10. Animal rurale.
11. Rosa umbriæ.
12. Vrsus velox.
13. Peregrinus Apostolicus.
14. Aquila rapax.
15. Canis & Coluber.
16. Vir religiosus.
17. De balneis Etruriæ.
18. Crux de Cruce.
19. Lumen in cœlo.
20. Ignis ardens.
21. Religio depopulata.
22. Fides intrepida.

23. Pastor Angelicus.
24. Pastor & Nauta.
25. Flos florum.
26. De Medietate Lunæ.
27. De labore Solis.
28. Gloria Olivæ.

In persecutione extrema S. R. Ecclesiæ sedebit.

Petrus II. Romanus, qui pascet oves in multis tribulationibus, quibus transactis Civitas septicollis diruetur, & Iudex tremendus judicabit populum suum.

Hucusque

Meritissimus de S.R.E. Archiepiscopus & Primas Hiberniæ S. Malachias, Monachorum gloria; mellifluì Doctoris Bernardi amicissimus.

Atque hæc continua in Cathedram Petri Pontificum successio, Ecclesiæ antiquitatem, unitatem, veritatem, soliditatem maxime comprobat, atque confirmat; quam omni nisu heterodoxi infringere conantur. Perappositè non ita pridem, fœmina hæretica in Zeelandiâ *Ter Goes*, fila ducens, nendo dicebat vicinæ fœminæ Catholicæ sibi assidenti: non credo hunc modernum Pontificem esse successorem Petri; Respondit altera, bene: quod si ego non credam ultimum filum quod in glomere tuo est, connexum esse primo, qua ratione id mihi persuadebis? cui heterodoxa: evolve totum glomerem, & deprehendes successivè à primo ad ultimum, omnia ab invicem dependere. Tum Catholica, & tu vicissim seriem revolve Pontificum, & invenies post Petrum, Linum &c. Adhunc usque, sibi omnes in Cathedra Petri successisse, ut apud Baron. Rosvveydum, aliosque videre est. Lubet hic cum Tertulliano, Reformatores novos compellare, qui sic hæreticos sui temporis alloquitur: *Edant* inquit, *Origines Ecclesiarum suarum evolvant ordinem Episcoporum suorum, ita per successiones ab initio decurrentem, ut primus ille Episcopus aliquem ex Apostolicis viris, qui tamen cum Apostolis perseveraverit, habuerit auctorem, & antecessorem.* Quæ unica probatio, ad tuendam veterem nostram possessionem sufficiens est; ut & defectus ille continuæ successionis quæ novella Ecclesia apud se reperiri, negare non potest, satis declarat, novam illam esse doctrinam, ac proinde falsam.

Exem. 33 Cathol. Anselmi, § 12. pag. 204.

Tertull. li. de præscrip.

Beza antecessorem Calvinum, hic socium nobis Farellum monstrabit. En tibi totam seriem. Sed ô miseram successionem, quæ ad tertium gradum non pertingit! At quemadmodum Deus ipso Diabolo patre mendacii, quandoque utitur, ita eorum administris ad extorquendam veritatem. Cui rei notabilem Florimundus adfert historiam. Homo quidam Druetus nomine, honestâ familiâ apud Mediomatrices ortus, hæresios abreptus torrente, ad ministerium fuerat adscriptus, & in Germaniam missus; quod ille officium aliquandiu, in Helvetiâ exercuit. Hominis hujus operam cum Sillerius, vir tam literis, quam multarum rerum experientiâ ac prudentiâ instructissimus, commodam sibi, atque utilem existimaret, Genevam eum misit, quo ille profectus, Bezam apud quem diverterat, pro more suo ad populum, blateras jacientem, diligenter audiebat. Quodam die, dum Beza textum ex capite. act. Apost. 11. de S. Stephano explicaret, & Catholicæ Ecclesiæ laus fundia, cum parvi sui gregis augustâ corte compararet: tandem ad Apostolorum successionem delapsus, inquit: quod si Adversarii rogent, ubi sit *apud nos illa successio, & S. Petri* SEDES? mittamus omninò hanc quæstionem, cum negare non possimus, personalem hanc successionem, velut de manu in manum traditam, penes Papistas esse. Paulo post, ad Bezam revertitur Minister ille, ut & alii pensio acti. Ecquid novi haberet, rogatus? Mirabile quid, inquit ille. Tum Beza quidnam, aut à quo? tum ille, certe à teipso Domine: dixisti enim Apostolicam successionem penes Papistas esse, inde à S. Petro, ad hæc usque tempora, continuato ordine. Quod si ita est, ergo nos sumus schismatici & seditiosi: nam *seditio*, id est, *à sede itio*. Ubi Beza: habent illi inquit, successionem personalem, nos vero doctrinæ. Quomodo vero ajebat Minister, personalis successio, à doctrina separari possit? Ubi ergo illa capita sunt, in quibus doctrina illa residet? quinam illi erunt Pastores, ad ovile legitime vocati? tandem abrupto sermone ne circumstantes offenderentur probus ille Vir ad Sillerium reversus, animi sui scrupulum ei exposuit, Lutetiamque primum ad Pontificium Legatum Cardinalem Florentinum, ac denium ann. 1600. Romam profectus, à S.D.N. Clemente VIII. Pontifice, cum septuaginta sexaliis, ad Catholicæ Ecclesiæ Communionem receptus fuit. Qui mihi ipse (inquit Auctor) Conversionis suæ, cujus prima fundam nta Beza jecerat, historiam narravit. Ex quibus omnibus, certissimum eruitur illud Mysterium, quod aureo suo sermone observavit Chrysologus serm. 74. quod Angelus in Resurrectione Domini sederit super Petram, seu lapidem Monumenti, cujus causam hanc assignat; *Ut fidei Doctor, ut Resurrectionis Magister, sedebat super Petram; ut* SOLIDITAS SEDIS, *daret credentibus firmitatem.* Denique ne hic longior sim, vel ipsi materiali Cathedræ Petri, virtus inhæsit, de qua Baronius. S.R.E. Cardinalis: ipsa prima Pontificum sedes Petri, Cathedra utquam lignea, dignum plane tantæ rei, eximiumque monumentum, quam plurimis semper miraculis illustrata, à majoribus asservata, in ejusdem Petri Basilicâ Vaticanâ recondita, hactenus custodiunt, & certis diebus populo videnda exponitur. Quare qui eam dente Theonino, vel morsu Leonino proscindunt, videant cur Virga Moysis, gladius Goliath. semicinthia Pauli, ut sacræ paginæ docent, asservata, & summâ in veneratione fuerint.

Florimund. Remund. de ortu hæresum. l. 8. cap. 5.

Chrysolog. serm. 74.

Baron. anno Christ. 45. n. xi.

Illam itaque Cathedram hodierna die nequidquam frendentibus hæreticis, per totum orbem Roma celebrat, & veneratur, & exaltat Ecclesia: de Redemptore dixit olim Archangelus, Lucæ 1. *Dabit illi Dominus* SEDEM DAVID *Patris ejus.* Quam sedem, eandemque auctoritatem, & primam suam potestatem in Petrum transtulit. Ad quam Magnus Gregorius alludens, & Psalmistæ verba usurpans, ait: *ideo merito exaltent eum in Ecclesia plebis, & in* CATHEDRA *seniorum laudent eum.*

S. Greg. ad Maurit.

Concludo, quod ad Cathedræ hujus exaltationem mirifice facit, stupendo prodigio: disertissimus Ecclesiastes Parisiensis, & Theologus eximius, Gulielmus Pepinus, refert; cum S. Petrus Antiochiæ moraretur, & fidei rudimenta tradere cœpisset, Theophilus Urbis Præfectus, conjecit Petrum in vincula, ut illic inediâ conficeretur: dum fama

Pepinus. serm. in Festo Cathedra S. Petri. Legenda aurea.

de Cœlestibus à Petro prodigiis, ubique gentium perpetratis, ad aures Theophili pervenit; qui & sibi signum fieri, & quidem maximè luculentum à Petro postulavit; videlicet ut filium jam annos quatuordecim consepultum, in vitam revocaret: Quem cum Petrus, fusis ad Deum precibus, à mortuis suscitasset, tanto tamque stupendo miraculo, orthodoxam ipse Theophilus, cum omni populo, fidem amplexus est, atque ædes suas in sacram Basilicam commutavit: in cujus medio Excelsam *Cathedram*, qua S. Petrum, virum admirabilem, omnibus spectabilem redderet, & velut in cœlos exaltaret consedere fecit.

Hac tandem Cathedrâ veritatis, sanctitatis unitatis firmatâ, alias Cathedras pestilentiæ, falsitatis, luxuriæ, iracundiæ, superbiæ, lustremus, ac moralia inde documenta eruamus.

§. 2.

Quinam sedeant in CATHEDRA PESTILENTIÆ? Psal. 1.

1. Haeretici. Apoc. 16.

CÆlestis Aquila Ioannes, bestiæ sedem, non usitatâ pennâ describens, inter cetera ait: *Et quintus Angelus iratus effudit Phialam suam super* SEDEM *Bestiæ, & factum est Regnum ejus tenebricosum*; atque aliæ bestiæ furore tabidæ: *manducaverunt linguas suas præ dolore, & blasphemaverunt Deum cæli.* Vbi indubitatum est, hac tetrâ & abominandâ bestiæ illius tartareæ sede, execrandam hæreseos Cathedram designari. Hugo Cardinalis illud Apocalypseos: *effudit phialam suam super* SEDEM *bestiæ*, accuratè expendens: *id est*, inquit, *super gentes consentientes Antichristo, in quibus tanquam in* SEDE *conquiescet*. Quinam vero illi sint, in quibus conquiescet, expressius Hieronymus epist. 1. ad Damasum Papam: *Si quis in arca non fuerit, peribit regnante diluvio: quicunque tecum* (ô Damase) *non colligit, spargit, hoc est qui Christi non est, Antichristi est.*

Hugo Car. in Apoc. cap. 16.

Psaltes Regius beatum deprædicat, qui in CATHEDRA *pestilentiæ* non sedit, quam ut varia scelerum monstra occupare, sacri interpretes asseverêt, Augustinus tamen sic loquitur: *quanquam accommodatius accipiatur* CATHEDRA PESTILENTIÆ, *perniciosa doctrina, cujus sermo ut cancer serpit.* In eundē sensum, ac sententiam accedit B. Chrysologus, Ravennatium Antistes: *in* CATHEDRA PESTILENTIÆ *sedit, qui sub specie fidei, scindit, rumpit, distrahit unitatem.* Hæc Cathedra falsitatis, impietatis, iniquitatis, ex qua errores suos, insana & impia dogmata sua deblaterant. Vnde idem vates Regius scelestam hanc Cathedram, aliter etiam describit, nominatque sedem iniquitatis, & abominationis. Psal. 93. *numquid adhæret tibi* SEDES INIQUITATIS? Hujus imago, & figura extitit, Sedes Pharaonis: scriptum quippe in Exodo, filium ejus in eodem Throno considentem, ab Angelo exterminatore, qui universos per Ægyptum primogenitos, una nocte interfecit, percussum interiisse; textum & contextum audite: *factum est autem in noctis medio, percussit Dominus omne primogenitum in terra Ægypti, à primogenito Pharaonis, qui in* SOLIO *ejus sedebat.* Atque ut illi sedes immanis tyranni, parentis sui, fatalis extitit, ita & heterodoxi omnes qui *sedem bestiæ.* & Cathedram hanc pestilentiæ occupant, eam sibi cum Apostatis Angelis, qui à cœlestibus sedibus ad ferreas æterno igne candentes Cathedras deturbati sunt, prorsus exitialem experientur.

Psalm. 1. Augusť. in Psalm. 1. Exod. 12.

Apud Persas fatale est, Regis sui, hominis barbari Cathedram occupasse, & quisquis huic insidere ausus, capite supplicium luit. Hinc factum est, ut refert Curtius, cum Alexander igni assideret, ut Rigida hyeme se calefaceret, forte gregarius miles, frigore prope enectus, quique nec arma, nec seipsum sustentabat inducitur. Eo viso Rex è Sellâ suâ assurrexit, torpentemque militem, & mentis impotem, demptis armis, in sede sua considere jussit; ille diu, nec ubi requiesceret, nec à quo exceptus esset, agnovit. Tandem recepto calore vitali, ut fatalem Cathedram, Regemque vidit è vestigio territus exilivit, atque de capite suo actum proclamavit. Quamquam huic gratiam factam Historici referunt; at iis qui in pestifera hæreseos Cathedra, quæ SEDES *est Satanæ* consederunt, omnis gratiæ, & misericordiæ expertes, ad igneas inferorum Cathedras damnandi sunt. Accidit sedem hanc, non unam esse, nec uno loco; sed maxime variam, instabilem, ac quamque sectam, suam sibi pro arbitrio deligere, ac fabricare Cathedram. Synodus Dordracena commodissimam, & igni aptissimam, fœnum seu stramen sibi delegerat, unde Poëta.

Curt. l. 8. cap. 9. Apoc. 2.

Quid Synodus? nodus: fratrum chorus integer? æger
Conventus, ventus: SESSIO, *stramen. Amen.*

Alii qui Cathedram pestilentiæ occupant, sunt superbi, inflati, ac ioani fastu turgidi: sic enim Augustinus in psal. 1. *Superbia ideo* CATHEDRA PESTILENTIÆ *rectè intelligitur, quia non fere quisquam est, qui careat amore dominandi, & humanam non appetat gloriam. Pestilentia est enim morbus late pervagatus, & omnes, aut pene omnes involvens*; non modo plebeios, sed & nobiles, Magnates; quin & viros religiosos, Ecclesiasticos, Prælatos hos virus invadit, quos sapiens sapienter monet, Eccl. 7. *Noli quærere ab homine ducatum, neque à Rege* CATHEDRAM HONORIS. In quæ verba Hugo Cardinalis: *Redarguit hic ambitiosos: Primo quia se ingerunt non vocati; unde dicit, noli quærere &c. Secundo quia carnaliter, & à carnalibus promoventur, non intuitu Dei, sed sanguinis; unde dicit: neque à Rege* CATHEDRAM *honoris*. Quo sensu Pharisæos ambitione tumidos, in Evangelio Magister humilitatis perstringit, dicens: *amant autem primos recubitus in cœnis, & primas* CATHEDRAS *in Synagogis*: Vbi Chrysostomus hoc utcumque tolerabile ducit, ut quis in convivio primum locum ambiat; at in schola Christi, in curia Ecclesiastica eo aspirare, id doctore humilitatis, ut quam maxime indignum, execratur: *intende* inquit, *ubi in Pharisæis vana gloria dominatur; in Synagogis scilicet, in quas intrabant alios directuri. In cœnis hoc pati qualitercunque tolerabile erat, quamvis doctorem in administrationem esse oporteat, non in Ecclesiâ solum, sed ubique.* Ac tandem concludit, quemadmodum Ecclesiasticus vetat *quærere*, ita Christus prohibet *diligere* primas Cathedras: *Si autem diligere talia est insensatio, quod malum est studere, ut his aliquis potiatur?* Quod malum studere eos, ut primis Cathedris potiantur, qui superbia, fastu, avaritia, luxuria infames sunt? de quibus Bern. l. 2. de Consid c. 7. *Monstruosa res gradus summus, & animus infimus.* SEDES PRIMA, *& vita ima.* Nihilominus quam multi hoc corruptissimo sæculo, ambiunt primas Cathedras Doctorū,

2. Superbi. Augusť. in Psalm. 1. Hugo Car. in Eccl. 7. Cir. d. Thom. in Matth c. 23. Chrysost. ibid.

primas

primas Cathedras Senatorum, primas Cathedras Concionatorum? quos inter censeri posset Orator ille Granatensis, cui cum è Cathedra descendenti, vir primæ Nobilitatis manum porrigeret,

Acastro. serm. partis hyemalis. pag. 68.

respondit: *malle sibi manum porrigi, ut ascenderet ad* Cathedram, nempe sublimiorem Episcopalem. Chrysostomo suffragatur Venerabilis Beda, qui expendens illud Lucæ 20, *attendite à Scribis, qui amant* PRIMAS CATHEDRAS, rectè observat, in curia Ecclesiastica & sæculari, debere esse primates, Prælatos, Principes, ac Reges à Deo constitutos, sed non indebite per aureos gradus debere sibi viam ad eas Cathedras honoris sternere: *non primos inquit sedere, vel discumbere vetat eos, quibus hoc officii ordine competit; sed eos, qui hoc indebite amant, docet esse cavendos: animum, vel gradum redarguens*, quod

Ven. Beda apud S. Thom. in Luc. c. 20.

Christi monitum, piissimus ac prudentissimus Hispaniæ Rex Philippus II. Sanctum ac inviolatum servavit; delegerat hic in Episcopum, virum Religiosum, jamque literas Regio sigillo munitas ad illum deferri curatar, cum nunciatur in aula adesse, ac in atrio præstolari; quod ut rescivit, ilicò literas conscidit, dicens: Monachum aulam frequentantem, sacris infulis indignum esse; Ad quas illos assumendi, qui sibi imperare, ac proprio honori; & existimationi prædominari nolunt, cujusmodi in Principes Ecclesiæ assumendos B. Laur. Iustinianus dictitabat, qui de S. Matthia agens: *primatum inquit adeptus est gentium, quia prius sibimet ipsi didicit principari; sic namque ad veri honoris conscenditur* CATHEDRAM, *ut ante quis sibi, deinde dominetur & ceteris.* Hæc ad veros honores, ad solidæ gloriæ Cathedram via est, cujus ambitione, vos omnes duci; & sanctè inflammari percuperem: ut nemope per bona opera & heroicas virtutes, sedes illas beatorum, quam maximè honorificas occupare possitis, ad quod Doctor Angelicus quemque nostrum hortatur, dicens: *Christi autem Discipulus, diligit cum Apostolis sedentibus, super duodecim Thronos;* PRIMAS CATHADRAS, *actibus bonis dignum se præbere sessinans* CATHEDRIS *his.* Talem se Christi discipulum præstitit Seraphicus Franciscus, qui cum se ultimum mortalium, atque inter sceleratos Principem dictitaret, inter Seraphinos in Cœlo sociatus est, & in supremam Cathedram, unde Lucifer superbia deturbatus, humilitate consedit.

Velasquez. in vita Philipp. II.

S. Thom. in Matth. cap. 23.

Bonav. in Vita.

Franciscus ex humili Cathedra Crucis, cui affixus erat, ad illam sublimem evectus est. Hic Cathedræ, honores, dignitates, opulentiæ, Cruces sunt, sed nullam suis possessoribus quietem præbent. Ut scite Hugo Card. *Mundus dicit, quemcumque osculatus fuero, dignitatum, vel divitiarum osculo, ipse est, tenete eum, O vos divitiæ & dignitates, & crucifigite.* Quin potius studeamus nos humilitate, mansuetudine, vitæ sanctimonia, bonisque operibus, nos illis sedibus dignos efficere, in quibus solis vera & unica requies quærenda, & invenienda est. Diabolus quidem Cathedras honoris substernit mollibus pulvinis, ut locus quieti aptus esse videatur, sed decipit, nam huic CATHEDRÆ PESTILENTIÆ, ut ait Bernardus, *opponitur, pulvinar, ut suaviter sedeat. Pulvinar fit de levibus pennis avium, significans vanam gloriam, & favorem popularem, quibus homines delectati, extolluntur.* Quomodo vero Ambitiosi in hac Cathedra, nulla ratione quiescant, præclarè è Clara Valle sua, alibi docuit, exclamans. *O infinita semper ambitio, & insatiabilis avaritia! cum primum honoris gradum meruerint in Ecclesia, verbi gratia, cum factus fuerit in quacunque Ecclesiâ Decanus, Præpositus, Archidiaconus, non ideo corda* QUIESCUNT, *duplici semper æstuant desiderio: quo utique magis ac magis & dilatentur in plura, & ad celsiora sublimentur.*

Nulla quies in Cathedrâ pestil.

Hugo Car. in Prov. cap. 16.

Bernard. serm. 35. ex parvis.

Bern. epist. 42. ad Henricum Senonens. Episc.

Cum tu ad subsellia Magistratus evectus, *non ideo corda quiescunt.* Cum tu in curiam Senatoriam adlectus, *non ideo corda quiescunt.* Cum tu summus Prætor, Præses, Præsul, effectus, *non ideo corda quiescunt.* Miseram prorsus istiusmodi hominum conditionem, insectatur Augustinus, qui omni vita per summos labores, dolores, pericula, vulnera, & mortem, paucos dies quietis quærunt: *Veterani homines inquit, qui in militia laborant, & versantur inter Vulnera, tot annos incipiunt militare à juventute, exeunt senes, ut habeant paucos dies* QUIETOS *senectutis suæ, quando eos jam ipsa ætas incipit gravare. Quos bella non gravant? quam dura tolerant? quæ itinera? quæ frigora? quos soles? quas necessitates? quæ vulnera? quæ pericula? & non attendunt patientes hæc omnia, nisi* PAUCOS DIES QUIETIS, *ad quos utrum perveniant, nesciunt.* Nec ex millibus unus, perventurus est. Experientia & ipse propria edoctus, palam fatetur; in rebus omnibus creaturis se requiem frustra quæsivisse: *Fecisti nos ad te, &* INQUIETUM *est cor nostrum, donec* REQUIESCAT *in te.* Hujus sententiæ testis & arbiter, Miles ille apud Plutarchum, qui cum per omnes Militiæ gradus, ad Imperatoris solium conscendisset; nec in eo etiam conquiesceret, illud veritati testimonium dedit: *omnes omnium dignitatum gradus percurri, & in nullo* QUIETEM *inveni.*

August. in Psalm. 38. Conc. 2.

Aug. l. 1. Confess. cap. 1.

Quare si nos veram quietem sectemur; non nisi in sede humilitatis, eam capere poterimus, quæ nos hic humiles & abjectos, ad Cathedram gloriæ in cœlis sublimabit. Ad rem facit quod de S. Gregorio, Antistite Turonensi, sacri annales referunt. Hic ut corporis mole omnino pusillus erat, ita multo minor animi modestia; in oculis suis apparebat, deque se demississimè sentiebat; Evenit autem cum Romam excurrisset, & limina Apostolorum summa veneratione visitaret, cum à S. Gregorio Magno, tum Pontifice Romano, introductum in Basilicam S. Petri, ac Pontificem arcanam Dei dispositionem admiratum fuisse, quod in hominem adeo parvum, brevisque staturæ tanta cœlitus dona derivasset; quas Cogitationes Pontificis; cum ille divinitus cognovisset, placido vultu suam sanctitatem respiciens, illud psalmi usurpavit: *Dominus inquit, fecit nos, non ipsi nos.*

In Vita. 17 nov. Cornel. in Eccl. pag. 273.

Quod cum internæ suæ cogitationi Sanctissimus Pontifex respondere advertisset, magis eum venerari cœpit, tantoque in honore habuit, ut aurea eum Cathedra donarit; quæ etiamnum à Turonensibus religiosè asservatur; Sed nunc ad alios festinemus.

3. Avari.

In Cathedra pestilentiæ sedent avari; quos inter Matthæus, cujus sedere, erat iniquitatis pondere ad ipsos inferos subsidere; Audi Chrysol. *Matthæum publicanũ divitiæ. fornace avaritia sic publicabant, sacculorũ ponderibus sic premebant, ut levari ad innocentiã, ad justitiã surgere, ad virtutem progredi nõ valeret; unde &* SADARE *eũ, erat jam* SUBSIDERE, *non sedere.* Ne quis tamen tanto rerum terrenarum pondere oppressus, assurgere se posse diffidat, noverit Matthæum cum sederet, & subsideret; à Christo vocatum, ilico assurrexisse, qui ut Ambrosius loquitur; *Vile illud* SEDILE *deserens; toto post Dominum vestigio mentis incessit.* Surgite & vos Euclliones, viri divitiarum, Amatores mammonæ iniquitatis, atque attendite quam felicier; fortunateque Publicanus

Chrysolog. serm. 28.

Ambros. l. 5. in Luc.

canus, Cathedram pestilentiæ, in Cathedram Ecclesiæ commutaverit: *quis audiens*, inquit Cardinalis Damiani, *Publicanum à Domino non modo in clientelam discipulatus electum, sed & Senatus insuper Apostolici conscendisse fastigium, non protinus animatur ad consequendam suorum veniam peccatorum? è de telonio quippe cumulanda pecunia, in* CATHEDRAM *transfertur Ecclesia: & qui prius exigendi, vectigalis fungebatur officio, constitutus est fides, divitiarumque cælestium monstrare thesauros.*

B. Pet. Damian. serm. 50.

Denique ne longior sim, in Cathedra pestilentiæ, sedent homines iracundi, vindictam & sanguinem spirantes, nec nisi eo hausto quiescere se posse affirmantes, *quorum interiora absque ulla* REQUIE. Quos profecto vindex Deus, ferrea ac candenti Cathedra apud Inferos sedere, æternumque sedere faciet; cujus ut vel levem umbram cernere possitis, audite paucis quæ Antverpiæ, in urbe orbis celeberrima, tragœdia excitata sit.

S. Iracundi, Iob. 32.

Simon Turcus Lucensis, à Ioanne Baptista Theodaro, populari suo, vulnus in facie acceperat; simulatâ reconciliatione, vindictam meditans, Cathedram confici jussit, quæ sessorem arctissime constringeret; invitatus in viridarium Theodarus, & sellæ affixus, multis vulneribus à Simone confossus est; tandem deprehenso facinore, miro casu, Simon in foro Antverpiensi publicè in eadem Cathedra totidem vulneribus confectus est, sub annum 1555. Ex quibus hactenus dictis, cum Regio Psalte exclamo: *Beatus vir, qui cum superbis, avaris, luxuriosis, iracundis, in* CATHEDRA *pestilentiæ non sedet*, sed in Cathedra Crucis felicissime requievit.

Cardan. l. 11. variar. rerum cap. 1. Beyerlinc. theat. tit. injuria.

§. 3.

Crux, Cathedra Christi, in qua sola quies.

REgiam Davidis Cathedram, veram Crucis formam aut figuram exhibuisse, sacræ paginæ satis aperte indicare videntur. 2. Reg. 23. *David sedens in* CATHEDRA *sapientissimus Princeps inter tres, ipse est tenerrimus ligni vermiculus, qui octingentos interfecit impetu uno.* Quibus verbis Spiritus Sanctus, sub persona Davidis innuere pergit, verum Davidem, manu fortem, Christum Dominum extitisse, qui propter nimiam Charitatem suam factus homo, & Rex Israel, super Crucis Cathedram voluntarie sedere voluit, & pro suo profundissimæ atque immensæ humilitatis excessu, seipsum vermiculum, per ipsum Davidis os nominavit: *Ego sum Vermis, & non homo.* Qui quidem vermiculus impetu uno octingentos, imo Dæmonum universitatem delevit; quod autem Crux Cathedra sit, Doctorum Principes Augustinus & Thomas tradiderunt, ac ille quidem in cap. 12. ad Heb. *in Cruce invenitur doctrina, & exemplum omnis virtutis; Crux non solum patibulum fuit patientis, sed &* CATHEDRA *docentis.* Augustinus vero lib. de agone Christiano: *Lignum Crucis, in quo fixa erant membra patientis, etiam* CATHEDRA *fuit Magistri docentis.* Ex hac Christus cœlesti doctrina instruxit Latronem, ut alibi ait: *Crux illa, schola erat, ibi docuit Magister Latronem. Lignum pendentis,* CATHEDRA *factum est docentis.*

S. Thom. in c. 12. ad Hebr. Aug. lib. de agone Chr. cap. 11.

Ex hoc potentius, quam è pulpito Demosthenes, aut Cicero è rostris, aliusve disertissimus Orator ulla unquam è Cathedra, in subjectos mortales peroravit. *Tot ora* ut inquit Bernardus, *quot habet vulnera*, mansuetudinem, humilitatem, patientiam, amorem ejus disertissimè loquuntur. Et tu ô homo! si tuos monere, adhortari, atque ad eos potenter concionari volueris, nunquam id efficacius, quam è Cathedra Crucis cum Andrea (qui de Cruce tanquam de Spirituali Cathedra prædicabat) è Cathedra ignominiæ, è Cathedra patientiæ, è Cathedra Crucis præstiteris. Si quis de gradu dejectus, falso insimulatus, innocenter oppressus; aliis eodem secum nimbo involutis, monita salutis dederit, efficacissima ex hujus Crucis Cathedra concionatur; si quis per plures menses, imo annos variis morbis, ac molestiis devexatus fuerit, circumstantibus aut aliis, leviori quandoque malo oppressis, patientiæ, Christianæ doctrinam tradiderit, fortissimè lecti Cathedra perorabit.

Etenim ut sanè, & sanctè sacrarum literarum Professor Regius: *Afflictio seu Crux omnis, est* CATHEDRA *Spiritus Sancti*, res sacra, & velut ara, & Thronus Dei, qua in Cathedra sola & vera quies reperitur. Pictor olim insignis artifici mano, doctoque penicillo, in tabula expressit Cupidinem potum, & ebrium, & quasi sui oblitum, in ea suavissime dormientem. Fuit illud vivum amoris, & quidem crucifixi Symbolum: Christus enim amore ebrius, (ut eum Ambrosius, & Rupertus in Noëmo temulento describunt) adeoque suæ Majestatis velut immemor, in lectulo Crucis suavissimè obdormivit. Crux siquidem illa post omnes, & acerbissimos dolores, quieti & solatio fuit, juxta illud Prophetæ: *consolabitur me* LECTULUS *meus.* Ibi eum sedulo quæsivit Sponsa, fidelis anima: *indica mihi ubi pascas, ubi* CUBES *in meridie.* In illo nempe meridie, æstu caritatis, cubat, & requiescit in Cruce, ut in amoris Lectulo. Amor sternit Cruces, in lectulum, ad quiescendum; erit & patientibus amoris Lectulus, & fuit cumprimis S. Laurentio, de quo Chrysologus. Serm. 135. *Craticulam supplicii,* LECTUM QUIETIS *putabat.* Ita fuit B. Angelæ de Fulginio, quæ inter excessus orationis, hæc ad Christum amores suos, jactare solita: *Laudo te dilectum, & in tua Cruce habeo* LECTUM MEUM. Hunc porro ita componebat, ut pro cervicali paupertatem, pro culcitra dolores, pro stragulis despectum haberet & confusionem, quo se cooperiret: his enim inquiebat, sibi dilectus meus lectulum stravit, in his quievit, jacuit, & expiravit: Et ego in eodem quiescere, jacere, atque emori volo. Hæc illa. Quæ & tu, si sapis, dices cum Bernardo: *Dulcis mihi* LECTULUS *Crucis tuæ.* Si veram requiem hic, ac dein æternam sectetis, Religiosam observantiam, Monasticam disciplinam, viri Ascetici, perpetuam Crucem aptè nuncupaverunt, eam tam Spiritus Sanctus, si Bernardo credimus, Lectuli, & quidem floridi vocabulo descripsit, cum dixit: *Lectulus noster floridus est*; quia ut nullus est locus, in quo suavius homines requiescunt, quam in lecto, ita & in Religione, in Ecclesia inquit, *Lectum in quo quiescitur, claustra existimo esse, & monasteria, in quibus quiete à curis vivitur sæculi & solicitudinibus vitæ: Atque is* LECTUS FLORIDUS *demonstratur exemplis, & institutis Patrum, tanquam quibusdam floribus.*

P. Euseb. Nierenb. de adoratione in Spiritu. l. 1. c. 18.
Iob. 7.
Cant. 1. v. 6.
Bolland. in vita. 4. Ianuarii.
Cant. 1.
Bernard. in Cant. serm. 46.

Obedien-

Obedientia multis ardua,& aspera crux esse videtur; extra eam tamen B. Ægidius, nullam requiem capescere voluit, aut valuit: de eo enim scriptum legimus, cùm S. Franciscus propter singularem ipsius sanctitatem, eundi & manendi vbi vellet, ei facultatem fecisset, vix quatuor diebus ille in ea libertate exactis, animaduertit *spiritum suum nullam* REQVIAM *inuenire*; quare ad Franciscum rediјt, orans & obsecrans, vt certum sibi locum, mansionemque definiret, quoniam *in illa liberâ,& laxâ obedientiâ, planè* CONQVIESCERE *non posset.*

Platus de bono status Relig. l. 1. c. 9. in fine.

Porrò id Viri religiosissimi, ac sanctissimi testimonium, sæculares ad se minimè spectare fortè arbitrabuntur; Audiant hi hominem Philosophum, eumque gentilem, Hiarcas nomine, qui nec in Cathedra aurea illam inuenit, quæ in sola cruce quærenda est; Quis credat, dum homo vexatur, agitatur, iactatur, quòd tunc inducatur ad quietem? vexationes, agitationes, concussationes, dicerentur hominem reddere inquietum; & tamen si vis, vt infans in cunis altum dormiat, securè quiescat, à fletu & eiulatu abstineat, cunæ agitandæ sunt; cui rei ingeniosus Poëta scitè subscripsit:

Hieronym. epist. 1. ad Paulin. In Nuua hom. 1. 9. a. 6.

——*parit irrequieta* QVIETEM.

Quod vt stilo sanctiori confirmem, S. Hilarius c. 11. in Matt. *Numquam*, inquit, *dulciùs sancti* REQVIESCVNT, *quàm dum laboribus fatigantur.* Vos homines sæculares, qui multùm terris iacti, & alto, vbi tandem quietem circumspicitis? Columba ex arca demissa, *non inuenit, vbi* REQVIESCERET *pes eius.* Gen. 7. quam arcam crucem designâsse, & Scripturæ, & sanctorum Patrum conuincit auctoritas, quòd arca fuerit figura probrosi olim, nunc verò gloriosi, & adorandi crucis ligni, in quo æterna, & summa Dei incarnati sapientia, Christus Dominus noster humanum genus, à profundis, atque lethalibus, infernalis diluuij vndis mirabiliter seruare decreuerat, spiritus sanctus per os sapientis innuit, dum dixit: *Propter quem, dum aqua deleret terram, sanauit iterum sapientia per* CONTEMPTIBILE *lignum, iustum gubernans.* Vbi qui volet, interpretes consulat. S. Ambrosius varijs locis, arcam typum crucis fuisse comprobat, disertissimè hic: *Volens Deus, reparare quod deerat, diluuium fecit, & iustum Noë, in arcam iussit ascendere. Qui iam decedente diluuio, coruum dimisit priùs, qui non reuertitur. Dimisit columbam, &c.* ac tandem subiungit: *vides aquam, vides* LIGNVM, *Columbam aspicis, & dubitas de mysterio?* Ita & Cyrillus: *Hæc crux est arca.* Sed quis mihi dabit pennas vt Columbæ, vt volem, & requiescam, non in luto diuitiarum, ac sordium huius mundi, non in cadaueribus fœdæ voluptatis; sed hac crucis arca. Coruum certè crocitantem, cras, cras, Augustinus aliquando se fuisse deplorat, & palam fatetur.

Sap. 10.

S. Ambros. de his qui mysterijs initiantur. c. 3.

Inquietum est cor nostrum, donec requiescat in te. Instar acus nauticæ, quæ nisi polarem respexerit, in assiduo motu est: *Etenim cor humanum, omni volubilitate volabilius, de alio in aliud transit, quærens requiem, vbi non est. In his autem caducis & transitorijs, in quibus eius affectus captiui tenentur, veram requiem inuenire non valet.* Sicut enim fluuius perpeti cursu fertur in mare, nec amœnis pratis, ac hortis: nec opimis prædijs, nec opulentis vrbibus, eius motus retardatur; sed in solo mari seu centro suo requiescit, ita hominis animo accidere consueuit.

Aug. l. 1. Conf. c. 1. S. Aug. in manuali c. 25.

Inuenerat profectò centrum suum, in quo suauissimè requiesceret, felix illa anima, quæ sic gloriabatur: *Sub vmbra illius, quem desideraueram,* SEDI. Vbi suauissimè Bernardus: *feliciùs aliquid illa expertam se gloriatur in ea, quòd se in vmbra* (Crucis) *dicit non vt Propheta viuere, sed* SEDISSE: SEDERE *enim* QVIESCERE *est.* Hanc quietem, vos animæ vagæ, instabiles, errabundæ, frustra sub vmbra opacæ alicuius arboris, quæritis; frustra mundi huius siluas, & omnia ligna cedrina, & cypressina lustratis; sub arbore mali, anima *deuota, & amans, suauiter* REQVIESCIT, id est, sub vmbra crucis: *Nam Christus affixus ad lignum, sicut malum pendens in arbore,* inquit Ambrosius.

S. Bernard. Serm. 48. in Cant.

Bern. ibi.

Ambros. in Psalm. 118.

Quod aliam non minus aptam similitudinem spectat: vbi vobis fluctuantibus, ac periclitantibus in mari huius sæculi spes, vbi requies, nisi in cruce, quæ sacra anchora est? Elegantissimè S. Encherius, Lugdunensis Episcopus, scriptor si quis alius, inter Patres floridus, in Parenesi ad Valerianum, quem ad Christianam Philosophiam, sæculique contemptum inuitat, argumento inter reliqua allato, de *sacra crucis anchora*, quæ sola in turbido vitæ pelago fluctuanti quietem præstat: *circumfer*, inquit, *oculos, & de pelago negotiorum tuorum, velut in quendam professionis nostræ portum prospice, proramq; conuerte. Vnus hic prorsus est, in quem nos ab omni fluctuanti sæculi iactatione referamus, quem inter irruentes mundi turbines fessi petamus. Huc cunctis confugiendum est, qui frementis sæculi tempestate vexantur. Hîc statio fidissima, &* QVIES CERTA; *huc cùm fueris delatus, tuto nauis tua post inanes labores, hîc ad* CRVCIS ANCHORAM *fundata retinebitur.* Volucres quæ viris literatis pennas suppeditant, subinde etiam morali documento fuêre, vt S. Anselmus, magnus ille Cantuariensiũ Præsul, obseruat; puerum, inquit, vides cum auicula in via lusitantem, quæ pedem cruculæ annexum habens, volat, reuolat, auolat, nec vsquam quietem reperit, nisi ad Crucem redierit: *in cruce sola quies.* Vnde Poëta Belga lusit;

S. Encherius in Parenesi ad Valerian.

S. Anselm. lib. similit. c. 189.

Hy nam dit Cruxken in de hant,
Dit vincxken vloogh aen alle kant,
En nergens vond het, vvaer het socht,
Een plaetsken, daer het rusten mocht:
Tot dat het naer het CRVYSKEN *quam,*
Al vvaer het volle RVSTE *nam.*

Plerosq; mortales, inquietas volucres rectè dixeris, Mechanicos, Mercatores, Causidicos, Nobiles, Iuuenes, ac puellas, contemplare, quid non in ijs inquietum, instabile, volatile! volant oculi, volant cogitationes, volant desideria, volant corda, nunquam requiem, nisi in sola Cruce reperturi. Hanc quietem sibi, vobisque ex animo optat Bernardus, è clara valle sua ingeminans: *Quando renascar ad* SESSIONEM *miser homo, natus ad laborem? ô si vnquam* SEDERO *totus, cuius modo ne minima quidem portio* SEDET, *in quo nihil tranquillum, nihil* QVIETVM, SEDATVM *nihil.* O animulæ vagæ, volatiles, *in quibus modò ne minima quidem portio* SEDET, *in quibus nihil tranquillum, nil* QVIETVM, SEDATVM *nihil. O si vnquam tota* SEDEATIS: SEDERE *enim* QVIESCERE *est.* O si vnquam sitis, sedatis affectibus, sensibus, moribus, amoribus, nec vsquam quietem, nisi in Cruce *sectemini!*

S. Bernard. Serm. Ecce nos reliquimus omnia.

Exemplo vobis sit ille Monasticæ disciplinæ tiro, qui cùm aliquando cogitabundus, è cellæ suæ fenestra, subiecta prata, amœnissimas siluas, atque

hæc inter, limpidissimos fluuios, placidè dilabi contemplaretur. suoque cantu, argutissimæ volucres, hâc aureâ libertate perfruentes, aures suas demulcerent; subijt animum iam pridem tædio cellæ, ac carceris sui deiectum, ijs se tandem angustijs proripere, & totum se pristinæ libertati dare: dumque penes se agitat, quâ ratione fugam commodissimè adornaret, ecce tibi in vicinam arborem, auicula deuolat, quæ saltitando, cantillando, hunc nouitium ad liberiorem auram pellicere quodammodo videbatur; vnde hæc secum lamentati cœpit: ah animula mea! vt quid in primo ætatis vere, hoc me carcere damnaui? ah quanto feliciori sorte, volucres ratione expertes perfruuntur?

Non bene pro toto libertas venditur auro!

Daer vryheit, is blyheyt.

Si ille conditorem suum, in libero aëre, & aperto campo, collaudare valeant cur non & ego id in sæculari vita queam? an non æquè mihi coniugium, ac alijs sacramentum sanctum esse possit? Accedit non vnum illibatum castitatis lilium reperiri, etsi non quatuor parietibus obseptum. Quid tandem proderit, si me hîc viuum assiduo dolore, & desperatione interimam? miserabilior futurus omnibus hominibus, vtpote nec terrenis, nec cælestibus delicijs fruiturus, fixum statutumque est, hâc die, hâc horâ, hoc carcere me expedire. atque huius auiculæ libertatem sectari. Vix dum hæc in animum induxerat, deque ramum in ramum, de vno in alterum arbusculum, auicula cantillando volitaret inspirato miluus irruit, ac miserum animalculum vnguibus arripit, & fœdè discerpit, plumis in aëra, & vsque huius Tironis cellulam euentilatis. Hic enim vero commoueri, ac alia prorsus saniora cogitare cœpit. O auicula, inquit, quàm te beatam deprædicabam! quam tuam libertatem planè auream ducebam! at nunc facilè prospicio, quanto tibi meliùs in breui corde conclusam, & securo carcere detentam fuisse! Ad me quod attinet, falsâ hactenus imaginatione delusus sum, in eo, quòd arripui Religionis propositum, ad mortem persistam: minùs quidem libertatis, sed plus securitatis habiturus: Etiam in cellæ angustijs, animæ sanctæ liberè euolare, & delicijs paradisi frui possunt, in cellula, in cruce Domini securus quiescam: *Hic* REQVIES *mea erit in sæcula sæculi*, ac de facto verissimum expertus est, quod pijssimus Doctor de se fatetur: *in omnibus* REQVIEM *quæsiui, & nusquam inueni, nisi in angello, cum libello.* Thom. à Kemp.

An hanc quietem benignissimus Redemptor inuitat, & vos, dicens: *Tollite iugum meum super vos & inuenietis* REQVIEM *animabus vestris* Cardinalis Caietanus hîc: *Animabus dixit, non corporibus*; nam & his requies in patria æterna disponitur. Vnde quod de Noë Gen. 5. dicitur: *Iste consolabitur nos, &* REQVIESCERE *nos faciet à laboribus manuum nostrarum, in terra, cui benedixit Dominus*, aptissimè Hieronymus, de Christo Saluatore exponit, qui requiem suis æternam præparauit in cælis. Qui hîc in crucis Cathedra requiem cœperunt, qui hîc nati ad laborem, aliquando ad æternam requiem, & sessionem assumendi, alijs omnibus trementibus ac horrescentibus, sedebunt iudicantes duodecim tribus Israel; de hac quiete Doctor mellifluus: *Ex tunc sanè tempus erit* REQVIEI, *nimirum quando iam Spiritus ipse dicet, vt* REQVIESCAT *à laboribus suis. In regeneratione inquit, cùm sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos. Felix regeneratio! quando enim renascar ad sessionem miser homo, natus ad laborem? O* SESSIO! *quis mihi tribuat, vt dignis exprimam verbis, quod de* SESSIONE *hac, cordis affectione concipio?* Imò *quis mihi tribuat* SESSIONIS *huius imperturbatâ frui* REQVIE, *quam desidero, quam cupio, quam requiro? rectè enim dixi, nil in me* SEDET, *sed cuncta in motu sunt, omnia nutant, fluctuant vniuersa.*

Marginal notes: Matth. 11. — Hieron. de nomin. heb. Vide Niesenb. in homil. pag. 421. — Bern. Serm. ecce nos reliq.

O sanctissime Bernarde, non est, quod de hac sessione, de hac requie dubites, ipsum Christum habes fideiussorem: SEDEBITIS *& vos*: quisquis enim hic in Crucis cathedra sederit, ac quieuerit in extremo illo vniuersi orbis lustro, sedebit in iudiciaria Cathedra, requie æternâ corporis, & animi fruiturus; *in sedibus enim* QVIES *imperturbata est, in iudicio dignitatis eminentia commendatur.* Quam dignitatem, quam quietem, quas sedes, homines sæculares, si mente conciperent, omni labore, omni sudore, omni impendio comparare sibi studerent; vt idem Doctor prosequitur: *Quis verò sæcularis honor excogitari potest, qui non prorsus in tanta sublimitatis comparatione vilescat? non vnius siquidem Ciuitatis, aut populi, seu Regionis vnius; sed vniuersitatis iudices habent præsidere cum Christo, nec solùm homines, sed & Angelos iudicabimus.* Bern. cit.

Sacerdotes, ac viros Apostolicos, Consilium Toletanum glorioso nomine, *sanctos* THRONOS, *sedesque augustas Numinis*, appellandos iudicauit, eùm censeret: *indignum esse, vt qui* THRONI *Dei vocantur*, leui motione, itaué, aut alia animi perturbatione commouerentur. Si & vos Throni esse velitis, & sedes in iudicio, nolite ô Iudices vllis oblatis muneribus commoueri, nolite ô Patresfamilias, ob vitrum fractum, aliam leuem ob causam perturbari; sed animi quietem præ his omnibus, illo potissimùm die, quo omnia perturbanda, spectare. Nôstis, quanti hanc requiem Hipponensis Præsul æstimârit? ipsum peritissimum rei æstimatorem audite! *O Anima*, inquit, *si quotidie oporteret nos pati tormenta, & perferre pœnas, si ipsam gehennam longo tempore tolerare, vt Christum in gloria sua possemus videre, & Sanctis eius associari, non esset dignum pati omne, quod triste est, vt tanti boni, tantæq; gloriæ participes haberemur? insidientur ergo dæmones, parent suas tentationes, frangant corpus ieiunia, premant vestimenta, labores grauent, vigiliæ exsiccent, inclamet iste, inquietet me ille, frigus incuruet, conscientia murmuret, calor vrat, caput doleat, pectus ardeat, inflatur stomachus, pallescat vultus, infirmetur totus, deficiat in dolore vita mea, & anni mei in gemitibus, ingrediatur putredo in ossibus meis*, & quorsum hæc omnium, tantorumque malorum ac dolorum strues, & colluuies? VT REQVIESCAM, *inquit, in die tribulationis, vt in die illa, quâ etiam Columnæ cæli contremiscant, requiescam.* S. August. in speculo, c. 31.

FESTVM

FESTVM
S. MATTHIAE APOSTOLI.

Unus assumetur, & alter relinquetur. Luc.17.

Erit alter ab illo. Virg.Eclog.5.

ARGVMENTVM.

HYdrias hîc vobis binas ob oculos pono, quarum vna inanis & vacua, ad in-
ferna descendit; altera purissimo latice plena, in auras ascendit: per appositum
ad disparis, quam Iudas proditor, & S. Matthias subiêre, sortis symbolum. Iste
siquidem ex alto Apostolatus fastigio, omni, quâ completus fuerat gratiarum
copiâ priuatus, ad inferos delapsus est; hic verò in Collegium Christi adoptatus, lo-
cum *Ministerij huius sortitus est.* Ita ab ipsis nascentis Ecclesiæ incunabilis, diuina pro- Act.1.
uidentia in eo peculiariter eluxit, vt quibusdam à fide turpiter apostatantibus, alios
ijs velut columnas sufficeret, qui Domum Dei, ne vnquam collabascat, fulcirent, iux-
ta illud Iob: *stare fecit alios pro eis.* Hoc interim salutari nobis documento relicto, vt si Iob.14.
Iudas, omni, quo ceteri Apostoli donati, priuilegio, vt etiam (grauissimorum Aucto-
rum testimonio) mortuos suscitârit, præditus, in sanctissimo Christi contubernio,
sub diuino huius Magisterio, tantum temporis versatus, adeò fœdè prolapsus sit, vt
benignissimum Dominum, Iudæis ad mortem infamis proditor tradiderit, Paulinum
illud monitum omnibus terrori sit: *qui se existimat stare, videat, ne cadat;* Si tamen (quod 1.Cor.10.
Deus auertat) cadere contigerit, hos ne alios deprauant, & *pars sincera trahatur* à san- Ouid.
ctorum contubernio, vt membra putrida rescindenda esse pronuntio.

§. I. *Episcopatum eius accipiet alter.* Act.1.
§. II. *Qui se existimat stare, videat, ne cadat.* 1.Cor.10.
§. III. *Discipuli crimina, in Magistrum non refundenda, nec membri vitium, toti corpori aspergendum.*

FESTVM
S. MATTHIAE APOSTOLI.

Vnus assumetur, & Alter relinquetur. Luc.17.v.35.

AXIOMA illnd principis Philosophorum, quoridianâ experientiâ comprobatum, est: *corruptio vnius, est generatio alterius.* Sic primæ veritatis testimonio: *granum frumenti nisi corruptum, & mortuum fuerit, nullum fructum adfert.* Glandes vt infrutices, & quercus adolescant, corrumpantur necessumest: ex ouo nisi putrido, & corrupto, nemo pullum excludet: è mortuo tauro putrescente, apes gigni, Princeps Poëta cecinit:

Arist. lib. 1. de generat. & corrupt. text. 17. l. 12. metaph. c. 2.

—— mille animas, vna necata dedit.

Si ex arbore ramum anulseris, altera ea parte, alterum protrudet, &

——primo auulso, non deficit alter
Aureus.

Virg. l. 6. Æneid.

Consimile quid in præfixo symbolo videre est, dum situla vna in putei profundum demergitur, altera in auras attollitur: dum hæc vacua descendit, hæc plena ascendit.

Quod in rebus naturalibus cootingere videmus, id enim vero ab Auctore oaturæ, in rerum supernaturalium ordine seruari, vel ex ipso, quem hodiernâ die præ manibus habemus, euentu, manifestum est.

§. I.

Episcopatum eius accipiat alter. Act 1.

IAm ab ipso mundi nascentis exordio singularis ouminis prouidentia præclarè semper enituit, vt ruinas fœde proruentium, aliorum exurgentium sanctitate instauret: Ecclesiæ damna, nouo aliunde Religionis incremeoto resarciat; zizaniјs & lolio stirpitus euulsis, triticum vberius germinare faciat: *Si euellat, destruat, dissipet,* simul & *ædificet, & plantet,* ac ruina horum, instauratio sit aliorum.

Ierem. 1.

Vbi cælestis aulæ Principes, Lucifero Antesignano turpissimè apostatantes, ea summo illo Empyrei domicilio, in profundissimam terræ abyssum deturbati sunt, suaui Numinis prouidentia, homines ab omni æternitate à Deo præordinati sunt, qui eorum ruinas resarcirent: *Propter hoc enim,* inquit Sanctus Bernardus, *& ipse creauit homines, qui supplerent locum illorum, & ruinas;* atque ita inquit ,, Lorinus, contingit in natura vnius corrupta, ,, succedere generationem alterius. Hoc olim Regius psaltes vaticinatus est, *implebit ruinas,* Hugo Cardin. *Angelorum* ait. Grauissimi Doctores noo solùm tot omnino homines assumendos in gloriam, quot Angeli deciderunt, sed copiosiori numero, eorum cladem instaurandam tradidêre.

Bern. Serm. 1. Aduent. v. Lorin. in Psal. 109. (implebit ruinas.) Psal. 109.

Hic sensus, hæc sententia Hipponensis Præsulis est: *Superna Ierusalem, mater nostra, ciuitas Dei, nulla ciuium suorum numerositate defraudabitur: aut etiam vberiore fortasse copiâ abundabit: neque enim numerum immundorum spirituum nouimus, in quorum locum succedentes filij Catholicæ matris, in ea pace, de qua ipsi electi sunt, sine fine permanebunt.* Eapressiùs diuus Gregorius docet tot homines saluandos, quot è beatis illis mentibus perstiterunt: *Suprema illa ciuitas ex Angelis, & hominibus constat, ad quam tantum credimus humanum genus ascendere, quantos illic contingit electos Angelos remansisse.* Atque idem diui Anselmi ludicium est.

S. August. in Sentent. dist. 10.
S. Gregor. hom. 34. in Euang.
Anselm. l. 1. cur Deus homo. c. 18.

Nobis cum Angelico Doctore dixisse, ac docuisse sufficiat, numerum hunc oobis quidem esse iocertum, sed certam, qood ad propositum nostrum facit, ruinæ instaurationem: *dicunt quidam,* ait S. Thomas, *quod tot ex hominibus saluabuntur, quot Angeli ceciderunt; quidam verò, quot tot saluabuntur, quot Angeli remanserunt. Sed meliùs dicitur, quòd soli Deo cognitus est numerus Electorum in superna ciuitate locandus.* Hac cumprimis suauissimâ Dei prouidentiâ, ac benignissimâ in nos misericordiâ perspectâ, quis non admirabundus, & adorabundus in laudes infinitæ huius bonitatis erumpat? quis noo pro viribus totus incumbat, vt in numero electorum censeri valeat, qui eorum ruinas resarciant? Quis non per quosuis cruciatus, per mille mortes, atque heroica virtutum exercitamenta, sortem illam longè beatissimam, vnde illi exciderunt, eorumque vacuas sedes, omni mundi cathedrâ sublimiores, in cælesti illa Ierusalem, comparare satagat? Hoc Seraphicum Franciscum Sanctus Bonauentura consecutum testatur, cui diuina reuelatione, vacans in cælis splendidissima cathedra, ac supra omnes beatas intelligentias sublimissima, è qua Lucifer præcipitatus fuerat, humili Francisco asseruari prædicebatur. Vnde nonnulli interpretes, de Angelis Apostatis ipsi accommodârunt illud Luc. 1 *deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles.* Sublimi mentis oculo hunc diuinæ prouideotiæ ordinem Propheta intuitus, hæc oraculi instar denuntiat: *Conteret multos, & innumerabiles, &* STARE FACIET ALIOS PRO EIS. In locum Iudæorum Gentiles, in locum Hæreticorum & Schismaticorum, sanos & sanctos Doctores surrogauit, & *stare fecit alios pro eis.* Percurrite, si placet ætates singulas. Primâ, extiterunt Simoniani, Cerinthiani, Phileriani: secundâ, Montanistæ & Gnostici: tertiâ, Manichæi & Nouatiani: quartâ, Ariani & Donatistæ, inde Tribertæ: septimâ, cum Mahometanis fuêre Armeni: octauâ, cum Iconoclastis Albanenses: nonâ, Taurinenses & Photiani: decimâ, Anthropomorphitæ: vndecimâ, Berengariani: duodecimâ, Arnoldistæ: decimatertia, Albigenses: decimaquarta, Wiclefistæ & Lollardi; decimaquinta, Lutherani & Caluinistæ. Verùm quam *stare fecerit alios pro eis,* historiarum monumenta fidem faciunt Primo siquidem seculo Simonem Petrum, Simoni Mago

S. Thom. 1. part. q. 23. a. 7.
Bonauent. in Vita.
Iob. 34. v. 24

opposuit:

oppofuir: Ioannem Euangelistam cum Cerintho, Paulum cum Philero commisit, secundo Irenæum ac Papiam veræ fidei propugnatores dedit: tertio: Clementem Alexandrinum, atque Cornelium summum Antistitem: quarto, Basilium & Athanasium: quinto, Cyrillum atque Augustinum: sexto, Gregorium Magnum, Siluestriumque Pontifices: septimo, Maximum & Eugenium: octauo, Damascenum cum Albino: nono, Stephanum & Ionam Episcopos: decimo, Moysen Bar-cepham: vndecimo, Hermannum contractum: duodecimo, Bernardum: decimotertio, Dominicum & Franciscum: decimoquarto, Durandum à Sancto Portiano, & Henricum Susonem: decimoquinto, Ignatium. De quo obseruat Genebrardus, vir doctissimus, natione Gallus, qui mortuus est Episcopus Aquensis, quo tempore Lutherus à Sede Apostolica apostatate, & in præceps ruere cæpit, assurrexisse Ignatium: *quo tempore*, inquit, *Satanas ad diruendum aliquos erigit, Deus alios ad ædificandum excitat.* Quo tempore Nouatores Hæretici omnia erroribus inuoluere cæperunt, populus qui habitabat in tenebris vidit lucem magnam: Nationes barbaræ, quæ in India, America, China, Iaponia, in regno Chili, in orbe altero degunt, fidei radio collustrati, ad Ecclesiam confugerunt. Superiore sæculo, in solo regno Mexicano, vix tum ad Christi fidem traducto, fuêre extructa octoginta Religiosorum cœnobia; deinceps autem, hoc est ab eiusdem sæculi anno septuagesimo, numerata sunt septuaginta, & eo amplius templorum millia, à Castellæ Regibus ibidem condita, in quibus sunt quadraginta amplissimi ac ditissimi Episcopatus.

Genebrard. in Chron. An. 1521.

Scribon. in præfat. polit. Christian. Surius comment.

Iactet Lutherus eiusque Sectatores, innumeros è cælo in cœnum Apostatas, *stare fecit* Deus *alios pro eis*; contendit porrò Thomas Bozius ab omnibus simul Hæreticis, qui iam inde à Simone mago primipilo suo, innumera millia conficiunt, non tot Ethnicos ad Sectam peruersam traductos, quot ab vno Xauerio ad Christum esse conuersos; vel ipsi huius Indiæ Apostoli, socij subsecuti, vno quandoque anno, trecenta hominum millia in solis Indijs ad Christum adduxerunt. Quid alij in alijs regnis effecerint, longùm esset enarrare. Ex quibus omnibus compertum est, quia *stare faciet alios pro eis*; quod, inquit Magnus Gregorius, indies accidere videmus: *Alij perdunt, quod tenere videbantur, & alij accipiunt, quod alij ex meritis perdunt. Hoc quotidie agitur: labuntur à statu Iustitiæ, & locum vitæ, illis cadentibus, alij sortiuntur*: verissimè pronuntiatum: *hoc quotidie agitur*, vt viri, qui hactenus probi, pij, integri, in pauperes effusi, gratijs & meritis apud Deum opulenti, nescio cuius mulierculæ contubernio illecti, & decepti, *perdant, quod tenere videbantur*; econtra alij vel verbo, vt gladio ancipiti, à sacro Ecclesiaste perstricti, aut repentino vxoris, aut vnicæ prolis fato perculsi, aut interiori radio euerberati, ad Deum sincerè conuertantur, & *accipiant, quod alij ex meritis perdunt.*

Bozius de signis Eccl. lib. 6.

Vide Imago 1. sæculi l. 1. c. 12.

S. Gregor. l. 25. mor. c. 7.

Hoc quotidie agitur, vt Adolescentes vultu verecundi, mente candidi, moribus integri, Religionis candidati, vbi manum ferulæ subduxerint, licentiori vitæ frena laxantes, *è cælo* quodammodo, vt Bernardus loquitur, *in cœnum* præcipites ruant.

Bern. Serm. 63. in Cant.

Hoc quotidie agitur, vt filiæ innocentissimæ, castissimæ, diuino cultui addictissimæ, cælestis sponsi columbæ vnicæ ac candidissimæ, vnius lasciui proci consuetudine, *labentur à statu Iustitiæ, & locum vitæ, illis cadentibus, alij sortiantur*: qui sæculo spreto & mundi ac carnis illecebris nuntium renuntiantes, ad religiosa claustra, & portum salutis appellunt. Quod in tirones illos aptè quadrat, qui à monastico instituto turpiter resilientes, respiciunt retrò sic vt *locum vitæ, illis cadentibus, alij* in proposito constantes, *sortiantur.*

Hîc & famulos, & ancillas monitos velim, ne minimo verbo lacessiti, plusculo operis, ex propinquorum confluxu, aliaue occasione defessi, à beneuolis heris, ex amplis familijs, vnde fortuna corporis & animi pendebat, cum stomacho temerè discedant, in ædes ignotas, vbi omnis pudicitiæ flos perit, commigrent, ijsque locum cedant, qui fortunam illic sibi auream fabricant.

Idem subinde domesticis filijs accidit, quorum maior natu in bello, in duello, aut alio maligno fato mortem incurrens, secundo genito, aut extero etiam heredi, omnium dominiorum, amplissimarumque opum possessionem relinquit. Alius, qui in spem familiæ educabatur, parenti rebellis, infames nuptias contrahens, & domo paternâ, & hereditate proscribitur; in cuius locum frater omnibus fruiturus admittitur, aut alius quispiam nepos adoptatur. Quæ omnia viuacissimè in perfido Iuda, & sanctissimo Matthia, qui *sortitus est locum ministerij huius*, expressa cernuntur. Infamis porrò ille proditor, è beatissima illa Christi familia, gratiâ tam munifici Domini, disciplinâ tam beneuoli Magistri, hereditate felicitatis æternæ, cælo ipso excidit: fuit enim aliquando in cælis, & discipulus Christi, cum ceteris sanctis Apostolis; sed erat vnus de principibus, de quo dictum est: *Vos autem sicut homines moriemini, & sicut vnus de Principibus cadetis.* Quæ Anastasius Sinaita de Iuda sic exponit: *Electus ad principatum Apostolatus, & quasi in cælo constitutus, cecidit tamquam fulgur de cælo in proditionis ruinam: & Episcopatum eius accepit alter. Reuera alter*, inquit Lorinus: *alter vitâ, alter moribus*; alter probitate, pietate, fide in Dominum suum; hic in locum Iudæ, in Christi scholam, in Apostolorum Collegium, in dignitatem Sacerdotalem, in priuilegiorum & gratiarum omnium possessionem, in Episcopatum longè splendidissimum successit.

Act. c. 1.

Anastasius Sinaita l. 7. Exam.

Lorin. in Psal. 108.

Video vos tacitos huic fortunatissimæ diui Matthiæ sorti applaudentes, & aureæ illius fortunæ faustâ ac festiuâ gratulatione apprecantes; sed vt & vos hodiernâ luce cum Matthia faustam ac felicem sortem nancisci valeatis, quemque vestrûm Episcopatus dignitatem adipisci posse, tot, quot hîc adestis, iuuenes, cælibes, coniugatos, illiteratos, Episcopos fieri posse comprobabo.

Episcopalis dignitas tam sublimi & excelso in Ecclesia loco habetur, vt Sanctus Ambrosius pronuntiare non dubitârit: *Honor & sublimitas Episcopalis, nullis poterit comparationibus adæquari; Si Regum fulgori compares, & Principum diademati, longè erit inferius, quàm si plumbi metallum ad auri fulgorem compares.* Idem confirmat Nazianzenus: *quantum cælum terrâ pretiosius est: quantum anima corpori, spiritus carni, diuina humanis præstant, tantum Episcoporum principatus, omnia ciuilia regna & potestates antecellit.* Nihilominus hodiernâ die, liquido demonstrabo vos omnes, Laicos, vxoratos, negotijs publicis ac politicis adstrictos, posse Episcopos esse, & Episcopali munere ritè ac rectè fungi. Apostolus 1. Timoth. 3. tradens perfectam muneris Epi-

Ambros. de dignit. Sacerd. c. 2.

Nazianz. orat. 7. ad ciues.

 ris Epi-

ris Episcopalis administrationem, asserit debere esse *vnius vxoris virum filios habentem subditos*. Vbi ea primum à Theologis quæstio mouetur, quid per *vnius vxoris virum* Paulus intelligat? Lutherus sic explicat: non sit scortator, sed vnam habens vxorem. Beza: Episcopus non sit talis, qui temerè repudiatâ vxore, aliam ducat. Caluinus: Episcopus simul non habeat multas vxores, vt Iudæis permissum fuit. Hæc è Veneris hara blaterones. Itaque sanctorum Patrum, Doctorum, & Ecclesiæ sensus est, intelligi hic monogamum, qui secundas non iniit nuptias, aut vxor eius alterum maritum non habuerit. Hoc ergo posito, quòd quis bigamus non sit, quæritur, an vir vxoratus possit in Episcopum assumi? Respondet Barbosa, continentiam & cælibatum, etsi ex iure diuino & naturali Episcopatui annexa non sint, tamen à temporibus Apostolorum in vsu fuisse; quantum ad Episcopos, qui vxoratis suas postea vxores solum vt sorores retinuerunt. Idque Canones, & omnia sanctorum Patrum testimonia euincunt, etiam in Ecclesia Græcorum, vbi, licèt Sacerdotes vxurati sint, numquam tamen in Episcopis id passa est, quos propterea Monachos ad eam dignitatem assumit, voto castitatis adstrictos. Licitè tamen in Episcopum assumitur coniugatus, si vxor non solùm ætate prouecta sit, aut castitatem in sæculo profiteatur, sed vt omnis incontinentiæ suspicio amoueatur, si ipsa perpetuam in Religione castitatem profiteatur. Ita Couuar de sponsal. p. 2. c. 6. § 3. Pet. Ledesma. Azor. Sanchez de matrim. l. 7. disp. 41. n. 2. quem vide. Verum enim vero cum nec vobis integrum vxores deserere, nec votibus statutum in religiosis claustris continentiam profiteri, cumque prope omnes diffidant, eam sibi capacitatem esse ad Episcopale munus requisitam, paradoxum id fortè existimabitis, si vos omnes, Episcopos esse posse & debere ostendero. Quod vt non meo sed irrefragabili ipsius D. Augustini testimonio, manifestum fiat: Primò notandum est: quòd Episcopus, idem sit quod inspector, speculator, superintendens (ab ἐπισκοπεῖν, id est, speculari) qui alieni rei intendit, & inuigilat. Sic Cicero fuit Episcopus in Campania, vt ipse scribit lib. 7. epist. 10. ad Atticum: *Vult*, inquit, *me Pompeius esse, quem tota hæc Campania, & maritima ora habeat* EPISCOPVM, *ad quem delectus, & negotij summa referatur*. Eusebius quoque non dubitat appellare Constantinum, *communem Episcopum*. Ambrosius Episcopum dici vult quasi *super inspectorem*. Augustinus Episcopos, *speculatores* appellat.

Cornel. hic.

Vide Barbosa de officio & dignitat. Episc. pag. 14. & pag. 71.

Euseb. in Vita Constant. c. 57. Ambrof. de dignitat. Sacerd c. 6. Augustin de ciuit. l. 1. c. 9. Augustin. in Ioan. Tract. 51.

Hinc ad rem nostram perappositè demonstrat, quomodo Patres-familias Episcopi esse queant, ipsum audite: *Cùm ergo auditis Dominum dicentem: vbi ego sum, illic & minister meus erit, nolite tantummodo bonos* EPISCOPOS, *& Clericos cogitare: etiam vos pro modo vestro, ministrate Christo, bene viuendo, eleemosynas faciendo, nomen doctrinamque eius, quibus poteritis (monitione, correptione, bono exemplo potissimum) prædicando: vt vnusquisque etiam Pater-familias hoc nomine* (Episcopi) *agnoscat paternum affectum suæ familiæ se debere. Pro Christo, & pro vita æterna, suos admoneat, doceat, hortetur, corripiat, impendat beneuolentiam, exerceat disciplinam, Ita in domo sua* ECCLESIASTICVM, *& quodammodo* EPISCOPALE *implebit officium*.

Videtis ex mente Augustini, munus Episcopale ad vos spectare, vos omnes Episcopos esse, id est, Speculatores: quid in familijs agatur, ne, vt Seneca ait, domus vitia, vos postremi videatis. Vt autem hoc munere Episcopali dignè & laudabiliter fungi possitis, conditiones, virtutes, quas Paulus ad hoc requirit, in vobis exprimere deberis. Proprium perfecti Episcopi munus, Paulus 1. ad Timoth. 3. describit, vbi primò omnium dicit: *Oportet ergo Episcopum irreprehensibilem esse*; quod diuus Hieronymus expendens, ait: *omnes virtutes in vno sermone comprehendit*, quibus ita se gerat, *vt quasi in pulchro corpore aut næuum, aut verrucam non habeat*, quod paucorum est, inquit Hieronymus l. 1. aduersus Pelagium, c. 8. vt nemo de illo quid sinistri loquatur, nullam dando occasionem in sermone, in actione, in conuersatione, domi, foris, in curia, in foro, in conuiuio, in templo.

Hieronym. Epist. ad Oceanum. Chrys. hom. 10. in 1. ad Timoth.

2. *Sobrium*, absque hac virtute, nulla alia consistit: temulentia verò, vt Basilius loquitur, *omnium vitiorum mater*, de qua aliàs diximus, & alibi fusiùs dicemus, nunc id ago, vt quam Patrem-familias dedecet, expendere velitis. Verissimum illud aurei Oratoris oraculum: *Vini largior vsus, infinitorum est causa malorum*; domestica hîc dumtaxat perstringam; nam sicut

Chrysost. hom. 10. in Gen.

Gutta cauat lapidem non vi, sed sæpe cadendo;
Sic
Vina cauant bursas, non vi, sed sæpe bibendo.

Athenæus l. 2. c. 1. ex Timæo refert, quosdam Agrigentinos ad eam insaniam redactos, vt iam temulenti, in medio mari se iactari arbitrarentur, & quasi è sorta tempestate, oneribus nauem subleuare satagerent, omnem supellectilem desnestra per fenestras in plateam præcipitabant, vt lepidè Angelinus noster describit. Eiusmodi tempestatem complures Patres-familias indies concitare cernimus, quam sæpe non siccis oculis liberi ac vxores contuentur, dum omnem supellectilem, omnem pecuniam multo sudore & labore corrogatam maritus ebrius, quasi in mare præcipitat: dum splendida conuiuia exstruuntur, post quæ diu esurire necesse est. *De Keel, kost veel.*

Angelinus Gazæus pia Hilaria.

Diogenes Cynicus videns ædes hominis ebriosi venum propositas; minimè dubitabam, inquit, quin hic homo, qui adeò liberaliter se ingurgitabat, tandè post crapulam, eandomu euomeret. Quàm frequentes huic similes reperire est, qui vxore ac liberis esurientibus, in tabernis potitant, & lucellum omne, totâ hebdomadâ collectum, vnâ horâ abligurriunt, hoc Hipponensis præsul graphicè execratur: *Vnde trium vel quatuor dierum refectionem poterant habere, vno die cum grandi peccato contendunt perdere potiùs; quàm expendere; & vtinam potum, tantummodo perderent, & non etiam ipsi perirent!* Ambrosius lib. de Elia c. 12. *Vno die bibunt multorum dierum labores.* Quo fit, vt tandem bonis omnibus dilapidatis, se ac suos agant in extremam desperationem. Rem planè tragicam hîc obiter attendite. Mulier nacta virum potatorem, die quâdam popinam adijt, vbi illum comperit inter tesseras & pocula, reliquum quod supererat, marsupij abligurrientem agit illa pro penutia; qua extremâ conflictabatur, impotenter vt desistat, ac lucellum aliquod sibi seruet suæ ac liberorum indigentiæ: dumque instat pertinaciùs, pogno illam ad terram allisit; quæ, vt animum resumpsit, domum pertreptauit: & ecce duo è liberis obuiam clamantes, vociferantes, lachrimantes, panem, panem sibi dari postulabant, quo iam ad biduum famelici caruerant; mater viri tabie, & miserando spectaculo concitata, videns se ac viscera sua ad extrema

Apophteg. Lycosthen.

Augustin. Serm. 231.

Ioannes Benedictus in summa peccatorum, l. 1. c. 1. Alard. le Roy pere de famille pag. 101.

extrema redacta, quo miſerias accideret, in iras exarſit,& cultro arrepto, vtrumq; iugulat. Intempeſtâ nocte maritus bene potus, mente ac marſupio priuatus domum regreſſus, cubitum deducitur,iamque altum ſtertentem,eodem cultro confodit. Immane illud facinus vt ad iudices delatum, mulierem comprehendunt, & quaſi de re bene acta gloriantem morti addicunt; quæ tandem in cataſta, nouiſſima verba, ac ſalutaria monita eiuſmodi maritis dedit, quæ vtinam inhærerent, & hunc cultrum potaturi, ſuo gutturi,vel ſolâ recordatione imponerent, quam omnes ſobrij, & *non vinolenti* exiſterent.

1. Tim. 3.

3. *Prudentem.* Viri alteriel prudentiam virtutum omnium aurigam, Bernardus *abbatiſſam virtutum* vocitauit, quæ Patri-familias in domeſticis regendis (ſi opus Epiſcopi adimplere velit) perquam neceſſaria eſt. Nazianzenus: *ars artium, ſcientia ſcientiarum mihi eſſe videtur, hominem regere: animal ſcilicet maximè varium & multiplex*, quod cum potiſſimùm in fæminam cadat, quæ *varium & mutabile ſemper*, magnâ viro prudentiâ opus eſt, vt eam regat, vt filios in moribus, literis, negotijs educet atque excolat: familiæ proſpiciat, apto tempore, cellæ cereuiſia, vino granaria frumento: penuria butyro, caſeo, alijsq; neceſſarijs inſtruantur. Nil temerè, feruidè, præcipitanter, ſed præmeditatè agat, loquatur, ſtatuat. In arduis, audiat & ſequatur eruditorum conſilia. Ne facilis ſit ad credendum, quæ à famulis & ancillis, de liberis: ab externis de vxore: à vicinis de propinquis deferuntur, quo vitio optat Bernardus Eugenium Epiſcopum ſummum *eſſe immunem.*

Vide Bubo. ſa cit. pag. 76.

N zian. Apol. 1.

Bernard l. 3. de conſol. n. 14.

4. *Pudicum.* Os, oculi, manus, geſtus omnes & motus corporis, imò & cogitatus, pudici ſint. Os nil laſciui loquatur, oculi non inuerecundè in alias conijciantur. piaculum ſibi grande ducat liberiùs & petulantiùs manum extendere: nouerit & animum ita illibatum ſeruare, ne etiam mœchetur in corde ſuo. Nulli libri, nullæ tabulæ in domo obſcenæ ſint: molle nil in liberis, in famulis, in ancillis toleret.

5. *Hoſpitalem.* Affines tenuioris fortunæ non erubeſcat, non excludat, conuiuio adhibeat, ſeu tum ſportulas deferre iubeat. Vicinos paupercu-los feſtiuis diebus, ac hilarijs ferijs ſua menſa reficiat, &c.

6. *Non percuſſorem.* Famuli & ancillæ, ſi ſæpius & grauiùs deliquerint, dimittantur ne pugnis aut fuſtibus ædibus deturbari, de te velut de carnifice aut tyranno fanda & infanda euoment. Filios non impetu, odio aut rabie efferueſcens, fuſte aut ferro percutiat, mutilet, lædat, ſed, dum flagellat, *dulcedinem charitatis*, vt monet Gregorius, *in mente reſeruet: & dum filium flagellat, tamen ei omnia bona ſua ſeruet; & eum heredem habere deſideret.* Vxorem verberare immane ſcelus, quod in ipſa bruta non cadat, Chryſoſtomus æſtimat.

S. Gregor. Epiſt. 16. lib. 1.

7. *Non litigioſum.* Infame viro iurgare, litigare, de lana captina contendere, quod mulierculis proprium ac familiare eſt: hâc quippe ratione, filijs, vicinis, ſibi, famæ, ſanitati, paci domeſticæ, peſſimè conſulit; quin potius odia, diſſidia, ac ſimultates maximè domeſticas ſopire, ac penitus reſtinguere ſatagat: Amicos, propinquos, vicinos diſſidentes componere ſtudeat: à litibus prorſus abſtineat; quod olim ſuis Auguſtinus cautum voluit: *Lites*, inquit, *aut nullas habeatis, aut quàm celerrimè finiatis: ne ita creſcat in odium; & trabem faciat de feſtuca, & animam faciat homicidam.*

Auguſtinus Epiſt. 109.

8. Denique, ne hîc longior ſim, *ſuæ domui bene præpoſitum.* Domui non præeſt, nec prodeſt, qui ſemper prope abeſt. Qui in multam lucem ſtertit, mox foras progreditur, extus prandet, ſero veſpere domum diuertit, frequenter proficiſcitur, negotijs ita diſtentus vt nec quid filij, quid filiæ, quid domeſtici agant, attendat aut ſciat, nullamque eorum curam gerat. Vtinam hic ſalubri Pauli monito reſipiſcat: *qui ſuorum, maximè domeſticorum curam non habuerit, fidem negauit, & eſt infideli deterior.* Alias perfecti Epiſcopi proprietates, alijs relinquo, & cum Lorino, Interprete doctiſſimo hîc concludo; qui preſſiùs ſimulque expreſſiùs vos omnes Epiſcopos pronuntiat, dum illud Pſaltis regij: *Epiſcopatum eius accipiet alter*, ſenſu morali, ad Epiſcopatum ſpiritualem refert: quo ratio ,, ſenſualitati dominatur, regit populum, dum co- ,, git affectionem & plebem operationum quin- ,, que ſenſuum, domui ſuæ conſcientiæ præeſt, fi- ,, lios habet ſubditos rectarum cogitationum, pu- ,, rarum affectionum, bonorum operum. Clericos ,, ordinat, deputando contemplatiuas cogitatio- ,, nes ad ſortem Dei electas, & ſeparatas diuinis ,, officijs, laudibusque, vt incommutabili veritati ,, inhæreant: nec ſe implicat ſecularibus negotijs: ,, virgines conſecrat caſtas affectiones, amplexi- ,, bus bonitatis diuinæ ſociando paruulos confir- ,, mat, roborando certitudine propoſiti, cogita- ,, tiones & affectiones adhuc infirmas. Coërcet ,, cenſuris v.g. ſuſpendendo ſenſus, cùm peccandi ,, præbent occaſionem, &c. ,,

1. Tim. 5.

Lorinus in Pſal. 108. v. 8.

Hæc hactenus, prolixiùs quàm putâram, nunc vt vnde exorſi ſumus, propoſitum proſequamur, qui ſtat, exemplo Iudæ ne cadat, ſibi quisq; oſtendat, Doctore gentium ſalubriter commonente:

§. II.

Qui ſe exiſtimat ſtare, videat, ne cadat. 1. Cor. 10.

PRæclarè è clara valle ſua Doctor mellifluus, in qua tot Sanctos numerare erat, quot Monachos: adeò vt locus ille, verè ſanctus diceretur, vbi ſub tali Præſule, tali ſub diſciplina, tot innocentia, & vitæ ſanctimonia viri Religioſi militarent; Nihilominus ſecuros eſſe non patitur, ſed aculeum, & quidem grauiſſimum ſubdit, dicens: *Nuſquam eſt ſecuritas fratres, neque in cælo, neque in paradiſo, multo minus in mundo. in cælo enim cecidit Angelus, ſub præſentia diuinitatis: Adam in paradiſo, de loco voluptatis: Iudas in mundo, in ſchola Saluatoris.* Tum inſurgit: *hæc idcirco dixerim, ne quis ſibi de illo blandiatur, quia dicitur locus iſte ſanctus eſt; quia non locus homines, ſed homines locum ſanctificant.*

Bern. Serm. de diuerſis, de triplici genere cogitationum, ſerm. de ligno fœno & ſtipula.

Quisque veſtrûm ſe circumſpiciat, & quam lubrico loco conſiſtat, accuratiori indagine expendat. Bernardus nec locum in cælo, nec in paradiſo, nec in clauſtro, *vbi homo viuit puriùs, cadit rariùs, ſurgit velociùs, incedit cautiùs, &c.* à lapſu omni tutum & immunem eſſe profitetur; vos verò in ſæculo, in lubrico ſtare citra caſus periculum poſſe, confiditis. Quis ſanctiori, quis tutiori vnquam ſtetit loco, quàm Iudas? cuius à ſummo ad imum attendens præcipitium diuus Hieronymus, omnibus nobis iure meritiſſimo, metum incutit. *Epiſcopatum eius accipiet alter, non ſolùm illo tempore de*

Bernard.

Hieron. in Pſal. 108.

Iuda

Iuda dictum est; sed vsque hodie dicitur; & vsque in diem Iudicij. Si ipse Iudas Apostolatum perdidit, custodiant se Sacerdotes, & Episcopi: si Apostolus cecidit, facilius Monachus potest cadere.

Verum enim verò, *quanto faciliùs* tu Adolescens, qui indies inter mundi illecebras: tu puella, quæ vanitati similis facta es, vt scintilla in arundinea consistis; tu ancilla, pedissequa, quę famulo, vtinam non hero heterodoxo, perfido, lasciuo cohabitas, quanto *faciliùs potes cadere*? Altiùs hîc insonantem audi tubam illam Ecclesiæ: *Quid tibi necesse est, in ea versari domo, in qua necesse habeas quotidie aut perire, aut vincere? quis vnquam mortalium apud viperam securus somnum capit? qua etsi non percutiat, certè sollicitat.*

Hieronym. Epist. 47.

A lubrico recedamus, quia in sicco ne quidem stabiles sumus. Vbi Iudas cecidit, quænam vlli potest esse securitas? Iudas *vnus de duodecim* illis prælectis discipulis, infamis Magistri sui *proditor*? vnus ex sanctissima illa familia, *fur & latro*? vnus ex duodecim illis charissimis ouibus *lupus rapax*? vnus ex tam paruo Apostolorum collegio, Apostata? vnus de Ecclesiæ principibus, *Princeps tenebrarum*, & dux latronum? ex duodecim illis prædilectis filiis amantissimi Patris, *vnus Diabolus, & filius perditionis*? è tam exiguo duodenario numero, vnus in æternum reprobatus! O creator, & Redemptor hominum! commorari in domo tua, & in æternum perire! tuæ sanctissimæ consuetudini, ac salubertimo alloquio perfrui, & in æternum perire! coram oculis intueri signa & prodigia, & in æternum perire! Sacerdotali charactere insignitum, in æternum perire! Episcopatus, Apostolatus dignitate fulgere, & in æternum perire! gratiâ sanitatum præcellere, *dæmones expellere, leprosos mundare, mortuos suscitare*, vt SS. Patres de Iuda tradiderunt, & in æternum perire!

Matth. 10. Luc. 6. 16.

Ioan. 17.

Chrysost. in acta Apost. Serm. 12. v. Raynaud. de Iude prodit. c. 1. n. 12.

Et tu, qui in domo versaris, vbi fœdæ tabulæ oculis obijciuntur, obscœni codices manibus inseruntur, lasciui sermones auribus instillantur, innumera sese ingerunt libidinis fomenta, te totum, securum ac stabilem arbitraris? Timorem omnibus salutarem incutit vobis S Augustinus, dum è Domo Dei, è religiosissima sua familia, sub sanctissimi Patris disciplina, quæritur stellas cæli decidisse, vt casus paucorum, sit cautela multorum: *Magna sunt hæc iudicia tua Domine Deus, quæ cùm considero, contremiscunt omnia ossa mea: vidimus enim multos Domine, & audiuimus à Patribus nostris, quod vtique sine magno tremore non recolo, sine multo timore non confiteor, ascendisse primitus quodammodo vsque ad cælos, & inter sidera nidum suum collocâsse; postmodum autem cecidisse vsque ad abyssos, & animae eorum in malis obstupuisse. Vidimus stellas de cælo cecidisse, ab impetu ferientis cauda draconis, & eos qui iacebant in puluere terræ, ac facie subleuante manus tua Domine, mirabiliter ascendisse. Vidimus viuos morientes, & mortuos à morte resurgentes; & eos qui inter filios Dei ambulabant, in medio lapidum ignitorum, quasi lutum ad nihilum defluxisse.* Quare iterum iterumque moneo, vt cum timore & tremore salutem vestram operemini: *nimis præceps est*, inquit Cyprianus, *qui transire contendit, vbi alium conspexit cecidisse.*

August. in Soliloq. c. 19. 12.

Cyprian. de singul. Cleric.

Circumspectionem profectò, & attentionem maiorem circa salutis ac perfectionis propriæ negotium, facilè aliorum, magnorum ruina ingenerat, ac boni proprij amor, & salutis suæ cupiditas commendat; quod vel Ecclesiæ columnas fecit contremiscere: Bernardus Serm. 54. in cantica: *Pauens, tremensque aio ad meipsum: si sic actum est cum Angelo, quid de me fiet, terra & cinere? ille in cælo intumuit, ego in sterquilinio. Quis non tolerabiliorem in diuite superbiam, quam in paupere ducat? væ mihi, si tam durè in potente illo animaduersum est, pro eo quòd eleuatum est cor illius, quid de me exigendum, & misero & superbo?* Ipsa magnorum ruina, quorum nonnulli auaritiâ, alij luxuriâ, quidam superbiâ prolapsi sunt, nobis hoc boni præstant, vt horum malo edocti, quasi remedijs occurramus; quemadmodum & malus princeps, hoc commodi habet, vt eius postea cadauer per anatomiam introspicere posteris, & causas morborum in ijs rimari, atque in se extirpari liceat, iuxta illud:

Felix quem faciunt aliena pericula cautum.

Illud itaque Paulinum altè inhæreat: *qui se existimat stare, videat, ne cadat.* Hugo Card. *A Deo stat, à se cadit, si cadit. Bernardus: considera, vnde venis, & erubesce: vbi es, & ingemisce: quo vadis, & contremisce.*

1. Cor. 10.

Origenes iste Adamantius, agens de eorum casibus, qui molliori sexui familiares esse non dubitârunt, ad timorem inde ceteris incutiendum, potenter perorat: *Metuite, quantum potestis, eiusmodi casus exitus, & in ista subuersione, labentium vos experimenta perterreant; vehementer infrenis est, cui non incutitur timor alio pereunte. Amator verò est salutis suæ, qui sollicitus fit cladibus ceterorum; sicut Salomon approbat dicens: astutus videns malum puniri, vehementer erudietur. Et iterum: cadentibus impijs, iusti vehementer terrebuntur.*

Origen. lib. de singul. Cleric.

Miramur quandoque, & attoniti spectamus ingentem ac validam quercum, turbine aut tempestate radicitus euulsam & euersam, solo prostratam, & taciti nobiscum agitamus: quàm vehemens ventorum impetus, quàm ingens turbo & tempestas fuerit, quæ talem stragem fecit! cum longè potentiori admiratione & stupore, multoque attentiori consideratione mentis oculis contemplari debemus *cedros Libani, & duces gregum* (vt Augustinus loquitur) cecidisse, qui per 20. 30. 50. annos plantati in Domo Domini, in charitate radicati, bonorum operum fructus vbertim produxerant. Similitudini allatæ insistit Richardus Victorinus, succisam arborem, de qua Danielis 4. considerans, Iudam quoque præsignâsse affirmat. Audiamus, quid de hac arbore dicat, & quid quisque timere debeat, discat & ingemiscat: *Videbam in visione capitis mei super stratum meum: & ecce vigil & sanctus de cælo descendit, & clamauit fortiter, & ait sic: succidite arborem, &c. præcidite ramos eius, excutite folia eius, & dispergite fructum eius. Fugiant bestiæ, quæ subter eam sunt, & volucres de ramis eius. Væ filijs Adæ! væ conditioni humanæ!* quis quæso, „
quantumcúq; profecerit, quantumcumq; ascen- „
derit, de reliquo poterit esse securus, si tantus „
vir, tamque perfectus, quasi sub vnius horæ mo- „
mento, potuit de tanta sublimitate cadere? Re- „
colamus ergo, qualis superiùs ea arbor describi- „
tur, quis hîc præcidi iubetur: & tunc meliùs a- „
gnoscimus, in qualicumq; virtutis fastigio con- „
stitutis, morum ruina, quàm iustè timetur. In „
magnitudine arboris, miramur modum fortitu- „
dinis: in altitudine eius, profunditatem sublimi- „
tatis: in aspectus dilatione, magnitudinem au- „
thoritatis. In pulchritudine foliorum, facũdiam „
sermonis: in numerositate fructuum, multitudinem „
eruditionis: in esca, vniuersorum doctrinam æ- „
dificationis: in subiectione bestiarum, rigorem „
seue-

Richard. Victor. lib. 1. de erudit. inter hom. c. 19. & 20.

seueritatis: in cohabitatione volucrum, prouidentiam circumspectionis. *Quis ergo*, inquit, *nisi insanus, in tanto mutabilitatis ancipiti, sibi securitatem promittit, si verè aliquando talis fuit, qui postea succissus cecidit? verè vt Scriptura dicit: beatus homo, qui semper est pauidus; nescit enim, quid futura pariat dies.*

Nec minus anxium, solicitum ac circumspectum quemque nostrum vult Apocalypticus ille Angelus, dum ait: *tene, quod habes, vt nemo accipiat coronam tuam.* (Apoc. c. 3.) Quemadmodum Sapricio accidit: fuit Nicephoro (vt Metaphrastes commemorat) familiaritas cum Sapricio Sacerdote, à teneris contracta; ea cum pueris crescere, & adolescere non exiguo virtutis incremento cum adolescentibus visa. Demum præter opinionem omnium, in graue odium vertit. Interea sæua in Christianos tempestas Antiochiæ exorta, turbine suo etiam Sapricium inuoluit; at ille omnia fortiter & constanter pro Christo tolerauit, iamque ad coronam vocabatur, cùm semel iterumque Nicephorus ad genua eius accidit, lacrimansque à Martyre veniam rogat, daret hanc moriturus pro Christo, si non sibi, certè ipsi Christo mortuo inter preces pro hostibus fusas. Audiebat hæc Sapricius, neque tamen qui mundum, carnem, & Cacodæmonem triumphârat, seipsum vincere voluit; sed nec verbis, nec oculo dignatus Nicephorum est. Ergo quam iam tenere videbatur coronam, placuit cælo, alteri tradere. Ceruicem præbere iussus, mortem turpi vitâ redemit, & Christi Sacerdos, facere Eheu! Ioui promittit, nec quidquam per omnes superos obtestante Nicephoro, non referret, quem cælo iam posuisset pedem: non dimitteret, quam iam iam prensabat palmam. Quid fit? *cecidit corona capitis eius*, (Thren. 5.) & è vestigio succurrit ipse Nicephorus in locum eius, ac succedaneam victimam offerens, in aliena præmia inuolauit, atque alterius coronam accipere meruit.

Idem ne & vobis in suprema cum morte lucta accidat, attendite: ne pertinaci odio, ne inuidiæ malo, ne vindictæ cælo, ne luxuriæ aut iniustitiæ stimulo concitatus, coronam, quam tibi iam tenere videris, amittas, eamque diabolus tibi eripiat. Quod disertè satis eminentissimus ille è Dominicana familia Doctor insinuat, in illud Apoc. 3. (Hugo Card. in Apoc. c. 3) *Tene, quod habes, vt nemo accipiat coronam tuam.* Vbi sic disserit: *Nemo, id est nullus homo. Secundò, non diabolus: quia hæc est magna diaboli inuidia, quòd homo coronam accipit, quam haberet diabolus, si stetisset.* Quid, quòd alios rerum temporalium penuria, bonorum iactura, improborum calumnia, morborum, aliorumque cruciatuum lancina, per impatientiam, pusillanimitatem, diffidentiam, aut desperationem, coronam, quam se tenere arbitrabantur amittere faciat. Vt vni illi è quadraginta Sebastenis militibus, turpissimo transfugæ contigit, (Breuiar. Rom. 9. mart.) qui aliisio gelidum stagnum demersis, cruciatus impatiens, in tepida balnea desiliit, vbi mortem, eamque æternam inuenit. Interea cælo coronæ 40. delabuntur, & singulorum Martyrum capita ambiunt; dumque vnam de custodibus aliquis, vacare spectat, Christianum se proclamat, simul in aquas insiliens, coronam alteri præripuit, & palmam quasi in manibus confregit. *Miserabile spectaculum*, exclamat Basilius, (S. Basil. hom. de 40. martyr.) *miles transfuga Christi, ouis à lupo direpta, & miserabilius à vita perpetua excidens*, coronam amisit.

Felix, quem faciunt aliena pericula cautum.

Felix, qui tantorum virorum lapsus, quos adduximus, attentâ mente reuoluens, suum etiam à longe casum prospectat; sic tamen vt vnum hîc vos monitos velim.

§. III.

Discipuli crimina in Magistrum non refundenda, nec membri vitium toti corpori aspergendum.

HOc sæculares nonnulli, ceterum Catholici, cum Heterodoxia sibi familiare habent, integram Religiosam familiam, ob vnius næuum denigrare, traducere, execrari: filios, qui à Deo sæpe eo fine vocantur, vt ruinam illam instaurent, calumniis in totum ordinem grauissimis deterrent, & vi, & vinculis etiam iniectis attinere non dubitant. S. Thomas ex eo, quòd Iudas pessimus fuerit in cœtu optimo, infert, (S. Thomas opusc. 19. c. 10.) perperam maculam vnius membri religiosi, in vniuersum corpus transfundi.

Prolixiùs idem prosequitur Chrysostomus: *Si videris Sacerdotem indignum, non ob id etiam calumniari Sacerdotium debes; neque enim calumnianda res, sed ille solùm meretur onerari conuiciis, qui tanto bono abutatur. Non enim quòd Iudas proditor fuit, hoc Apostolicæ professionis crimen, sed vnius tantùm viri mens improba fuit*, (Chrysost. hom. de virtut. & vitiis.) quod variâ illustrat similitudine: *Medici quidem multi carnifices fuere, qui pro medela venena propinant, nec tamen artem vitupero, sed qui arte suâ iniquus abutitur. Et nautæ complures nauigia amiserunt, nec ideo ars nauigandi damnanda est.*

Quis amœnissimum viridarium contemnat, aspernetur, quòd inter pulcherrimos flores, inter præstantissimas plantas, araneus, aut bufo reperiatur? Solidius argumentum, & ad hominem inducit Hieronymus, qui Ecclesiam non damnandam ducit ex eo, quòd quidam praui & peruersi, velut zizania in medio tritici excrescant. Vnde Heluidium Hæreticum, cùm virginitati bellum indixisset, quia inter virgines, quasdam tabernarias esse proclamaret, sic confutat: *Ego, inquit, plus dico, esse in iis & adulteras, & quod magis mireris, Clericos esse caupones, & Monachos impudicos. Sed quis non statim intelligat, nec tabernariam virginem, nec adulterum Monachum, nec Clericum posse esse cauponem. Numquid virginitatis est culpa, si simulator virginitatis in crimine est? licet autem huius exemplum capere ab Ecclesia, & ex toto corpore, de vno membro argumentari. Nam etsi in Ecclesia multi tam perditè viuunt; ea tamen nihilominus sancta appellatur, neque id impedit, quo minus hæc fidelium vniuersitas à Paulo Apostolo sine ruga, & sine macula dicatur; quoniam ipsa per se institutio, quo modo à Deo condita est, non quo modo à plerisque deformata est, inspici debet.* (Hieron. lib. adu. Heluidium.)

Itaque si Ecclesia, in qua plures sunt mali, ac peruersi enormibus flagitiis decurpati, tamen sine macula, & ruga, tota pulchra & amica Dei vocitetur, quanto magis Religiones, in quibus plerique boni, casti, pacifici? *Quapropter etsi contristamur*, inquit Augustinus, (Augustin. Epist. 137.) *de aliquibus purgamentis; conso-*

lamur tamen etiam de pluribus ornamentis. Nolite ergo propter amurcam, quâ oculi vestri offenduntur, torcularia detestari, vide apotheca Dominica, fructu olei luminatiore implentur. Compello vos Auditores, an Senatum, an curiam secularem, Ecclesiasticam, euersam vultis, quia in ijs iniquus aut corruptus iudex repertus est? An statum vestrum matrimonialem contemptibilem, detestabilem existimatis, quia plures in eo & frequentiores adulteri, quàm praui Religiosi, numerentur? Hunc clypeum Africanus Doctor, horum calumnijs obiecit. Hippone in Cœnobio S. Augustini, graue inter duos exarserat iurgium, cùm alter alteri magnum crimen impingeret, vt necesse esset alterutrum ingentis culpæ reum esse, vel turpis facti, aut enormis mendacij. Qua de re cùm in populo non mediocris orta esset querela, Augustinus ad eos luculentam scribit Epistolam, quâ sic illos reprehendit: *Ad quid aliud,* inquit, *sudant illi, & quid aliud captant, nisi vt quisquis Episcopus, vel Clericus, vel Monachus, vel sanctimonialis ceciderit, omnes tales esse credant, sed non posse omnes manifestari? & tamen etiam ipsi, cùm aliqua maritata inuenitur adultera, nec proijciunt vxores suas, nec accusant matres suas; cùm autem de aliquibus, qui sanctum nomen profitentur, aliquid criminis, vel falsitatis* (etiam rarissimè) *sonnerit, vel veri patuerit, instant, satagunt, ambiunt, vt de omnibus hoc credatur.*

Augustin. Epist. 137.

Quæ calumnia hoc manifestiùs societatem nostram afflare consueuit, quod Oceani instar, putrida cadauera in littus omnibus spectanda eijciat: & toties in publicis curijs, cælibus, conuiuijs, totum corpus vapulat, quoties putre corruptumq; membrum, *ne pars sincera trahatur,* præscinditur. Quo in negotio, ignorantia sola carpit, quæ non capit. Ecquis porrò non probet vnum contagione infectum, tempori efferendum, ne in ceteros idem sese virus diffundat? Etiam cum sensu, & læsione propria subinde noxius sanguis emittitur, vt totius corporis incolumitas seruetur. Ita Reginæ Lusitaniæ admiranti aliquando perennem illum, vegetumque societati florem; & causam roganti, aptissimè respondit Collegij Rector, hanc esse, quia venam sibi societas aliquando incidit. Non absimilem similitudinem adduxit Ioannes Clasius, Nobilis in Academia Louaniensi quondam Theologiæ Doctor: hic cùm celeberrimus quidam Concionator esset dimissus, Iesuitæ, inquit, non solent aquam mundam effundere; sed fæcem & spumam solent abdicere. Vt appositè olim Humbertus Ordinis PP. Prædicatorum V. Generalis: *Oportet,* inquit, *vt Religio despumetur, ad hoc, vt in sua puritate seruetur. Vbi nulla est despumatio, est impuritas multa.* Quod ipse Christus innuere visus, dum Iuda ex cœtu Apostolorum digresso, subiunxit: *Nunc clarificatus est filius hominis*; sic prauis sublatis maior lux ceteris affulgere cernitur, quemadmodum candela, quam si emunxeris, clariorem lucem diffundet.

Imago 1. sæculi pag. 100.

Humbert. de erudit. Relig. lib. 1. part. 2. c. 3.

Ioan. 13. v. 31.

Inutiles in vite traduces, vtiliter resecantur: *non dabit inde minus*; sed eenotia, *snoyen doet bloyen.* Quod ipso nominis omine manifestum est: SOCIETAS IESV Anagramma. VITIOSA SECES. Huic rei consentit summorum Pontificum suffragium, è quibus illud Gregorij XIV. suffecerit audire oraculum, qui dum hanc dimittendi, & votorum obligationem tollendi potestatem confirmat: *eam,* inquit, *ratam & intactam esse volumus, tanquam rem magni momenti, ad Societatis* PVRITATEM *& conseruationem retinendam.* Vnde non incongruè Velasques noster, *polito Vir ingenio,* ad Religiones viridi obseruantiâ florentes, id potissimùm spectare affirmat, vt luxuriantes ramos amputent, illud enim Cantic. 2. *Flores apparuerunt in terra nostra, tempus* PVTATIONIS *aduenit,* sic aptè connectit, quasi ex eo florens Ecclesiæ ac Religionis status extiterit, quòd arescentium palmitum putatio viguerit: vti ad hunc locum annotauit Venerabilis Aponius: *tempus putationis aduenit, illud procul dubio, in quo pater agricola peritissimus putator sterilia sarmenta de vera vite Christo, vltionis amputat falce: eos scilicet, qui in se nullam similitudinem factoris sui, filij Dei, per imitationem boni operis ostenderunt. Æstiuum tempus namque putationis aduenit, quando ex vna stirpe corporis boni, separantur à malis, ne vicinitate malorum pereant boni.* Bene *peritissimus putator,* qui eos amputet, qui vanitate frondium, nascentis vineæ fructus, aut zizaniorum instar exurgens ac efflorescens triticum supprimerer; quam causam allegat S. Isidorus Pelusiota, adeò seuerè sub nascentis Ecclesiæ exordium Diuum Petrum in Ananiam & Saphiram animaduertisse: *Nam cùm tunc,* inquit, *Euangelij sementē facere incepissent, ac statim enatā zizania conspexissent, sapienti consilio ea confestim euulserunt, ne vnà cum tritico aucta, futuro igni ad vltionem seruarentur.* Consimili zelo Paulus incensus clamat: *vtinam & abscindantur, qui vos conturbant;* vbi Anselmus *sicut Dominus in Euangelio præcepit, membra, quæ nos scandalizauerint, abscindi vult, & projici à nobis: vt quia isti pseudo-Apostoli scandalum generant inter eos, separentur penitus & alienentur ab eis.* Quare autem Apostolus inter suos mitissimus, hos in gladio percutere, & resecare statuerit, respondet Hieronymus: *Fermentum à massa vicinia remouendum: secanda putrida carnis: & scabiosum animal à caulis ouium repellendum, ne tota domus, massa, corpus, & pecus ardeat, corrumpatur, putrescat, intereat.* Errant itaque grauissimè, qui hac de causa superiores, aut Religiosum institutum, aut Patres familias inclementiæ ac seueritatis coarguant; quibus aptè respondet Origenes: *Quæ est ista bonitas, quæ est ista misericordia? vni parcere, & omnes in discrimen adducere.* Nec minus opportunè Bernard. Epist. 102. ad quemdam Abbatem: *Ne timeas esse contra charitatē, si vnius eiectione, scandalum multorum recompensaueris pace: quippe qui suâ fortè malitiâ fratrū cohabitantium turbare facilè poterat vnanimitatem,* & post pauca, neruosè concludit: *Melius est enim, vt pereat vnus, quàm vnitas.* Atque hoc quæ hactenus de Religiosis, diuinus Ecclesiastes Patribusfam. in famulis, ancillis, pedissequis, ephebis prauis resecandis ac expellendis inculcet.

In Biblioth. script. sect.

Velasques in Philippens. c. 1. v. 2. annot. 3. n. 7.

S. Isidor. Pelusiot. l. 1. Epist. 381.

ad Galat. 5. 12.

Hieron. ad Galat. 5.

Origenes hom. 7. in Iosue.

S. Bernard. Epist. 102.

Alterum est, parentes, viros integerrimos, sanctissimos, totamque familiam præclaris factis & virtutibus illustrem, notari, obscurari, turpissimè à maleuolis proscindi, ob vnius filij prodigi, filij perditionis nequitiam; quasi verò Aquilæ non imbellem quandoque progenerent? quasi verò ex optimis parentibus, non pessimi filij subinde editi sint? Quis obsecro sanctior Samuele? quem Theodoretus: *Virum diuinissimum* appellat. Psaltes regius *vir secundùm cor Dei*; de his tamen sic loquitur Hieronymus: *Samuel vir beatus, & iustus, filios pessimos genuit, qui non ambulauerunt per viam patris Et Dauid, de cuius Christus natus est semine, duos genuit filios, Amnon & Absolon, quorum alter fratris, alter patris exstitit parricida.* An curam filiorum illis parentibus tam pijs, tam prudentibus, tam sanctis, anmo-

Theodoret. q. 24. in 1. reg.

Hieron. in c. 65. Esaiæ.

an monitionem defuisse arbitramini? Quis iustior Noë, qui impudentem filium nactus est? Moyses vir tantus, vt de eo Gregorius Nyssenus & Philo Hebræus: *Moysem stupori fuisse omnibus, tanquam nouum naturæ miraculum, incertis qualis mens habitaret in eius corpore, humana an diuina*; & tamen filios habuit tam degeneres, vt virtute paternâ spretâ nemo aptus esset, quem sibi sufficeret. Vnde Chrysostomus: *Quid Moysis liberis profuit paterna cura iustitia, cuius illis non successit imitatio? Itaque non ad illos patris imperium, sed ad eum, Respublica administratio migrat, qui illius erat filius virtute.* Ita & Adam, ita & Abraham, ita & Heli, innumerique de facto viri probi & sancti, improbos, perfidos, perduelles in familia habent filios, quorum parentes illud illustrissimi Præsulis, qui omnia complexus est, in solatium adferre possunt testimonium: *Quantumlibet vigilet disciplina domus meæ, homo sum, & inter homines viuo: nec mihi arrogare audeo, vt domus mea melior sit, quam arca Noë, vbi tamen inter octo homines, reprobus vnus inuentus est. Aut melior sit, quàm domus Abrahæ, vbi dictum est: ejice ancillam, & filium eius. Aut melior sit, quàm domus Isaac, cui de duobus geminis dictum est: Iacob dilexi, Esau autem odio habui. Aut melior sit, quàm domus ipsius Iacob, vbi lectum patris, filius incestauit. Aut melior sit, quàm domus ipsius Dauid, cuius filius cum sorore concubuit: cuius alter filius, contra patris tam sanctam mansuetudinem rebellauit. Aut melior quàm cohabitatio ipsius Domini Iesu Christi, in qua vndecim boni, perfidum & furem Iudam tolerârunt. Aut melior sit postremo, quàm cælum, vnde Angeli ceciderunt.*

Nyssen. in vita Moysis. Philo lib. 1. de vita Moysis.

Chrysost. hom. 9. in Matth.

Augustin. Epist. 137.

Illud denique eiusmodi parentibus solatio, & obtrectatoribus freno esse debet, vnum discolum ac rebellem filium, alijs non raro miserabili catastrophe, omnibus ad virtutem & probitatem stimulos subdere: quemadmodum ruina Angelorum, alios confirmâsse tradit Ambrosius, Bernardus, Rupertus, alijque, vt apud S. Raynaudum videre est. Adeò vt si Iudas vnus sit in familia, diuina prouidentia fiat, vt & Matthias aliquis oriatur, super quem cadat sors Domini & benedictio omnis, quique totius familiæ splendorem tueatur & amplificet. Id ipsum & nos omnes, te sanctissime Apostole deprecamur, vt inter tot cum proditore Iuda à Domino recedentibus, tecum in æternum frui mereamur sorte sanctorum.

Raynaudus de Iuda proditore pag. 41 &c.

FESTVM

FESTVM
SANCTI IOSEPHI.

Nemo natus est in terra, sicut IOSEPH. Eccli. 49.

Deque viri collo, dulce pependit onus. Ouid 2. Fastor.

ARGVMENTVM.

Quis, quantusque sanctissimæ Dei Genitricis Sponsus, multis ante hac incognitus, Iosephus exstiterit, hoc primùm argumento erit, quòd *Virum Mariæ* fuisse, diuinâ fide manifestum sit. Etenim si in omni bene ordinato connubio, maximè paritas & similitudo coniugum inter se spectanda sit; vbi quis Iosephum, *virum Mariæ* audierit, eum & gratiâ, & vitæ sanctimoniâ, & generis excellentiâ, & animi, corporisque castimoniâ, omnium denique virtutum abundantiâ, ei simillimum fuisse, dubitare neutiquam debet. Atque hîc Parentes obiter commonebimus, ne filias suas viro heterodoxo, homini temulento, turbulento, aleatori, scortatori, quamuis opulento, iungi sinant. ipsos verò Adolescentes, & Adolescentulas adhortabimur, vt potius exemplo Iosephi, Mariam sibi in sponsam assumant, suamque virginitatem castis nuptijs, Agno immaculato deuoueant. Alterum est Iosephum supra omnes cælites, dignitate, & auctoritate valere plurimum, quòd filij Dei Pater esse meruerit. Qua prærogatiuâ cùm tantum consecutus sit, vt omnia posse videatur, vnum superest, vt eum nobis omni pietatis cultu demereri, omni affectu complecti, omni veneratione prosequi studeamus.

§. I. *Faciamus ei adiutorium simile sibi.* Gen. 2.

Eccl. 49. §. II. *Nemo natus est in terra sicut Ioseph, qui Pater filij Dei dictus, & creditus est.* Bern. Serm. 2. super missus.

§. III. *Constituit eum Dominum domus suæ, & principem omnis possessionis suæ.* Psalm. 104.

FE-

FESTVM
SANCTI IOSEPHI.

Cùm esset desponsata Mater Iesu, Maria, Ioseph. Matt. 1.

Hieron. de script. Eccl.

SAnctus Gregorius Nazianzi Antistes, quem Basilius *vas electionis, puteum profundum, os Christi* nuncupauit: Hieronymus, *Virum eloquentissimum, Præceptorem suum* deprædicauit: Ruffinus, *Virum per omnia incomparabilem, splendidissimum lumen scientia* indigetauit; Hic Theologorum Doctor, & Orator eximius, in funebri sororis suæ panegyri, vbi illam à pluribus naturæ, ac gratiæ dotibus in cælum extulisset, maritum eius laudaturus, in medio orationis suæ cursu subsistens, ait: *Vultis vno verbo, Virum describam? vir erat illius* (scilicet Gorgoniæ) *nec enim scio, quid amplius dicere necesse sit.*

S. Gregor. Naz. orat. 11. in funere Gorgoniæ sororis suæ.

VIR ERAT ILLIVS, *cui vnus rubor placebat, quem pudor affert; vnus candor, quem parit abstinentia: nam pigmenta ac fucos, scenitis, & meretricibus relinquebat.*

VIR ERAT ILLIVS, *quæ corpus pene sine cibo, velut materiæ expers retinebat, & ante mortem mori cogebat.* VIR ERAT ILLIVS, *quæ noctes insomnes diuinis Psalmodijs traducebat, & tenera membra solo insternebat.* Atque vt alia omittam, VIR ERAT ILLIVS, de qua in eleganti, & prolixa oratione sua præfatus est, *non vltra veritatis metas, sed infra veritatem se subsistere*, atque omnia compendiose complexum fuisse dum dixit, VIR ERAT ILLIVS Gorgoniæ; innuens, fieri non posse, vt vir tam piæ, tam integræ, tam sanctæ coniugis, pius, integer, & sanctus non sit. Potiori iure dicam ego; *vultis scire*, quantâ puritate, pietate, prudentiâ, modestiâ, sanctitate, meritis, dotibus corporis & animi S. Iosephus exornatus sit? *vno verbo Virum describam.* IOSEPH AVTEM VIR EIVS. *Vir erat illius* (nempe Dei Matris, qua nihil in terris, nec in cælis maius, aut excellentius creari, vel excogitari potest) cùm in eo omnia, vt videbimus, contineri videantur.

Matth. 1. S. Thom. 1. p. q. 25. a. 6. maternitas in tribus, qua Deus non potest facere maiora.

filius hunc sibi ab æterno, vt demonstrabimus, in patrem, ac matris suæ sponsum elegerit, iure longè meritissimo vsurpare possum illud Gregorij: *Vultis, vno verbo virum* (Iosephum) *describam? vir erat illius*, (non Gorgoniæ sed Deiparæ) VIR ERAT ILLIVS, quæ maculâ originali, & ab omni fomite, ac fuligine peccati, immunis fuit. VIR ERAT ILLIVS, *in qua omnes thesauri sapientia, & scientia Dei sunt reconditi; quæ*, vt Albertus Magnus Lib. de B. Virg. c. 96. *perfectius, quàm Adamus in sopore, & quàm Ioannes super pectus Domini, & quàm Paulus in raptu, cognouit mysteria supernaturalia.* Scripturas omnes penetrauit, & quidquid Prophetæ diuinâ reuelatione, ac summi Ecclesiæ Doctores humanâ, diuinaque scientiâ assecuti sunt, longè perfectiùs. *Maria, Magistra Magistrorum, etiam Apostolorum*, vt Rupertus loquitur, complexa est.

S. Anselm. hom. super Euang. Luc. 10.

Vide Vegal Theolog. Mariana p. g. 501. & 414.

VIR ERAT ILLIVS, quæ etiam corporis venustate, miraculum pulchritudinis, & *pulcherrima rerum omnium pulchritudo* exstitit. VIR ERAT ILLIVS, quæ illibatâ corporis, & mentis puritate, ipsis Angelis antecelluit. VIR ERAT ILLIVS, quæ gratiâ, virtutibus, meritis, sanctitate, dignitate, omnes infinito interuallo exsuperauit: *reliquis enim gratia, & virtutes per partes fuerunt distributa; at Deipara id omne quod alteris dispersum fuit*; ideóque tota gratiæ effudit plenitudo, siue vt ait D. Thomas, *in qua debuit apparere omne, quod perfectionis fuit*, vt proximè dicemus festo Annunciatæ Virg.

Greg. Nicomed. orat. præsent.

B. Pet. Damian. Serm. de Assumpt. Virg.

S. Thom. in 4. dist. 10. q. 3. a. 1.

Quæ omnia, vt in virgine Matre, summa, & ineffabilia reperta sint; in Iosepho quoque, etsi dispari, vicinissimâ tamen ratione excelluisse, vt *Adiutorium simile* Mariæ esset, & argumentorum vis, & virorum Doctorum Auctoritas comprobabit.

Audi *insignem pietate virum*, eruditione præclarum, Cancellarium Parisiensem: *Decuit, vt Maria tantâ puritate niteret, quâ sub Deo maior nequeat, intelligi, vt sanctus Anselmus ait, ita decuit, vt Ioseph tantâ prærogatiuâ polleret, qua* SIMILITVDINEM, *& conuenientiam exprimeret talis sponsi, ad talem sponsam, de qua natus est Iesus, qui vocatus est Christus; & vt potest colligi ex Matt. 1. beatissimus Ioseph fuit super omnes homines purus*, SIMILIS *Virgini gloriosæ.* Nec minus disertè S. Bernardin. Senensis: *quomodo cogitare potest mens discreta, quòd Spiritus sanctus tantâ vnione* (coniugij scilicet) *vniret menti tanta Virginis aliquam animam, nisi & virtutum operatione* SIMILLIMAM! *vnde credo, Ioseph fuisse mundissimum in virginitate, profundissimum in humilitate, ardentissimum in charitate, altissimum in contemplatione*: VT ESSET ADIVTORIVM SIMILE VIRGINI.

Gerson in Ioseph.

S. Bernardin. tom. 3. serm. de S. Ioseph. art. 2. c. 1.

§ I.

Faciamus ei ADIVTORIVM SIMILE *sibi*. Gen. 2.

POstquam rerum omnium Conditor Deus, primum humani generis parentem Adamum procreâsset, dixit: *faciamus ei adiutorium simile sibi*, Coniugem nempe, illi non solùm naturâ, specie, indole, genio, & ingenio similem; sed etiam donis gratiæ, & iustitiæ originalis, aliarumque virtutum, quas Adamo infuderat, simillimam efformauit; diuinâ suâ prouidentiâ aptè disponendo, vt in coniugio mores, amores, affectus, virtutes, optimè secum attemperarentur: etenim

Si quâ voles aptè nubere, nube pari.

Ouid. Epist. 9. ad Deian.

Cùm itaque Spiritus sanctus in hoc castissimo connubio sanctissimi Iosephi, cum Virgine Maria Paranymphus, & pronubus exstiterit, & Dei

1. Vnde credo illum labe originali detersâ, in vtero sanctificatum, atque omnis fomitis expertem fuisse, vt Gerson Serm. de Natiuitate Virg. habito in Concilio Constantiensi, qui hoc ipsum ex antiquo Hierosolymitano officio confirmauit. Idque Theophylus, Chrysostomus, Isidorus, Isolanus, Ioannes Eckius, Iacobus Christo-Politanus Episcopus, Christophorus de capite fontium

Gerson cit. Salmeron. tom. 3. tract. 9. Isid. Isolan. lib. de S. Ioseph. Ioan. Eckius serm. de S. Ioseph. Iacob. Christo-Polit. in magnificat. Christoph. de capite font. l. 3. de perpetua Virg. Mariæ & Ioseph.

tium Archiepiscopus Cæsariensis, antiquum Carmelitarum officium, Carthagena, alijque tradidere. Quod vel ex illo Ecclesiast. 49. probari potest: *nemo natus est in terra, vt* IOSEPH, *qui natus est homo*. Itane verò, non ei similis est, quia natus est homo? an non homines vniuersi tales nascuntur? insigne in hoc mysterium latere necesse est. Per hominem, virum iusti intelligi volunt S. Gregorius, Hieronymus, V. Beda, Arnobius, alijque; significatum proinde per Ioseph antiquum, qui noui erat figura, illud priuilegium putamus (inquit „ Elias de Theresa) *quo vti sponsa sua simillimus fo-* „ *ret*, hanc à Deo gratiam recepit, vt in matris vte- „ ro, ab originali culpa purgatus sanctificaretur. Vnde Hugo Cardinalis, illud Ecclesiastici: *nemo natus est in terra, sicut* IOSEPH, sic exponit: NEMO SIMILIS EI FVIT.

Greg. in moral. Hieron. in Michæam. Beda in Gen. Arnob. in Psal. Elias de Theresa tom. 1. in præfat. Hugo Card. in Eccl. c. 49.

2. VT ESSET ADIVTORIVM SIMILE VIRGINI, ipsa sanctissima coniux, omnia mentis suæ secreta, & ipse Dei filius sapientiæ suæ thesauros, & cordis sui, in quo omnia continentur, Iosepho concredidit arcanum, ipso Doctore suffragante mellifluo: *Verè de domo Dauid, verè de regia stirpe descendit vir ille* (vti & Maria) IOSEPH *nobilis genere, mente nobilior. Prorsus filius Dauid, non tantum carne, sed fide, sed sanctitate, sed deuotione; quem tanquam alterum Dauid, Dominus inuenit secundùm cor suum, cui committeret* SACRETISSIMVM, ATQVE SACRATISSIMVM *sui* CORDIS ARCANVM: *cuique tanquam alteri Dauid, incerta* ET OCCVLTA *sapientiæ suæ manifestauit.*

Bernardus hom. 2. super missus.

3. VT ESSET ADIVTORIVM SIMILE VIRGINI, in illum aptissimè cadit illud Geneseos 49. IOSEPH *decorus aspectu, filiæ discurrerunt super murum*, vt formam eius venustissimam contemplarentur; sic etenim de sponso Mariæ Eusebius Cæsariensis: *Aderat*, inquit, *Iosepho libertas animi, pudor eximius, iustitia, modestia, prudentia summa; sed pietate in Deum maximè præstabat*, ERATQVE MIRABILI CORPORIS PRÆDITVS FORMOSITATE; vt post virginem matrem nemo mortalium Christo, qui fuit *speciosus præ filijs hominum*, similior, & per consequens formosior fuerit, vt grauissimi Auctores censuêre.

Euseb. Cæsariens. l. 7. de præp. Euang. c. 1.

S. Iustin. m. in Dial. cont. tryph.

Nec hic vt passim decantatur:

Lis est cum formâ, magna pudicitiæ;

Gerson Serm. de Natiu. Virg. Bernardin. de S. Ioseph. Molan.

4. Sed VT ESSET ADIVTORIVM SIMILE VIRGINI, quantâ corporis animique puritate Ioseph præcelluerit, vel hoc vnicum efficacissimo argumento sit, quòd huic virginem matrem, arctissimo connubij vinculo adstrictam, custodiendam tradiderit; quam singularem prærogatiuam Hipponensis Antistes hisce verbis illi gratulatur: *habe Ioseph cum Maria coniuge tua virginitatem membrorum, quia de virginibus membris virtus nascitur Angelorum. Sit Maria mater Christi virginitate seruatâ; sis autem & tu Pater Christi, curâ castitatis, & honorificentiâ* „ *virginitatis*. Accessit quoque morum similitudo, „ frequens ac diuturna familiaritas, & cohabita- „ tio (absque vlla occasione dissidij vel riæ) ex qua vt peruersus cum peruerso, ita bonus cum bono agendo, non potuit non Iosephus virgini proximè, vt ouum ouo, & lilium lilio assimilari. Vnde Rupertus l. 2. in Cant. ad illa verba: *Dilectus meus mihi, & ego illi, qui pascitur inter lilia*; quæ, inquit, *sunt lilia, nisi dilectus sponso* IOSEPHO, *&* [illegible] *verè ambo illa, videlicet pro virginalibus nuptijs, & cohabitatione castissima.*

S. August. Serm. 14. de temp. festo Natiuit. Dom.

Suarez 3. p. tom. 2. disp. 8. sect. 2.

5. Illud insuper obseruandum, VT ESSET ADIVTORIVM OMNINO SIMILE VIRGINI, eam dilecto suo sponso, omnium meritorum ac diuinorum charismatum, quibus Ioseph non ita dotatus erat, participem fecisse, vt gloriari possit in hisce nuptijs virginis: *Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa*. Idque non ex eo dumtaxat, quòd vtriusque coniugis bona per matrimonium fiant communia, sed vel ex eo maximè, quòd Maria, omni, quo potuit, cordis affectu, gratias sibi à Deo vbertim concessas, ob arctissimam animorum vnionem, dilectionemque, in sponsum refuderit, vt rectè dixit ac docuit S. Bernardinus: *quia reuera virgo, quanta erat vnitas matrimonij in spirituali amore, agnoscebat & sciebat, Iosephum sibi à Spiritu sancto datum in sponsum, & in sua virginitatis fidum custodem, & ad participandum secum in charitatis amore, & obsequiosa solicitudine diuinissimam prolem Dei; idee credo, quòd totum ex cordis affectu, eum sincerissimè diligebat. Cumque omnia, quæ sunt* VXORIS, SINT VIRI, CREDO, *quòd beatissima Virgo totum thesaurum cordis sui, quem Ioseph recipere poterat, ei exhibebat*. Addit: *cùm virgo tot, & tanta peccatoribus impetret sceleratis, quanta putas impetrauerit Iosepho sponso?*

Sap. 7.

S. Bernardin. Serm. de S. Ioseph tom. 3.

Quæ omnia luculenter confirmat *Doctor ille eximius* Franciscus Suarez, vt illum Paulus V. Pontifex maximus non semel compellauit; B. Virgi- „ nam eximiæ gratiæ dona, & auxilia sponso suo, „ quem singulariter diligebat, exoptâsse, suisque „ orationibus impetrâsse. Nam si verum (vt reue- „ ra est) vnum ex efficacissimis medijs ad obtinen- „ dum à Deo gratiæ dona (cùm omnia nos habere „ voluerit per Mariam) esse deuotionem erga Vir- „ ginem, eiusque intercessionem; quî credi potest, „ sanctissimum Iosephum Virgini dilectissimum, „ ac deuotissimum per illam non obtinuisse exi- „ miam sanctitatis perfectionem? Refert Nazian- „ zenus Orat. 11. de sorore sua Gorgonia, eam vnum hoc ad omnia accedere cupiuisse; *Vt maritum quoque perficeretur, vt sic tota corpore consecraretur, & non dimidia tantum ex parte, initiata discederet, ipsiusque aliquid imperfectum relinqueret*: atque hoc precibus impetrâsse. Si ergo hoc fuit insigne charitatis in Gorgonia, quod viri imperfectionem, quodammodo suam existimauit, quodque perfectionem eius desiderauit, & obtinuit; multo altiori ratione, ac modo, huiusmodi amor Virgini est attribuendus.

Biblioth. script. sacr. Suarez 3. p. tom. 2. disp. 8. sect. 2.

Porrò quid viro conferat integritas, modestia, pietas probitas coniugis suæ, expressit Ecclesiast. c. 26. *Mulieris bonæ, beatus vir*, & Paulus 1 Cor. 14. *Sanctificatus est vir infidelis, per mulierem fidelem*; vt Adrianus per Nataliam, Clodouæus per Crotildem, Valerianus per Cæciliam, Sisinius per Theodoram, Marius per Martham, Vesalius per Gorgoniam.

Non possum quin, quod hisce castis & pacificis Iosephi & Mariæ nuptijs proprium est, & ad commendationem virginitatis ac dilectionis mutuæ valet plurimum, adferre insolens, & vt existimo plerisque vestrum inauditum. Auctorem prodo S. Gregorium Turonensem, de duobus coniugibus, qui se etiam mortuos complexi sunt in sepulchro: defuncto namque quodam Hilario, viro senatorio, anno vertente obijt & vxor, quæ cum eodem tumolo satis capaci conderetur, *subitò eleuata vir dextera, coniugis ceruicem amplectitur, quod admirans populus, deposito secessit operculo, cognouitque, quæ eis castitas, qui timor in Domino, quæ etiam inter*

Greg. Turon. de gloria Confess. c. 42. Ferrandus de reliquijs pag. 427.

ipsos

ipsos dilectio fuisset in sæculo, qui se ita amplexi sunt in sepulchro.

Quid mirum tam raros illiusmodi inter mortuos cerni complexus, qui in viuis ita discoli vixère coniuges, vt in æternum à se, & Deo separandi sint?

Huic subiungit & alterum non minus admiratione dignum, par coniugum, qui suam illibatam sponso virginum, castimoniam consecrârunt: *Vxorem prius vitâ functam, non multò pòst, maritus insequitur. Porrò cùm vtriusque sepulchrum è diuersis parietibus collocatum fuisset, & virum quidem ad meridiem, alterum ad septentrionem, miraculi nouitas, quæ eorum castitatem manifestaret, apparuit. Nam manè facto, cùm ad locum populi accederent, inuenerunt sepulchra pariter, quæ inter se distare reliquerant; scilicet vt quos tenet socios cælum, sepultorum hîc corporum non separet monumentum. Hos vsque hodie duos Amantes vocitore incola loci voluerunt.* Ita qui in vita castè, & vnicè dilexerunt se, in morte non sunt separati. Si plures æmulatores nuptiarum Iosephi & Mariæ existerent, plura eiusmodi amantium prodigia expectari possent.

S.Greg. Turon.l.cit. c. 42. & hist. Franc.c. 42. Ferrand. cit.

Denique vt hîc concludam, quàm Virgini Iosephus, gratiâ, virtutibus, meritis, sanctitate, dignitate simillimus fuerit, ex dicendis patebit.

Quæ verò hactenus audîstis, quandoquidem & solidâ ratione, & certis testimonijs comperta sint, rectius ac veriùs huic matrimonio congruit quàm quod de parentum suorum connubio D. Nazianzenus asseruit: *Sic existimo, si quis ab vltimis terrarum finibus, atque ex vniuerso hominum genere præstantissimum coniugium conciliare studuisset, nullum vnquam hoc præstantius, aptiusq; reperire potuisse.*

N·zian. orat. 19.

Nunc ad vos me conuerto Auditores, quibus

—— vincla iugalia curæ

Virg. l.4. Æneid.

vos Adolescentes, Adolescentulas, vosque cumprimis parentes admoneo, vt vnum illud spectetis, dum matrimonio liberi vestri iungendi, vt sit *adiutor simile*, vt sit paritas Religionis, conditionis, virtutis, pietatis, indolis, ac morum: ne filias vestras viro heterodoxo, aut parum timorato, quamtumuis nobili ac opulento; aut filijs vestris hæreticam tradere velitis, quod verissimè monet, & seuerissimè inculcat Ambrosius: *Caue Christiane, alienigenam, hoc est hæreticam, & omnem alienam à fide tua vxorem, ne accersas tibi: cum sancto sanctus eris, & cum peruerso peruerteris; si hoc in alijs, quanto magis in coniugio, vbi vna caro, & vnus spiritus est? Quomodo autem potest congruere caritas si discrepat fides?* & paulò pòst: *Sæpè illecebra muliebris decepit etiam fortiores maritos, & à Religione fecit discedere. Primò ergo in matrimonio Religio quæratur.*

S. Ambr. l. 1. de Abraham c. 7.

Tum par indoles, probitas, pietas, virtus in coniuge consideretur; ne homini turbulento, temulento, aleatori, scortatori, filias vestras mites, modestas, pias, virgineas iungi permittatis: etenim

Non bene inæquales veniunt ad aratra iuuenci.

Ouid. epist. ad deianira.

Quod tamen indies cernimus euenire, vt inter se Coniuges in his maximè diffideant: dum vxor piè ac probè instituta, quot hebdomadis, saltem mensibus, animum sacrâ exhomologesi expiare; maritus vix semel in anno. Vxor à teneris assueta, festis & dominicis Eucharistico epulo se reficere; maritus conuiuia, & popinas frequentare consueuit. Hæc sacrum Ecclesiasten numquam non de diuinis disserentem audire; hic verbum Dei auersari, & ad fabulas aures, animumque conuertere. Hæc templa & sacella Mariana visere; ille campos & villas obambulare. Hæc ante cubitum, Deum precari, conscientiæ latebras discutere, signo crucis se munire; hic bruti in morem, se in stratum conijcere; quæ emphaticè Tertullianus graui suo stylo exarauit, dicens: *Domino non potest* (vxor fidelis) *pro disciplina satisfacere, habens à latere, diaboli seruum ad impedienda fidelium studia, & officia: vt si statio facienda est, maritus de die condicat ad balneas; si ieiunia obseruanda sint, maritus eâdem die, conuiuia exerceat; si procedendum erit, numquam magis familiæ occupatio adueniat.* Nonne hæc, experientia quotidiana testatissima facit? stationes Christi patientis, aut afflictæ eius Matris obeundæ sunt; maritus vini, aut cereuisiæ balnea appetit. Ieiunium non modò sponte susceptum sextæ feriæ, aut Sabbathi, vxori solenne, sed etiam ab Ecclesia præceptum vrget; maritus conuiuium instituit. Instat solennis supplicatio; numquam maritus magis distentus, nec vnquam magis vxor ad custodiam domus amandatur. Quibus nuptijs, non abertâsse dicendus est, qui ipsum cacodæmona pronubium, ac paranymphum exstitisse, teterrimum omnis turpitudinis monstrum Veneream faces præluxisse, pronuntiauit.

Tertull. lib. 2. ad vxor.

Aliæ profectò vobis hodie nuptiæ, ô Virgines, aliud coniugium Iosephi & Mariæ, vobis parentes in exemplar propono, de quo libet cum Ruperto exclamare: *O coniugium cæleste, non terrenum! vnus spiritus & vna fides erat mens; sola illic carnis corruptio, defuit.* Nec mirum, cùm Nicephorus Calixtus de hisce nuptijs dicat: *Spiritus sanctus fuit huius connubij paranymphus, & pronubus.* Quomodo autem sese Paranymphum & Pronubum; seu procuratorem, Spiritus sanctus exhibuerit, describit S. Hieronymus in Historia de ortu B. Mariæ, vbi ait: *Pontifex ad consulendum Deum de more accessit. Nec mora, cunctis audientibus de oraculo, & propitiatorij loco, vox facta est: requirendum esse, cui virgo illa desponsari deberet, cunctos de domo & familia Dauid nuptiis habiles, virgas suas ad altare allaturos esse prædixit, & cuiuscumque virgulæ florem germinâsset, & in eius cacumine spiritus Domini, specie columbæ consedisset, eum esse cui virgo desponsari deberet. Euentus autem oraculo respondit, & Spiritu sancto specie columbæ, supra illius virgulam consedente, delectus est Ioseph.* Atque ita Spiritus sancti instinctu, & afflatu, Ioseph sumpsit sibi Mariam in coniugem suam. *O coniugium cæleste, non terrenum!* quia coniugum vita, *sine commixtione, tota fuit cælestis, & Spiritus sanctus amborum coniugalis amor.* Quæ duæ res in omni coniugio pietatem, & in virtute progressum impediunt, solicitudo scilicet placendi vxori, & cura rei domesticæ, Iosepho non modò impedimento ad perfectionem, & omnem sanctitatem, sed summo adiumento fuêre: quantò enim ardentius castissimam sponsam suam, Dei matrem amabat, ac religiosius obseruabat, eò magis diuinâ charitate æstuabat, & maiori sanctitate cumulabatur. Omnis verò cura, labor, solicitudo, quam familiæ suæ, Iesu & Mariæ sustentandæ insumebat, actus erant fidei, charitatis, misericordiæ, Religionis, ac excelsissimarum virtutum præstantissimi, quia circa Deum, eiusque sanctissimam Matrem versabantur; atque omnis hæc consuetudo mariti cum vxore, cum prole, in verbis, oculis, moribus, diuinam quandam sanctitatem spirabat.

Rupert. in Matt. c. 1.

Rupert. in Matt. c. 1.

At de terreno & carnali vestro connubio, meritò Apostolus pronuntiauit: *Qui cum vxore est, solicitus*

1. Cor. 7.

folicitus est, quæ sunt mundi, quomodo placeat vxori, & diuisus est, adeò vt hoc integrè dilectioni, & perfectioni repugnare videatur; quod ille manifesto satis indicauit, qui alijs ad cœnam inuitaris, ac perhumaniter se excusantibus, hic vt impedimentum grauissimum allegauit: *Vxorem duxi, & ideo non possum venire.* Numquid & quosdam vos inter reperire est, qui dum ad sacras epulas, ad cœlestem illam cœnam quot mensibus in refrigerium fidelium defunctorum inuitantur, illud reipsâ dicunt: *Vxorem duxi, & ideo non possum venire*; indulgentiæ tali loco lucrandæ sunt, *non possum venire*; concio audienda, sodalitium Marianum, S. Iosephi frequentandum, *non possum venire*, & vt verbis vtar Antiocheni Præsulis: *quoties dicimus, cur non rectè viuatis quo possum, inquiunt, alligatus vxori, liberis negotijs?* Quod ne & vos aliquando integerrimi Adolescentes, ac etiamnum castæ virgines depluretis, Mariam vobis hodie cum Iosepho in sponsam eligite, ei virginitatis vestræ annulum consignate, & sanctè adpromitto, nunquam vos feliciores, nobiliores, ditiores, beatiores nuptias contracturas. Quod vel per ludum eductus fuit Adolescens, qui cum inter suos, propter ædiculam Marianam, in suburbano sitam pilâ lusitaret paulò quàm ceteri tersiur, delicatiorque, cùm pilam semel iterum que non malè redditam expulisset, sensit ab eo repercussu manum insordescere. Ac fortè annulum in digito tum gestabat, quem amorabertimè factum, & palâ, gemmaque venustum, à nescio qua parthenope incautus acceperat; eoque impensè charum, ne quâ in ludum rumperet, aut certè cum manu reliqua contaminaret, vel excuteret, decreuit exuere, subijt que in sacello latebras quærere; quo dum è turba, ludoque se proripit, conspicit in ara, virginis insigne, in cuius amplexu diuinissimus infans, hiantibus labellis suauissimè renidens. Ergo Adolescens, dum inter manus gemmantem annulum versat creber, rotatque, videt opportunè digitum indicem in Virginis effigie, præter ceteros arrectum, ita rigere, vt videretur eius articulis insertigemma percommodè posse. Hic ille iam lusi, & ludi, & sociorum oblitus ab imaginis aspectu, paulatim ad meditanda cœlestia abreptus, cæpit ibidem in genua procumbere; & alias curas de alijs amoribus versare. Equidem sic secumquem amo annulum, cui rei circumfero amens, & ne inquinetur hic, aut deperdatur tam cautè asseruo, nisi vt vanâ me pulchritudine, vanus ipse delectem? nempe donum id hominis est, & hominis cuius? mecum vtique, aut etiam ante me perituri. Quid si carnalea nuptias cœlestibus commutem, & omnium virginum speciosissimæ, me Virginem hoc annulo despondeam?

Dixit, & aspecta miratus imaginis ora,
Hæc ait, hac auro est digna puella meo.

Simul annulum sibi detractum expedit, eoq; extentum Virginis digitum gaudens induit; nec annulum dumtaxat suum commendat, sed se quoque totum in custodiam ei, clientelamque tradit; quin etiam ferunt, vt sponsalia cum Virgine, quemadmodum Iosephus noster, iniuisse non dubites, repudiatis nuptijs (ad quas fortè tunc inuitabatur) illibatæ pudicitiæ florem in Mariæ tutela conseruare decreuisse. Id autem donum Virgini gratum accidisse, euentus ostendit; vix etiamdum digito Virginis annulum indiderat, cùm primores manus articulos, cæpit paulatim imago velut adductis neruis contrahere, digitoque introrsum reflexo, annulum acceptum sic includere, vt nisi vis fieret, indexque rumperetur, elabi manu, eximique porrò nequiret. Quod insigne spectaculum, vt oculos Adolescentis insperatò rapuit, facilè persuasit, vt animum induceret, donum Virgini placuisse. Igitur nihil vltra cunctandum ratus, hanc sibi sponsam præ omnibus mortalibus formâ, ac gratiâ longè excellentissimam acceptat, annulumque suum in æternum consignat:

——— serua aurum ait, optima serua,
Pulchrior in digitu sit mea gemma tuis;

Quæ ipsa si prius gemma non fuisset, iam certè contactu tuo disceret smaragdus, iaspis, & adamas esse.

Si quis, vel opæ vestiûm, alteri fortasse carnali, & mortali fidem addixit, & annulum desponsationis consignauit, aut acceptauit (in quibus nuptijs quod de fide est, tribulationem nec leuem, nec breuem, & hîc fortasse, & in æternum habiturus est) hâc celeberrimâ festiuitate, quâ Iosephus cum Deipara, *Matre pulchra dilectionis*, annulo maritali æternam virginitatem Deo vouit, se suaque omnia, corpus & animam affectus & amores omnes consecret, dedicetque, mille benedictionibus hisce tam castis nuptijs cumulandus.

Nunc ad alteram Iosephi excellentiam, quâ maior in tertis (Mariam si exceperis) nemini mortalium collata est, progrediamur, quam deducit Rupertus in Matt. c. 1. *Verum Mariæ cum dicit, magnum & verum nomen beato Iosephi attribuit: quia ſi est vir Mariæ, est* PATER *Domini.*

Luc. 14.

S. Chrysost. hom. 4. in Matth.

Vincent. Bellouac. speculo l. 7. c. 17. Ioan. Magor. dist. 4. exemp. 1. Biderman. delicijs.

Eccli. 24.

Eccl. 46.

§. II.

Nemo natus est in terra sicut IOSEPH, *qui Pater filij Dei dictus, & creditus est.* Bern. serm. 2. sup. missus.

ORatur disertissimus olim curam Philippo potentissimo Macedonum Rege, verba factu rus, vbi laudum ipsius copiâ se obrui animaduertit, conuersus ad inuictissimum Monarcham, dixit: tacebo Philippe, magnificentiam & gloriam tuam: prætetibo illustrem maiorum tuorum prosapiam: silebo amplissimas regiones, ac regna, incredibili celeritate tuis armis subacta: silentij tenebris inuoluam quòd orbem vniuersum tuo imperio subiugâsti: nihil dicam de palmis, trophæis, triumphis, quos de profligatis hostibus reportâsti, solùm in supremam laudem tuam: *Hoc vnum dixisse sufficiat:* FILIVM TE HABERE ALEXANDRVM filium tam prudentem, tam potentem, tam magnanimum te habere Alexandrû. O gloriosissime Ioseph! innumeri qua calamo, qua linguâ, in tuarum laudum præconia copiosè excurrerunt, regium tuum stemma, virtutum decora, corporis animique ornamenta, supra omnes mortales extulerunt; at mihi cum oratore illo, hoc vnum dixisse sufficiat: FILIVM TE HABERE DEVM; filium te habere infinitâ prudentiâ, infinitâ potentiâ, infinitâ clementiâ, infinitâ opulentiâ, infinitâ bonitate & pulchritudine præditû, verbo vnico, FILIVM TE HA-

Sabellicus.

Isaiæ 65.

TE HABERE DEVM. Atque hic, *quis audiuit vnquam tale, aut vidit huic simile?* æternus ille Dei filius, Iosephum sibi in patrem adlegit; inauditum hoc à sæculo, vt filio potestas & libertas sit, deligendi sibi patrem ex omni hominum genere, quem voluerit. Id si vlli mortalium per diuinam potentiam, animæ v. g. à Deo, corpore nondum concepto, creatæ, concessum foret, num illa virum è vili stirpe, stolidum, deformem, peruersum, parentem suum exoptaret? quin potius origine illustrem, ingenio solertem, specie venustum, moribus probum, ac omnibus corporis animique dotibus præstantissimum adoptaret. Ex quo quisque vestrûm facilè conijcere potest, qualis quantusque Iosephus habendus sit, quem æterna Patris sapientia, ipse Dei filius in Patrem assumpsit: *Conijce*, inquit Bernardus, *ex hac appellatione, quâ meruit honorari adeò, vt* PATER DEI, *& dictus & creditus sit, quis & qualis homo fuerit ille* IOSEPH.

Bernard. serm. 2. super Missus.

Qua sola prærogatiuâ tantum gratiarum, meritorum, sanctitatis, dignitatis est consecutus, vt omnes omnium Sanctorum merita (vnam virginem si excipias) transcendere prohibeatur; quia vt ait S. Thomas: *Deus vnicuique Sancto confert sanctitatem, & gratiam ei muneri accommodatam, in quo illum constituit.* Idque S. Bernardinus de Iosepho expressè asserit: *Quando diuina prouidentia aliquem ad singularem gratiam, seu aliquem sublimem statum eligit, omnia charismata donat, quæ illi personæ sic electæ, & eius officio necessaria sunt, atque illam copiosè decorant. Vt patet in Moyse, Iosue, Abraham, Isaac, & Iacob, Dauid, & sic de alijs prophetis. Patet etiam in nouo testamento in virgine benedicta, in Apostolis, Euangelistis, Doctoribus, & in Religionum Institutoribus. Quod maximè verificatum est in* SANCTO IOSEPHO, *qui ab æterno Patre electus est.*

S. Thom. ad Rom. 8.

Suar. 3. p. tom. 2. disp. 8. sec. 2.

S. Bernardin. tom. 3. serm. de S. Ioseph.

Quod ad Sancti huius gloriam quantum contulerit, pluribus comprobabo, vbi nomen Patris non vanum & inane, vt nonnulli opinantur, sed priuilegijs, auctoritate, potestate supra omnem paternam, refertissimum fuisse ostendero. Aduertat Augustinus l. 2. de consensu Euangelist. c. 8. licèt Iosephus opinionem veri parentis solùm inter homines habuerit, qui Christi diuinitatem, & admirabilem conceptionem ignorabant; appellationem tamen *Patris*, non ab illis tantùm, sed etiam ab Euangelista, & ab ipsa etiam B. Virgine accepisse: Lucæ enim 2. dicit Deipara: PATER *tuus, & ego, dolentes quærebamus te.* Et Euangelista dicit: *Erant* PATER, *& mater eius, mirantes super his, quæ dicebantur.* Ex

Suar. p. 3. tom. 2. disp. 8. sec. 2.

„ quo intelligi potest, inquit doctissimus Suarez,
„ non sine singulari Dei ordinatione, nomen hoc
„ illi esse impositum: quia nec B. Virgo, nec S.
„ Lucas absque speciali Spiritus S. instinctu lo-
„ cuti sunt. Cùm ergo æternus Pater summa sapi-
„ entia, & prouidentia, hoc nomen sibi propri-
„ um, cum hoc viro communicauerit, satis signifi-
„ cauit, ad quantam dignitatem eum euexerit,
„ cum nomine simul officium, & curam paternam
„ magna ex parte tribuendo. Itaque habuit affe-
„ ctum, solicitudinem, & vt ita dicam *Patris au-*
„ *ctoritatem.* Quid vltra dici, aut conferri homini
mortali potest? Probat ex eo, quia per verum ma-
„ trimonium cum virgine contractum, quodam-
„ modo corporis eius dominus effectus est, quia
„ Paulus inquit; *Mulier corporis sui potestatem non*
„ *habet, sed vir.* Hinc ergo factum est, vt fructus
„ corporis virginei, quodammodo ad Iosephum
„ pertinuerit, vt enim dicitur instit. de rerum di-
„ uisione §. cùm in suo solo: *quod in alieno solo na-*
„ *scitur, vel ædificatur, sub illius dominium cadit, cuius*
„ *est solum.* Vnde etiam si miraculosè in horto ali-
„ cuius, fons nasceretur, illius esset, cuius est hor-
„ tus. Quia ergo terra virginea, de benedictione
„ Domini concepit, ad Iosephum, cuius erat ter-
„ ra, fructus illius benedictionis pertinuit. Atque
„ adeò filius Mariæ, fuit filius Ioseph. *O quanta dulcedine*, exclamat Diuus Bernardinus, *audiebat Ioseph balbutientem paruulum se* PATREM *vocare*, Pa, Pa.

Bernardin. tom. 3 serm. de S. Ioseph, a. 3. c. 2.

Ex quibus licet intelligere, intercessisse inter Iesum & Ioseph, singulare vinculum mutui amoris, quem vnquam filius patri dilectissimo, aut pater filio vnigenito exhibuit, aut exhibere potuit, nam vt Rupertus ait: *Spiritus S. paternum viro huic, qui nascebatur infantis amorem, penitus infuderat;* qui omnem, quo vnquam filij in parentes, aut parentes in filios flagrârunt amorem, longè exsuperauit: *Non enim vehementior est natura ad diligendum, quàm gratia.* Vultis filialis amoris in patrem testimonia, vultis peculiaris fauoris in Iosephum argumenta producam? Hæc tanta sunt, vt omnia omnium Sanctorum longè antecellant.

Rupert. in Matt. c. 8.

Amb. lib. de offic. c. 7.

Quis non illud beneuolentiæ signum stupendum existimârit, quâ Francisco Seraphico, & Magdalenæ de Vrsinis concessum est, Iesulum in cunis vagientem, in excessu mentis attentiùs contemplari? Nec minus cœlestis fauoris quis fortè duxerit, quo Theresæ de la Cerda, ordinis S. Dominici, videre licuit, sacris linteolis (corporalia vocant) iam lotis, & ad siccandum soli expansis, diligenter inuigilanti, ne quæ muscæ inficerent, infantem Iesum virgineis ijs pannis insidentem, seque inuoluentem? Verùm hæc Iosepho quotidiana erant, toties illum in cunis, linteolis, in lectulo dormientem visit & vidit? & quod amplius est: *Arbitror & Ioseph virum Mariæ*, inquit Bernardus, SVPER GENVA *frequenter illi puero arrisisse.*

Barry deuotion. de S. Ioseph.

Bernard. Serm. 43. in cant.

Quis non se mortalium felicissimum dictitaret, & liquidissimis gaudijs totus difflueret, si speciosum illum præ filijs hominum, cum Simeone sene vlnis excipere, & complexu stringere daretur? B. Ruffinus S. Francisci socius, totus in ectasim raptus, quia semel filium Dei in vlnis virginis conspexerat. At quis explicet, aut mente assequatur, quos amplexus, quæ basia Iosephus diuino huic infantulo, & hic Iosepho reciprocè impertitus fuerit? Quoties, quàm tenero affectu, vltro in patris collum inuolârit, charisque suis brachijs strinxerit:

In vita Ruffini cit.

Deq; viri collo, dulce pependit onus?

Ouid. 2. fastor.

Vbi illud mihi in mentem venit, potentissimos regni proceres gloriari, dum aureo vellere, quod è pectore appensum gestant, condecorantur; in hoc tamen illustrium equitum ordine, omnes vni Iosepho longè concedere debent, qui non è torque aureo, vellus aliquod gemmis vermiculatum, sed è collo suo Agnum immaculatum, suauissimum Iesum diuinis suis brachijs constrictum, pectore appensum gestauit:

Deq; viri collo, dulce pependit onus.

Ouid. 2. fast.

O sarcinæ pondus suaue! ô onus verè leue! nullus vnquam botrus è vite sua dependens, onus suauius esse potuit.

Hanc nos auream Iosephi sortem, & supra omnes aurei velleris equites eminere suspicimus, & eò nos pertingere posse diffidimus; dum interim si æstimare velitis, non minores vobis fauores Deus elargitur. Quid admiramini? an non vobis Agnum illum immaculatum, non è pectore gestare; sed intimo cordis sinu, quoties libuerit, stringere concessum est? At vbi fides, vbi amor, vbi ardor, vbi ille niueæ mentis candor, vbi virgineæ vestræ manus, os, oculi, quibus illum cum Iosepho contractetis? Hæc à vobis filius virginis, & sponsi huius, exigere perhibetur: *Si redemptor noster*, inquit B. Petrus Damianus, *tantopere dilexit floridi pudoris integritatem, vt non modò de virgineo vtero nasceretur, sed etiam à nutricio virgine tractaretur, & hoc cùm adhuc puerulus vagiret in cunis: à quibus nunc obsecra tractari vult corpus suum, cùm iam immensus regnat in cœlis? mundis attingi manibus volebat in præsepio positus, quantam corpori sua nunc vult esse munditiam, iam in paterna maiestatis gloria sublimatus?*

Damian. opusc. 37. c. 3.

Sed pergo porrò: quantum Ioannes Christo in delicijs fuerit, satis testatur breue hoc elogium: *Discipulum, quem diligebat Iesus*, qui supra pectus eius in cœna recubuit; quem matri suæ dedit in filium: *Mulier ecce filius tuus*. Ex qua appellatione colligunt o-

Suarez tit. sec. 3.

,,mnes Sancti, singularem amorem, quo Christus ,,Ioannem complexus est, dum tanto honore af-,,fecit. vt nomen sibi proprium, cum illo com-,,municârit; non vacuum nomen imponendo ,,(quia opera Dei perfecta sunt) sed eum quodam-,,modo in locum suum substituendo, & erga ma-,,trem suam, singularem amorem, & curam tri-,,buendo. Tum subdit Suarez: *Multò autem excellentiar est parentis Christi, quàm filij virginis appellatio; non solùm quia patris appellatio maiorem auctoritatem præ se fert, sed etiam, quia dignitas Christi, dignitatem virginis infinitè excedit.* Iesus quoque supra pectus Iosephi non semel se toties recubuit, in vlnis toties requieuit; eumque non solùm vt Ioannes Baptista digito monstrauit, sed humeris innixum in Ægyptum fugiens, solicitudine paterna præsentissimo discrimini subduxit.

Matt. 11.

Quomodo autem intelligendum sit: non *surrexit maior Ioanne Baptistâ*, vti & de discipulis Domini dicitur: *primum quidem Apostoli*, dissoluit Suarez,

Bellarm. de Script. eccl.

qui *orbis vniuersi magister appellatus* est, dicens: Non

Suar. cit. sec. 2.

,,est, cur temerarium, aut improbabile censeatur, ,,sanctum Ioseph excipere, eumque Apostolis ,,comparare, vel etiam præferre: quia probabile ,,est Iosephum perfectiorem gratiam assecutum, ,,quàm Ioannem Baptistam, *quia excellentius munus* ,,*habuisse* videtur, & maiorem opportunitatem, ,,pluresque occasiones crescendi in gratia & cha-,,ritate: quia vt docet S. Thomas, Deus confert ,,gratiam ministerio, & dignitati accommoda-,,tam.

In hac verò comparatione cum Apostolis non existimo esse temerarium, neque improbabile, *sed pium potius, & verisimile*, si quis fortasse opinetur

Suar ex. cit. sect. 3.

sanctum Ioseph omnes gratiâ, ac beatitudine antecellere, *quia probabile est, Iosephum perfectiorem* ,,*gratiam assecutum*, atque ipsum munus, seu mini-,,sterium sancti Iosephi, quatenus quodammodo ,,est alterius ordinis, posse dici Apostolatu perfe-,,ctius.

Illud quidem fatendum, Apostolos per triennium in schola tanti magistri discipulos extitisse, suauissimâ eius consuetudine vsos, & quos dixit Amicos, etiam mensæ suæ (quod ne magnatibus Regum contingit) adhibuisse. Quam singularem beneuolentiæ significationem, etiam Ioannæ Galliarum Principi exhibuit, dum conuiuia eius, lancem inferri fecit, quæ tria corda dulcissimi Iesu, virginis matris, ac Ioannæ sponsæ suæ continebat.

Barry deuotione de S. Ioseph.

Nec quis vestrûm expendit Iosephum per tot annos dulcissimum Iesum, eiusque matrem conuiuas habuisse, labore ac sudore suo eos aluisse. Quod si regnum cœlorum ijs paratum est, qui haustum aquæ frigidæ, abiectissimis eius famulis tribuerint, quid ni in regno cœlorum excelsissimum, & supremum in mensa Domini locum obtineat, qui eum domesticum suum tanto tempore habuit, & educauit? De quo enim tam propriè, quàm de Iosepho dici potest. *Esuriui, & dedisti mihi manducare?*

Matt. 25.

Ex quibus omnibus quidam sanctum Iosephum supra omnes Apostolos, & Angelorum choros, etiam cum corpore glorioso constituunt: vt videlicet eo ordine, quo à Matthæo c. 1. nominantur: IESVS, MARIA, IOSEPH, eodem in cœlesti gloria sedeant, & perfectione beati-,, tudinis fruantur: quia officio, & dignitate, & ,, amore fuerunt coniunctissimi: sicut enim hu-,, manitas Christi, eo abundantiorem gratiam ,, obtinuit, quo propinquior fuit verbo & B. Vir-,, go, quæ proxima fuit filio; ita existimatur S. Io-,, seph, quasi tertium locum in abundanti gratia,, obtinuisse, quia post virginem propinquissimè,, attigit Christum, familiariusque tractauit, & ,, singularem coniunctionem cum illo habuit. ,,

Suar. cit. sect. 2. S. Bernardin. tom. 3. serm. de S. Ioseph. a. 3.

P. Morales in Matt. c. 1.

Quanta autem, inquit Doctor Angelicus, *aliquid magis appropinquat principio, in quolibet genere, tanto magis participat effectum illius principij; & sic, quod magis appropinquat soli, maiorem claritatem, & illuminationem recipit: & quo magis appropinquat aliquid igni, fit magis calidum: & similiter aqua clarior, & purior præstuit, quanto minus distat à fonte, & principio.*

S. Thomas 3. p. q. 27. a. 5.

Quæ omnia euincunt, vt Iosephus gratiarum omnium fonti, & sanctitatis principio proximus fuit in terris, ita & coniunctissimum esse in cœlis. Atque hanc sublimissimam Iosephi in cœlesti aula gloriam, probat eximius eius cultor, alijque, ex eo quod mater filiorum Zebedæi postulans, vt vnus à dextris, alter à sinistris consederet, nihil ad libellum supplicem à Christo receperit: quia inquit *sedere à dextris, & à sinistris, non est meum dare vobis, sed quibus paratum est à patre meo*, atque hoc *paratum Iosepho & Mariæ.*

Vnum superest, vt virum Mariæ, & filij Dei Patrem, omnia quodammodo, quæ in cœlo & in terra sunt, in manu sua habere paucis ostendamus, atque adeò, vt in quauis eum necessitate nobis propitium habeamus, omni pietatis cultu demereri, omni deuotionis affectu complecti, omni venerationis signo prosequi studeamus, quia

§. III. Con-

§. III.

Constituit eum Dominum domus suæ, & Principem omnis possessionis suæ. Psal. 104.

Themistocles dux Atheniensium, ex præpotenti amoris vi, qui omnia sibi facit obtemperare, sic argumentari solebat: filius meus Diaphantus imperat matri, mater imperat mihi, ego toti Græciæ, ergo filius meus Diaphantus imperat toti Græciæ. Non omnino absimili modo, liceat mihi argumentari: Ioseph imperat Mariæ Matri Iesu, vti vxori suæ; Maria imperat Iesu, vt filio, qui *fuit subditus illis*; Iesus autem imperat vniuersis creaturis, quæ in cœlo, & in terra, igitur Ioseph quodammodo imperat vniuersis creaturis, quæ in cœlo, & in terra sunt. O mirabilem, & ineffabilem Iosephi potestatem! Vnde S. Ioannes Damascenus: *Maria facta est domina omnium creaturarum, cùm omnium Conditoris facta est Mater*; Si ergo Ioseph superior fuit Mariæ, quia *caput mulieris vir*. 1. Cor. 11. ergo quatenus vir eius, omnium creaturarum superior factus est.

Plutarch. in vita Themist.

V. Suarez cit. sect. 1.

Insuper dum Dei filium, ei subditum, Scriptura testante cernimus, imperium Iosephi quodammodo excedere imperium Dei video: quia Deus creaturis, Ioseph verò ipsi imperat Creatori, *obediente Deo voci hominis*; aliter quàm olim ad vocem Iosue solem sistendo. Nam quoties tibi, sanctissime Ioseph, *sol iustitiæ* ad nutum tuum stetit, se mouit, quieuit?

Suarez cit.

Iosue 10.

Vnde rectè concludit Gerson: *Quanta fiducia Iosephi! quanta mea vis imperandi! quia dum vir vxorem, dum pater filium orat, velut imperium reputatur.* De ipso itaque iure liceat vsurpare: *Ite ad Ioseph, & quidquid ipse dixerit, facite.* Ipsum quippe *constituit dominum domus suæ, & principem omnis possessionis suæ.* Quidquid vobis in corporis, animique bona conferri desideratis, *ite ad Ioseph*; quia hi tres vnum sunt, quidquid vnus voluerit, omnes volunt; quidquid vnus potuerit, omnes possunt, quoniam ille horum alter est, cui omnia dedit Pater in manus, cui data est potestas omnis in cœlo & in terra. Quid ni omnia modo possis, sanctissime Ioseph, in cœlo, per quem omnia, quæ voluisti, fecisti in terra? Profectò omnia illum posse, Seraphica illa virorum & mulierum mater, & Magistra Theresa docuit, & experientiâ comprobauit: In patronum, inquit, & Dominum selegi gloriosum virum, sanctum Iosephum, eiusque me patrocinio vnicè commendaui. Liquidò deinde perspexi, sanctum hunc patrem, & Dominum meum tum ab hac me necessitate, alijsque maioribus, in quibus de animæ meæ & honore & perditione agebatur, liberâsse. Subdit, quod amplius est: *Nec meminimus me aliquid ab eo petijsse, cuius me compotem non fecerit.* Nam alijs sanctis gratiam Deus dedisse videtur, vt in vna necessitate inuocantibus se, opitulentur; sed hunc gloriosum virum *ego experta sum, in qualibet necessitate adiuuare & adesse. Adeò vt Dominus nobis indicare velle videatur, quòd quemadmodum illi in terra viuenti subditus fuit, sic ei existenti in cælo, nil eorum, quæ petierit, deneget.* Quod etiam alij, quibus, vt ei se commendarent, insinuaram, experti sunt. Denique hoc solum, inquit, ex amore Dei peto, vt quisquis mihi dicenti non credat, experiri velit.

Gerson. in Iosephina

Gen. 41. v. 55.

Psal. 104.

In vita c. 6.

Complurium hoc calamitoso tempore querela est, peculium exhaustum, penu vacuum, vacuos paruulorum ventres, qui petunt panem, & non suppetit ad frangendum; *ite ad Ioseph*, ille copiosius frumentum quàm olim ille in Ægypto, vobis seruat. Vos & paruuli vestri petite ab eo panem, *qui panem viuum in cælo seruandum accepit, tam sibi, quàm toti mundo*, & non fraudabit vos, à desiderio vestro.

Gen. 41. h.

Bern. serm. 2. sup. missus.

Si qui fortè vestrûm calumnijs impetiti, inimicis lacessiti, à potenti aduersario litibus, dolis, ac falsis testibus oppressi, *ite ad Ioseph*; hic potentiùs apud filium suum, supremum Iudicem, quàm olim Princeps apud Pharaonem: efficaciùs quàm quondam Tullius apud Deiotarum, non per dexteram dumtaxat, quam hospes hospiti porrexit, sed & per os, & oculos, & pectus & omnia misericordiæ viscera, quæ Iosephi manibus toties commisit, perorabit.

Quicumque vestrûm fortè longo languore, acutis capitis, calculi, podagræ doloribus diuexati, *ite ad Ioseph*, ille, qui verbo imperat, verbo vnico vos restituet sanitati. Quos anxia cura, & solicitudo de liberis suis parentes excruciat, non est, quod trepident, de salute corporis & animi securi sint, si eos huius sanctissimi sponsi tutelæ totos commiserint, qui amantissimum Iesum tantâ solicitudine Herodis furori intempestâ nocte subduxit, ac incredibili curâ in omnibus adfuit. Quocumque demum terrâ marique in discrimine vobis, aut liberis vestris versari contigerit, *ite ad Ioseph*, eius auxilium implorate, & illico etiam in rebus maximè desperatis, præsentissimum experiemini. Quod vt concludam, euentu mirabili, & maximè amabili comprobabo. Iulius Cæsar Recupitus de incendio Vesuuiano, vbi duarum vrbium cum populis suis, repentino flammarum vortice, euersionem enarrasset, communem dolorem leniendum censuit faustâ commemoratione potentis tutelæ Iosephi, quæ in pueri cuiusdam incolumitate, inter tot clades eluxit. Rem ita subijcio, inquit, vt mihi spectatissimæ fidei sacerdos narrauit, ex eorum familia, qui piæ se ægrotorum seruitio deuouerunt, ab oculatis testibus veritatem diligentissimè perscrutatus. Herculani, vrbe amplâ & opulentâ, mulier Camilla nomine, cùm inter fugam aduentantes flammas vidisset, atque effugia interclusa, consilium ab ea cepit, quæ rebus extremis spem facit, desperatio. Saltu è rupe se proijcit ad littus; & nepotem quinquennem, Iosephum nomine, in ipsis planè mortis faucibus coacta relinquere, elatis ad cœlum oculis: *Sancte*, inquit, *Ioseph, tibi commendo Iosephulum*, nec plura. Mox tota in fugam incubuit, quàm celerrimè littus legens, timore pedibus alas addente, atque arenis vix hærente vestigio, vt periculum euasit, subijt iam sui securam primâ curâ puerulus, quem, quoniam rebatur iam mortuum, flebat primo ætatis flore demessum, & vsurâ lucis defunctum, quam vix libauerat. Inter eiulatus, ac fletus, cùm deuenisset ad pontem, sub quo inter ingentes fornices tenui Se-

pag. 131.

bethus amne delabitur, compellari se sensit; eò conuersa, vnde notæ sonum vocis acceperat, Iosephum videt suum, eumque sospitem, ac subridentem. Hæsit primò prope saxea præ stupore: tum recepto spiritu percunctatur, quis eò tam multis ereptum periculis perduxisset? Respondit alacriter puerulus: *Sanctus Ioseph* manu prehensum, per flammas medias, huc ocyssimè me duxit incolumem, vbi iam diu, te moror. Mulier puerum amplexata, mœrorem in gaudium, eiulatus in diuinas laudes, fletum acerbissimum in lætitiæ lachrimas commutauit, altero feliciùs fonte deductas. *Ite ergo ad Ioseph*; sed ite magna cum fiducia, ite ea, qua par est virginis sponsum adire, corporis mentisque munditiâ. *Ite* summâ ad hunc cœlestis aulæ Principem humilitate. *Ite* ad templa cultui eius dicata, aras venerando, statuas eius exornando, sodalitia frequentando: officia, litanias, rosaria, eleëmosynas, ieiunia, aliaque pietatis opera in honorem eius exercendo: peculiarem in cordibus vestris erga Iosephum, affectum, constantemque amorem fouendo. Ad quem nos inflammare posset Beata Margareta à Castro, Ordinis S. Dominici, quæ subinde torrente diuinæ voluptatis valdè ebria, in has voces erumpere audita est: *O si sciretis vos, quid ego in corde meo gesto, & teneo.* Quo de abscondito mysterio vt constaret, placuit à morte, peritâ chirurgi manu pectus aperire, & cor ipsum scrutari. Nec sine stupore amabili, in eo repertæ tres gemmæ prægrandes illæ, & mirisplendoris. In prima visebatur imago expressa virginis longè pulcherrimæ, in secunda infantulus specie supra modum decorus. In tertia vir erat formâ spectabilis, ac maiestate verendus. Et hæ cordi illius, seu sacratiori tabulæ impressæ erant imagines, non aliâ manu, quàm summi artificis Dei. E quibus prima *Deiparam* vtique referebat; Altera Infantulum *Iesum*; Postrema denique *Iosephum*, virginis sponsum, quos nimirum, dum viueret, in corde habuerat, hoc est in amoribus. Optandum omnino hæc sanctissima Trias *Iesus, Maria, Ioseph,* omnium vestrûm cordibus, indita videatur, si eius aliquando contubernio in cœlis frui speratis.

P. Marales in M. c.c.1. L. 1.tit.1.n. 82. Bilingom Kalend. 11. April. Penna in Vita.

FESTVM

FESTVM
ANNVNTIATAE VIRGINIS MARIÆ.

Quia respexit. Luc.2.

—*quid Virgine figis in vna,*
Quos mundo debes oculos? Ouid l.4.Met.

ARGVMENTVM.

ARgos hic vos omnes peruelim, vt mille, & mille oculis excellentissimæ Virginis formam intueamini: in qua contemplanda ipse Dei filius defixus hæret. Hanc vbi *respexit*, longè vberiori omnium cælestium donorum influxu, multoque illustriori diuinitatis radio compleuit, quàm splendidus ille solis vultus Lunam dum plenè eam contuetur. Quid porrò conferat, vel semel benigno diuini Numinis oculo *respici*, mirabiles qui inde animorum motus exorti sunt, satis superque testantur. Nemo quippe tam ferus, tam ferreus, qui ad eius conspectum non totus colliquescat. Quod si oculo fortè irati vindicis respici formidamus, ad Misericordiæ Matrem hodie recurramus, vt illa suos misericordiæ oculos ad nos conuertat: nam *sicut omnis* ô beatissima Maria *à te auersus & despectus, necesse est; vt intereat, ita omnis à te conuersus, & à te* RESPECTVS, *impossibile est, vt intereat.* Anselm. de laud. B. Virg.

§. I. *Quia respexit.* Luc.2.
§. II. *Gratia plena.* Ibidem.

FESTVM ANNVNTIATAE VIRGINIS MARIÆ.

Quia respexit. Luc. I.

ELegantem olim formâ Virginem, fixo oculorum ac cogitationum obtutu, tam ardenter cælum contemplari solitam ferunt, vt mille votis expetierit, diuinâ aliquâ metamorphosi, ipsa in cælum commutari; quæ vota & præferuida suspiria dum formæ illius amator & admirator tacitus obseruat, aliud non minus nobile, imo ex cordis sinu desiderium expressit, dicens: ita ipsam omnium elegantiarum & gratiarum, corporis ac animi pulchritudine sibi animum occupâsse, vt nihil aliud in votis sit, quàm vt tot oculos quot stellæ cælo sunt, benigni superi sibi elargirentur, quibus diu noctuque nil in terris, præter hanc, quam deperibat, venustatem contemplaretur.

Plutarch. in anthol. græc. causiconit. S. Tom. 4. tra. 13. ser. 1.

Ita vos hîc omnes Argos, totos oculos peruelim Auditores, vt Virginem nostram humanâ quauis formâ, longè præstantiorem, *cælum illud splendidissimum incomprehensum cælis, continens Deum*, omnium virtutum & gratiarum splendoribus, velut coruscantibus stellis vermiculatum, attentâ mentis contemplatione intueamini. Etenim vt ingeniosius iuxta ac religiosius Poëta disertè cecinit:

Epiphan. orat. 2. de Deipara.

Tot tibi sunt dotes Virgo, quot sidera cælo:

P. Bahusius Puteani protheus.

Hunc versum quatuordecim syllabarum, millies bis & vicies mutauit, ijsdem prorsus verbis, sensu & metro seruatis; vt de eo vsurpare possim illud doctissimi Antistitis elogium: Hunc *versum vel breuitate vel veritate, tanquam ex oraculo mihi quodam esse effatus videtur* O admirandum voluminis compendium, nouo prorsus & inaudito carminis miraculo! faciem mutat, & pulchritudinem seruat, versus quidem mille viginti duo numerantur, & vnicus est: peritiores iam optici & Astrologi ad calculos cælum vocârunt, stellas numerare ausi, quas non plures quàm mille viginti duas censuerunt, eminentiores nempe ac cæteris magis conspicuas; alias quippe quam plurimas, luce claritateque indiscretè scintillantes cuiusmodi & quæ viam lacteam sternunt, confusè oculis nostris obiectas, mortalium quemquam numero complecti posse negauit ille, qui Abrahamo, *peritissimo*, vt Iosephus & Eusebius tradunt, *Astrologo*, dixit: *suspice cælum* (nocte videlicet innubi & sereno) *& numera stellas si potes*. Quod quam illi, vt aiunt, ἀδύνατον fuit, per Prophetam dilucidè vaticinatur: *Enumerari non possunt stellæ cæli*: cuius rei causam Africanum sidus adducit, dicens: *Stellæ denumerari non possunt, quia nec omnes eas videri posse credendum est: nam quanto quisque acutius intuetur, tanto plures videt. Vnde & acerrimè cernentibus aliquas occultas esse existimatur. Exceptis his sideribus, quæ in aliqua parte orbis, à nobis remotissima oriri, & occidere perhibentur. Postremò quicunque vniuersum stellarum numerum comprehendisse, & conscripsisse iactantur, sicut Aratus & Eudoxus vel si qui alij sunt, eos libri huius contemnit auctoritas*. Mitto hîc aliorum Doctorum testimonia principum Philosophorum, Aristotelis Græcorum, Senecæ Romanorum suffragia, qui omnes cœlestium siderum calculum, inire impossibile, ac lucidissimas illas cæli faces innumerabiles esse, asseuerant,

Aug. lib. 2. de ciuit. c. 21.

Vide Pererium in Gen. 1. 2. q. 1 Bonfret. in Gen. c. 15.

Hierem. 33.

August. lib. 16. de ciuit. c. 23.

Aristot. in lib. de mundo ad Alex. & l. 2. de cælo tex. 6. Seneca l. 6. nat. quæst. c. 16.

Tot tibi sunt dotes Virgo

innumeræ prorsus, ac infinitæ, quas enarrare non humanæ, nedum angelicæ intelligentiæ est. Id enim vero, solito sui ingenij acumine, & propensâ in Dei matrem voluntate Anselmus liberè ac libenter fatetur, l. 3. de excellentia Virginis: IMMANSITATEM *gratiæ, & gloriæ, & felicitatis tuæ considerare cupiens; O Virgo sensus deficit, lingua fatiscit*. Omnis hîc Doctorum solertia omnis oratorum facundia conticescit: horum facilè princeps, qui humana & diuina ingenio planè incredibili complexus est, in hoc immenso Marianæ laudis oceano, pro dignitate verbis velificari, aut exitum reperiri diffidit: *Quid nos tantilli*, inquit, *quid actione pusilli, in eius laudibus referemus? cùm etsi omnium nostrûm membra verterentur in linguas, eam laudare sufficeret nullus*.

August. in Assumpt.

Quare Augustissimam hanc cæli Reginam non tam laudibus exornandam, quàm vobis in silentio attentis auribus & comparatis animis contemplandam proponere decreui.

Ecquid ne omnium ora, oculos animosque in Virginem conuertamus, quæ ipsius summi conditoris Dei optimi maximi intuitum, nescio quibus gratiarum illecebris, & diuinis quibusdam lenocinijs ad se reflexit, in se prouocauit, & quasi in hac vniuersa cæli, terræque machina diuinis oculis nil dignum occurreret, vnam hanc Virginem hâc optatissimâ luce respexit. Sed ô magne Deus!

——Quid Virgine figes in vna,
Quos mundo debes oculos?

Ouid. l. 4. metam.

Quo ex intuitu, quam cæli nuntius iam tum, diuinarum gratiarum copiâ plenam salutauit, quanto dein cælestium radiorum, ac opum affluentiâ locupletata fuerit, considerate.

§. I. Quia

§. I.

Quia respexit. Luc. 1.

CElebertimum illud non Africæ modo, sed totius Ecclesiæ lumen Augustinus, Marianum canticum illustrans, hoc verbum RESPEXIT expendens, sulerter obseruat, RESPICARE plus aliquid consignificare, quàm aspicere, videre, intueri: est etenim RESPICERE ad id oculos, vultumque conuertere, à quo prius eos deflexerat aut auerterat. Atque ita proptijssimè os, oculosque Deus ab hominibus omni flagitiorum genere contaminatis, auerterat; donec tandem lapsis sex millium annorum sæculis, Dominus misericordiæ motus respexit: RESPICERE *per gratiam, est prius abiectos & derelictos visitare; cum bona placatus per misericordiam subtracta restituit, rursum per RESPECTVM gratia ad eum se conuertit.* Quemadmodum verò prima causa auersionis superbia extitit, sic & conuersionis, & respectus in virginem, humilitas fuit, subdit enim: *Bene ergo Maria solam in humilitatem Dominum* RESPEXISSE *testatur*, quia diuinitas propitiationem, quam humana natura in primis parentibus per superbiam perdidit, in Maria per humilitatem recuperauit. Erant alia in Virgine cœli decora atque ornamenta: Erat virginitas nulli secunda, erat obedientia singularis, erat fortitudo cedere nescia, erat fides altè radicata, spes erat inconcussa; Charitas erat Seraphinis ipsis æmula; & tamen ad hæc non videtur spectâsse numen, sed ad eam, quæ in Virgine erat, demissionem atque humilitatem. Crederes eam solam esse, in oculis, in amoribus, primisque cœli curis; Quod ipsum etiam cognoscere abiectæ in terras animæ & prope cœlestium inanes gens inquam Iudæa, quæ dum arctâ obsidione cingeretur, & in extremas deducta esset angustias, sic ad Deum supplex venit: RESPICE *ad nostram humilitatem*; non saccum obiecit & cinerem, quo tegi poterat: non grauioris pœnitentiæ flagella, quibus in se iustè sæuire: non effusas in egenos eleëmosynas, quibus cœlum emere, cœlique gratiam: non holocausta & victimas, quibus superos flectere, & Numen sibi propitium reddere; sed vnicam satiscentis animi demissionem ac humilitatem, quæ vnica in oculis diuini Numinis incurrisse, ad quam solam RESPEXISSE videtur, RESPEXIT Deus, non vestem, non formam, non stirpem, non commendationem, non munera (vt homines solent) quid ergo quærit Hipponensis Doctor? qui perinde ac si cœlestem Virginem coram alloqueretur, affectu præcipuo, sic eam compellat. Dic mihi, ô Mater Sancti Sanctorum, quid quæso boni egisti? quid donorum obtulisti? quos patronos adhibuisti? per quos Reges ambijsti? quâ cogitatione, quo spiritu, eò peruenisti, vt veneris in vterum tuum Dei filius, vt Mater Dei, Regina cœli, mundi Domina efficiaris? Virginis responsum subnectit: Quæris à me, quod munus obtulerim, & vnde sum effecta Mater Creatoris? RESPEXIT Deus non munera, non patronos, non commendationes, non alia, quæ mihi contulit, copiosè gratiarum dona, *sed humilitatem Ancillæ suæ.* Nullum porrò diuinis oculis gratius obiectum, nullum amœnius spectaculum, nullus hortorum viror, florum aut cuiusuis venustatis color gratior potest obuer-

August. in Magnificat

Benzonius in magnific. p. 191.

Aug. cit.

Iudith. 8.

Drexelij rois p. 8. c. 4.

sari, vt grauissimus Auctor Hugo cardinalis testatur, dum illud psalmi 137. *Excelsus Dominus & humilia* RESPICIT, & alta à longè cognoscit, sic diuinè ad mores traducit: *Humilia* RESPICIT *oculo misericordiæ, quia humilitas est* COLOR *oculis Dei gratissimus.* Vnde & per Isaiam ait: Super quem RESPICIAM? Super pium, sobrium, mansuetum, misericordem, castum? minimè; sed *super humilem.* Hisce quidem speciosis virtutum coloribus, virgo enituit; at humilitas diuinos oculos, & Deum ipsum è cœlo deuolare fecit: *Castitate placuit, humilitate concepit* penitius, vocis huius RESPEXIT, energiam sacri interpretes scrutati, legunt & intelligunt: RESPEXIT NIHILITATEM *ancillæ suæ.* Hæc diui Bernardini, Seraphici ordinis doctrina est: *Sic à principio,* inquit, *mentem eius* (Mariæ) *in abysso humilitatis fundauit, quod sicut nulla post filium Dei creatura tantam ascendit ad gratiæ dignitatem, sic nec tantum descendit in abyssum humilitatis profundæ: Nec insuper alicui pura creatura in hoc sæculo est datum, tantum gustare* NIHILVM *creaturæ, nec tantum se humiliare &* ANNIHILARE, sicut Mariæ: & infra art. 3. c. 2. *effuit et aspectus sua propria* NIHILITATIS, *eò quòd continuò habebat actualem relationem ad diuinam Maiestatem.* Non incongruè profectè: Teste quippe philosopho, *locus debet proportionari locato*; vnde immensam illam diuinæ Maiestatis abyssum, abyssus altera nihileitatis dumtaxat capere, & complecti poterat. Hanc itaque nihileitatem dum amat, suspicitque V. Beda, ad illa verba, *fecit mihi magna,* pronuntiat: *Magnum, quia Virgo; magnum, quia Mater; maius, quia vtrumque; maximum, quia Dei Mater; maius, quia, cùm tanta sit, putat se nihil esse.* Adeò vt qui omnia ex nihilo creauit, omnia quodammodo ex nihilo, hoc est ex profundissima virginis humilitate, quæ se nihilo in conspectu Dei ducebat, recreauit. Ad hanc abyssum Deus RESPEXIT: RESPICIT *Mariam, & infundit gratiam.* Hinc facta est, vt Damascenus loquitur, *abyssus gratiæ*; quam vbi ipsum diuinitatis numen compleuit, facta est *abyssus immensarum Dei perfectionum.*

Bern. super Missus. Serm. 4.

S. Bernardin. tom. 1. serm. 51. a. r. c. 3.

Arist. l. 4. phys. c. 6.

Beda in c. 1. Luc.

Bern. serm. 11. in cant. Damasc. orat. 1 in assumpt.

Miramini fortasse mortales, vani & inflati, homunciones, oculos Domini à vobis auersos, in promptu causa, vaticinante propheta: *non* RESPEXIT *in vanitates, & insanias falsas*; non RESPEXIT in cincinnos capitis, in syrma vestium, in stridorem calceorum, in luxum, & lasciuiam puellarum. Mirantur fortasse hæ trossulæ, vt *saltatrices* templa frequentantes, & Deum vindicem propitiantes, non exaudiri se mirantur alij magnificè cum Pharisæo perorantes: *Non sum sicut cæteri hominum,* preces suas despici; nec attendunt verissimum illud Regij psaltis pronuntiatum: RESPEXIT *in orationem humilium.* Hieronymus vertit: RESPEXIT in orationem *hominis inanis vel vacui.* Ingeniosè ad institutum nostrum, vtrum hac apposita similitudine facilè dijudicare poteritis: Est musices peritus, qui organum, clauicymbalum, cytharam, testitudinem, tibiam, fistulam, aliudue instrumentum musicum, digitis pulsare, voce inflare, concentum aliquem argutum modulari tentat, dumque singula explorat, nescio quid absonum, dissonum biuleum, obtusum audit resonare: Penitius quid vitij, aut obicis sit indagans, deprehendit organum, aut clauicymbalú centonibus oppletum, testitudinem ac cytharam chartis refertam, tibiam ac fistulam intus varijs quisquilijs plenam. Haud aliter vsu venire consueuit: Hic orationi cytharam (vt cum Gregorio loquar) aut organum pul-

Chrysost. in hom. anim.

psalm. 39.

Chrysost. hom. 3. in Epist. 1. ad Titum.

psal. 101.

pulsaturus accedit, & fœdis animum centonibus (*vodden*) occupatum habet: Alter caput litibus, codicillis, apochis, alijsque chartis repletum: alij curas familiæ, domestica negotia, rumores forenses, precationibus infarciunt. Hæc omnia euacuanda, animus his omnibus vacuus ac inanis sit, necesse est; requiruntur hic *vasa vacua non pauca*, si pretioso gratiæ liquore, si cælestis consolationis oleo replere exoptamus; qua super re melleum Doctorem disserentem audite: *Vnde spiritualis gratia inopia tanta quibusdam, cum alijs copia tanta exuberet? profectò nec auarus, nec inops est gratia distributor; sed vbi vasa vacua desunt, stare oleum necesse est. Vndique se ingerit amor mundi, per fenestras irruit, mentem occupat. Praeoccupatum nempe sæcularibus desiderijs animum, delectatio sancta declinat: nec misceri poterunt vera vanis æterna caducis, spiritualia corporalibus; summa imis, vt pariter sapias, quæ sursum sunt, & quæ super terram.*

4. regum 4.

S. Bernard. serm. 6. de Assumptione.

In vas immundum, acidum, fœtidum, prauo liquore tinctũ, quodcunq; infundis, acescit & corrumpitur. Pretiosus balsami liquor, nauteæ: Generosum vinum, muriæ: Aqua vitæ, cynnamomi aut alius præstantissimus succus, absynthio *misceri non poterunt. Ita nec vera vanis, æterna caducis* spiritualia corporalibus. Quantum cælestis roris in animum admiserit, tantum vani aëris, & futilis auræ exhalari comperies, quique ad summum repleri gestiunt, planè se vacuos reddere nitantur: *Nam vacua mentes exuberante gratiâ, vsque ad summum replentur: atque multorum corda, quæ prius fuerant, vacua vascula, vriguente Spiritu plena sunt.*

S. Gregor. in Ezech. hom. 5. v. Sanctum in lib. reg. l. 4. c. 4.

Quapropter vento & vanitate turgidi; *exinanite, exinanite*, quicunque vestris lucubrationibus vanum vobis nomen parere studetis: quicunque casti, sancti, cari, prudentes audire, & digito monstrari ei vulgi: quicunque dignitates, prælaturas, præturas, animo versatis, quicunque linguæ, vel calamo popularis auræ plausum aucupamini, *exinanite, exinanite*: hæc studia *exinanite*, has cogitationes *exinanite*, hæc omnia vana desideria & vota *exinanite*: modestiam magnæ Matris æmulamini, *quæ* EXINANIVIT SE *exemplo filij sui, formam Ancillæ accipiens.* Quod quo efficacius facere valeamus, clamemus ad Dominum, vt miserias nostras oculo misericordiæ respiciat, & illud Regij psaltis vsurpemus: *Domine,* RESPICE *in me, & miserere mei, quia oculi tui multò plus lucidiores sole*; hi tenebras discutere, hi lucem affundere, hi diuinitatis radios in corda mortalium solent eiibrare. De Cæsare Augusto scribit Suetonius, fulgorem quendam oculis eiaculari solitum: *Oculos, inquit, habuit claros & nitidos, quibus etiam existimari volebat inesse quiddam diuini vigoris; gaudebatq; si quis sibi contuenti, quasi ad fulgorem solis, vultum submitteret*; cùm enim in militem aliquem Cæsar fortiùs respexisset, atque ille quasi radijs perstrictus, oculos dimisisset, ab Augusto causam rogatus; respondit: quia fulgorem oculorum tuorum ferre non possum; quod ille fortè adulandi animo, & assentandi studio; hoc de Christi oculis, ex vero pronunciauit *Hieronymus*: *igneum quiddam, atque sidereum radiabat ex oculis eius, & diuinitatis maiestas relucebat in facie.* Quæ autem hisce radiantibus oculis vis, quæ virtus fuerit, & vel semel ijs respici, quid vicissitudinis, & cælestis castraphe contulerit, auscultate.

Psal. 118.

Richard. à sancto Laur. l. 4. sub init.

Sueton. in vita Cæsaris

Hieron. in Matt. c. 21.

Benignissimus redemptor noster *vidit hominem sedentem in telonio.* Ecquibus quæso oculis? aureò hic præsul Rauennas: *Vidit hominem Iesus, sed plus diuinis oculis, quàm humanis*, generis nobilitatem, opum affluentiam, vestium elegantiam, sæculi potentiam, non attendit, non æstimat, non respicit diuinis oculis, quò solùm prope mortalium oculi collimant; sed vidit *hominem*, dicit Euangelista, *non dicit Matthæum*; additque, *sequere me, non dixit, affer ad me: quia Matthæum, non Matthæi sacculos quærebat.* Auri fulgor Matthæi oculos in telonio sedentis detinebat, quem vt vidit Dominus, ita Matthæum perstrinxit, vt ad omnia humana caligaret; solum Deum agnosceret: *Vidit illum Deus, inquit* Chrysologus, *vt ille videret Deum.* O vim! ô virtutem oculorum Domini! Vidit hominem auaritiæ sordibus immersum, vidit in scelerum luto volutantem, vidit in densa huius mundi nocte cæcutientem: *Vidit ille hominem, vt peccata hominis non videret.* Quid mirum omnem animi noxam, quæ vna est, ilico euanescere, vbi *oculi Domini multò plus lucidiores sole*, in eum euibrantur? *Vidit illum Dominus misericordiæ oculo, vt peccata hominis non videret*; blandæ Matris indulgentiam æmulatus, quæ in filio, quem nimio amore deperit, næuos & maculas, non videt: aut si videt, dissimulat, & conniuet.

Matt. 9.

Chrysolog. serm. 28.

Chrysol. cit.

Eccl. 23.

Chrysol. cit.

O Domine Iesu, hoc benigno oculo me dignare, RESPICE IN *me, & miserere mei.* Hæc ardentissimè, & subtilissimè aliquando diuinus doctor Augustinus expendit: *De Deo, diuinus* RESPEXIT *me*; quid est, *respexit me, antè enim te non videbat? aut rursus attendebat, & precibus tuis commotus est, vt in te oculos mitteret? videbat te & antè, sed* RESPEXIT *me, dicis, dilexit me. Et homini, qui te videt, & rogas eum, dicis, vt misereatur tui,* RESPICE *me: videt te, & dicis,* RESPICE *me. Quid est,* RESPICE *me? dilige, attende, miserere mei.*

Psal. 24.

Aug. in Psal. 65.

O Domine Iesu, quantum interest à te respici, & ab homine! respicit te homo, & si splendidum, opulentum, fortunis, honorum titulis affluentem videt, vnà etiam inuidet; Respicit te homo, & si plebeium pauperculum, imperitum, calumnijs oppressum, de gradu deiectum videt, ilico despicit. Alter profectò ille, qui præcipit: *ne* RESPICIAS *Vultum eius, neque altitudinem staturæ eius, quoniam abieci eum: nec iuxta intuitum hominis, ego iudico.* Respicit te falsa mulier, & nescio, quem oculis suis falernum menti ingerit. Alias longè faces, alias amoris flammas, omnium bonorum affluentias, diuinæ benignitatis radios, oculi Domini, multò plus ardentiores sole, eiaculantur. Ante faciem solis, vides niuem colliquescere, glaciem resolui; sed oculi Domini, faciunt & iam saxa liquescere, rupes mollescere. Supra omnem glaciem & crystallum, in durissimam petram, pectus Petri obriguerat; RESPEXIT, *dominus Petrum*, & derepente omnem duritiem emollijt, omnem rigorem instar niuis, ac ceræ, in amarissimas lachrimas fecit colliquescere: magno quippe teste Gregorio *cordis duritiem, cùm* RESPICIT, *emollit.* O vos obdurati corde, & animo insensibiles! Hunc Dei oculum in vos prouocate, hic solus *insensibilitatis nostræ duritiem, cùm* RESPICIT, *emollit.* Quid septentrionali frigore, Schyticis niuibus, cor Magdalenæ constrictum, resoluit? audi, quid de ea cantet Ecclesia.

1. reg. 16.

S. Greg. l. 5. mor. c. 8.

Greg. cit.

Pater superni Luminis,
Cùm *Magdalenam* respicis,
Flammas amoris excitas,
Geluque *soluis pectoris.*

Vides

Vides turbine, aut grandine proſtratas ſegetes, vides flores, fructices recens plantatos marceſſere, & capite demiſſo languere, ac deficere: ſol oritur, & omnia eriguntur. Iacebat Petrus proſtratus, & oculo erectus eſt, cecidit Iudas, & oc oculo commouatur, vnde altiorem vim oculorum Dei, S. Leo conſiderans, exclamat: *Vt Petrum* RESPEXIT, erexit. Non vnus cum Petro, in terram deiectus, oculo Domini erectus eſt, huc primæ veritatis teſtimonium eſt, Eccl. 11. *Eſt homo marcidus egens recuperatione, plus deficiens virtute, & abundans paupertate: & oculus Domini* RESPEXIT *illum in bono, & erexit eum ab humilitate ipſius, & exaltauit caput eius, & mirati ſunt in illo multi, & honorauerunt Deum.* Mediolanenſis Antiſtes Amb. lib. de Apolog. Dauid. c. 8. Verba ſponſæ: *Nolite me conſiderare, quòd fuſca ſum, quia decolorauit me ſol.* Cant. 1 ſic legit: *Nolite aſpicere me, quia obfuſcata ſum, quia non eſt intuitus me ſol.* Haud aliter Petrus vſurpare poteſt, nolite mirari, ſi formæ priſtinæ venuſtas abiêrit, ſol ſuam lucem ſubduxit. *Ergo obfuſcamur, dicit Amb. quando non videmur à Chriſto; ſed quando videmur, albeſcimus;* quemadmodum ſinum ſoli expanſum. Hinc ſi Petrum percuncteris: vnde iſta animi labes, mentis fœditas, vt Magiſtrum negaueris? rectè reſpondebit: *non eſt intuitus me ſol;* qui vt reſpexit, ilico dealbatus eſt. Plus dico, non ea vis ſolis eſt, vt aſpectu ſuo orbem concutiat, & terræ motum inducat, quemadmodum conditor ſolis, vel oculo dumtaxat RESPICIT *terram, & facit eam tremere.* E purpuratorum ſenatu doctor egregius B. Hugo ſic exponit: RESPICIT *oculo miſericordia terrena corda, & facit ea tremere,* per timorem ſanctum, & ſalutarem; facit ea tremere ſub potenti manu Dei, facit ſaxea corda cum tremore ſe ſubſedere, & ſubijcere cum omni humilitate ad pedes Redemptoris. RESPICIAT te, optat Auguſtinus, & *faciat te tremere: Melius enim eſt tremor humilitatis, quàm confidentia ſuperbiæ.* Principi Ionathæ res ſatis mira accidit, prærutam & arduam rupem ſubeunti. 1. Reg. 14. Eminente in rupis vertice, offendit Philiſtæorum manum, animis efferatam, vultibus truculentam, armis formidandam, quid vlterius? Vno armigero ſtipatus per confertiſſimos hoſtium cuneos erumpit alzius: *O miraculum,* exclamat ſcriptura, quid deinde? ſine haſta, ſine clypeo, ſine gladio, horrendam edidit ſtragem: *O miraculum incredibile!* inermis proſtrauit armatos, & profligauit; Miraculum ſanè, & iterum miraculum, maximè admirandum; quis tamen perpetrauit? 70. verè explicant: *Videbant contra faciem Ionathæ, & cadebant;* ac ſi fulgor oculorum, quòd ex oculis principis emicabat hoſtes pauidos, ac trementes proſterneret. Quis autem noſtri principis aſpectus? quæ facies? qui oculi? ij profectò, qui amorem conciliant, qui vitam non auferunt, ſed conferunt, vt ſcitè Ambroſius in pſalm. 45. *Eius aſpectus, ſalus noſtra eſt.* Quare clamet quiſque ad Dominum: *Lumine tuo aperi oculos meos, quando poſſum videre te, niſi* RESPEXERIS *me?* Hæc hactenus longior, quàm putarem, ad mores velificatio. Nunc denuò oculos, animoſque in Virginem conuertamus, & ex dictis concludamus, ſi homines vanos, flagitioſos, grauiſſimos peccatores, ſaxea corda, vel vno oculo diuina bonitas reſpiciens, adeò immutauit, emollijt, tantam ijs lucem, ac gratiæ vbertatem contulerit; quantam omnium cœleſtium donorum, abundantiam, Matri ſuæ ab æterno electæ, ac prædilectæ, Dei filius communicârit.

S. Leo hom. 3. de paſſione.

Amb.

Pſal. 103.

Hugo Card. in Pſal. 103.

Auguſt. in pſal. 190.

Auguſt. ſerm. 121. de Temp.

Cæleſti & Panthei parte I.

§. II.

Gratiâ plena. Luc. 1.

SPlendidum illud diui Richardi, Mariam ſilio Dei conſerentis encomium eſt, *nihil tam ſimile ſolis, quàm luna:* Vnde quæſo hoc, quomodo, quando, quare? quia ſol, quem mundi oculum appellant, eum radijs directis, nullo obice interpoſito RESPEXIT; quo luna plena, orbe pleno, luce plena, candore plena, influentijs plena, *& lux lunæ, ſicut lux ſolis* conſtituitur, atque vſque eò illuſtratur, vt Ariſtoteles *ſecundum ſolem,* & quaſi alterum de nomine numen, glorioſiſſimè reſplendens, ac longo interuallo cætera aſtra antecellens, compellare non dubitauit; quod peritiſſimus naturæ interpres confirmat, dum lunam, *orbe pleno immenſam* pronuntiauit. Hæc potiori iure B. Petrus, S. R. E. Cardinalis Damiani, Virgini Matri accommodat, dicens: *Quantumlibet aliæ ſtellæ reluceant, luna tamen & magnitudine præeminet, & ſplendore: ſic vtramque naturam Virgo ſingularis exſuperat,* & IMMENSITATE *gratiæ, & fulgore virtutum.* Quam gratiæ plenitudinem, & quandam quaſi immenſitatem, quo melius animo complecti valeamus, diſquirendum eſt, quo in ſtatu, rerum omnium conditor Deus lunam creârit, an in nouilunio, an verò in plenilunio? Priori ſententiæ accedit Auguſtinus, ratione ductus hâc philoſophicâ, quòd natura ſemper incipiat ab imperfectiori, ac ſenſim ad perfectionem perducat; ita non abs re eſſe, ſi *Deus imperfecta fecerit, quæ poſtmodum ipſe perfecerit.* Alteram partem, cum alijs plurimis amplectitur V. Beda, Albertus Magnus eiuſque maximus diſcipulus, doctor Aquinas, qui 1. p. q. 70. a. 2. ad 5. docet, *quòd luna fuerit facta plena, ſicut & herbæ factæ ſunt in ſua perfectione, facientes ſemen* (non enim glans ſed quercus creata eſt) *& ſimiliter animantia, & homo, non infans, ſed vir perfectus à Deo conditus eſt: licet enim naturali proceſſu, ab imperfecto ad perfectum deueniatur ſimpliciter; tamen perfectum prius eſt imperfecto,* & omnipotens manus omnia primùm modo maximè ſupernaturali, ex nihilo produxit.

Richard. à S. Laurent. l. [illegible] de Laudib. Virg.

Iſaia 30.

Ariſt. l. 4. de generat. animal. c. vltimo.

Plinius l. 2. c. 9.

Pet. Damiani ſerm. de Aſſump. Virg.

S. Thom. 1. p. q. 70. a. 2.

S. Aug. de Geneſi ad lit. l. 2. c. 15.

Beda de ratione Temp.

Albert. M. 2. p. ſumm. tract. 1. q. 19.

Haud aliter, dum altiſſimus è cœlo in terram proſpexit, & diuinitatis ſuæ oculos, in eam, quæ *luna eſt perfecta in æternum,* direxit, quamque ſibi in matrem ab æterno delegit, conuertit, primo conceptionis inſtanti, diuini fulgoris radijs circumfuſam, & gratiæ candore plenam fuiſſe, & SS. Patrum, & Eccleſiæ conuincit auctoritas. Ad quam veritatem ſtabiliendam, doctiſſimus Suarez docet accommodari illud pſalm. 86. *Fundamenta eius in montibus ſanctis;* quia inquit, fundamenta ſanctitatis virginis, poſita fuerunt, vbi alij Sancti conſummantur; in eundem ſenſum exſtat irrefragabile magni Gregorij teſtimonium, qui l. 1. Reg. c. 1. hoc Iſaiæ vaticinium: *Et præparatus mons Domini, in vertice montium,* ſic exponit: *Poteſt huius montis nomine, beatiſſima Virgo deſignari: mons quippe in vertice montium, fuit beatiſſima Virgo Maria, quæ omnem electæ creaturæ altitudinem, electionis ſuæ dignitate tranſcendit.* Quia plenitudo gratiæ, quæ in alijs fuit finis & terminus, illi initium ac fundamentum fuiſſe videtur, ait Suarez; Ratio verò propria huius concluſionis, ex D. Thoma deſumenda eſt, vt feſto conceptionis tractauimus, & ex B.

Pſal. 88. v. 38.

Suarez. 3. part. tom. 2. diſp. 4. ſ. 27. n. 10.

S. Laur. Iustinian. serm. in Natiuit. Virg.

Laur. Iustiniano: quia beata Virgo, in instanti suæ sanctificationis, vt futura Dei Mater, plus amabatur à verbo, quàm vllus Angelus, vel homo (qui in gratia creati) sed gratia respondet amori, ergo. Apertè idem sensit celeberrimus, ac sanctissimus Ecclesiastes D. Vincentius, expendens illud psalmi 45. *Fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei, sanctificauit tabernaculum suum altissimus.* Vbi sic ait: *Fluminis impetus, quia totum flumen diuinarum gratiarum effusum est, super eam in sanctificatione. In sanctificatione aliorum Sanctorum, infunditur vna gutta gratiæ diuinæ* (si cum plenitudine Mariæ conferatur) *at in Virgine Maria, fluminis impetus*; ac tandem concludit: *Creditur, quòd eâdem die* & horâ (quâ nimirum fuit concepta) *fuit sanctificata super omnes Sanctos, & Sanctas, & etiam Angelos.*

S. Vincent. serm. 1. de Natiuit. Virg.

Memoriâ repetite, si placet, quanta fuerit gratiæ copia diuinitus concessa, priscis ante legem, atque in ipsa lege patribus: quanta deinde sanctissimis Apostolis, quanta Martyribus, atque vt compendio dicam, quanta tot sanctorum hominum millibus, quanta tot millibus Angelorum. Ea sanè omnis in cumulum, & in vnam animam collecta, quàm ingens (fides superûm) illic vis, & quædam quasi immensitas! At vnius tamen virginis, non dico exeuntis è vita, sed vt gratissimi Theologi stabiliêrunt, primo conceptionis momento, maior extitit gratia.

Ex quibus facilè conficies, si tanto cœlestium donorum fulgore, in ortu suo, quasi in plenilunio gratiarum creata, Virgo præ omnibus Dei Sanctis refulserit, quanta in singula momenta gratiam accumulando, atque exinde ipsum gratiarum fontem, Deum complectendo, plenitudine redundârit.

Vnde lacteus Virginis Alumnus pulchrè addubitat, quo pacto Angelus Deiparæ dicat: *Spiritus Sanctus superueniet in te*, quam pridem gratiâ plenam consalutârat? *superius dicta est*, inquit, *fuisse gratia plena, & nunc quomodo dicitur, Spiritus Sanctus superueniet in te? numquid potuit repleri gratiâ, & necdum habere Spiritum Sanctum, cùm ipse sit dator gratiarum? si autem iam Spiritus Sanctus in ea erat, quomodo adhuc tanquam noviter superuenturus repromittitur? an fortè ideo non dixit simpliciter, veniet, sed addit super? quia prius quidem in ea fuit per multam gratiam, sed nunc superuenire nuntiatur propter abundantior gratia plenitudinem, quam effusurus est super illam?*

S. Bernard. serm. 4. super Missus.

Hanc porrò gratiæ plenitudinem, è triplici fonte vbertimè scaturire comperio. Ac primùm quidem omnia dona Spiritus Sancti, in candidissimam hanc animam insula, Rupertus fatetur, dum super illud Cant. 1. *Ecce tu pulchra es, ecce tu pulchra es, oculi tui columbarum*, sic ait: Pulchra (ô
„ Maria) decore virgineo, pulchra Virgeni officio, adhuc addo illud pulcherrimum: *Oculi tui*
„ *columbarum.* Quinam sunt oculi columbarum,
„ nisi dona septem gratiarum? isti oculi mei, sunt
„ oculi tui, oculi columbarum, oculi omnium gra-
„ tiarum: omnium quippe gratiarum vel spiritu-
„ um tu effecta es particeps, ex quo me castis vi-
„ sceribus suscepisti. Expressiùs B. Petrus Damiani serm. 2. in natiuit. B. Virginis, dum ei accommodat illud Prouerb. 9. *Sapientia ædificauit sibi domum, excidit columnas septem*, sic ait: *Septem namque virginalis hæc domus, suffulta columnis extitit: quia venerabilis Mater Domini, septem Sancti Spiritus donis, id est, sapientiæ, & intellectus, consilij, & fortitudinis, scientiæ, & pietatis, atque timoris, decorata est.* Ex eodem fonte deriuat doctor gentium, diuisi-

1. plenitudo gratiarum. Rupert. l. 1. in Cant.

S. Pet. Damian. serm. 2. in Natiu. Virg.

ones gratiarum, quas Deus non omnes singulis, sed pro voluntate sua in varios per partes dispersit: *Alij, inquit, datur sermo sapientiæ, alij prophetia, alij genera linguarum, alij gratia sanitatum*; in Virgine, omnium diuisionum riuos, seu gratiæ gratis datæ confluxisse, & D. Athanasij, & D. Thomæ, & D. Hieronymi, quem hîc audire sufficerit, sententia est: *cæteris per partes præstatur, Mariæ autem simul se tota infudit gratiæ plenitudo.* Gratiâ linguarum sub primis Ecclesiæ incunabulis, Apostoli cunctis gentibus admirationi fuêre, quâ & superiori sæculo, nouus Indiarum Apostolus Xauerius claruit: dono prophetiæ Bernardus, Dominicus, Ignatius excelluêre. Gratiâ sanitatum alij celebres fuêre. Apollonia dentium, Agatha vberum, Lucia oculorum; Godoleua gutturis dolori medetur. Sic Antonius de Padua pro rebus perditis, Alexius pro filijs erronibus, Gertrudis contra glires, Rochus pro peste, Barbara pro fœlici morte inuocantur. Hi singulis malis medentur, Maria omnibus. Hoc Alberti magni, & ipsius Antonini iudicium est, qui sic ait: *Concludit igitur Albertus, quòd vniuersitatem gratiarum gratuitarum, & gratis datarum omnifariam habuit.*

1. Cor. 12.
Athanas. serm. de deip.
S. Thom. 3. p. q. 27. a. 5.
S. Hieron. serm. de Assumpt. Virg.

V. Suarez 3. p. tom. 2. disp. 20. sec. 1. &c.
Antonin. 4. part. tit. 15. c. 19.

Ad hanc itaque *Medicinam mundi*, quâcunque infirmitate detenti recurrite: Maria non modò quosuis morbos curare, mortem depellere, sed ipsos mortuos suscitare, imò & ab inferis valet reuocare; vt apud Mendosam nostrum doctè & disertè tractantem, videre est.

Bonau. in Psal. 10.
Mendosæ viridar. l. 2. probl. 5.

Alterum fontem, & theologicarum, vt aiunt, & moralium virtutum, nouimus Spiritum Sanctum in varios deriuâsse: Abraham fide, Moyses mansuetudine, Elias zelo, Iob patientiâ, alij alijs virtutum ornamentis excelluêre.

2. plenitudo

At in Maria *tota se plenitudo omnium virtutum infudit*: Vbi enim Deum vtero concepit, tunc ait S. Athanasius, *descendit Spiritus Sanctus in Virginem, cum omnibus suis virtutibus essentialiter, imbuens eam gratiâ, atque ideirco gratiâ plena cognominata est, eò quòd impletione Spiritus Sancti, omnibus gratijs abundaret.*

S. Athan. serm. de deipara.

Enumerat Toletus præstantes in veteri lege fœminas, singulas aliquâ virtute præpotentes, Abigail prudentiâ, inquit, Iudith fortitudine,
Ruth honestate, Anna religione, Iahel sapientiâ,
Esther charitate proximi, &c. at in virgine, in-
quit, omnium virtutum Excellentiæ collectæ
sunt. Ab hac Magistra virtutum, iracundi mansuetudinem, lasciui castimoniam, queruli patientiam, pusillanimes fiduciam, cæterisque morbis animi quisque medelam inueniet: vnio vt docet inuictissimè Bernardus: *Quod vel paucis mortalium constat fuisse collatum, fas certè non est suspicari, tantæ virgini fuisse negatum, quâ nullo illustrium Sanctorum excellitur privilegijs, gratia.*

Toletus in Lucam c. 1. annot. 67.

Bernard. epist. 174.

Vnum iam superest, cùm tanta sit Virginis Matris, & gratiarum & virtutum plenitudo, vt omnes omnium cœlitum, ac beatorum mentium dotes ac merita, in vnum collecta, non modò adæquet, sed infinito prope interuallo antecellat, quanta illa extiterit & redundârit, vbi duos & septuaginta annos, continuis actibus maiorem semper ac intensiorem gratiam accumulauit, vbi nescio, quod cœleste prodigium seu ostentum Ecclesiasticus proponit, dicens: *Luminare, quod minuitur in consummatione*, quasi quid minuendo perfici ac consummari posset. Acutè Richardus à S. Laurentio: *Luminare, quod minuitur, in consummatione de Maria intelligo; minuitur, id est, humiliatur,*

3. plenitudo

Eccl. 43. v. 7.

Richard. à S. Laur. l. 12.

&

& non decrescit; quasi diceret Sapiens, cùm audisset Maria tantam sibi promissam celsitudinem, quòd fieret Mater Dei, seq; per humilitatem nominans ancillam minuisset, ex hoc consummata est; & facta LVNA PLENA *: quia in hoc verbo concepit filium, crescens mirabiliter in consummatione.* Nullum vnquam defectum aut deliquium passa, sed *luna perfecta in æternum*, & tum vel maximè, dum se minuit ac humiliauit, gratiâ & virtute excrescens. Errat profectò, errat, qui maria ac flumina decrescere fortè existimârit, dum radijs solis illustrata, tariores vapores in cœlum emittunt, cùm eos illic condensatos *agmine dulci*, & cum fœnore nubes refundant; & ipsa, quæ in mare refluunt flumina, aut ad suum fontem recurrunt, vberiori copiâ reuertuntur. Bonau. in Speculo virg. c. 3. illud Eccle. 1. *Omnia flumina currunt in mare*, sic exponit: *Omnia flumina intrant in mare, dum omnia charismata Sanctorum intrant in Mariam; flumen gratia Angelorum intrat Mariam: flumen gratia patriarcharum & prophetarum intrat Mariam: flumen gratia Apostolorum intrat Mariam: flumen gratia Martyrum intrat Mariam: flumen gratia confessorum intrat Mariam: flumen gratia virginum intrat Mariam: omnia denique flumina intrant in mare, id est, omnes gratia intrant Mariam*, quæ hoc vberius semper redundârunt, quòd omnia gratiarum fluenta, fonti suo, auctori Deo accepta referret. Quod ipsum commendat Bernardus: *Magna res amor*, inquit, *si tamen ad suum recurrat principium, si sua origini redditus, si refusus suo fonti, semper ex eo sumat, vnde iugiter fluat.* (Bernard. serm. 83. in Cantic.) In comperto, est omnia quidem sidera, suum à sole lumen mutuare, at in Luna insuper hoc Plinius peculiariter obseruauit: *omnem sua lucis haustum, eò regerit, vnde suscepit.* Quod Rupertus, Dei Matri proprijssimè accommodat: in amoris quippe cantico, vix dixerat sponsus: *Ecce tu pulchra es amica mea, Ecce tu pulchra es*; (Cant. 1.) cùm illica omnem suam pulchritudinem in fontem refundit, dicens: *Ecce tu pulcher es dilecte mi, & decorus.* (Rupert. l. 1. in Cant. 1.) Vbi Rupertus: *Verè ergo dicis* (inquit Mariæ) *Ecce tu pulchra es: & dico tibi, Ecce tu pulcher es: quia tu pulchritudo mea es, quòd ego pulchra sum, totum tibi attribuendum est.*

Dic & tu filia, eleganti formæ venustate prædita: *quòd ego pulchra sum, totum tibi* (Domine Iesu) *attribuendum est*; dic tu mercator: quòd ego diues & fortunatus sum: *totum tibi attribuendum est*; dic tu nobilissime Domine, quòd ego valeus sim & firmis viribus: *totum tibi attribuendum est*; dic tu causidice, Ecclesiastice, religiose: quòd ego ingeniosus, eruditus, facundus sum, *totum tibi attribuendum est.* Nihil hîc meæ industriæ, studio, viribus volo adhærescere, vt præclarè monet, Bernardus serm. 13. in Cant. *Fidelis reuera famulus es, si de multa gloria Domini tui, etsi non exeunte de te, tamen transeunte per te, nil tuis manibus adhærere contingat.* Et post pauca: *quis credat parieti, si se dicat parturire radium, quem suscipit per fenestram? aut si glorietur nubes, quòd imbres genuerit?* Matrem Domini benedictam inter mulieres, aliaque Virginis encomia, visenti ad se Mariæ, Elizabeth copiosè exponit; Sed quid responsi ad hæc Virgo dederit, solerter S. Thomas de vilia nostra admirans, diuinum eius ad cognatam canticum annotauit: *quàm venustè*, inquit, *quàm pulchrè senioris cognata palinodiam canit? quàm piè, quàm humiliter impensas sibi laudes, in bonorum omnium largitorem Deum detorquet?* quidquid virtutis, quidquid gratiæ, quidquid dignitatis, quidquid Excellentiæ in Maria, id totum in suum refundit auctorem, vnde vberiori copiâ, omnia in illam redundant.

Hic vos paucis compello auditores, si quid cœlestium aut naturalium donorum, si quid suauis dulcedinis, & liquidæ voluptatis in oratione, si quid in aduersis consolationis, si quid in rebus diuinis perspicaciæ, si quid gratiæ, virtutis, insuper temporalium bonorum, nobilitatis, opulentiæ, venustatis, fœlicitatis, solertiæ, benignus Dominus vobis, ac vestris elargitus est, ne quis euanescat in cogitationibus suis, ne hæc quasi sibi propria ducat, & glorietur, quasi non acceperit, testante ac obtestante Apostolo: *Quid habes, quod non accepisti, si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?* (1. Cor. 4.) quæ verba patriarcha Venetus perappositè tractauit, dicens: *Inaniter laborat, qui laudem captat humanam: quoniam de alieno, non de suo laudari concupiscit. Quid enim habes, ait Paulus, quod non accepisti? superuacuè siquidem, damnabiliterq; te extollis, cùm temporalibus, siue naturalibus, seu spiritualibus glariaris bonis. Agnosce in cunctis, vniuersorum conditoris gratiam, eiq; da gloriam, quatenus potiora merearis accipere.* (S. Laur. Iustinian. in natiuit. Virg.) Omnia ad suum recurrunt principium, riuuli, fontes, flumina, in mare reuertuntur, vt iterum fluant, sic augmentum consolationis, gratiæ, virtutis: incrementum fortunarum, fœlicitatis, bonorum omnium consequemur.

Sed pergo porrò, & quantam per istiusmodi, aliarumque virtutum actus, quos omnes referebat in Deum, plenitudinem virgo acceperit, prosequamur.

Sanctorum patrum sensus, ac scholasticorum consensus est, Deiparam, per omnes ac singulos actus humanos, quos à primo instanti sanctificationis, per omnem vitam exercuit, augmentum charitatis, gratiæ, & gloriæ meruisse: (v. Suarez. 3. p. tom. 2. disp. 18. Sec. 2.) quia nullus habuit actus indeliberatos, nec datur indifferens in eo, qui perfecto modo operatur; ergo omnes fuêre meritorij, vt de ea grauissimus doctor affirmârit: *Ad tantam contemplationem fuit sublimata, vt etiam in vtero Matris perfectiùs, quàm vnquam fuit contemplatus aliquis in perfecta ætate: magisq; in contemplatione Dei excessit dormiendo, quàm aliquis alius vigilando; hoc ipsa in cant. testatur: Ego dormio, & cor meum vigilat.* (S. Bernardin. tom. 1. serm. 51. c. 2.) Nec quidquam fuit in virgine, quod eam impediret, ac retardaret, quo minus diuinæ gratiæ cooperaretur, quantum posset: quia nec fomitem neque vllam potentiarum, aut affectuum deordinationem habuit; (Bernardin. cit. c. 3.) sed vt sanctus Bernardinus testatur: *Nihil vnquam elegit, nisi quod ei sapientia diuina demonstrabat, tantumq; semper dilexit Deum, quantum à se diligendum existimauit.* Quid autem amplius in homine virtute desiderari potest, quo se ad recipiendum gratiæ augmentum disponat, quàm quod cum diuina gratia operetur, quantum iuxta mensuram diuinæ motionis potest. Angelicis illis mentibus, exiguum temporis spatium, momentum oculorum, vt complures Theologi volunt, ad merendum à Deo concessum; eò tamen Seraphim ad eam gratiæ & gloriæ excellentiam ascendit, ad quam vix vlli mortalium, multis annorum iustria, piè sancteque viuendo, peruenire queant. Ex quibus sic licet argumentari, si eo tempore, quo Maria Dei filium concepit, plures gradus gratiæ, in animo eius extiterint, quàm in omnibus hominibus, & Angelis simul sumptis, quantum in vltimo vitæ suæ momento cumulum possederit. (P. Ioann. Bap. Nouatus lib. de eminent. Virg.) Tradunt Mathema-

tiel solem in æquatore, horis viginti quatuor, conficere viginti sex millena millia, ducenta nonaginta sex millia, centum viginti quinque milliaria; maiorem autem esse velocitatem in firmamento, vbi stellæ, viginti quatuor horarum spatio, conficiunt milliaria millies millena millia, & præterea decem & septem millena millia, quingenta sexaginta duo millia, & quingenta, vnde fit, vt singulis quadrantibus conficiant decem milliones milliarum, quingenta nonaginta nouem millia, sexcenta & nouem milliaria. Itaque si Deiparæ menti, in eliciendis actibus, vel acquirendis gratiæ gradibus, detur tanta celeritas, quanta inanimatis illis corporibus, elicuerit singulis quadrantibus, supra decem milliones actuum, & 24. horarum spacio supra mille milliones actuum: per quos, si vnicuique actui non respondisset nisi vnicus gradus gratiæ, acquisiuisset singulis diebus supra mille milliones graduum gratiæ. Nunc, qui volet, calculum ineat per septuaginta duos annos, quos vixisse traditur (& constat meruisse etiam dormiendo) efficient viginti sex milliones millionum, & præterea ducenta octoginta millia millionum; neque is, qui admirabilem se exhibet in celeritate vnius corporis, minus admirabilis censendus est, in celeritate motuum animæ, & illius in *quæ fecit magna, qui potens est*, vt fusius alibi tractauimus. Quæ cum ita sint, manifestè concludit Suarez, ex luculentis SS. Patrum testimonijs, B. Virginem in fine vitæ peruenisse ad summam plenitudinem, & vt ita dicam penè immensam gratiæ perfectionem. Doctor Seraphicus in speculo Mariæ Capitulo 5. *immensa certè fuit gratia, quâ ipsa fuit plena; immensum enim vas, non potest esse plenum, nisi immensum sit illud, quo est plenum; Maria autem vas immensum fuit, ex quo illum, qui cælo maior est*, continere potuit; quod hisce probat argumentis. *Tu immensissima Maria capacior es cælo: quia, quem cæli capere non poterant, tuo gremio contulisti; tu capacior es mundo, quia, quem totus non capit orbis, in tua se clausit viscera, factus homo. Oportuit vtique, quòd gratia ista, quæ tantam implere potuit capacitatem, esset immensa.* Huic facem prælexit Seleuciensis Antistes, qui ineffabilem gratiæ eius immensitatem declarat, dicens; *Virgo sancta totam sibi hauserat Spiritus Sancti gratiam*, quam cùm finitam dicere nefas sit, quæ totam hausit, infinitudinem quandam exhausisse, dum Deum intra viscera sumpsit, censenda est, nec est, quòd quis Apostolos Spiritu Sancto repletos, aut Stephanum plenum gratiâ, aliosuè sanctos in comparationem adducat: nam quantum Mater Dei horum plenitudinem excesserit, vnus Bernardus luculenter docebit: *Legimus in actis Apostolorum & Stephanum plenum gratiâ, & Apostolos fuisse repletos Spiritu Sancto sed longè dissimiliter à Maria: nec in Stephano* habitauit plenitudo diuinitatis *corporaliter, quemadmodum in Maria; nec Apostoli conceperunt de Spiritu Sancto, quemadmodum Maria.* Nullam verò horum cum Virgine Deipara similitudinem institui posse, illud Damasceni euincit: *Dei Matris, & seruorum Dei, infinitum est discrimen.* Ex quo & aliud rectè consequitur, præ omnibus cœli ciuibus collectim sumptis, vnam virginem Mariam apud Deum filium suum longè esse gratiosissimam; vbi animo & cogitatione præcipere licet (liberæ enim sunt cogitationes hominum) Virginem Deiparam aliquid postulare à Deo, v. g. pro homine sceleratissimo interpellare; totamque illi cœlestem curiam resistere

Albert. M. lib de B. Virg. Antonin. Bernardin. Amb. cit. à Suarez. cit. sec. 2. Recupitus. p. l. 5. q. 3. Lux Euang. 2. p. dom. 3. post Epiph.

Suarez cit. sec. 4.

S. Basil. in catena ad illa verba: Exultauit Spiritus meus.

Bernard. serm. 3. super Missus.

S. Damascenus orat. 1. de dormitione Virg.

(sicut apud Danielem vnus Angelus, alteri resistebat) potentiorem tamen, maiorisque efficaciæ ac valoris apud Deum, futuram esse Virginem, quàm reliquorum omnium orationem, vt Suarez noster euidenter probat, & D. Anselmus confirmat, dicens: *Adeò potentem esse Deiparam per impetrationem, quàm ipsemet Deus per omnipotentiam.* Quæ cùm ita sint, vel hanc omnem gratiarum plenitudinem ac immensitatem, Deus Virgini contulit, quia eam, vt supra diximus, RESPEXIT, sic rogamus te ô Maria mater gratiæ, vt oculo misericordiæ nos respicere digneris, *vt plena tibi, superplena nobis, de plenitudine tua omnes accipiamus*; ideo ad te affectu ardentissimo clamamus: *Eia ergo aduocata nostra, illos tuos* MISERICORDIÆ OCVLOS *ad nos conuerte: non enim dubito, quòd, si nostras aspexeris miserias, non poterit tua miseratio suum officium retardare. Mirabiles, nec non amabiles tuorum radij* OCVLORVM! *quibus nos alicis ad amorem, & ad plenam salutem. O Domina quàm beati sunt, quos viderunt* OCVLI TVI! *hos ergo* OCVLOS *ad nos conuerte.* Nemo adeò ferus ac ferreus, quem si tu Virgo benigniori oculo respexeris, non in virum alterum commutaris. Vultum suum, os oculosque quandoque iustus vindex ab homine scelerato auertit; Sed Maria neminem despicit, sed vt Mater est gratiæ ac misericordiæ, peccatores ad se transfugas benignè respicit. Probatione seruit historia quàm Cæsarius se puero quinquenni contigisse commemorat:

Suar. 3. p. Tom. 2. disp. 18. sec. 4.

S. Anselm. de excellent. Virg. c. 12.

Bernard. serm. in Annunt. de aquæ ductu. Bonauent. 1. p. stimul. diuini Amoris c. 19.

Vt paternam hæreditatem maiori licentiâ decoqueret iuuenis, militiæ nomen dederat: in hac breui omnia delapidârat, quapropter dum suæ eum apud suos pudet inopiæ, cogitat in longas positas regiones mendicatum abire, hæc dum animo cogitat, occurrit huius decoctoris quondam villicus, sed præstigijs & magicis artibus infamis: hic Domini sui consilium expiscatus, iubet bono esse animo, promittitque fortunas deperditis ampliores, si modò velit bene suadentem audire. Itur igitur in opacam siluam, euocatur exorco malus genius, qui iuueni opem suam addicit, eâ tamen lege, vt Deum abiuret. Horret ad hæc iuuenis, & hæret; sed à villico suo incitatus, dæmoni morem gerit: Enimuero non eo scelere latur malignus Helluo, aliud expetit, vrget miserum, vt etiam Christi matrem eiuret, solet enim, aiebat, hæc *Mater gratiæ & misericordiæ*, tam stricto mihi vinculo, quàm tu jam es, deuinctos exsoluere. Territus ad hæc miles nec prætio cacodæmonis, nec prece villici adduci potuit in nefarium scelus. Quare pressus criminis conscientiâ, actutum se è silua proripit. De via, in templum ingreditur, in quo ante aram principem se prosternit, vbi Deiparæ imago visebatur filium suum vlnis complexa. Hic in lachrimas solutus, totus pudore suffusus, tremulâ inter singultus voce, ardenti corde Dei genetricis misericordiam obtestatur, ne se mortalium omnium sceleratissimum despiciat; sed suos oculos in se conuertat: & RESPICE, inquit, *in faciem Christi tui*; nec irritæ fuêre preces. Ecce tibi, dum lachrimas inter suspiria hæret, venit in templum homo prædiues, qui agros illius miseri emerat; reperit Adolescentem hunc ante Deiparæ imaginem prostratum, audit omnia gemitibus & eiulatibus personare, eumque diuæ patrocinium sibi ardentissimè implorantem. Et ô prodigium! Imago virginis extemplo animari, & pro conclamato apud filium sic perorare: Miserere, Fili, hu-

Cæsarius hist. memorab. l. 2. c. 12.

Psal. 83.

ius

tus miseri miserere. At quod, pessimi ominis indicium, faciem oculosque Dei filius ab impio auertit, periurum illum, sibi fidem eiuràsse dictitans, instabat nihilominus Maria, ac potius agendum rata, assurgit, & ad pedes prouoluta: per virginea, quæ lactârant, vbera, per amorem, quo se semper complexus fuerat, vt perdito huic, sceleris indulgentiam donet, quam obnixè deprecatur, quandoquidem à fidelitate sibi debitâ abire detrectauerit. Ad hæc Dei filius, Matrem è terra subleuans repulsam, inquit, ô Mater, à me ferre non potes, & ad peccatorem conuersus, in gratiam recepit, patratoque sceleris veniam donauit. Hoc audiens Iuuenis ille, dolore simul & gaudio perfusus, actis quàm deuotissimè cœlitum Reginæ gratijs, templo egreditur. Subsequitur è vestigio, qui in templo latuerat curiosus spectator, militem compellans: Ecquid, inquit, turgent vsque adeò oculi, effusarum lachrimarum indices? Ignarus ille se in sacra æde ab eo deprehensum fuisse, tumoris causam eludit. Tum alter rei à se visæ seriem enarrat, additque, quandoquidem tanto te fauore prosequitur Mundi Domina, cui omnia mea consecrata cupio, en tibi tua, quæ à te emeram, gratis restituo, filiamque meam vnicam, cum opulenta dote tibi adstipulor, hæredemque te ex asse bonorum omnium constituo. Attonitus ille duplici beneficio, in soceri sui domum nouus gener concedit, bonaque sua & vxorem abducit, collati à Deipara beneficij præsentia monumenta, & ad maiorem ipsius amorem promouendum perpetua illicia.

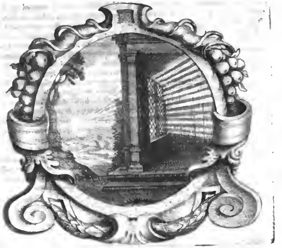
Richard. à S. Laurent. l. 2. de Laud. Virg. Aptissimè itaque Richardus à S. Laurentio: *Adeò blandi erga omnes sunt* OCVLI *Virginis nostræ, vt licet oculi Domini sint super iustos, oculi tamen huius Dominæ, sint super peccatores, sicut* OCVLI *bonæ Matris super puerum ne cadat, vel si ceciderit, vt eum releuet. Vnde ipsa seruienti sibi ait: In via hac, quà gradieris, firmabo super te* OCVLOS MEOS. O Domina mea! O Mater mea! si hosce benignissimos oculos ad me conuerteris, si eos super me firmaueris, non timebo, quid faciat mihi caro, non timebo, quid faciat mihi Dæmon, quid faciat mihi homo: non timebo in die malo, in hora illa nouissima, quam omnes timent. Iuuat itaque iterum iterumque exclamare: *Eia ergo aduocata nostra, illos tuos misericordes* OCVLOS *ad nos conuerte, & Iesum benedictum fructum ventris tui, nobis post hoc exilium ostende;* quæ verba dum ex ardenti pectore S. Gertrudis eructaret: Virgo Mater filio suo suauissimè „ adblandiens, ipsum versùs terram inclinauit, ad „ nos dicens: Illi sunt misericordissimi oculi mei, „ quos ad omnes me inuocantes, salubriter incli- „ no; vnde vberrimum fructum consequuntur salutis æternæ; vt quos illa respexerit, perire ex S. Anselmi sententia, quodammodo impossibile videatur: *Sicut enim, inquit, ô beatissima Virgo, omnis à te auersus & à te despectus, necesse est, vt intereat: ita omnis ad te conuersus, & à te* RESPECTVS, IMPOSSIBILE *est, vt pereat;* quid si homo potator aut scortator sit? *impossibile est, vt pereat;* quid si adulter aut mœchus sit? *impossibile est, vt pereat;* quid si periurus & blasphemus? *impossibile est, vt pereat,* sed oculo misericordiæ tuæ perstrictus, salubriter respirabit, & à te RESPECTVS beatissimo filij tui aspectu in æternum perfruetur.

Lanspergius in vita l. 4. c. 58.

Anselm. de laud. Virg.

SOLEMNITAS RESVRRECTIONIS DOMINI IESV CHRISTI.

Reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori CLARITATIS *suæ*. Philipp. 3. v. 21.

Transit, non frangit.

ARGVMENTVM.

ILlustre resurgentis Domini symbolum, Solem oculis animisque vestris obijcio: in quo vnico, quatuor corporis gloriosi dotes, quas hîc considerandas suscepimus, Doctor Seraphicus complexus est: *Lux* quippe *habet illas quatuor proprietates, sicut patet in radio. Scilicet* CLARITATEM, *quia illuminat.* IMPASSIBILITATEM, *quia nihil ipsum (ne quidem ignis) corrumpit.* AGILITATEM, *quia subitò vadit.* PENETRABILITATEM, *quia corpora diaphana, sine eorum læsione pertransit.* Quibus vt aliquando *corpus humilitatis* nostræ dotari, & gloriosissimo Christi corpori, configurari queat, quisque in se earum proprietates, dum in terris viuit, exprimere conetur: *Impassibilitatem* per inuictam omnis aduersitatis tolerantiam; nam vt diuinus Ecclesiastes: *Patientia vobis necessaria est, vt reportetis promissionem, scilicet excellentia,* IMPASSIBILITATIS. 2. CLARITATEM, per ardentem orationem, qua homo, velut alter Moyses, ex consortio sermonis Domini, totus colinstratur. 3. AGILITATEM, per promptam, & pernicem ad omnes nutus Dei, voluntatem. 4. PENETRABILITATEM consequetur, si corpus animale, quod habet bestiales motus inordinatæ concupiscentiæ, resurgat spiritale, id est, totaliter subiectum spiritui, quod in nullo præstabit impedimentum, aut obstaculum animæ, sed omnia penetrabit.

Bonauent. in 4. dist. 49. a. 2. q. 1.

S. Vincent. Dom. in albis ferm. 1.

§. I. *Prima dos corporis gloriosi, est* IMPASSIBILITAS, *iuxta illud Pauli:* Seminatur corpus in corruptione, surget in incorruptione. 1. *Cor.* 15.

§. II. *Altera dos corporis gloriosi, est* CLARITAS: Seminatur corpus in ignobilitate, surget in gloria. *Ibid.*

§. III. *Tertia dos est* AGILITAS, *quam teste S. Thomâ, Apostolus his verbis innuit:* Seminatur in infirmitate, surget in virtute. *Ibid.*

§. IV. *Quarta dos est* PENETRABILITAS, *vt patet ex eo:* Seminatur corpus animale, surget spiritale. *Ibid.*

FE-

SOLEMNITAS RESVRRECTIONIS DOMINI.

Reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori CLARITATIS *suæ*. ad Philipp. 3.

INter omnia sublimia, subtilia, recondita fidei nostræ mysteria, Christi seruatoris (qui est primogenitus Viuorum & mortuorum) omniumque in die nouissimo mortalium Resurrectio, vsque adeò admiranda est, vt captum omnem Gentilium Sapientum, longè exsuperârit: Paulus quippe doctor gentium, de Resurrectione acturus, disertè fatetur: *mysterium vobis dico*; Atheniensibus adeò exoticum, vt Paulum velut *seminiuerbium*, vel vt Augustinus *seminatorem Verborum*, blateronem, nugiuendulum, alij vt Magum, Ariolum, *nouorum dæmoniorum Annuntiatorem*: nonnulli vt impostorem, qui in futura resurrectione montes aureos promittat, sicut Bonzij apud Iapones faciunt, exsibilârint. Quos inter, ipse Festus, eum vt stultum & fanaticum explosit, dicens: *quid incredibile iudicatur apud vos, si Deus mortuos suscitat?* quod ita contra, præter, & supra omnem rationem humanam est, vt Tertullianus asserat, omnes Philosophos, Resurrectionem impossibilem existimare: *Vt carnis*, inquit, *restitutio negetur, de vna omnium Philosophorum schola sumitur*. Parum hoc; ipsam Apostolorum fidem, hoc arcanum transcendit: quibus in credenda Christi Resurrectione, tanta fuit difficultas, & ignorantia, vt viderentur illis *deliramenta*, quæ de hac dicebantur, nec nisi post signa manifesta, ac palpabilia, crediderunt. Id olim summus Hispaniarum, imò orbis terrarum orator, pronuntiauit: *inter omnes articulos fidei, maioris difficultatis fuit ad credendum articulus Resurrectionis; non solùm infideles, Pagani, & Philosophi, non potuerunt credere hunc articulum, sed etiam nec Apostoli*. Nam Luc. 24. nuntiantibus Fœminis Christum resurrexisse, *visa sunt ante illos quasi deliramentum verba illa, & non crediderunt*. Ecquis enim satis assequatur, quæ Thomas Aquinas, Augustinus, Ambrosius, alijque Ecclesiæ Doctores tradiderunt, corpora, quæ sex annorum millia, in terra computruerunt, ambusta, in cineres redacta sunt, quæque à feris, à tyrannis in mille partes discerpta, à volucribus & piscibus absumpta, aut à Brasilis Antropophagis, qui humanâ carne victitant, aut etiam, quod in extrema fame factum legimus, comesta in alterius substantiam conuersa, denuò ea corpora propriâ carne, pelle, ossibus, & neruis resurrectura? Vt propheta de se testatur: *de terrâ surrecturus sum, & IN CARNE MEA videbo Deum Saluatorem meum*. Quod si lubet, cum Ambrosio alterum etiam Prophetam audiamus, qui ait: *& facta est super me manus Domini, & eduxit me in Spiritu Dominus, & posuit me in medio Campi, & hic erat plenus ossium humanis, &c. & ecce ossa arida* iubentur audire, quasi sensum habeant *audiendi, & hic accessisse eorum vnumquodque ad suam compaginem, Prophetico sermone signatum: sic enim habes: & accedebant ossa vnumquodque ad suam compaginem: & vidi, & ecce super illa nerui, & viscera nascebantur, & ascendebat super illa cutis desuper*. Tum exclamat: *Magna Domini gratia, quòd futura Resurrectionis, propheta testis adhibetur*. Quibus vt vel naturali ratione vtcunque respondeamus, valet illud Augustini: *Tota huius mundi administratio, testimonium est Resurrectionis futuræ*. Vbi in argumentum adducit, vites, aliasque arbores, hyemali tempore velut mortuas, vere nouo repullulare, reuirescere, & quodammodo reuiuiscere. Bulbos florum, radices anemonum, quasi siccas, marcidas, & emortuas, sole tepente florea germinare: *Videmus certè*, inquit, *hyemis tempore arbores spoliari pomis, nudari folijs; sed eas etiam verno tempore, speciem Resurrectionis exprimere: quæ primò quidem incipiunt turgere in gemmis, tunc ornari in floribus, vestiri folijs, & postmodum pomis grauari. Interrogo te, infidelis homo, qui de Resurrectione dubitas, vbi sunt ista, quo tempore, quo Deus disposuit, producuntur? dic mihi, vbi latitant, antequam producuntur? certe herba, quæ antè vixit & moritur, rursùm reuiuiscit ex semine: sic etiam & tuum corpus reuiuiscet ex puluere*. Alij, aliud Resurrectionis symbolum, argentum viuum inducunt. quod etiam in minutissimas arenulas, & quasi atomos manu deducas, vt in pulusculos, vti corpora nostra, euanescere videatur; mox vbi se contigerint, in pristinam formam confluunt, & quasi reuiuiscunt. Mediolanensis Antistes omnia prope, quæ in oculos incurrunt, Resurrectionis symbola obijcit: *quid gratius luce? quid sole iucundius, qui quotidie occidit? decessisse tamen à nobis, non molestè ferimus, quia eum redire præsumimus*. Atque vtinam quoties manè experrectus, solem intueris, Resurrectionis memor, illud Pauli vsurpes: quia corpus illud animale, surget aliquando spirituale. *Sed miraris, quemadmodum putrefacta solidentur, dispersa coëant, absumpta reparentur; non miraris, quemadmodum semina vapore, & compressu terræ solata viridescant? quid igitur miraris, si homines quos acceperit, terra restituat, cùm seminum corpora quæ vncque susceperit, viuificet, erigat, vestiat, muniat atque defendat ardore? sequitur illud, quod gentiles plerumque perturbat, quomodo fieri possit, vt, quos mare absorbuerit, feræ dilacerauerint, bestiæ deuorauerint, terra restituat?* Hæc, quæ planè impossibilia, atque incredibilia videntur, illustre, quod hîc primum occurrit, Resurrectionis testimonium S. Stanislaus Episcopus comprobabit: quem cùm Boleslaus Poloniæ Rex. in sexcentas omnino partes dissectum, auibus & feris vorandum obiecisset, quatuor Aquilæ triduo toto ea frustra asseruârunt intacta; tum illa in vnum corpus coaluêre, suis quæque locis compaginata: quodque mirabilius, digitus vnus in lacum proiectus, & à pisce deuoratus fuerat; Sed paulò pòst piscis captus, inque eius ventre repertus digitus, & suo loco restitutus, atque vnitus est. Hæc altioris Virtutis prodigia obstupescimus, cùm etiam corpora non in partes duntaxat concisa, sed in fauillas, & cineres redacta, ratione naturali resuscitari perhibeantur. *Aum in*

Marginal notes: 1. Cor. 15. v. 51. — Act. 17. — ibid. — Act. 26. — Tertull. lib. de præscrip. Haeret. c. 7. — V. Suarez 3. p. tom. 2. disp. 44. sect. 6. — Luc. 24. — S. Vincentius Dom. in albis serm. 4. — Iob. 19. v. 25. — Ezech. c. 37. — Amb. lib. de fide resurrect. — August. serm. 14. de verbis Apost. — Aug. cit. — S. Amb. de fide resurrect. — Amb. cit. — In vita Sur. tom. 6.

Regi-

Amb. cit.

Regione Arabiæ, cui nomen est phœnix, rediuiuo sua carnis humore reparabilis, cùm mortua fuerit, reuiuiscit; & soles non credimus homines resuscitari? atque hoc relatione crebrâ, & scripturarum auctoritate cognouimus, memoratam auem quingentorum annorum spatia, vitalis vsus habere præscripta, eamq; cùm sibi finem vitæ adesse, præsaga quâdam naturæ suæ æstimatione cognouerit, rogum sibi de thure, & myrrha, & cæteris odoribus adornare, completoq; opere, pariter ac tempore, intrare illum, atq; emori: ex cuius humore, oriri vermem, paulatimq; eum in auis eiusdem figuram concrescere. Nec minùs euidenti ratione probat M. Gregorius, facilius esse rem corruptam restaurare, quàm ex nihilo creare, vnde sic argumentatur: *Longè minus est Deo, reparare, quod fuit, quàm creâsse, quod non fuit. Aut quid mirum, si hominem ex puluere refecit, qui simul omnia ex nihilo creauit?* & alibi: *Mirari solent, qualiter caro reuiuiscere possit ex puluere. Mirentur igitur altitudinem cœli, motum terræ, abysses aquarum, omnia, quæ in mundo sunt, ipsos quoque Angelos creatos ex nihilo. Minus est valde, aliquid ex aliquo facere, quàm omnia ex nihilo fecisse.* Mitto hîc, quod S. Thomas, Augustinus, & S. Ambrosius tractat, nullos in Resurrectione sanctos, mutilos, monstrosos, nec nanos, nec gigantes; sed & infantes in mensuram ætatis, plenitudinis Christi, optima corporis totius, ac venustissima symmetria, mares, & fœminas resurrecturos: *ibi enim nec infans, nec senex, nec paruus erit, qui non impleat dies suos, vtpote filius Resurrectionis, & in mensuram perueniat plenitudinis Christi; vt nec desint alicui annorum spatia, nec supersint. Cùm ergo in genere humano aliter, & aliter nascantur homines, in carnis Resurrectione, vna omnibus, & similis erit Resurrectio*, omnesque similes erimus speciosissimo, ac gloriosissimè corpori saluatoris nostri; de quo diuinus Ecclesiastes S. Vincentius: *Fuit corpus Christi subtile, agile, clarum, & impassibile, sic beati in futura resurrectione, dotabuntur quatuor dotibus in corpore*, vt S. Thomas in 4. dist. 44 & 3 p. q. 45. a. 1. nam *subtilitatem* „habuit, quando de clauso virginis vtero (& se„pulchro) exiuit. *Agilitatem*, quando super vndas „maris ambulauit. *Claritatem*, quando in monte „Thabor resplenduit facies sicut sol. *Impassibilitatem*, quando de manibus Iudæorum ipsum præ„cipitare, seu lapidare volentium, euasit. Si ergo „in Resurrectione renouari desideramus, secun„dùm has nobilitates corporis; nos hac in vita, e„as spiritualiter in anima repræsentemus.

S. Greg. hom. 26. in Euang. Suar. cit.

S. Greg. hom. 10. in Ezech.

Suar. 3. p. tom. 2 disp. 44. sec. 6. D. Thom. in 4. dist. 43. &c. Aug. l. 22. de ciu.

Amb. de fi. de resur. fragment. tom. 1.

S. Vincent. serm. 2. in festo pascha.

§. I.

Prima dos corporis gloriosi IMPASSIBILITAS.

1. Cor. 15.

DE hac nos certiores facit Doctor gentium: *Seminatur corpus in corruptione, surget in incorruptione.* Lessius de summo bono obseruat, Apostolum conferre corpus semini, quod terræ commit„titur, & quodammodo moritur, vt ex eo nasca„tur herba, culmus, spica, gramen, quercus. Ita „corpus nostrum, vbi anima excesserit, terræ mandatur, & Deus suâ virtute facit illud surgere, & redire ad pristinum vigorem & florem, posthac nunquam marcescibilem. Audi hac super re oratorem aureum: Corpus humanum dum sepelitur, & quasi semen in terram conijcitur, vt corrumpatur, in vermes & cineres, surget rediuiuum sicut granum frumenti, quod si mortuum fuerit, in culmum, & aristam reflorescit, nec vllam ampliùs sentit corruptionem: quam dotem, pro dignitate sua, hoc pluris æstimabimus, quo corruptibilis corporis morbos, & miserias, frequentiores ac maiores attendere voluerimus. Audiendus hîc cumprimis diuinus Plato, qui verissimè pronuntiauit, *Corpus humanum omnium miseriarum esse officinam*; quæ innumeras anxietates, cruciatus, morbos, & mortes complectitur. Testis Galenus, qui vel in vno oculo, duodecim supra centenos animaduertit morbos. Plinius trecentos toto corpore, id est, propè infinitos obseruauit. Accedit, nunc famem, nunc sitim, nunc æstum, nunc frigus, nunc lassitudinem, inquietudinem, dolorem, timorem, choleram, melancholiam, atque ex his intemperiem aliam ex alia exagitare. Iam, si lubet, animum ad id, quod futuri sumus, intendamus. *Oportet corruptibile hoc, induere incorruptionem; & mortale hoc, induere immortalitatem.* Corruptibile hoc, nô affliget ampliùs fames, neq; sitis, nullus æstus torrebit, sed qui hîc famelici, & extremam penuriam passi, illi se Prophetæ Vaticinio solentur: *Non esurient, neque sitient ampliùs; non cadet super illos sol, neque vllus æstus.* Quoties nunc molesta ac diuturna febris excruciat, occurrat animo, *oportet corruptibile hoc*, &c. Quoties acuti dolores dentium, renum, internorum viscerum lancinant, illud Pauli identidem voluatur: *Oportet corruptibile hoc*, &c. Quoties grauis carnis lucta, internis stimulis noctes & dies castam mentem inquietat, ad fortiter dimicandum Vires addat illa cogitatio: *Oportet corruptibile hoc, induere incorruptionem.* Hâc spe, quasi testâ solidâ abstersit Iob, mortalis & corruptibilis corporis saniem. *Testâ* inquit Hieronymus, *radens putrida carnis saniem, miserias suas resurrectionis spe, & veritate solatur.* Dolor omnis, & tota morborum agmina, ipsa cum morte & omni corporis inquietudine, regno illo proscribentur. *Mors vltra non erit, neque clamor, neque dolor erit vltra.* O quantò nunc miseri mortales pretio vel prece, podagræ, chiragræ, calculi, capitis, alijsq; nephriticis doloribus sese expedire; quanto impendio *medicum corruptibilis vitæ*, paucos vitæ huius ærumnosæ annos, menses, dies mercari satagunt! Ludouicus XI. Galliarũ Rex, extremo morbo conflictans, in dies singulos Medico suo quingentos aureos donabat, vt arte suâ paucos vitæ dies protraheret: *Nec potuit pretio, vel breue tempus emi.*

V. Corn. in 1. Cor. 15.

Galen. in introduct.

Plinius l. 26. c. 1.

1. Cor. 15.

Isaiæ 49.

Hierony. ad Pammach.

Apoc. 7.

1 Mach. 6.

Vsque adeò breuis huius, ac calamitosæ vitæ vsura amatur: Tanto pauci dies emuntur, & æternus annos negligimus! Stulta magis mortalium vota, & insana quorundam studia, qui in corpore mortali immortalitatem sectantes, omni arte & industriá, herbas medicas, quintam rerum essentiam, aurum potabile adinuenire studuerunt, vt humidum radicale, quod virtute ligni vitæ, in paradiso restaurandum fuisse tradunt, quouis pretio conseruare possent.

Chinenses, populi gentiles, qui *cælestium inanes*, terrena sapiunt, illos sophos ac sapientiæ Magistros, summis honoribus, muneribusque prosequuntur, qui hominis immortalitatem quàm efficacissimè probare, & in speciem solidissimè astruere videntur. Hos inter repertus est, qui vt Regis gratiam aucuparetur, & ingens solertiæ suæ minerual referret, imposuit se longo & indefesso studio, tandem potum immortalitatis adinuenisse. Hanc diuinissimam potionem, cùm Rex, vt

Pantani Atacabellaris part. 2. c. 16. Synt. 1.

Nectar

Nectar, aut Ambrosiam, auidissimè exposceret, vnus aliquis è primis aulæ proceribus, ei perfamiliaris, impostoris huius fraudem nequidquam detegere conatus, Rege fortè alijs intento, in abacum vicinum inuolat, poculum arripit, & bonam amystidem è potu immortalitatis sibi propinat. Rex ad facinus in furorem actus, hominem è vestigio obtruncâsset, nisi hoc dilemma opportunum pro clypeo obiecisset; frustra in se strictum mucronem intentari, si porro hæc immortalem reddiderit: sin verò eam virtutem minimè habuerit, sed Regi fraudulenter impositum fuerit, iniquum fore, innocentem perimere. Quâ ratiocinatione Regem conuicit, & ab errore ad hanc saniorem mentem reduxit. mortales nos omnes esse, atque eâ lege natos, vt mille Mortis telis in dies expositi simus.

O cæcas hominum mentes! ô pectora cæca!

Non gentiles duntaxat, sed & Christianos complures etiamnum est reperire, qui si vitæ huius, quantumuis amaræ, immortalitas venalis esset, cælum cæli Domino relinquerent, & mille millibus eam mercarentur; quos hisce verbis perstringit Ambrosius: *Vitium hoc est nostræ infirmitatis, qui voluptate corporis, & delectatione vitæ illius capimur, & cursum hunc consummare trepidamus, in quo plus amaritudinis, quàm voluptatis.* Non recogitantes, superesse aliam vitam, longè diuersam, vereque beatam, omni curâ, cruciatu, morbo, miseriâ, liberam.

Amb. de bono mortis l. 2.

Beata sors! nullis pòst hanc mortem legibus subiacere, non ferro, non igne, non aquis, non veneno, vi nullâ lædi posse. Sed beatorum corpora, vel in medijs inferorum flammis illæsa, vel mari medio tuta, vel inter mille curulium tormentorum globos secura, vel medio serpentum cumulo salua consistent, vt quæ nec pati, nec lædi possint amplius. Toto cælo, tota hac beatitudine longissimè aberrant, qui diabolicis præstigijs, altis vt vocant nominibus, se inuulnerabiles reddere nituntur, quos infelici exitu, corpore & animo ad æternos cruciatus deturbatos, passim à dæmone delusos, miserè perijsse comperimus. Hodie, inquit Delrio, quidam impij milites, se fore inuulnerabiles putant, si arma certo ritu incantent, vel si ferant interulam lineam horrendis inscriptam imaginibus, quàm vocant *inferni camisiam*; vel si periapta quandam ferant, varijs characteribus magicis, seu *magnis* (sic magi loquuntur) *Dei nominibus insignita*. Tum subdit: noui studiosum iuris, nomine Quirinum, vtriusque iuris Baccalaureum, qui cùm tali membranulâ fretus, audacter se iurgijs, & pugnis immiscuisset, sæpe ictus, nunquam saucius; tandem Romæ a 1573. in symposio, minimo vulnere fuit interemptus, & in æternum perditus. Eas propter has artes Necromanticas, signa magica, alta nomina, quæ corpus perdunt, & animam perimunt, meritò execramur. Sed vnum, vos paucis percunctari libet. si vnus aliquis eam gratiam, hanc virtutem à Deo, & benignis superis sibi impertiri cælitus exorâsset, vt inter ferream bellicis machinis excussam grandinem, per medios enses & tela, per ipsos flammarum globos, illæso corpore securus graderetur, quis eum hominem non fortunatum, quia non beatum, & diuinum prorsus existimârit? hanc vbi in sanctis, etiam in hac mortali vita suspexeritis, quemque vestrûm longè felicius

Delrio disq. mag. l. 2. q. 21.

adipisci posse, ostendere aggrediar. Danielis 3. illustri exemplo fuêre tres pueri in fornacem missi, qui adeò adusti non sunt, vt aurâ susurri demulcerentur, ac rore placido perfunderentur. Ioannes Apostolus, vt post Tertullianum scribit Hieronymus, in feruentis olei dolium immersus, purior ac vegetior exiuit: Polycarpum, flammæ rogi ardentis, in fornicem sese attollentes, non modò læserunt, sed protexerunt, vt Eusebius Cæsariensis tradit. Teclam in medijs flammis illæsam Cyprianus, Greg. Basil. alijque testantur. Innumeros hîc adferre possem, *qui in medio ignis, non sunt æstuati*, nec capillus de capite adustus; sed breuitatis memor, lectorem ad Bzouium remitto, de signis Ecclesiæ l. 15. signo 61. *de dotibus corporis gloriosi* c. 5. Instar omnium vna erit Christina, quam verè mirabilem dixêre: demortua in vitam redux, orbis portentum fuit: nam vt alia omittam, volucrem illa pernicitate suâ vincere, & iam fornaces succensas ingredi, iam glacie duratas aquas subire; modò è patibulis se suspendere, modò facinorosorum rotis membra illigare: interdum per sentes & vepres volutari, canumque dentes in se armare. Atque ex his omnibus (licèt non sine acerbissimo cruciatu, quod Deum rogârat) illæsa exiuit. At corruptibile hoc nostrum quod modo ne atomum in oculo, ne arenulam in renibus, nec scrupum in calceo, nec minimam acûs puncturam in digito tolerare valet, dotem illam *impassibilitatis* perfectissimè consequetur; quæ, inquit Lessius, non solùm dissolutionem substantiæ excludit, sed etiam omnem impressionem, & perpessionem molestam; adeò vt neque ferro, neque igne, neque aliâ vi creata lædi, aut dolore, aut molestiâ affici poterit; Longè perfectius, quàm corpus Adam, in statu innocentiæ exstiterit: in quem, si nunquam peccâsset, vt feræ, aliaque noxia non sæuijssent; corpus tamen egebat cibo, potu, somno, & sensim in se, actione caloris resoluebatur, & diffluebat, vnde egebat instauratione. Insuper & peccare, & pati, & mori poterat, vt patuit. Hoc autem nullo modo conuenit corpori glorioso. Aptè hinc ad mores diuertit magnus Vincentius, dicens: *moraliter istam excellentiam* IMPASSIBILITATIS, *possumus nos habere*; Vt autem quisque nôrit, quomodo hanc gloriosi corporis dotem consequi possit: *merito*, inquit, *patientiæ, quod aufert sentimentum doloris, &* PASSIBILITATIS: *nam qui verè est patiens, non* SENTIT INIVRIAS, *sicut impatiens, qui statim ascendit ad quintam*, sed patientia nos hoc tam præstanti dono, tam excellenti dote, etiam in mortali corpore condecorat: si ad fortunæ tela impassibiles, ad inimicorum impetus impassibiles, ad obtrectantium linguarum spicula impassibiles, ad omnes morborum aculeos, impassibiles, ad omnes aduersitatis ictus impassibiles nos præbuerimus.

Euseb. hist. Eccl. l. 4. c. 15.

Iacob Vitria. c. Card. Surius 24. Iulij

Lessius de summo bono l. 2. c. 1.

S. Vincentius dom. in albis serm. 3.

Quo suo nos exemplo exstimulat, Regina Martyrū. quæ inter omnes acerbissimos, quos vlli vnquam mortalium pertulêre cruciatus, inuictâ patientiâ, veluti impassibilis existens, hâc beatitudinis dote, teste Bonauenturâ præter alias, meritò condecorata est: *In* enim Maria *in hac vita ornata exstitit virtutibus, quæ cū dotibus corporis, similitudinem habent: fuit enim* CLARISSIMA *per sanctitatem*: SVBTILISSIMA *per humilitatem*: AGILISSIMA *per pietatem*: IMPASSIBILIS PER PATIENTIAM. Hanc porrò dotem patientibus promissam S. Vincentius sacratum literarum confirmat testimonio: scriptura etenim dicit: *Patientia vobis necessaria est*;

S. Bonau. in speculo c. 8.

Vt reportetis promißionem, ſcilicet huius excellentiæ IM-PASSIBILITATIS. Facile hîc eſt diſerto oratori, appoſitè ad ſuos, omnia quantumuis aſpera, & ardua inducere, ad quæ ſi immoti, imperturbati, inſenſibiles perſtiterint, de dote impaſſibilitatis, potiori merito quàm beati: atque ipſi Christo, adhuc in carne exiſtentes, ſe ſimiles poterunt gloriari. Quod quanti meriti, ac momenti ſit, mentem quisque ſuam, non meo, ſed principis Theologorum, Thomæ Aquinatis conformet iudicio, qui opuſculo de impaſſibilitate ait: *Christus à nullo externo agente pati poteſt, non ab igne, non ab aqua, non à gladio, &c. Tu ergo, cùm non poßis prorſus eſſe impaßibilis, eſto tamen cum quadam* IMPASSIBILITATE *patiens.* Tales extiterunt, qui perfectum paſſionum ſuarum dominium poſſidentes, ad omnia impaſſibiles exiſtebant, vt aliquando diximus.

S. Thom. opuſc. de impaſſibil.

Nunc verò, quâ ratione corpora beatorum, totâ æternitate in vigore ſuo conſeruanda ſint, ſubtiliter tractant Theologi. Ad captum facere videtur, id fieri poſſe: *Si Deus ſuo potenti influxu pergat totum temperamentum in ſuo ſtatu conſeruare, adeò vt etiam gutta aquæ, in medio fornacis ardentis, ſit illæſa cum frigore, & orbiculari figurâ permanſura.* Quare ſicut nullâ ratione fieri poteſt, vt perſeuerante illuminatione, pereat lumen; ita fieri nequit, vt perſeuerante influxu conſeruatiuo, res pereat, aut etiam alteretur.

Lux Euang. p.1.Dom.20. poſt.Pent.

Leſsius de ſummo bono l.3. c.4. n. 26. 27.

Quamquam per dotem alteram *ſubtilitatis*, corpus humanum, igne, ferro, aliisque armis corporalibus inuiolabile redditur: hoc enim cœleſti munere dotatum, alia corpora penetrare, & peruadere inſtar ſpiritus, ſine vlla ſui læſione poteſt: aut vt Leſſius, vel potius ipſe Doctor Seraphicus ait: *Non magis poterit lædi gladio ferreo, quàm radius ſolis, gladio vitreo*, quæ & ipſius S. Vincentij ſimilitudo eſt: *Sicut radius ſolis non poteſt ſcindi gladio, nec ſubmergi aquâ, nec comburi igne, nec etiam coinquinari putredine: ſic nec corpus glorioſum enſe poteſt ſcindi, nec aquâ ſubmergi, etiamſi deſcenderet in profundum maris, nec igne poteſt comburi, nec etiam ignis inferni poteſt ſibi nocere, ſi vult illuc intrare ad videndum damnatos.* Vbi ſolerter obſeruat, hanc excellentiam in Chriſto reſurgente eminenter ſignificari, dum dicitur: *ſtetit*, nos in hoc mundo non ſtamus, ſed continuo fluimus. 2. Reg. 14. *Omnes morimur, & ſicut aqua dilabimur.* Stare, perſtare, manere incorruptos, in eodem ſtatu Sanctorum eſt, iuxta illud: *Non dabis Sanctum tuum videre corruptionem*; noſtrum, dum hîc viuimus, *corpus corrumpitur*; *omnes* CORRVPTI *ſunt, & abominabiles facti ſunt.* Omnis CARO CORRVMPIT vitam ſuam, homines *corrupti* ſunt mente, corrupti manu, corrupti moribus; Hodiernâ luce, vt ad imaginem Chriſti reſurgentis, CORRVPTIBILE hoc, poſſit *induere* INCORRVPTIONEM. Nolim vobis varios modos exponere, quibus Ægyptij conabantur cadauera defunctorum ſuorum tueri, ab omni labe corruptionis, quæ ſimul cum ſuis ſuperbis pyramidum ſubſtructionibus, ab edaci tempore corroſa, corrupta, in cineres reſoluta ſunt; ſed eos vobis in memoriam reducam, qui vitæ integritate, morum caſtimoniâ, cœleſtis pabuli alimoniâ, incorruptibiles facti ſunt: qualia ſunt corpora Sanctorum, abiecta, inhumata, omnibus temporis, aëris, aquarum, beſtiarum iniurijs expoſita, prorſus incorrupta, integra, velut viuida, ac ſpirantia permanſerunt. Sanctus Vbaldus, Epiſcopus Eugubinus; è viuis exceſſerat annos trecentos quinquaginta duos, cum loculo eius aperto, ego, inquit, „ Bzouius, his aſpexi viuida, immaculata eius „ membra, ac propius intuitus ſum, Sacerdotum „ manibus attrectari, & in omnes partes verſari, „ perinde ac ſi caro nunc viua eſſet. Dixerit Propheta regius: *Homo ſicut flos egreditur, & conteritur*, quia vt flos, ſic forma marceſſit; tamen ſancti Huberti corpus 153. annis poſt mortem, cum veſtibus ſepultum, & floribus reſperſum, non ſolùm intactum; ſed & veſtes ne tineâ corroſæ, & flores planè recentes reperti ſunt. Virgineum Cæciliæ corpus, à Clemente VIII. poſt nongentos annos incorruptum, & ſanctitatem ſpirans, repertum eſt; & ne noſtra negligamus, magnus ille Indiarum Apoſtolus Xauerius, mortuus, in viua calce tumulatus, poſt multos menſes, ne vngue arroſo, colore viuido ac rubicundo, cum ſumma omnium gentilium admiratione, & Neophytorum exultatione apparuit. At quis ſatis alterum Franciſcum Seraphicum, poſt tot ſæcula diuis adſcriptum miretur, & obſtupeſcat, corpore etiamnum integro & erecto ſanctiſſimum perſtare? nullis humanæ induſtriæ fulcris innixum, ſolâ diuini Spiritus vi ſuſtentatum, facie totâ, oculis, & manibus iunctis, in cœlum ſemper intuentem, ſupplicantis in morem, nullâ vetuſtatis vi debilitatum, quod profectò tanti eſt, vt, cùm ſit viuentium ſtare, defunctorum ſubitò humi procumbere & iacere nemo tamen viuens repertus ſit, qui per annum perſtiterit in precibus immobilis. Mitto alios innumeros, quos fusè auctores commemorant. Ad materiam Reſurrectionis, potiſſimum facit, ſeptem fratrum hiſtoria: hos Decius à patre, fide minimè paternâ proditos, obſtructo ſpelæo concluſit. Iuerant ſæcula iam duo & amplius, quando hæreſis ab orco ſurrexit, quæ ſurrecturos, olim à tumulo mortuos negauit. Somnium hoc eſſe, ſeptem hi, quos *dormientes* dicimus, monſtrârunt, qui tum in tempore, ſiue à morte longa, ſiue ſomno prodierunt. Illi noctem ſe vnam dormiſſe rati, Decium adhuc ſomniabant. Quare Malchum ex ſuo numero Adoleſcentem, exploratorem in vrbem mittunt, & commeatui præficiunt. Hic dum vigilare pro vrbe crucem videt, dum nullum tonare Iouem, ſed Chriſtum audit, miratı vnius noctis Metamorphoſim, & vel adhuc dormire, vel in alterum orbem, aut certè vrbem delatum ſe credere. Mox, cùm Monetam antiquitate ſuâ incognitam protuliſſet, ſuſpicionem reperti theſauri dedit. Hic ille apud proconſulem ad Decium prouocare, qui vtique nôſſet adhuc, quem heri vnà cum fratribus, quòd Chriſto militarent, baltheo ſpoliâſſet. Obſtupuit ad hæc vrbis Antiſtes, & Malchum ad montem ſecutus, è rudentibus æneas laminas, cum his rem omnem in lucem profert. Adeſt ipſe Imperator Theodoſius, quo ſpectante beati iuuenes eodem loco obdormierunt. Sed cum his mortuis, etiam hæreſis de Reſurrectione mortuorum, mortua eſt: Lepidum hoc addit Raderus, S. Eduardum Angliæ Regem ipſo die Paſchæ, regio diademate inſignitum, ac procerum coronâ ſtipatum, lauto epulo accubuiſſe: cùm exemplo, animo à ſenſibus auocato, rebus diuinis totus intentus, præter omnium expectationem, in effuſum prorupit riſum: cuius cauſam menſis remotis Antiſtiti qui aderat, & Heroldo Comiti & alteri cænobiarchæ expoſuit dicens: ſeptem illi iuuenes in monte Cœlio, ad Epheſum, Decio imperante compoſiti, ducentos (alij ſexcentos legunt) annos, in dextro latere quieuêre,

S. Bonau. in 4. diſt. 49. a.2. q.2. n. 29.

S. Vincent. dom. in albis ſerm. 3.

Pſal. 13.

Gen. 6.

Bozius de ſignis Eccl. l.15. ſig. 61. c. 7. Herodot.

Bzouius cit.

Iob. 14. v. 2.

Roſvveyd. annales Belgij.

Bzouius cit.

Bozius ſigno 61. c. 9.

Idem ſigno 63. c. 7. & ſig. 61. c. 9. Raderus in aula ſancta Theodoſij c. 13. obſeruat.

Baron. annal. anno Chri. 358.

oune

tunc hîc ipsâ horâ, quâ in illum solutus sum, in sinistrum versi, quatuor & septuaginta annos eo habitu iacebunt. Attonitis rei nouitate omnibus, cœpit tam disertè, exerteque singulorum statum, habitum, formam, speciemque, & cultum corporum describere, ac si eodem semper cum illis contubernio, conuictuque vsus esset. Sed tres illi Regis familiares, legatione Constantinopolim ad Imperatorem missâ, Ephesum suos destinauit, qui fide certâ compererunt, septem hos eo situ, & habitu iacentes, quo illos Eduardus descripserat. Quanto nunc hominum concursu, corpus viri sanctimoniâ celebris, paucos annos, aut menses incorruptum repertum frequentaretur? quanta in veneratione apud omnes haberetur? quantâ omnium hominum opinione celebraretur? tales nos non breui æuo, sed omni æternitate, incorruptibiles, immortales futuri sumus, si hîc non ligno vitæ, sed pane vitæ identidem pasti, ac refecti fuerimus.

Quæstio non vulgaris agitatur: an licitum sit in senectute, ad vires restaurandas, vesci carne humanâ, & bibere sanguinem iuuenum? & an prodesset? Respondet Lessius de iure & iustit. l. 4. c. 9. dub. 2. *Licitum est haurire sanguinem humanum, ex vena adolescentis detractum, vt concilietur vigor corpori senili, vnde quidam medici, vt Marsilius Ficinus lib. de sanitate tuenda, hoc tanquam singulare medicamentum, ad illum finem præscribit.* Nemo quisquam inficias iuerit, quin caro, & sanguis Christi, plus vigoris & vitæ, vel gutta vna contineat, quàm quidquid à corpore quamtumuis vegeto, ex ipso vitæ ligno elici potuerit: Iohann. 6. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet* VITAM ÆTERNAM, qui cibus & potus, vt ait Augustin. IMMORTALES *facit &* INCORRVPTIBILES. super omne nectar, & Ambrosiam, de quo Aristoteles, tacitè reprehendit Hesiodum, docentem, Deos, qui eo cibo & potu vescuntur, reddi immortales: quia quidquid cibo corporeo vescitur, naturâ suâ senescit, dissoluitur, & moritur.

Aug. tract. 26. in Ioann.

Corruptibile hoc denique, aliquando incorruptionem, peculiariter ijs in membris seruauit, quibus heroicâ virtute, aut sui victoriâ eluxit; occurrerat fortè Ludouico Antistiti Tholosano Regina, falsò ior fœmina, quam dum commodè declinare nequiret, pro clypeo clausum oculum obiecit. Magnum integritatis indicium! post quadringentos annos à morte, oculus viuidus, incorruptus, ac instar adamantis lucidus conspectus est; Adolescentibus ac virginibus, si incorruptibiles esse velint, semper in oculis habendus. S. Stephanus Hungariæ Rex, tam profusâ in pauperes manu erat, vt desineret Midas inaurare, quæ hîc dare; Hanc saltem ab auri metallo, quod sub terra incorruptum, virtutem mutuauit, vt manus in sepulchro semper incorrupta permanserit. His è societate nostra tertium adiungo. P. Ludouicum de Medina; è prima Abulensium nobilitate: qui Italiâ, Hispaniisque omni lustratâ, ac nouo in orbe magnis rebus gestis, annum agens supra quadragesimum, locum quieti societatem delegit: Vbi inter varia pietatis exercitia, & rara virtutum exempla, hoc tamen Deus illum præcellere voluit veritatis indicio, quod de mortui linguam, post duodecim annos, omni corpore in cineres redacto, rubicundam, ac vegetam seruârit: de quo constabat, nunquam totâ vitâ prudenter ac scienter mendacium protulisse. Hæc omnia exsuperâsse videntur, quæ de Doctore Seraphico feruntur multis fortè inaudita: cùm Martinus Suessanus, orationem panegyricam haberet, in laudem Diui Bonauenturæ, recensitis aliquot prodigijs, id subiunxit: non committam, vt silentio præteream stupendum, ac memorabile quiddam. Dum corpus hoc venerabile transferretur, ad nouam Ecclesiam, centesimo & sexagesimo ab obitus eius anno, reliquâ corporis parte alioqui exesâ atque corrosâ, caput tamen solidum capillamentum habens, labia, dentes, & lingua in nullo, à vitali statu, aut colore demutata, reperta sunt. Erat profectò diuinæ clementiæ illud os, à putredine seruare, quod ad salutem fidelium, atque in diuinis laudibus semper viuidum fuerat repertum.

Garibay. lib. 2. c. 30. §. 33.

Ribad. Societ. l. 2. c. 160.

A 1482. tutus Apost. diploma in bulla Sixti IV.

P. Fernandes vall... 1574. c. 29.

Omnes nos immortalitatis candidati, in hac vita oculos, manus, linguam, os, membra omnia, à vitiorum corruptela, integra & intacta seruare studeamus; nihil oculi lasciui, nihil manus obsceni, vel etiam furtiui, nihil lingua mendacij, periurij, blasphemi, nihil os contumeliæ, maledicentiæ proferat, ne sit *sepulchrum patens guttur nostrum*; sed totus homo futuræ incorruptioni præludat; quod efficacissimè faciunt, qui hîc virginitatem Angelicam æmulantur, immortales etenim esse incipimus per castitatem, iuxta illud Bernardi: *Virgines, Angelis Dei efficiuntur æquales*: quia scilicet à carne, & omni illius contagione remotissimi, haud aliter ac illi, qui per resurrectionis gloriam, cœlum iam tenent: nam quod hi obtinent à beatitate, illi à virginitate. Vnde sic eos elatâ oratione, compellat Diuus Cyprianus: *Quod futuri sumus, iam vos esse cœpistis, vos resurrectionis gloriam in isto sæculo iam tenetis; per sæculum enim, sine sæculi contagione transitis, cùm castè perseueratis, & Virgines Angelis Dei estis æquales.* Atque hoc splendidissimo elogio S. Ioannem Baptistam, Angelum Euangelicum exornat Bonauent. *Lux fuit, & mentis, & carnis integritate* IMPASSIVA. Atque hæc virtus simul aliam perfectionem, seu dotem complectitur: nempe *claritatem* vt cum sapiente iure exclamem: *O quàm pulchra, est casta generatio.*

Bernard. de interiori domo c. 41.

Cyprian. tract. 2. de habitu virginis.

Bonauent. Festo S. Ioan. Bapt.

§. II.

Altera dos corporis gloriosi, est CLARITAS:

Seminatur corpus in ignobilitate, surget in gloria. Id est, *in* CLARITATE: Quæ alijs scripturæ locis dilucidè adstruitur. Matt. 13. *Tunc fulgebunt iusti, sicut* SOL *in regno patris eorum.* & ad Philipp. 3. *Reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori* CLARITATIS *suæ.*

1. Cor. 15.

Huius aliquando specimen, scintillam, aut radium exhibuit in Monte Thabor, & quales aliquando illi similes futuri essemus, amictus lumine sicut vestimento, præmonstrauit, vt præclarè venerabilis Beda: *Transfiguratus saluator, gloriam futuram, & nostræ resurrectionis ostendit.* Ad quam gloriam, & vultus, totiusque corporis claritatem, vt pertingere valeamus, modum, methodumque diuinam suggerit Doctor mellifluus serm. 25. in cantica: *Sancti,* inquit, PEROR ATIONEM, *gloriam Dei speculantes, in eandem imaginem transformantur, de* CLARITATE, IN CLARITATEM.

Vnde quæso Moysis vultus tanto splendore refulsit, vt radios vndique solis instar eiacularetur?

An hoc ei vitæ Austeritas, an prolixa ieiunia contulerunt? minimè; sed *ex consortio sermonis Domini*, quem locum Chrysostomus appositè exponit: *Deprecatio*, inquit, *hoc illi præstitit*, quâ homo cum Deo loquitur, & solem illum diuinum fixè contemplatur, iuxta illud Apostoli 2. Cor. 3. *Nos autem reuelatâ facie, gloriam Domini speculantes, transformamur de* CLARITATE IN CLARITATEM. Vbi D. Thomas, & August. verbum illud *speculantes*, non à specula, sed à speculo, deriuari volunt: quemadmodum enim, si sol in speculo reluceat, alterum solem, speculum refert, ita animus orantis, qui lucem illam æternam speculatur, in eam totus transformatur, vt non semel cœlesti prodigio manifestatum est. Regina Aragoniæ, alijq; testes oculati S. Vincentium Ferrerium, orationi intentum, diuino lumine solis instar circumfusum, non semel conspexêre. D. Antoninus ex eadem Dominicana familia, dum Deum precaretur, visus est supernâ luce totum cubile perfundere. Philiberti Abbatis apud Rhotomagum, in templo precantis oculi, tanquam duo sidera fulgere visi. B. Idæ Louaniensis corpus, tanquam lucerna intus accensa, inter orandum splendebat. Idipsum S. P. N. Ignatio, Xauerio, S. Ioannæ, Hedvvigi Poloniæ Reginæ, Coletæ, Luduinæ, alijsq; innumeris accidit, qui noctem mediam, fulgore cœlitus irradiati, meridie clariorem reddidêre. Quæ dum in mortali corpore contingere videmus, minus illud Anselmi demirabimur! *In illa vita, pulchritudo iustorum, solis pulchritudini, qui septuplo quàm modo splendidior erit, adæquabitur.* Quam sententiam S. Vincentius adeò luculentam esse asserit, vt *omnes Doctores dicant, quòd septies erit clarius sole, corpus gloriosum. Quod si Deus loco solis, poneret corpus gloriosum, magis mundum illuminaret, quàm sol. Sic erit*, inquit, *Resurrectio mortuorum*; tot tunc soles in cœlo Empyreo oculos beatorum non tam præstingent, quàm suauissimè afficient, vt Theologi loquuntur: *Illa lux corporis gloriosi, non lædet oculum; sed confortabit.* Expressiùs hoc docuit B. Laurentius Iustinianus, vbi de corpore glorioso, hunc in modum eleganter scribit: *Nimia quoque* CLARITATE *fulgebit, ita vt solis septies transcendat splendorem; non autem lumine suo intuentium reuerberabit aspectum. Sed ineffabili quodammodo confortabit, clarificabitque: Erit tota eius substantia corporis, oculis visibilis; Adeò vt viscerum, cæterorumque membrorum harmonia, conditoris declaret magisterium admirandum.* Quæ & D. Thomæ doctrina est, in 4. d. 44. q. 2. a. 4. manifestâ visione Cardinalis Damiani cum demonstrat: cùm S. Romualdum illustrem iuuenem, Rauennatum Ducis filium, Religiosus quidam ad monasticam vitam adducere optaret, in templum eum deduxit, vbi corpus S. Apollinaris Episcopi & Martyris reconditum, spondens fore, vt hic sanctus, illi se videndum præberet; si vicissim polliceri vellet, se Monachum futurum. Ipsis iam in oratione defixis S. Apollinaris è feretro prodire visus est, pontificiâ veste indutus; sed tanto fulgore conspicuus, vt præ illo, sol obscurus videretur. Deinceps Romualdus, quoties solem conspiciebat, videbatur sibi præ splendore illo, vermem noctilucam, aut aliquid etiam minus intueri. Aptam hic similitudinem adducit S. Cyrillus Ierosol. *vt ex apparentibus, videretur, quod expectamus, vermibus paruulis* (noctilucis) *dedit Deus æstate* LVCIDVM CORPVS, *vt ne splenderent; quo multò magis, illustrabit hominem iustum.* V. Pineda in Iob. c. 19. v. 26. Vnum Angelum vidit Ioannes Apoc. in assumpto corpore, cœlo delapsum, & terra illuminata est à gloria eius.

Exodi 34.

Chrysost. de fide Anna.

Brouius de signis Eccl. l. 15. sig 61. & 63. c. 1.

Pet. de Natalib. c. 85.

In vita.

Anselm. lib. similit. c. 50.

S. Vincent. Dom. in albis serm. 1.

Suarez p. 3 disp. 47 c. 4. sec. 6.

B. Laurent. Iustin. lib. de discipl. & perfect. monastica conuers. c. 18.

B. Pet. Damian. in vita S. Romualdi c. 9.

Ex quo alterum in corpore glorioso considerandum occurrit, non modò illud clarum, tersum, lucidum; sed & pellucidum, perspicuum, ac diaphanum fore, vt omnis totius corporeæ machinæ symmetria, intrinsecum illud naturæ artificium, longè perfectius, quàm vlla vnquam anatomia deprehendi ac conspici queat, appareat. Virum hac in causa oculatum, Augustinum induco, qui l. 22. de ciuit. c. 30. *Omnes illi*, inquit, *qui nunc latent harmoniæ corporalis numeri, non latebunt extrinsecus, & intrinsecus, per corporis cuncta dispositi, & cum cæteris rebus, quæ ibi magna & mirabiles videbuntur, rationales mentes in tanti artificis laudem, rationabilis pulchritudinis delectatione succendent.* Formosum enim vero spectaculum: nam si olim princeps medicorum Galenus, humani corporis fabricam, crudam per anathomiam rimatus, attonitus exclamârit: *Laudent alij Deos suos thure & victimis, ego laudabo stupore, & admiratione*, quomodo integerrima beatorum corpora, instar vitri pellucida, *rationales mentes, in laudem tanti artificis non succendent?* Hipponensi Præsuli accedit summus Pontifex Gregorius, qui l. 18. mor. c. 27. explicans illa verba Iob 28. *Non adæquabitur ei aurum, vel vitrum*, ait: *patebit corporalibus oculis ipsa etiam corporis harmonia, & sic quisque erit* CONSPICABILIS *alteri, sicut nunc non potest esse conspicabilis sibi.* Itaque credibile est, corpus humanum, cum omnibus venis, neruis, arterijs, fore instar purissimæ crystalli, singulis partibus suis, coloribus, & figuris distinctis, & summâ luce perspicuis ac relucentibus: *cogitandum est*, inquit Lessius, *corpora beatorum cum omnibus suis partibus interioribus, & exterioribus, fore* INSTAR CRYSTALLI PVRISSIMÆ. Videre insuper erit in anima alterius, conceptus & ideas diuinas, quæ picturas omnes Titiani, & Raphaëlis Vrbinatis, nimium quantum antecellent: *Vnumcuiusque mentem ab alterius oculis, membrorum corpulentia non abscondet; sed hoc non esset, nisi essent* PERVIA, vt rectè disserit Bonauentura, *ergo*, quantum putatis voluptatis caperent mortales, potissimum auro & argento inhiantes, si & fundum maris, instar limpidissimi fontis, & vniuersam terræ molem, instar purissimæ crystalli pellucidam cernere contingeret? quàm auidè hic gemmas, vniones, auri, argentique venas obseruarent? His tamen multo gratius, multoque præstantius spectaculum exhibuit S. Theresia, eximiæ, & raræ sanctitatis virgo, cuius animum P. Franciscus Ribera, & P. Aluarez, ita perspectum habuêre, vt hic ostensis suis vitreis perspicilijs, adstantibus dixerit: *Talem, tamquàm* PERSPICVAM *esse animam Theresiæ*, beneficio speciali diuinæ gratiæ; in qua aurum charitatis, omniumque virtutum gemmæ, ac vniones relucebant.

Galen. lib. de format. fœtus.

Lessius opusc. posth. de beatit. q. 4. a. 6. dub. 3. & de summo bono l. 3. c. 1.

Bonauent. in 4. dist. 49. a. 1. principal.

Lancicius de profect. in virtut. c. 2. n. 41.

Perspicuos & nos in hoc corpore mortali esse conuenit, si aliquando dote claritatis potiri speremus: in verbis, in promissis, in moribus, in omnibus actionibus, intima cordis sinceritas reluceat.

Cœlestis Aquila *non vsitatâ pennâ*, depingit eos, quorum cor inscrutabile, & velut mare spatiosum, vbi reptilia quorum non est numerus & vbi nulla bolide fundum nunc valeas inuestigare, fore aliquando sicut *mare vitreum, simile crystallo*; quando intimi cordis sinus; & subdolæ fraudes, & simulatæ amicitiæ, & fictæ deuotiones detegentur,

Horat.

Apoc. 4.

& vel-

& velutí in limpidissimo fonte, relucent in fundo elegantes lapilli, aut viles silices, ac sordes, ita & virtutes, ac vitia, simul cum oculis manifesta erunt. Dum quis ad solem, vitrum, aut lucidissimam crystallum contemplatur, in ea quid non transparet? minutissimi næui, & atomi notantur. Quod hi aciem mentis nostræ effugiant, caligo facit, quodque ne radius vel vnus diuinæ gratiæ, interiorem domum nostram illuminet.

Plut. in præcept. polit.

Laudat Plutarchus, nec iniuria Iulium Drusum Tribunum plebis, cuius ædes, cùm multis locis, vicinorum oculis paterent: artifex ei adpromisit, se ædes ab omni vicinorum conspectu immunes, ac liberas, mercede quinque talentorum, redditurum; Brutus vir innocentiâ vitæ clarus: decem, inquit, talenta libens adnumerabo, si totam hanc domum conspicuam, & quasi crystallinam reddideris, quo ciues omnes, quemadmodum vitam instituam, contemplentur.

Senec. epist. 43.

Quis vestrûm Auditores sic viuere præsumat? nemo, inquit Seneca, aperto ostio viuere audet, omnes lucem plerumque odimus, & mortalium oculos subterfugimus, indigni profectò ij, qui dote claritatis donentur. Ceterùm, qui hâc tam insigni prærogatiuâ aliquando condecorari ambiunt, digito velut intento, quomodo eam sibi comparare possint, ostendo: Si primùm in omnibus actionibus nostris *intentionis puritas* eluxerit, cui ea, supra ipsum solem illuminandi vis & energia est, vt corpus nostrum densum adeò, & opacum, non modò luce perfundere, sed lucidum solis instar reddere queat, vt S. Lucas testatur: *Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum* LVCIDVM *erit*, quæ ne actum agamus, alibi fusè deducta reperies. 2. si prælati, prætores, præceptores, patresfamilias, superiores omnes, de quibus dictum est: *Vos estis* LVX *mundi*: subditis, virtutis ac probitatis exemplo præluceant. 3. si rudes & ignaros subditos, discipulos, liberos, ancillas, famulos ignorantes doceant & instruant aut catechesi, elementis fidei, pijs monitis per concinatores imbui sinant: Tales quippe, *qui ad iustitiam erudierint multos*, FVLGEBVNT *quasi stellæ in perpetuas æternitates.*

Luc. 11.
Festo S. Martini.
Matt. 5. v. 14.
Daniel. 12.

§ III.

Seminatur in infirmitate, surget in virtute.

INnuit hic Apostolus, teste S. Thomâ, dotem *Agilitatis*; quæ à Theologis definitur esse: facultas ad motum localem expeditè, velociter, ac facilè exercendum. Videtur autem hæc facilitas in duobus consistere: primò quòd nullum laborem, vel lassitudinem sentient beati, vnde fiet, vt, quamdiu voluerint, possint in hoc pernici motu durare. Quod significatum est illis verbis Isaiæ c. 40. *Current, & non laborabunt: ambulabunt, & non deficient*; quod totum prouenit ab impassibilitate, vt per motum non alterentur corpora. Secundò consistit hæc facilitas, in summa velocitate motus, iuxta illud Isaiæ *Assument pennas vt Aquilæ*; ad quod plurimum conferet, *subtilitas*, quâ fit, vt omnia penetrent, nec quidquam resistat, vt doctissimè „ Lessius: hinc intelligi potest, qui fieri possit, vt „ tantâ celeritate, ad quamuis distantiam moue„ antur; nam per omnia, instar luminis se traijci„ unt, sine diuisione corporum, per quæ transeunt.

Suar. p. 3.
t. 46. a. 4. Spe. 4.
Isaia 40.
Less. opusc. posth. de beatit. q. 4. a. 6. dub. 3.

Hinc Hieronymus contra Vigilantium, ait: *Sanctos esse vbique, quia instar oculi sunt, vbicumque voluerint.* Quemadmodum visio, instanti vnico, volat ad ipsas stellas firmamenti, quod præclarissimi prædicatoris confirmat Auctoritas: *Nam sicut radius, subitò pertransit ab oriente, in occidentem; & oculus, subitò de terra videt stellam: sic subitò, ad nutum, corpus erit, vbi anima voluerit*; volabit quò volet. atque sic in momento cœlites toti agiles, velocissimè ferentur. Sunt & filij hominum, alia prorsus agilitate ac velocitate prædíti, qui si dignitates, si munia, si beneficia sæcularia, Ecclesiastica, morte cuiusdam interueniente ambiant: quot ilico Parisios, Madritum, aut in vrbem cursores? quàm multi currunt, si rumores de insperata victoria, aut etiam grande infortunium obuenerit, quàm celeri nuntio ea fama volat? si causa aliquot millium decisa, si aliquot grauioris momenti negotium feliciter peractum: quot literæ, citò, citò, citò, citatis equis destinantur? quorum cursum velocem, sed extra viam, ridet ille, qui piè ac prudenter dixit: *Pro modica prabenda longa via* CVRRITVR, *& pro vita æterna, vix pes à terra leuatur.*

S. Vincent. serm. 3. festo Pasch.
Thomas à Kemp. de imitat. Chr. ...

Cursorum tria genera Lipsius statuit: *Peditum, equitum, animantium.* De peditibus præmitto, quos græci teste Liuio, *Hemerodromos vocant, ingens vno die spatium emetientes.* Quantum si quies? dicam: exemplum primum sit in Philippida „ quodam, qui in bello Persico ab Atheniensibus „ Lacedæmonem, auxilij petendi causâ missus, „ *confecit biduo, stadia mille, ducenta, sexaginta.* In„ dies hoc videmus, pennis suis corpora volucrum, in cœlos euolare, ac pernicissimè ferri; sic tamen vt volucres illæ altiles, saginati anseres præpingues capones, suâ mole, & pondere, humi resideant, nec valeant in altum conscendere. Haud secus accidit ijs, qui se hîc gulâ, & crapulâ aggrauantes: *Curua in terris animæ, & cœlestium inanes*, se farcire, & opplere student, vnde & illis, quod auibus euenire solet. si lutum aut liquor alas infecerit, euolare frustra nituntur. Homo temulentiæ luto, aut luxuriæ visco immersus, ne quidquam sursum nititur, defixus in limo profundi. Hinc illud seuerum Christi monitum: *Attendite, ne forte corda vestra* GRAVENTVR *in crapula, & ebrietate.* Magna est agilitas equorum currentium, maior volucrum, maior sagittarum (& præ his, maior globi, machinâ bellicâ excussi) sed omnium velocissimus, solis cursus qui horâ conficit quinies centena, octoginta octo millaria horatia, & minuti spatio, 8480 milliaria. Sed corpora beatorum, hæc omnia multis parasangis, pernicitate exsuperant: August. l. 22. de ciuit. c. vlt. *Certè*, inquit, *vbi volet spiritus, ibi protinus erit & corpus.* Et Anselm. lib. similitud. c. 51. *Ipsis Angelis Dei, æquè celeres erimus, qui dicto citius, de cœlo ad terram, & è conuerso delabuntur.* Sagittis quandoque literæ in vrbem obsessam, per aëra celerrimè immissæ; sed longè maior celeritas erit beatorum corporibus, quâ Angelis pares, breuissimo tempore è terra in cœlum, sese quasi eiaculabuntur: non enim per passus, aut vestigia, inquit Lessius, sed totum *corpus simul, vno impetu instar* SAGITTÆ *fertur.*

Lipsius Epist. cent. ad Italos, & Hispan. epist. ... Nicolao Mecenatio Roman. Liuius l. ...
Persius Sat. 2.
Luc. 21. v. 34.
Lessius opusc. posth. de beatit. q. 4. a. 6. dub. 4.

Tu itaque si de beatorum corporum incredibili celeritate cogitas, finge tibi nauem per immensa patentis æquoris spatia, remis velisque concitatissimè fluentem; finge reginam auium Aquilam, toto illo plumatum remigio instructam, contentissimo corporis nisu, acerrimo cupiditatis ardore ruentem in prædas: finge telorum è ba-

lissis

lissis emissas grandines, fingas alas, quæ à Poëtis memorantur, alas fulminum, & tuum, quando liberum est, animum, & illam animi pupillam, mentem, fulgure velocius per distinctissima quæque, tam breui momento discurrentem: hanc si beatorum celeritate contuleris, testudinem cum pegaso velocissimo, aut aquila pernicissime comparaueris. Hanc si qui hîc paruuli aliquando in corpore suo agilitatem spectent, & expectent, sagittarum instar celeres ad parentum iussa, & nutus euolent; *velut filij excussorum*; quocuncque missi, in promptu sit illud *volo*. Similiter omnes subditi, in parendo agiles, ac veloces sint: sic enim quemque eorum commonet Ecclesiasticus: *In omnibus operibus tuis esto* VELOX; qualis exstitit Asaël ille, à potentissimo rege Dauid inter tres suos triarios, & fortissimos heroës recensitus: *quia* VELOCISSIMVS *fuit, quasi vnus de capreis, quæ morantur in silua*. Hac in parte complures Dei serui, omnino mirandos, & verè *Angelos veloces* sese præbuerunt? quorum vel Elenchum, si ordiri voluero, infinitus sim. Vnum habeant famuli, & ancillæ, quem merito suspiciant, & admirentur S. Berchariam Luxouiensem, qui vinum de cado in vrnam depromens, à superiore accitus, vrnâ relictâ, festinus accurrit. Vinum verò sicuti fluebat, repletâ vrnâ non est effusum, sed sterit, ac si gelu concretum esset.

[Psal. 126.] [Eccl. 31. v. 27.] [2. Reg. 2.] [Isai. 18. v. 2.] [Marian. l. 4. c. 3.]

Coniuges sibi vnam Franciscam Romenam in exemplum proponant, quæ orationi cum Deo vacans, quintò ob domestica negotia à marito auocata, promptè, celeriter, velociter aduolauit; vtque ad consuetas preces rediit, versum, quem intercisum reliquerat, aureis characteribus fulgentem reperit. Huic alterum, filiabus Christo deuotis proprium adiungo, & finio, quod de virgine Deo dicata ex Ioanne Teulero refert Ludouicus Blosius: hæc diuino amore flagrans, vt Christum videret, eum speciosi pueruli formam indutum præsentem habuit, cumque ex obedientia, alio cum festinatione accerseretur, puerulo Iesu, ait: En dulcissime Domine mi Iesu, obedientia me vocat, tu interim me hîc exspecta obsecro, si placet, donec ad te redire liceat. His dictis præproperè, celeri cursu, quod facere iussa, peregit. Dein magna cum celeritate, ad cellam reuersa, ingenti luce vidit totam collucere; atque ipsum amantissimum Iesum, reperit in ætate perfecta, tanquam elegantissimum Iuuenem 24. annorum adstantem. Qui interrogatus ab ea, quid ex pusillo, tam grandis factus esset? respondit: Filia charissima, expeditæ ac velocis obedientiæ tuæ, & promptitudinis virtus, me breui tempore tam grandem effecit.

[In vita 9. Martij.]

Hæc agilitatis futuræ præludia, hæc optima ad illam beatorum dotem, cœlis aliquando consequendam incitamenta, quà corpora nunc obedientiæ spiritu, & diuini amoris impetu, ad omnem Dei nutum promptissimè rapta, erunt sicut Angeli Dei, & instar fulguris corruscantia, momento vnico rapientur ab oriente in occidentem; quod ne quibusdam impossibile fortasse videatur, vnâ, alteraué similitudine, Hipponensis Antistes rem elucidat; quam ex eo primùm petit, quòd Angelicæ mentes, grauia corpora celerrimè mouere (vt Angelus ille, qui Abacuc immenso spatio breuissimè transtulit) vastissimos cœli orbes, velocissimè semper indefessi girare queant: *Si Angeli possunt sine labore rapere corpora animalium, & constituere vbi voluerint* (quod vel dæmones possunt): *ut Sanctorum spiritus, sine vlla difficultate posse ferre, quò voluerint, & sistere corpora sua non credamus?*

[Aug. l. 13. de ciuit. c. 18.]

Aliam similitudinem ducit, à graui aquarum mole, quam videmus in nubes concretam, per æthera volitare, quid ni eâ leuitate corpora Sanctorum ferri, nec iam ampliùs corruptibilia, aggrauare desinant? *quorum quasi elementorum pondere, atque ordine efficitur, vt torrentes violentissimi atque vndosissimi, antequam sub aëre in terris currant, super aërem nubibus pendeant*, & pondere suo, ac graui mole sic deuolutæ, rursus solis radijs per vapores attractæ, in nubes leues commutentur? aptissimæ profectò, ad mentes nostras in obsequium fidei captiuandas similitudines: atque vna salubre documentum, non obstare hanc molem corporis, quin animus sæpe cum Apostolo in cœlos euolet, quò etiam Sanctorum corpora in diuinorum contemplatione sequebantur, vt, dum adhuc in terris degimus, *conuersatio nostra in cœlis sit*. Quod fiet, si terrena desideria, quæ *deprimunt sensum*, si sensibiles voluptates, si corporales curas, si iniquitates, quæ *sicut* ONVS *graue* GRAVATÆ *sunt super nos*, deponamus: hæc porrò causa est, quòd mens in Deum suum, liberè nequeat euolare: *onera patitur, pondera sustinet, ad ipsum Deum cogitandum. quanta impediunt?* Quæ impedimenta & onera, vt abijciamus, excitat nos mellifluus doctor, eorum exemplo, qui curis omnibus humanis sepositis, celerrimè è terris in cælum, animo abripiebantur: neque enim corpora, quæ corrumpuntur, illas aggrauant animas, aut terrena inhabitatio, sensus eorum tanquam multa cogitantes deprimit. Sublatum est impedimentum omne de medio, occasio vniuersa sublata, materies nulla relicta est, quæ eorum *affectum* AGGRAVAT, *vel* DEPRIMIT *intellectum*, quod est etiamnum in terris agilitatis dotem participare.

[Aug. l. 13. de ciuit. c. 18.] [Philipp. 3.] [Sap. 9.] [Psal. 37. v. 5.] [Aug. in psal. 102.] [Bernard.]

§. IV.

Seminatur corpus animale, surget spiritale.

VNde vt spiritui sit simile, requirit facultatem penetrandi alia corpora, absque vlla læsione, vel figuræ immutatione: quæ facultas vocatur à doctoribus SVBTILITAS. Hac beatorum corpora dotanda, probat idem Apostolus ad Philippenses 3. *Reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ*; quod expressè de dono subtilitatis, intelligit S. Ambrosius: *Per Resurrectionis corporea qualitatem, imperuia vsu clausa* PENETRAVIT. Et S. Damascenus l. 4. de fide c. vlt. *Hoc enim designat spirituale* (quòd sit impassibile, & subtile) *quale Domini corpus post resurrectionem*, CLAVSIS PORTIS INGREDIENS.

[Amb. in Lucam c. 24.]

Apertissimè verò ad propositum S. Vincentius die S. Paschæ serm. 2. seminatur corpus animale, id est, habens bestiales motus inordinatæ concupiscentiæ. Sed resurget spiritale, id est, totaliter subiectum spiritui, quod in nullo præstabit impedimentum animæ; sed omnia penetrabit. Vt Deus manifestis prodigijs in sanctis suis declarauit. Bozius de signis Eccl. l. 15. signo. 61. c. 5. quod accidit corpori Christi, vt obsignato sepulchro, & ianuis clausis glorioso corpore penetrârit, id & Alexandro Pontifici summo accidit, qui è carcere clauso, in ædes Quirini clausas, ad Hermetem penetrauit. S. Dominicus cùm iter faceret, vnà cum quodam ex ordine Cisterciensi, de

de vis fessus ædes reperisset occlusas, precibus se dedit, & protinus nullo aditu patefacto, mirabiliter ipse & comes intrò se reperêrunt. Columba, virgo Reatina, è cubiculo vndique obstructo, Perusium peruenit. Simile quid de Catharina Raconisia, S. Ludouico, alijsque commemorat. Sed illud, quod Metaphrastes scribit, omnem superat admirationem: Hibernabant Edessæ in præsidio milites Gothi; ex his quidam, speciosæ puellæ captus amore, cœpit eam miserrimè deperire. Cùm nulla daretur via, quâ posset illa potiri, in coniugem illam sibi efflagitauit: Reclamârunt parentes & propinqui, indignum rati, vt homini barbaro puella traderetur; victi tandem precibus, aut minis, assensum dedêre. Mater à cuius gremio ægerrimè abstrahebatur, non priùs illam barbaro dedit, quam duxisset in templum SS. Samonæ, Curiæ, & Abibi Martyrum, ibique datis sanctis illis fidei iussoribus, eam bene habendam Gotho, dum primum dedit. At efferus ille voti compos, vbi libidinem exsatiauit, abreptam in patrium solum, procul à suis puellam, pessimo, atque atrocissimo consilio, viuam sepulchro inclusit: quippe qui domi aliam coniugem haberet. Vbi Edessena filia, post innumera lamenta, plurimosque eiulatus, ad opem Sanctorum confugere, illos obtestari, fideiussionem præstitam vociferationibus miserandis inclamare. Et ecce adstitêre illi, in veste lucidissima, ac bono animo esse iusserunt; moxque somno correpta, è sepulchro probè obserato, reperit se bene manè è remotissima regione, in patrium solum penetrâsse. Cuius rei gestæ ignarus Gothus, postea veterem stationem, ipsamque filiam reuisens, agnitus supplicio affectus est. Omnium quidem philosophorum sententia, atque vt ipsi experimur, certissima est, non dari naturaliter corporum penetrationem; sed quemadmodum id per donum subtilitatis, diuinâ virtute fieri possit, vobis in symbolo proposui: dum solem exorientem obieci, radijs suis vitrum prorsus illæsum penetrantem: *transit, non frangit*. Quam comparationem doctissimus Lessius adducit, agens de bea- (L. ss. de Beatit. q. 4. a. 6. dub. 5.) „ritudine: Illud corpus poterit se per alia corpora „transfundere, sine vlla sui, vel alterius læsione: „*sicut lumen sese per vitrum fundit, sine vlla sui vel vitri læsione*; Quod exemplum esset omnino simile, „si sententia Platonica, lumen esse corporeum, vera esset. Propositum Emblema, mirâ confirmat historia, Rupertus Abbas Tuitiensis cœnobij, iuxta Coloniam, ordinis S. Benedicti, vir in diuinis scripturis, Spiritu Sancto per visionem illustrante doctissimus, atque ipse Cardinalis Baronius: sic (Rupert. de diuin. offic. l. 8. c. 4. Baron. an. 1111. n. 47. 48. 49.) etenim Rupertus in commentatio, quem tunc scribebat de diuinis officijs his verbis: Sed ecce, inquit, dum hæc scribimus, iucundo, per quendam fratrem nostrum, gratia Resurgentis nobis arridet miraculo. Testor illam beatam ac deliciosam noctem, in qua Christus ab inferis victor ascendit, me nihil super hoc mentiri; fratris tamen eiusdem nomen tacebitur, quoniam & hoc obnixè precatur, res autem eiusmodi est: hoc sancto Paschæ sabbatho, anno millesimo centesimo vndecimo, in Ecclesia S. Laurentij, ad præcedentes eiusdem diei matutinas, extinctis de more cunctis luminaribus, dum eorum vltimum extingueretur, & ad canticum Euangelij, hæc Antiphona à Domino Abbate Berengero imponeretur: *Mulieres sedentes ad monumentum*: ecce repente ante pedes illius proiectum cecidit ipsius, quo firmiter substrictus erat, cingulum, ille solutum esse, & cecidisse suspicatus, inclinauit se, vt tollens illud rursum sese accingeret: cumque manus iniecisset, vt illud sibimet circumdaret, nodum vt erat fortiter adstrictum, non cedere sibi, vltra, quàm dici potest, admiratus est Intendenti & secum cum stupore magno reputanti, quid hoc sibi vellet cingulum, quod forti nodo corpus suum arctè cinxerat, non soluto nodo, sed firmiter, vt fuerat, constricto, ante pedes proiectum? Ecce vox facta est, & sibilum tanquam auræ tenuis, audiuit dicentem sibi;

Sic potuit clauso Christus prodire sepulchro.

Si quidem hæc (vt ipse referens testatus est) admiratio mentem eius persæpe subibat, quomodo verum Domini corpus, clauso resurgere monumento, clausis potuit ianuis ingredi ad discipulos. Alias nec minùs congruas similitudines congerit S. Vincentius: Subtilis est aër, inquit, vel ventus „ (Vincent. serm. 1. de m. in albis.) transiens per rimam, vel parua foramina: sub- „ tilior est lux, quæ transit per fenestram vitream, „ per quam non potest ventus transire; sed adhuc „ subtilior est vox hominis, vel sonus campanæ, „ quam vos auditis in camera, & *ianuis clausis, intrat eò*. „ Audit Mater è cubili clauso, puerum in impluuio vociferantem, audis è musæo tuo occluso, intrà domesticos parietes, pulsum campanarum. Hæc virtus, hæc vocis subtilitas est, quâ, dum lubet, vti licet, & cœlos ære fusos penetrare: *quia oratio humiliantis, se nubes* PENETRAT; (Eccl. 35.) donec tandem eâ beatorum sorte fruamur, vt etiam corpore, omnes aggeres, omnes obices omnes ianuas, & muros omnes penetremus; vno duntaxat excepto, qui hâc tantâ nos beatorum felicitate priuabit, atque *hic murus aheneus esto*; PECCATVM scili- (Horat. l. 1. Ep. 1.) cet lethale, quod inter nos, & Deum, ita diuidit, vt totâ æternitate ad eum penetrare non valeamus, iuxta illud Isaiæ: *Iniquitates vestræ* DIVISERVNT *inter vos, & Deum vestrum*. (Isa. 59.) Hunc obicem si quis, quod Deus auertat, in se reperiat, demoliri satagat, & cum psalte regio, hodie exclamet: *in Deo meo transgrediar* MVRVM; (Psalm. 17.) secumque firmiter statuat, hunc murum, Deo adiuuante, nunc euersum, nunquam erigere. Hæc prolixiùs quidem, quàm putarem; sed pro materiæ dignitate breuiùs complexi sumus. Vnum superest, vt vos paucis, cum Seraphico doctore inflammem, & quoties hanc solis lucem intuemini, toties quatuor illæ, quas hactenus beatorum corporum excellentias deprædicaui, animo obuersentur: *Lux quippè*, (Bonau. in 4. dist. 49. a. 2. q. 3.) *habet quatuor illas proprietates; sicut patet in radio, scilicet* CLARITATEM, *quia illuminat:* IMPASSIBILITATEM, *quia nihil ipsum* (ne ignis quidem) *corrumpit*: AGILITATEM, *quia subitò vadit*: PENETRABILITATEM, *quia corpora diaphana, sine eorum læsione penetrat.*

Quibus vti considerat omnes
omni æternitate per-
fruentur.

FE-

FESTVM SECVNDVM PASCHÆ.

Tu solus peregrinus es in Ierusalem? Luc. 24.

— natale solum dulcedine cunctos
Ducit. Ouid. de Ponto, l. 1. el. 4.

ARGVMENTVM.

OMnes nos in hoc orbe peregrinos esse, & sacrarum literarum oracula, & sanctorum patrum testimonia, & quotidiana mortalium omnium, aliò proficiscentium experientia, rem compertissimam facit; Interim quotusquisque se in domo sua, velut in diuersorio commorari, opum, fortunarum, supellectilis omnis, quamtumuis pretiosæ vsuram, velut peregrino sibi concessam, ac breui deferendam, arbitratur? Tu quisquis es, Nobilis, rusticus, diues, pauper, doctus, indo-
psalm. 38. ctus, PEREGRINVS *es super terram, sicut omnes Patres tui.* Etiam stans, sedens, dormiens,
Ambros. in psalm. 1. progrederis, nauigantium more, inquit Ambrosius: *Sicut in nauibus dormientes, ventis aguntur in portum, etsi nullus quiescentibus sensus est nauigandi; tamen cursus eos vrget ad finem, & impellit ignaros; sic vita nostra spatio defluente, ad proprium vnusquisque finem, cursu labente deducitur.* Vnum duntaxat solerter hîc obseruandum, ne dum amœnitate ducimur viæ, obliuiscamur patriæ.

§. I. *Omnis homo* IN HAC VITA PEREGRINVS *est, ait Aug. in psalm.* 55.

§. II. *Quæ partes, ac proprietates veri peregrini?*

§. III. *Molestias viæ, amor patriæ, peregrinantibus breues, ac leues facit.*

FE-

FESTVM SECVNDVM PASCHÆ.

Tu solus peregrinus es in Ierusalem? Luc.

BEnignissimus Redemptor noster, hîc inter homines conversatus, varia obivit munia, varia ut sacræ paginæ testantur, sortitus est nomina: nunc Agricolæ, quandoque Magistri, nonnunquam Medici, subinde Mercatoris: quin etiam se pastorem nuncupat, Matthæus illum Regem compellat: Lucas denique eum Peregrini habitu efformat; quo in schemate eum olim videns in spiritu, divinus vates attonitus exclamat: *Quare quasi colonus futurus es in terra, & quasi viator declinans ad manendum?* Et de se ipse per alium Prophetam vaticinatur: *Quasi* PEREGRINUS *fui in oculis eorum.* Fuit tota vita peregrinus in terra homo cælestis, maximè peregrinas in se dotes complectens quid potiò magis peregrinum, quàm homo comprehensor & viator? quàm homo noster, miraculis stupendis corruscans? denique quid peregrinum magis quàm Deus homo?

Ioan. 10.
Matth. 2. Luc. 24.
Ierem. 14.
Iob. 19.

Primum in ortu suo natali peregrinum se salvator exhibuit, extra patriam natus Bethlemi, non Nazarethi, ubi conceptus: natus in aliena domo, seclusus publico diversorio. Deinde infantia pueritia, adolescentia, educatus extra natale solum. Ipso verò prædicationis exordio, Capharnaum profectus, ibi quoad vixit, proprias ædes, ne quidem conductitias habuit: usus ædibus socrus Petri, aut alterius discipuli; & aliquoties Ierosolymam veniret, aut Bethaniam diverteret, alieno tecto utebatur, non consistens certo loco. Evangelium pedes, instabilis ac vagus, inops & egenus tota palestina circumferebat.

Luc. 24.

Tandem PEREGRINUS IN IERUSALEM: Etenim quemadmodum peregrini ignoti sunt, sic Christus ignotus fuit in Ierusalem ignotus principibus Sacerdotum, ignotus pharisæis, ignotus scribis, neque enim Messiam plenè cognoverunt. Psal. 68. *Extraneus factus sum fratribus meis, &* PEREGRINUS *filiis matris meæ*, quem nudum extra civitatem, in aperto campo cruci affixerunt, in alieno monumento tumulârunt. Exinde redivivus hodiernâ die discipulis peregrinantibus, peregrinum se adiunxit. Vbi illud observandum occurrit, ut Agricolæ, Magistri, Medici, Mercatoris, pastoris, Regis partes hîc in terris egerit; nusquam tamen, nec unquam specie, aut habitu se talem exhibuisse, unius duntaxat peregrini personam indutus, à Resurrectione sua euntibus in Emmaus apparuit. Etenim ubi Marcus ait: *Duobus ex illis ambulantibus, ostensus est in alia effigie*, Caietanus exponit, quod *in forma* PEREGRINI, *seu advena visus est.* Hugo Cardinalis ait: *Habitum* PEREGRINI *habuit propter quem videbatur alius, nec agnoscebatur.* Venerabilis Beda in Lucam: *Revera* PEREGRINUS *erat Christus discipulis, à quorum natura fragilitate, percepta jam Resurrectionis gloria, longè distabat.* Disertissimè omnium ac divinissimè Hipponensis Antistes: *Hospes in terra esse voluit Dominus cæli,* PEREGRINUS *in Mundo, per quem factus est Mundus.* Ecquis non admiratione, ac stupore attonitus hæreat, cæli Dominũ, Mundi Dominatorem, de ipsis inferis ac morte acerbissima gloriosissimè triumphantem, non regio diademate redimitum, non purpura, auro, gemmisque distincta, aliovè gloriæ ornamento indutum, sese spectandum præbuisse, sed pauperis peregrini formam induisse? quid cum victoriæ Laurea, vilis petasus, cum sceptro baculus, cum triumphatoria purpora, peregrini sagum? atque ut paucis complectar, quorsum amabo vos auditores, Christus hodie peregrinus apparuit? B. Laurentius Iustinianus Patriarcha Venetus hanc causam adducit: *Vt nobis hic peregrinantibus de se exemplar proponeret.* Ex oculis quidem discipulorum evanuit, at ne peregrini nobis unquam species excideret, sub speciebus Eucharisticis, veste prorsus peregrina eaque levissima, adinvento divinitatis hactenus incognito, nobiscum ad cõsumationem sæculi peregrinari voluit. Quod melius Doctor expendens, ait: *Tenebantur oculi eorum quia Dominus erat in habitu* PEREGRINI: *& cùm eum quotidie perspicimus in altari sub speciebus panis & vini, nobiscum habitat in habitu* PEREGRINI; Causam nôstis? *ut nobis hic peregrinantibus de se exemplar proponeret;* Vt omnia hæc terrena ut verè fluxa & transitoria contemnamus, in mundo hoc quasi in diversorio pernoctemus, atque ad cælestem illam patriam contendentes, peregrinationis hujus incommoda, ac ceteris molestias leves & breves ducamus.

Marci 16.
Hugo. Card. in Marci c. 16.
August. ser. 146. de temp.
B. Laur. Iustinia. de perfectionis gradibus c. 10.
S. Bern. hom. de duob. discip. euntibus in Emmaus.
B. Laur. Iustinia. cit.

§. I.

Omnis homo in hac vita PEREGRINUS *est:* ait august. in Psal. 55.

GEneseos c. 47. Patriarcha Iacob cum omni familia in Ægyptum profectus est, ut filium suum Iosephum, quem mortuum & à fera miserè discerptum luxerat, vivum atque in regno Pharaonis potentissimum principem, à Rege primùm salutaret; mox itaque Ioseph Regi nuntiavit parentes suos cum omni familia è Chanaam, in terram Gessen advenisse, ibique voluntatis regiæ jussa præstolari: quinque etiam quinque fratrum suorum natu maximos stitit coram Rege; quos ille interrogans: Quam, inquit, artem factitatis? illi ut à fratre jam educti erant, Pastores sumus, inquiunt, servi tui & nos, & maiores nostri, *ad* PEREGRINANDUM *in terram tuam venimus.* Non diu pòst quoque patrem suum in conclave regiũ introduxit. Rex faustissima precatione senis accepta, primum illud interrogare habuit: Bone senex, *quot sunt dies annorum vitæ suæ?* respondit: *Dies* PEREGRINATIONIS *vitæ meæ, centum triginta annorum sunt, parvi & mali, & nõ pervenerunt usque ad dies patrum meorum, quibus* PEREGRINATI *sunt.*

Iure meritissimo Iacob cursum vitæ suæ 130. anno-

annorum, peregrinationem quandam, eamque brevem dictitavit, respectu patrum suorum, qui supra nongentos annos vitæ computant; & his omnibus eos nihilominus peregrinos fuisse asseverat. Quod vivaci sensu, & alta mente repositum servavit olim Guerricus quidem præcellens philosophus, hic cùm audisset legi: *Factum est omne tempus, quod vixit Adam Anni nongenti triginta, & mortuus est: facti sunt omnes dies Seth, nongentorum duodecim annorum & mortuus est, factique sunt omnes dies Enos, nongenti quinque anni & mortuus est. Facti sunt omnes dies Cainam, nongenti decem anni, & mortuus est. Facti sunt omnes dies Mathusala nongenti sexaginta novem anni, & mortuus est*: quam clausulam *& mortuus est*, secum assiduò ruminans, ac post peregrinationem adeò etiam longinquam, eos transijsse reputans, brevi cursus sui portum prospiciens, sub sancti Dominici auspicijs velificare occæpit. Psaltes Regius idem, quod Iacob, censuit, atque apud summum Regem, idem palam confessus est: *Advena sum apud te: &* PEREGRINUS *sicut omnes patres mei*. Nec minùs sapienter Salomon: PEREGRINI *sumus coram te, & advenæ sicut omnes patres nostri*. Toto aberrat cœlo, qui sibi patriam in exilio fingit, qui manentem civitatem in itinere somniat: mundus omnibus diversorium, omnes hic hospites sumus & peregrini, transeundem est. Rem tetigit & expressit Augustinus: *Vnusquisque hic, & in domo sua* HOSPES *est; si non est* HOSPES, *non inde transeat; si transiturus est*, HOSPES *est*. Quot amplissimæ huius urbis ædes conspicatis, tot tabernas, tot diversoria numerare est, transeundum est: *Non te fallas*. HOSPES *es, velis, nolis: sed dimittes illam domum filijs tuis* HOSPES *hospitibus*. Hac super re Christianum Apophthegma vir nobilis nobilem edocuit. Toparcha quidam facultatibus abundans, dictus Gerardus à Kampis amplas sibi ædes ac percommodas è fundamentis extruxerat, omni suppellectile, non modò necessaria, sed perquam sumptuosa insuper adornarat: ad has regio luxu epulis instructis, propinquos sibi territorij dominos invitavit, ut geniali haustu novam fabricam irrigarent. Capaciorem fortè sub bellaria, fistulam manu prensans, convivas percontatus est, quid sibi quid fortunæ suæ abesse putarent? an non se ut terrestrem Deum omnes suspicerent, ac verè æstimarent? omnibus passim applaudentibus, unus emunctæ naris, & mentis candidæ, hæc cedro digna liberè prolocutus est: cognate mi has quas adeò commodas, & ad amussim, & normam vestram, ædes amplissimas iactitas mihi imperfectæ videntur, quia foramen aliquod priùs obturandum est, ut opus omnibus numeris absolutum censeatur. Ecquodnam illud, quærit Gerardus? ostium inquit alter, per quod ex hoc diversorio, brevi ad cœmeterium transiturus es, & hanc, quam tuam domum, & habitationem dicis, aliert relicturus es. Quod viri sanè prudentis effatum, ita Gerardi animum pupugit, ut peregrinationis memor, sæculo spreto, ad religiosum claustrum commigrarit. Vtinam id omnes in animum inducant suum, tot quot ædes ac domos dicunt, & ducunt suas, tot esse diversoria, è quibus aliò transeundum est. Hinc rider Africanus Antistes eum qui se iactat possidere domum: *quam domũ tuam inquit, quã mihi dimisit pater meus. Et unde habuit hanc domum? Avus noster eam illi dimisit; recurre ad proavum inde ad atavum, & iam nomina nõ potes dicere. Nonne inde potius terreris, quia multos ostendis* TRANSIISSE *per illam domum? pater tuus hic eam dimisit*, TRANSIVIT, *per illam, sic & tu* TRANSIBIS. Genuæ Ligurum ædibus magnificis præfixit, instaurator præsagus futuri, hoc poetæ hemistichium.

Chronica frat. Domini.

Psal. 38. v. 13.

1. Parali. 29.

S. Aug. serm. 31. de verbis Domini.

Poitters larua mundi in præf.

S. Augu. in Psal. 122.

Nulli certa domus.

Et vero ab eo, brevi ad alienos, domus illa transijt, cessitque Principibus d' Oria, ac ipse aliò commigrare compulsus. De ijs, qui in diversorio commigrare compulsus. De ijs, qui in diversorio hospitali fuere, vulgo iactatur: transijt, *hy is gepasseert*. Vides præcipuis diversorijs prætnas insignia, seu gentilitias tesseras, talis comitis, Marchionis, principis; sed ipsi transierunt, nec quid superest nisi illud Sapientis, *memoria* HOSPITIS *unius diei prætereuntis*; quod ingenioso ac religioso epitaphio posteris consignavit Albertus Archiepiscopus Moguntinus, & S. R. E. Cardinalis, qui sepulchro inscribi voluit, PERNOCTAVI *hic in mundo, amare sequimini* Consimile quid in viris nobilis ac præpotentis exequijs fieri videmus, ubi Dominus domus transijt, gentilitiæ tesseræ domibus præfiguntur, sed ipse transijt. *hy is gepasseert*: & ante ipsum, qui ædes hasce illi dimisit, pertransijt; trãsiere & alij, transibis & tu: *non te fallas, hospes es, velis, nolis cessit tibi locum pater tuus, cessurus es locum filijs tuis*, nec mansurus manes, *nec mansuris relinques*. Mercator opulente, *non te fallas, hospes es*: Expertissime Domine, *non te fallas hospes es*. Consultissime Domine, *non te fallas, hospes es*. Amplissime, nobilissime Domine, *non te fallas hospes es*: transeundum est, domus tua non habitatio, sed hospitium, diversorium est. Quod ut ad mores, plenius prosequamur: In urbe hac, quam varia reperire est hospitia, vario nomine, prætenso signo indigetata? Alij hospitantur *in Cæsare*, alij *in Cygno*, quidam in *Leone*, nonnulli in *pavone*, & c. in *Cæsare* hospitantur ambitiosi: *in cygno* vel ansere, qui liquido gaudet (*alsyt met den beek int nat*) ebriosi: ad *leonem*, divertunt iracundi: ad *pavonem* superbi: *ad caput aureum* (*int gulden hoofe*) declinant avari: ad *porcum* luxuriosi. Prostat Antverpiæ lignum ædibus, ubi ovis duos inter lupos depicta, subiecto lemmate, in *mille periculis* (*in duysent perijckelen*) hic hospitantur filiæ, inter lascivos procos constitutæ, hic iuvenes inter puellarum greges versantes. Vos animæ Deo devotæ, Christo desponsæ, quo subinde divertitis? nonne aliquæ in viridi pergula? (*int gloriettica?*) quæ diligunt vanitatem. Nonnulli *in media luna*, quæ suis semper in defectibus manent, nec ullum in virtute progressum faciunt. Aliæ in *psittaco* omnino garrulæ: quædam in *alveari* (*in den soeten raval*) commodi proprii amantes: in *testudine* tardæ: alii in *Angiporto* (*int straet. en sonder synde*) quæ sibi alijsque molestæ, querulæ, sine fine dicentes. Maxima verò mortalium pars, in *mundo inverso* (*in de verkeerde weerelt*) qui terrena cœlestibus, sua æternis, corpus animæ, carnem spiritui anteponunt, peregrinationem hanc velut mansionem amant.

da l' Anero inconstanter tem-

Sap. 5.

Fabrã feria 2. pasch.

S. Aug. serm. 32. de verb. dom.

Quisque hic, cum hospes sit, ex diversorio transeat: qui hactenus in *cygno vel Ansere* hospitati, nunc temperantes, divertant ad *avem paradisi* (*den paradysvogel*) qui vescitur aura: qui in *leone*, nunc in columba sine felle: qui ad *caput aureum* declinarunt, nunc ad *manum auream*, in egenos profusi, divertant: qui in *porco*, nunc in *lilio*: quæ inter mille pericula, nunc hospitetur in *unione* (*in de perla*) qui conchili inclusus candorem servat: quæ in *semiluna*, nunc in *plena*; animæ vanæ, garrulæ,

tulæ, quæ in *psittaco*, imposterum in *pisce*: quæ in *testudine*, nunc in *ceruo vel aquila*: commodi amantes (in *cruce (int gulden cruys)* omnes denique, qui in *mundo inuerso* & peruerso, tandem in conuerso (*in de bekeerde vverelt*) hospitentur. Peruersè nimiùm hic mundus inuersus decipit te, dum ædes tuas, horrea tua, villas tuas, fundos tuos, prædia tua, vt semper mansurus incolis, & mansionem hîc tibi perpetuam. mundum hunc stabilem fingis, nec omnia hæc vt verè transitoria considerans, cùm primum veritatis oraculum sit: *Mundus*
1. Ioan. 2. v. 17. TRANSIT, & omnia, quæ in mundo sunt.

Staden en tycken,
Hebben haer lycken.

Seneca Ep. 59. Scitè Seneca: *Quæcunque videmus ac tangimus,* FLVVNT Opes, delitiæ, voluptates, honores, *omnia fluminis more feruntur.*

Hom. Eusebius Emissenus humana omnia aquæ comparauit, quid mirum si fluant? hoc autem eius
Eusebius Emissen. l. 2. de pasp. Euang. c. 7. pronuntiatum: *Quemadmodum aqua manibus hausta quantò magis premitur, tantò citiùs defluit; sic mutabilia cuncta, quantò magis ratio prosequitur, tanto magis amittit.* Exemplum à te ipso sume, quisquis es ô homo! vide, vt instar aquæ in terram dilabaris, è qua recursus nunquam: *Omnes sicut aqua di-*
2. Reg. 14. *labimur.* Cui congruit illud Augustini in Psal. 109. *de torrente in via bibet.* Vbi sic ait terreni, PROFLVXIO *mortalitatis humanæ est. Nascuntur homines, viuunt, moriuntur: & alij morientibus, alij nascuntur. Quid hîc tenetur? quid hîc non decurrit?*

Ouid. l. 3. de arte. ——— *eunt anni more* FLVENTIS *aquæ:*
Nec quæ præterijt rursum reuocabitur vnda,
Nec quæ præterijt hora, redire potest.

S. Hilarius in Psal. 36. S. Hilarius querulas Israëlitici populi voces expendens, *super* FLVMINA *Babylonis, illic sedimus, & fleuimus*, sic ait *Flent autem, qui se captos in Babylone sentiunt, & sedent super* FLVMINA: *omnia enim sæculi, & corporum bona, instar* FLVVIS *sine aliqua cursus sui statione* PRÆTERFLVVNT *& transeunt.* Quâ
In Annalib. cœnobij Villariensis. Fontem quo amoris diuini. p. 2. c. 2. piâ commentatione Adulescentes duo, illustri stemmate prognati, è fluxis ad æterna animum appulerunt: cùm etenim anno 1180. alter Carolus nomine (qui postea Abbas Villariensis) alter Gerardus, ex hastiludiis reuersi, amœnissima prata, riuusque obequitarent, pacti inter se silentium, haud longo tractu, tacitâ rerum humanarum contemplatione abrepti, processerant: cùm alter alterum tandem percunctatur, quid cogitârit, quid animo voluerit. Respondit Gerardus, quòd in arboribus, pratis, fontibus, fluuijs, figuram huius mundi, quæ præterit & transit, sibi repræsentâsset. Idem Carolus secum attentâ mente expenderat, atque ambo spretis perituris ac fluxis sæculi bonis, Religionem amplexi, æternis inhiârunt. Idipsum sanctus Augustinus cuique vestrûm
S. Aug. in 1. Ioan. 2. inculcat: *Quid vis, vtrùm amare temporalia, &* TRANSIRE *cum tempore? an mundum non amare, & in æternum viuere?* nam vt rectè Doctor gentium
1. Cor. 7. admonet: PRÆTERIT *figura huius mundi*; sicut in solemni supplicatione tot personatos, tot mercatores, tot plebeios, tot nobiles, Senatores, Canonicos, Prælatos spectamus; sed omnes prætereuntes: è mercatoribus huius vrbis, paucis annis quot præteriêre? quot è plebe, è nobilitate? nil stat:

Epitaph. Antuerp. *Omnia sic* IBANT, *sic* IBIMVS, IBITIS, IBVNT.

Quare fatuos huius mundi amatores, sic compellat Cantuariensis Episcopus: *Nolite constanter* S. Anselm. in c. 12. ad Rom.
mundum diligere, quando ipse, quem diligitis, non POTEST CONSTARE; *in cassum cor quasi manentes figitis, dum fugit ipse, quem amatis.* Quando ipsum, quod diligitis, aurum & argentum non constat, quando ipsum, quod diligitis, fugit & fluit, voluitur & reuoluitur; *quid porrò tam incertum quàm* August. in Psal. 91.
RES VOLVBILIS? *nec immeritò ipsa pecunia rotunda signatur, quia* NON STAT. Denique quid tam volubile, quam vrbis ipse qui assiduò:

Voluitur & voluetur in omne volubilis æuum.

Copernicus præcellens Astrologus, & in mathematicis disciplinis facilè princeps; systema quoddam cœleste oculis sobiecit, quod maxima orbis ingenia exagitauit, & in admirationem rapuit, docet ille, ac demonstrat, cœlos omnes velut ære fusos, immotos consistere, omnesque stellas aut planetas, quos rapidissimo cursu alij assiduò voluere circumferri, fixas, stabiles, ac velut gemmas metallo insertos, seu adamante vinctos immobiliter conquiescere; orbem verò terræ. cum montibus, & siluis, templis, turribus, ac palatijs, celeri motu circumgyrari, nosque in hac velut insula fluitante, aut vasto Myoparone consistentes, existimare cœlum, solem ac stellas pernici motu agitari, eò quòd nos ipsi vnà cum terra prouehamur: quemadmodum nauigantibus accidere solet, quibus è portu iam prouectis, vicina littora & turres, & arbores præterire videntur, vt ille apud poëtam:

Virg. l. 3. *Prouehimur portu, terræque, vrbesque, recedunt.*

Quam speculationem sanè ingeniosam, vt alij nullo nixam fundamento explodant, nobis perquam vtilem, ac verissimam ad mores doctrinam suppeditabit, illudque verissimum comprobat, *quia mundus* TRANSIT.

Est illud sensuum vitium, vt stare credat, quod naturâ fluxum est, nec sentiunt moueri, quod cursu fertur velocissimo: *Interdiu, solem, inquit Philo,* Philo lib. de conf. ling.
noctu lunam, stare imaginantur oculi corporis; cùm tamen nemo nesciat, horum siderum cursum esse concitatissimum, qua totum cœlum intra vnum diem obeunt. Eadem in terrenis nos dementia exagitat, stare putamus, quæ celerrimè feruntur & præterfluunt, nosque cum illis velut nauigio ferimur, vnde Bernardus vnumquemque compellans; *Homo es* NA-
S. Bern. Epist. 122. VIGANS, *sicut & omne humanum genus in hoc mari magno & spatioso*; siue sedeat, siue stet, seu ludat, seu comedat, vigilet vel dormiat, nauigans semper prouehitur; vt pleniùs ac planiùs Mediolanensis
S. Amb. in ps. 1. v. 1. Antistes tradidit: *Sicut in nauibus dormientes, ventis aguntur in portum, etsi nullus quiescentibus sensus est nauigandi; tamen cursus eos vrget ad finem, & impellit ignaros: sic vita nostra spatio* DEFLVENTE *ad proprium vnumquemque finem, cursu labente deducitur.* Vides in naui Antuerpiensi, Brugensi, Bruxellensi; garriunt, ludunt, edunt, bibunt, & appulsi sunt, antequam resciunt. *Tu dormis*, inquit Gregorius, & *tempus ambulat*; tu garris, & *tempus ambulat*; tu ludis, & *tempus ambulat*; tu potitas, & *tempus ambulat*, tu stertis, quiescis & *tempus ambulat*. Opportunum hîc, quod homini peregrino accidit, qui in exteras terras proficiscens, vastum nemus ingressus fuerat, vbi nocte ingruente, totus defessus & exhaustus, in cliuo quodam resedit, vt somnum caperet, manè experrectus, stetit attonitus, alio se in loco esse, longè dispari ab eo, quo elapso [illegible]

vespere conquieuerat: annè, inquit, somnio, aut quis oculos fascinat meos? vbi rupes, quam heri hîc prope spectaui? vbi castrum, quod eminus conspexeram? vnde hæc noua loci facies? ac tandem eruem, in quo residerat intuitus, aduertit se dorso ingentis testudinis indormijsse, quæ eum noctu adeò prouexerat, vt locum manè non agnosceret. O si quisque nostrûm oculos aperiat, & attendat testudinem hanc, vitæ nostræ sensim sine sensu, nobis quiescentibus ac dormientibus semper gradientis symbolum esse, quam vigili curâ quisque temporis rationem haberet: Hoc motiuo idem Doctor, Andream virum nobilissimum ab Imperatoris obsequio, ad portum religionis ,, perduxit: *Cur*, inquit, *magnifice fili, non consideras, quia mundus in fine est? vita nostra* NAVIGANTI *similis est: is, namque qui* NAVIGAT, *stat, sedet, iacet, vadit, quia impulsu nauis ducitur. Ita ergo & nos sumus; quia siue vigilantes, siue dormientes, siue tacentes, siue loquentes, siue ambulantes, siue volentes, siue nolentes, per momenta singula quotidie ad finem tendimus*. ,, Vbi igitur finis nostri dies aduenerit, vbi ,, nobis erit, quod modò cum tanta cura quæritur, ,, & cum solicitudine congregatur? non ergo ,, honores aut diuitiæ quærendæ sunt, quæ dimittuntur; ,, sed si bona quærimus, illa diligamus, ,, quæ sine fide habebimus. Vnde magis suadeo, ,, vt magnitudo vestra in suo proposito, in paruo ,, tempore, delectabili receptaculo *peregrinationis* ,, viuere studeas, & quietem & tranquillam vitam ,, ducere: sacris lectionibus vacare, cœlestia verba ,, meditari, in æternitatis amore te accendere. ,, Hæc magnifice fili loquor, quia multum te diligo, ,, & quia in procellas & fluctus sordis tendis, ,, verborum meorum funibus te ad littus reuoco: ,, & si trahentem sequi volueris, quæ pericula euaseris, ,, quæ gaudia inueneris, in ipso quietis tuæ ,, littore positus agnosces.

S. Greg. lib. 6. Regist. Epist. 6. 190.

Quam ex supremo orbis oraculo, vobis commonitionem factam, si attentâ mente perpenderitis, omnes cum viro hoc nobilissimo, ad portum salutis feliciter appulsuri estis:

Haud absimile quid S. Bernardus Sophiam fœminam, genere illustrem, & locupletem admonet, cùm ea Deo se dicare constituisset; *modica inquit, & transitoria, terrena sunt, quæ despicis; maxima æterna, cælestia sunt, quæ appetis, plus dicam, & vera dicam: tenebras deseris, & lucem ingrederis, de profundo fluctuum emergis* ad portum.

S. Bernard. Epist. 114.

§. II.

Quæ partes ac proprietates veri peregrini.

NEmo quisquam existimet, errones, vagos, ac mendicos, esse peregrinos hosce, quales multis Europæ Regionibus concursare videmus, stipem corrogantes, aut animi leuitate terras peragrantes, de quibus verè iactatur: *qui multum peregrinantur, raro sanctificantur*. Sed ingenuos, nobiles, illustres, animo supra res terrenas erecto, cælesti patriæ natos, vobis hîc peregrinos induco: etenim *qui hîc in via, id est in vita, se*, vt verè est, peregrinum agnouerit, eiusque partes omnes expleuerit, eum non modò perfectionis studiosum, sed eximiæ sanctimoniæ magistrum habendum esse comprobabo. Cuius rei testem habeo è priscis illis Ascetis, virum omni exceptione maiorem, Abbatem Olympium: hic, vt refert Sophronius, à quodam rogatus, quâ ratione vitam sectam instituere, & perfectam sanctitatem consequi valeret? respondit: *si vbique te* PEREGRINVM *esse memineris*. Si quis vestrûm, ô viri diuitiarum? ô potentes sæculi, qui auaritiæ & luxui studetis, breui in virum sanctum euadere cupit, *vbique se* PEREGRINVM *esse meminerit*; Si quæ vestrûm, ô filiæ vanæ, & vagæ, è mundi huius fluctibus, portum salutis certum sibi peroptârit; PEREGRINAM *se esse meminerit*. S. Augustinus omnes iustos hîc sese peregrinos exhibuisse docet, dum illud Psalmi 118. *incola ego sum apud te &* PEREGRINVS *&c.* sic exponit: *Iste, qui dicit: Inquilinus ego sum apud te, &* PEREGRINVS *sicut omnes patres mei, non ait sicut omnes homines; sed dicendo, sicut omnes patres mei, iustos procul dubio vult intelligi, qui eum tempore præcesserunt, & in hac* PEREGRINATIONE, *gemitu pio sempiternæ patriæ suspirârunt: de quibus scriptum est ad Heb. 11. Secundum fidem mortui sunt hi omnes, cùm non accepissent promissiones; sed longè eas videntes, & salutantes, & confitentes: quia hospites, &* PEREGRINI *sunt super terram, qui enim talia dicunt, ostendunt, quia patriam quærunt*; Ostendunt, quia mundus illis exilium est. Vnde S. Bernardus asserere non dubitauit, omnes Sanctos hîc veros peregrinos extitisse, sic enim ait c. 7. de modo benè viuendi: *Sancti viri*, PEREGRINI *sunt, & hospites in hoc sæculo: vnde reprehenditur Petrus, quod tabernaculum in monte fieri voluerit: quia Sanctis in hoc mundo tabernaculum non est*, nec locus mansionis. Quæ cùm ita sint, videndum est, sicut hi, ita & nos, partes ac proprietates veri peregrini adimplere valeamus.

Sophron. in prato Spirit. c. 194

S. Aug. in Psal. 118.

Aug. serm. 2. de consol. mortuorum.

Disertissimus ac diuinissimus Ecclesiastes Vincentius Ferrariensis primam peregrini conditionem, quâ omnibus innotescit, est *vestis simplex*, inquit, *& grossa & vilis*. Plerique vestrum in arca habent varia vestium genera; hyemales, æstiuales, feriales, dominicales, nuptiales, synthesea, Epidromides, Theristra, abollas, mutatoria, more maximè vario, maximè splendido; sed si peregrè proficiscendum, si in terras exteras peregrinandum est, relictis omnibus, viliorem penulam, cineritii coloris, crassiorem lacernam, sude sagum, itinerarium pallium assumitis; atque reliquum, quod vobis superest vitæ, peregrinandum est: quid ergo de vario & pretioso habitu solliciti estis? stultus profectò & amens ille peregrinus ab omnibus iure haberetur, qui integras vestium pretiosarum sarcinas, centum aut ducenta pallia secum asportaret, breui omnibus spoliandus talis apud Romanos Lucullus exstitit, qui prætori in spectaculo exornando centum pallia petenti; ducenta obtulit: sunt, qui asserant tot habuisse, quot dies in anno; Neronem verò nullam vnquam vestem bis induisse. Sed hic & ille breui omnibus exuti, miserabili fato cursum confecere. Huius insaniæ participes, censendi forent peregrini, qui mores sæculi spectando, & modos indies nouos, exorientes, æmulari, studerent; qua de stultitia, cùm alibi copiosius dicendum sit, sufficeerit oratoris aurei protulisse iudicium: *Prima inquit virtus, & tota virtus est*, PEREGRINVM *esse huius mundi & hospitem, & nihil habere commune cum rebus huius sæculi*. Nihil commune habere cum modis & pompis huius sæculi, nihil commune habere cum sarcinis, quæ iter nostrum retardant.

1. conditio peregrini, vestis vilior

S. Vincent. dom. 2. post Trinit. serm. 4.

Chrysost. hom. 24. in Epist. ad Heb. 11.

Atque hæc est altera veri peregrini conditio omnibus quippe perspectum est, illud vulgaris pa-

2. conditio

tæmiæ: *paruo itineri, non est opus magno viatico*; quod alijs verbis S. Gregorius hom. 32. in Euang. expressit: *in cassum multa portantur, cùm iuxta est, quò itur*. Si quis cum familia ad leucam vnam alteramve in suburbanum, aliudve vicinum prædium peregrè procedit, non aliquot dolia vini, non integras oues, non saccos auro congestos secum deuehit, sed corbem seu sportulam aliquam in vnum diem instruit, superflua enim cætera forent, & oneri. Quod scitè Claraeuallensis Abbas adnotauit:

S. Bern. serm. 5. in quadrag.

PEREGRINVS, inquit, *potest facilè occasione viatici, plus quàm oportebat & detineri quærendo, & prægrauari portando*.

Verum enim verò quos hîc vna cura, & sollicitudo assiduò exagitat, vt dolia dolijs accumulent, cellaria massico Falerno, Chio, Rhenano, Mosellano, rubello despument: solaria, horrea frumento crepent: cistæ auro & argento congestæ sint, quàm parum se peregrinos, atque exiguum quid itineris spatium superesse meminerunt. Hos saluberrimo consilio instruit diuinus Doctor Augustinus, cuius diuiti modum rectè pecunijs vtendi

S. Aug. tract. 40. in Ioann.

præscribens: *vtere*, ait, *nummo quemadmodum* VIATOR *in stabulo* (in hospitio) *vtitur mensâ, calice, vrceo, dimissurus, non permansurus*. Fit subinde, vt quis peregrinus à viro nobili, ab Ecclesiæ Prælato hospitio excipiatur, mensæ adhibeatur, lautè & splendidè habeatur; ædes optimè instructas, supellectilem pretiosam, lances orbes, pateras, argentea omnia conspicatur, sed his vtitur non vt proprijs, his vtitur *dimissurus, non vt permansurus*. Haud aliter voluit Gentilis Seneca nos rebus vti, quibus abundamus: *Quidquid circa te iacet rerum,*

Seneca E-pist. 103.

tanquam HOSPITALIS *loci sarcinas specta, transeundum est*, & eò quò tendimus, semper in mente, semper in ore, semper in oculis esse deberet. Ber-

Bernard. de modo bene viuendi. c. 3.

nardus PARSURINVS *ad patriam suspirat, ad patriam tendit: vestitum & victum habens, non vult alijs onerari: Beatus ille, qui suum sic agnoscit, sic deplorat incolatum, dicens Domino: quoniam aduena ego sum apud te, & PEREGRINVS sicut omnes patres mei*.

3. conditio.

3. Conditio peregrini est, non morari in via, non amœnitatibus ruris, alijsque illicijs, aut delicijs distineri, quod non minus clarè, quam præclarè Hipponensis Præsul commendat: VIA *quippe est*

Aug. de consolat. mortuorum serm. 1. Greg. c. 23. mor. c. 15. in c. 31. Iob. Pet. Reginaldetus in speculo.

vita præsens, qua ad patriam tendimus, & idcirco hic occulto iudicio, frequenti perturbatione conterimur, ne viam pro patria diligamus: solent enim nonnulli Viatores cum amœna fortasse prata in itinere conspiciunt, pergendi moras innectere & à recti itineris rectitudine declinare. Hîc mihi in mentem redit, quod Reginaldetus narrat, hunc ferè in modum: duo fratres peregrini vnà iter ingressi, quorum vnus intelligens & prouidus, alter minùs sanæ mentis, homo rudis & bardus: delati ad biuium altercari cœperunt, quà eundum esset. Amens ille viam primâ fronte amœnam. Ingrediendam ratus, heus tu, inquit ad fratrem, hac eamus, inuitat iucundissima semita, en merum viridarium, quo nonnihil apricemur. At iste prouidus frater inquit, rectâ properandum est, festinandum est, hæc viæ facies blanda est, at aliò declinat, & ad pessimum hospitium deducit. Itaque tibi mihique suaserim hanc potiùs nonnihil asperam, sed rectam ac tutam insistamus, vt tandem ad præfixum pergamus terminum, & commodum & securum diuertamus hospitium, sed fatuus sententiæ suæ tenacissimus, ego, inquit, oculis meis malo, quàm tibi credere, hâc eo, sequere. Sic alter quam maximè inuitus, ne fratrem suum desereret, comes itur, dum progrediuntur, in prædonum insidias deueniunt; ab his in carceres, sed diuersos rapiuntur. Post aliquantum temporis, è vinculis educti, ad nescio, quod tribunal sistuntur iudicii. Hic alter fratrum, prudens ille & sanæ mentis: Mi Domine, inquit, in has ærumnas frater ille meus, homo fatuus me coniecit: peregrini ambo viam ingressi sumus bonam & tutam; at ille camporum delitijs illectus, hâc prædonibus infestâ, pertinaciter insistere voluit, ita refractarium secutus vestram nos prædam fecit: quare si moriendum est, die horum omnium causâ, pro me mortem subeat, contrà fatuus; Imò, inquit, non mihi, sed fratri meo moriendum est: nam si tam sapiens est, qualem se gerit, cur me tam facilè secutus est? cur persuaderi se passus est? cur reluctatus non est? cur viam iuit, quam sciuit latronibus infestam? Ad hæc alter: O Domine iudex, inquit, verba mea contumaciter reiecit, nullâ ratione ab errore abduci potuit. Cui stolidus; Si me, ait, reclamante, tu viam tenuisses tutiorem, ego vel inuitus, redijssem, & te sine mora secutus fuissem, tu meæ mortis es causa. Mox prudens, tu stolide, inquit, tu causa es mortis meæ & perditionis. Ita vtrimque verbis acriter decertatum est.

His auditis Iudex, sententiam in hæc propè verba pronuntiauit: Tu fatue vanis illecebris, & delitijs abreptus, noluisti sapienti credere, & tu sapiens secutus es fatuum, ideoque pœnas mihi dabit vterque. Ita prorsus supremo iudicij die, corpus & animus alter alterum incusabit, quòd per amœnam & floridam huius sæculi viam seductus, in tartareos illos latrones inciderint, atque ad supremi iudicis tribunal deducti, audient fatalem in se vterque sententiam: quia corpus fatuum, omne consilium animi spreuit, & cæco impetu, mundi blanditias sectatum est; & animus sapiens se induci, & seduci passus est, vterque reus mortis sempiternæ, igni traderur inextinguibili. Hisce fratribus vtinam inter vos non complures similes, imo longè stolidiores reperirentur! quorum stultitiam S. Gregorius perstringit his verbis: *Stultus* VIATOR *est, qui in itinere amœna prata conspiciens, obliuiscitur ire, quò tendebat*; qui hic velut pueri in plateis, cum sodalibus lusitantes, obliuiscuntur ire, quò missi erant: aut vt alij, in pratis flosculos, aut in litore conchulas, colligendo, moras nectunt, dum abeundum aut pergendum est. Nec pudebit lucem his, ab Epicteti lucerna affundere: *quemadmodum in nauigatione, subducto nauigio, si aquatum exieris, obiter fortassis cochleolam colliges, aut bulbum; animo autem in nauigium intento esse oportet, ac continenter sollicito, ne gubernator vocet, ac tum omnia illa relinquere, vt ne vinctus tanquam oues in nauim conijciaris. Ita etiam in vita, si tibi vice cochleæ, aut bulbi, detur vxorcula, aut puer, nihil impediet. At si gubernator vocarit, curres ad nauim, relictis illis omnibus, neque respicies, quod si senex es, caue vnquam à naue, recedas longius, ne quando vocatus deficias*. Qua aureâ doctrinâ nihil aliud inculcat, quam ne rebus hisce perituris, affectu nimio adhæreseamus. Idipsum altiori stylo Gregorius magnus commendat: *In via es, ô homo, ambula, vt peruenias, ne te nox in via accipiat*. Stare, sedere, moras hic nectere non licet. *Beatus* PEREGRINVS ex ordine Seruorum, nomine & re, se verum peregrinum exhibens, triennio toto legitur nunquam sedisse, quietem verò nocturnam in cilicio reclinando exiguam capiebat. Vos dum in multam lucem stertitis, dum per horas, imo totos dies in conuiuijs, in symposijs sedetis, vos peregrinos esse nō recordamini, interim nox ingruit, portæ claudēdæ.

S. Greg. hom. 14. in Euang.

Epictet. c. 12.

S. Greg. in Psal. poenit.

P. Barry Paonce sainctes P. 4. c. 7.

Foris

Foris in diuersorio supra vestibulum domus, pro signo catenatam vidi ingentem amphoram, cum hac Epigraphe: *Hac ista est remora*; acutè & argutè, hæc enim remora, peregrinos quosque, & pedites, & equites, & integros currus in serum vesperum remorari cogit, dum tandem sonat *nouissima hora*, & porta clausa est. In vrbe quauis celebriori, priscæ ac probatæ consuetudinis est, ære campano, sub obscuro vespere signum dari, quòd nouissima hora sit, portas vrbis breui occludendas, accelerandum, properandum, & prædia, & prata, & pocula deserenda; quod si vel camporum amœnitate, aut sodalium compotantium illecebris, quis omnis solicitudinis expers, moras nectat, dum sol in occasum vergit, admotis hic calcaribus, contentione animi summâ, corporis defatigatione grauissimâ in vrbem curriculo festinat; sed eccum, vbi appropinquat, aduertit, quia *clausa est ianua*.

1. Ioan. 2.

Matt. 25.

Tum remoram, tum serò compotationes & socios suos execrari, suam à chara coniuge, à liberis, à familia, à patria, à domestica quiete quoddam exilium deplorare, diuersorium circumspicere, nec inuenire: aut sub Ioue frigido, aut semirutum tugurium lassus se recipere cogitur. Quæ incommoda, vt grauia sunt, longè tamen grauiora incurruntur ab ijs, qui mundi, ac carnis illecebris irretiti, in huius vitæ via tam diu moras nectunt, donec à cælesti patria extorres, à beatorum contubernio exclusi, non in pauperis tugurium, sed in horrendum tartarum cogendi sunt.

Quid est amabo, quod te remoretur? quod te tardiùs ad patriam facit properare? hunc detinet affectus coniugis, *hac ista est remora*: illum affectus viridarij, prædij, florum, *hac ista est remora*: alium affectus auri & argenti, *hac illa est remora*: alterum affectus mulierculæ, aut vilis scorti, *hec illa est remora*: atque hæ nos retardant & remorantur, vt nunquam ad illam beatam patriam pertingamus. Hoc amarè queritur mellifluus Bernardus: *Peregrinus etsi non admiscetur ciuibus, aliquando tamen delectatur videre, qua fiunt, aut audire ab alijs, aut ipse narrare, qua viderit: & his & huiusmodi, etsi penitus non retinetur, detinetur tamen, & retardatur: & dum minus memor patria, minori accelerat desiderio: nam & tanto tempore potest in his delectari, vt tamen non solùm remoretur, & minus citò veniat, sed & remaneus ex tota, nec tardè quidem perueniat.* Quod ne nobis contingat, audiamus principem Apostolorum, piè ac paternè hortantem, & obsecrantem 1. Petri 2. *Charissimi, obsecro vos, tanquam aduenas & PEREGRINOS, abstinere vos à carnalibus desiderijs.* Quâ breui parænesi omnem pro omnibus perfectionem contineri B. Laurentius Iustinianus præclarè demonstrat: *Videte, inquit, quam opportuna sit saluandis præsidentibus, & subditis: sæcularibus, & religiosis: incipientibus atque perfectis, præsentis PEREGRINATIONIS illa cognitio.* Hæc enim vera cognitio, & sedula cogitatio, animum ab omni visco rerum terrenarum valet immaculatum conseruare. Vnde Bernardus: *Felices, qui se præsenti sæculo nequam, Aduenas & PEREGRINOS exhibent, immaculatos se custodientes ab eo.* Et paulò pòst neruosè concludit: *Abstineamus ergo à carnalibus desiderijs, qua militant aduersus animam, tanquam aduena & PEREGRINI. PEREGRINUS siquidem via regia incedit, non declinat ad dextram, neque ad sinistram; si fortè rixantes viderit, non attendit: si nubentes, aut choros ducentes, aut aliud quodlibet facientes, nihilominus transit, quia PEREGRINUS est, & non pertinet ad eum de talibus.*

Bernard. serm. 7. in quadrag.

B. Laur. Iustin. de compunct. ecclesiastici perfect. qualiter anima resurgit.

Bern. serm. 7. in quadrag.

S. Greg. in fine cit.

Quod quo efficaciùs fiat, mundi huius oblectamenta benignissimus, pio consilio & occulta industria Deus, mille tædijs, molestijs, amaritudinibus aspersit, atque huius peregrinationis cursum innumeris, infirmitatis, paupertatis, difficultatis, omnisque aduersitatis spinis obsepsit: *Electis ad se pergentibus, Dominus, huius mundi iter asperum facit, ne dum quisque vita præsentis requie, quasi amœnitate via pascitur, magis eum diu pergere, quàm citiùs peruenire delectet: ne dum oblectatur in via, obliuiscatur, quod desiderabat in patria*; ne, dum puerili more hîc in littore conchilia legit, æstus marinus & nauigium destituat; ne dum in pratis huius mundi, perituros breui flosculos carpimus, alysijs beatorum hortis excludamur. Scio affatim hîc materiarum diserto oratori, sed & in annum sequentem seruient, quæ ex visceribus causæ annectenda putaui, vt more meo rem exhauriam.

S. Greg. l. 18. Moral. 18. in Iob. c. 38.

§. III.

Molestias viæ, amor patriæ, peregrinantibus breues & leues facit.

PEregrinum passim ambulare vias difficiles in comperto est, viæ sæpissimè superandæ fractæ, cœnosæ, lubricæ, asperæ, saxosæ, inæquales, acclines, decliues vallibus, aquis, paludibus, montibus, glacie, niuibus, impeditæ. Ita prorsus viatoribus, ad cœlum viæ difficiles, in omni statu calcandæ sunt.

Lipsius cent. 2. epist. 55. ad Heurn.

Iustus Lipsius eruditionis facilè princeps, molestissimum iter suum festiuè prorsus describit, hunc in modum: Ego, mi Heurni, inquit, quod vos medici miremini, viuo. Passus enim ea in hoc itinere sum, quæ nemo olim Cynicus, aut patientiam professus. Omnia humana mala me exagitârunt: ab aëre, ab aquis, à cibis Venti & pluuiæ perpetuæ: cibi non dicam barbari, sed vix humani. Valetudinem meam nôsti, & quam ea præcipuè mihi firmanda delectu dapum. Ecce autem in hospitijs (sic appellabo, etsi teucra stabula illa aut haræ potius) primo intuitu poculum aliquod obtrusum ceruisiæ calentis; nec recusare fas est, nisi elegisses expelli. Hic gustulus erat, & ad ignem cum aurigis aliquot aut serophipascis, eadem illa potus sæpius iteranda, cum solenni elegantia ad singulos potus, porrectæ manus. Interea mensa sternebatur (nec dicam de mappa, nôsti) etiam calor meus inhiabat in cibum. Sed heu! primum ferculum e lardo spisso, pingui, & addo, crudo. O rem mei stomachi? quid facerem? poscere aliud nefas, specto igitur, & taceo, & buccellas aliquot panis frango, atque vtinam panis! Sed reuera, mi Heurni, si colorem, si pondus, si totam faciem vidisses, iuro tibi, peierâsses de pane. Ater ille, grauis, acidus, & formatus in massam, quaternos aut quinos penè pedes longam, quam ego non eleuâssem. Hæc in mensa, plura non addo, ne longior sim. Vis lectum? planè electum lecticæ pleræque in ordinem ad vtrumque latus; iuxta eas vaccæ, equi, vituli, supra pulli & gallinæ: subter (testor fidem) porci: de puluino aut linteis, oro te, noli quærere mendicorum nostrorum tegetes longè meliores, ac puriores, aut centones. Itaque per dies totos octo vestem non posui. Iam illud Colla-

follarium pulchrum, quod duas noctes dormivi in aperta navi, sive cymba, in Honta flumine; sub puro Iove, idque cælo pluvio & ventoso. Brevissimè & verissimè Seneca epist. 96. *Omnia ista in longa vita sunt, quomodo in longa VIA: & pulvis, & lutum, & pluvia.* Quid ad hæc omnia peregrinationis incommoda Lipsius noster diserte, nisi vnum illud: *peregrinus sum, nihil peregrinanti-um à me alienum puto*; Ita & nobis omnibus sentiendum, quidquid demum occurrat adversorum, peregrini sumus, & peregre vivimus, velimus, nolimus, molestiæ, incommoda toleranda sunt. Hinc frequentes illæ, & toties repetitæ peregrinantium voces, & vota: *Oost vvest, thuys best.*

V.Dren. Roma. pag 541. Verissimè Augustinus de peregrinatione mentionem iniiciens: *Omnis*, inquit, *qui ad supremam pertinet civitatem*, PEREGRINUS *est mundi & dum téporali vitiur vitâ in patria vitur aliena, inter multa illecebrosa & multa fallacia, Deum nosse & amare, paucorũ est.* Quæ non illecebrosa & fallacia, quî non inopinati eventus, & tristes exitus, peregrinis accidere consuevêre? quorum lapsus pecuniæ defectus, multorum occursus, curros eversus membra contusa atque in his omnibus nisi re peregrinum memineris, *Deum nosse & amare paucorum est.*

Ruffin. prolog. Palad. Lauso. apud Ro. sveyd Ruffinus & Palladius peregrinationem susceptam per superiorem Thebaidem, ita depingunt, vt non difficilè lectori lachrimas excutiant. Septies de vita actum videbatur: diebus quinque per solitudinem errabant, prope proximè fuit, vt fame, sitique necarentur, paludes & siniceta occurrebant, quæ viam morabantur, & dolores incredibiles afferebant: nam nudis pedibus incedebant, frigore propemodum extincti. Erat autem via tam aspera, & veptibus adeò robustis plena, vt non pedes tantum nudos læderet, sed ipsos etiam calceos terebraret ac rumperet. Insuper & cœno hærebant, vsque ad vmbilicum mersi: diebus quatuor in aquis ambulabant in insulam desertissimam delati, triduo toto dies noctesque sub dio, inter ventos, pluvias & nymbos, hyemali sævo frigore, initio mensis Ianuarij perdurabant, nec insidiæ deerant: prædones & latrones intercedebant vias, peregrinos illos longo itinere, sed frustra insecuti; & ne quid miseriarum peregrini abesset, naufragium quoque accedebat, quod cosu Nilo pæne submersit: à tribus crocodilis etiam ingens imminebat periculum, quod non sine peculiari numinis tutela evaserunt: Atque tot haec omnia duobi peregrini, *quod paucorum est, Deum nosse, & amare* noverant.

Tum vt & nos inter ærumnas, & discrimina corporis ac animæ solemur, cælestis patriæ memoria subest fideli homini, & peregrino in sæculo, nulla est iucundior recordatio, quam civitatis vnde peregrinatur. Sed recordatio civitatis in peregrinatione, non est sine dolore & suspirio; spes tamen reditus certa *peregrinando tristes consolatur.*

Aug. in Psal. 14. Alterum peregrinantium non leve incommodum, sunt comites importuni, garruli, infidi, molesti, tetrici. Atque vt vulgari proverbio: Facundus comes in via pro vehiculo est, ita garrulus & importunus etiam in curru pro sarcina; consimiles quique devitare, à se amoliri, diverticula quærere solet, vt declinet. Et quot indies molestissimos ac maximè infidos comites patimur, quos devitare ac declinare nolumus? *Vera* PEREGRINATIO *est omne, quod vivimus: nã sicut* PEREGRINI *in sæculo sedes habemus incertas, laboramus*

Aug. ... 9. ... mort ... 1. *desudamus, vias ambulátes difficiles, periculis plenas vndiq, insidia, à spritualibus à corporalibus inimicis vbiq, errorum calculi sunt præparati*, vxor, liberi, fratres, sorores, cognati, amici, in via ad cælum sunt comites, sed sæpe molestiores quàm ipsi hostes, *inimici hominis domestici eius.* Vbi non possum non Christianum illud Senecæ documentum inserere, si in itinere pravos socios declinemus: dum in hac vita peregrinamur, ne pravos animi affectus, intimos nobis in itinere socios adsciscamus: *Si vis*, inquit, PEREGRINATIONES *habere iucundas, tuum comitem sana: hærebit tibi avaritia, quamdiu avaro sordidoq, convixeris: hærebit tumor quamdiu cum superbo conversaris: nunquã sævitiam in tortoris contubernio pones: incendeat libidem tuam, adulterorum sodalitia. Si velis vitiis exui longè à vitiorum exemplis recedendum est. Avarus corruptor sævus, fraudulentus, multum nocituri si prope te fuissent, intra te sunt;* tecum peregrinantur: socium molestum, qui ad latus est, abesse vis, & comitem perfidum, qui intus est, non studes declinare. Socrates, cuidam quærenti, quòd peregrinationes sibi non profuissent, respondit, non immeritò: *Tecum enim peregrinabaris.* Vnde subdit: *Quã bene cum quibusdam ageretur, si à se aberrarent*, si à vitijs, à pravis affectibus, à nostris consuetudinibus aberrarent, Augustinus in Psalm. 120. Multum *peregrinosa est anima mea*, sic ait: *Ne peregrinationem corporalem intelligeres, animam dicit peregrinari; corpus peregrinatur locis, anima peregrinatur affectibus: si amaveris terram, peregrinaris à Deo: Si amaveris Deum, ascendis ad Deum.* Accedit, qui in diversorio commoratur, vt libens per breue tempus, incommodum aliquod patiatur, quo hospite honesto ac nobili, de meliori loco prospiciat, sub gradibus dormiat, vt alteri lectum cedat. Bernardus serm. 6. de advent. *Nobilem hospitem habes ô caro: nobilem valdè, & tota salus tua pendet de eius salute. Da honorem hospiti tanto. Tu quidem habitas in regione tua: anima vero* PEREGRINA, *& exul apud te est hospitata.* Tum quæ quotidiana experientiâ verissima, & ad mores aptissima, subnectit: *Quæso te quis Rusticus, si fortè nobilis, & præpotens quispiam apud eum voluerit hospitari, non libenter in angulo domus sua aut sub gradibus, vel in ipsis cineribus accubabit; cedens hospiti suo locum* (sicut dignum est) *potiorem: & tu ergo fac similiter.*

Senec. Epist. 104. Senec. cit.

Tertium incommodum, vt alia mittam, sunt prædones, grassatores, latrones luporum, canum, molossorum, vrsorum, aliarumque ferarum latratus, est incursus. Quisquis ad cælum tendit, ad omnigenas se paret iniurias, & obtrectantium latratus, & insidiantium morsus, peregrini sumus, nusquam ab iniurijs, & calumniis securi; insuper stygij latrones vias obsident, insidiantur, impetunt, & non nunquam graviter lacessunt. Sed has omnes insidias peregrinus non timet, qui non habet, quod amittat, cui adhæreat, *cantabit vacuus*, ceteras omnes molestias, iniurias, calumnias amor patriæ solatur: *Qui non gemit* PEREGRINUS, inquit Augustinus, *non gaudebit civis, quia desiderium non est in illo.* Franciscus Seraphicus dicere solitus: PEREGRINI *officium est colligi sub alieno tectis, pacificè transire, & anhelare ad patriã;* Quod Romæ, eloquentiæ Princeps Roma exul, magis carendo, quam fruendo didicit. Quemadmodum & Pelignus vates dum queritur:

Aug. in Psal. 148. Corne. in Petr. 1. v. 11.

Nescio qua natale solum dulcedine cunctos
Ducit, & immemores non sinit esse sui.

Ovid.

Ipsi Ethnici, mundi huius se peregrinos dicitaverunt, & aliam longè, quam nos manet, sibi patriam.

tiam, aut amœnissima tempe, aut campos Elysios finxerunt, quorum desiderio tenebantur. Didymus Rex Brachmannorum, ad Alexandrum magnum scripsit in hæc verba: *Non sumus incolæ huius mundi, sed advenæ; nec ita in orbem terrarum venimus, vt in eo libeat consistere, sed transire; properamus ad patriam hilares*; & quam ibi quæso patriam præfigebant, nisi fortè consimilem illi, qualem Mahumetani commenti sunt, brutalibus delitijs affluentem?

Valadie Aduene die Iouis t.

Altius non nihil sensisse ac sapuisse visus Tullius: *Ex hoc mundo, inquit, discedo tanquam ex hospitio, non tanquam ex domo. O præclarum illum diem, cum ad illud diuinorum concilium, cœtumq; proficiscar.* At quanto facilius, quanto ardentius nos Christiani, toto animo, omnibus votis, & desiderijs in terram illam *fluentem lacte & melle*, ad domũ illam non manufactam, ad beatam illam, vbi omne & æternum bonum reconditur, patriam ferri debemus? *De facili namq; ad æternæ patriæ gaudia cor dalevare poterimus si huius vitæ intellexerimus nos* PEREGRINOS *esse, & advenas*. Ecquis porrò in regionem longinquam profectus, non anhelet ad suos reuisere, propinquos complecti, in patriam saluus reuerti? quâ similitudine vsus Carthaginensis Antistes; ait: *Quis non peregre constitutus properet in patriam regredi? quis non ad suos migrare festinans, ventum prosperum cupidius optaret, vt velociter charos suos liceret amplecti? patriam nostram paradisum computamus, parentes nostros: patriarchas habere iam cœpimus, &c. quid non currimus, quid non festinamus? magnus illic nos charorum numerus exspectat, iam de sua immortalitate securi, sed adhuc de nostra salute soliciti.* Atq; præ his omnibus, quæ nobis chara enumerauit, omnia continet immensa illa Dei maiestas.

Cic. de senect.

B. Laur. Iustinian. de compunctione Christian. perfect.

S. Cyprian serm. 4. de mortalit. in fine.

Dum Theodosius victor, de maximo Tyranno Romam triumphabundus intraret, habens in comitatu suo iuuenem, Valentinianum, filium Gratiani: Romæ erat Latinus Pacatus Francus, singularis orator: qui rogatus, vt Panegyrim in laudem Theodosij haberet, id perlubenter & præstanter præstitit, sic suam perorationem concludens: ,,*O mea felix* PEREGRINATIO*! O bene suscepti labores mei. Quibus interfui bonis! quibus gaudijs perfruor quæ reuersus Gallica vrbibus miracula dispensabo! quantis stupentium populis, quàm multo circumdabor auditore: cum dixero Romam vidi.* THEODOSIUM VIDI *& illum* PRINCIPIS FILIVM. Verum enimuero vt gaudia, & delicias cœlestis patriæ mittamus, de Rege, qui medium residet, dicere vox nulla sufficit: *effugit omnem sermonem, atq; omnem sensum humanæ mentis excedit, decus illud illa pulchritudo, illa gloria, illa magnificentia illa maiestas vltra enim omnem sanctorum est gloriam, ipsius inæstimabilem conspicere conspectum, & splendore maiestatis eius irradiari.*

Aug. Sancti serm. in festo omnium Sanctorum

Quid mirum, si Sancti in hac misera peregrinatione in illum toti exarserint?

Psal.

Quid mirum, si Psaltes regius, cum alio gemitu identidem ingeminet. *Heu mihi quia incolatus meus prolongatus est.* Hyeron *veteri peregrinatio mea.*

Quid mirum, si Paulus exclamarit: *Cupio dissolui, & esse cum Christo?*

Philip. 23.

Quid mirum, si S. Augustinus identidem ingeminârit: *Tædet me, Domine, valde vitæ huius & istius ærumnosæ* PEREGRINATIONIS.

Aug. medit. c. 21.

Suspiremus & nos, anhelemus & nos, clamemus & nos: *O patria nostra, patria secura! à longè te videmus, ab hoc mari te salutamus, ab hac valle ad te suspiramus, & nitimur cum lachrimis si quomodo ad te perueniamus.*

Aug. soliloq. c. 33.

Patriarcha Venetus vbi veras & solidas voluptates enarrauit, illa, inquit, prorsus in sæculo futuro, promittuntur, & in regione viuorum, in domo Dei, in ciuitate sancta à qua *peregrinamus*, quamdiu *in huius præsentis exilio viuimus loco. Agnoscamus igitur nos* PEREGRINOS ESSE *in hoc mundo, & anhelemus* PEREGRINATIONIS *nostræ, taliter cursum perficere, quatenus in illius ciuitatis portas feliciter intrare valeamus.* Non discedat à cordibus nostris huius veritatis mysterium et nihil libeat nobis, quod in præsenti videtur delectabile, pulchrũ seu iucundum, neque itineris *nostri retardetur profectus* imitantes eum, qui spiritu Dei plenus, gemebundâ voce dicebat:

B. La. Iustin. de ec. punct. superna.

Heu mihi quia incolatus meus
prolongatus est.

FESTVM

FESTVM TERTIVM SOLENNITATIS PASCHÆ.

Pax vobis. Luc. 24.

Non semper imbres. Horat. l. 2. ode 9.

ARGVMENTVM.

IN immani illo humani generis cataclysmo, in immensa illa aquarum eluuie, quæ orbem vniuersum obruit, ac perdidit, Noëmus arcæ beneficio, & singulari Dei patrocinio, cum suis saluus, & incolumis, columbam emisit, quæ virentem oliuæ ramum detulit, indicem pacis, quæ mundo reddenda erat, aquis iam detumescentibus, & pluuijs rarescentibus; *ne semper imbres.* Horat. l. 2. ode 9.

Columbam hanc, cessantibus iam Erythræi, seu rubri maris, pretiosi sanguinis fluctibus, benignissimum Redemptorem, Principem pacis designari comprobabimus, qui è passionis diluuio emergens, *pacificans per sanguinem suum, siue quæ in terris, siue quæ in cælis sunt.* Coloss. 1. Discipulis, velut in arca congregatis, hoc, ore suo virentis oliuæ symbolum, suis ipse detulit: *Pax vobis.* Hæc prima fuit beatissimi oris salutatio, *hoc primum verbum,* inquit Chrysostomus, *post resurrectionem dixit, crucis,* & purpurei oceani *merita colligens, quæ sunt pax.* Cùm autem, teste Augustino, *tantum sit* PACIS *bonum, vt nihil soleat gratius audiri, nihil desiderabilius concupisci, nihil possit melius inueniri;* vnicum, ac summum nostrum studium esse debet, triplicem pacem, quam trina sua impartitione, *pax vobis, pax vobis, pax vobis, Deus* PACIS *&* dilectionis commendauit, sedulò in omnibus spectare. Aug. l. 19. de ciuit. c. 11.

§. I. *Gratia vobis, &* PAX *à Deo.* Ad Rom. 1.

§. II. *Cum omnibus* PACEM *habentes, maximè cum domesticis.* Rom. 12.

§. III. PAX *Dei, exsuperat omnem sensum.* Ad Philipp. 4.

M TER-

TERTIUM FESTUM PASCHÆ.

Pax vobis. Lucæ 24.

[Isaiæ 9.] VBi in orbem terrarum ingressus *princeps* PACIS, mundus antea turbulentis motibus afflictus, bellisque laceratus, & præ furiosis populorum odijs fœdè scissus atque discerptus, in vnum coijt, in fœdus mutuum coaluit, & quasi publico summi omnium Imperatoris edicto, pax vbique sancita, & stabilita est. Misit Caduceatores Empyrei sui dominatûs *Angelos* PACIS, [Lucæ 2.] qui denuntiarent *pacem hominibus bonæ voluntatis*; ac illud cantu, & beatarum mentium lætissimo choro, atque symphoniâ, fieri voluit, vt musicam, omnium concordiam, sibi indici mundus intelligeret. Lutetias quidem lætitia ingens incessit, vbi anno 1559. sub Henrico II Galliarum Rege, per compita platearum, viginti quatuor tubicines, Vrbi [Bulengerus l. 10. pag. 316.] Parisiensi, optatissimæ pacis felicitatem denuntiârunt. At aliam longè non vicenis sed centenis, & millenis litui, *multitudo militiæ cælestis*, non vrbi sed [Lucæ 2.] orbi vniuerso, pacem proclamauit: PAX *hominibus bonæ voluntatis*; Pax maximè vniuersalis, omni hominum genti, nationi, conditioni; quod solerter, vt assolet, Hipponensis Antistes obseruauit: *Non nobilibus tantum*, inquit; hinc enim pace secluderentur innumeri, & mercatores, & mechanici: *Non diuitibus*; sic porrò miseri ac mendici, pacis bono frustrarentur, ad quod isti vnicè anhelant; *non sapientibus*; nam sic per paucos complecteretur; *sed* PAX *hominibus* omnibus, cuiuscunq; sexus ætatis, conditionis, nationis sint. Itaque DEVS PACIS *& dile-* [2. Cor. 13.] *ctionis* simul in mundo visus, carne vestitus, simul & [S. Leo Serm. 6. de Natiuit.] pax effloruit. Vnde piè & eleganter S. Leo: *Natalis Domini, natalis est* PACIS; *ergo singuli fideles, offerant patri* PACIFICORVM *concordiam filiorum.* Hanc verò pace parta, lætissimam Emanuelis adoream, regius vates animo prouiderat: & iam inde spiritu non [Psalm. 71.] hoc cecinit: *Orietur in diebus eius iustitia, & abundantia* PACIS. Abundantissima certè pax, in omnes effusa, & longè maior, quàm quæ Salomoni tributa [3. Regum 4.] fuit; de quo in sacris annalibus dicitur, *habuisse* PACEM *ex omni parte in circuitu*; hæc enim donata pax à Christo Seruatore, neque locis definitur vllis, aut terminis circumscribitur. Insuper si omnem Redemptoris nostri vitam consideremus, in hac pace stabilienda, atque firmanda, tota posita fuisse videtur; quam in medio Ecclesiæ, vt vitæ arborem, altè figi, & durare voluit. Hoc illius palmarium fuisse opus, in quo dies, noctesque elaboraret, censet Chrysostomus, qui reddens rationem, cur PACIFICI, *filij Dei* in Euangelio, vocitentur? quia, in- [Chrysost. Hom. 15. in Matt.] quit, *Vnigeniti hoc præcipuum opus fuit, distantia copulare, conciliare pugnantia.* Rectè filij Dei sunt, qui vnigenitum imitantur. Iussit pacem omnibus nontiari, prædicari per Apostolos, in salutatione dici & optari voluit omnes esse filios pacis, & de prolapsa sua diuina: Discipulos suos misit binos & binos, vt pacem & concordiam designaret; nec aliam rationem reddit Augustinus cur duo fuerint arcæ [Aug. q. 105. in Exodum.] Cherubin. *Duo sunt*, inquit, *vt societatem charitatis commendarent.* Eosdem sine auro, & virga misit; vt, quemadmodum præclarè notat Ambrosius, *incentiua litis, & instrumenta eriperet vltionis.* Quamcun- [Ambr. lib. de Ioseph c. 15.] que vrbem, aut ædem ingrederentur, pacem inhabitantibus significari, ac precari iussit. Idem paulò pòst, ex hoc mundo abiturus, pacem discipulis, atque vt rem sibi charissimam, *testamentum* PACIS [Ioan. 14.] legauit: PACEM *relinquo vobis*, PACEM *meam do vobis*; quam pacem D. Basilius, eleganter vocat eximium & præstantissimum donum. Denique in extremo vitæ actu, in cruce pendens, *victima* PACIS, manus suas expandit, vt orat Proclus Constantinopolitanus egregius Pontifex; *vt totum mundum* [Proclus Orat. 2.] *in vlnas raperet suas*, quò nimirum secum omnes, atque inter se, animorum concordiâ stringeret, ac deuinciret.

Tandem à morte Victor gloriosus, & triumphator existens, cùm reuisit primùm discipulos, pacem illis impertiuit: PAX VOBIS. Hæc prima fuit [Lucæ 24. v. 36.] beatissimi oris salutatio: *Hoc primum verbum*, inquit [Chrysost. Hom. 20. in Ioan.] Chrysostomus, *post resurrectionem dixit, crucis merita colligens, quæ sunt* PAX. Quippe stratis humani generis hostibus, domitâ morte, spoliato erebo, voluit significare, pacem esse omnium laborum suorum meritum, Passionis fructum, commune omnium emolumentum. In immensa aquarum eluuie, quæ orbem vniuersum obruit ac perdidit, Noëmus arcæ beneficio, ab illis liber, columbam emisit, quæ virentem oliuæ ramum detulit, indicem pacis & quietis, quæ mundo reddenda erat, aquis iam detumescentibus. Hieronymus expendens illud, quomodo columba redierit ad arcam, *portans ramum* [Gen. 8. v. 11.] *oliuæ, virentibus folijs*; more suo disertissimè excurrit. PACEM *terræ columba nuntiat*, quia oliua semper ha- [Hieronym. adu. Luciferian. c. 8.] bita signum fœderis, & symbolum pacis. Commendat autem caritatem suam Deus; quòd, cùm inimici essemus, reconciliati sumus Deo: quod videtur hoc loco significari, cùm è diluuijs, columba virentem præfert oleam, pacem videlicet & amorem, ex plantet colluuie omnium vitiorum. Noëmo potior Christus ab effuso illo, atque immani sanguinis diluuio, ex arca, hoc est sepulchro rediuiuus, ad instar candidissimæ columbæ, ramum ore prætulit, quò pacem suis ac nobis omnibus denuntiaret; vt clarè, ac præclarè Fernandez noster in [Fernand. in Gen. c. 8. v. 8.] Genesim exposuit. Columba fuit Dominus Iesus, cùm è Passionis diluuio emergens, è mortis faucibus, atque ex ipso Tartaro rediuiuus, immortalis & gloriosus, in sanctum illud cænaculum, clausis ianuis, vbi erant discipuli congregati, intrauit, dicens: PAX VOBIS. En columba, en oliua virens in ore. *Fluctuantem*, ait Chrysosto- [Chrysost. ad Coloss. 1.] mus *eorum mentem firmauit* PAX VOBIS; *pacificans per sanguinem suum, siue quæ in terris, siue quæ in cælis sunt.* Et eam quidem triplicem pacem. Primam, ipsius, quâ nobis cum Deo est quàm optimè; deinde, quâ cum proximo & domesticis nostris; tertiam, quâ nobiscum in animo pacato, & interiori conscientiæ tranquillitate perfruamur; quam innuisse visus est Iesus, imò & attulisse, cùm discipulis iterum, ac tertiò sic bene precatus est: PAX VOBIS.

Ac pri-

Ac primam quidem illam omnibus hodierna die ex animo gratulor, quam hac solennitate paschali, cum Redemptore nostro iniuistis, &, vt spero, ita firmâstis, vt æterna pace tandem putiri valeatis. Itaque

§. I.

Gratia vobis, & PAX *à Deo.* Ad Roman. c. I.

1. Pax cum Deo. IAm inde ab inchoantis mundi exordio, suauissimæ huius pacis fructus, maximè è funesta belli dissimilitudine, enituit: nam cùm pax fuit inter Deum & hominem, vigebat paradisus amœnitatibus suis, defluebant riui Ambrosiæ atque lactis, Arbor vitæ præludebat immortalitati Sol lucebat è cælo benignius, & illapsus vehiculo radiorum suorum in terræ sinum, fœcundæ illius innocentiæ abblandiebatur. Hinc vestiri omni florum genere picturati campi, maturescere fructus gestire atque exultare innocuæ animantes, ridere omnia.

Ouid. l. 1. Metam.

Ver erat æternum, placidiq́ tepentibus auris
Mulcebant Zephyri natos sine semine flores.
Non tuba directi, non æris cornua flexi, &c.

Adamus, & matrona Virago, viuentium Mater, æuo beatissimo perfruebantur, velamento innocentiæ decorati, & cum benignissimo, & beneuolentissimo Deo amicè agebant. Quod & quanta fuerint huius pacis beneficia, vim omnem eloquentiæ humanæ transcendit. Plena libertas, aurei sæculi dominatus, perennis tranquillitas, & infinitæ aliæ dotes, vita cælestis beatæque consimilia. Verum enim verò cùm felix ille placidi orbis triumphator, & incola, à Deo desciuit, & ruptâ pace, Conditori suo bellum indixit, quo vniuersos posteros eiusdem militiæ, an malitiæ dicam? commilitones conscripsit, vt morte genui, Marti destinati, Numinis hostes nasceremur; tum Deus, terrificâ voce, metuendus scelerum vltor, atque è dulci & amabili patre, durus Iudex euasit. Tum bellum intestinum, concupiscentiâ frenum excutiente, hominem exagitauit. Videre subitò licuit insinuare se metum, turbulentam iracundiam, aliasque animi commotiones: discordiâ euerti familiam, perimi à germano fratrem: orbem ferro, clade, funere compleri; simul cum blanda & iucunda pace, excessisse omnium virtutum chorum, scelus & fraudem induci, omniumque malorum iliadem coalesci; quæ dulcia olim, & diuina pax impediebat. Metuendæ erant illæ quàm maximè inimicitiæ, quæ inter Deum & hominem intercedebant, adeò humano generi horrificæ, vt parens vniuersitatis, cuius vel vnius nutu omnia pendent, infesto & inimico etiam animo, atque ad puniendum incitato, empyreæ domûs, cælestisque patriæ æuo sempiterno exules atque ad abyssum miseriarum damnatos antequam natos destinâtit.

Donec tandem reuolutis iam quinque millibus
2. Cor. 13. annorum, *Deus* PACIS *& dilectionis*, has inimicitias
ita sustulit, & ita pacificauit, quæ in cælis & in terris, vt inter Deum hominemque pax nulla maior, nulla firmior conciliata, vel arctior excogitari possit. Cuius rei miraculum expressit magnificum Theophylacti pronuntiatum: *Cùm prius humana* (Theophyl. in Luc. c. 2.) *natura inimica fuerit Deo, nunc ita conciliata est, vt & Deo adiuncta sit, & incarnato vnita.* Quo vinculo pacis, quid potentius excogitari potest? Solent reges inueterata odia, & multo sanguine cruenta bella, melioribus tædis exuere, & arctissimo, amicissimoque matrimonij fœdere componere, atque ita pacem regnis & populis dare. Sic Iulia Cæsaris filia, Pompeio nupta, soceri, generique concordiam, nexu coniugij tenebat. Sic Philippus II. Hispaniarum Rex cum Henrico II. Galliæ Rege florentissimo, arma posuêre, & galeæ ensesque, cruore deterso, oliuæ frondibus redimiti, cùm filia Regia Philippo Regi, Duce Albano pronubo, in pignus amoris, & pacis donata est.

Alias profectò Rex Regum, ad pacem firmandam, cum Natura humana nuptias contraxit, de quibus Diuum Augustinum diuinissimè iuuat audire disserentem. *Coniunctio nuptialis*, inquit, *verbum* (August. in Psal. 44.) *& caro: huius coniunctionis thalamus virginis vterus. Etenim caro ipsa verbo est coniuncta: vnde dicitur; Iam non duo sed vna caro.* Vt verò hæc nuptiarum fœdera ritè peragantur, consensum sponsæ intercessisse, Doctor Angelicus obseruauit *Congruum*, inquit, *fuit,* (S. Thom. 3. p. q. 30. a. 1.) *B. Virgini annuntiari, quòd esset Christum conceptura; vt ostenderetur esse spirituale matrimonium, inter filium Dei, & humanam Naturam: & ideo per annuntiationem expectabatur consensus Virginis, loco totius humanæ Naturæ.* Atque hoc stupendo matrimonij nexu, partes adeò sibi aduersantes copulando, pacem orbi reddidit, Apostolo attestante: *Ipse est* PAX *nostra, qui fa-* (ad Ephes. 2.) *cit vtraque vnum.* Vnde perappositè sublimis Doctor. *Ad huius nuptias commota, vniuersa exultare visa* (Aug. tom. 6. Orat. ad Catech. contra Pagan. c. 10.) *est creatura; namque Angelorum chorus, ex his nuptijs,* PACEM *designat hominibus bonæ voluntatis.* Angeli enim olim, à Domino exercituum mittebantur ad clades flagitiosis hominibus infligendas, ad euocandum è cœlo ignem, quo non modò cohortes militares, sed prouinciæ quoque integræ adurerentur; quibus in rebus illi spiritus, natura sua placidi, & incredibili humanitate, iustitiam tamen, Deique numen reuerentes hostili velut odio, in hominum perniciem irruentes, sanguine improborum gladios suos cruentabant; at cùm diuinum illud, Deum inter & hominem, connubium initum est, PA- (Rom. 15.) CIFICANS, *quæ in cælis & in terris sunt*, tunc infractâ beneuolentiâ hominibus dexteras, & pacem dederunt, tunc rediêre in gratiam, tunc eosdem fraterno quodam amore sunt prosecuti, tunc gratissima, lætissima, quæ vnquam exaudita, omnibus regnis, regionibus, ac populis cælestes alites nuncia, præpeti pennâ detulerunt.

Præsul Antiochenus agens de columba, quæ ad arcam reuersa, fidam se Noëmo tabellariam probauit, sic ait: *Fidus iste nuntius bonas attulit litteras, de-* (Chrysost. hom. 26. in Gen. c. 8.) *cerptum ex oliua surculum reportans.*

Imperatores Romani, vt refert Alexander ab (Alexan. ab Alexand. 6. genial. dier. c. 27.) Alexandro, si quam victoriam obtinuissent, laureatas literas mittitabant, vt solius epistolæ aspectus, lætum quid loqueretur. Eiusmodi laureatas, quò celeriùs, quò certiùs etiam ad obsessos destinarent, columbis non rarò vsi sunt, quæ tabellarij vices sustinuerunt & per aëra, si quid arcani deportarunt. Damascenos, Syriosque, literas omnes ad amicos, columbis, tanquam nuncijs & cursoribus, sub alis alligâsse legimus; vt epistolæ celeri pennâ (Sandul pa. dia pag. 77.) venirent, quò destinabantur. In obsidione Mutinensi Antonius & vallum, & omnem custodiam (Plin. l. 10. c. 37.) sepserat, etiam flumini retia adhibuerat, ne quis ex vrbe elabi posset, aut nuntium emittere; at Brutus obsessus, Consules, quorum castra per hominem

monere non poterat, columbis est vsus internuntijs, epistolis eorum pedibus alligatis; quæ euolantes, ad castra peruenerunt, & obsessis suppetias, faustaque nuntia detulerunt. Sed nobis in tenebris, & in vmbra noctis considentibus, nullus vnquam gratior nuntius, nullus è cælo delapsus tabellarius gratiora noua attulit, quàm Redemptor noster, quàm *columba illa*, quæ inter Deum & hominem,

Hieron. supra cit. adu. Lucif. c. 2.

PACEM *terra nuntiat*: Hanc pacem tanto sui impendio nobis comparauit, sanguine suo consignauit, morte suâ acerbissimâ confirmauit; cùm interim mortales, hanc pacem, quæ filio Dei, Redemptori suo, tam carò stetit, tam leui de causa aspernari, violare, infringere non verentur; dum tu auare, tu mercator, tu Causidice, tu Iudex, ex quo lucro iniustè parto; tu tumulente, liberaliori vini haustu; tu scortator, spurcâ vnius noctis voluptate, aliòue flagitio,

Aug. l. 19. de ciuit. c. 11.

huius *tantum* PACIS *bonum, vt nihil soleat gratius audiri, nihil desiderabilius concupisci, nihil possit melius inueniri*, postponere, & sine fronte in caput vestrum rebellare, armaque contra omnipotentem sumere non dubitatis. Testem habeo Prophetam regium:

Psal. 139. v. 3.

Qui cogitauerunt iniquitates in corde, tota die constituebant prælia. Peccatores in Deum impij, in seipsos iniurij, in proximum malitiosi, qui diuinis iussis infandas suas voluptates, opes, honores, scelusque anteferunt, ea corde suo faciunt quandam armorum officinam, quibus vulneretur pietas, stillet amici cruor, salus intereat, cœlum gigantum more impetatur, & ipse Deus, quasi ad singulare certamen prouocetur.

Iob. 15.

Tetendit (impius) *aduersùs Deum manum suam, & contra Omnipotentem roboratus est*. Orator autem ait, hæc bella non acie geri, armisque, sed hominum insidijs, in foro, in curia, domi per improbitatem, verbaque telis acerbiora. Hæc tela, strictosque enses miratur, & execratur sacer ille Vates, dum ait:

Psal. 36.

Gladium euaginauerunt peccatores; in quæ verba, pretiosam Adamantij doctrinam, libet obseruare:

Origen. Hom. 2 in Psal. 36.

Quomodo autem putandi sunt peccatores euaginare gladium? dum tam impudenter, & absque vllo verecundiæ velamento, iniquitates suas perpetrant, nec erubescunt, aut reuerentur; nec tanquam in vagina nequitiam suam recondunt & contegunt, sed superbo & elato spiritu, velut gladium quendam denudant. Dum palamè pharetra, sulphureas libidinis sagittas emittunt, virulenta calumniæ, & detractionis tela eiaculantur; *exacuerunt tanquam gladium linguas suas*, in Christum, & Sanctos eius.

Quæ bella cum Deo, tam acerba, tam atrocia, tam cattiosa sunt, vt nec noctu, nec interdiu, peccatorem sinant vel momento conquiescere; dum vbique Numinis sibi aduersantis vindicem manum, quam effugere non potest, imminere meritò reformidat:

Iob 9. v. 4.

nam *quis restitit ei, & PACEM habuit?* Quod verissimum experiuntur scelerati, qui lethali noxâ (quæ est grauissima Dei iniuria) admissâ, cùm sint Numinis hostes, non possunt non esse inquieti; cùm Deum pacis, ab animo eiecerint: idque Prophetico oraculo confirmatur:

Isaiæ 48. v. 22.

Non est PAX impijs, dicit Dominus. Hoc experientia, hoc cuiusque conscientia, hoc Patrum sententia clamat, & pronuntiat: hoc S. Chrysostomus subijcit ante oculos, & veluti theatrum inducit beatulum illum, vt multi opinabantur, Epulonem Euangelicum.

Chrysost. Hom. 1. de Lazaro.

Ne mihi dixeris, inquit, *illum mensâ sumptuosâ frui, vestibus circumdari sericis, mancipiorum greges circumferre; sed explica mihi illius conscientiam, & videbis intus grauem peccatorum tumultum, ingentem metum, tempestatem, turbationem. Videbis, velut in iudicio, mentem ad thronum Conscientiæ conscendisse regalem, tanquam iudicem quempiam sedentem, & cogitationes loco carnificum adhibentem, in equuleo suspendentem, latera Conscientiæ rudentem vngulis, cùm nemo sciat, nisi quòd solum Deum hæc videre nouerit*, &c. Pergit in adultero idem graphicè describere. Sed de hoc Conscientiæ tumultu, & graui bello intestino, fusè alibi diximus. Lux Euang. p. 2. Dom. 4. post Epiph.

Adeò verum est, quod in animo iterum lubet infigere: *Non est PAX impijs, dicit Dominus*. Nam tametsi nulli audiantur litui, tubæque sonantes, nec decuriatæ cohortes, armatæque legiones videantur, ait tamen perditæ conscientiæ viros, qui Dei legem, honoremque despuunt, continuò intestinum bellum circumferre, quod si quis vestrûm (quod cogitare vix ausim) hactenus cum Deo suo gesserit, hodiernâ luce, pacis Columba orbem obuolitat, & omnibus quantumuis à se dissidentibus inimicis, oliuam pacis porrigit, quam vt & tu prensare, eiusque suauissimo, ac sapidissimo fructu frui valeas, in amica sua salutatione gratiam promisit: *Gratia vobis, & PAX à Deo*. Vbi Hugo Cardinalis: Hugo Card. ad Rom. 1.

Gratia præcedit, & PAX sequitur; quia sine gratia, non est PAX; hæc est fundamentum PACIS. Quæ duo Apostolus iterum iterumque coniunxit, ac ipsi Tito precatur: *Gratia & PAX*; vt D. Thomas scitè obseruauit, dicens: S.Thom. ad Titum 1. v. 4.

Hæc sæpe coniungit, quia omnium spiritualium donorum principium est gratia, & PAX FINIS. Qui ergo ambit cum Deo pacem tam pretiosam, tam suauem, tam salutarem (*quia nomen PACIS dulce est, & res salutaris*) necesse omninò est, vt thronum Cicero Philippica 2.

gratiæ accedamus, per sacram exomologesin Deo nostro reconciliemur; nam vt rectè Chrysostomus, *PAX Dei, est reconciliatio Dei cum homine*. Chrysost. in Ep. 3. ad Philip. 4. v. 7.

Quam cùm vos omnes habere confidam, vnum superest, ne eam vllo vnquam tempore infringamus, sed firmam, inuiolatamque, dum pace æternâ in cœlis potiamur, seruemus; quod quemadmodum fieri queat, breui & neruosâ sententiâ regius Psaltes expressit, dicens: *PAX multa diligentibus legem tuam, Domine*. Psal. 118. v. 165.

Quamdiu etenim mandatis eius, ac legibus obtemperaueritis, pacem multam, hoc est, amplam, copiosam, abundantissimam, plenam & perfectam possidebitis. Atque vt cum D. Leone concludam: *Quid est autem, dilectissimi, PACEM habere ad Deum, nisi velle, quod iubet, & nolle, quod prohibet? si enim humana amicitia pares animos, & similes exigunt voluntates, quomodo diuinæ particeps erit pacis, cui ea placent, quæ Deo displicent?* S. Leo Serm. 6. in Natiuit.

Quam pacem, dum vnicè spectat Michael Palæologus Imperator, eam sibi, regno ac mundo spreto, vt perfectissimè omnes Dei voluntates adimpleret, comparauit, diuinissimam hanc sibi in diserto tesseram assumens: CHRISTVS PAX VERA. Et vobis, si à curis sæculi animum auocaueritis, vera & sincera pax erit.

§. II. Cum

§. II.

Cum omnibus PACEM *habentes, maximè cum domesticis.*

Rom. 1.

2. Pax cum hominibus. ORbis Christianus tot tamque diuturnis bellis ac cladibus oppressus, supplices cœlo manus tendit, & calidissimis lacrymis, ac ardentissimis votis, pacem iam toties efflagitauit. Germania, illa quondam (vt aiunt) vagina populorum, mater fœcunditatis, domicilium literarum, & Martia officina, nunc latè squalentibus campis mœret, tot dirutis vrbibus, tot viris exhaustis, tot consumptis opibus, tot templis disiectis, tot sacrarijs expilatis, miserandum Fortunæ ludibrium, extremo spiritu te Deum pacis interpellat. Anglia Solymam calamitatibus vicit, & ea pertulit, quæ facere supra omnem barbariem sit, tot illic sub tyrannico acerbissimo iugo, primæuæ religionis fortissimi defensores taciti ingemiscunt, & hoc identidem cum Ecclesia ingeminant: PACEM *tuam nostris concede temporibus.* Francia iam toties ancipitem belli aleam experta horreis exustis (cùm tamen

Vyt de stroije banden
Compt de vvelde van de landen)

visceribus exhaustis, ac mutuis suorum dissidijs afflictata, fessa tandem exclamat:

—— Pax vna triumphis
Innumeris potior.

Belgium per cicatrices, iam tot annis peritur, & lenta inter funera contabescit. Vbique dira vastitas, soluta legum vinculis audacia, tot de claris vrbibus busta, non nisi miserorum sanguine restinguenda, lamentatur & vociferatur, Pax, pax.

Virg. l. 11. Æneid. —— PACEM *te poscimus omnes:*

pacem omnes inclamant, pacem omnes anhelant.

Sed nunc ad vos orationem meam conuerto, & quemque vestrûm compello, Auditores: quid conferet, si Anglus cum Hollando, Suecus cum Polono, Persa cum Turca, Francus cum Hispano inter se paciscantur, & firmissimam pacem stabiliant, si frater cum fratre, lite contenda, vicinus cum vicino, ciuis conciuem calumnijs proscindat? vxor & maritus, frater & soror, ancilla & famulus, inter se grauissimo odio dissideant? totam domum iniurijs ac litigijs compleant? Pacem illam domesticam, & concordiam expressit sacra pagina his verbis: Gen. 8. Finito diluuio *recordatus est Deus Noë, cunctorumque animantium, & omnium iumentorum, quæ erant in arca.* Vbi D. Ambrosius hanc quorundam quæstionem in medium adducit: Amb. l. 1. de Noë, c. 18. *Mouentur plerique, qua de causa non dixerit Scriptor, quòd etiam vxoris & filiorum Noë, memor fuit Dominus?* & statim respondet: *Cùm dixerit, quòd Noë memor fuerit, in Auctore & præside domûs, necessitates eius reliquas comprehendit. Etenim cùm omnes inuicem sibi chari sunt, vna est domus; cùm autem discrepant, separantur & diuiduntur in plures domos. Vbi ergo est charitas, ibi senioris nomine, de quo pendent cæteri, domus omnis significatur.* Vnde obseruatione dignum est, in Arca Noë, omnia genera animantium conuenisse, volucrum, ferarum: quod apud Gesnerum, & Aldrouandum videre est. Hîc leo & agnus, lupus & ouis, lepus & canis, simul morabantur. Hîc canis feli, hædus pardo, columba accipitri, gallina miluo iuncta, inter se, & cum hominibus pacificè versabantur, & mutuâ pace, omnibus extra elementis frementibus, fruebantur; iuxta illud S. Bernardi: *Nihil vos à foris conturbare poterit*, quod si verò hæc inter se dissidere, in se mutuò desæuire cœpissent, qualis tumultus, quæ vociferatio, quanta commotio, qualis strages ac laniena, ex bello hoc intestino, mutuaque discordiâ exorta fuisset? tota nauis, quâ orbis vehebatur, velut compage ruptâ, fluctibus hausta periisset. Cui sei autem dicendi flumine velificari videtur Chrysostomus, dicens: Chrysost. Hom. 1. in Symb. Apost. *Ecclesia velut nauis in mari posita, portat credentes, portat baptizatos in vna charitate, in vno remigio sanctitatis, in funibus charitatis, in velo orationis, in arbore crucis, in anchora fidei, in tabulis* PACIS. Priusquam nauigaturi nauim conscendunt, fortè contrarium iter ingredi parabant; vbi verò nauim intrârunt, vnam omnes voluntatem habent, ad vnum omnes portum tendunt: & sicut omnis nauis apparatus, & omne nauticum instrumentum, pretiosæque merces frustraneæ essent, ac fluctibus hauriendæ, si vel solæ tabulæ dissoluantur; ita in Ecclesia, & in omni familia, pace ruptâ, omnia bona temporalia, fortunæ, supellex omnis, litibus, litigijs, discordiâ, diffidijs, breui perduntur & pereunt: vt enim omnibus affluas, si pax desit, facilè diffluent, ac suauissimo fructu, quem ex ijs capere consueuisti, priuaberis. Hoc D. Gregorij Nysseni, ipsius Xenocratis maius iudicium est. S. Gregor. Nyssen. l. 8. beatit. *Quid enim, inquit, hominibus ex ijs rebus, quibus frui atque potiri student, vitâ pacificâ dulcius? quodcunque nominaueris ex ijs, quæ in vita suauia & iucunda sunt,* PACE *indiget, ad hoc vt iucundum sit.* Etenim si suppetant *diuitiæ, bona valetudo, vxor, liberi, domus, parentes, ministri, amici, horti amœni, quæcunque denam voluptatis inuenta sunt, quæcunque delitiæ spectantes recreare possunt, si* PACIS *bonum defuerit quid inde lucri est? aut quid prosunt, bello quò minùs fruamur impediente?* Quid omnia prosunt, turbis domesticis, odio, zelotypiâ, diffidentiâ, discordiâ impediente? quæ omnia paucis complexus Doct. Angel. S. Thom. in Luc. c. 10. (Pax huic domui) *Bonorum omnium mater,* PAX EST, *sine qua cætera omnia inania.* Illa est vnica benedictio domûs & familiæ, vt non sint simultates, & dissensiones quod in animo, atque opinione habuisse video Diuum Basilium, magnæ mentis, sanctimoniæque Præsulem, qui exponens illud regij Vatis oraculum: S. Basil. in Psalm. 28. *Dominus benedicet populo suo in* PACE, ait inter omnes diuinæ benedictionis species, perfectissimam esse pacem, quam benedictionem hodiernâ luce Dominus singulis vobis impertijt, vt singulorum ædibus inscribi possit: Luc. 10. PAX *huic domui*; pax inter maritum & vxorem; pax inter fratrem & sororem; pax inter generum & socrum; pax inter seruos & pedissequas; pax etiam inter vicinos: PAX *huic domui.*

Plutarch. de fraterno amore. Leo Byzantius cùm audisset Athenienses, violatâ communi pace, seditiones agitare, tumultu, odijsque distrahi, vt fuit amœnioribus studijs egregiè imbutus, & concinnus ad persuadendum, eò se contulit, & in Athenæo publicè perorauit. Crefollius Antholog. Tom. 2. pag. 481. Erat ille corpore breuissimus ceruicibus crassis & obesis, ac prætumido ventre: vnde cùm primùm in suggesto honorato conspectus fuit, risus consecutus est, & faceti ioci Atheniensium, in statura pumilionis noua, & peregrina, at ille nihil territus salibus Atticorum; Illuditis, inquit, Athenienses, breuissimam staturam meam; ego verò & vxorem

 habeo,

vespere conquieuerat: annè, inquit, somnio, aut quis oculos fascinat meos? vbi rupes, quam heri hîc prope spectaui? vbi castrum, quod eminus conspexeram? vnde hæc noua loci facies? ac tandem ciuem, in quo resederat intuitus, aduertit se dorso ingentis testudinis indormiisse, quæ eum noctu adeò prouexerat, vt locum manè non agnosceret. O si quisque nostrûm oculos aperiat, & attendat testudinem hanc, vitæ nostræ sensim, sine sensu, nobis quiescentibus ac dormientibus semper gradientis symbolum esse, quam vigili curâ quisque temporis rationem haberet: Hoc monitu idem Doctor, Andream virum nobilissimum ab Imperatoris obsequio, ad portum religionis „perduxit: *Cur, inquit, magnifice fili, non considerat, quia mundus in fine est? vita nostra* NAVIGANTI *similis est: is, namque qui* NAVIGAT, *stat, sedet, iacet, vadit, quia impulsu nauis ducitur. Ita ergo & nos sumus; quia siue vigilantes, siue dormientes, siue tacentes, siue loquentes, siue ambulantes, siue volentes, siue nolentes, per momenta singula quotidie ad finem tendimus*. Vbi igitur finis nostri dies aduenerit, vbi „nobis erit, quod modò cum tanta cura quæritur, & cum solicitudine congregatur? non ergo „honores aut diuitiæ quærendæ sunt, quæ dimittuntur; sed si bona quærimus, illa diligamus, „quæ sine fine habebimus. Vnde magis suadeo, „vt magnitudo vestra in suo proposito, in paruo „tempore, delectabili receptaculo *peregrinationis* „viuere studeas, & quietem & tranquillam vitam „ducere, sacris lectionibus vacare, cœlestia verba meditari, in æternitatis amore te accendere. „Hæc magnifice fili loquor, quia multum te diligo, & quia in procellas & fluctus cordis tendis, „verborum meorum funibus te ad littus reuoco; „& si trahentem sequi volueris, quæ pericula euaseris, quæ gaudia inueneris, in ipso quietis tuæ littore positus agnosces.

S. Greg. lib. 6. Regist. Epist. 6. 150.

Quam ea supremo orbis oraculo, vobis commonitionem factam, si attentâ mente perpendatis, omnes cum viro hoc nobilissimo, ad portum salutis feliciter appulsuri estis:

S. Bernard. Epist. 114.

Haud absimile quid S. Bernardus Sophiam fœminam, genere illustrem, & locupletem admonet, cùm ea Deo se dicare constituisset: *modica inquit, & transitoria, terrena sunt, quæ despicis; maxima æterna, cælestia sunt, quæ appetis, plus dicam, & vera dicam: tenebras deseris, & lucem ingrederis, de profundo fluctuum emergis* ad portum.

§. II.

Quæ partes ac proprietates veri peregrini.

NEmo quisquam existimet, errones, vagos, ac mendicos, esse peregrinos hosce, quales multis Europæ Regionibus concursare videmus, stipem corrogantes, aut animi leuitate terras peragrantes, de quibus verè iactatur: *qui multum peregrinantur, raro sanctificantur*. Sed ingenuos, nobiles, illustres, animo supra res terrenas erecto, cœlesti patriæ natos, vobis hîc peregrinos induco: etenim *qui hîc in via, id est in vita, se*, vt verè est, peregrinum agnouerit, eiusque partes omnes expleuerit, eum non modò perfectionis studiosum, sed eximiæ sanctimoniæ magistrum habendum esse comprobabo. Cuius rei testem habeo è priscis illis Ascetis,

Aug. serm. 1. de consol. mortuorum.

virum omni exceptione maiorem, Abbatem Olympium: hic, vt refert Sophronius, à quodam rogatus, quâ ratione vitam rectam instituere, & perfectam sanctitatem consequi valeret? respondit: *si vbique te* PEREGRINVM *esse memineris*; Si quis vestrum, ô viri diuitiarum! ô potentes sæculi, qui auaritiæ & luxui studetis, breui in virum sanctum euadere cupit, *vbique se* PEREGRINVM *esse meminerit*; Si quæ vestrûm, ô filiæ vanæ, & vagæ, è mundi huius fluctibus, portum salutis certum sibi peroptant; PEREGRINAM *se esse meminerit*. S. Augustinus omnes iustos hîc sese peregrinos exhibuisse docet, dum illud Psalmi 118. *Incola ego sum apud te &* PEREGRINVS *&c.* sic exponit: *Iste, qui dicit: Inquilinus ego sum apud te, &* PEREGRINVS *sicut omnes patres mei, non ait sicut omnes homines; sed dicendo, sicut omnes patres mei, iustos procul dubio vult intelligi, qui eum tempore præcesserunt, & in hac* PEREGRINATIONE, *gemitu pio sempiternæ patriæ suspirârunt: de quibus scriptum est ad Heb. 11. Secundùm fidem mortui sunt hi omnes, cùm non accepissent promissiones; sed longè eas videntes, & salutantes, & confitentes: quia hospites, &* PEREGRINI *sunt super terram, qui enim talia dicunt, ostendunt, quia patriam quærunt*; Ostendunt, quia mundus illis exilium est. Vnde S. Bernardus asserere non dubitauit, omnes Sanctos hîc veros peregrinos exstitisse, sic enim ait c. 7. de modo benè viuendi: *Sancti viri,* PEREGRINI *sunt, & hospites in hoc sæculo: vnde reprehenditur Petrus, quod tabernaculum in monte fieri voluerit: quia Sanctis in hoc mundo tabernaculum non est*, nec locus mansionis. Quæ cùm ita sint, videndum est, sicut hi, ita & nos, partes ac proprietates veri peregrini adimplere valeamus.

Sophron. in prato spirit. c. 134.

S. Aug. in psal. 118.

Disertissimus ac diuinissimus Ecclesiastes Vincentius Ferrariensis primam peregrini conditionem, quâ omnibus innotescit, est *vestis simplex*, inquit, *& grossa & vilis*. Plerique vestrum in arca habent varia vestium genera: hyemales, æstiuales, feriales, dominicales, nuptiales, lyotheles, Epidromides, Theristra, abollas, mutatoria, more maximè vario, maximè splendido; sed si peregrè proficiscendum, si in terras exteras peregrinandum est, relictis omnibus, viliorem penulam, cinerei coloris, crassiorem lacernam, rude sagum, itinerarium pallium assumitis; atque reliquum, quod vobis superest vitæ, peregrinandum est: quid ergo de vario & pretioso habitu solliciti estis? stultus profectò & amens ille peregrinus ab omnibus iure haberetur, qui integras vestium pretiosarum sarcinas, centum aut ducenta pallia secum asportaret, breui omnibus spoliandus talis apud Romanos Lucullus exstitit, qui prætori in spectaculo exornando centum pallia petenti; ducenta obtulit: sunt, qui asserant tot habuisse, quot dies in anno; Neronem verò nullam vnquam vestem bis induisse. Sed hic & ille breui omnibus exuti, miserabili fato cursum confecere. Huius insaniæ participes, censendi forent peregrini, qui mores sæculi spectando, & modos indies nouos, exorientes, æmulari, studerent; qua de stultitia, cùm alibi copiosius dicendum sit, sufficerit oratoris aurei protulisse iudicium: *Prima inquit virtus, & tota virtus est,* PEREGRINVM *esse huius mundi & hospitem, & nihil habere commune cum rebus huius sæculi*. Nihil commune habere cum modis & pompis huius sæculi, nihil commune habere cum sarcinis, quæ iter nostrum retardant.

1. conditio peregrini, vestis vilior

S. Vincent. dom. 20. post Trinit. serm. 6.

Chrysost. hom. 24. in Epist. ad Heb. 11.

Atque hæc est altera veri peregrini conditio omnibus quippe perspectum est, illud vulgaris pa-

2. conditio.

tamiæ: *paruo itineri, non est opus magno viatico*; quod alijs verbis S. Gregorius hom. 32. In Euang. expressit: *in cassum multa portantur, cum iuxta est, quò itur*. Si quis cum familia ad leucam vnam alteramúe in suburbanum, aliudúe vicinum prædium peregrè procedit, non aliquot dolia vini, non integras oues, non saccos auro congestos secum deuehit, sed corbem seu sportulam aliquam in vnum diem instruit, superflua enim cætera forent, & oneri. Quod scitè Claraualensis Abbas adnotauit: PEREGRINVS, inquit, *potest facilè occasione viatici, plus quàm oportebat & detineri quærendo, & prægrauari portando*.

S. Bern. serm. 3. in quadrag.

Verum enim vero quos hîc vna cura, & sollicitudo assiduò exagitat, vt dolia dolijs accumulent, cellaria massico Falerno, Chio, Rhenano, Mosellano, rubello despumeat: solaria, horrea frumento crepent: cistæ auro & argento congestæ sint, quàm parum se peregrinos, atque exiguum quid itineris spatium superesse meminerunt. Hos saluberrimo consilio instruit diuinus Doctor Augustinus, cuiuis diuiti modum rectè pecunijs vtendi præscribens: *vtere*, ait, *nummo quemadmodum* VIATOR *in stabulo* (in hospitio) *vtitur mensâ, calice, vrceo, dimissurus, non permansurus*. Fit subinde, vt quis peregrinus à viro nobili, ab Ecclesiæ Prælato hospitio excipiatur, mensæ adhibeatur, lautè & splendidè habeatur; ædes optimè instructas, supellectilem pretiosam, lances orbes, pateras, argentea omnia conspicatur, sed his vtitur non vt proprijs, his vtitur *dimissurus, non vt permansurus*. Haud aliter voluit Gentilis Seneca nos rebus vti, quibus abundamus: *Quidquid circa te iacet rerum, tanquam* HOSPITALIS *loci sarcinas specta, transeundum est*, & eò quò tendimus, semper in mente, semper in ore, semper in oculis esse deberet. Bernardus PEREGRINVS *ad patriam suspirat, ad patriam tendit: vestitum & victum habens, non vult alijs onerari: Beatus ille, qui suum sic agnoscit, sic deplorat incolatum, dicens Domino: quoniam aduena ego sum apud te, &* PEREGRINVS *sicut omnes patres mei*.

S. Aug. tract. 40. in Ioann.

Seneca E-pist. 105.

Bernard. de modo bene viuendi. c. 9.

3. conditio.

3. Conditio peregrini est, non morari in via, non amœnitatibus ruris, alijsque illicijs, aut delicijs distineri, quod non minus clarè, quam præclarè Hipponensis Præsul commendat: VIA *quippe est vita præsens, qua ad patriam tendimus, & idcirco hic occulto iudicio, frequenti perturbatione conterimur, ne viam pro patria diligamus: solent enim nonnulli Viatores cum amœna fortasse prata in itinere conspiciunt, pergendi moras innectere & à capti itineris rectitudine declinare*. Hic mihi in mentem redit, quod Reginaldetus narrat, hunc ferè in modum: duo fratres peregrini vnà iter ingressi, quorum vnus intelligens & prouidus, alter minùs sanæ mentis, homo rudis & bardus: delati ad biuium altercari cœperunt, quà eundum esset. Amens ille viam primâ fronte amœnam, Ingrediendam ratus, heus tu, inquit ad fratrem, hac eamus, inuitat iucundissima semita, en merum viridarium, quo nonnihil apricemur. At iste prouidus frater inquit, rectà properandum est, festinandum est, hæc viæ facies blanda est, at aliò declinat, & ad pessimum hospitium deducit. Itaque tibi mihique suaserim hanc potiùs nonnihil asperam, sed rectam ac tutam insistamus, vt tandem ad præfixum pergamus terminum, & commodum & securum diuertamus hospitium, sed fatuus sententiæ suæ tenacissimus, ego, inquit, oculis meis malo, quàm tibi credere, hac eo, sequere. Sic alter quamuis inuitus, ne fratrem suum desereret, comes iuit, dum progrediuntur, in prædonum insidias deueniunt; ab his in carceres, sed diuersos rapiuntur. Post aliquantum temporis, è vinculis educti, ad nescio, quod tribunal sistuntur iudici. Hic alter fratrum, prudens ille & sanæ mentis: Mi Domine, inquit, in has ærumnas frater ille meus, homo fatuus me coniecit: peregrini ambo viam ingressi sumus bonam & tutam; at ille camporum delitijs illectus, hâc prædonibus infestâ, pertinaciter insistere voluit, ita refractarium secutus vestram nos prædam fecit: quare si moriendum est, ille horum omnium causâ, pro me mortem subeat, contrà fatuus; Imò, inquit, non mihi, sed fratri meo moriendum est: nam si tam sapiens est, qualem se gerit, cur me tam facilè secutus est? cur persuaderi se passus est? cur reluctatus non est? cur viam iuit, quam sciuit latronibus infestam? Ad hæc alter: O Domine iudex, inquit, verba mea contumaciter reiecit, nullâ ratione ab errore abduci potuit. Cui stolidus; Si me, ait, reclamante, tu viam tenuisses tutiorem, ego vel inuitus, redijssem, & te sine mora secutus fuissem, tu meæ mortis es causa. Mox prudens, tu stolide, inquit, tu causa es mortis meæ & perditionis. Ita vtrimque verbis acriter decertatum est.

Aug. de consolat. mortuorum serm. 2. Greg. c. 13. mor. c. 15. in c. 31. Iob. Pet. Reginaldetus in speculo.

His auditis Iudex, sententiam in hæc propè verba pronuntiauit: Tu fatue vanis illecebris, & delitijs abreptus, noluisti sapienti credere, & tu sapiens secutus es fatuum. Ideoque pœnas mihi dabit vterque. Ita prorsus supremo iudicij die, corpus & animus alter alterum incusabit, quòd per amœnam & floridam huius sæculi viam seducti, in tartareos illos latrones inciderint, atque ad supremi iudicis tribunal deducti, audient fatalem in se vterque sententiam: quia corpus fatuum, omne consilium animi spreuit, & cæco impetu, mundi blanditias sectatum est: & animus sapiens se induci, & seduci passus est, vterque reus mortis sempiternæ, igni tradetur inextinguibili. Hisce fratribus vtinam inter vos non complures similes, imo longè stolidiores reperirentur: quorum stultitiam S. Gregorius perstringit his verbis: *Stultus* VIATOR *est, qui in itinere amœna prata conspiciens, obliuiscitur ire, quò tendebat*; qui hic velut pueri in plateis, cum sodalibus lusitantes, obliuiscuntur ire, quò missi erant: aut vt alij, in pratis flosculos, aut in litore conchulas, colligendo, moras nectunt, dum abeundum aut pergendum est. Nec pudebit lucem his, ab Epicteti lucerna affundere: *quemadmodum in nauigatione, subducto nauigio, si aquatum exieris, obiter fortaßis cochleolam colliges, aut bulbum; animo autem in nauigium intento esse oportet, ac continenter sollicito, ne gubernator vocet, ac tum omnia illa relinquere, vt ne vinctus tanquam oues in nauim conijciaris. Ita etiam in vita, si tibi vice cochlea, aut bulbi, detur vxorcula, aut puer, nihil impediet. At si gubernator vocarit, curres ad nauim, relictis illis omnibus, neque respicies, quod si senex es, caue vnquam à naue, recedas longius, ne quando vocatus deficias*. Qua aureâ doctrinâ nihil aliud inculcat, quam ne rebus hisce perituris, affectu nimio adhærescamus. Idipsum altiori stylo Gregorius magnus commendat: *In via es, ô homo, ambula, vt peruenias, ne te nox in via occupet*. State, sedere, moras hic nectere non licet. *Beatus* PEREGRINVS ex ordine Seruitorum, nomine & re, se verum peregrinum exhibens, triennio toto legitur nunquam sedisse, quietem verò nocturnam in cilice reclinando exiguam capiebat. Vos dum in multam lucem stertitis, dum per horas, imo totos dies in conuiuijs, in symposijs sedetis, vos peregrinos esse nō recordamini, interim nox ingruit, porta claudēda.

S. Greg. hom. 14. in Euang.

Epictet. c. 12.

S. Greg. in Psal. pœnit.

V. Barry Annee sainte P. 4. c. 7.

L 3 Foris

Foris in diuersorio supra vestibulum domus, pro signo externam vidi ingentem amphoram, cum hac Epigraphe: *Hæc ista est remora*; acutè & argutè, hæc enim remora, peregrinos quosque, & pedites, & equites, & integros currus in serum vesperum remorari cogit, dum tandem sonat *nouissima hora*, & porta clausa est. In vrbe quanis celebriori, priscæ ac probatæ consuetudinis est, ære campano, sub obscuro vespere signum dari, quòd nouissima hora sit, portas vrbis breui occludendas, accelerandum, properandum, & prædia, & prata, & pocula deserenda; quod si vel camporum amœnitate, aut sodalium compotantium illecebris, quis omnis solicitudinis expers, moras nectat, dum sol in occasum vergit, admotis hîc calcaribus, contentione animi summâ, corporis defatigatione grauissimâ in vrbem curriculo festinat; sed eccum, vbi appropinquat, aduertit, quia *clausa est ianua*.

1. Ioan. 2.

Tum remoram, tum serò compotationes & socios suos execrari, suam à chara coniuge, à liberis, à familia, à patria, à domestica quiete quoddam exilium deplorare, diuersorium circumspicere, nec inuenire: aut sub Ioue frigido, aut semirutum tugurium lassus se recipere cogitur. Quæ incommoda, vt grauia sunt, longè tamen grauiora incurruntur ab ijs, qui mundi, ac carnis illecebris irretiti, in huius vitæ via tam diu moras nectunt, donec à cælesti patria exsortes, à beatorum contubernio exclusi, non in pauperis tugurium, sed in horrendum tartarum cogendi sunt.

Matt. 25.

Quid est amabo, quod te remoretur? quod te tardiùs ad patriam facit properare? hunc detinet affectus coniugis, *hæc ista est remora*: illum affectus viridarij, prædij, florum, *hæc ista est remora*: alium affectus auri & argenti, *hæc illa est remora*: alterum affectus mulierculæ, aut vilis scorti, *hæc illa est remora*: atque hæ nos retardant & remorantur, vt nunquam ad illam beatam patriam pertingamus. Hoc amatè queritur mellifluus Bernardus: *Peregrinus etsi non admiscetur ciuibus, aliquando tamen delectatur videre, quæ fiunt, aut audire ab alijs, aut ipse narrare, quæ viderit: & his & huiusmodi, etsi penitus non retinetur, detinetur tamen, & retardatur: & dum minus memor patriæ, minori accelerat desiderio: nam & tanto tempore potest in his delectari, vt tamen non solùm remoretur, & minus citò veniat, sed & remaneat ex toto, nec tardè quidem perueniat.* Quod ne nobis contingat, audiamus principem Apostolorum, piè ac paternè hortantem, & obsecrantem 1. Petri 2. *Charissimi, obsecro vos, tanquam aduenas & PEREGRINOS, abstinere vos à carnalibus desiderijs.* Quâ breui parænesi omnem pro omnibus perfectionem contineri B. Laurentius Iustinianus præclarè demonstrat: *Videte, inquit, quam opportuna sit saluandis præsidentibus, & subditis: sæcularibus, & religiosis: incipientibus atque perfectis, præsentis PEREGRINATIONIS illa cognitio.* Hæc enim vera cognitio, & sedula cogitatio, animum ab omni vitio rerum terrenarum valet immaculatum conseruare. Vnde Bernardus: *Felices, qui se præsenti sæculo nequam, Aduenas & PEREGRINOS exhibent, immaculatos se custodientes ab eo.* Et paulò pòst neruosè concludit: *Abstineamus ergo à carnalibus desiderijs, quæ militant aduersus animam, tanquam aduenæ & PEREGRINI. PEREGRINVS siquidem viâ regiâ incedit, non declinat ad dextram, neque ad sinistram; si fortè iurgantes viderit, non attendit: si nubentes, aut choros ducentes, aut aliud quodlibet facientes, nihilominus transit, quia PEREGRINVS est, & non pertinet ad eum de talibus.*

Bernard. serm. 7. in quadrag.

B. Laur. Iustin. de compunct. [illegible] Christianæ perfect. qualiter [illegible]

Bern. serm. 7. in quadrag.

S. Greg. in [illegible]

Quod quo efficaciùs fiat, mundi huius oblectamenta benignissimus, *pro consilio & occulto iudicio* Deus, mille tædijs, molestijs, amaritudinibus aspersit, atque huius peregrinationis cursum innumeris, infirmitatis, paupertatis, difficultatis, omnisque aduersitatis spinis obsepsit: *Electis ad se pergentibus, Dominus, huius mundi iter asperum facit; ne dum quisque vitæ præsentis requie, quasi amœnitate viæ pascitur, magis eum diu pergere, quàm citius peruenire delectet: ne dum oblectatur in via, obliuiscatur, quod desiderabat in patria*: ne, dum puerili more hîc in littore conchilia legit, æstus marinus & nauigium destituat; ne dum in pratis huius mundi, perituros breui flosculos carpimus, elysijs beatorum hortis excludamur. Scio affatim hîc materiarum diserto oratori, sed & in annum sequentem seruient, quæ ex visceribus causæ annectenda putaui, vt more meo rem exhauriam.

S. Greg. l. 23. Moral. c. 13. in Iob c. 16.

§. III.

Molestias viæ, amor patriæ, peregrinantibus breues & leues facit.

PEregrinum passim ambulare vias difficiles in comperto est, viæ sæpissimè superandæ fractæ, cœnosæ, lubricæ, asperæ, saxosæ, inæquales, acclines, decliues vallibus, aquis, paludibus, montibus, glacie, niuibus, impeditæ. Ita prorsus viatoribus, ad cœlum viæ difficiles, in omni statu calcandæ sunt.

Iustus Lipsius eruditionis facilè princeps, molestissimum iter suum festiuè prorsus describit, huncin modum: Ego, mi Heurni, inquit, quod vos medici miremini, viuo. Passus enim ea in hoc itinere sum, quæ nemo olim Cynicus, aut patientiam professus. Omnia humana mala me exagitârunt: ab aëre, ab aquis, à cibis. Venti & pluuiæ perpetuæ: cibi non dicam barbari, sed vix humani. Valetudinem meam nôsti, & quam ea præcipuè mihi firmanda delectu dapium. Ecce autem in hospitijs (sic appellabo, etsi reuera stabula illa aut haræ potius) primo intuitu poculum aliquod obtrusum ceruisiæ calentis; nec recusare fas est, nisi elegisses expelli. Hic gustulus erat, & ad ignem cum aurigis aliquot aut terophipascis, eadem illa potius sæpius iteranda, cum solenni elegantia ad singulos potus, porrectæ manus. Interea mensa sternebatur (nec dicam de mappa, nôsti) etiam calor mensis inhiabat in cibum. Sed heu! primum ferculum e lardo spisso, pingui, & addo, crudo. O rem mei stomachi? quid facerem? poscere aliud nefas, specto igitur, & taceo, & buccellas aliquot panis frango, atque vtinam panis! Sed reuera, mi Heurni, si colorem, si pondus, si totam faciem vidisses, iuro tibi, peiera sses de pane. Ater ille, grauis, acidus, & formatus in massam, quaternos aut quinos pænè pedes longam, quam ego non aleuâssem. Hæc in mensa, plura non addo, ne longior sim. Vis lectum? planè electum lecticæ pleræque in ordinem ad vtrumque latus; iuxta eas vaccæ, equi, vituli, supra pulli & gallinæ: subter (testor fidem) porci: de puluino aut linteis, oro te, noli quærere mendicorum nostrorum tegetes longè meliores, ac putiores, aut centones. Itaque per dies totos octo vestem non posui. Iam illud Collo-

Lipsius cent. 2. epist. 25. miscell.

Collo-

solatium pulchrum, quod duas noctes dormivi in aperta navi, sive cymba, in Honta flumine; sub puro Iove, idque cælo pluvio & ventoso. Brevissimè & verissimè Seneca epist. 96. *Omnia ista in longa vita sunt, quomodo in longa VIA; & pulvis, & lutum, & pluvia.* Quid ad hæc omnia peregrinationis incommoda Lipsius noster dixerit, nisi verum illud: *peregrinus sum, nihil peregrinantium à me alienum puto*; Ita & nobis omnibus sentiendum, quidquid demum occurrat adversorum, peregrini sumus, & peregre vivimus, velimus, nolimus, molestiæ, incommoda toleranda sunt. Hinc frequentes illæ, & toties repetitæ peregrinantium voces, & vota: *Oost west, thuys best.*

V. Drexel. coma. pag. 542. Verissimè Augustinus de peregrinatione mentionem iniiciens: *Omnis*, inquit, *qui ad supremam pertinet civitatem, PEREGRINUS est mundi & dum tẽporali vivitur vitâ in patria vivit aliena, inter multa illecebrosa & multo fallacia. Deum nosse & amare, paucorũ est.* Quæ non illecebrosa & fallacia, qui non inopinati eventus, & tristes exitus, peregrinis accidere consueverunt? equorum lapsus pecuniæ defectus, militum occursus, currus eversus membra contusa atque in his omnibus nisi te peregrinum memineris, *Deum nosse & amare paucorum est.*

Ruffin. Epilog. Pallad. c. 200. apud Rosweyd. Ruffinus & Palladius peregrinationem susceptam per superiorem Thebaidem, ita depingunt, vt non difficilè lectori lacrimas excutiant. Septies de vita actum videbatur: diebus quinque per solitudinem errabant, prope proximè fuit, vt fame, sitique necarentur, paludes & sinticeta occurrebant, quæ viam morabantur, & dolores incredibiles afferebant: nam nudis pedibus incedebant, frigore propemodum extincti. Erat autem via tam aspera, & vepribus adeò robustis plena, vt non pedes tantum nudos læderet, sed ipsos etiam calceos terebraret ac rumperet. Insuper & cœno hærebant, vsque ad vmbilicum mersi: diebus quatuor in aquis ambulabant in insulam desertissimam delati, triduo toto dies noctesque sub dio, inter ventos, pluvias & nymbos, hyemali sævo frigore, initio mensis Ianuarij perdurabant, nec insidiæ deerant: prædones & latrones insederant vias, peregrinos illos longo itinere, sed frustra insecuti; & ne quid miseriarum peregrinis abesset, naufragium quoque accedebat, quod eos in Nilo pæne submersit: à tribus crocodilis etiam ingens imminebat periculum, quod non sine peculiari numinis tutele evaserunt: Atque inter hæc omnia dulni peregrini, *quod paucorum est, Deum nosse, & amare* noverunt.

Tum vt & nos inter ærumnas, & discrimina corporis et animæ solemur, cælestis pâtriæ memoria subeat fideli homini, & peregrino in sæculo, nulla est iucundior recordatio, quam civitatis vnde peregrinatur. Sed recordatio civitatis in peregrinatione, non est sine dolore & suspirio; spes tamen reditus certa *peregrinando tristes consolatur.*

Aug. in Psal. 148. Alterum peregrinantium non leve incommodum, sunt comites importuni, garruli, infidi, molesti, tetrici. Atque vt vulgati proverbio: Facundus comes in via pro vehiculo est, ita garrulus & importunus etiam in curru pro sarcina; consimiles quisque devitere, à se amoliri, diverticula quærere solet, vt declinet. Et quot indies molestissimos ac maximè infidos comites patimur, quos devitare ac declinare nolumus? *Vera PEREGRINATIO est omne, quod vivimus: nã sicut PEREGRINI in sæculo sedes habemus incertas, laboramus desudamus, vias ambulantes difficiles, periculis plenas* Aug. Serm. 9. de com. Sanct. mort. serm. 1. *vndiq; insidiæ, à spiritualibus à corporalibus inimicis vbiq; errorum calculi sunt præparati.* vxor, liberi, fratres, sorores, cognati, amici, in via ad cælum sunt comites, sed sæpe molestiores quàm ipsi hostes, *inimici hominis domestici eius.* Vbi non possum non Christianum illud Senecæ documentum inserere, si in itinere pravos socios declinemus: dum in hac vita peregrinamur, ne pravos animi affectus, intimos nobis in itinere socios adsciscamus: *Si vis*, inquit, *PEREGRINATIONES habere iucundas, tuum comitem sana: hærebit tibi avaritia, quamdiu avaro, sordidoq; convixeris: hærebit tumor quamdiu cum superbo conversaris: nunquã saevitiem in tortoris contubernio pones: incendent ibidem tuam, adulterorum sodalitia. Si velis vitiis exui longe à vitiorum exemplis recedendum est. Avarus corruptor, sævus, fraudulentus, multum nocituri si prope te fuissent, intra te sunt;* tecum peregrinantur: socium molestum, qui ad latus est, abesse vis, & comitem perfidum, qui intus est, non studes declinare. Socrates, cuidam quærenti, quòd peregrinationes sibi non profuissent, respondit, non immeritò: *Tecum enim peregrinaberis.* Vnde subdit: *Quã bene cum quibusdam ageretur, si à se aberrarent*, si à vitijs, à pravis affectibus, à noxiis consuetudinibus aberrarent. Augustinus in Psalm. 120. *Multum peregrinata est anima mea*, sic ait: *Ne peregrinationem corporalem intelligeres, animam dicit peregrinari; corpus peregrinatur locis, anima peregrinatur affectibus; si amaveris terram, peregrinaris à Deo: Si amaveris Deum, ascendis ad Deum.* Accedit, qui in diversorio commoratur, vt libens per breue tempus, incommodum aliquod patiatur, quo hospite honesto, ac nobili, de meliori loco prospiciat, sub gradibus dormias, vt alteri lectum cedat. Bernardus serm. 6. de advent. *Nobilem hospitem habes ô caro: nobilem valde. & tota salus tua pendet de eius salute. Da honorem hospiti tanto. Tu quidem habitas in regione tua; anima vero PEREGRINA, & exul apud te est hospitata.* Tum quæ quotidianâ experientiâ verissima, & ad omnes aptissima, subnectit: *Quæso te quis Rusticus, si fortè nobilis, & præpotens quispiam apud eum voluerit hospitari, non libenter in angulo domus sua aut sub gradibus, vel in ipsis cineribus accubabit; cedens hospiti suo locum* (sicut dignum est) *potiorem: & tu ergo fac similiter.*

Seneca Epist. 104.

Senec. cit.

Tertium incommodum, vt alia mittam, sunt prædones, grassatores, latrones luporum, canum, molossorum, vrsorum, aliarumque ferarum latratus, est incursus. Quisquis ad cælum tendit, ad omnigenas se paret iniurias, & obtrectantium latratus, & invidorum morsus, peregrini sumus, nusquam ab iniurijs, & calumniis securi; insuper stygij latrones vias obsident, Insidiantur, impetunt, & non nunquam graviter lacessunt. Sed has omnes insidias peregrinus non timet, qui non habet, quod amittat, cui adhæreat, *cantabit vacuus*, ceteras omnes molestias, iniurias, calumnias amor patriæ solatur: *Qui non gemit PEREGRINVS*, inquit Augustinus, *non gaudebit civis, quia desiderium non est in illo.* Franciscus Seraphicus dicere solitus: *PEREGRINI officium est colligi sub alieno tecto, pacificè transire, & anhelare ad patriã*; Quod Romæ, eloquentiæ Princeps Roma exul, magis carendo, quam fruendo didicit. Quemadmodum & Pelignus vates dum queritur:

Aug. in Psal. 148.

Corne. in Petr. 2. v. 11.

> *Nescio qua natale solum dulcedine cunctos*
> *Ducit, & immemores non sinit esse sui.*

Ovid.

Ipsi Ethnici, mundi huius se peregrinos dictitârunt, & aliam longè, quam nos manet, sibi patriam.

triam, aut amœnissima tempe, aut campos Elysios finxerunt, quorum desiderio tenebantur. Didymus Rex Brachmannorum, ad Alexandrum magnum scripsit in hæc verba: *Non sumus incolæ huius mundi, sed advenæ; nec ita in orbem terrarum venimus, ut in eo libeat consistere, sed transire; properamus ad patriam hilares*; & quam sibi quæso patriam præfigebant, nisi forsè consimilem illi, qualem Mahumetani commenti sunt, brutalibus delitijs affluentem?

Valadir Aduanar die Ieiunij 1.

Altius non nihil sensisse ac sapuisse visus Tullius: *Ex hoc mundo, inquit, discedo tanquam ex hospitio, non tanquam ex domo. O præclarum illum diem, cum ad illud divinorum concilium, cœtumq; proficiscar.* At quanto facilius, quanto ardentius nos Christiani, toto animo, omnibus votis, & desiderijs in terram illam *fluentem lacte & melle*, ad domū illam non manufactam, ad beatam illam, vbi omne & æternum bonum reconditur, patriam ferri debemus? *De facili namq; ad æterna patriæ gaudia corda levare poterimus si huius vitæ intellexerimus nos PEREGRINOS esse, & advenas.* Ecquis porrò in regionem longinquam profectus, non anhelet ad suos redire, propinquos complecti, in patriam salvus reverti? quâ similitudine vsus Carthaginensis Antistes, ait: *Quis non peregre constitutus properet in patriam regredi? quis non ad suos migrare festinans, ventum prosperum cupidius optaret, vt velociter charos suos liceret amplecti? patriam nostram paradisum computamus, parentes nostros: patriarchas habere iam cœpimus, &c. quid non currimus, quid non festinamus? magnus illic nos charorum numerus exspectat, iam de sua immortalitate secure, sed adhuc de nostra salute solicite.* Atq; præ his omnibus, quæ nobis chara enumeravit, omnia in continet immensa illa Dei maiestas.

Cic. de senect.

B. Laur. Iustinian. de compunctione Christian. perfect.

S. Cyprian. serm. 4. de mortalitate in fine.

Dum Theodosius victor, de maximo Tyranno Romam triumphabundus intraret, habens in comitatu suo iuvenem, Valentinianum, filium Gratiani: Romæ erat Latinus Pacatus Francus, singularis orator: qui rogatus, vt Panegyrim in laudem Theodosij haberet, id perlubenter & præstanter præstitit, sic suam perorationem concludens: „O mea felix PEREGRINATIO! O bene suscepti labores mei. Quibus interfui bonis! quibus gaudijs perfruor! quæ reversus Galliæ vrbibus miracula dispensabo? quantus stupentium populus, quàm multæ circūdabor audire? cum dixero Romā vidi THEODOSIUM VIDI & illum PRINCIPIS FILIUM. Verum enim vero vt gaudia, & delicias cœlestis patriæ mittamus. de Rege, qui medium residet, dicere vox nulla sufficit: effugit omnem sermonem, atq; omnem sensum humanæ mentis excedit, decus illud, illa pulchritudo, illa gloria, illa magnificentia illa maiestas vltra enim omnem sanctorum est gloriam, ipsius inæstimabilem conspicere conspectam, & splendore maiestatis eius irradiari.

Aug. de Sanctis serm. 37. in festo omnium Sanctorum

Quid mirum, si Sancti in hac misera peregrinatione in illum toti exarserint?

Psal. 119

Quid mirum, si Psaltes regius, cum alto gemitu identidem ingeminet. *Heu mihi quia incolatus meus prolongatus est.* Hyeron vertit *peregrinatio mea*.

Quid mirum. si Paulus exclamarit: *Cupio dissolui, & esse cum Christo?*

Philip. 1. 23.

Quid mirum, si S. Augustinus identidem ingeminârit: *Tædet me, Domine, valde vitæ huius & istius ærumnosæ PEREGRINATIONIS.*

August. medit. c. 21.

Suspiremus & nos, anhelemus & nos, clamemus & nos: *O patria nostra; patria secura, à longè te videmus, ab hoc mari te salutamus, ab hac valle ad te suspiramus. & nitimur cum lachrimis si quomodo ad te perveniamus.*

Aug. soliloq. c. 33.

Patriarcha Venetus vbi veras & solidas voluptates enarravit. illa, inquit, prorsus in sæculo futuro promittuntur, & in regione vivorum, in domo Dei, in civitate sancta à qua *peregrinamur*. quamdiu *in huius præsentis exilij vivimus loco. Agnoscamus igitur nos PEREGRINOS ESSE in hoc mundo. & anhelemus PEREGRINATIONIS nostræ, taliter cursum perficere, quatenus in illius civitatis portas feliciter intrare valeamus.* Non discedat a cordibus nostris hoc veritatis mysterium et nihil libeat nobis, quod in præsenti videtur delectabile, pulchrū seu iucundum, neque itineris *nostri retardetur profectus*: imitantes eum, qui spiritu Dei plenus, gemebundâ voce dicebat:

Heu mihi quia incolatus meus prolongatus est.

B. Laur. Iustin. de compunct. superacl.

FESTVM

FESTVM TERTIVM SOLENNITATIS PASCHÆ.

Pax vobis. Luc. 24.

Non semper imbres. Horat. l. 2. ode 9.

ARGVMENTVM.

IN immani illo humani generis cataclysmo, in immensa illa aquarum eluuie, quæ orbem vniuersum obruit, ac perdidit, Noëmus arcæ beneficio, & singulari Dei patrocinio, cum suis saluus, & incolumis, columbam emisit, quæ virentem oliuæ ramum detulit, indicem pacis, quæ mundo reddenda erat, aquis iam detumescentibus, & pluuijs rarescentibus; *ne semper imbres.* Horat. l. 2. Ode 9.

Columbam hanc, cessantibus iam Erythræi, seu rubri maris, pretiosi sanguinis fluctibus, benignissimum Redemptorem, Principem pacis designari comprobabimus, qui è passionis diluuio emergens, *pacificans per sanguinem suum, siue quæ in terris, siue quæ in cælis sunt.* Coloss. 1. Discipulis, velut in arca congregatis, hoc, ore suo virentis oliuæ symbolum, suis ipse detulit: *Pax vobis.* Hæc prima fuit beatissimi oris salutatio, *hoc primum verbum,* inquit Chrysostomus, *post resurrectionem dixit, crucis,* & purpurei oceani *merita colligens, quæ sunt pax.* Cùm autem, teste Augustino, *tantum sit* PACIS *bonum, vt nihil soleat gratius audiri, nihil desiderabilius concupisci, nihil possit melius inueniri;* vnicum, ac summum nostrum studium esse debet, triplicem pacem, quam trina sua impartitione, *pax vobis, pax vobis, pax vobis, Deus* PACIS & dilectionis commendauit, sedulò in omnibus spectare. Aug. l. 19. de ciuit. c. 11.

§. I. *Gratia vobis, &* PAX *à Deo.* Ad Rom. 1.

§. II. *Cum omnibus* PACEM *habentes, maximè cum domesticis.* Rom. 12.

§. III. PAX *Dei, exsuperat omnem sensum.* Ad Philipp. 4.

TERTIVM FESTVM PASCHÆ.

Pax vobis. Lucæ 24.

Isaiæ 9. VBi in orbem terrarum ingressus *princeps* PACIS, mundus antea turbulentis motibus afflictus, bellisque laceratus, & præ furiosis populorum odijs fœdè scissus atque discerptus, in vnum coijt, in fœdus mutuum coaluit, & quasi publico summi omnium Imperatoris edicto, pax vbique sancita, & stabilita est. Misit Caduceatores Empyrei sui dominatûs *Angelos* PACIS, Lucæ 2. qui denuntiarent *pacem hominibus bonæ voluntatis*; ac illud cantu, & beatarum mentium lætissimo choro, atque symphoniâ, fieri voluit; vt musicam, omnium concordiam, sibi indici mundus intelligeret. Lutetias quidem lætitia ingens incessit, vbi anno 1559. sub Henrico II Galliarum Rege, per compita platearum, viginti quatuor tubicines, Vrbi Parisiensi, optatissimæ pacis felicitatem denuntiarunt. (Bulengerus l. 10. pag. 316.) Ast aliam longè non vicenis sed centenis, & millenis lituis, *multitudo militiæ cælestis*, non vrbi sed orbi vniuerso, pacem proclamauit: PAX *hominibus bonæ voluntatis*; (Lucæ 2.) Pax maximè vniuersalis, omni hominum genti, nationi, conditioni; quod solerter, vt assoler, Hipponensis Antistes obseruauit: *Non nobilibus tantùm*, inquit; hîc enim pace secluderentur innumeri, & mercatores, & mechanici: *Non diuitibus*; sic porrò miseri ac mendici, pacis bono frustrarentur, ad quod isti vnicè anhelant; *non sapientibus*; nam sic per paucos complecteretur; *sed* PAX *hominibus* omnibus, cuiuscunq; sexûs ætatis, conditionis, nationis sint. Itaque DEVS PACIS *& dilectionis* simul in mundo visus, carne vestitus, simul & pax efflotuit. (2. Cor. 13.) Vnde piè & eleganter S. Leo: *Natalis Domini, natalis est* PACIS; *ergo singuli fideles, offerant patri* PACIFICORVM *concordiam filiorum.* (S. Leo Serm. 6. de Natiuit.) Hanc verò pâce partâ, lætissimam Emanuelis adoream, regius vates animo prouiderat; & iam inde Epinicion hoc cecinit: *Orietur in diebus eius iustitia, & abundantia* PACIS. (Psalm. 71.) Abundantissima certè pax, in omnes effusa, & longè maior, quàm quæ Salomoni tributa fuit; de quo in sacris annalibus dicitur, *habuisse* PACEM *ex omni parte in circuitu*; (3. Regum 4.) hæc enim donata pax à Christo Seruatore, neque locis definitur vllis, aut terminis circumscribitur. Insuper si omnem Redemptoris nostri vitam consideremus, in hac pace stabilienda, atque firmanda, tota posita fuisse videtur; quam in medio Ecclesiæ, vt vitæ arborem, altè figi, & durare voluit. Hoc illius primarium fuisse opus, in quo dies, noctesque elaboraret, censet Chrysostomus, qui reddens rationem, cur PACIFICI, *filij Dei* in Euangelio, vocitentur? quia, inquit, *Vnigeniti hoc præcipuum opus fuit, distantia copulare, conciliare pugnantia.* (Chrysost. Hom. 15. in Matt.) Rectè filij Dei sunt, qui vnigenitum imitantur. Iussit pacem omnibus nuntiari, prædicari per Apostolos, in salutatione dici & optari: voluit omnes esse filios pacis, & de prosapia sua diuina: Discipulos suos misit binos & binos, vt pacem & concordiam designaret; nec aliam rationem reddit Augustinus cur duo fuerint arcæ Cherubin. *Duo sunt*, inquit, *vt societatem charitatis commendarent.* (Aug. q. 105. in Exodum.) Eosdem siue auro, & virga misit; vt, quemadmodum præclarè notat Ambrosius, *incentiua litis, & instrumenta eriperet vltionis.* (Ambr. lib. de Ioseph c. 13.) Quamcunque vrbem, aut ædem ingrederentur, pacem inhabitantibus significari, ac precari iussit. Idem paulò pòst, ex hoc mundo abiturus, pacem discipulis, atque vt rem sibi charissimam, *testamentum* PACIS legauit: PACEM *relinquo vobis*, PACEM *meam do vobis*; (Ioan. 14.) quam pacem D. Basilius, eleganter vocat eximium & præstantissimum donum. Denique in extremo vitæ actu, in cruce pendens, *victima* PACIS, manus suas expandit, vt notat Proclus Constantinopolitanus egregius Pontifex; *vt totum mundum in vlnas raperet suas*, quò nimirum secum omnes, atque inter se, animorum concordiâ stringeret, ac deuinciret. (Proclus Orat. 2.)

Tandem à morte Victor gloriosus, & triumphator existens, cùm reuisit primùm discipulos, pacem illis impertiuit: PAX VOBIS. (Lucæ 24. v. 36.) Hæc prima fuit beatissimi oris salutatio: *Hoc primum verbum*, inquit Chrysostomus, *post resurrectionem dixit, crucis merita colligens, quæ sunt* PAX. (Chrysost. Hom. 85. in Ioan.) Quippe stratis humani generis hostibus, domitâ morte, spoliato erebo, voluit significare, pacem esse omnium laborum suorum meritum, Passionis fructum, commune omnium emolumentum. In immensa aquarum eluuie, quæ orbem vniuersum obruit ac perdidit, Noëmus arcæ beneficio, ab illis liber, columbam emisit, quæ virentem oliuæ ramum detulit, indicem pacis & quietis, quæ mundo reddenda erat, aquis iam detumescentibus. Hieronymus expendens illud, quomodo columba redierit ad arcam, *portans ramum oliuæ, virentibus folijs*, (Gen. 8. v. 8.) more suo disertissimè excurrit. PACEM *terræ columba nuntiat*, quia oliua semper habita signum fœderis, & symbolum pacis. (Hieronym. adu. Luciferian. c. 8.) Commendat autem caritatem suam Deus; quòd, cùm inimici essemus, reconciliati sumus Deo: quod videtur hoc loco significari, cùm è diluuijs, columba virentem præfert oleam, pacem videlicet & amorem, ea ipsamet colluuie omnium vitiorum. Noëmo potior Christus ab effuso illo, atque immani sanguinis diluuio, ex arca, hoc est sepulchro rediuiuus, ad instar candidissimæ columbæ, ramum ore prætulit, quò pacem suis ac nobis omnibus denuntiaret; vt clarè, ac præclarè Fernandez noster in Genesim exposuit. (Fernand. in Gen. c. 8. v. 6.) Columba fuit Dominus Iesus, cùm è Passionis diluuio emergens, è mortis faucibus, atque ex ipso Tartaro rediuiuus, immortalis & gloriosus, in sanctum illud cænaculum, clausis ianuis, vbi erant discipuli congregati, intrauit, dicens: PAX VOBIS. En columba, en oliua virens in ore. *Fluctuantem*, ait Chrysostomus *eorum mentem firmauit* PAX VOBIS, *pacificans per sanguinem suum, siue quæ in terris, siue quæ in cælis sunt.* (Chrysost. ad Coloss. 1.) Et eam quidem triplicem pacem. Primam ipsius, quâ nobis cum Deo est quàm optimè; deinde, quâ cum proximo & domesticis nostris; tertiam, quâ nobiscum in animo pacato, & interiori conscientiæ tranquillitate perfruamur, quam innuisse visus est Iesus, imò & attulisse, cùm discipulis iterum, ac tertiò sic benè precatus est: PAX VOBIS.

Ac pri-

Ac primam quidem illam omnibus hodiernæ die ex animo gratulor, quam hac solennitate paschali, cum Redemptore nostro inivistis, & ut spero, ita firmâstis, ut æterna pace tandem potiri valeatis. Itaque

§. I.

Gratia vobis, & PAX *à Deo.* Ad Roman. c. 1.

1. Pax cum Deo. IAm inde ab inchoantis mundi exordio, suauissimæ huius pacis fructus, maximè è funesta belli dissimilitudine, enituit: nam cùm pax fuit inter Deum & hominem, vigebat paradisus amænitatibus suæ, defluebantrivi Ambrosiæ atque lactis, Arbor vitæ prælucebat immortalitati Sol lucebat è cælo benignius, & illapsus vehiculo radiorum suorum in terræ sinum, fœcundæ illius innocentiæ arblandiebatur. Hinc vestiri omni florum genere picturati campi, maturescere fructus gestire atque exultare innocuæ animantes, ridere omnia.

Ouid. l. 1. Metam. *Ver erat æternum, placidiq; tepentibus auris*
Mulcebant Zephyri natos sine semine flores.
Non tuba directi, non æris cornua flexi, &c.

Adamus, & matrona Virago, viuentium Mater, æuo beatissimo perfruebantur, velamento innocentiæ decorati, & cum benignissimo, & beneuolentissimo Deo amicè agebant. Quod & quanta fuerint huius pacis beneficia, vim omnem eloquentiæ humanæ transcendit. Plena libertas, aurei sæculi dominatus, perennis tranquillitas, & infinitæ aliæ dotes, vita cælestis beatæque consimilis. Verum enim verò cùm felix ille placidi orbis triumphator, & incola, à Deo desciuit, & ruptâ pace, Conditori suo bellum indixit, quo vniuersos posteros eiusdem militiæ, an malitiæ dicam? commilitones conscripsit, vt morte geniti, Marti destinati, Numinis hostes nasceremur; tum Deus, terrificâ voce, metuendus scelerum vltor, atque è dulci & amabili patre, durus Iudex euasit. Tum bellum intestinum, concupiscentiâ fremum excutiente, bominem exagitauit. Videre subitò licuit insinuare se metum, turbulentam iracundiam, aliasque animi commotiones: discordiâ euerti familiam, perimi à germano fratrem; orbem ferro, clade, funere compleri; simul cum blanda & iucunda pace, excessisse omnium virtutum chorum, scelus & fraudem induci, omniumque malorum iliadem euasci; quæ dulcis olim, & diuina pax impediebat. Metuendæ erant illæ quâm maximè inimicitiæ, quæ inter Deum & hominem intercedebant, adeò humano generi horrificæ, vt parens vniuersitatis, cuius vel vnius nutu omnia pendent, infesto & inimico eiam animo, atque ad puniendum incitato, empyreæ domûs, cælestisque patriæ æuo sempiterno exules atque ad abyssum miseriarum damnatos antequam natos destinârit.

2. Cor. 13. Donec tandem reuolutis iam quinque millibus annorum, *Deus* PACIS *& dilectionis*, has inimicitias ita subrulit, & ita pacificauit, quæ in cælis & in terris, vt inter Deum hominemque pax nulla maior, nulla firmior conciliari, vel arctior excogitari possit. Cuius rei miraculum expressit magnificum Theophylacti pronuntiatum: *Cùm primò humana* Theophyl. in Luc. c. 1. *natura inimica fuerit Deo, nunc ita conciliata est, vt &* *Deo adiuncta sit, & incarnato vnita.* Quo vinculo pacis, quid potentius excogitari potest? Solent reges inueterata odia, & multo sanguine cruenta bella, melioribus tædis exurere, & arctissimo, amicissimoque matrimonij fœdere componere, atque ita pacem regnis & populis dare. Sic Iulia Cæsaris filia, Pompeio nupta, soceri, generique concordiam, nexu coniugij tenebat. Sic Philippus II. Hispaniarum Rex cum Henrico II. Galliæ Rege florentissimo, arma posuêre, & galeæ ensesque, cruore deterso, oliuæ frondibus redimiti, cùm filia Regia Philippo Regi, Duce Albano pronubo, in pignus amoris, & pacis donata est.

Alias profectò Rex Regum, ad pacem firmandam, cum Natura humana nuptias contraxit; de quibus Diuum Augustinum diuinissimè iuuat audire differentem. *Coniunctio nuptialis*, inquit, *verbum & carnis: huius coniunctionis thalamus virginis vterus. Etenim caro ipsa verbo est coniuncta: vnde dicitur; Iam non duo sed vna caro.* Vt verò hæc nuptiarum fœdera ritè peragantur, consensum sponsæ intercessisse, Doctor Angelicus obseruauit. *Congruum*, inquit, *fuit, B. Virgini annunciari, quòd esset Christum conceptura; vt ostenderetur esse spirituale matrimonium, inter filium Dei, & humanam Naturam: & ideo per annuntiationem expectabatur consensus Virginis, loco totius humanæ Naturæ.* Atque hoc stupendo matrimonij nexu, partes adeò sibi aduersantes copulando, pacem orbi reddidit, Apostolo attestante: *Ipse est* PAX *nostra, qui facit vtraque vnum.* Vnde perappositè sublimis Doctor. *Ad huius nuptias commota, vniuersa exultare visa est creatura; namque Angelorum chorus, ex his nuptijs,* PACAM *designat hominibus bona voluntatis.* Angeli enim olim, à Domino exercituum mittebantur ad clades flagitiosis hominibus infligendas, ad euocandum è cœlo ignem, quo non modò cohortes militares, sed prouinciæ quoque integræ adurerentur; quibus in rebus illi spiritus, natura sua placidi, & incredibili humanitate, iustitiam tamen, Deique munus reuerentes hostili velut odio, in hominum perniciem irruentes, sanguine improborum gladios suos cruentabant; at cùm diuinum illud. Deum inter & hominem, connubium initum est, PACIFICANS, *quæ in cælis & in terris sunt*, tunc insuetâ beneuolentiâ hominibus dexteras, & pacem dedere, tunc redière in gratiam, tunc eosdem fraterno quodam amore sunt prosecuti, tunc gratissima, lætissima, quæ vnquam exaudita, omnibus regnis, regionibus, ac populis cælestes alites nuncia, præpeti pennâ detulerunt.

Augus. in Psal. 44.

S. Thom. 3. p. q. 30. a. 1.

ad Ephes. 2.

Aug. tom. 4. Orat. ad Catech. contra Paganos. c. 10.

Rom. 15.

Præsul Antiochenus agens de columba, quæ ad arcam reuersa, fidam se Noëmo tabellarium probauit, sic ait: *Fidus iste nuntius bonas attulit litteras, decerptum ex oliua surculum reportans.*

Chrysost. hom. 26. in Gen. c. 8.

Imperatores Romani, vt refert Alexander ab Alexandro, si quam victoriam obtinuissent, laureatas literas mittitabant, vt solius epistolæ aspectus, lætum quid loqueretur. Eiusmodi laureatas, quò celerius, quò certius etiam ad obsessos destinarent, columbis non rarò vsi sunt, quæ tabellarij vices sustinerent. & per aëra, si quid arcani deportâ. unt. Damascenos, Syriosque, literas omnes ad amicos, columbis, tanquam nuncijs & cursoribus, sub alis alligâsse legimus; vt epistolæ celeri pennâ venirent, quò destinabantur. In obsidione Mutinensi Antonius & vallum, & omnem custodiam sepserat, etiam flumini retia adhibuerat, ne quis ex vrbe elabi posset, aut nuntium emittere: at Brutus obsessus, Consules, quorum castra per hominem

Alexan. ab Alexand. l. 1. genial. dier. c. 27.

Sindul pedia pag. 77

Plin. l. 10. c. 37.

monere non poterat, columbis est vsus internuntijs, epistolis eorum pedibus alligatis; quæ euolantes, ad castra peruenerunt, & obsessis suppetias, faustaque nuntia detulerunt. Sed nobis in tenebris, & in vmbra noctis considentibus, nullus vnquam gratior nuntius, nullus è cælo delapsus tabellarius gratiora noua attulit, quàm Redemptor noster, quàm *columba illa,* quæ inter Deum & hominem, PACEM *terra nuntiat*: Hanc pacem tanto sui impendio nobis comparauit, sanguine suo consignauit, morte suâ acerbissimâ confirmauit; cùm interim mortales, hanc pacem, quæ filio Dei, Redemptori suo, tam carò stetit, tam leui de causa aspernari, violare, infringere non vereantur; dum tu auare, tu mercator, tu Causidice, tu Iudex, ex quo lucro iniustè parto; tu temulente, liberaliori vini haustu; tu scortator, spurcâ vnius noctis voluptate, aliòue flagitio, huius *tantum* PACIS *bonum, vt nihil soleat gratius audiri, nihil desiderabilius concupisci, nihil possit melius inueniri*, postponere, & sine fronte in caput vestrum rebellare, arma que contra omnipotentem sumere non dubitatis. Testem habeo Prophetam regium: *Qui cogitauerunt iniquitates in corde, totâ die constituebant prælia.* Peccatores in Deum impij, in seipsos iniurij, in proximum malitiosi, qui diuinis iussis infandas suas voluptates, opes, honores, scelusque anteferunt, ex corde suo faciunt quandam armorum officinam, quibus vulneretur pietas, stillet amici cruor, salus intereat, cœlum gigantum more impetatur, & ipse Deus, quasi ad singulare certamen prouocetur. *Tetendit* (impius) *aduersùs Deum manum suam, & contra Omnipotentem roboratus est.* Orator aureus ait, hæc bella non acie geri, armisque, sed hominum insidijs, in foro, in curia, domi per improbitatem, verbaque telis acerbiora. Hæc tela, strictosque enses miratur, & execratur sacer ille Vates, dum ait: *Gladium euaginauerunt peccatores*; in quæ verba, pretiosam Adamantij doctrinam, libet obseruare: *Quomodo autem putandi sunt peccatores euaginare gladium? dum tam impudenter, & absque vllo verecundiæ velamento, iniquitates suas perpetrant, nec erubescunt, aut reuerentur; nec tanquam in vagina nequitiam suam recondunt & contegunt, sed superbo & elato spiritu, velut gladium quendam denudant.* Dum palam è pharetra, sulphureas libidinis sagittas emittunt, virulenta calumniæ, & detractionis tela eiaculantur: *exacuerunt tanquam gladium linguas suas*, in Christum, & Sanctos eius.

Hieron. supra cit. adu. Lucif. c. 2.

Aug. l. 19. de ciuit. c. 11.

Psal. 139. v. 3.

Iob. 15.

Psal. 36.

Origen. Hom. 2 in Psal. 36.

Quæ bella cum Deo, tam acerba, tam atrocia, tam exitiosa sunt, vt nec noctu, nec interdiu, peccatorem sinant vel momento conquiescere; dum vbique Numinis sibi aduersantis vindicem manum, quam effugere non potest, imminere meritò reformidat: nam *quis restitit ei, &* PACEM *habuit?* Quod verissimum experiuntur scelerati, qui lethali noxâ (quæ est grauissima Dei iniuria) admissâ, cùm sint Numinis hostes, non possunt non esse inquieti; cùm Deum pacis, ab animo eiecerint: idque Prophetico oraculo confirmatur: *Non est* PAX *impijs, dicit Dominus.* Hoc experientia, hoc cuiusque conscientia, hoc Patrum sententia clamat, & pronuntiat hoc S. Chrysostomus subijcit ante oculos, & veluti theatrum inducit beatulum illum, vt multi ominabantur, Epulonem Euangelicum. *Ne mihi dixeris,* inquit, *illum mensâ sumptuosâ frui, vestibus circumdari sericis, mancipiorum greges circumferre; sed explica mihi illius conscientiam, & videbis intus grauem peccatorum tumultum, ingentem metum, tempestatem, turbationem. Videbis, velut in iudicio, mentem ad thronum Conscientiæ conscendisse regalem, tanquam iudicem quempiam sedentem, & cogitationes loco carnificum adhibentem, in equuleo suspendentem, latera Conscientiæ radentem vngulis, cùm nemo sciat, nisi quòd solum Deum hæc videre nouerit,* &c. Pergit in adultero idem graphicè describere. Sed de hoc Conscientiæ tumultu, & graui bello intestino, fusè alibi diximus.

Iob 9. v. 4.

Isaiæ 48. v. 22.

Chrysost. Hom. 1. de Lazaro.

Lux Euang. p. 2. Dom. 4. post Epiph.

Adeò verum est, quod in animo iterum lubet infigere: *Non est* PAX *impijs, dicit Dominus.* Nam tametsi nulli audiantur litui, tubæque sonantes, nec decuriatæ cohortes, armatæque legiones videantur, sit tamen perditæ conscientiæ viros, qui Dei legem, honoremque despuunt, continuò intestinum bellum circumferre, quod si quis vestrûm (quod cogitare vix ausim) hactenus cum Deo suo gesserit, hodiernâ luce, pacis Columba orbem obuolitat, & omnibus quantumuis à se dissidentibus inimicis, oliuam pacis porrigit, quam vt & tu prensare, eiusque suauissimo, ac sapidissimo fructu frui valeas, in amica sua salutatione gratiam promisit: *Gratia vobis, &* PAX *à Deo.* Vbi Hugo Cardinalis: *Gratia præcedit, &* PAX *sequitur; quia sine gratia, non est* PAX; *hæc est fundamentum* PACIS. Quæ duo Apostolus iterum iterumque coniunxit, ac ipsi Tito precatur: *Gratia &* PAX; vt D. Thomas sciè obseruauit, dicens: *Hæc sæpe coniungit, quia omnium spiritualium donorum principium est gratia, &* PAX FINIS. Qui ergo ambit cum Deo pacem tam pretiosam, tam suauem, tam salutarem (*quia nomen* PACIS *dulce est, & res salutaris*) necesse omninò est, vt thronum gratiæ accedamus, per sacram exomologesin Deo nostro reconciliemur; nam vt rectè Chrysostomus, PAX *Dei, est reconciliatio Dei cum homine.*

Hugo Card. ad Rom. 1.

S. Thom. ad Titum 1. v. 4.

Cicero Philippica 2.

Chrysost. in Epist. ad Philip. 4. v. 7.

Quam cùm vos omnes habere confidam, vnum superest, ne eam vllo vnquam tempore infringamus, sed firmam, inuiolatamque, dum pace æternâ in cœlis potiamur, seruemus; quod quemadmodum fieri queat, breui & neruosâ sententiâ regius Psaltes expressit, dicens: PAX *multa diligentibus legem tuam, Domine.* Quamdiu etenim mandatis eius, ac legibus obtemperaueritis, pacem multam, hoc est, amplam, copiosam, abundantissimam, plenam & perfectam possidebitis. Atque vt cum D. Leone concludam: *Quid est autem, dilectissimi,* PACEM *habere ad Deum, nisi velle, quod iubet, & nolle, quod prohibet? si enim humana amicitia pares animos, & similes exigunt voluntates, quomodo diuinæ particeps erit pacis, cui ea placent, quæ Deo displicent?* Quam pacem, dum vnicè spectat Michael Palæologus Imperator, eam sibi, regno ac mundo spreto, vt perfectissimè omnes Dei voluntates adimpleret, comparauit, diuinissimam hanc sibi in deserto tesseram assumens: CHRISTVS PAX VERA. Et vobis, si à curis sæculi animum auocaueritis, vera & sincera pax erit.

Psal. 118. v. 165.

S. Leo Serm. 6. in Natiuit.

§. II. Cum

§. II.

Cum omnibus PACEM *habentes, maximè cum domesticis.*

Rom. 1.

1. Pax cum hominibus.

ORbis Christianus tot tamque diuturnis bellis ac cladibus oppressus, supplices cœlo manus tendit, & calidissimis lacrymis, ac ardentissimis votis, pacem iam toties efflagitauit. Germania, illa quondam (vt aiunt) vagina populorum, mater fæcunditatis, domicilium literarum, & Martis officina, nunc latè squalentibus campis mœret, tot dirutis vrbibus, tot vitis exhaustis, tot consumptis opibus, tot templis disiectis, tot sacrarijs expilatis, miserandum Fortunæ ludibrium, extremo spiritu te Deum pacis interpellat. Anglia Solymam calamitatibus vicit, & ea pertulit, quæ facere supra omnem barbariem sit, tot illic sub tyranoico acerbissimo iugo, primæuæ religionis fortissimi defensores taciti ingemiscunt, & hoc identidem cum Ecclesia ingeminant: PACEM *tuam nostris concede temporibus.* Francia iam toties ancipitem belli aleam experta horreis exustis (cùm tamen

Vyt de stroije banden
Compt de welde van de landen)

visceribus exhaustis, ac mutuis suorum dissidijs afflictata, fessa tandem exclamat:

—— Pax vna triumphis
Innumeris potior.

Belgium per cicatrices, iam tot annis petitur, & lenta inter funera contabescit. Vbique dira vastitas, soluta legum vinculis audacia, tot de claris vrbibus busta, non nisi miserorum sanguine restinguenda, lamentatur & vociferatur, Pax, pax.

Virg. l. 11. Æneid.

—— PACEM *te poscimus omnes:*

pacem omnes inclamant, pacem omnes anhelant.

Sed nunc ad vos orationem meam conuerto, & quemque vestrûm compello, Auditores: quid conferet, si Anglus cum Hollando, Suecus cum Polono, Persa cum Turca, Francus cum Hispano interse paciscantur, & firmissimam pacem stabiliant, si frater cum fratre, lite contenda, vicinus cum vicino, ciuis conciuem calumnijs proscindat? vxor & maritus, frater & soror, ancilla & famulus, inter se grauissimo odio dissideant? totam domum iniurijs ac litigijs compleant? Pacem illam domesticam, & concordiam expressit sacra pagina his verbis: Finito diluuio *recordatus est Deus Noë, cunctorumque animantium, & omnium iumentorum, quæ erant in arca.* Vbi D. Ambrosius hanc quorundam quæstionem in medium adducit: *Mouentur plerique, qua de causa non dixerit Scriptor, quòd etiam vxoris & filiorum Noë, memor fuit Dominus?* & statim respondet: *Cùm dixerit, quòd Noë memor fuerit, in Auctore & præside domûs, necessitates eius reliquas comprehendit. Etenim cùm omnes inuicem sibi chari sunt, vna est domus; cùm autem discrepant, separantur & diuiduntur in plures domos. Vbi ergo est charitas, ibi senioris nomine, de qua pendent cæteri, domus omnis significatur.* Vnde obseruatione dignum est, in Arca Noë, omnia genera animantium conuenisse, volucrum, ferarum: quod apud Gesnerum, & Aldrouandum videre est. Hic leo & agnus, lupus & ouis, lepus & canis, simul morabantur. Hîc canis feli, hædus pardo, columba accipitri, gallina miluo iuncta, inter se, & cum hominibus pacificè versabantur, & mutuâ pace, omnibus extra elementis frementibus, fruebantur; iuxta illud S. Bernardi: *Nihil vos à foris conturbare poterit,* quod si verò hæc inter se dissidere, in se mutuò deseuire cœpissent, qualis tumultus, quæ vociferatio, quanta commotio, qualis strages ac laniena, ex bello hoc intestino, mutuaque discordiâ exorta fuisset? tota nauis, quâ orbis vehebatur, velut compage ruptâ, fluctibus hausta perijsset. Cui rei aureo dicendi flumine velificari videtur Chrysostomus, dicens: *Ecclesia velut nauis in mari posita, portat credentes, portat baptizatos in vna charitate, in vno remigia sanctitatis, in funibus charitatis, in velo orationis, in arbore crucis, in anchora fidei, in tabulis* PACIS.

Gen. 8.

Amb. l. 2. de Noë, c. 18.

Chrysost. Hom. ... Symb. Apost.

Priusquam nauigaturi nauim conscendunt, fortè contrarium iter ingredi parabant; vbi verò nauim intrârunt, vnam omnes voluntatem habent, ad vnum omnes portum tendunt: & sicut omnis nauis apparatus, & omne nauticum instrumentum, pretiosæque merces frustraneæ essent, ac fluctibus hauriendæ, si vel solæ tabulæ dissoluantur; ita in Ecclesia, & in omni familia, pace ruptâ, omnia bona temporalia, fortunæ, supellex omnis, litibus, litigijs, discordiâ, dissidijs, breui perduntur & pereunt: vt enim omnibus affluas, si pax desit, facilè diffluent, ac suauissimo fructu, quem ex ijs capere consueuisti, priuaberis. Hoc D. Gregorij Nysseni, ipsius Xenocratis maius iudicium est. *Quid enim,* inquit, *hominibus ex ijs rebus, quibus frui atque potiri student, vitâ pacificâ dulcius? quodcunque nominaueris ex ijs, quæ in vita suauia & iucunda sunt,* PACE *indiget, ad hoc vt iucundum sit.* Etenim si suppetant *diuitiæ, bona valetudo, vxor, liberi, domus, parentes, ministri, amici, horti amœni, quæcunque demum voluptatis inuenta sunt, quæcunque delitias sectantes recreare possunt, si* PACIS *bonum defuerit quid inde lucri est? aut quid prosunt, bello quò minùs fruamur impediente?* Quid omnia prosunt, turbis domesticis, odio, zelotypiâ, diffidentiâ, discordiâ impediente? quæ omnia paucis complexus Doct. Angel. *Bonorum omnium mater,* PAX EST, *sine qua cætera omnia inania.* Illa est vnica benedictio domûs & familiæ, vt non sint simultates, & dissensiones quod in animo, atque opinione habuisse video Diuum Basilium, magnæ mentis, sanctimoniæque Præsulem, qui exponens illud regij Vatis oraculum: *Dominus benedicet populo suo in* PACE, ait inter omnes diuinæ benedictionis species, perfectissimam esse pacem, quam benedictionem hodiernâ luce Dominus singulis vobis impertijt, vt singulorum ædibus inscribi possit: PAX *huic domui*; pax inter maritum & vxorem; pax inter fratrem & sororem; pax inter generum & socrum; pax inter seruos & pedissequas; pax etiam inter vicinos: PAX *huic domui.*

S. Gregor. Nyssen. l. ... beatit.

S. Thom. in Luc. c. 10. (Pax huic domui)

S. Basil. in Psalm. 28.

Luc. 10.

Leo Byzantius cùm audisset Athenienses, violatâ communi pace, seditiones agitare, tumultu, odijsque distrahi, vt fuit amœnioribus studijs egregiè imbutus, & concinnus ad persuadendum, eò se contulit, & in Athenæo publicè perorauit. Erat ille corpore breuissimus ceruicibus crassis & obesis, ac prætumido ventre: vnde cùm primùm in suggesto honorato conspectus fuit, risus consecutus est, & faceti ioci Atheniensium, in statura pumilionis noua, & peregrina, at ille nihil territus salibus Atticorum; Illuditis, inquit, Athenienses, breuissimam staturam meam; ego verò & vxorem

Plutarch. de ciuili instit.

Cresollius Antholog. Tom. 2. Pag. 431.

vespere conquieverat: annè, inquit, somnio, aut quis oculos fascinat meos? vbi rupes, quam heri hic propa spectaui? vbi castrum, quod eminus conspexeram? vnde hæc noua loci facies? ac tandem cliuem, in quo residetat iotuitus, aduertit se doctò ingentis testudinis indormisse, quæ cum noctu adeò prouexerat, vt locum manè non agnosceret. O si quisque nostrûm oculos aperiat, & attendat testudinem hanc, vitæ nostræ sensim sine sensu, oobis quiescentibus ac dormientibus semper gradientis symbolum esse, quam vigili curâ quisque temporis rationem baberet: Hoc monitu idem Doctor, Andream virum nobilissimum ab Imperatoris obsequio, ad portum religionis ,,perduxit: *Cur*, inquit, *magnifice fili, non consideras, quia mundus in fine est? vita nostra* NAVIGANTI *similis est: is, namque qui* NAVIGAT, *stat, sedet, iacet, vadit, quia impulsu nauis ducitur. Ita ergo & nos sumus; quia siue vigilantes, siue dormientes, siue tacentes, siue loquentes, siue ambulantes, siue volentes, siue nolentes, per momenta singula quotidie ad finem tendimus.* Vbi igitur finis nostri dies aduenerit, vbi ,,nobis erit, quod modò cum tanta cura quæritur, & cum solicitudine congregatur? non ergo ,,honores aut diuitiæ quærendæ sunt, quæ dimittuntur; sed si bona quærimus, illa diligamus, ,,quæ sine fide habebimus. Vnde magis suadeo, ,,vt magnitudo vestra in suo proposito, in patuo ,,tempore, delectabili receptaculo *peregrinationis* ,,viuere studeas, & quietem & tranquillam vitam ,,ducere: sacris lectionibus vacare, cœlestia verba meditari, io æternitatis amore te accendere. ,,Hæc magnifice fili loquor, quia multùm te diligo, & quia in procellas & fluctus nos distendis, ,,verborum meorum funibus te ad littus reuoco: ,,& si trahentem sequi volueris, quæ pericula euaseris, quæ gaudia inueneris, in ipso quietis tuæ littore positus agnosces.

S. Greg. lib. 6. Regist. Epist. 6. 190.

Quam ex supremo orbis oraculo, vobis commonitionem factam, si attentâ mente perpendetitis, omnes cum viro hoc nobilissimo, ad portum salutis feliciter appulituri estis:

S. Bernard. Epist. 114.

Haud absimile quid S. Bernardus Sophiam fœminam, genere illustrem, & locupletem admonet, cùm ea Deo se dicare constituisset: *modica inquit, & transitoria, terrena sunt, quæ despicis; maxima æterna, cœlestia sunt, quæ appetis, plus dicam, & vera dicam: tenebras deseris, & lucem ingrederis, de profundo fluctuum emergis* ad portum.

§. II.

Quæ partes ac proprietates veri peregrini.

NEmo quisquam existimet, errones, vagos, ac mendicos, esse peregrinos hosce, quales multis Europæ Regionibus concursare videmus, stipem corrogantes, aut animi leuitate terras peragrantes, de quibus verè iactatur: *qui multum peregrinantur, raro sanctificantur.* Sed ingenuos, nobiles, illustres, animo supra res terrenas erecto, cœlesti patriæ natos, vobis hic peregrinos induco: etenim *qui hîc in via, id est in vita, se*, vt verè est, peregrinum agnouerit, eiusque partes omnes explerit, eum non modò perfectionis studiosum, sed eximiæ sanctimoniæ magistrum habendum esse comprobabo. Cuius rei testem habeo è priscis illis Ascetis,

Aug. serm. 7. de consol. mortuorum.

virum omni exceptione maiorem, Abbatem Olympium: hic, vt refert Sophronius, à quodam rogatus, quâ ratione vitam rectam instituere, & perfectam sanctitatem consequi valeret? respondit: *si vbique te* PEREGRINVM *esse memineris*; Si quis vestrûm, ò viri diuitiarum? ò potentes sæculi, qui auaritiæ & luxui studetis, breui in virum sanctum euadere cupit, *vbique se* PEREGRINVM *esse meminerit*; Si quæ vestrûm, ò filiæ vanæ, & vagæ, è mundi huius fluctibus, portum salutis certum sibi peroptant; PEREGRINAM *se esse meminerit*. S. Augustinus omnes iustos hîc sese peregrinos exhibuisse docet, dum illud Psalmi 118. *Incola ego sum apud te & PEREGRINVS &c.* sic exponit: *Iste*, *qui dicit: Inquilinus ego sum apud te, &* PEREGRINVS *sicut omnes patres mei, non ait sicut omnes homines; sed dicendo, sicut omnes patres mei, iustos procul dubio vult intelligi, qui eum tempore præcesserunt, & in hac* PEREGRINATIONE, *gemitu pio sempiternæ patria suspirarunt: de quibus scriptum est ad Heb. 11. Secundum fidem mortui sunt hi omnes, cùm non acceptis promissionibus; sed longè eas videntes, & salutantes, & confitentes: quia hospites, &* PEREGRINI *sunt super terram, qui enim talia dicunt, ostendunt, quia patriam quærunt*; Ostendunt, quia mundus illis exilium est. Vnde S. Bernardus asserere non dubitauit, omnes Sanctos hîc veros peregrinos extitisse, sic enim ait c. 7. de modo benè viuendi: *Sancti viri, PEREGRINI sunt, & hospites in hoc sæculo: vnde reprehenditur Petrus, quod tabernaculum in monte fieri voluerit: quia Sanctis in hoc mundo tabernaculum non est*, nec locus mansionis. Quæ cùm ita sint, videndum est, sicuthi, ita & nos, partes ac proprietates veri peregrini adimplere valeamus.

Sophron. in prato spirit. c. 14.

S. Aug. in psal. 118.

Dilectissimus ac diuinissimus Ecclesiastes Vincentius Ferrariensis primam peregrini conditionem, quâ omnibus innotescit, est *vestis simplex*, inquit, *& grossa & vilis.* Plerique vestrum in arca habent varia vestium genera; hyemales, æstiuales, feriales, dominicales, nuptiales, lyotheles, Epidromides, Theristra, abollas, mutatoria, more maximè vario, maximè splendido; sed si peregrè proficiscendum, si in terras exteras peregrinandum est, relictis omnibus, viliorem penulam, cinerei coloris, crassiorem lacernam, rude sagum, itinerarium pallium assumitis; atque rebusquum, quod vobis superest vitæ, peregrinandum est: quid ergo de vario & pretioso habitu solliciti estis? stultus profectò & amens ille peregrinus ab omnibus iure haberetur, qui integras vestium pretiosarum arcinas, centum aut ducenta pallia secum asportaret, breui omnibus spoliandus talis apud Romanos Lucullus extitit, quæ prætori in spectaculo exornando centum pallia petenti; ducenta obtulit: sunt, qui asserant tot habuisse, quot dies in anno; Neronem verò nullam vnquam vestem bis induisse. Sed hic & ille breui omnibus exuti, miserabili fato cursum conficere. Huius insaniæ participes, censendi forent peregrini, qui mores sæculi spectando, & modos indies nouos, excutientes, æmulari, studerent; qua de stultitia, cùm alibi copiosius dicendum sit, inserecrit oratoris aurei prolulisse iudicium: *Prima inquit virtus, & tota virtus est*, PEREGRINVM *esse huius mundi & hospitem, & nihil habere commune cum rebus huius sæculi.* Nihil commune habere cum modis & pompis huius sæculi, nihil commune habere cum sarcinis, quæ iter nostrum retardant.

1. conditio peregrini, vestis vilior

S. Vincent. dom. 10. post Trinit. serm. 5.

2. conditio

Chrysost. hom. 24. in Epist. ad Heb. 11.

Atque hæc est altera veri peregrini conditio omnibus quippe perspectum est, illud vulgaris pa-

3. conditio

tæmiæ: *paruo itineri, non est opus magno viatico*; quod alijs verbis S. Gregorius hom. 32. in Euang. expressit: *in cassum multa portantur, cùm iuxta est, quò itur*. Si quis cum familia ad leucam vnam alteramúe in suburbanum, aliudúe vicinum prædium peregrè procedit, non aliquot dolia vini, non integras oues, non saccos auro congestos secum deuehit, sed corbem seu sportulam aliquam in vnum diem instruit, superflua enim cætera forent, & oneri. Quod sciitè Claraeualensis Abbas adnotauit:

S. Bern. serm. 5. in quadrag.

PEREGRINVS, inquit, *potest facilè occasione viatici, plus quàm oportebat & detineri quærendo, & prægrauari portando*.

Verum enim vero quos hic vna cura, & sollicitudo assiduò exagitat, vt dolia dolijs accumulent, cellaris massico Falerno, Chio, Rhenano, Mosellano, rubello despument: solaris, horrea frumento crepent: cistæ auro & argento congestæ sint, quàm parum se peregrinos, atque exiguum quid itineris spatium superesse meminerunt. Hos saluberrimo consilio instruit diuinus Doctor Augustinus, cuius diuiti modum rectè pecunijs vtendi

S. Aug. tract. 40. in Ioan.

præscribens: *vtere*, ait, *nummo quemadmodum* VIATOR *in stabulo* (in hospitio) *vtitur mensâ, calice, vrceo, dimissurus, non permansurus*. Fit subinde, vt quis peregrinus à viro nobili, ab Ecclesiæ Prælato hospitio excipiatur, mensæ adhibeatur, lautè & splendidè habeatur; ædes optimè instructas, lupellectilem pretiosam, lances orbes, pateras, argentea omnia conspicatur, sed his vtitur non vt proprijs, his vtitur *dimissurus, non vt permansurus*. Haud aliter voluit Gentilis Seneca nos rebus vti,

Senec. E-pist. 103.

quibus abundamus: *Quidquid circa te iacet rerum, tanquam* HOSPITALIS *loci sarcinas specta, transeundum est*, & eò quò tendimus, semper in mente, semper in ore, semper in oculis esse deberet. Bernardus

Bernard. de modo bene viuendi. c. 7.

PEREGRINVS *ad patriam suspirat, ad patriam tendit: vestitum & victum habens, non vult alijs onerari: Beatus ille, qui suum sic agnoscit, sic deplorat incolatum, dicens Domino: quoniam aduena ego sum apud te, &* PEREGRINVS *sicut omnes patres mei*.

3. Conditio.

3. Conditio peregrini est, non morari in via, non amœnitatibus ruris, alijsq́ue illicijs, aut delicijs distineri, quod non minus clarè, quam præclarè Hipponensis Præsul commendat:

Aug. de consolat. mortuorum serm. 1. Greg. 6. 19. mor. c. 11. in c. 22. Iob. Pet. Reginalde in in speculo.

VIA *quippe est vita præsens, qua ad patriam tendimus, & idcirco hic occulto iudicio, frequenti perturbatione conterimur, ne viam pro patria diligamus: solent enim nonnulli* VIATORES *cum amœna fortasse prata in itinere conspiciunt, pergendi moras innectere & à capti itineris rectitudine declinare*. Hic mihi in mentem redit, quod Reginaldetus narrat, hunc fere in modum: duo fratres peregrini vnà iter ingressi, quorum vnus intelligens & prouidus, alter minùs sanæ mentis, homo rudis & bardus: delati ad biuium altercari cœperunt, quà eundum esset. Amens ille viam primâ fronte amœnam. Ingrediendam ratus, heus tu, inquit ad fratrem, hac eamus, inuitat iucundissima semita, ea merum viridarium, quo nonnihil apricemur. At iste prouidus frater inquit, rectà properandum est, festinandum est, hæc viæ facies blanda est, at aliò declinat, & ad pessimum hospitium deducit. Itaque tibi mihique suaserim hanc potiùs nonnihil asperam, sed rectam ac tutam insistamus, vt tandem ad præfixum pergamus terminum, & commodum & securum diuertamus hospitium, sed fatuus sententiæ suæ tenacissimus, ego, inquit, oculis meis malo, quàm tibi credere, hac eo, sequere. Sic alter quamuis inuitus, ne fratrem suum desereret, comes iuit, dum progrediuntur, in prædonum insidias deueniunt; ab his in carceres, sed diuersos rapiuntur. Post aliquantum temporis, è vinculis educti, ad nescio, quod tribunal sistuntur iudici. Hic alter fratrum, prudens ille & sanæ mentis: Mi Domine, inquit, in has ærumnas frater ille meus, homo fatuus me conieceit: peregrini ambo viam ingressi sumus bonam & tutam; at ille camporum delitijs illectus, hâc prædonibus infestâ, pertinaciter insistere voluit, ita refractarium secutus vestram nos prædam fecit: quare si moriendum est, ille horum omnium causâ, pro me mortem subeat, contrà fatuus; Imò, inquit, non mihi, sed fratri meo moriendum est: nam si tam sapiens est, qualem se gerit, cur me tam facilè secutus est? cur persuaderi se passus est? cur reluctatus non est? cur viam iuit, quam sciuit latronibus infestam? Ad hæc alter: O Domine iudex, inquit, verba mea contumaciter reiecit, nullâ ratione ab errore abduci potuit. Cui stolidus; Si me, ait, reclamante, tu viam tenuisses tutiorem, ego vel inuitus, redijssem, & te sine mora secutus fuissem, tu meæ mortis es causa. Mox prudens, tu stolide, inquit, tu causa es mortis meæ & perditionis. Ita vtrimque verbis acriter decertatum est.

His auditis Iudex, sententiam in hæc propè verba pronuntiauit: Tu fatue vanis illecebris, & delitijs abreptus, noluisti sapienti credere, & tu sapiens secutus es fatuum, ideoq́ue pœnas mihi dabit vterque. Ita prorsus supremo iudicij die, corpus & animus alter alterum incusabit, quòd per amœnam & floridam huius sæculi viam seductus, in tartareos illos latrones inciderint, atque ad supremi iudicis tribunal deducti, audient fatalem in se vterque sententiam: quia corpus sanum, omne consilium animi spreuit, & cæco impetu, mundi blanditias sectatum est: & animus sapiens se induci, & seduci passus est, vterque reus mortis sempiternæ, igni tradetur inextinguibili. Hisce fratribus vtinam inter vos non complures similes, imo longè stolidiores reperirentur! quorum stultitiam S. Gregorius perstringit his verbis:

S. Greg. hom. 14. in Euang.

Stultus VIATOR *est, qui in itinere amœna prata conspiciens, obliuiscitur ire, quò tendebat*; qui hic velut pueri in plateis, cum sodalibus lusitantes, obliuiscuntur ire, quò missi erant: aut vt alij, in pratis flosculos, aut in litore conchulas, colligendo, moras nectunt, dum abeundum aut pergendum est. Nec pudebit lucem his, ab Epicteti lucerna affoderа:

Epictet. c. 12.

quemadmodum in nauigatione, subducto nauigio, si aquatum exieris, obiter fortassis cochleolam colliges, aut bulbum; animo autem in nauigium intento esse oportet, ac continenter sollicito, ne gubernator vocet, ac tum omnia illa relinquere, vt ne vinctus tanquam oues in nauim coniciaris. Ita etiam in vita, si tibi vice cochlea, aut bulbi, detur vxorcula, aut puer, nihil impediet. At si gubernator vocarit, curres ad nauim, relictis illis omnibus, neque respicies, quod si senex es, caue vnquam à naue, recedas longius, ne quando vocatus deficias. Qua aureâ doctrinâ nihil aliud inculcat, quam ne rebus hisce perituris, affectu nimio adhæreseamus. Idipsum altiori stylo Gregorius magnus commendat:

S. Greg. in Psal. poenit.

In via es, ô homo, ambula, vt peruenias, ne te nox in via accipiat. Stare, sedere, moras hic nectere non licet. *Beatus* PEREGRINVS ex ordine Seruitorum, nomine & re, se verum peregrinum exhibens, triennio toto legitur nunquam sedisse, quietem verò nocturnam in silice reclinando exiguam capiebat. Vos dum in multam lucem

V. Barry Prouence sainste P. 4. c. 7.

stertitis, dum per horas, imo totos dies in conuiuijs, in symposijs sedetis, vos peregrinos esse nō recordamini, interim nox ingruit, portæ claudēdæ.

Foris in diuersorio supra vestibulum domus, pro signo extentam vidi ingentem amphoram, cum hac Epigraphe: *Hæc ista est remora*; acutè & argutè, hæc enim remora, peregrinos quosque, & pedites, & equites, & integros currus in serum vesperum remorari cogit, dum tandem sonat *nouissima hora*, & porta clausa est.

1. Ioan. 2.

In vrbe quanis celebriori, priscæ ac probatæ consuetudinis est, ære campano, sub obscuro vespere signum dari, quòd nouissima hora sit, portas vrbis breui occludendas, accelerandum, properandum, & prædia, & prata, & pocula deserenda; quod si vel camporum amœnitate, aut sodalium compotantium illecebris, quis omnis solicitudinis expers, moras nectat, dum sol in occasum vergit, admotis hîc calcaribus, contentione animi summâ, corporis defatigatione grauissimâ in vrbem curriculo festinat; sed eccum, vbi appropinquat, aduertit, quia *clausa est ianua.*

Matt. 25.

Tum remoram, tum serò compotationes & socios suos execrari, suam à chara coniuge, à liberis, à familia, à patria, à domestica quiete quoddam exilium deplorare, diuersorium circumspicere, nec inuenire: aut sub Ioue frigido, aut semirutum tugurium lassus se recipere cogitur. Quæ incommoda, vt grauia sunt, longè tamen grauiora incurruntur ab ijs, qui mundi, ac carnis illecebris irretiti, in huius vitæ via tam diu moras nectunt, donecà cælesti patria extorres, à beatorum contubernio exclusi, non in pauperis tugurium, sed in horrendum tartarum cogendi sunt.

Quid est amabo, quod te remoretur? quod te tardiùs ad patriam facit properare? hunc detinet affectus coniugis, *hæc ista est remora*: illum affectus viridarij, prædij, florum, *hæc ista est remora*: alium affectus auri & argenti, *hæc illa est remora*: alterum affectus muliercuIæ, aut vilis scorti, *hæc illa est remora*: atque hæc nos retardant & remorantur, vt nunquam ad illam beatam patriam pertingamus.

Bernard. serm. 7. in quadrag.

Hunc amarè queritur mellifluus Bernardus: *Peregrinus etsi non admiscetur ciuibus, aliquando tamen delectatur videre, quæ fiunt, aut audire ab alijs, aut ipse narrare, quæ viderit: & his & huiusmodi, etsi penitus non retinetur, detinetur tamen, & retardatur: & dum minus memor patriæ, minori accelerat desiderio: nam & tanto tempore potest in his delectari, vt tandem non solum remoretur, & minus citò veniat, sed & remanens ex toto, nec tardè quidem perueniat.* Quod ne nobis contingat, audiamus principem Apostolorum, piè ac paternè hortantem, & obsecrantem 1. Petri 2. *Charissimi, obsecro vos, tanquam aduenas & PEREGRINOS, abstinere vos à carnalibus desiderijs.*

B. Laur. Iustin. de compunctione Christianorum perfect. qualiter anima restituatur.

Quâ breui parænesi omnem pro omnibus perfectionem contineri B. Laurentius Iustinianus præclarè demonstrat: *Videte, inquit, quam opportuna sit saluanda præsidentibus, & subditis: secularibus, & religiosis: incipientibus atque perfectis, præsentis PEREGRINATIONIS illa cognitio.* Hæc enim vera cognitio, & sedula cogitatio, animum ab omni visco rerum terrenarum valet immaculatum conseruare.

Bern. serm. 7. in quadrag.

Vnde Bernardus: *Felices, qui se præsenti sæculo nequam, Aduenas & PEREGRINOS exhibent, immaculatos se custodientes ab eo.* Et paulò pòst neruosè concludit: *Abstineamus ergo à carnalibus desiderijs, quæ militant aduersùs animam, tanquam aduenæ & PEREGRINI. PEREGRINVS siquidem viâ regiâ incedit, non declinat ad dextram, neque ad sinistram; si fortè iurgantes viderit, non attendit: si nubentes, aut choros ducentes, aut aliud quodlibet facientes, nihilominus transit, quia PEREGRINVS est, & non pertinet ad eum de talibus.*

S. Greg. in fra cit.

Quod quo efficaciùs fiat, mundi huius oblectamenta benignissimus, *pio consilio & occulto iudicio* Deus, mille tædijs, molestijs, amaritudinibus aspersit, atque huius peregrinationis cursum innumeris, infirmitatis, paupertatis, difficultatis, omnisque aduersitatis spinis obsepsit: *Electis ad se pergentibus, Dominus, huius mundi iter asperum facit, ne dum quisque vitæ præsentis requie, quasi amœnitate viæ pascitur, magis eum diu pergere, quàm citius peruenire delectet: ne dum oblectatur in via, obliuiscatur, quod desiderabat in patria*: ne, dum puerili more hîc in littore conchilia legit, æstus marinus & nauigium destituat; ne dum in pratis huius mundi, perituros breui flosculos carpimus, elysijs beatorum hortis excludamur.

S. Greg. l. 23. Mor. c. 22. in Iob c. 33.

Scio affatim hîc materiarum diserto oratori. sed & in annum sequentem seruient, quæ ex visceribus causæ annectenda putaui, vt mora meo rem exhauriam.

§. III.

Molestias viæ, amor patriæ, peregrinantibus breues & leues facit.

PEregrinum passim ambulare vias difficiles in comperto est, viæ sæpissimè superandæ fractæ, cœnosæ, lubricæ, asperæ, saxosæ, inæquales, acclines, declines vallibus, aquis, paludibus, montibus, glacie, niuibus, impeditæ. Ita prorsus viatoribus, ad cœlum viæ difficiles, in omni statu calcandæ sunt.

Lipsius cent. 1. epist. 85. ad Heurn.

Iustus Lipsius eruditionis facilè princeps, molestissimum iter suum festiuè prorsus describit, hunc in modum: Ego, mi Heurni, inquit, quod vos medici miremini, viuo. Passus enim ea in hoc itinere sum, quæ nemo olim Cynicus, aut patientiam professus. Omnia humana mala me exagitârunt: ab aëre, ab aquis, à cibis Venti & pluuiæ perpetuæ: cibi non dicam barbari, sed vix humani. Valetudinem meam nôsti, & quam ea præcipuè mihi firmanda delectu dapium. Ecce autem in hospitijs (sic appellabo, etsi reuera stabula illa aut haræ potius) primo intuitu poculum aliquod obtrusum ceruisiæ calentis; nec recusare fas est, nisi elegisses expelli. Hic gustulus erat, & ad ignem cum aurigis aliquot aut terophipascis, eadem illa potius sæpius iteranda, cum solenni elegantia ad singulos potus, porrectæ manus. Interea mensa sternebatur (nec dicam de mappa, nôsti) etiam calor meus inhiabat in cibum. Sed heu! primum ferculum è lardo spisso, pingui, & addo, crudo. O rem mei stomachi? quid facerem? poscere aliud nefas, specto igitur, & taceo, & buccellas aliquot panis frango, atque vtinam panis! Sed reuera, mi Heurni, si colorem, si pondus, si totam faciem vidisses, iuro tibi, peierâsses de pane. Ater ille, grauis, acidus, & formatus in massam, quaternos aut quinos penè pedes longam, quam ego non eleuâssem. Hæc in mensa, plura non addo, ne longior sim. Vis lectum? planè electum lecticæ plereque in ordinem ad vtrumque latus; iuxta eas vaccæ, equi, vituli, supra pulli & gallinæ: subter (testor fidem) porci: de puluino aut linteis, oro te, noli quærere mendicorum nostrorum tegetes longè meliores, ac puriores, aut centones. Itaque per dies totos octo vestem non posui. Iam illud Co-

ſollarium pulchrum, quod duas noctes dormivi in aperta navi, ſive cymba, in Honta flumine; ſub puro Iove, idque cælo pluvio & ventoſo. Breviſſimè & veriſſimè Seneca epiſt. 96. *Omnia iſta in longa vita ſunt, quomodo in longa* VIA: *& pulvis, & lutum, & pluvia.* Quid ad hæc omnia peregrinationis incommoda Lipſius noſter diſerit, niſi vnum illud: *peregrinus ſum, nihil peregrinantium à me alienum puto*; Ita & nobis omnibus ſentiendum, quidquid demum occurrat adverſorum, peregrini ſumus, & peregre vivimus, velimus, nolimus, moleſtiæ, incommoda toleranda ſunt. Hinc frequentes illæ, & toties repetitæ peregrinantium voces, & vota: *Oeſt vveſt, thuys beſt.*

V. Drexel. roma. pag. 542. Veriſſimè Auguſtinus de peregrinatione mentionem injiciens: *Omnis*, inquit, *qui ad ſupremam pertinet civitatem*, PEREGRINUS *eſt mundi & dum tēporali vtitur vitâ in patria vivit aliena, inter multa illecebroſa & multa fallacia. Deum noſſe & amare, paucorū eſt.* Quæ non illecebroſa & fallacia, qui non inopinati eventus, & triſtes exitus, peregrinis accidere conſueuère? quorum lapſus pecuniæ defectus, mihi tam occurſus, currus everſus membra contuſa atque in his omnibus niſi te peregrinum memineris, *Deum noſſe & amare paucorum eſt.*

Ruffin. epilog. Pallad. c. 190. apud Roſweyd. Ruffinus & Palladius peregrinationem ſuſceptam per ſuperiorem Thebaidem, ita depingunt, vt non difficilè lectori lachrimas excutiant. Septies de vita actum videbatur: diebus quinque per ſolitudinem errabant, prope proximè fuit, vt fame, ſitique necarentur, paludes & ſinticeta occurrebant, quæ viam morabantur, & dolores incredibiles afferebant: nam nudis pedibus incedebant, frigore propemodum extincti. Erat autem via tam aſpera, & vepribus adeò robuſtis plena, vt non pedes tantum nudos læderet, ſed ipſos etiam calceos terebraret ac rumperet. Inſuper & cœno hærebant, vſque ad vmbilicum merſi: diebus quatuor in aquis ambulabant in inſulam deſertiſſimam delati, triduo toto dies noctesque ſub dio, inter ventos, pluvias & nymbos, hyemali ſævo frigore, intra mentis Ianuarij perdurabant, nec inſidiæ deerant: prædones & latrones inſederant vias, peregrinos illos longo itinere, ſed fruſtra inſecuti; & ne quid miſeriarum peregrinis abeſſet, naufragium quoque accedebat, quod eos in Nilo pæne ſubmerſit: à tribus crocodilis etiam ingens imminebat periculum, quod non ſine peculiari numinis tutela evaſerunt: Atque inter hæc omnia dunhi peregrini, *quod paucorum eſt, Deum noſſe, & amare* noverunt.

Tum vt & nos inter ærumnas, & diſcrimina corporis ac animæ ſolemur, cæleſtis patriæ memoria ſubeat fideli homini, & peregrino in ſæculo, nulla eſt iucundior recordatio, quam civitatis vnde peregrinatur. Sed recordatio civitatis in peregrinatione, non eſt ſine dolore & ſuſpirio; ſpes tamen reditus certa *peregrinando triſtes conſolatur.* Alterum peregrinantium non leve incommodum, ſunt comites importuni, garruli, infidi, Aug. in Pſal. 148. moleſti, terrici. Atque vt vulgari proverbio: Facundus comes in via pro vehiculo eſt, ita garrulus & importunus etiam in curru pro ſarcina; conſimiles quiſque devitare, à ſe amoliri, diverticula quærere ſolet, vt declinet. Et quot indies moleſtiſſimos ac maximè infidos comites patimur, quos devitare ac declinare nolumus? *Vera* PEREGRINATIO *eſt omne, quod vivimus: nā ſicut* PEREGRINI *in ſæculo ſedes habemus incertas, laboramus deſudamus, vias ambulātes difficiles, periculis plenas* Aug. tom. 9. de conſol. mortuorum. 1.

vndiq; inſidiæ, à ſpiritualibus à corporalibus inimicis vbiq; errorum calculi ſunt præparati, vxor, liberi, fratres, ſorores, cognati, amici, in via ad cælum ſunt comites, ſed ſæpe moleſtiores quàm ipſi hoſtes, *inimici hominis domeſtici eius.* Vbi non poſſum non Chriſtianum illud Senecæ documentum inſerere, ſi in itinere pravos ſocios declinemus: dum in hac vita peregrinamur, ne pravos animi affectus, intimos nobis in itinere ſocios adſciſcamus: *Si vis*, inquit, PEREGRINATIONES *habere iucundas*, tuum comitem ſana: *hærebit tibi avaritia, quamdiu avare, ſordideq; convixeris: hærebit tumor quamdiu cum ſuperbo converſaris: nunquā ſævitiem in tortoris contubernio pones: incendent ibidem tuam, adulterorum ſodalitia. Si velis vitiis exili longè à vitiorum exemplis recedendum eſt. Avarus corruptor ſævus, fraudulentus, multum nocituri ſi prope te fuiſſent, intra te ſunt;* tecum peregrinantur: ſocium moleſtum, qui ad latus eſt, abeſſe vis, & comitem perfidum, qui intus eſt, non ſtudes declinare. Socrates, cuidam quærenti, quòd peregrinationes ſibi non profuiſſent, reſpondit, non immeritò: *Tecum enim peregrinabaris.* Vnde ſubdit: *Quā bene cum quibuſdam ageretur, ſi à ſe aberrarent*, ſi à vitijs, à pravis affectibus, à noxiis conſuetudinibus aberrarent, Auguſtinus in Pſalm. 120. *Multum peregrinata eſt anima mea*, ſic ait: *Ne peregrinationem corporalem intelligeres, animam dicit peregrinari; corpus peregrinatur locis, anima peregrinatur affectibus; ſi amaveris terram, peregrinaris à Deo. Si amaveris Deum, aſcendis ad Deum.* Accedit, qui in diverſorio commoratur, vt libens per breue tempus, incommodum aliquod patiatur, quo hoſpite honeſto, ac nobili, de meliori loco proſpiciat, ſub gradibus dormiat, vt alteri lectum cedat. Bernardus ſerm. 6. de advent. *Nobilem hoſpitem habes ò caro: nobilem valde, & tota ſalus tua pendet de eius ſalute. Da honorem hoſpiti tanto. Tu quidem habitas in regione tua: anima vero* PEREGRINA, *& exul apud te eſt hoſpitata.* Tum quæ quotidianâ experientiâ veriſſima, & ad mores aptiſſima, ſubnectit: *Quæſo te quis Ruſticus, ſi fortè nobilis, & præpotens quiſpiam apud eum voluerit hoſpitari, non libenter in angulo domus ſuæ aut ſub gradibus, vel in ipſis cineribus accubabit; cedens hoſpiti ſuo locum* (ſicut dignum eſt) *potiorem: & tu ergo fac ſimiliter.* Seneca Epiſt. 104. Seneca cit.

Tertium incommodum, vt alia mittam, ſunt prædones, graſſatores, latrones luporum, canum, moloſſorum, vrſorum, aliarumque ferarum latratus, eſt incurſus. Quiſquis ad cælum tendit, ad omnigenas ſe parat iniurias, & obtrectantium latratus, & invidorum morſus, peregrini ſumus, nuſquam ab iniurijs, & calumniis ſecuri; inſuper ſtygij latrones vias obſident, inſidiantur, impetunt, & non nunquam graviter laceſſunt. Sed has omnes inſidias peregrinus non timet, qui non habet, quod amittat, cui adhæreat, *cantabit vacuus*, ceteras omnes moleſtias, iniurias, calumnias amor patriæ ſolatur: *Qui non gemit* PEREGRINUS, inquit Auguſtinus, *non gaudebit civis, quia deſiderium non eſt in illo.* Franciſcus Seraphicus dicere ſolitus: PEREGRINI *officium eſt colligi ſub alieno tecto, pacificè tranſire, & anhelare ad patriā;* Quod Romæ, eloquentiæ Princeps Roma exul, magis carendo, quam fruendo didicit. Quemadmodum & Pelignus vates dum queritur: Aug. in Pſal. 148. Coron. in Petr. 1. v. 11.

Neſcio qua natale ſolum dulcedine cunctos
Ducit, & immemores non ſinit eſſe ſui. Ovid.

Ipſi Ethnici, mundi huius ſe peregrinos dictitarunt, & aliam longè, quam nos manet, ſibi patriam,

triam, aut amœnissima tempe, aut campos Elysios finxerunt, quorum desiderio tenebantur. Didymus Rex Brachmannorum, ad Alexandrum magnum scripsit in hæc verba: *Non sumus incolæ huius mundi, sed advenæ; nec ita in orbem terrarum venimus, vt in eo libeat consistere, sed transire; properamus ad patriam hilares*; & quam tibi quæso patriam præfigebant, nisi fortè consimilem illi, qualem Mohumetani commenti sunt, brutalibus delitijs affluentem?

Valadic Advenæ dic Iocis t.

Alitus non nihil sensisse ac sapuisse visus Tullius: Ex *hoc mundo, inquit, discedo tanquam ex hospitio, non tanquam ex domo. O præclarum illum diem, cum ad illud divinorum concilium, cœtumq; proficiscar.* At quanto facilius, quanto ardentius nos Christiani, toto animo, omnibus votis, & desiderijs in terram illam *fluentem lacte & melle*, ad domũ illam non manufactam, ad beatam illam, vbi omne & æternum bonum reconditur, patriam ferri debemus? *De facili namq; ad æterna patriæ gaudia corda levare poterimus si huius vitæ intellexerimus nos* PEREGRINOS *esse, & advenas*. Et quis porrò in regionem longinquam profectus, non anhelet ad suos reuisere, propinquos complecti, in patriam salvus reverti? quâ similitudine vsus Carthaginensis Antistes; ait: *Quis non peregre constitutus properet in patriam regredi? quis non ad suos migrare festinans, ventum prosperum cupidius optaret, vt velociter charos suos liceret* amplecti? *patriam nostram paradisum computamus, parentes nostros: patriarchas habere iam cœpimus, &c. quid non currimus, quid non festinamus? magnus illic nos charorum numerus exspectat, iam de sua immortalitate secura, sed adhuc de nostra salute solicita.* Atq; præ his omnibus, quæ nobis chara enumeravit, omnia incontinet immensa illa Dei maiestas.

Cic de Senect.

B. Laur. Iustinian. de compunctione Christian. perfect.

S. Cyprian serm. 4. de mortalit. in fine.

Dum Theodosius victor, de maximo Tyranno Romam triumphabundus intraret, habens in comitatu suo iuvenem, Valentinianum, filium Gratiani: Romæ erat Latinus Pacatus Francus, singularis orator: qui rogatus, vt Panegyrim in laudem Theodosij haberet, id perlubenter & præstanter præstitit, sic suam perorationem concludens: „*O mea felix* PERAEGRINATIO! *O bene susceptos labores meos. Quibus interfui bonis! quibus gaudijs perfruor quaquaversus Galliæ vrbibus miracula dispositabo? quantis stupentium populis, quàm multo circũ-„dabor auditore: cum dixero Romã vidi.* THEODOSIUM VIDI *& illum* PRINCIPIS FILIVM. Verum enim vero vt gaudia, & delicias cœlestis patriæ mittamus. *de Rege, qui in ea dignum residet, dicere vox nulla sufficit: effugit omnem sermonem, atq; omnem sensum humana mentis excedit, decus illud, illa pulchritudo, illa gloria, illa magnificentia illa maiestas: vltra enim omnem sanctorum est gloriam, ipsius inæstimabilem conspicere conspectum, & splendore maiestatis eius irradiari*

Aug. de Soctis serm. 37. in festo omnium Sanctorum

Quid mirum, si Sancti in hac misera peregrinatione in illum toti exarserint?

Psal. 119

Quid mirum, si Psaltes regius, cum alto gemitu identidem ingeminet. *Heu mihi quia incolatus meus prolongatus est.* Hyerum *vertit peregrinatio mea.*

Quid mirum, si Paulus exclamarit: *Cupio dissolui, & esse cum Christo?*

Phil. 23.

Quid mirum, si S. Augustinus identidem ingeminarit: *Tædet me, Domine, valde vitæ huius & istius ærumnosæ* PEREGRINATIONIS.

August. medit. c. 61.

Suspiremus & nos, anhelemus & nos, clamemus & nos: *O patria nostra; patria secura! à longè te videmus, ab hoc mari te salutamus, ab hac valle ad te suspiramus. & nitimur cum lachrimis si quomodo ad te perveniamus.*

Aug. Soliloq. c. 33.

Postremò ha Venetus vbi veras & solidas voluptates enarravit, illa, inquit, protinus in sæculo futuro promittuntur, & in regione vivorum, in domo Dei, in civitate sancta à qua *peregrinamur*, quamdiu *in huius præsentis exilio vivimus loco. Agnoscamus igitur nos* PEREGRINOS ESSE *in hoc mundo, & anhelemus* PEREGRINATIONIS *nostræ, taliter cursum perficere, quatenus in illius civitatis portas feliciter intrare valeamus.* Non discedat à cordibus nostris huius verioris mysterium vt nihil libeat nobis, quod in præsenti videtur delectabile, pulchrũ seu iucundum, neque itineris *nostri retardetur profectus* · imitantes eum, qui spiritu Dei plenus, gemebundâ voce dicebat:

B. Laur. Iustin. de compunct. supro

Heu mihi quia incolatus meus
prolongatus est.

FESTVM

FESTVM TERTIVM SOLENNITATIS PASCHÆ.

Pax vobis. Luc. 24.

Non semper imbres. Horat. l. 2. ode 9.

ARGVMENTVM.

IN immani illo humani generis cataclysmo, in immensa illa aquarum elunie, quæ orbem vniuersum obruit, ac perdidit, Noëmus arcæ beneficio, & singulari Dei patrocinio, cum suis saluus, & incolumis, columbam emisit, quæ virentem oliuæ ramum detulit, indicem pacis, quæ mundo reddenda erat, aquis iam detumescentibus, & pluuijs rarescentibus; *ne semper imbres.* Horat. l. 2. Ode 9.

Columbam hanc, cessantibus iam Erythræi, seu rubri maris, pretiosi sanguinis fluctibus, benignissimum Redemptorem, Principem pacis designari comprobabimus, qui è passionis diluuio emergens, *pacificans per sanguinem suum, siue quæ in terris, siue quæ in cælis sunt.* Coloss. 1. Discipulis, velut in arca congregatis, hoc, ore suo virentis oliuæ symbolum, suis ipse detulit: *Pax vobis.* Hæc prima fuit beatissimi oris salutatio, *hoc primum verbum,* inquit Chrysostomus, *post resurrectionem dixit, crucis,* & purpurei oceani *merita colligens, quæ sunt pax.* Cùm autem, teste Augustino, *tantum sit* PACIS *bonum, vt nihil soleat gratius audiri, nihil desiderabilius concupisci, nihil possit melius inueniri;* Aug. l. 19. de ciuit. c. 11. vnicum, ac summum nostrum studium esse debet, triplicem pacem, quam trina sua impartitione, *pax vobis, pax vobis, pax vobis, Deus* PACIS *&* dilectionis commendauit, sedulò in omnibus spectare.

§. I. *Gratia vobis, &* PAX *à Deo.* Ad Rom. 1.

§. II. *Cum omnibus* PACEM *habentes, maximè cum domesticis.* Rom. 12.

§. III. PAX *Dei, exsuperat omnem sensum.* Ad Philipp. 4.

TERTIVM FESTVM PASCHÆ.

Pax vobis. Lucæ 24.

Isaiæ 9.

VBi in orbem terrarum ingressus *princeps* PACIS, mondus antea turbulentis motibus afflictus, bellisque lacetatus, & præ furiosis populorum odijs fœdè scissus atque discerptus, in vnum coijt, in fœdus mutuum coaluit, & quasi poblico summi omnium Imperatoris edicto, pax vbique sancita, & stabilita est. Misit Caduceatores Empyrei sui dominatûs *Angelos* PACIS, qui deountiarent *pacem hominibus bonæ voluntatis*; ac illud cantu, & beatarum mentium lætissimo choro, atque symphonià, fieri voluit; vt musicam, omnium concordiam, sibi indici mundus intelligeret. Lutetias quidem lætitia ingens incessit, vbi anno 1559. sub Henrico II Galliarum Rege, per compita platearum, viginti quatuor tubicines, Vrbi Parisiensi, optatissimæ pacis felicitatem denuntiarunt. Ast aliam longè non vicenis sed centenis, & millenis lituis, *multitudo militiæ cælestis*, non vrbi sed orbi vniuerso, pacem proclamauit: PAX *hominibus bonæ voluntatis*; Pax maximè vniuersalis, omni hominum genti, nationi, conditioni; qood solerter, vt assolet, Hipponensis Antistes obseruauit: *Non nobilibus tantùm*, inquit; hinc enim pace secluderentur innumeri, & mercatores, & mechanici: *Non diuitibus*; sic porrò miseri ac mendici, pacis bono frustrarentur, ad quod isti vnicè anhelant; *non sapientibus*; nam sic per paucos complecteretur; *sed* PAX *hominibus* omnibus, cuiuscunq; sexûs ætatis, conditionis, nationis sint. Itaque DEVS PACIS *& dilectionis* simul in mundò visus, carne vestitus, simul & pax effulsit. Vndè piè & eleganter S. Leo: *Natalis Domini, natalis est* PACIS; *ergò singuli fideles, offerant patri* PACIFICORVM *concordiam filiorum*. Hanc verò pace partâ, lætissimam Emanuelis adoream, regius vates animo prouiderat; & iam inde Epinicion hoc cecinit: *Orietur in diebus eius iustitia, & abundantia* PACIS. Abundantissima certè pax, in omnes effusa, & longè maior, quàm quæ Salomoni tributa fuit; de quo in sacris annalibus dicitur, *habuisse* PACEM *ex omni parte in circuitu*; hæc enim donata pax à Christo Seruatore, neque locis definitur vllis, aut terminis circumscribitur. Insuper si omnem Redemptoris nostri vitam consideremus, in hac pace stabilienda, atque firmanda, tota posita fuisse videtur; quam in medio Ecclesiæ, vt vitæ arborem, altè figi, & durare voluit. Hoc illius palmarium fuisse opus, in quo dies, noctesque elaboraret, censet Chrysostomus, qui reddens rationem, cur PACIFICI, *filij Dei* in Euangelio, vocitentur? quia, inquit, *Vnigeniti hoc præcipuum opus fuit, distantia copulare, conciliare pugnantia*. Rectè filij Dei sunt, qui vnigenitum imitantur. Iussit pacem omnibus nunciari, prædicari per Apostolos, in salutatione dici & optari: voluit omnes esse filios pacis, & de prosapia sua diuina: Discipulos suos misit binos & binos, vt pacem & concordiam designaret; nec aliam rationem reddit Augustinus, cur duo fuerint arcæ Cherubin. *Duo sunt*, inquit, *vt societatem charitatis commendarent*. Eusdem fine autem, & ita misit, vt,

Luca 2.

Bulengerus l. 10. pag. 916.

Luca 5.

2. Cor. 13.

S. Leo Serm. 6. de Natiuit.

Psalm. 71.

1. Regum 4.

Chrysost. Hom. 15. in Matt.

Aug. q. 105. in Exodum.

quemadmodum præclarè notat Ambrosius, *incentiua litis, & instrumenta eriperet vltionis*. Quamcunque vrbem, aut ædem ingrederentur, pacem inhabitantibus significari, ac precari iussit. Idem paulò pòst, ex hoc mundo abiturus, pacem discipulis, atque vt rem sibi charissimam, *testamentum* PACIS legauit: PACEM *relinquo vobis*, PACEM *meam do vobis*; quam pacem D. Basilius, eleganter vocat eximium & præstantissimum donum. Denique in extremo vitæ actu, in cruce pendens, *victima* PACIS, manus suas expandit, vt notat Proclus Constantinopolitanus egregius Pontifex; *vt totum mundum in vlnas raperet suas*, quò nimirum secum omnes, atque inter se, animorum concordiâ stringeret, ac deuinciret.

Ambr. lib. de Ioseph c. 13.

Ioan. 14.

Proclus Orat. 2.

Tandem à morte Victor gloriosus, & triumphator existens, cùm reuisit primùm discipulos, pacem illis impertiuit PAX VOBIS. Hæc prima fuit beatissimi oris salutatio: *Hoc primum verbum*, inquit Chrysostomus, *post resurrectionem dixit, crucis merita colligens, quæ sunt* PAX. Quippe stratis humani generis hostibus, domitâ morte, spoliato erebo, voluit significare, pacem esse omnium laborum suorum meritum, Passionis fructum, commune omnium emolumentum. In immensa aquarum eluuie, quæ orbem vniuersum obruit ac perdidit, Noëmus arcæ beneficio, ab illis liber, columbam emisit, quæ virentem oliuæ ramum detulit, indicem pacis & quietis, quæ mundo reddenda erat, aquis iam detumescentibus. Hieronymus expendens illud, quomodo columba redierit ad arcam, *portans ramum oliuæ, virentibus folijs*; more suo disertissimè excurrit. PACEM *terræ columba nuntiat*, quia oliua semper habita signum fœderis, & symbolum pacis. Commendat autem caritatem suam Deus; quòd, cùm inimici essemus, reconciliati simus Deo: quod videtur hoc loco significari, cùm è diluuijs, columba virentem præfert oleam, pacem videlicet & amorem, ex ipsamet colluuie omnium vitiorum. Noëmo potior Christus ab effusissimo illo, atque immani sanguinis diluuio, ex arca, hoc est sepulchro rediuiuus, ad instar candidissimæ columbæ, ramum ore prætulit, quò pacem suis ac nobis omnibus denuntiaret; vt clarè, ac præclarè Fernandez noster in Genesim expoluit. Columba fuit Dominus Iesus, cùm è Passionis diluuio emergens, è mortis faucibus, atque ex ipso Tartaro rediuiuus, immortalis & gloriosus, in sanctum illud cænaculum, clausis ianuis, vbi erant discipuli congregati, intrauit, dicens: PAX VOBIS. En columba, en oliua virens in ore. *Fluctuantem*, ait Chrysostomus *eorum mentem firmauit* PAX VOBIS, *pacificans per sanguinem suum, siue quæ in terris, siue quæ in cælis sunt*. Et eam quidem triplicem pacem. Primam, primus, quâ nobis cum Deo est quàm optimè; deinde, quâ cum proximo & domesticis nostris; tertiam, quâ nobiscum in animo pacato, & interiori conscientiæ tranquillitate perfruamur, quam innoxie vilus est Iesus, imò & attulisse, cùm discipulis iterum, ac tertiò sic bene precatus est: PAX VOBIS.

Luca 24. v. 36.

Chrysost. Hom. 86. in Ioan.

Gen. 8. v. 8.

Hieronym. ada. Lucifer. c. 8.

Fernand. in Gen. c. 8. v. 8.

Chrysost. ad Coloss. 1.

Ac pri-

Ac primam quidem illam omnibus hodierna die ex animo gratulor, quam hac ſolennitate paſchali, cum Redemptore noſtro iniuiſtis, &, vt ſpero, ita firmâſtis, vt æterna pace tandem potiri valeatis. Itaque

§. I.

Gratia vobis, & PAX *à Deo.* Ad Roman. c. 1.

1. Pax cum Deo. IAm inde ab inchoantis mundi exordio, ſuauiſſimæ huius pacis fructus, maximè è funeſta belli diſſimilitudine, enituit: nam cùm pax fuit inter Deum & hominem, vigebat paradiſus amœnitatibus ſuis, defluebant riui Ambroſiæ atque lactis, Arbor vitæ præludebat immortalitati Sol lucebat è cælo benigniùs, & illapſus vehiculo radiorum ſuorum in terræ ſinum, fœcundæ illius innocentiæ abblandiebatur. Hinc veſtiri omni florum genere picturati campi, maturescere fructus geſtire atque exultare innocuæ animantes, ridere omnia.

Ouid. l. 1. Metam.

Ver erat æternum, placidiq́, tepentibus auris
Mulcebant Zephyri natos ſine ſemine flores.
Non tuba directi, non æris cornua flexi, &c.

Adamus, & matrona Virago, viuentium Mater, æuo beatiſſimo perfruebantur, velamento innocentiæ decorati, & cum benigniſſimo, & beneuolentiſſimo Deo amicè agebant. Quod & quanta fuerint huius pacis beneficia, vim omnem eloquentiæ humanæ transcendit. Plena libertas, aurei ſæculi dominatus, perennis tranquillitas, & infinitæ aliæ dotes, vita cæleſtis beatæq́ue conſimilis. Verùm enim verò cùm felix ille placidi orbis triumphator, & incola, à Deo deſciuit, & ruptâ pace, Conditori ſuo bellum indixit, quo vniuerſos poſteros eiusdem militiæ, an malitiæ dicam? commilitones conſcripſit, vt morte geniti, Marti deſtinati, Numinis hoſtes naſceremur; tum Deus, terrificâ voce, metuendus ſcelerum vltor, atque è dulci & amabili patre, durus Iudex euaſit. Tum bellum inteſtinum, concupiſcentiâ frenum excutiente, hominem exagitauit. Videre ſubitò licuit inſinuare ſe metum, turbulentam iracundiam, aliaſq́ue animi commotiones: diſcordiâ euerti familiam, perimi à germano fratrem: orbem ferro, clade, funere compleri; ſimul cum blanda & iucunda pace, exceſſiſſe omnium virtutum chorum, ſcelus & fraudem induci, omniumq́ue malorum iliadem enaſci; quæ dulcis olim, & diuina pax impediebat. Metuendæ erant illæ quàm maximè inimicitiæ, quæ inter Deum & hominem intercedebant, adeò humano generi horrificæ, vt parens vniuerſitatis, cuius vel vnius nutu omnia pendent, infeſto & inimico etiam animo, atque ad puniendum incitato, empyreæ domûs, cæleſtisq́ue patriæ æuo ſempiterno exules atque ad abyſſum miſeriarum damnatos antequam natos deſtinârit.

2. Cor. 13. Donec tandem reuolutis iam quinque millibus annorum, *Deus* PACIS *& dilectionis*, has inimicitias ita ſubtulit, & ita pacificauit, quæ in cælis & in terris, vt inter Deum hominemq́ue pax nulla maior, nulla firmior conciliata, vel arctior excogitari poſſit. Cuius rei miraculum expreſſit magnificum Theophylacti pronuntiatum: *Cùm priùs humana*
Theophyl. in Luc. c. 2. *natura inimica fuerit Deo, nunc ita conciliata eſt, vt & Deo adiuncta ſit, & incarnato vnita.* Quo vinculo pacis, quid potentius excogitari poteſt? Solent reges inueterata odia, & multo ſanguine cruenta bella, melioribus tædis exurere, & arctiſſimo, amiciſſimoq́ue matrimonij fœdere componere, atque ita pacem regnis & populis dare. Sic Iulia Cæſaris filia, Pompeio nupta, ſoceri, generiq́ue concordiam, nexu coniugij tenebat. Sic Philippus II. Hiſpaniarum Rex cum Henrico II. Galliæ Rege florentiſſimo, arma poſuêre, & galeæ enſeſq́ue, cruore deterſo, oliuæ frondibus redimiri, cùm filia Regia Philippo Regi, Duce Albano pronubo, in pignus amoris, & pacis donata eſt.

Alias profectò Rex Regum, ad pacem firmandam, cum Natura humana nuptias contraxit, de quibus Diuum Auguſtinum diuiniſſimè iuuat audire diſſerentem. *Coniunctio nuptialis,* inquit, *verbum* August. in Psal. 44.
& caro: huius coniunctionis thalamus virginis vterus. Etenim caro ipſa, verbo eſt coniuncta: vnde dicitur; Iam non duo, ſed vna caro. Vt verò hæ nuptiarum fœdera ritè peragantur, conſenſum ſponſæ interceſſiſſe, Doctor Angelicus obſeruauit. *Congruum,* inquit, *fuit,* S. Thom. 3. p. q. 30. a. 1.
B. Virgini annuntiari, quòd eſſet Christum conceptura; vt oſtenderetur eſſe ſpiritale matrimonium, inter filium Dei, & humanam Naturam: & ideo per annuntiationem expectabatur conſenſus Virginis, loco totius humanæ Naturæ. Atque hoc ſtupendo matrimonij nexu, partes adeò ſibi aduerſantes copulando, pacem orbi reddidit, Apoſtolo atteſtante: *Ipſe eſt* PAX *noſtra, qui fa-* ad Ephes. 2.
cit vtraque vnum. Vnde perappoſitè ſublimis Do- Aug. tom. 6. Orat. ad Catech. contra Pagan. c. 10.
ctor. *Ad huius nuptias commota, vniuerſa exultare viſa eſt creatura; namque Angelorum chorus, ex his nuptijs,* PACEM *deſignat hominibus bonæ voluntatis.* Angeli enim olim, à Domino exercituum mittebantur ad clades flagitioſis hominibus infligendas, ad euocandum è cœlo ignem, quo non modò cohortes militares, ſed prouinciæ quoq́ue integræ adurerentur; quibus in rebus illi ſpiritus, natura ſua placidi, & incredibili humanitate, iuſtitiam tamen, Deiq́ue munus reuerentes hoſtili velut odio, in hominum perniciem irruentes, ſanguine improborum gladios ſuos cruentabant; at cùm diuinum illud. Deum inter & hominem, connubium initum eſt, PA- Rom. 15.
CIFICANS, *quæ in cælis & in terris ſunt*, tunc inuſitatâ beneuolentiâ hominibus dexteras, & pacem dederunt, tunc rediêre in gratiam, tunc eoſdem fraterno quodam amore ſunt proſecuti, tunc gratiſſima, lætiſſima, quæ vnquam exaudita, omnibus regnis, regionibus, ac populis cæleſtes alites nuncia, præpeti pennâ detulerunt.

Præſul Antiochenus agens de columba, quæ ad arcam reuerſa, fidam ſe Noëmo tabellariam probauit, ſic ait: *Fidus iſte nuntius bonas attulit litteras, decerptum ex oliua ſurculum reportans.* Chrysost. hom. 26. in Gen. c. 8.

Imperatores Romani, vt refert Alexander ab Alexandro, ſi quam victoriam obtinuiſſent, laureatas literas miſſitabant, vt ſolius epiſtolæ aſpectus, lætum quid loqueretur. Eiuſmodi laureatas, quò celeriùs, quò certiùs etiam ad obſeſſos deſtinarent, columbis non rarò vſi ſunt, quæ tabellarij vices ſuſtinuerunt & per aera, ſi quid arcani deportârunt. Damaſcenus, Syriosq́ue, litteras omnes ad amicos, columbis, tanquam nuncijs & curſoribus, ſub alis alligâſſe legimus; vt epiſtolæ celeri pennâ venirent, quò deſtinabantur. In obſidione Mutinenſi Antonius & vallum, & omnem cuſtodiam ſepſerat etiam flumini retia adhibuerat, ne quis ex vrbe elabi poſſet, aut nuntium emittere: at Brutus obſeſſus, Conſules, quorum caſtra per hominem
Alexan. ab Alexand. l. 1. genial. dier. c. 27.
Sandal pandia pag. 678.
Plin. l. 10. c. 37.

monete non puterat, columbis est vsus internuntijs, epistulis eorum pedibus alligatis; quæ euulantes, ad castra peruenerunt, & obsessis suppetias, faustaque nuntia deruletunt. Sed nobis in tenebris, & in vmbra noctis confidentibus, nullus vnquam gratior nunrius, nullus è cælo delapsus tabellarius gratiora noua attulit, quàm Redemptor noster, quàm *columba illa*, quæ inter Deum & homi- Hieron. supra cit. adu. Lucif. c. 2. nem, PACAM *terra nuniat*: Hanc pacem tanto sui impendio nobis comparauit, sanguine suo consignauit, morte suâ acerbissimâ confirmauit; cùm interim mortales, banc pacem, quæ filio Dei, Redemptori suo, tam carò sterit, tam leui de causa aspernari, violare, infringere non verentor; dum tu auare, tu mercatur, tu Causidice, tu Iudex, ex guo lucro iniustè parto; tu tumulente, liberaliori vini haustu; tu scortator, spurcâ vnius noctis voluptate, Aug. l. 19. de ciuit. c. 11. alioue flagitio, huius *tantum* PACIS *bonum, vt nihil soleat gratius audiri, nihil desiderabilius concupisci, nihil possis melius inueniri*, postponere, & sine fronte in caput vestrum rebellare, arma que contra omnipotentem sumere non dubitatis. Testem habeo Pro- Psal. 139. v. 3. phetam regium: *Qui cogitauerunt iniquitates in cords, totâ die constituebant prælia.* Peccatores in Deum impij, in seipsos iniurij, in proximum malitiosi, qui diuinis iussis infandas suas voluptates, opes, honores, scelusque anteferunt, ex corde suo faciunt quandam armorum officinam, quibus vulneretur pietas, stillet amici cruor, salus intereat, cœlum gigantum more impetatur, & ipse Deus, quasi ad Iob. 15. singulare certamen pronocetur. *Tetendit* (impius) *aduersùs Deum manum suam, & contra Omnipotentem roboratus est.* Orator aureus ait, hæc bella non acie geri, armisque, sed buminum insidijs, in foro, in curia, domi per improbitatem, verbaque telis acerbiora. Hæc tela, strictosque enses miratur, & Psal. 56. execratur sacer ille Vates, dum ait: *Gladium euaginauerunt peccatores*; in quæ verba pretiosam Adamantij doctrinam, liber obseruare: *Quomodo autem* Origen. Hom. 2 in Psal. 56. *putandi sunt peccatores euaginare gladium? dum tam impudentes, & absque vllo verecundia velamento, iniquitates suas perpetrant; nec erubescunt, aut reuerentur; nec tanquam in vagina nequitiam suam recondunt & contegunt, sed superbo & elato spiritu, velut gladium quendam denudant.* Dum palam è pharetra, sulphureas libidinis sagittas emittunt, virulenta calumniæ, & detractionis tela eiaculantur: *exacuerunt tanquam gladium linguas suas*, in Christum, & Sanctos eius.

Quæ bella cum Deo, tam acerba, tam atrocia, tam exitiosa sunt, vt nec noctu, nec interdiu, peccatorem sinant vel momento conquiescere; dum vbique Numinis sibi aduersantis vindicem manum, quam effugere non potest, imminere meri- Iob 9. v. 4. tò reformidat; nam *quis restitit ei, &* PACEM *habuit?* Quod verissimum experiuntur scelerati, qui lerbali noxâ (quæ est grauissima Dei iniuria) admissâ, cùm sint Numinis hostes, non possunt non esse inquieti; cùm Deum pacis, ab animo eiecerint: idque Isaiæ 48. v. 22. Prophetico oraculo confirmatur: *Non est* PAX *impijs, dicit Dominus.* Hoc experientia, hoc cuiusque conscientia, hoc Patrum sententia clamat, & pronuntiat hoc S. Chrysostumus subijcit ante oculos, & veluti theatrum inducit beatulum illum, vt multi opinabantur, Epulonem Euangelicum. *Ne mihi* Chrysost. Hom. 1. de Lazaro. *dixeris*, inquit, *illum mensâ sumptuosâ frui, vestibus circumdari sericis, mancipiorum greges circumferre; sed explica mihi illius conscientiam, & videbis intus grauem peccatorum tumultum, ingens metum, tempestatem, turbationem. Videbis, velut in iudicio, mentem ad thronum Conscientiæ conscendisse regalem, tanquam iudicem quempiam sedentem, & cogitationes loco carnificum adducentem, in equuleo suspendentem, latera Conscientiæ rudentem vngulis, cùm nemo sciat, nisi quòd solum Deum hæc videre nouerit*, &c. Pergit in adultero idem graphicè describere. Sed de hoc Conscientiæ tumultu, & Lux Euang. p. 2. Dom. 4. post Epiph. graui bello intestino, fusè alibi diximus.

Adeò verum est, quod in animo iterum lubet infigere: *Non est* PAX *impijs, dicit Dominus.* Nam tametsi nulli audiantur litui, tubæque sonantes, nec decuriatæ cohortes, armatæque legiones videantur, ait tamen perditæ conscientiæ viros, qui Dei legem, honoremque despuunt, continuò intestinum bellum circumferre, quod si quis vestrûm (quod cogitare vix ausim) hactenus cum Deo suo gesserit, bodiernâ luce, pacis Columba orbem obuolitat, & omnibus quantumuis à se dissidentibus inimicis, oliuam pacis porrigit, quam vt & tu prensare, eiusque suauissimo, ac sapidissimo fructu frui valeas, in amica sua salutatione gratiam promisit: *Gratia vobis, &* PAX *à Deo.* Vbi Hugo Cardinalis: Hugo Card. ad Ro. n. 1. *Gratia præcedit, &* PAX *sequitur; quia sine gratia, non est* PAX; *hæc est fundamentum* PACIS. Quæ duo Apostolus iterum iterumque coniunxit, ac ipsi Tito precatur; *Gratia &* PAX; vt D. Thomas scitè obser- S. Thom. ad Titum 1. v. 4. uauit, dicens: *Hæc sæpe coniungit, quia omnium spiritualium donorum principium est gratia, &* PAX FINIS. Qui ergo ambit cum Deo pacem tam pretiulam, tam suauem, tam salutarem (*quia nomen* PACIS *dul-* Cicero Philippica 2. *ce est, & res salutaris*) necesse omnino est, vt thronum gratiæ accedamus, per sacram exbomologesin Deo nostro reconciliemur; nam vt rectè Chryso- Chrysost. in Epist. ad Philip. 4. v. 7. stomus, PAX *Dei, est reconciliatio Dei cum homine.*

Quam cùm vos omnes habere confidam, vnum superest, ne eam vllo vnquam tempore infringamus, sed firmam, inuiolatamque, dum pace æternâ in cœlis potiamur, seruemus; quod quemadmodum fieri queat, breui & neruosâ sententiâ regius Psaltes expressit, dicens: PAX *multa diligenti-* Psal. 118. v. 165. *bus legem tuam, Domine.* Quamdiu etenim mandatis eius, ac legibus obtemperaueritis, pacem multam, hoc est, amplam, copiosam, abundatissimam, plenam & perfectam possidebitis. Atque vt cum D. Leone concludam: *Quid est autem, dilectissimi,* PA- S. Leo Serm. 6. in Natiuit. CEM *habere ad Deum, nisi velle, quod iubet, & nolle, quod prohibet? si enim humana amicitia pares amicos, & similes exigunt voluntates, quomodo diuinæ particeps erit pacis, cui ea placent, quæ Deo displicent?* Quam pacem, dum vnicè spectat Michael Palæologus Imperator, eam sibi, regno ac mundo spreto, vt perfectissimè omnes Dei voluntates adimpleret, comparauit, diuinissimam hanc sibi in diletto tesseram assumens: CHRISTVS PAX VERA. Et vobis, si à curis sæculi animum auocaueritis, vera & sincera pax erit.

§. II. Cum

§. II.

Cum omnibus PACEM *habentes, maximè cum domesticis.*

Rom. I.

2. Pax cum hominibus. ORbis Christianus tot tamque diuturnis bellis ac cladibus oppressus, supplices cœlo manus tendit, & calidissimis lacrymis, ac ardentissimis votis, pacem iam toties efflagitauit. Germania, illa quondam (vt aiunt) vagina populorum, mater fœcunditatis, domicilium literarum, & Martis officina, nunc latè squalentibus campis mœret, tot dirutis vrbibus, tot viris exhaustis, tot consumptis opibus, tot templis disiectis, tot sacratijs expilatis, miserandum Fortunæ ludibrium, extremo spiritu te Deum pacis interpellat. Anglia Solymam calamitatibus vicit, & ea pertulit, quæ facere supra omnem barbariem sit, tot illic sub tyrannico acerbissimo iugo, primæuæ religionis fortissimi defensores taciti ingemiscunt, & hoc identidem cum Ecclesia ingeminant: PACEM *tuam nostris concede temporibus* Francia iam toties ancipitem belli aleam experta borreis exustis (cùm tamen

Vyt de stroije banden
Compt de vvelde van de landen)

visceribus exhaustis, ac motuis suorum dissidijs afflictata, fessa tandem exclamat:

—— Pax vna triumphis
Innumeris potior.

Belgium per cicatrices, iam tot annis petitur, & lenta inter funera contabescit. Vbique dira vastitas, soluta legum vinculis audacia, tot de claris vrbibus busta, non nisi miserorum sanguine restinguenda, lamentatur & vociferatur, Pax, pax.

Virg. l. 11. Æneid. —— PACEM *te poscimus omnes:*

pacem omnes inclamant, pacem omnes anhelant.

Sed nunc ad vos orationem meam conuerto, & quemque vestrûm compello, Auditores: quid conferet, si Anglus cum Hollando, Suecus cum Polono, Persa cum Turca, Francus cum Hispano inter se paciscantur, & firmissimam pacem stabiliant, si frater cum fratre, lite contendat, vicinus cum vicino, ciuis conciuem calumnijs proscindat? vxor & maritus, frater & soror, ancilla & famulus, inter se grauissimo odio dissideant? totam domum iniurijs ac litigijs compleant? Pacem illam domesticam, & concordiam expressit sacra pagina his verbis: Finito diluuio *recordatus est Deus Noë, cunctorumque animantium, & omnium iumentorum, quæ erant in arca.* Vbi D. Ambrosius hanc quotundam quæstionem in medium adducit: *Mouentur plerique, qua de causa non dixerit Scriptor, quòd etiam vxoris & filiorum Noë, memor fuit Dominus?* & statim respondet: *Cùm dixerit, quòd Noë memor fuerit, in Auctore & præside domûs, necessitates eius reliquas comprehendit. Etenim cùm omnes inuicem sibi chari sunt, vna est domus; cùm autem discrepant, separantur & diuiduntur in plures domos. Vbi ergo est charitas, ibi senioris nomine, de quo pendent ceteri, domus omnis significatur.* Vnde obseruatione dignum est, in Arca Noë, omnia genera animantium conuenisse, volucrum, ferarum: quod apud Gesnerum, & Aldrouandum videre est. Hic

Gen. 8.

Amb. l. 2. de Noë, c. 12.

leo & agnus, lupus & ouis, lepus & canis, simul morabantur. Hîc canis feli, hædus pardo, columba accipitri, gallina miluo iuncta, inter se, & cum hominibus pacificè versabantur, & mutuâ pace, omnibus extra elementis frementibus, fruebantur; iuxta illud S. Bernardi: *Nihil vos à foris conturbare poterit*, quod si verò hæc inter se dissidere, in se mutuò desæuire cœpissent, qualis tumultus, quæ vociferatio, quanta commotio, qualis strages ac laniena, ex bello hoc intestino, mutuaque discordiâ exorta fuisset? tota nauis, quâ orbis vehebatur, velut compage ruptâ, fluctibus hausta perijsset. Cui sei aureo dicendi flumine velificari videtur Chrysostomus, dicens: *Ecclesia velut nauis in mari posita, portat credentes, portat baptizatos in vna charitate, in vno remigio sanctitatis, in funibus charitatis, in velo orationis, in arbore crucis, in anchora fidei, in tabulis* PACIS. Priusquam nauigatori nauim conscendunt, fortè contrarium iter ingredi putabant; vbi verò nauim intrârunt, vnam omnes voluntatem habens, ad vnum omnes portum tendunt: & sicut omnis nauis apparatus, & omne nauticum instrumentum, pretiosæque merces frustraneæ essent, ac fluctibus hauriendæ, si vel solæ tabulæ dissoluantur; ita in Ecclesia, & in omni familia, pace ruptâ, omnia bona temporalia, fortunæ, supellex omnis, litibus, litigijs, discordiâ, dissidijs, breui perduntur & pereunt: vt enim omnibus affluas, si pax desit, facilè diffluent, ac suauissimo fructu, quem ex ijs capere consueuisti, priuaberis. Hoc D. Gregorij Nysseni, ipsius Xenocratis maius iudicium est. *Quid enim,* inquit, *hominibus ex ijs rebus, quibus frui atque potiri student, vitâ pacificâ dulcius? quodcunque nominaueris ex ijs, quæ in vita suauia & iucunda sunt,* PACE *indiget, ad hoc vt iucundum sit.* Etenim si suppetant *diuitiæ, bona valetudo, vxor, liberi, domus, parentes, ministri, amici, horti amæni, quæcunque demum voluptatis inuenta sunt, quæcunque delitias sectantes recreare possunt, si* PACIS *bonum defuerit quid inde lucri est? aut quid prosunt, bello quò minus fruamur impediente?* Quid omnia prosunt, turbis domesticis, odio, zelotypiâ, diffidentiâ, discordiâ impediente? quæ omnia paucis complexus Doct. Angel. *Bonorum omnium mater,* PAX EST, *sine qua cetera omnia inania.* Illa est vnica benedictio domûs & familiæ, vt non sint simultates, & dissensiones quod in animo, atque opinione habuisse video Diuum Basilium, magnæ mentis, sanctimoniæque Præsulem, qui exponens illud regij Vatis oraculum: *Dominus benedicet populo suo in* PACE, ait inter omnes diuinæ benedictionis species, perfectissimam esse pacem, quam benedictionem hodiernâ luce Dominus singulis vobis impertijt, vt singulorum ædibus inscribi possit: PAX *huic domui*; pax inter maritum & vxorem; pax inter fratrem & sororem; pax inter generum & socrum; pax inter seruos & pedissequas; pax etiam inter vicinos: PAX *huic domui.*

Chrysost. Hom. 1. 15 Symb. Apost.

S. Gregor. Nyssen. l. 6. beatit.

S. Thom. in Luc. c. 10. (Pax huic domui)

S. Basil. in Psalm. 28.

Luc. 10.

Leo Byzantius cùm audisset Athenienses, violatâ communi pace, seditiones agitare, tumultu, odijsque distrahi, vt fuit amœnioribus studijs egregiè imbutus, & concinnus ad persuadendum, eò se contulit, & in Athenæo publicè perorauit. Erat ille corpore breuissimus ceruicibus crassis & obesis, ac prætumido ventre: vnde cùm primùm in suggesto honorato conspectus fuit, risus concitatus est, & faceti ioci Atheniensium, in statura pumilionis noua, & peregrina, at ille nihil territus salibus Atticorum; Illuditis, inquit, Athenienses, breuissimam staturam meam; ergo verò & vxorem

Plutarch. de multi instit.

Cresollius Antholog. Tom. 1. Pag. 431.

habeo, quæ tantum ad genua mea pertingit. Hic autem omnes vehementiùs riserunt: verum ille sapienter. Et tamen, inquit, si quando inter nos discordia excitata est, non modò *tota vix satis est domus*; sed ciuitas ipsa nobis angusta est. Hoc dicto, velut præmio vsus, atque introitu suæ orationis, de necessitate pacis, & vtilitate concordiæ, multa eloquentissimè disseruit. Quæ & nos verissima experimur, & comprobamus; amplissimas etiam Magnatum ædes, vbi discordia, & Eris locum habet, per angustas; pauperum verò casas, vbi concordia & pax degit, latas & lætas domesticis videri consueuisse. Domesticam hanc pacem, ab Ethnico mutuare non erubescamus. Pomponius Atticus in funere matris, quam extulit nonnagenariam, ipse natus annos sexaginta septem, gloriatus est, *quòd nunquam cum matre in gratiam rediisset*; eò quòd nunquam eam offenderat; quòd nunquam cum sorore sibi pene coæua, fuisset in simultate. Hanc vocem se ab eo audiisse scribit Cornelius Nepos. Vtinam quisque vestrûm in vitæ fine illud vsurpare possit! vtinam illud contestari maritus! *Nunquam cum vxore in gratiam redij*. Vtinam id vsurpare frater! *Nunquam cum sorore in gratiam redij*, &c. At quòd maximè indignum, indies contrarium euenire cernimus, & pacem hanc, inter maximè coniunctos leui verbo, sinistro responso, re futili, friuolâ de causâ labefactari, & violari audimus.

Seneca Med.

Plutarch. Cornel. in Epist. ad Coless. 1. v. 13.

Miseret me, pudetque sæpe reputantem, quàm friuola fuerit apud multos, ingentium bellorum origo. Bellum Troianum, commune bustum Asiæ & Europæ, in nobili scorto exarsit. Hoc mille nauibus repetebatur; huius extincto pudori, tot heroum vitæ parentabant. Tot pudicæ, hostium libidini patebant, vt redderetur impudica. Arabiam inuasit Alexander, vt Præceptoris admonitionem, qui puero profusionem thuris obiecerat, iam vir factus, thuriferæ regionis dominatu, haud cunctanter elueret. Ægyptij, ob felem occisam, cæco & truci Marte, Romanos adorti, multa hominum millia fœdè mactârunt.

Causa. Angelus Each.

Ad Oceanum ingenti armorum strepitu, & immenso rerum omnium apparatu, magnis itineribus caligula contendit, vt conchas, lascinientis Naturæ ludo pictas, colligat; Tarentinam cladem Romani nautico perculsi conuicio moliuntur. Alexandrini contra Gallienum rebellant, ob insulsam heri, & serui, de calceorum elegantia contentionem. Et ne multa commemorem, Guilielmus ille Anglorum Domitor, omnium præterquam sui potens, dictum facetum maximi Principis, innumeris cladibus vltus est. Erat ille præpingui corpore, & aqualiculo supra modum tumente: quam ob rem, cùm de eius morbo inaudisset Philippus Rex Galliarum: *Sinamus*, inquit, *puerperam decumbere, partus, vt ex mole ventris apparet, iam vicinam*. Ille ad hæc furore amens, surrecturum se dixit soluto puerperio, innumeris facibus stipatum, quibus Galliam incenderet. Nec defuit dicto fides: nam statim ac conualuit, vago exercitu Franciam ingressus, lugubri feritate vlciscendi, cædibus & incendijs operatus, ipse tandem suo ardore consumptus est. Videtis, quàm exigua scintilla, quantum bellorum concitârit incendium. Rabiem hanc omnes detestamur, & belluinam illam barbariem execramur, dum interim tu, *vt leo in domo tua, euertens domesticos tuos*, minori non rarò de causa, in seruos, ancillas, in vxorem, in liberos, in proprium sanguinem sæuis, & pace ruptâ, bellum intestinum, ob vitrum fractum, ob edulium insipidum, ob canem à vicino percussum, in ædes tuas inducere non dubitas. Quæ optimus morum Magister disertè notauit Seneca: *Parum agilis est puer, aut tepidior aqua potui erogata, aut turbatus thorus, aut mensa negligentiùs posita, euersus calix*, & alia, quæ commemorat, *in rabiem agunt*. Confirmat idipsum Hieronymus: *Calix frangitur*, mensa subuertitur, *verbera resonant, & aqua tepidior, sanguine vindicatur*. Denique duo verba satis sunt, ad pacem firmissimam, & multis annis, ac lustris stabilitam, penitus infringendam: *Meum ac Tuum, innumera gignens bella*, vt inquit Chrysostomus. Quid enim in eadem domo, fratres arctissimo vinculo constrictos, in eadem tribu familias, in eadem republica ciues, in eodem Regno prouincias, in eodem Imperio regna, in mundo Imperia commisit, armauitque in mutuum exitium, *nisi Meum & Tuum?* pax nostra vitrea est; vitro nihil faciliùs fit, vno halitu conflatur: nil etiam faciliùs frangitur, nec quidquam difficilius reparatur. Vni filio plus legatus, quàm alteri: illi filiæ vniones, crux gemmea donatur; illico pax, vt Adamante vitrum, scissa & fissa est. Vnde, nisi ob *Meum, & Tuum*? Quare rectè sentit Christianus Philosophus, pacem in orbe fore, si hæc duo pronomina ex mundo tollerentur.

Eccli. 4. v. 35.

Seneca Lib. 1. de Ira, c. 35.

Hieron. ad Eustoch. de virg.

Chrysost. orat. de S. Philogonio.

Si duo de nostris tollas pronomina rebus,
Prælia cessarent, pax sine lite foret.

Expresserunt hoc velut in scena, duo caritate, & simplicitate eximij Religiosi, ex antiquis illis, in Patrum vitis, nominatis Monachis, de quibus sic refertur. Duo senes multis annis simul conuersati sunt, & nunquam inter se litem habuerunt; dixit autem vnus alteri: Faciamus & nos vnam litem, sicut homines faciunt; & ille respondit fratri, dicens: nescio, qualiter fiat lis. Et ille dixit, Ecce pono in medio laterculum, & ego dico, *Meum* est hoc; tu autem dic, Non; sed *Meum* est. Inde fit litis initium. „ Posuerunt ergo testam in medio sui, & dicit vnus „ eorum: *Meum* est hoc; & alter dixit, Non; sed „ *Meum* est. Et ille respondit ei, etiam: *Tuum* est, tol- „ le ergo, & vade, & discesserunt, nec contendere „ inter se potuerunt. Nimirum si proscribantur pronomina *Meum & Tuum*, contentionis auferetur occasio. Pluris, amabo, quàm testam, quàm vitrum fractum, etiam quàm vniones & margaritas, hanc domesticam pacem æstimate, & vnanimes in domo, pacem habetote; adeò enim *Deus pacis* sibi complacet, dum vir & mulier sibi sunt consentientes, vt palam contestatus sit: *In tribus placitum est spiritui meo, concordia fratrum, & amor proximorum, & vir & mulier* BENE SIBI CONSENTIENTES; ac tales coniuges, ipsis Anachoretarum ieiunijs, orationibus, omnique vitæ austeritati hac pace præcellere, manifestâ visione S. Macarius edoctus est.

Rosvveyd. in vitis Patrum. Pelagius l. 17. n. 18.

Eccl. 25. v. 1. & 2.

Vide Rosvveyd. Vit. pat. l. 6. pag. 6117.

Denique vt cum S. Augustino potentiùs in animos vestros descendam; hanc quam sic amatis, & diligitis pacem, *ipsam sectemini, ipsam desiderate, ipsam in domo, ipsam in negotio, ipsam in vxoribus, ipsam in filijs, ipsam in seruis, ipsam in amicis, ipsam in inimicis diligite*, & iuxta Apostolum, *cum omnibus* PACEM *habeamus*, vt filij Dei & esse, & nuncupari valeamus. Hoc ipsius primæ veritatis eflatum est: *Beati* PACIFICI; *quoniam filij Dei vocabuntur*. Quos autem hîc pacificos dicat, Sanctus Hieronymus exponit: *Pacifici dicuntur beati, qui primùm in corde suo, deinde inter fratres dissidentes, faciunt* PACEM. Quòd verò eosdem Dei filios nuncupârit, S. Bernardus causam hanc assignat: *Meritò filij Dei nomine vocabun-*

August. in psalm. 147.

2 Cor. 13.

Matth. 5.

Hieron. in c. 5. Matt.

Bern. Serm. 1. de omnibus Sanctis.

bantur,quia filij Dei opus impleuerunt : ipse enim est, per quem reconciliati nos, pacem habemus ad Deum. Quam pacem ita commendant sapientes, vt absque illa vix vita vitalis esse videatur. (2.Cor. 13.) *Cum omnibus* PACEM *habete, & Deus* PACIS, *& dilecti onis erit vobiscum.* Nullum maius, euidentiusque argumentum diuinæ præsentiæ, in piorum hominum corde, animæque penetrali, quàm lætissima hæc pax, & dulcissimæ quietis viura. Nimirum illud Dauidis oraculum certum est, & è diuinæ mentis intelligentia promptum: (Psal. 75.) *Factus est in* PACE *locus eius.* In hac quiete animi pacifici, est honoratum Numinis diuersorium, in quo libens, & delicijs omnibus circumfluens inhabiter, & securè conquiescat.

Nunc ad tertiam, eamque intimam tranquillissimæ conscientiæ pacem, veniamus, quæ quantæ dulcedinis pretij ac momenti sit, vel illud sapientissimi ac pacifici Regis testimonium euincet.

§. III.

PAX DEI, *quæ exsuperat omnem sensum.* ad Philipp. 4.

(1. Pax festum. Platina. Cresollius Anthol. Tom. 1. pag. 497.) Hiccumprimis memini Nicolai V. summi Pontificis, qui perturbatum Ecclesiæ statum cùm integrè composuisset, adeò clarus exstitit, populusque Romanus eâ concordiâ & pace ita lætatus est, vt sequenti nocte, eius diei quo hæc audita sunt, nimirum 23. Aprilis, anni 1449. cum faculis per vrbem in equis incederent, clamantes, *Viuat Nicolaus!* atque omnes festiuis ignibus, pacifico Pontifici prælucerent. Quod tum contigit, vt in communi omnium pace, omnes Ordines, gestienti lætitiâ triumpharent, hoc fit in vnoquoque nostrûm, cùm eiectis flagitijs, domitisque animi motibus, serenâ tranquillitate, pax consecuta est. Hæc Pax sublimior, quæ passionum excludit illecebras, perturbationesque mitigat, quàm ea, quæ barbaricos sedat incursus: plus enim est clauso intrà se hosti resistere, quàm remoto. Quare in diuinis literis, hæc Conscientiæ Pax, cum gaudio, intimaque mentis lætitia, sæpe copulari solet; maximè apud (Ad Rom. 15.) D. Paulum, qui sic ad Romanos scribit: *Deus autem spei, repleat vos omni* GAVDIO, ET PACE; & ad Galatas: (Ad Galat. 1.) *Fructus autem spiritus, est charitas,* GAVDIVM, PAX; cùm significare vellet, veram & solidam animi lætitiam, velut in proprio domicilio, in charitate, & pace versari. Quò referri potest illud ad Colossenses 3. cùm dixit; PACEM *exultare in cordibus nostris*; adeò vt cor lætitiâ, ac voluptate exilire, & tripudiare quodammodo videatur.

Quod Salomon quoque in sacris suis prouerbijs insinuat: (Prou. 15.) *Secura mens, quasi iuge conuiuium.* Mens nullius grauioris noxæ sibi conscia, pace interiori perfruens, quasi in opipato, atque exquisitissimo esset conuiuio, & in perpetuis lautitijs, ac lætitijs viueret, continuâ ac intimâ animi iucunditate perfunditur: non saliares dapes, non delicatorum scitamenta, tot, & tantas & tam liquidas habent voluptates; quibus Ambrosiam affundit Mediolanensis Antistes: (S. Ambr. in Psalm. 45.) *Quis puritate, & simplicitate pectoris, dulcior fructus? quis cibus suauior quàm is, quem animus bene sibi conscius, & mens innocentis epulatur?* vbi homo sceleratus, inter omnes delitias, ac cupedias, acutissimis conscientiæ stimulis agitatus, instar Damoclis, ceruicibus suis non acinacem, sed Dei fulmen cernit imminere. *Sonitus terroris semper in auribus impij, & cùm* PAX *sit, ille insidias suspicatur.* (Iob. 15.) Tametsi ridere omnia videantur, & concinni fluctus in placido velut mari alludere, non malacia est illa, sed potius Delphinorum pompa, iudiciumque prænuntium tempestatis. O si introspicere liceret hoc intestinum bellum! quem non tumultum oboriri, consurgentes volitare furias, perturbationes inter se arietare, frangi & dissipari quietem, & iura pacis violari cerneremus? vt verissimè Augustinus pronuntiârit; *iucundiùs gaudere hominem de* BONA CONSCIENTIA *inter molestias, quàm de mala inter delicias*; (August. de catech. rud.) & multò iucundiùs agricolam, in molli conscientiæ culcitra, super manipulos suos conquiescere, quàm hi tenacissimi EuclIones, sacris auro congestis indormiant. Aureâ suâ eloquentiâ Chrysostomus, *Animi tranquillitatem,* inquit, *& lætitiam, non principatûs magnitudo, non pecuniarum copia, non potentiæ amor, non corporis fortitudo, non mensæ sumptus, non vestium ornatus, non aliud quippiam rerum humanarum afferre consueuit, præterquam* CONSCIENTIA BONA *quam certè qui puram habet, vt pannosus sit, vt cum fame luctetur; tamen tranquillior, beatiorque est ijs, qui inter delicias degunt.* (Chrysost. Hom. 1. in Epist. ad Rom.) Solymæus Rex inter Saulis insidias, inter sicas lateri imminentes, securus cantat, & animum quasi lautissimis, ac exquisitissimis epulis reficit; sic enim ille, cùm à Saule premeretur, cecinit: *Super aquam refectionis educauit me.* (Psalm. 22. Ambros. in Psalm. 36.) In quæ verba Ambrosius: *Hæc refectio spiritualis est, hæc refectio mentis interna*; quæ à bonæ conscientiæ gustu, & interiori pace oriebatur. Quid? quòd conscientiæ loricâ munitus, omnia inimicorum tela elidat, omnes inuidorum calumnias eludat:

—— Hic murus aheneus esto, (Horat. l. 1. Epist.)
Nil conscire sibi, nulli pallescere culpâ.

Artificiosam calumniam excogitauit olim Iosephus contra fratres suos, iubens in sacco Beniamini scyphum suum argenteum recondi, vt de illo, tanquam de furto, innocens puer argueretur. (Gen. 44.) Inuento igitur scypho, turbati sunt omnes fratres; vnus tamen Beniamin impauidus, ne verbum fecisse reperitur. Rem expendens Theodoretus: *Apertè,* inquit, *ostensa est* CONSCIENTIÆ *testimonij potestas.* Quasi diceret; alij fratres, etsi furti in se culpam non agnoscerent; aliorum tamen scelerum conscij, turbabantur; at verò Beniaminus, nullius sceleris morsu stimulatus, intrepidus consistebat. Ecquid vos conturbare poterit? Quid in tecta quietus & securius bonâ conscientiâ clamat Bernardus: *Damna rerum non metuit, non verborum contumelias, non corporis cruciatus, quæ & ipsâ morte magis erigitur, quam deprimitur.* (Bernard. ad Eugen.) Quæ ergo nec mortem, nec diabolum, nec ipsam gehennam timet, quomodo ad leuiores insultus, ad hominum calumnias conturbabitur? quomodo non præfidenter cum Hipponensi Præsule iactabit? *Sentis de Augustino, quidquid libet; sola me* CONSCIENTIA *in oculis Dei non accuset.* (August. lib. vni ad Secundinum Manich. c. 10.) Mirum est quod narrat D. Hieronymus de S. Malcho, eiusque coniuge profugis. Erant ambo vitæ continentiâ eximij, in faucibus cuiusdam speluncæ, in cuius interiori recessu fugiebant leones, exertis vnguibus ad rapinam; atque in exteriori vestibulo fremebant, & sæuiebant latrones, districtis ensibus ad lanienam. Quid verò hi coniuges? inter tot pericula, inquit Hieronymus, *pudicitia tantùm* CONSCIENTIA, *pro muro septi, euentum rei præstolabantur.* (Hieron. in vita Malchi.) Et quidem hoc vallo Conscientiæ muniti, vtroque discrimine erepti sunt, leonibus in hostes sæuien-

sæuientibus, & vtrique coniugi parcentibus.

Ascendente Domino in nauiculam, facta est tempestas magna; *Et erat ipse in puppi super* CARVICAL *dormiens.* (Marci 4. v. 38.) Euthymius, & Theophylactus, ceruical illud ligneum fuisse volunt; alij funes nauicos: sed Barradius in rem nostram, ait molle, ac blandum puluinar, cui Christus suauissimè indormit, *esse bonam conscientiam*; in qua, dum vir probus quiescit, etiam inter Oceani minas, & exundantes vndique tempestates, immotus ac pacatus indormiscit. (Barradius hic.) Vnde peraptè posito lectulo cælestis Sponsi, à Salomone Rege pacifico comparatur: *Lectulus noster floridus*; quo typum bonæ conscientiæ exprimi, melleus Doctor disertè docet, dicens: *Lectulus respersus floribus*, BONA CONSCIENTIA *est, bonis referta operibus.* (Bern. Serm. 47. in Cant.) Huic ceruicali, huic lectulo Petrus indormijt; qui inter duos milites constitutus, vinctus catenis duabus, postero die ad extremum supplicium rapiendus (quis non obstupescat?) tam altùm dormiebat, vt Angelus eum trahere, ac vellere debuerit; *percussóq, latere Petri*, à somno excitare. (Actor. 12. 6.) *Lectulus Petri respersus floribus*, BONA CONSCIENTIA *erat.*

Apud Athenæum legimus, Reges Persarum, eò prolapsos deliciarum, vt ad caput cubilis regij conclaue haberent, medio pariete distinctum, ea capacitate, quæ quinque lectos contineret; in eo semper quinque millia talentûm auri asseruabantur. Sunt nostro calculo, trigeties, & bis millies milleni, septingenties quinquagies mille coronati, seu triginta tres milliones (non florenorum, sed aureorum) & septingenties quinquagies milleni coronati. (Athenæus L. 12. Dypnosop.) Hoc autem conclaue, CARVICAL *regium* appellabatur. Sed cum hoc pretiosissimum ceruical, hanc opulentissimam culcitram, Regi somnum conciliâsse arbitramini? Potentes sæculi, ac viros diuitiarum percunctamini, num cistis suis, auro oppletis, num saccis ac crumenis pecuniâ refertis, securi indormiant? Augustus certè de se fassus est, quòd inter regias gazas, inter aureos aceruos, inter gemmeam supellectilem, somnum capere non posset, vnde, Macrobio teste, cùm ob ingentes curas, multas noctes duxisset insomnes, per diem fortè in auctionem venit, vbi comperit culcitram vendi Equitis Romani; quem multo licèt ære alieno obstrictum, in multam lucem, altùm indormire acceperat. (Macrob. L. 2. Saturn. c. 4.) Hanc itaque sibi emi voluit, experturus, sed frustra, num hæc ad quietem conferret. Ad hanc captandam, aptiorem thorum, mundam Conscientiam offert Hugo Victorinus. *Hic est lectulus; hic in candidissimis munditia linteaminibus, & in lectulo* CONSCIENTIÆ, *vera* PACIS, *capies somnum.* (Hugo lib. 2. de claustro Animæ. c. 30.)

O felix qui ita dormit, & ab omni tumultu liber, altâ hîc pace fruitur! O thorus, omnibus Pontificum puluinaribus gratior, omni regiâ culcitrâ mollior, omni lectulo Salomonis illustrior! Hunc lectulum non viri fortes, & bellicosi per circuitum ambiunt, nulli hîc armorum strepitus, nulli timores. *Talis est animus sapientis*, inquit Seneca, *qualis est mundus status supra lunam: semper illis serenum est.* (Seneca Epist. 59.) *Nunquam sine gaudio est*; *quod non nascitur, nisi ex* BONA CONSCIENTIA. Ecce quæ paxâ mente, nullius mali sibi conscia; ea certè, quam nihil interturbet, nihil terreat, nihil commoueat; Olympi instar verticis, omnes nubes infra se habet; quod vberiùs è lacteo fonte iuuerit haurire. *Nihil est iucundius, nihil tutius, nihil ditius bonâ* CONSCIENTIA: *fremat corpus, trahat mundus, terreat diabolus, illa erit secura*; illa læta gestiet, & exultabit; (Bern. de Interiori domo c. ...) Paulus igitur, vt præ cosublimi è loco exclamat: PAX CHRISTI *exultet in cordibus vestris*, & palmam ferat. (Coloss. 3.) Iræ motus, impetusque violenti, mansuetudine retundantur; pax inuolitet coronata, mille gemmis redimita, bonis affluens & secura. Cuius victricis & gloriosæ, ita laudem pangit D. Augustinus: PAX *est serenitas mentis, tranquillitas animi, simplicitas cordis, amoris vinculum, consortium charitatis: hæc est, quæ simultates tollit, bella compescit, comprimit iras.* (Aug. Serm. 17. de verbis Domini.)

Denique ne longior sim, magnificum illud, aureumque dictum S. Pauli, menti occurrat, quo vno, tanquam epitome arcanâ, mihi omnia complexa videtur: PAX DEI, *quæ exuperat omnem sensum, custodiat corda, & intelligentias vestras.* (Philip. 4.) Nihil maius, sublimiusque dici potuit, quàm pacem Dei, exuperare omnem sensum, omnem intellectum. Excedit omnium ciborum cupedias, omnes aurium illecebras, omnes oculorum delicias, omnium sensuum liquidissimas voluptates. Vnde, quod miremini, homo Ethnicus pronuntiauit, & decantauit:

Hæc est summa boni, mens quæ sibi conscia recti. (Iuuenal. Sat. 13.)

Imò tantum est bonæ Conscientiæ gaudium, vt eam possideos, cælesti gloriâ perfrui videatur. *Gloria nostra*, inquit Paulus, *hæc est, testimonium* CONSCIENTIÆ NOSTRÆ. (2. Cor. 1.) quia, vt cælites de beatorum gaudijs, quodammodo exultandum esse, tradit Augustinus, qui postquam bonam Conscientiam, appellauit paradisum deliciarum, thalamum Dei, palatium Christi, habitaculum Spiritûs Sancti, tandem exclamat: O CONSCIENTIA SANCTA, *in terra adhuc es, & in cælo habitas! gaude, O anima sancta, sanctâ* CONSCIENTIA *decorata!* gaude cælesti, & æternâ gloriâ. (Aug. Serm. 10. ad Fratres in eremo.) Vbi vides, non solùm temporalem, sed æternam etiam gloriam, bonæ Conscientiæ tribui. Nec immeritò; nam sicut mala Conscientia, lethali scelere obstricta, gehenna est (vt alibi diximus) ita &, nullius sibi conscia, cælum est, & beatorum veluti gaudijs perfruitur, ac omni abundantiâ pacis potitur. Vnde Ambrosius: *Non*, inquit, *secundùm forensem abundantiam, æstimanda est beatitudo singulorum, sed secundùm interiorem* CONSCIENTIAM, *quæ innocentium, & flagitiosorum merita discernit, vera atque incorrupta pœnarum, præmiorumque arbitra.* (Ambrosi. L. 1. Offic. c. 12.) Et alibi, paucis multa: *Vitam beatam efficiunt, tranquillitas Conscientiæ, & securitas innocentiæ* (Ambr. L. 1. Offic. c. 12.) Vt vulgo, non iniuria, hæc paræmia vsurpatur: *geen goet, geen eer, geen excellentie voor een goede Conscientie.* Verùm, hoc nemo expetitur vberiùs, nemo hoc præmiam beatitatem delibat suauiùs, quàm is, qui nunc ex hoc lætus migraturus, securus ad Iudicem pergit. Hoc Chrysostomi testimonium est, hæc *digna viro sententia*, qui ad populum Antiochenum sic ait: *Nihil enim suauius* CONSCIENTIA; *& fruitur hoc dissere, hinc migraturum interrogemus, & commonefacientes lauta mensa, quâ quondam oblectabatur, & honoris, & gloria, & bonorum operum; quæ vnquam fecit, rogemus, in quibus magis exultet? & in illa quidem videbimus trepescentem, in his verò gestientem.* (Chrysost. hom. 17.) Tunc maximè capies, & sapies, verissimum illud Sapientis: *Secura mens, quasi iuge conuiuium*, cùm omnes cibi desipient, omnia humana fastidies. (Prou. 15.)

Ezechias, cùm mors, terribilium omnium terribilissimum, oculis obuersaretur, sibi bene conscius, ex imo pectore precari, ac protestari cœpit: *Obsecro Domine, memento quæso, quomodo ambulauerim coram te, & quod bonum est in oculis tuis, fecerim*; (Isaiæ 38.) Nulli iniuriam intuli, nullius denigraui, nullum præceptum violaui; aut si quid sceleris admisi;

calidis

calidis lacrymis expiaui. Chrysostomus hanc Ezechiæ breuem precationem, fiduciæ plenam ostendens, ait: *Non mensæ deliciarum plena recordabatur, non eximia gloria, sed iustæ, ac* RECTÆ CONSCIENTIÆ.

Chrysost. hom. 43. ad pop. Antioch.

Compello hîc quemquam vestrûm, si hodie moriendum, si ante terrificum illud tribunal consistendum, num tua, ô Mercator, Conscientia secura? nihil iniusti lucri, nihil damni illati remordebit? num tu Iuridice, Causidice, nullas hîc pupillorum, ac viduarum iustas querelas reformidas? atque ita quisque se discutiat, & inueniet verissimum illud Prophetæ: *Tunc mentietur opus oliuæ*; qui hîc in vita altam habuêre pacem: qui iactabant passim illud, PAX, PAX, & *non erat pax*; quia *non est pax impijs*, iniustis, sceleratis, peccatoribus: contra verò, inquit Bernardus, BONA CONSCIENTIA *secura erit, cùm corpus morietur; secura, cùm anima coram Deo præsentabitur; secura cùm vtrumq; in die iudicij ante tribunal terrificum iusti iudicis statuetur. Futura benedictionis non est vtilius remedium, nec certius testimonium* BONA CONSCIENTIA. Hanc qui possidet, inter omnes mortis terrores, & cacodæmonis infestationes, securus pronuntiare poterit cum Psalmista: *In* PACE, *in idipsum dormiam, & requiescã.* Hanc veram, & sinceram pacem expertus olim, Ordinis S. Dominic: Religiosus, de quo oculatus testis B. Thomas Cantipratanus: Vidi, inquit, Louanij, Ordinis nostri fratrem, Seruatium nomine, dilectum valde mihi, & amicitiâ familiarem. De illo beatissimo Viro, Fratres qui triginta quinque annis illi conuixerant, testati sunt, eum omni hoc tempore, ita pacificè vixisse, vt neminem vnquam vel leuiter commouerit, aut perturbârit. Humilitatis, & mansuetudinis tantæ fuit, quantæ nunquam hominem meminerim me vidisse. *Hic ad extrema deductus, cùm à Fratre quodam rogaretur, vt sibi, super* STATVM PACIS SVÆ CONSCIENTIÆ *responderet? dixit humiliter, & deuotè: Pax certa & firma est inter me, & nostræ salutis auctorem; nec vllo modo diutius ab eius contemplatione frustrabor*: atque ita in pace æterna requieuit. Si huius Conscientiam tu in extremis emere posses, quantum daturus es?

Habacuc. 3.

Ierem. 6. v. 14.

Bern. de inter. domo c. 35.

Psal. 4. v. 9.

Cantipratan. l. 2. Apum, c. 1. n. 13.

O si nos tunc Conscientiam Ambrosij possidere possemus, qui candidissimâ mente dicebat: *Mori non timeo quia bonum Dominum habemus!* si Conscientiam Francisci, Dominici, Ignatij nobis comparare possemus! quid acturi essemus? Audite Philosophum Romanum ad Lucilium: *Nolo tibi vnquam deesse lætitiam; sed volo illam tibi domi nasci, de tuo gaudere, de te ipso, & de tui optima parte.* Post pauca, quid sit illud, interrogat, & vnde istud intimum gaudium subeat? Ex BONA CONSCIENTIA inquit. Quibus tamen vnum obseruandum subnectit: *Bona mens, nec commodatur, nec emitur; & puto si venalis esset, non haberet emptorem.* Si quis Iurista ad Licentiam aspirat, nec multùm insudârit, dictata alterius sibi commodari petit; si quis tenuioris fortunæ, conuiuas mensæ adhibet, lances, scyphos, fuscinulas, aliamque supellectilem, ab amicis, aut vicinis sibi commodari postulat; at Conscientia bona *non commodatur.* Et si venalis esset, si Conscientia S. Catharinæ Senensis, Bononiensis, Genuensis, S. Theresæ, aut alterius integerrimæ Virginis, venalis esset, quid vos filiæ vanæ, & sæculares, daturæ estis? num cincinnos vestros, num cyclades Damascenas? Si Conscientia S. Casimiri, Edmundi, Aloysij, venalis esset, quid vos Adolescentes daturi? num carnis delicias, parentum gratiam, mundi titulos, & dignitates? quo pretio empturi? omnibus diuitijs, ieiunijs, cilicijs, sanguine, vitâ? existimem cum Seneca, si tanti venalis esset bona Conscientia, non haberet emptorem. Ecquis enim tot precibus, lacrymis, ieiunijs, pœnitentijs, heroicis virtutibus illam emeret? Imò verò quis non tanti eam tunc emisse peroptaret? vt vsurpare possit illud regij vatis: IN PACE *in idipsum dormiam, & requiescam*; vt multum hîc *terris iactatus*, & alto, in portu beatæ patriæ valeat quiescere, & æternâ pace, in cælesti illa Ierusalem gaudere. De qua dum Hipponensis Præsul, aliquando ad suos verba habuit, & illud more suo copiosiùs pertractaret; *Qui posuit fines tuos* PACEM, omnes continuò læto plausu, & clamore personuerunt, pacis nomine exhilarati, & incensi magnâ illius cupiditate.

Senec. Epist. 23.

Psal. 4. v. 9.

Psalm. 147.

Clarissimum tanti Pontificis locum, non possum à me impetrare, quin hîc adducam: sic igitur è sublimi Throno dixit: *Qui posuit fines suos* PACEM. *Quomodo exultatis omnes: hanc amate fratres mei. Multùm delectamur, quando clamat de cordibus vestris* PACIS *dilectio. Quomodo nos delectauit? nihil dixeram, nihil exposueram, versum pronuntiaui, & exclamâstis. Quid de vobis clamauit? dilectio* PACIS; *quid ostendit oculis vestris? vnde clamatis si non amatis? vnde clamatis, si non videtis? inuisibilis est* PAX. *Quis est oculus quo visa est, vt amaretur? neque enim acclamaretur, nisi amaretur. Hæc sunt spectacula quæ exhibet Deus rerum inuisibilium. Quantâ pulchritudine intellectus* PACIS, *corda vestra percussit?* quid iam *ergo loquar de* PACE, *aut de laude* PACIS? *præuenit omnia verba mea vester affectus non implebo, non possum, infirmus sum. Differamus omnes laudes* PACIS, *ad illam patriam* PACIS. *Ibi eam pleniùs laudabimus, vbi eam pleniùs habebimus. Inchoatam in vobis si sic amamus, perfectam quomodo laudabimus? Ecce hoc dico, ô filij dilecti! ô filij regni! ô ciues Ierusalem! quoniam in Ierusalem visio* PACIS *est, & omnes, qui habent, & amant* PACEM, *benedicuntur in ea.*

Augustin. in Psalm. 147.

FESTVM SANCTI MARCI EVANGELISTÆ.

Animal primum simile LEONI. Apoc. 4.

Ex vngue LEONEM.

ARGVMENTVM.

COElestis nostri leonis robur, vires, vigorem, iubas, rictus, rugitus, si vel per vmbram delineare tentem, immensus sim; sufficerit ex *vngue*, vt aiunt, LEONEM, ex pollice gigantem, ex linea Apellem dignoscere, quam coniecturam ac regulam, ex peritorum præceptis, adeò infallibilem commonstrabo, vt, quicumque in vlla scientia summi, in quocumque virtutis studio, omnique perfectionis, ac sanctitatis magisterio eximij excelluerint, ex vnico præcellentiæ, aut heroicæ fortitudinis actu, velut ex vngue leones dignoscendi fuerint; vtpote qui vnicus, hoste potentissimo debellato, ceteros omnes in seruitutem redegerit, & velut Rege apum capto, de toto agmine triumpharit. Vnde & cuiusque vestrûm vnicum illud studium sit, oportet, vt, quod in vobis vitium maximè militare, ac dominari perspexeritis, in illud omnes animi, corporisquè vires conferatis ad debellandum, & expugnandum. Typum huius argumenti, nobis sacri Regum annales proponunt, dum Dauidem inducunt, cum immenso illo gigante, Phylistæo, qui Israëlitarum terror erat, congredientem: quo solo prostrato, reliquum omne imbelle vulgus in fugam actum est. *Suum quisque* nostrum Phylistæum patitur, qui proteruè insultat: hoc deuicto ac prostrato, reliquum passionum tumultuantium vulgus, facilè cedet, aut cedetur.

§. I. *S. Marcum, velut ex* VNGVE LEONEM *dignoscendum.*

§ II. *Omnes sanctimoniâ vita illustres, ab insigniori aliquo facinore exorsos, velut ex* VNGVE LEONES *dignoscendos esse.*

FESTVM

FESTVM
SANCTI MARCI.

Animal primum simile LEONI. Apoc. 4.

DE Marco olim Tullio dixerit Antiquitas: hic ille est Marcus dono quodam prouidentiæ genitus, in quo totas vires suas eloquentia experiretur par imperio Romano ingenium, os magnum, sapiens beatum, nectare, & Ambrosiâ diffluens; ex omnium sæculorum, ingeniorumquè virtutibus collecta in vnum perfectio. Vir de quo dubites an ipse totus ex eloquentia, an ex ipso tota eloquentia sit confecta. Hinc iure longè meritissimo, Silius Italicus, ingenioso commendationis genere, Marci Tulli laudes, explicare volens, eum à voce commendatur:

Silius Ital.

Tullius aratas raptabat in agmina turmas
Regia progenies. & Tullo sanguis ab alto,
Indole pro quanta iuuenis! quantumq; daturus
Ausonia populis ventura in sæcula ciuem!
Ille super Gangem, super exaudiens & Indos,
IMPLEVIT TERRAS VOCE.

Vbi Romanæ eloquentiæ principem laudare potuisset ab consulatu feliciter gesto ab administrata prouincia, a vindicata ab interitu patria, alijsque permultis, his omnibus silentio pressis, eo solùm nomine commendatur, quod

Impleuit terras VOCE.

Nunc verò liceat mihi hodiernâ luce. de sancto nostro Marco, oratore diuino illud pronuntiare, encomium, quod olim Hieronymus de Marco Tullio: *Demosthenes tibi præripuit, ne esses primus orator: tu illi ne solus esset* Sed parum hoc, præripuit insuper & Marco Tullio, Euangelista Marcus diuinâ suâ facundiâ vt omnium oratorum qui fuerunt ac futuri sunt primus & solus sit; cuius vocis vim, virtutem energiam, clangorem, non humanæ eloquentiæ est enarrare:

S. Hieronym. de vita Ciceron.

Non mihi. si lingua centum, sint oraq; centum,
Ferrea vox;

Virg. Georg. lib. 2.

Vt cecinit Mantuanus. *si cuncta corporis mei membra verterentur in linguas*, vt inquit Hieronymus. *si linguis hominum loquar, & angelorum*, vt ait Paulus, nihil dignum diuo Marco potero enarrare, omnis Marci Tullij. in hoc vno Marco nostro, dignè collaudando. infans & muta erit eloquentia.

Hieron. Epist. ad Eustoch.

1. Cor. 13.

E purpuratorum senatu, Cardinalis Damianus B Marcum *cælestem Tubam* vocitauit. Procopius non tubæ duntaxat, sed & tonitruo vocis eius clangorem comparauit, cuius hoc de Euangelista exstat Elogium: *vox tua* TONITRVI *sonitum dedit & Euangelij tui lumen* supra *solis radios effulsit*. Vnde quid mirum si subdat? *decet de* MARCO *illud dicere: in omnem terram exiuit sonus eius, & in fines orbis terræ verborum eius vtilitas. Hæc vox sola supra omnes alias Rethoricæ facultatis voces. tibi congruens est vtilitas sermonum* Miramur in vnum Marcum Tullium, maiestatem Platonis, suauitatem Isocratis, vim Demosthenis, subtilitatem Lysiæ, Hyperidis venustatem, Theophrasti elegantiam. Demetrij myrothecia, coaluisse; sic tamen instructa, non eò se Tulliana facundia effudit, non tantum orbi vniuerso vtilitatis contulit scio eam humanæ facundiæ vim in ipso enituisse, vt curiam Romanam, in quam collibuisset sententiam, pertraheret, iamquè capitis condemnatos nonnullos, quos inter Q Ligarium, vitâ donârit. & absoluerit. Verùm enim vero si diuinam dicendi vim. & cælestem eloquentiam. in D Marco attendamus, tantâ excelluisse comperiemus, vt innumeros æternâ morte condemnatos non modo iudicio absoluerit, seruârit, sed & mortuos vitæ restituerit.

S. Petr. Damian. Serm. 3. de S. Marco.

Ribad. in vita.

Inter quatuor mystica animalia quæ Ezechiel vidit. D. Marco leonis symbolum propijssimè conuenire perhibetur, sic enim de eo B. Laurentius Iustinianus patriarcha Venetus, qui dum aliquando ad Calixtum III. pontificem aduenit, præsentibus Cardinalibus. splendido hoc exceptus est Encomio: *salue decus, & gloria præsulum*. Hic de celeberrimo Venetorum patrono sic ait.

Spondan. an. ol. 1. 14. . . . an.

LEO *Marcus figuraliter nuncupatur, ob rugitum vocis sua, quâ docet pœnitentiam agere, deserere vitia, repugnare Diabolo, futurum deuitare iudicium.*

B. Laur. Iust. in serm. de S. Marco.

Leonem illum à rugitu vocis nuncupat, qui tantæ virtutis est, vt Plinius solertissimus rerum naturalium indagator, tradat Leonem rugitu suo catulos velut mortuos suscitare: *Leo rugiet quis non timebit?* Quot verò leo noster mysticus rugitu vocis suæ gentiles ac idololatras Christo ac sibi verè mortuos suscitârit, grauis author Dionysius Carthusianus testatur, dicens. *Marcus innumeras, gentilium multitudines conuertit ad Christum.*

Dionys. Carth. f. Serm. 1. de S. Marco.

Nonnè mortuos in vitam reuocauit, dum quod de nullo Sanctorum legisse me memini. purpuratus pater sanctimoniâ vitæ eminentissimus. de illo disertè tradit? *quòd Deus tantam verbi virtutem contulit, tantam prædicationis efficaciam prorogauit, vt* omnes (Ethnicos, quantumuis perfides, periuros, blasphemos, sceleratos) *qui tunc ad fidei rudimenta confluerent, mox per continentiam ac totius sanctæ conuersationis instantiam, tanquam ad monastica perfectionis fastigium peruolarent*, quæ enucleatè Ribadinera noster exponit

S. Pet Damian. Serm. 3. de S. Marco.

Hinc vanè se iactârit Marcus Tullius exclamando:

O fortunatam, natam me consule Romam!

quanto religiosiùs, ac gloriosiùs D. Marcus exclamare posset:

O fortunatam, natam me præside Romam,

ô fortunatam Aquileiam, Alexandriam, Ægyptum!

O fortunatas Venetas te præside natas!

Te diuo tutelari. RESPVBLICA VENETORVM, Anagramma. VERA CAPVT. LVMEN ORBIS. At talem, tantumquè virum quis complectatur?

§. I.

S. Marcum velut ex VNGVE LEONEM *cognoscendum.*

ISAIÆ c. 21. *clamauit, LEO, super speculam Domini ego sum stans iugiter per diem, & super custodiam meam ego sum stans totis noctibus;* quod prophetæ vaticinium facti interpretes diuo Marco non iniuriâ tribuerunt. Hic leo non modò Ægyptum densissimam vitiorum siluam, sed horridum cacodæmonum speluncam ingressus, quid clamore, quid rugitu suo fecerit, attendite, ipsam loci faciem vel à profano poëta discite: (V. Dionys. Carth. festo S. Marci.)

(Iuuenal. sat. 15.)

Quis nescit velutî Bithynice, qualia demens
Ægyptus portenta colat? crocodilum adorat.
Pars hæc: illa pauet saturam serpentibus Ibin.
Effigies sacri nitet aurea Cercopitheci
Dimidio magicæ resonant vbi Memnone chordæ;
Oppida tota canem venerantur, Nemo Dianam.
Porrum & cæpe nefas violare, ac frangere morsu.
O sanctas gentes, quibus hæc nascuntur in hortis
Numina!

Quæ omnia vana ac insana numina, Marcus clamore suo, vt Procopius testatur, prostrauit: *Leo rugiet, quis non timebit. quæq; illic erant inania & vana simulachra, solo adæquauit.* Quid ad hæc? quid faciam? an immanem illum leonem semel & simul hâc meâ oratione, velut tabula adumbrabo? officit magnitudo. An singulas eius partes iocisè, membratimque diuisas exprimendo, delineabo? impedit multitudo? quid igitur faciam? qui nec magnitudinem dicendo emetiri, quia immensa, nec multitudinem possum narrando adæquare, quia infinitam oporteret esse orationem meam; neutrum autem, nec temporis sinunt angustiæ, nec mea permittit in dicendo tenuitas; faciam igitur, quod egisse Thimantem pictorem longè celeberrimum, annalium referunt monumenta, qui cùm non posset vnius perexiguæ tabulæ cancellis, immanem vndequaque Colossi molem concludere, altam 200. cubitis, duodecim annis pretio trecentorum talentorum, id est centies octoginta millibus aureorum perfectam, quæque teste Plinio *iacens quoque miraculo fuit: cuius digiti maiores quàm pleraque statuæ, & pauci viri eodem teste pollicem eius vix complecterentur*, consilium à necessitate prudens mutuatus, pollicem dumtaxat, quem Thyrsis suis satyri metiebantur, expressit, vt quanta esset reliqua totius corporis magnitudo, ex hoc vno, velut ex pollice gigantem, pronâ coniecturâ assequeretur? (Plinius l. 34. c. 7. Quercius de præstantia hominis c. 10.)

Infinitus quippe sim, si vires, si virtutes, si animos leonis nostri adumbrare voluero, ex vno actu heroico, velut ex linea Apellem, ex pollice Gigantem, *ex vngue* LEONEM, vobis non tam contemplandum, quàm admirandum proponam. Compertum est naturam quandoque omnes vires suas in vno singulari & rariori effectu, exprimere, qui passim inter naturæ miracula, ac rerum prodigia à nobis recensetur; sic fidâ relatione accepimus, in Indijs mali arborem reperiri, quæ subinde vnum dumtaxat pomum profert, sed tam stupendæ magnitudinis, molis tantæ, vt à robusto viro vix portari queat: qui fructus est opus ex totis naturæ viribus procedens, & vel vnicum centenis, ac millenis alijs præcellit, totamque ipsius naturæ potentiam manifestò declarat. At longè potentiores, ac præstantiores vires gratiæ, quæ in animis quandoque, dum se totam exerit, multò stupendiores virtutum solidarum effectus, & heroicos interioris fernoris fructus producit, quorum vnicus, hominem virtute verè magnum, sanctimoniâ mirum arguere posse, iure censeatur. (Barry. s. pod. ... ... exercitatio d. ... spirit. ad opera generosa.) Vultis nunc ex vnico actu, qualis quantusque vir Marcus extiterit, cognoscere? vt supremam, quæ in terris est, sacerdotij dignitatem declinaret, non imitando, sed mirando humilitatis exemplo, sibi pollicem præscidit: sic enim de eo Cardinalis Damiani. *Amputasse sibi pollicem legitur, vt sacerdotio reprobus haberetur*, sed mox à S. Petro restituto, *tantum in eo potuit prædestinata superna dispensationis electio, vt Episcopus factus, Alexandrinam fundârit Ecclesiam.* (S. P. Damian. serm. 1. de S. Marco.) Ex hoc autem vnico diui Marci articulo, velut ex pollice gigantem, & *ex vngue* LEONEM facilè metietur homo vanitati similis factus, qualem non vnum honores & dignitates tam sæculares quàm Ecclesiasticas ardenter ambientem, quàm Marcum spernentem, subinde dicentem audiui, optare se cum iactura articuli, seu digiti sui, ad tale officium, seu beneficium posse promoueri, aliasue re posse potiri; non longè abeundum est, fuit Bruxellis non multis abhinc annis Comes, hoc facto parum illustris, qui digitum sibi præscidit, eumque literis infectum, ad nobilem & nubilem filiam quam ardenter deperibat, missitauit; quantum hic in animo ardoris habuerit, quantus qualisque vir fuerit, ex pollice diiudicare potestis. Seneca (*sic dictus, quia se necauit*, loquit S. Bonauentura; *dum mortem, quâ moreretur, elegit*,) leones inducit, quos ex vno heroico facinore, velut ex vngue facit dignosci, nosque hortatur, vt consimili aliquo illustri facto excellamus: *Dic tibi ex ijs quæ terribilia videntur, nihil est inuictum, singula vicêre iam multi: ignem Mutius, crucem Regulus, venenum Socrates, Exilium Rutilius, mortem ferro adactam Cato. Et nos vincamus aliquid. Rursus ista quæ vi speciosa, & felicia trahunt vulgum, à multis & sæpe contempta sunt: Fabritius diuitias Imperator reiecit; Tubero paupertatem, & se dignam & capitolio iudicauit, cum fictilibus in publica cœna visus est, ostendit debere his hominem esse contentum, Honores Reip. pater Sextius. Nos quoque aliquid ex his faciamus animosè: Simus inter exempla; quare deficimus, quare desperamus? quidquid fieri potuit, potest.* Nos quoque ex his aliquid faciamus animosè, vnde possint ex vngue leonem cognoscere, *simus inter exempla.* (S. Bonau. serm. 1. de comm. vnius martyris.) (Seneca epist. 98.)

Amplissime Domine, vis ex vngue leonem, ex vno actu incorruptæ iustitiæ nosse, quis vir fuerit Perebius Brabantiæ Cancellarius? ad hunc dum Lanones Mechlinienses, quorum lis iam dirimenda erat, perpinguem bouem misissent, vt eum ad postes domûs alligatum conspexit, manu suâ ipse funem incîdit, bouem abigi & amoliri iussit; quo vnico iustitiæ argumento, de tota viri integritate omnibus contestatum fuit. Vis & tu, te omnibus ciuibus, viris nobilibus, religiosis, prælatis, planè (vt iuramento confirmâsti) incorruptibilem præbere? Actum aliquem heroicum exerce, dulium vini, torqueum aureum, crumenam aureis refertam, dimitte, si vxor acceperit, regitte; & hoc vnico integritatis actu, vulgus verum & sincerum, de toto homine tulerit iudicium, *ex vngue leonem.*

Consultissime Domine Aduocate, numquid in-

ter tuos eminere, plurimum consuli, maximo æstimari desideras? Ac tum illum S. Elzeatij comitis illustrem imitare, qui mensæ assurrexit, vt causæ pupillorum patrocinaretur; nec nisi re confectâ recubuit, id satis est, vt tibi ac liberis auream fortunam conflâris, atque omnes, velut *ex vngue leonem* suspexerint. Tu mercator in lino, in lana, in panno, in pisce, in merce quacunque ex bonis iuste conquisitis ditescere satagis? At si complures ad te emptores, vndique confluere experis, actum vnum sinceritatis, pietatis, magnificum demonstra, quo hominem vacillantem ingenti summâ mutuâ fulcias, aduersa fortunâ deiectum subleues. Vos famuli, quâ ratione fidelitatis ac prompti obsequij, apud Dominos vestros certum testimonium obtinebitis? modum ac methodum ab homine Turcico intelliges: literas Solymannus Turcarum Imperator, fenestræ innitens lectitabat, cùm derepente turbine irruente è manu euolârunt, à victis dynastis curriculo per gradus concurritur; Ac Mahametes vir Prætorianus, præcipiti saltu se è fenestra deiecit, aliosq; se præuertit: quo vnico actu, & tractu, ita Imperatoris animum occupauit, vt primas regni effectus sit.

Iobst. l. 11c. Busy folit.

E contrario quoque, ex vno actu vitioso, ex vna grauiori noxa, ex vno enormi scelere, furtem, periurium, adulterium, totum hominem cognosces: Ille iudex nuper tale munus sibi oblatum admisit, *ex vngue leonem*; ille adolescens talem filiam corrupit, *ex vngue leonem*; ille deprehensus semel peierâsse, *ex vngue leonem*; ille cum aliena vxore liberiora: *ex vngue leonem*; ille propriæ vxori pugnum impegit, *ex vngue leonem*; sic ab vno membro distorto, contorto, totus homo strabo, cocles, claudus dicitur. Alexander à Callisthene, quo familiarissimè vtebatur, amicè monitus diuinos illi honores non competere, crudelissimo mortis genere eundem trucidauit, ex quo vnico infami & immani facinore, philosophus Romanus Alexandri barbariem, velut *ex vngue leonem* æstimandam proponit: *Hoc est*, inquit, *Alexandri crimen æternum, quod nulla virtus, nulla bellorum felicitas redimet: nam quoties quis dixerit, occidit Persarum multa millia, opponetur & Callisthenes: quoties dictum erit, occidit Darium, penes quem tum magnum regnum erat, opponetur & Callisthenes: quoties dictum erit, omnia Oceano tenus vicit, ipsum quoque tentauit nouis classibus, & imperium ex angulo Thraciæ vsque ad Orientis terminos protulit, dicetur, sed & Callisthenem occidit. Omnia licèt antiqua Ducum, Regumq; exempla transierit, ex his, quæ fecit, nihil tam magnum erit, quàm scelus Callisthenis.* Ita quisque penes se statuat, si vel vnum enormius crimen semel admiserit, hunc adolescentem, illum Mercatorem, causidicum, Senatorem, velut ex vngue leonem, cognosces: *nam quoties quis dixerit*: Adolescens ille perhumanus est, adolescens ille indolis benignæ est, opponetur: & fornicarius est, virginem violauit. *Quoties quis dixerit*, Mercator ille, ille causidicus Sacris interest quotidie, opponetur, & periurus est. *Quoties dictum erit*, Vir ille senatorius pupillos & orphanos tuetur, *opponetur*, & adulter est, alienam corrupit. Sit vir doctrinâ celeberrimus, prudentiâ in paucis eximius, corporis afflictatione singularis, charitate proximi insignis, si vno in tetro flagitio vel semel deprehensus, de fama, de integritate de probitate totius hominis actum, *ex vngue leonem nosti*: & hunc quoties conspexeris, siue orationi intentum, siue proximo iuuando distentum, occurret semper ... animo, & tale flagitium admisit.

Senec. quæst. nat. lib. 6. 21.

§. II.

Omnes sanctimoniâ vitæ illustres, ab insigniori aliquo facinore exorsi, velut EX VNGVE LEONES *dignoscendi sunt.*

EXpende sacros omnes omnium Sanctorum annales, inquit auctor religione, & eruditione insignis, liquidò deprehendes quemque ferè ab actu aliquo heroico, sanctioris vitæ exordium duxisse. Abrahamum vnica, qua de paterno affectu triumphauit victoria, qualem quantumque effecit, Iosephum vnica ab infami pellice fuga, quanta castimoniæ, ac integritatis laude per orbem cumulauit? Danielem vnica pro lege Dei inuicta constantia, quo non honoris apud Deum & homines euexit? Dauidem vnica, quam de Saule sumere poterat, vindicta remissa, in qualem vatem, & virum secundùm cor Dei erexit? Paulus Barry cit.

Quod si legis gratiæ exempla spectemus, innumera occurrent, vnum alterumue delibâsse sufficiet; Mulier illa in ciuitate peccatrix, dum *pia impudentia irruit importuna conuiuio, opportuna beneficio*, hoc vnico actu de se, de mundo, de carne ita triumphauit, vt è vestigio apud Christum gratiam inuenerit, & mutata sit in alteram: *Venit Maria & altera Maria, venit mulier, sed redit Maria.* Alexius adolescens genere ac opibus potens, patrem nactus Euphemianum senatorij ordinis, sponsam regij sanguinis iam ducturus, vnico eoque generosissimo repudij actu, cupidinem cum matre calcauit, vnde tantus post & in tantum sanctitatis prodigium euasit, quam vero illud generosum facinus extiterit, obseruatione dignum est, nullis Ecclesiæ fastis vllum Sanctum *generosum*, aut *generosam*, nisi hoc festo Alexij reperiri. *Nos quoque aliquid ex his faciamus animosè; simus inter exempla.* Aug. lib. 50. hom. 23. Chrysolog. Serm. 77.

Vos parentes compello, si Dominus vnicam ac charissimam prolem è sæculo in religiosam cellam, aut præmaturo fato in cœlos euocârit, affectu omni eam cum Abrahamo. Deo victimam vltro offerte; Beatam Michelinam æmulantes, quæ cùm impotenti affectu in filiolum vnicum ferretur, Deum rogauit, eum sibi praeriperet; quod vbi factum omnem suum exinde amorem, in Christum transtulit, & singularem sanctitatem consecuta est. Si cacodæmones, si praui socij insidias struant; ieiunium violandum, potu se ingurgitandum, Dei leges infringendas dictitent, vnico generoso actu semel euince, & in omnem vitam, omnemq; æternitatem triumphabis. Chronic. M. a. Nie enb. de Amore Iesu c. 5.

Est qui dies, menses, & annos trahit miseram animam, occulto scelere oppressam, semel cum Magdalena verecundiam vincat, & actu vnico, mutabitur in virum alterum. Si quis vestrûm graui iniuriâ lacessitus, inueterata dudum odia animo fouerit, hoc à se semel impetret, vt primus hostem salutet, mensæ adhibeat, in amplexum ruat, ex animo remittat. Hæc omnia Christianæ fortitudinis facinora, quibus diui Marci antecellit constantia, quam hîc paucis, pro instituto meo capoonam, vt ex *vngue leonem* dignoscere valeatis. Dum ipsa resurgentis Christi solemnitate, Alexandriæ ad a- Ribadin. in vita.

tam faceret, nefarij ac sacrilegi Ægyptij, laqueo ceruicibus iniecto, immaniter eum per celeberrima vrbis compita raptârunt, vt Martyr toto corpore laniatus, multo cruore manaret. Quid ad hanc tam barbaram lanienam Marcus? num crudelissimos carnifices calumnijs insectari. diris deuouere, toruum intueri? nihil horum: *sed pro tanto beneficio singulares Deo gratias agebat.* Satis dixi, *ex vngue leonem.* Quem pro iniurijs, gratitudinis actum, adeò superis placuisse cognouimus, vt è cælesti curiâ ad eum Angelus delapsus, nomen suum albo Sanctorum inscriptum monstrârit, & Christus ipse suo pugili apparens, magno fuerit solatio. Expende quæ in animum passio potentiùs prædominetur, quo vitio maximè exorbites, quæ praua consuetudo altissimas radices egit, quod caput omnium perturbationum sentias, atque in hæc, vires omnes, conatus omnes conuerte, capite præciso facilè cetera omnia eneruantur. Prostrato Goliatho, è vestigio omnes Philistini se in fugam dedêre: quemadmodum & Assurij, Holopherne truncato. Vbi illud gratissimum Epinicion obseruandum, quod puellæ Hierosolymitanæ Dauidi triumphanti accinuerunt: *Percussit Saul mille, & Dauid*

1.Reg.18. *decem millia* Dauid vnum occiderat Gigantem, vnde hæc amplificatio? Lyranus ad rem nostram ait,

2.paralip.2. *Vnam Gigantis occisionem tanti æstimandam, ac si decem millia occidisset* Hoc spectabat Rex Syriæ, Israëlitis bellum moturus, præcepit militibus suis, in neminem, nisi in solum Regem arma sua verterent, hunc omnes peterent, quo deiecto insigni victoriâ potiti sunt.

Haud aliter in spirituali pugna agendum est, in ducem ipsum collimandum, belli caput impetendum est. Quod Georgium Castriotam factitâsse legimus, quem ex rebus fortiter & præclarè gestis, Turcæ *Scanderbegum* hoc est, Alexandrum magnum appellârunt. Vitæ eius scriptor narrat eum hostilis exercitus ducem semper impetere consueuisse, asserendo *Caput semper primum incidendum; ceterum corpus eo sublato per se ruere: neque posse se vllum animal in vniuersa natura quod capite sublato viuat.* Omnium internorum hostium, qui animum exagitant, plerique vnum ceteris ferociorem, atque omnium caput in se quisque experitur: hic iracundiam alter inuidiam, alius auaritiam, ambitionem iste, ille libidinem sibi bellum mouere, & callidissimè impugnare non ignorat; nôstis, quid agendum sit? Virtibus & animis opus est, vt vno ictu immane illud caput præcidatur; quod ab homine maximè barbaro, Christiani discere non erubescant. Rem o-

Bzouij Annal.A.Chri. 1450. n.1. tom.17. pag.147. Bandellus.

mnem verbis Abrahami Bzouij Religiosissimi ac eruditissimi scriptoris, vobis proponam.

Cùm Mahometes 1453 expugnâsset Constantinopolim, cum æterna principum Christianorum infamia, fuit inter spolia huius magnificæ vrbis, inuenta Virgo quædam eximiæ pulchritudinis. Nomen ei erat Irene, quæ annum ætatis 17. agebat; eamque dux aliquis Mahometi donauit. Hic vt iuuenis lasciuiæ plenus, visâ virginis formâ, eam sibi asseruari iussit, donec belli turbas componeret. imperij rebus ordinatis, illam sibi adducendam curauit, atque ita ardenter amauit, vt nec dies nec noctes sine ea posset esse. Durauit hic amor triennium, adeò augescens; vt planè habenas Imperij laxans, negligeret Mahometes, curam eius Bassis committens. Vulgus rem ægrè ferre, quòd non tantùm imperium negligeretur, sed Bassæ etiam, iniurijs in populum desæuirent. Clamabant & Ianizzari, Imperatorem inutilem esse. Videbatur denique res, non murmur, sed potius seditio appellanda nihilo tamen magis quisque monere audebat, metuens crudelitatem hominis, qui venustate illius Grecæ ita dementatus erat, vt zelotypiâ flagraret, & citius imperio, quàm illi renuntiâsset. Interim cuncti in ipsum conspirare, flagitantes alium magis industrium Imperatorem; qui bona parta non tantùm conseruaret, sed etiam augeret, ambulante autem Mahomete quodam die in horto, accessit Mustapha vir magnanimus, cum Imperatore educatus; indicans, si liceat, se velle quid salutare exponere. Clementer à Mahomete exceptus, modestè ei exposuit conspirationes cunctorum; propterea quod triennio adhærens blanditijs fæminæ, remiserit omnino suum generosum animum. Cogitet, quàm peccet, cogitet gloriam maiorum tanto sanguine partam. *Vbi nunc, inquit, ardens illa cupiditas est Italiam subijciendi, & Romæ coronam accipiendi, tam occidentis, quàm orientis? non sic amplificatur imperium, sed præda relinquitur, si Ottomannus generis vestri author sic amoribus indulsisset, non haberes tu hodie superbum Græciæ imperium, nec ille Galatiam & Bithyniam subiugâsset Non etiam Orcanes, Lycaoniam, Phrygiam, Cariam, ad Hellespontum vsque, non Amurates, Syriam, Thraciam, Rasciam Bulgariam. Non se opponere ausus fuisset Baiazetes Tamerani. 400. millia Scythicorum, & 600. millia peditum ducenti. Omitto expeditiones Mahometis In Seruiam, VValachiam, Lydiam, Ciliciam. Omitto Amuratis, patris tui potentiam, qui tantopere Græcos contudit: domans Phocenses Bœotiam, Ætoliam, Atticam, Caramaniam, qui etiam Sigismundum Regem vicit. Burgundiæ Duce capto. & Vngariam infestans Hisne tu adiiceris aliquid Græculæ lenocinijs dementatus? an potius viribus exhaustis, eneruatâ militari fortitudine. maiestate per libidinem imminutâ, & domi intestinum, & foris externum bellum contra te exspectas? Græci ne tuo imperio obtemperabunt. si temporis agent Christianorum principes, non de tuo exitio cogitabunt? quid quod & Papa dicitur eos contra te excitare? quod si vires suas cum Persa, tuo capitali hoste, aut cum Soldano iungant. Expergiscere tandem ab hoc veterno, & ad ingenium tuum redi, Gloriam antenatorum, quam illi amplificato imperio nomini Othomanico pepererunt, aut reliquerunt, noli ampliùs deformare, sed potius illustrare, atque augere fortioribus factis perge. Postremò ne in malam partem accipias, quæso, quæ pro debito tibi officio, salutis causâ dixi.* His auditis, mirè tortus fuit Mahometis: hic veritate fidi serui Mustaphæ, illic venustate illius Grecæ *Mustapha, inquit, etsi irreuerenter mecum locutus es; tamen conseruabit te communis mecum educatio, & hactenus præstita fides. Ante solis per zodiacum circuitum, tibi & alijs demonstrabo, me posse mihi ipsi imperare. Da operam, vt cras omnes Bassæ, ducesq; copiarum mearum, sint in magna aula palatij mei.* Tunc abijt cum Irene sua, & blandissimum se illi, plus quàm aliàs vnquam commonstrauit: atque maioris etiam clementiæ ostendendæ causâ, postridie, cum ea prandere voluit; iussitque, vt post prandium se pretiosissimis suis vestimentis & ornamentis decoraret. Obedijt misella, nesciens funeris apparatum sui. Aula principibus completa; mirantibus singulis quid hoc sibi vellet, cùm tamdiu Imperator inclusus, in publicum non prodijsset; Ecce tibi Mahometes ingreditur, manu Græcam tenens, quæ præter exquisitissimum ornatum, naturâ quoque bellissimâ erat. Ipse tenens sinistrâ manu Græcam stetit in medio aulæ, reuerentiâ suorum vsitatâ exceptus: *Vos reprehenditis me* (inquit oculis in gyrum furenter conuersis) *quòd amore victus fuerim, At quis vestrûm si haberet tantam pulchritudinem* impe-

in potestate, tam in amore frigeret, vt non citius ter de ipsa cogitaret, quàm semel obliuisceretur? quisque mihi liberè suam sententiam dicat. Illi cuncti admirari, & stupescere; clamare, omni ratione excusendum, qui cum ipsa tempus consumeret. Tum barbarus ille: Nunc vobis notum faciam, inquit, nullâ re humenâ sic me capi posse, vt non sequar vestigie maiorum meorum; cùm gloriam Ottomanici nominis, adeò impressam animo meo habeam, vt nihil nisi sola mors, illam inde delere possit. Hoc ita dicto; vnâ mano comam Græcæ prehendens flauam, digitisque implicans; alterâ verò acinacem de latere suo educens, illi ictu vnico:

Virg. l. 11. Æneid. *Abstulit ense caput, truncumq; reliquit arenæ,*

cum horrendo spectantium tremore. His edlecit: *Videtis nunc, nam Imperator vester possit suis affectibus imperare, an non.* Atque ilico ingenti exercitu collecto, delicijs omnibus posthabitis, in campum processit. Si quis vestrûm Auditores nescio quibus amatorijs phyltris, & carnis vinculis adstrictus detinetur, hæc non lente dissoluat, sed ictu vnico disscindat, atque omnium perturbetionum caput exemplo Mahometis, generosè relecet; ancillam, pedissequam, cui consueuit, domo exturbet; quam conuenire solebat, vt pestem deuitet. Vos iuuenes, ac virgines, quos cælestis sponsus interno impulsu ad se trahit, vnico glorioso saltu, è carnis delicijs è mundi illecebris, ad Religiosum claustrum transilire. Quisque denique in se descendat, expendatque, quid perfectionem, sanctitatem, salutem suam remoretur; quod præcipuum vitium prædominetur, illudque sibi ex consilio Cassiani impugnandum statuat, qui in collatione Serapionis Abbatis, coll 5. c. 4. *Ita*, inquit, *nobis aduersùs hæc arripienda sunt prælia, vt vnusquisque vitium, quo maximè infestatur, explorans, aduersùs illud arripiat principale certamen.*

Cassian. coll. 5. c. 4.

Nec timendum, dum contra vnum decertas, alios in te hostes insurrecturos, vt alibi docet idem Cassianus; sed fit, quemadmodum Cicero pro Cluentio laudat in bello rectè decimationem reorum militum institui, vt vnius supplicio, ceteri terreantur: statuerunt maiores nostri, vt si à multis esset flagitium rei militaris admissum, sortitione in quosdam animaduerteretur; vt metus videlicet ad omnes, pœna ad paucos perueniret. Vt in ighnotrophio, seu piscium viuario fieri videmus, vbi pisces confertim ad escam accurrunt; at vbi vnum hamo arreptum conspexerint, ilico omnes diffugiunt. In vnum itaque, quo ceteri coërceantur, inuigilandum & animaduertendum est: Rege Apum capto, ceterarum agmen subiecisti. Ad hoc viri Ascetici varias praxes, & methodos suggerunt, illudque comprimis efficax SS. Patriarcha Ignatius suis assignauit: vt in libello quot diebus, quis notet, quoties in illud vitium, quod impugnat, aut consuetudinem, quam extirpare contendit, lapsus sit, ac deinde diem diei, hebdomadam hebdomadæ, mensem mensi conferendo, arbitrariâ sibi pœnâ, aut afflictatione corporis, siquidem emendationem non perceperit, inflictâ. D. Claudius Labortlotte Chiliarcha sub Rege Hispaniarum in Belgio, cùm statuisset inueteratam iurandi, ac blasphemandi consuetudinem generosè superare, consilio viri Religiosi, qui ei à confessionibus erat, hoc medium auidè arripuit: vt, quoties ei iuramentum, aut verbum blasphemum excideret, nodum aureum vesti detractum, pauperi erogaret. Quâ praxi inueteratam illam consuetudinem triumphauit.

Cassian. coll. 5. c. 14.

Praxis præcipuum aliquod vitium superandi.

Teylinges. Paradys. l. 1. c. 16.

D. Smelsingh summus prætor Transysulanus, iam temulentus à fratre suo Germano, calumniâ quâpiam lacessitus, totus in furias actus, eundem confodit. Posterâ luce sibi redditus, vt facinus cognouit, ita ebrietatem auersatus est, vt hanc sibi pœnam irrogârit: exinde in omni vita vel vinum vel ceruisiam nunquam delibaret, quod constanter ad mortem vsque seruauit. Ibid.

Vir magnæ prudentiæ ac sagacitatis nauem Gaudâ aliò profecturus conscenderat: cùm paululum prouectus, nautam interrogat, cuias esset? respondit ille se Flandrum: id, inquit alter, miror, te Flandrum esse, nec iurare, ac nomê Domini temerè vsurpare. Ad hanc peregrinam obiectionem reposuit nauta: cùm primùm in Hollendia versarer, iurabam, ac peierabam strenuè præ omnibus coætaneis meis; at sæpe sæpius correptus, etiam à vulgo, qui ex lingua mea, & iurandi consuetudine me Flandrum manifestè affirmabant, ita me suppuduit, vt firmiter in animum induxerim: tam diu sola frigida sitim restinguere, dum malum illud radicitus extirpâssem.

Nider. lib. 4. formic. c. 3. refert de quodam nobili, qui cùm à teneris iurandi consuetudinem, aliosque lacessendi, imbibisset, id vitij in senio grauissimè execrari cæpit, sibique hanc mulctam statuit, eo die carnibus abstineret, quo relapsus foret: voluitque à famulis commoneri; idque tam tenaciter obseruabat, vt & in mensa Principis non infringeret, atque ita tandem de vitio & dæmone triumphauit.

Quod de iurandi consuetudine, hoc & de omni prano habitu, & vitio inueterato sentiendum est. Vnde Christienè gentilis Senece nos monet: *Videamus, quid sit, quod nos maximè concitat. Alium verborum, alium rerum contumelia mouent, hic vult nobilitati suæ, hic formæ suæ parci; ille elegantissimus haberi cupit, ille doctissimus; Hic superbiæ impatiens est; hic contumeliæ; ille seruos non putat dignos, quibus irascatur; Hic intrà domum sæuus est, foris mitis: ille rogari iniuriam indicat, hic non rogari contumeliam. Non omnes ab eadem parte feriuntur. Scire itaque oportet quid in te imbecillum sit, vt id maximè protegas*, id maximè impugnes, id sensim extirpes, & exsuperes. Vir prouectioris ætatis, ad Religionem animum adiecerat, nec quidquam in disciplina monastica se molestiæ vereri dictitabat, modo indies super mensam 5. pocule pro refectione sua sumere posset: quoniam vsu longo, liberaliori potationi assueuerat. Prælatus id illi indulgendum putauit; sic tamen, vt sensim sine sensu ab hac mensura eum reuocaret, indies tres, quatuorue cerei guttas, in propriam illi amphoram, dum vacua erat, stillari mandârat. Factumque anni vix reuoluti spatio, amphoram hanc non plus ceruisiæ continere quàm mensuram ceteris communem, Tirone interim huius strategematis prorsus ignaro. Quod vt tandem illi indicatum est, Prælati industriam collaudauit, & de victoria lætus, ceteris sese conformauit.

Senec. l. 3. de ira, c. 10.

Teylinges. Paradys. l. 1. c. 16.

Alij sibi aciculâ, aut acûs punctura, sanguinis sibi guttam eliciunt, aut ardentis cerei stillas in viuam carnem decidere permittunt, si in id vitij impegerint. Altera praxis: breue tibi temporis spatium statue, quo firmiter proponis certum vitium deuitare, hanc virtutem exercere, occasionem declinare. Amore amantissimi Iesu, *hâc horâ* exequar alacriter, quæ obedientia imposuit, vel patienter omnia tolerabo, oculos à tali spectaculo auertam,

silen-

silentium seruabo, ne illud mihi, quod Petro exprobretur: sic non potuisti *vnâ horâ* vigilare mecum, aliquid tolerare, silere? clamando ad Dominum cum Iudith, insigni Heroina.

Iudith. 13.

Domine Deus confirma me in HAC HORA. Idem in exercitio virtutum valet, atque vt ad propositum reuertamur, vna, eaque præcipua spectanda. Moris est in omni bene ordinata Republica, si qui opifices admittendi sint, prius artis suæ specimen per actum aliquem Magistralem, *een meester stuck*, exercere consueuerunt: nec quis in scientiarum palæstra ad Licentiatûs, seu Doctoratûs lauream admittitur, quin prius Doctrinæ suæ specimen per actum aliquem Magistralem dederit; ex quo solo & vnico, da viri eruditione & capacitate decernunt. Nôsse vis, qualis, quantusque vir Franciscus Xauerius

Tursell. in vita.

extiterit? Ex vnico actu Magistrali, illum totum cognoscite, dum Romæ in nosoconio deseruiret, vt naturæ, ac stomachi, ad ægri curam nauseantis imbecillitatem vindicaret, manantem copiosè ex fœtidissimo vlcere saniem, labris exsuxit. Eo quisquis perfectionis eniti voluerit, primum illud, quod naturam maxime aduersari senserit, velut vno haustu resorbeat.

Hist. Soc. l. 3. n. 104.

Xauerio in Indias socium P. Ioannem Fernandez nemo nôsset, nisi vnus illum Magistralis actus, ipsis etiam Barbaris, velut cælo delapsum proposuisset: Etenim dum fortè concionanti, Iaponum aliquis in faciem exspuit; ille renidenti ore, omnem iniuriam cum sputo absterfit. Quo singulari modestiæ exemplo, barbari non modò latentem viri sanctitatem venerati, sed & eam, quam tradebat diuinæ fidei veritatem amplexati sunt. Nos leui iniuriâ perstricti, asperiori verbo lacessiti, excandescimus; exigua quidem res esset, in his se superare; sed ex minutis hisce, sæpe apud viros vitæ sanctioris peritos de magna & solita, quam continet, perfectionis mole iudicatur.

Ioseph de bello Iud. l. 6.

In vestibulo templi Salomonici, efficta vitis, botris hinc inde dependentibus, quorum quisque acinus mensuram humanæ staturæ exsuperabat, vnde viri fabricæ periti, assecuti sunt, quantâ secundum symmetriæ proportionem, magnitudine, ipsa moles templi Hierosolymitani exstruenda foret. Superior Religiosus ex vnico eminenti Tyronis actu, quo prædominantem in se passionem deuincit, rectè velut ex acino coniecturam fecerit, quantum ædificium spirituale superexstruendum sit.

Crantzius de rebus Saxon. l. 3. c. 7. circa an. 1250.

Adolphus Holsatiæ Comes vir orbi spectabilis, in Minorum Fratrum cœtum adlectus etiamnum tiro, vno actu specimen dedit, quantus in Religione futurus esset. Fortè mendicatum exierat, & poculum lactis in stipem erogatum circumgestabat; cùm illi in phaleratis equis, nobilium comitante caterua, occurrêre filij: hic pudore suffundi, & humanum quid pati se persentiscens, vt verecundiam expugnaret, lactis poculo totum corpus perfudit, factumque exinde est, vt mendicare non erubesceret, deque potentissimo hoste excellentiæ propriæ existimatione, triumphârit. Est quem passim in excelsis diuini obsequij Exercitijs, laudis gloria titillat, hic simul & semel, hoc, vel simili heroico actu omnem vanitatem euentilet, quo Ioannes Friderici Ducis Albani filius se superauit: qui cùm grandi

Chron. Prædic. Lyræus de imitat. Chri. pag. 139.

tactus pietate, in FF. Prædicatorum institutis viuere decreuisset, ac de more sordidis culinæ ministerijs exerceretur, inuisentem se parentem, eadem in veste, quâ coquo inseruiebat, constans animi ac frontis, filius excepit; vel hoc ipso habitu testatus, se nouum hominem induisse. Hinc illud aureum B. Petri Damiani monitum:

B. Pet. Damian. tract. 13. c. 20. 5

Teneri Nouitius sæpè maiora, vt, quæ minora sunt, reddantur eorum collatione facilia; quemadmodum qui in scopum collimat, sagittam altiùs effert, vt mole suâ in via decidens, tandem scopum attingat: idemque in tormentis bellicis vsu venit. Tum traditam à se doctrinam multis exemplis probat; v.g. Tepidam & turbidam bibat, vt frigidâ sit contentus: cantabritium panem edat, ne respuat communem: in pauimento dormiat, vt illicento sufficiat. Ac tandem concludit,

Damian. cit.

Quisquis ergò vult facile sibi cuiusque laboris Exercitium reddere, aggrediatur intrepidus altiora tentare. Quisque penes se expendat, quem animi motum in se ferociorem experiatur, eumque semel subdat, ac debellet. 1. Reg. 15. mandat Deus per Samuelem Prophetam, vt Saul ipso facto perderet Agag Regem Amalec, non parceret, viris aut fœminis, nec pueris, nec lactentibus, nec armentis, nec pecoribus; & referunt sacri Annales:

1. Reg. 11.

Pepercit Saul, & populus eius Agag, & optimis gregibus ouium, & armentorum, & vestibus & arietibus, & vniuersis quæ pulchra erant, nec voluerunt disperdere ea; quidquid verò vile fuit, & reprobum, hoc demoliti sunt. Istud verò magis detestandum, leuiora, quæ animum infestant, exili ac puerili mortificatione quandoque debellari; sed potentiores hostes, passiones prædominantes aggredi, detrectamus. His ergo vt consulatur duo oculos collimandos in id quod pretiosissimum, & affectus nostros sibi potentius deuincit. Hinc Samuel statim accessit Saulem, & eum obiurgans ex Dei mandato, iussit coram se adduci Agag, Regem Amalec. *Et oblatus est ei Agag pinguissimus & tremens & in frusta concidit eum Samuel coram Domino.* Fecitque de eo sacrificium Deo. Expende, quis vester Agag, qui immolandus sit. Agag iste, tuæ arrogantiæ & superbiæ: istius iracundiæ & vindictæ: Alterius libidinis ac luxuriæ: huius tenacitatis & auaritiæ, &c. Contra has belluas forti impetu, omni nisu semel generosè decertandum:

Seneca l. de breuit. vitæ c. 10.

Solebat dicere Fabianus contra affectus, non impetu, sed subtilitate pugnandum, nec minutis vulneribus, sed incursu auertendam aciem. Ita viri sancti, dum zelo Dei accensi, tum spiritu diuino in illos irruente sæuiebant in carnem suam vt latentem intus hostem occiderent, actusque maximè heroicos exercebant, admiratione sæpe digniores quàm imitatione. Ad hos vt & nos inflammâret S. P. Ignatius hoc documentum scripto nobis reliquit, in Epistola, quam dedit anno 1547 3. Martij ad Patres nostros Lusitanos, excitans eos ad studium perfectionis: *Rarum aliquod, & eximium facinus, ex viuido, sanctoq; feruore profectum, sæ centum vulgaribus, minutisque, antecellit* (seu vt est in Hispanico) *plus valet vnus actus intensus, quam mille remissi, & debiles: ad quem enim virtutis gradum multis annis piger non potest adrepere, exiguo temporis intercapedine, diligens mirabiliter volat.* Talium è numero fuit feruentissima illa Maria Bonauentura, quæ vnicâ meditatione, & concepto quod in omnem vitam seruauit, virtutis, ac perfectionis proposito, omnino sancta euasit, vt iam videbimus Maria Bonauentura Romæ Monialis, in Monasterio S. Franciscæ Romanæ, Ordinis S. Benedicti: Nobilibus

Lancic. de præs. spirit. 6. c. 3. §.

hæc orta parentibus anno 1626 insigni specie corporis, & raro ingenij acumine ac iudicio prædita: Astrorum cognitione, & scribendorum Italicè versuum peritiâ pollens, & ob generositatem animi, ac morum suauitatem, cum eximia prudentia coniunctam, omnibus valde chara; sed

spiri-

spiritualibus rebus, ac personis parum addicta, ne dicam ab ijs abhorrens: & amœnis conuersationibus cum domesticis, & sæcularibus plus æquo dedita. Hæc cùm casu mihi, inquit P. Lancicius (vir in tractandis animis Religiosis versatissimus, & diuinis prodigijs à morte clarus) quem aliàs fugiebat, confiteri cœpisset, videremque in eamdolem ad præclara quæque aptissimam, suasi Mariæ, vt alijs Monialibus, quibus Exercitia spiritualia tradebam, se iungeret: restitit initio, & cum cachinno reiecit. Tandem inducta, in apertum cum natura, ac dæmone certamen descendit, & ipso mensis Martij initio anno 1626. Exercitia inchoauit. Atque vt ea vno actu, velut *ex vngue leonem* cognoscas,

Mirabilis Conuersio per vnam meditationem diligenter & feruenter factam.

primo die, cùm per horas aliquot, summâ mentis attentione, in prima meditatione fundamentum, ac finem, ad quem creata erat, & mediorum sibi diuinitus concessorum, & à se neglectorum multitudinem rumináſſet, tanto derepente lumine, & feruore se repletam sensit, vt generosissimè statuerit, perfectissimam vitæ rationem, ab anteacta planè diuersam amplecti. Ac stabiliuâ coram Deo hâc resolutione, illo ipso die, hunc animi sensum mihi aperuit, his verbis: *Pater non oportet ampliùs iocari cum Deo, agnoui, quid à me velit, quid nolit, volo tota esse Dei, & toto viribus niti conari, vt fiue intra euadam sancta, non qualiscumque, sed magna, & cæt.* Inde se in cubile suum recipiens, hanc sui oblationem scripsit Italicè, post mortem primùm repertam: *Ego Maria Bonauentura serua indignissima Crucifixi, conuicta tandem à diuina gratia, in conspectu SS. Trinitatis, B. Virginis meæ matris, S. Francisci, & S. Mariæ Magdalenæ peculiaris Aduocatæ, & totius curiæ cœlestis, propono tibi, & offero Iesu sponse animæ meæ, à me infinities offensæ numquam ampliùs tradendi affectum meum vlli creaturæ extra Deum, vbi agnouero inter cedere offensam, & tui seruitij remoram. quod propono & desidero obire, cum maximo quo potero, feruore, adiutâ diuinâ gratiâ tuâ, sine qua cognosco me ne quidem vnam cogitationem posse dirigere ad cælum. Et hanc oblationem, & propositum quod facio, auellendi me ab omnibus, quæ me possunt à tuo sancto elongare obsequio, tam libenter facio. vt si post mea obsequia totâ vitâ impensa tibi, volueris me detrudere ad infernum, ero contentissima, dummodo in me tua sancta voluntas adimpleatur. Quocirca hanc meam scripturam, mea propria manu. tibi dono & consigno Iesu Creator. & animæ meæ Redemptor, eamq; in tuo sanctissimo latere depono: rogans per pretiosissima merita sanguinis tui, vt mihi condones omnia peccata mea, nec permittas dilecte Deus meus, te vnquam à me ampliùs offendi, cùm ampliùs non sim mea. sed tota tua. Amen.*

Quo verò fructu per decem dies in hisce spiritualibus exercitijs perrexerit, ex effectu & mirabili eius conuersione parebit.

Proposita hæc fecit, & ad amussim seruauit.

Primum. Sectandi summam animæ puritatem. 1. Purgando à præteritis, & omne veniale imposterum detestando, ac deuitando, adeò vt Lancicius testetur, eam à deliberatis venialibus omnino immunem fuisse. 2. Etiam abstinendo à peccatis materialibus: hoc est à rebus, quæ in se malæ videntur, sed formalem culpam adiunctam non habent, dum fiunt ex primi motus impulsu, sine aduertentia, & vsu liberi arbitrij. 3. Attendendo passionibus naturalibus, vt non tantùm ad culpam non pertraherent, sed neque quietem animi perturbarent. 4. Satisfaciendo etiam pro omni reatu peccati vnquam admissi. 5. Vitando omnes

Lancic. tom. 2. pag. 512.

res in se non malas, sed minùs rationi ac decentiæ congruentes.

Secundum Prop. Omnes internas & externas actiones facere modo perfectissimo possibili, adæquatè, & planè iuxta lumen sibi diuinitus concessum: habendo pro Idea & exemplari non tantùm sanctos eximios, sed ipsum Deum hominem.

Tertium Prop. Amare crucem in omnibus ac per omnia, cum desiderio patiendi plurima pro Deo, & omnem possibilem amaritudinem, sine vlla excusatione, sed animo libenti, absque vlla mercede, aut præmio gloriæ proposito, vt cito ad magnam sanctitatem peruenire possim, &c.

Hæc ita constanter ac feruenter seruauit, vt nullam inspirationem diuinam respuerit, aut distulerit. Atque hoc ipso tempore exercitiorum, ita se immutatam sensit, vt prorsus omnes inordinatæ affectiones (multorum annorum consuetudine in ea roboratæ) ea animo excesserint, idque tam perfectè, vt vehementissimè displicerent res, quæ priùs in delicijs fuerant.

Numquam postea de vlla re questa: nullo vnquam casu perturbata: numquam vel minimam temporis partem otiosè transegit: numquam vllius dicta vel facta verbo, aut mente etiam interius perstrinxit. A colloquijs cum sæcularibus se totam subduxit, ne viros etiam illustres admittendo, quorum præsentia olim delectabatur. Quidquid in cella pretiosum aut affectui gratum, eliminauit.

His insuper donis, ac gratijs diuinis cumulata fuit: nullum vnquam in oratione tædium, sed gustum perpetuum habebat, vt per multas in dies horas continuas iam se orationi daret, quæ antea ne facto ad horæ dimidium assistere volebat, eosque sacerdotes deuitabat, quæ dimidiam in sacrificio horam excederent. Quotidie bis per longum temporis spatium in se acriter flagellis sæuiebat. Ad infima culinæ ministeria se abijciebat. Cùm quâdam vice, cuidam abiectæ Monasterij ancillæ deseruiret, quæ manus vlcerosas, & fœdâ scabie infectas habebat, petijt à me (inquit Lancicius) vt sibi liceret, S. Catharinæ Senensis, & S. Xauerij exemplo, fœtidam saniem ex vlcerosis manibus exsugere: quod acceptâ à me facultate, ita dextrè fecit, vt ne testem ipsam ægram haberet: dum enim ab infirmæ manibus (vti quotidie solebat) medica quædam herbarum folia, purulento sanguine, & tabo imbuta auulsisset, vt recentia apponeret, illa solo Deo teste, tanquam dulciora super mel & fauum auidissimè exsuxit.

His passibus currentem in stadio virtutum, seu potius volantem, cùm iam cœlo maturam videret Deus, pleuritida, alijsque acutissimis doloribus, quos obniaè sub initium morbi experierat, per 14. dies eam comprobauit: quos acerrimos vltimis vitæ suæ horis patiebatur, vt difficillima multarum horarum agonia indicabat: cumque meruerem ei morienti assidens, ne quid humanum ex doloris vehementia passa esset, ideoque suaderem, si quid occurrisset, confessione expiaret: illa sincerè mihi respondit, se omnes illas morborum, & agoniæ acerbitates, sine vllo impatientiæ næuo, & absque vlla animi perturbatione, imò magna cum lætitia interna, & desiderio plura patiendi, toleràsse. Iamque in has voces sæpius erumpente: *Cupio dissolui, & esse cum Christo, O ampliùs Domine! O ampliùs! O di-* Lancic. pag. 514.

leſte mi! quando te videbo ? Sacerdos ſæcularis forte præſens, cui Bonauenturæ virtus adeo perſpecta non erat, metuens hæc ab ea dici, ex deſiderio, vt pœnæ ac dolores abbreuiarentur: ſuper ea re, à me rogata, reſpondit ſe paratam ad tolerandas inferni pœnas æternas, ſi id Deo placeret; ſed cum ſciret, perfectiùs ſe in cælis Deum glorificaturam, hac ſolum de cauſa, ſe ad cæli domicilium anhelare.

Cùm rogaretur ab aliqua, vt ſe Domino poſt mortem in cælo commendaret, illa modeſtè quidem, ſed confidenter promittebat, tanquam de ſalute ſecura, & hac occaſione dixit, ſe poſt mortem, vnam è Monialibus poſt ſe tracturam, non tamen indicans, quæ eſſet. Dum ecce quinto decimo poſt mortem die, Flauia Domitilla, quam deſignârat, moritur: cui Bonauentura promiſerat id petenti, vt à ſua morte, ipſi veram peccatorum contritionem (quemadmodum Catharina Senenſis B. Raymundo) impetraret: & eo ipſo die quo Maria Bonauentura obijt, nil adhuc Flauia Domitilla ſciens de eius morte, tam vehementem repente dolorem de peccatis commiſſis in ſe ſenſit, vt præ contritionis vehementia, in ſpaſmum inciderit, & ſe morituram putarit. Hæc aliaque fuſiùs Lancicius proſequitur. Vnum illud pro concluſione dixiſſe ſufficiat, omnem hanc repentinam, & planè diuinam metamorphoſim, ex vno feruentiſſimæ voluntatis actu, ex vna meditatione, in qua tantum charitatis incendium exarſit, ortum habuiſſe: Atque inde ad ſummæ perfectionis ac ſanctitatis apicem breui peruolaſſe; vt de ea illud melliflui Doctoris iure vſurparim: *Qui amat ardentiùs, volat velociùs, & citiùs peruenit; peruenient non dico repulſionem, ſed nec cunctationem patitur: ſine mora aperitur ei tanquam domeſtica, tanquam chariſſima, tanquam ſpecialiter dilecta, & ſingulariter grata.* S. Bernard. ſerm. 23. in cant.

Supereſt nunc Auditores, vt & vos actu aliquo heroico, ſeu interno mentis feruentiſſimo, ſeu externo, ad capitale vitium debellandum potentiſſimo vtanimi, quo velut *ex vngue leonem* dignoſcere valeamus.

FESTVM SANCTI IACOBI MINORIS.

Si bona suscepimus de manu Domini, mala quare non suscipiamus?
Iob. c. 2. v. 10.

Acceptumque refert Domino.

ARGVMENTVM.

Fidelitas canum, omnium scriptorum testimonio, & quotidiano, ad oculum, patet experimento; suis quippe Dominis, non eo dumtaxat tempore, quo pingui offa refecti; verùm etiam, dum plagis excepti fuste duriùs percussi, fideles sunt, & quod mireris, ipsum quo durissimè vapularunt, per medias aquas baculum auidè conquirent acceptumque Domino referent; paratos quoddammodo, ad noua se sistentes verbera. Laudabilem hanc in bruto animante fidelitatem, & erga Dominum constantem beneuolentiam, Apostolus noster, fullonis baculo dirè exceptus, immane quantum hodierna die exsuperauit. Vbi arcanum illud quod multos etiam viros pios exagitat, pandam mysterium. *Vt quid via impiorum prosperetur*, ac tantis, tamque horrendis aduersitatis procellis, Amici Dei, etiam cognatione, & sanguine propinqui (quos inter Iacobus proximus) iactentur? Cuius non aliam à summis Ecclesiæ doctoribus, causam afferri comperio, quam, quod ipsa cruciatus, calamitatis, paupertatis, infirmitatis exercitamenta, sint certissima diuinæ erga nos beneuolentiæ testimonia; idque vel ex eo manifestum est, quòd omnes sibi prædilectos discipulos, quoque in terris nihil charius habuit, sanctissimam suam Matrem, tam dirè & acerbè permiserit excruciati. Ierem. 12

§. I. *Quare via impiorum prosperatur?* Ierem. 12.
§. II. *Quem diligit Dominus, castigat*. Heb. 12.
§. III. *Quinam aduersitates, & cruciatus omnes, ab amica Dei manu exceperint, & maximi beneficij loco habuerint?*

FESTVM SANCTI IACOBI MINORIS.

Si bona suscepimus de manu Domini, mala quare non suscipiamus? Iob. 2. v. 10.

CEleberrimus ille veterum Sapientum Cato, *cum gloria*, inquit Hieronymus, *neque profuit aliquus laudando, nec vituperando quiquam nocuit*, hic cùm videret in pharsalica pugna Pompeium, cum exercitu non tam militum, quàm Senatorum Patriciorum, Equitum, Nobiliumque fœde prostratum: & lasciuientem tantisper inciuili sanguine Tyrannum, non satis sui compos exclamauit: *In rebus diuinis, multum esse caliginis*. Istud enim verò summus ille philosophus, omni suâ prudentiâ assequi nequibat, Pompeium, probitate, constantiâ, temperantiâ, omnique virtutum genere verè *magnum*, diuino numine sic disponente, cum suis tam acerbo casu conflictari; Impijssimum verò tyrannum, gloriâ elatum, victoriâ cumulatum prospero rerum omnium successu præferociter dominantem.

S. Hieron. tom. 6. comment. in Osea proœm. l. 2.

Hoc arcanum atque immensam diuinæ prouidentiæ abyssum dum non capit Propheta Regius, attonito, stupentique similis profatur: *Nimis profunda facta sunt cogitationes tuæ*; in quæ verba S. Augustinus: *Reuera fratres mei, nullum mare tam profundum est, quàm cogitatio Dei, vt mali floreant, & boni laborent; nihil tam profundum, nihil tam altum, vbi naufragat omnis infidelium ista alto, in isto profundo.* Hoc profundum ingressus, hoc multum iactatus & alto, sacer vates Ieremias, mentis suæ oculos per sæculum illud nequam circumferens, impios omni rerum humanarum abundantiâ affluentes, gestientes, epulantes, choros ducentes, probis ac pijs insultantes; Ipsos autem filios Dei pauperes, miseros, afflictos, oppressos secum tacitus considerabat, ac tandem commiseratione suorum abreptus, in has querelas erupit: *iustus quidem tu es Domine, si disputem tecum; Veruntamen iusta loquar ad te?*

August. in psal. 91. v. 6.

Ierem. 12.

§. I.

Quare via impiorum prosperatur?

QVare sceleratis omnia secundo, iustis vero omnia aduerso flamine & flumine procedunt? Amici & filij Dei paupertie ac miserijs obruuntur? isti altissimâ pace perfruuntur: hi cum acerbissimis hostibus assiduo conflictantur? Hoc altum ipsum quoque Dauidem tantum non inuoluit, dum Zelo quodam succensus, sensum animi sui exponit, dicens: *mei autem pæne moti sunt pedes, pæne effusi sunt gressus mei: quia Zelaui super iniquos pacem peccatorum videns* Nutare propè modum ac vacillare cepit, cum diuinæ rationes adhuc essent in occulto, altaque nocte tum inquiebat: *Zelaui* id est interprete Augustino, *attendi peccatores, vidi illos habere pacem: temporalem, fluxam, caducam, atque terrenam; sed talem, qualem & à Deo ego desiderabam. Vidi illos habere, qui non seruiebant Deo, quod ego desiderabam, vt seruirem Deo; & dixi: ergo sine causa iustificaui cor meum? quando seruio Deo & ista non habeo, non seruiunt illi, & hi abundant. Vbi est merces bona vitæ meæ? Vbi est præmium seruitutis meæ? bene viuo, & egeo, & iniquus abundat.* Hæc omnia ex animo, & calamo suo fudit Propheta, antequam *accederet ad cor altum*, ad secretiora Dei consilia, quæ quia nos latent, alios atque alios inuoluunt, & iactant æstus cogitationum. Hinc quotidianæ etiamnum hominum piorum, ac maximè proborum queremoniæ: *quare via impiorum prosperatur?* quare Turca alta pace, terra sancta potitur? quare Sueci, Angli, Hollandi victoriâ elati, euersis aris, ac templis, de Christianis triumphant? quare hostes Dei & Ecclesiæ corpore valentes, honore & potentiâ præstantes; Iusti autem & prædilecti, morbis pressutis, iacturâ bonorum, liberorum, & quadam veluti aduersitatis grandine in corpore & animo impetuntur? In hoc profundo, ne quis vestrum forte naufragium faciat, subijciam opportunas similitudines, quibus ea veritas, quæ hactenus in caligine fuerat, emergat, atque elucescat

psal. 72.

August. in psal. 72.

Vetus discipulorum in scholis, & ciuium in Vrbibus querela est, alios plus alijs exagitari; his plurimum indulgeri nihil illis; coruos dimitti, censuris columbas vexari. Non rite hoc fieri, ciuibus æquali iure viuendum esse videri; cum tamen immorigeri, contumaces, ac refractarij, plus plerumque fauoris obtineant, & præmij, quam optimus quisque. Non pauci hac de re conquesti sunt, & quidam sanctissimi viri; *Quare* inquit Iobus, *impij viuunt, sublevati sunt, confortatique diuitijs?* Propheta Habucuc propemodum expostulat hoc modo: *quare respicis contemptores, & taces conculcante impio iustiorem se?* frustra virtutem colimus, si nequitia virtute sit potentior, si amplioribus præmijs ornetur vitium quam virtus; quisquis es, oculos in orbem emitte, & videbis eos hic illic emori, à quorum incolumitate, plurimorum salus versabatur; eos porro superstites viuere, quos nunquam melius nasci fuisset: cernes sanos ac validos rapere, ac latrocinari; eos qui neminem lædunt, misere conflictari morbis: non paucos improbissimorum emergere vi, vel fraude ad dignitatum apices; honestissimum quemque simpliciter gradientem, cum dura egestate luctari. Quis hæc satis miretur? quis non etiam indignetur, passim hostes Dei & Ecclesiæ cristas attollere, dominari, pios, probos, iustos; animas Deo charas, angustiari opprimi, excarnificari?

Iob. 21. 7.

Habacuc. c. 1. 13.

Ipse Augustinus, *nescimus* inquit *quo iudicio Dei*,

Aug. l. 20. de ciuit. c. 2.

bonus

bonus ille pauper, malus ille sit diues. In vinculis gemit Ioannes Baptista, Herodes inter delicias tripudiat. Lazarus famæ moritur, Epulo Lazari carnifex in purpura quot diebus splendidè epulatur. Philippus & Iacobus ceterique discipuli, inpressura sunt; quid ad hæc Deus tandem dormitat, an dissimulat? qui omnes capitis pilos, omnes aëris passerculos, omnia arboris folia habet numerata, nec vllum ipso non annuente in terram cadit; has ne tot iniurias spectare potest & tolerare? *Quomodo scit Deus, & si est scientia in excelso?* Hic ille scopulus est, tot male trepidantium infamis, Psaltes Regius huic mysterio totus intentus: *Existimabam*, inquit, *vt cognoscerem*, hoc labor est ante me. *Magnum hoc cognoscere labor est ante me. Quomodo cognoscam, & iustum Deum esse, & res humanas nosse, & peruersis bene esse, & iis male aliquando esse? quomodo sit iustum, suscepi cognoscere, & labor est ante me. Quousque labor? donec intrem in sanctuarium Dei, & intelligam in nouissima eorum. Intra ergo in sanctuarium Dei, anima fidelis: intra in sanctuarium Dei anima pia, tunc non displicet Deus in malo tuo. Intrans fide in sanctuarium Dei credendo, discis intelligendo Veniens nouissima, quando nullo bono erit malis, nullo malo erit bonis:* qua cogitatione solâ, ac solidâ, subtilissimus Doctor, hoc sese mari turbido expedivit.

Psalm. 72.

Augustin. Serm. 33. de temp.

E purpuratorum patrum senatu, B. Petrus Damianus: *Medici corporum quos desperant, ad percipienda posium quæ, petierint alimenta, relaxant; at quos erigendos esse coniiciunt, cuncta eis noxia delectationis edulia mirascere interdicunt: antidota insuper, & amara propinant, vt per amaritudinem haustam, ad incolumitatis dulcedinem conualescant. Quid ergo mirum si medicus animarum omnipotens Deus, & quos perpetua morti ternit obnoxios, viuere delectabiliter sinat: & quos ad vitam eligit, sub districta seueritate sua lege constringat.* Vbi de ægro conclamatum est, indulget ei medicus omnia: si ostrea, Melopepones appetat, expleat appetitum suum; si generosa massica, aut falerna, si frigidam postulet, affectatur, impleat se, & ingurgitet, quantum voluerit; atque ita inquit Hieronymus, *Medicus si cessauerit curare, desperat*. Ast si infirmitas curabilis sit, si spes salutis affulget, amaræ potiones, catapotia, quæ viscera, totumque hominem acutis doloribus excruciant adhibentur, insuper & sectiones, & vsticatoria, & vstiones infliguntur. An ille Medicus non amat? An illa Mater, quæ hunc amarum potum filio propinat, non diligit?

Damian. 1. epist. 6.

Hieron. E-pist. 33. ad Castrutium.

Altera similitudo, huic argumento peropportuna, à bruto animante, à ferocienti, & lasciuienti tauro petitur, qui vbi pinguis, obesus, distentus, à pascuis ad victimam trahitur: cui non absimiles esse vult Augustinus eos omnes, quos in prosperis, sui quodammodo iuris esse, suoque genio indulgere Deus, cælumque patitur: *Attende*, inquit, *taurum denotum victimæ, permissum errare libere, & vastare quæ potest vsque ad diem occisionis. Sic superbos, & indisciplinatos, ducit Vindex Dei manus, tanquam ad victimam præparatos, & parcit eis ad malam libertatem; quam melius fuisset non sic pepercisse!* Quid enim prodest, breuis ea libertas, quam excipit, damnatque æterna seruitus? Hæc mihi, tibique suggessit Hipponensis Præsul, qui tot fundit oracula, quot verba. Ea si sapis, in secretiore secessu, opportunoque deuotæ mentis otio expendes: & cum impios vides impinguari, dilatari, exaltari, hæc tecum ipse loquere: *Nimis profundæ factæ sunt cogitationes tuæ, O Deus!* nimis alta iudicia tua, inscrutabilia, & contraria iudiciis hominum! Quid enim ex voto si mihi cedunt omnia, an non merito succurrit horrendum

Augustin. in Psalm. 72.

Psalm. 91.

illud, ne is ego sim æger à cælesti medico depositus, de cuius salute conclamatum est? an non ego indomitus ille taurus, iumentumque infelix, quod aurato, nitentique cornu, in triumphi speciem, ad macellum ducitur, rapturusque ad victimam, nil miserationis erit? quod ne accidat, O Deus! O amor! *Hic vre, hic seca, modo in æternum parcas.* Secandus, putandus es, si fructus vberes ferre speras, si non inter ligna siluestria, quæ ad combustionem seruantur, censeri velis: *Vites, & quæque, facunda arbores, putationibus subiacent, steriles autem, & quæ ignibus tradende, ramis euagantibus, quo liberius se diffusius patent* Tum concludit sanctitate & eruditione eminentissimus Cardinalis: *Noli itaque, huius vitæ felicitatem prauis hominibus inuidere, sed condole: ima quia ipsi non dolent, potius ingemisce, qui nimirum velut bruta animalia ad macellum edendi properant, ad gladium lasciuiendo festinant; de tuis autem pressuris atque molestiis gaude, & toto in Domino visceribus gratulare* Nos cæci mortales, tantum de præsentibus iudicamus, ac futura, & æterna non attendimus. In hanc rem adducit Anastasius Niceous, *memorabile quod sit*: contigit, inquit, vt Anachoretæ cuiusdam discipulus, ingrediens vrbem, videret Principem suis iam mortuum efferri ad sepulchrum, cum magna pompa, vnguentis, & suffitionis; cum autem rediisset in desertum, inuenit suum Magistrum spiritualem ab Hyenâ deuoratum. Cæpit itaque angi animo, & propemodum iudicio cum Deo contendere, & dicere: Vbi est ò Domine iustum iudicium tuum? quando sceleratus ille Princeps, qui te sæpè ad iram prouocauit, mortuus est adeo gloriose; hic autem sanctus, qui tibi multum seruiit, à fera dilaniatus est. Dum his ergo, atque eiusmodi verbis, ipse cum Deo disceptaret, adstitit ei Angelus Domini, & dixit: ille Princeps cum esset omnino „ sceleratus habuit vnum opus bonum, & per hoc „ norem quem assecutus est, dum efferretur, acce- „ pit mercedem huius vnius boni, & abiit absolu- „ tè condemnatus. Tuus autem præceptor, cum „ omnia fecisset, quæ Deo erant grata, habebat „ ipse quoque vt homo, paruum aliquod deli- „ ctum, & per hanc mortem hoc amisit, & abiit „ ille plenè purgatus, & expiatus. „

S. Augustin. in vita.

B. Petrus Damian.

Anastasius Nicen. q. 17. in S. Script. Cornel. in sapien. pag. 33.

Quod ipsum argumentum ingeniosius tractat, & prolequitur Augustinus, in ea Dauidis verba: QVIA NON EST RESPECTVS MORTI EORVM, ET FIRMAMENTVM IN PLAGA EORVM; IN LABORE HOMINVM NON SVNT, ET CVM HOMINIBVS NON FLAGELLABVNTVR. *Iam intellexi*, inquit, *quare illi habent pacem, & florent in terra: quia morti eorum non est declinatio, id est, quia certa mors, & æterna eos manet, quæ nec declinari ab eis, nec ipsi ab ea declinare possunt Et est firmamentum in flagello eorum: non est enim temporale flagellum eorum, sed firmum in sempiternum. Propter hoc ergo mala, quæ illis æterna futura sunt, modo quid? in laboribus hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur.* Hæc dum audis è tanti Præsulis ore, vide quam iniqua tibi sors obtinget, si modo leuia, paucaque cum ceteris mortalibus flagella declines, & grauissima incurras & æterna. Gentilis Philosophi hoc Christianum pronunciatum est; *Nihil mihi videtur infelicius eo, cui nihil vnquam euenit aduersi.* S. Ambrosius Mediolanensis Antistes Romam profecturus Thusciæ quoddam oppidum fortè pertransiens, à viro admodum opulento, hospitio susceptus est: cui cum sanctissimus Præsul fausta omnia apprecaretur, respondit: nihil sibi per omnem vitam vnquam aduenisse aduersi, nullo vel minimo malo, aut dolore diuexatum,

Augustin in Psalm. 72. v. 4.

Seneca de prouident. c. 3 & 4. S. Paullo. in vita Surius.

tum, nil damni illatum, nil infortunij in ædes suas commigrâsse; quod vbi Ambrosius non sine profunde mentis indagine expendit, socijs suis dixit, *surgite, quantocius hinc fugiamus, quia Dominus non est in loco isto; festinate filij, ne vos hic vltio diuina apprehendat.* Vix sanctus Præsul cum suis pedem extulerat, cum tota derepente domus corruit, & diuitem illum, ac felicem hactenus, infelici ruina corpore & animâ obtriuit, ac inuoluit. Hinc illud salubre ipsius munitum est: *Fortasse cùm persecutionem non patimur, tanquam condemnati habemur & mortis temporaneæ, & æternæ proximi.*

Ambros. Serm. 12. in psal. 118.

§. II.

Quem diligit castigat. Ad Heb. 12. v. 6.

ID manifestò videre est in duobus filijs, quos naturâ planè similes, id est, fratres esse voluit, culpâ dissimiles effecit: *Duos,* inquit Augustinus, *filios habet homo: alterum castigat, alterum dimittit, facit vnus male, & non corripitur à patre: alter mox vt se mouerit, colaphis cæditur, flagellatur. Vnde ille dimittitur, & iste cæditur? nisi quia huic cæso hæreditas seruatur, ille autem dimissus exhæredatus est. Videt eum non habere spem, & dimittit eum, vt faciat, quod vult. Puer autē qui flagellatur, si cor nō habuerit, & imprudens, & stultus gratulatur fratri suo, qui non vapulat; & gemit de se, & dicit in corde suo: tanta mala acit frater meus: quidquid vult, facit: contra præcepta patris mei & nemo facit illi durum verbum, ego mox vt me mouco, cædor. Stultus est, & imprudens: attēdit quid patitur, & nō attendit, quid ille seruetur.* Similes ei puero sunt plerique mortalium, si è Deo, seu optimo parente vapulant, gemunt, lachrimantur, eiulant; at descendant in profundas cogitationes Auctoris, quo spectat paterna illa correctio, quæ filium in terris dum punit, cælis asseruat. Neque verò prudentior ille existimandus est filius, qui dum omnia sibi impune licere sentit, in ea solutionis vitæ licentia gestit, exultat, & instar effrenis equi vagus excurrit, quocunque seu voluptatis, seu libidinis rapit impetus: ne inquam ille imprudens, & stultus est, qui dum terræ, lutique hæredem se videt, attollitur, atque intumescit, nesciteque se cæli exhæredem esse, iamque deletum, & expunctum è numero filiorum Dei. Hæc velim ad animum reuoces, seduloque mediteris, quisquis alto die, fortunaque lætiore perfrueris: in ea hoc tibi fræno sit: *Boni laborant, quia flagellantur vt filij, mali exultant, quia damnantur vt alieni.*

August. in psal. 93. v. 7.

Aug. cit.

Filius priuignus, spurius, aut famulus, licentius quandoque verbum proferant, lasciuiùs cum herili filia agunt, poti dumum reuertuntur: aut alumna quæpiam *vvinckeldochter,* petulantiùs cum iuuene ludit: Herus ad hæc omnia conniuet, dissimulat, & leuiùs ad hæc commouetur; at si quid simile in filio, aut filia deprehenderit, seuerissimè in eos animaduertit Augustinus: *Asperioribus exercet pater filium, quàm Dominus vernaculum; sed duris patris non æstimantur flagella, quia vult filium meliorem esse, quàm seruum.* Profectò quisquis sibi applaudit, quòd non flagelletur, quòd omnia ex voto fluant, nil vnquam iniuriarum, molestiarum, morborum sustineat, è numero filiorum se exclusum iure reformidet.

Aug. in Psal. 38. serm. 2.

Chrysostomus hom. 29. in epist. ad Hebr. *Si flagellas omnem filium, quem recipis, qui non flagellatur sine dubio, non est in numero filiorum, & filiarum Dei.* Moscouitæ, vt grauis Auctor refert, maximum amoris testimonium erga filios, & coniuges suas exhibent, dum eas sæpe, & seuerè, verberibus excipiunt. Hinc cùm extraneus quidam fœminam Moscouiticam duxisset, eamque benignè haberet, querebatur illa se è marito non diligi: quod dum aliquando ipsi exposuisset, rogat maritus, quid illi desit, quid fieri à se velit, quo affectum suum contestetur? post multa tandem edixit: Video me non amari, quia hactenus nulla à te verbera accepi. Quod vt audijt: efficiam, inquit, vt breui te nimiùm amari conqueraris: ac fuste arrepto liberalissimè habuit. Hæc vt ludrica videantur, seria nobis documenta præbent. Si vxor virum nacta durum, ac seuerum, si non ab eo, certè à Deo se diligi sciat, nec vllum in orbe Deo charum existere nôrit, qui aduersarium non habuerit: Ego, inquit Gregorius, *Abel non suspicor, qui Cain non habuerit.* Maritus turbulentus, temulentus, Cain tuus est; filius perditus, prodigus, perduellis, Cain tuus est: Gaude & exulta; quod tu, vt Abel iustus affligaris, *quia multa tribulationes iustorum*; multæ desolationes, afflictiones, corporis, animique morbi, velut agmine facto inuadunt: sic à Dei manu tangi, hoc vt filium probari, & amari est.

Arcfius de tribul. dissi 19. n. 19.

S. Greg. epist. 1. 6. 32.

Psal. 7.

Genesis 27. priusquam Isaac benedictionem filio suo Iacob impertiretur, dixit illi: *Accede huc,* VT TE TANGAM *fili mi, & probem, vtrum tu sis* FILIVS *meus Esau, an non.* Peracutè hæc Philippus Abbas exponit, non prius constare, an filius sit, quàm durè illum tangat: *Nam tangere, est affligere, iuxta illud Iob manus Domini tetigit me.* Affligi itaque à Deo tangi est, & in filium assumi, ac benedictione donari.

Eodem spectat illud Antiocheni Præsulis: *Quod si extra disciplinam* (hoc est, extra verbera) *estis, ergo adulteri, & non filij estis: sicut enim in domibus patrum familias nothos filios negligunt patres: etiamsi nihil doceantur: etiamsi non fiant celebres: pro filijs autem proprijs, valde verentur, ne eos malum opprimat negligentia. Ita & Deus agit. Si igitur non castigari spuriorum est, oportet nos gaudere, cùm castigamur vt filij.* Oportet nos exultare, cùm à Domino corripimur, & *omne gaudium existimare, dum in varias tentationes inciderimus.* Hæc amare hæc exoptare, filiorum est.

Chrysost. hom. 29. in epist. ad Heb.

Iacobi 1. v. 2.

Luculentu argumento est quod Doctor Ioannes Taulerus, propriâ suâ experientiâ cognouisse, se scribit. Noui, inquit, insignem Dei famulum, reuelationibus, & visionibus cælestibus mirandum, cui Deus plurima scripturæ mysteria aperuerat, hominum interna sensa manifestare consueuerat. Verùm tam parum illi arridebant, hi cælestes fauores vt & suspecti fuerint, & enixè Deum orârit, & exorârit, vt sese velut ablactatum, ijs omninò priuaret. Quinque annos exegit, quibus ne minimus radius diuinæ illustrationis, aut consolationis affulsit; sed vitam omnem ariditatibus, infestationibus, anxietatibus amarissimam ducebat: cum ecce duo è cælesti aula paranymphi, eum solaturi aduolârunt; sed fortissimus Athleta, ad Deum conuersus: nullum ego solatium expero, sat mihi est, vt nihil præter te (ô Iesu amor mi!) in animam introëat. Quæ animi fortitudo sic Deo placuit, vt supra multas alias prærogatiuas meruerit ex ore æterni patris audire: *Tu es filius meus, in quo mihi complacui.* Quo testimonio nullum maius dari potest. Quam feliciùs hæc audire ex Dei ipsius ore, quam deprecari *Complaceat tibi Domine, vt eripias me.* Hæc siquidem queruli serui vox est, illa filij dilecti.

Psal. 39. 14.

Quod

Quod ne mulieres detrectent, tenertimas sibi virgunculas, hac ratione inter filias Dei adscriptas, in exemplum proponant; è quibus, vt innumetas omittam, B. Magdaleoam de Pazzia produco: quæ sic cum sponso suo cœlesti, subinde queri aodita est: *Heu mi Dom ne, vt quid à pactu inter nos conuentu discedu? pepigi nullum mihi mel, aut dul. edinem dari, nisi fel tuum & acetum: nullas delicias, nisi tua supplicia nullam aliam vitam, nisi superfectissimâ conformitate*, cum morte tua; Vnde se filiam altissimi ptobauit.

Vincent. Puccinius in vita.

Iosepb non fraterno dumtasat, sed plusquam paterno, eoque tenerrimo affectu ferebatur in Beniaminum, fratrem suum vnicum vterinum; nihilominus dum calicem, seu scyphum suum, eius sacco imponi mandauit, ad summas eum angustias tedegit. Suot qui velint (vt refert Abulensis) fratrem Beniamin scypho apud eum repetto, præter acerbissimum mortis metum, malè ilium verbis, verberibusque mulctâsse: furem, & filium furis Rachaelis (scilicet quæ furata fuerat Deos patris sui) appellando, cædendo colaphis, vellendo cæsariem, alijsque contumelijs affecisse; quod non catet ptobabilitate, inquit Salianus. Hæc omnia tam dira, tam dura, vt videntur, Iusephus prædilecto germano suo Beoiamino euenire, & præsentissimæ mortis metu concuti, permisit, vt amorem suum comprobaret. Hactenus enim & illi, ceterisque fratribus ignotus, scypho in sacco Beniamini reperto, se fratrem palam declarauit; expendit hic amotis iogenium Magnus Gregorius: *Scypus*, inquit, *in sacco iunioris fratru absconditur, furti post eu quæstio mouetur. Mittitur vt reducantur addicti in seruitutem decernitur apud quem Scypus fuisset inuentus. Tunc Beniamin reducitur: afflicti omnes fratres sequuntur. O tormenta misericordia!* CRVCIAT, AT AMAT. Io Republ. in ciuitate omni, in quauis seculari, & Religiosâ familiâ, scire vultis quis Christo (cuius Iosephus typum gessit) prædilectus, quis Beniaminus illi sit? disquite apud quem Scyphus, seu calix passionis reperiatur: *Deponentes* (fratres) *in terram saccos aperuerunt singuli: quos scrutatus* (dispensator) *incipiens à maiore vsque ad minimum, inuenit Scyphum in sacco Beniamini.* Habes in familia tua filium, aut filiam gibbosam, coclitem, claudam, semper infirmam, hæc & ille Beniamini loco est, penes hos scyphus est. Palladius refert de veteri Anachoreta, qui re & nomine, Deo *Beniaminus* erat: hic annis 80. ad virtutis amussim omnia exegerat, & vel attactu solo, omnibus morbis mederi consueerat; cum ipse interim, miserandum in modum, hydrope intumesceret. Ad hunc Dioscorus Antistes cum Euagrio, & Palladio reuisens: adeste aiebat & videte obsecro nouum Iob, qui fuit iustus ac rectus, atque inter primos Dei amicos adscriptus; & nihilominus tam dirè exagitatus; ita & hic Beniaminus, qui acetbissimos cruciatus à paterna Dei manu accepit, eique gratias agit. Quibus & ipse Beniaminus: *orate*, inquit, *filij, ne interior homo hydropicus fiat: nam vt corpus hoc putrescat, hac peculiaris numinis gratia est, qua anima egredi festinanti, parietem destruit.* Sic afflicta Centurionis filia; Petri domus vexata: Angelus Raphael cæcitatis, & grauissimæ afflictionis Tobiæ causam hanc assignat: QVIA ERAS ACCEPTVS DEO, *necesse fuit vt tentatio probaret te*. Tu quia acceptus *eras Deo*, necesse fuit vt paupertas probaret te; tu qui *acceptus eras Deo*, necesse fuit vt morbus, vt calumnia, vt iniuria, vt afflictio alia *probaret te*. Turbæ Christo deuotæ, à dæmonibus miserum in modum diuexatæ sunt. Eustachia Virgo Patauina, totâ vitâ energumina fuit; ea tamen vitæ sanctimoniâ, ac Iesu sponso suo adeo intima, vt in demortuæ corde, indelebili charactere, nomen *Iesu* exaratum repertum sit. Nil notius, quam tentatum à Deo Abraham, vt scribitur Gen 22. ea vtique tentatione, qua nulla grauior, aut molestior; vnicum scilicet filium, proprijs parentis manibus trucidandum. Quale, obsecro, aut tormentum duriùs admoueri, aut acerbiùs impetium viro tam probo, qui (vt loquitur Iacobus: *Amicus Dei appellatus est*) poterat imponi? ergone Deus qui summa bonitas est, secretè adeo amicos suos exagitare credendus est? audi D. Basilium, rationem huius rei reddendum, his verbis: *Natura stultum in virum iustum sustollit: Amicitia diuina nundinatorem miteru.* Nundinis expositæ merces, viliori venduntur pretio, si ergo Deus dum vexat duris, nundinatur fit, vt amicitiam suam faciliùs vendat: quæcunque dura Abrahamo, & iustis accidunt, licet imperitis videantur supplicia, reuera tamen miserentis Dei sunt beneficia. Dum tibi filiam genere, ac formâ præstantem eripit, & sibi intra monastica septa illam desponsat, dum filium vnicum morte præmatura è viuis tollit, maritum charissima sua coniuge inopinato fato priuat, *amicitia diuina nundinatorem agit* Quid miraris? quid turbaris? nullus ita vnigenitus, dilectus patri, nullus in vlla familia ita Beniamin habitus, vt Apostoli chari Christo; & tamen mittit eos, sicut oues inter lupos, calicem passionis suæ propinauit: *Calicem Domini biberunt & amici Dei facti sunt.* Multæ *tribulationes iustorum; & tamen Dominus diligit iustos*: Discipulus ille quem diligebat Iesus, Ioannes, verus Beniaminus, calicem quoque à Domino accepit. Hieronymus: *quæritur autem quomodo calicem Domini Ioannes biberit, cum propriâ morte vitam finierit? sed si legimus in Ecclesiasticâ historiâ, quod ipse Ioannes propter martyrium sit missus in feruentis olei dolium & relegatus in pathmos insulam, videbimus martyrio animum non defuisse, & Ioannem calicem Domini bibisse.* S. Gregorius de S. Ioanne Baptista: non sine admiratione *perpendo, quod ille Prophetiæ spiritu intra matris vterum impletus, quo inter natos mulierum nemo maior surrexit, ab iniquis in carcerem mittitur, & pro puellæ saltu, capite truncatur &c. Hinc ergo vnusquisq; colligat, quid illi sunt passuri quos reprobat*, SI SIC CRVCIAT, QVOS AMAT.

Salianus an. 2316. n. 5 c.

Greg. hom. 5. in Euang.

Palladius c. 19. & Heraclides in suo paradiso, c. 2.

Tobiæ 12. v. 13.

Pontani Attica Bell. p. 2. c. 15. mi. 12.

Iacobi 2. v. 23.

S. Basilius orat. 7.

Gregor. l. 3. Moral. c. 4.

Quidni Beniaminus Christi dicendus & habendus est, Iacobus noster? quem Paulus ad Galatas c. 2. v. 19. vocat *fratrem Domini*, scilicet Consobrinum, vel cognatum: Hebræi enim cognatos, fratres appellant: *fuitque à puero cum Christo Domino educatus, & conuersatus.* Addit Hieronymus, præ alys Apostolis, etiam Christo cognatis, Iacobum vocari fratrem Domini, ob egregios mores, incomparabilem fidem, sapientiam, quibus videbatur Christo similis, quasi frater: idque potissimum, ob vitæ sanctimoniam, quia teste Hieronymo, sanctificatus in vtero, & à iustitiâ collatâ, & omni vitâ conseruatâ, dictus est *iustus*. S. Cyrillus Alexandrinus vocat *illum Spiritu sancto plenum*; huic vni licebat ingredi in *sancta sanctorum*. Primus inter Apostolos missam celebrauit, & incruentum sacrificium Hierosolymis, vbi Christus agnus immolatus est: & ex eius manibus, Apostoli, cum Dei Matre, corpore Christi refecti sunt. Fideles, fimbriam vestimenti contingere gaudebant. insuper, vt in omnibus Christo, qui pernoctabat in oratione, similis esset, assiduitate orandi ita callum genibus obduxerat, vt *duritie cameli pellem* imitaretur; hæretici nostri, elephan-

S. Epiphan. hæresi. 78.

S. Cyrill. Alexand. l. 2. in Ioan.

Carthusian. Paraph. in Epist. Iac. bi. q. 6. proœmi.

Eckius tom. 3. de Sanctis.

Breuiar. Rom.

tum

tum more genua incuruare non nôrunt, nec volunt Addit S. Vincentius: non moribus, & vitâ, sed & vultu Christo simillimum exstitisse: *dicebatur*, inquit, *frater Domini, quia simillimus sibi fuisse perhibetur in tantum, vt plerique in eorum specie fallerentur*. Quid, quod S. Ignatius Antistes Antiochenus, tanto desiderio videndi hunc Apostolum incensus sit, vt in ipso, quasi in ectypo, prototypon Christi contemplaretur. Sic enim scribit epist. 2 ad Ioannem: *Iacobum referunt Christo Iesu simillimum facie, & vitâ, & modo conuersatione, ac si eiusdem vteri frater gemellus, quem dicunt, si videro, secundùm omnia corporis sui lineamenta, video Christum Iesum*. Adeò vt non vulgares diuini verbi præcones, illud Apocalypsis illi accommodârint; *Vidi similem filio hominis*. Quæ cùm ita sint, si sanguinis vinculum, si corporis, animique similitudo maximum amoris incentiuum est, cui dubium esse poterit, optimum magistrum, qui omnes suos discipulos longè tenerius, quàm pater filios complectebatur, peculiaria affectus sui argumenta Apostolo huic demonstrâsse, qui, vt testatur Hieronymus, Christo comprehenso, cùm sese iuramento obstrinxisset hisce verbis: *Non manducabo, donec filius hominis resurgat*, ipsâ resurrectionis luce, Iacobo Dominus apparuit dicens: *Ponite mensam & panem: deinde panem benedicens, dedit Iacobo dicens: Surge frater mi, quoniam filius hominis à mortuis resurrexit*. Et post tanta mutui amoris testimonia hanc vltimam Iacobo benedictionem reseruauit, vt fractis tibijs claudicaret. Rupertus agens de Iacobo Patriarcha: *Acceptâ*, inquit, *benedictione, claudicare cœpit*.

S. Vincent. Ferrar. Serm. de SS. Philip. & Iacobo.
S. Ignat. Epist. 2. ad Ioann.
Apoc. 1. v. 13.
Hieron. apud Carthusian. Serm. 3.
S. Vincent. cit.
Genesis c. 32.

Igneus ille Ecclesiastes Vincentius: Cùm septem „ diebus Iacobus in templo prædicâsset curam „ Caipha, & aliquibus Iudæis ascendit Iudæus su- „ per gradus, vbi Iacobus prædicabat, & ipsum „ præcipitauit deorsum, & ex tunc claudicauit.

Vincent. cit.

Donec tandem Hierosolymis, lapidibus, & saxorum grandine obrutum, vnus aliquis, ceteris ferocior, ingenti fullonis fuste contriuit, & viam aperuit, quâ ingens illa anima exiret. Nec mysterio vacat, vt obseruat Bernardus, ceteris per orbem dispersis, Iacobum victimam Ierosolymis occubuisse: *Pulchre*, inquit, *Iacobus, ibi positus est suscitare semen defuncti fratris* (Christi) *vbi occisus est ille; nam dictus est frater Domini*.

Bernard. l. 2. de consid.

Tandem generatim, concludit Chrysostomus: *Nullus vnquam ex his, qui maxime Deo chari fuit, sine pressuris fuit, sine aduersis* in corpore & anima. S. Theresa lib. 7 c. 4 *Semper obseruatum est, eos qui Christo Domino viciniores & propiores fuêre, plus alijs, laboribus, & aduersis lancinatos, & diuexatos fuisse*; idque probat exemplo Apostolorum, & ipsius Deiparæ, Reginæ Martyrum, quæ ipsi sanctæ Brigittæ aliquando significauit: *Ego nullam horam sine tribulatione cordis transiui in terris*; cumque plus omnibus passa sit, meritò S. Idelphonsus eam appellauit *plus quàm Martyrem*; & tamen quis de amore talis filij in talem Matrem dubitet? Quis charior Deo patri, quam naturalis eius filius? quis acerbiores, & grauiores cruces exantlauit? quod argumentum instar omnium efficacissimum est: *itane inquies, flagellat omnem filium? prorsus ita flagellat omnem filium, vt & vnicum & vnicus ille de substantia patris natus, æqualis patri in forma Dei, verbum per quem facta sunt omnia, non habebat, vnde flagellaretur; ad hac carne indutus est, vt sine flagello non esset. Qui ergo flagellat vnicum sine peccato, numquid relinquit adoptiuum cum peccato?* Pijssimam hîc meditationem afflictis suggerit Ludolphus Carthusianus, dum illud expendit quam dispari sorte in altera vita, cum illis agetur, qui hic duxerunt in bonis dies suos, & cum iustis, qui grauissima cum Domino perpessi sunt: *quia si in viridi* ligno, inquit, *hæc faciunt, in arido quid fiet?* „ Viride lignum, & fructiferum, sunt iusti, & „ electi; sed aridum, & infructiferum, peccato- „ res & impij. *Si ergo in viridi ligno*, id est in Chri- „ sto, omnium virtutum virore virenti *hæc faciunt* „ *in arido*, id est in peccatore, omni honore gra- „ tiæ destituto, & arefacto, *quid fiet?* quasi dice- „ ret: si ego, qui peccatum non feci, & fructuosus „ sum, sine igne passionis non exeo quæ tormen- „ ta manent peccatoribus, & impijs, qui fructibus „ sunt vacui? certè Domine Iesu, verum est: quia, „ si tu arbor sancta lignum vitæ fructuosum, & „ benedictum, tanta pateris, & ramis tuis spoli- „ aris: quid de nobis miseris; qui sumus lignum „ infructuosum, & siccum, & aptum pro igne, „ & gehennæ incendijs? si ergo *incipit iudicium de* „ *domo Dei, & omnes, qui volunt piè viuere in Christo,* „ *persecutionem patientur*, quis finis eorum qui non „ credunt Euangelio, & impiè viuunt? Vnde Gre- „ gorius: *Quoties mortem saluatoris attendo, & patientiam Iob, & mortem Baptistæ considero dico tibi, o peccator: hinc considero, quid puniat, quos reprobat, si tam durè affligit, quos amat*. Vnde huic proposito conformiter Laur. Iustinianus: *Hoc naturalis ratio, hoc Sanctorum, & maximè VERBI exempla confirmant, vt eo quisque durius in præsenti flagelletur, quo arctius amatur*.

Ludolphus à Saxon. de passione c. 62.
2. Timoth. 4.
Greg. l. 3. mor. c. 4.
B. Laurent. Iustin. de casto connub. c. 19.

Quæro ex te, quod fortè pauci in animum inducunt suum, dum pastor ouem longiùs à grege & amœnis pascuis aberrantem glebâ iniecta ad se reuocat, num hoc amore, an odio facere censeatur? procul dubio hic *ictus amoris est*. Haud aliter inquit B. Laurentius Iustinianus: *Iusti tribulatio, amoris indicium est*. Vt aliquando prolixiùs egimus. Nec vlli dubium est quin pastor, non iniuriam, sed gratiam præstet oui dum eam ponderoso suo vellere, quo aggrauatur, priuat, & tondet. Id officij & obsequij, diuinus pastor, qui se pretioso vellere suo expoliauit, nobis præstat, dum omnibus humanis exuit, exuberantes diuitias detondet, & luxuriantis carnis delicias abradit. Hoc Prophetico spiritu psaltes regius spectâsse videtur, dum dixit: *Sicut nouacula acuta fecisti dolum*. Quid hoc? quas technas, aut dolos, nouacula machinatur? nonnè apertè vulnerat? an fortè per insidias ferit? cùm educi & exacui à tonsore nouaculam conspiciris, num iugulum petiturum timeas? minimè nullum homini adfert detrimentum, pilos tollit, hominem renouat, superflua radit, amicum agit, non carnificem. Ingeniosè hic Augustinus: *Quare dolum potentius, mala nouacula comparauit? quia non admittitur, nisi ad superflua nostra; sicut capilli in corpore nostro, tanquam superflua videntur, & sine detrimento carnis raduntur*. Sic verè sensit Carolus Ghastillonius, Come Pictauiensis ab Anglis captus, & in carcerem coniectus, bonis omnibus aduersæ fortunæ falce sublatis, identidem illud inuictâ animi constantiâ ingeminare solebat: omnium bonorum se non pluris iacturam facere, aut sentire: *quam capillorum rasuram, quos tonsor sua nouacula auferret*. Christus Pastor bonus, amicâ mente, & manu, radit nos, tondet nos oues suas: quibusdam detondet per inopiam vestes pretiosas, detondet per milites agros, & siluas, detondet per bonorum iacturam Rhedas, equos,

Lucret. l. 3.
B. Laur. Iustin. de casto connub. c. 6.
Psal. 51.
Aug. Serm. 6. de verbis Domini.
Dinet. Vertu de la Noblesse Franc. l. 3. c. 4.

equos, supellectilem omnem pretiosam denique per rerum omnium penuriam, & mortis veluti falcem, detondet fortunas nostras. Unde eiusmodi sæculi sui calamitates Tertullianus: TONSVRAM *insolescentis generis humani* nuncupauit. Atque hæc omnia, certum diuini in nos amoris argumentum sunt.

Est, qui è conuiuio amicorum, in seram vesperam psottacto, assurgat, vt abeat: Vnus è propinquis rogat, vt maneat, alter obnixè precatur, tertius manu tenet, quartus, qui illum inuitauit, cognatus aut germanus, chlamydem illi aufert, & tantum non vestem lacerat: quis illum ex omnibus plus diligit? Hoc oculatæ mentes cælesti luce collustratæ optimè perspexerunt, tunc se à cælesti sponso maximè diligi, dum humana omnia auferri gratanter tolerârunt, & exoptârunt.

§. III.

Quinam aduersitates & cruciatus omnes ab amica Dei manu exceperint, & maximi beneficij loco habuerint?

Fidem hic vestram & quidem diuinam requirit hæc vos instruit, benignissimum Redemptorem nostrum, cuius natura bonitas, cuius opus misericordia, tot amoris in nos iacula emittere, quot aduersitatis, paupertatis, infirmitatis tela eiaculatur, nec vllam sagittam tribulationis emitti, quæ non prodeat ex fornace ardentissimæ illius charitatis. Ita asserit Dauid Psalm. 7. *Sagittas suas ardentibus effecit* Hugo Cardinalis in rem nostram, sagittas diuini amoris, *dilectiones Dei acutas* interpretatur, quæ & nos in amorem eius inflamment. Velinquit *sagittas suas ardentibus effecit, id est ad hoc vt ardeant homines igne charitatis*. Sagitta amoris est, ô Paterfamilias, quâ vxor tua configitur, & lecto ægra insternitur: sagitta amoris est, quâ vnicus tibi filius eripitur: Sagitta amoris est, quâ intimus tibi necessarius inopinato mortis telo sauciatur: Sagitta amoris est, Ecclesiastice, Religiose, dum calumniantis linguâ nomen & fama tua impetitur. Arcanum olim consilium Ionathas Dauidi exposuit, cùm fugeret conspectum Saulis: *Ego tres sagittas mittam, mittam quoque & puerum dicens ei; Vade, & affer mihi sagittas. Si dixero puero: Ecce sagitte intra te sunt, tolle eas, tu veni ad me, quia pax tibi est, & nihil est mali. Si autem sic locutus fuero puero: Ecce sagitta vltra te sunt, vade in pace, quia dimisit te Dominus.* Paradoxum videtur: si sagittæ sint intra te, signum erunt vitæ: si sint extra te, signum erunt mortis. Sic sensit M. Basilius: *Sagitta, qua iuxta nos è potenti Dei manu interdum iaculantur, non ad interitum sunt: sed ad salutem: quoniam signa sunt amoris diuini, non furoris.*

Hugo Card. in Psalm. 7.

1. Reg. 20.

S. Basil. in orat. in 1. Reg.

His amoris iaculis configi exoptârunt tot ardentes Christi sponsæ: S. Aldegundis de obitus sui die certior facta, quo in sponsum hunc maiori incendio exardesceret, rogauit corpus suum acerbo prius morbo, velut amoris conflictari. Mox voti compos, velut telo amoris saucia, fœdum carcinoma pectus inuasit, totumque corpus ad mortem vsque depastum est. Consimili sagittâ confixa S. Clara, re, & nomine clarissima: eam totos viginti annos grauissimi excepêre morbi: quam lanienam Regnaldo consolationem quampiam adferre volenti, suauem ducebat, & plagam amoris iaculo expetendam. Mitto hic Luduuinas, Coletas, aliasque, quæ omnibus membris, doloribus, ac cruciatibus confixæ, amoris, non furoris sagittas agnouerunt; adeò vt si quem febribus æstuantem, acerbis doloribus dilaceratum, largo sudore extrema in lucta miserè perfusum videris, ardores hos, refrigerium: dolores lenimentum: sudorem balneum: omnesque cruciatus à sagittis amoris prouenire existima. Præfidenter Dauid Rex ab amore venire pronuntiat, dicens: *Domine, ne in furore tuo arguas me.* Causam subdit. *Quoniam sagitta tua infixa sunt mihi*, dum benignissimus Deus electis suis hîc, aduersitatea, morbos, mortem immittit, amoris non furoris sagittas agnoscunt. *Præbe & te iaculo formoso, si quidem Deus sagittarius est.* Hoc telo saucius exclamat Augustinus: *Sagittaueras tu cor meum, saluberrimo amoris tui iaculo*: vnde hæ ardentis pectoris voces; *Hic vre, hic seca.* Hoc saucia Theresa assiduò ingeminat: *aut pati, aut mori*: Afflictiones enim, & cruces, sagittæ amoris sunt, quas amica manu in nos emittit. Sub rigidissimam hyemem, cùm alta cælo nix decidisset, & latè omnia contexisset, euenit, vt patriæ mos est, nobilem adolescentem in veha auco conspicua, puellam genere & formâ præstantem deuehere dum medio in foro ingenti spectantium turbâ affusâ, concinnè in gyros sonipedem suum flectenti, pila niuea in caput impacta est. Hic omnium risu exceptus, totus exarsit, stricto que acinace exiliens, quis, vbi qui hanc sibi iniuriam intulisset expostulat? Verùm omnis ira in amorem, & beneuolentiam è vestigio versa est, vbi vnus digito in puellam è fenestra spectantem intento, ab illa pilam iactatam edixit: Hic etenim ille amasium suum conspicatus, perhumaniter eam salutst, gratias refert, à tam amica sibi manu hoc candidum munusculum submissum esse.

Psalm. 37.

Origen. hom. 2 ex diuers. in Cant.

August. l. 9. conf. c. 2.

Prouidentia Dei ludens in orbe terrarum, à primis mundi incunabulis has sibi delicias habuit, hunc lusum lusit cum dilectis, & electis suis. Sic innocens Abel in familia Adami occiditur. In ædibus Iacob, obsequens Iosephus in foueam dauicitur, exterris venditus in carcerem detruditur. Ferus dux Elias in exilium pellitur, fame cruciatur. Pius Daniel ad leones damnatur; patiens Iobus à diabolo flagellatur, omnibus spoliatur. Baptista Christo, sanguine, & gratiâ propinquus, in Herodis vincula trahitur; Petrus ardentissimus Christi amator, in crucem rapitur; Philippus & Iacobus frater Domini, acerbissimè, vt audiuimus, torquentur. Euolue facta orsculs, à primo Genescos, ad vltimum Apocalypseos caput, nil crebrius spectabis, quàm iustorum calamitates, & filiorum Dei carnificinas. Verè *multa tribulationes iustorum*, multæ prorsus. Ludus est pueris familiaris. vnius cui oculi obuelari, manum tergori impositam percutere, eique incumbit diuinare, quis percusserit. Ab amica Dei manu ludentis, non lædentis, omnis ictus, omnis plaga est, non alteri imputentur. sed dicamus: *Dominus est.* Est quis veneficio affectus, incusat vetulam quandam: alter damnum passus, vicino adscribit, alter iniuriâ lacessitus, socium aut nutum execratus. Securiora suadet Hipponensis Præsul: *Non dixit Iob, Dominus dedit, diabolus abstulit: nec dixit, hac mihi diabolus fecit*: Hæc mihi venefica, inuidus vicinus, affinis meus fecit, sed Dominus. Christus ad Petrum: *Calicem, quem DEDIT MIHI PATER*,

Psalm. 33.

Augustin. in Psalm. 31.

Ioan. 18.

rar, *non vis, vt bibam illum?* Quid hîc ais, Domine, quid culpam in patrem deriuas? calicem hunc longè amarissimum, an non perfidus ille Iudas, an non eum Annas & Caiphas, an non hunc ipsum Herodes & Pilatus miscuerunt? Hi quinque pharmacopæi, merum absynthium, meram aloën, fel merissimum intriuerunt, ab illis hic calix est. Quid ergo dicis: *Calicem quem dedit mihi pater?* audi, sis; hic calix ab amantissimâ manu mihi venit; & quamuis multa sint, quæ hunc calicem commendent, ante omnia tamen paterna manus. Sic omnino est, ne spicula Christum potuisset lædere: nisi æterna patris prouidentia & sapientia id decreuisset, & à filio sese vltro offerenti, tolerari voluisset; paternam itaque cælestis magister manum, non Iudæorum, non carnificum agnouit. Si lignis, si saxis suus sensus, & ratio foret, an non in statuas efficta, suo artifici beneficium acceptum referrent? Lignum in officina statuarij iam dolandum (vt in Apologis est) opificem seriò affari cæpit, hunc in modum: mi Magister, quàm inhumaniter, quàm rigidè ac inclementer nos tuas arbores, nuper adeò frondentes ac florentes tractas, ac truncas, bipenni, asciâ, securi, ita nos cædis, tanquam si tuæ non simus; imò si fatales Domino, scindis, scalpis, ac mille plagis configis, & mutilas. Huic statuarius: tu planè, inquit, vt lignum, vt truncus loqueris, cui nihil inest cerebri. Si tibi vel mica salis foret, ingentes mihi gratias ageres, omnem plagam amicâ meâ manu inflictam, acceptam mihi referres, quod hunc laboris subeam, vt te è trunco, elegantem in statuam effingam. In silua stanti nemo caput aperiret, nemo genua flecter. Vbi supremam operi manum imposuero, accedet pictor, & inaurabit te, inauratam dente poliet & læuigabit; inde in ara collocaberis, hîc vario cultu, tanquam imago hominis sancti afficieris. Querela tua prorsus fatua est, nescis, quid dicas, tu igitur siluæ tuæ obliuiscere, scalptum sustine, & breui tuos miraberis honores, quantumque beneficij acceperis, agnosces. Arbores aliæ foris manent in siluis inutiles, pabulum ignis futuræ. Nos homines nullius sapientiæ, cuperemus esse sancti, cæloque locati; sed asciam, scalptum, dolabram, securim pati recusamus. Hic aduersus statuarium querelas effundit, sexcentas, tentationes velut ascias & secures, horret. O trunce! O lignum rude! manus artificis & acutiora ferramenta ne repelle: secari & scalpi te permitte, & omnes ictus, gratiæ ac beneficij loco repone, quòd Christus sensim formetur in te, quòd in statuam Francisci, Dominici, Brunonis, Ignatij effictus sis. Quamobrem si quem fidelem, aut etiam virum Religiosum, inter summos dolores, & cruciatus, cum morte luctantem deprehenderis, ne hominem à Deo desertum, inferis destinatum suspicère; quin potius eum Numini chariorem cogita, & misericordem Dei manum hîc agnosce, ne vindex manus, in altera vita seuerissimè eum tangat. Habuit & cæca gentilitas aliquem tactum huius veritatis. Seneca: *Deus, quos probat, quos amat, recognoscit, exercet; eos autem, quibus indulgere videtur, quibus parcere, molles venturis malis seruat. Erratis enim, si quem iudicatis exceptum: veniet ad illum diu felicem sua portio.* Quam doctrinam suam obuiâ similitudine comprobat: *Hanc rationem Dij sequuntur*, inquit, *in bonis viris, quam in discipulis suis præceptores, qui plus laboris ab his exigunt, in quibus certior spes est.* Optimi milites (Duci suo charissimi) ad durissima *mittuntur.* Seneca lib. de prouid. c. 4.

Vas figlinum, aut crystallinum, longè cautiore manu, quàm poculum aureum contrectatur; ita Deus parcit infirmioribus, & quasi lacte nutrit consolationum; at sibi charos, & virtute ac gratiâ solidos, pane athletico educare, & durius habere consueuit. Hoc Christus S. Brigittam alloquens, testatus est de quodam Episcopo sibi dilecto, dicens: propterea *quia amicus meus est, & eum intimè diligo, ideo quasi laboriosius onus impono*. l. 4. reuelat. c. 92. & reuelat. cal. c. 81.

S. Theresa, teste Riberâ in vita, dicebat, ac suâ manu posteris scriptis consignauit, in itinere perfectionis l. 5. libell. 15. an. 88. *Quod maius signum volunt homines diuini erga se amoris, quam si fiant participes eius Crucis?* Idem sensit, ac sapuit magnus ille Magister Spiritus, & S. Theresiæ confessarius, P. Aluarez, qui cum in Hispania, & Romæ, rumore infamiæ notâ fuisset aspersus, & *quidam ei retulisset, quæ de eo dicebantur, subrisit, editis singularis lætitiæ indicijs. Quod aduertens ille, qui illa referebat, interrogauit, cur ipse adeò exultaret? Tum ille, cum singulari lætitia respondit: quia nunc video Deum mihi bene velle, quoniam per amicorum suorum viam me deducit: nam diu solicitus fui, quòd videretur mei Dominus oblitus.* In vita Aluarez c. 40. §. 2. Hoc sinceræ amicitiæ est, amicorum nunquam obliuisci, quod probè nôrat ille in vitis Patrum, apud Ruffinum: *Cum senex quidam frequenter infirmaretur corpore, & vno anno nulla eum contingeret inualitudo, propterea flebat, & grauiter ferebat dicens: Reliquisti me Domine, & noluisti me præsenti hoc anno visitare.* Quid inter amicos vsitatius, quàm vt alter alterum frequenter conueniat, & inuisat? Si affinis affinem, cognatus cognatum, amicus amicum per menses plures, imò per annum ne semel inuisat, amicitia omnis non modò refrixisse, sed prorsus interijsse, non iniuria existimabitur. Quibus positis, iuuat cum Hipponensi antistite, hanc saluberrimam conclusionem inducere.

Quid ergo non misericorditer præstatur hominibus, à quo etiam tribulatio beneficium est? Augustin. Epist. 87. felicitati & Rustico. Hanc quanto in pretio habuerit, & super omnem aliam mercedem æstimârit Ioannes Iepesius, auctor vitæ edisseret, qui ab amore, quo in Christum cruci confixum, eiusque cruciatus ferebatur, Ioannes à cruce nuncupatus est. Hunc Redemptor noster aliquando perbenignè sciscitatus est. *Ioannes, quid vis pro laboribus? respondit: Domine Iesu, pati, & contemni pro te.* Iosephus de Iesu Maria in vita. Hoc summum & vnicum beneficium, quod & postulare audeo. Idem sensit religiosa illa soror, sub sanctissima matris Theresiæ disciplina educata; quæ alijs sororibus in choro decantantibus versum illum 82. Psalmi 118. *Defecerunt oculi mei in eloquium tuum dicentes: quando consolaberis me?* Calamato disc. 71. 2. 2. Ipsa nescio quid aliud voce mussitans, totum chorum dissonum reddebat. Quod aduertens Theresa, illam arguit, & causam insuper perquirit, quare alienum quid mussitaret, ac consuetos psalmi versus, cæterarum more non decantaret? reposuit ingenuè hæc Dei famula: scito, ô Mater, me hæc verba sacri vatis non pronuntiâsse, *quia nullam consolationem opto in hac vita*, vt nobis innotescat, subdit scriptor Italus, non posse Deum alicui animæ, maiorem fauorem ac gratiam præstare, quam vt eam assiduè affligat. Quod mortalium quotusquisque est, qui agnoscat? quotus qui gratias in aduersis referat? Filij huius sæculi, nulla à munifica Dei manu beneficia agnoscunt, nisi pingues hæreditates obueniant, filijs gradus ad honores & dignitates sternantur, horrea abundent frumento, vino, & oleo; in os eorum tagus, & Eridanus influat. Aliter nos exemplo suo instruit Propheta Regius: *Benedicam Dominum in omni tempore.* In quæ verba Africanum

Præsu-

Augustin. in Psalm. 33. Præsulem differentem audiamus: *Quando benedicam Dominum, ait tibi aliquis? quando tibi benefacit, quando abundant sæcularia, quando multùm abundat frumenti, olei, vini, auri, argenti, mancipiorum, pecorum, salusq; ista mortalis inuulnerata, & incorrupta persistit? nihil immaturâ morte subtrahitur, felicitas tota abundat in domo, circumfluunt omnia, tunc benedices Dominum? non, sed in omni tempore, & quando ista dat, benedic: & quando ista tollit, benedic: quia ille dat, ille tollit; sed seipsum à benedicente se non tollit.* Vnde inter exquisita supplicia S. Theodorus vngulis excarnificatus, dum costæ nudarentur, lætus canebat: *Benedicam Dominum in omni* Breuiar. Rom. 9. Nouemb. *tempore.* Hæc cygnea vox, saltem cordis, omnium Sanctorum fuit. Quod si in prosperis dumtaxat nos gratos Deo exhibeamus, in aduersis verò defetamus, despiciamusque, ipsis brutis nos inhumaniores præstamus. Obseruant quippe rerum naturalium indagatores, non parum discriminis esse inter animalia terrestria, & aquatilia: si illis semel iterumque escam dederis, agnoscent Dominum benefactorem suum, per omnia & denia sequentur, nec vllis aduersis occurrentibu[s] herum deserent; Pisces verò, etsi indies escam illis porrigas, minimo strepitu conterriti diffugiunt, nec nisi nouâ escâ allecti, aut fame compulsi redeunt. Appositè ad rem nostram Doctor Seraphicus: *Canes*, inquit, *adeò Domino sunt fideles, quod quancumcunque exasperati, verberibusque affecti, foras repulsi, mox redeunt vocati, quasi nihil omnino fint passi.* S. Bonau. sermo 2. Antonij de Padua, serm. 2. Canis non modò gratanter buccellam à Domino accipit, sed & fustem, quo percussus, si in medias aquas abieceris, auidè arripit, *acceptumque refert Domino*: quasi rursus in verbera se promptum offerret; quod & nos æmulari docuit, dum dixit: *Si bona suscepimus de manu Domini, mala quare non suscipiamus*, vt in æternum ei gratias canamus. Iob. 1. 10.

P 2 FESTVM

FESTVM INVENTIONIS SANCTAE CRVCIS.

Quis inuenit locum eius, aut quis intrauit in thesauros eius? Baruch, 3.

— SACROS *tellure recludit*,
THESAVROS. Virg. lib. 1. AEneid.

ARGVMENTVM.

VArij varia summo studio, nisu, & impetu sectantur: hi honores, illi voluptates diuitias alij, eaque maxima pars mortalium, imò nemo non teste Propheta: *quia omnes auaritiæ student*, sagacissimè inquirunt; quibus si hodierna die THESAVRVM, *quo Fur non appropiat*, non deficientem in cælis nec in terris ostendero, numquid inexplebili eorum desiderio abundè fecero satis? hic thesaurus, quod pauci credent, sacratissima, quæ hodie inuenta, Saluatoris nostri *Crux* est, cuius vel particulam auro, gemmisque insertam, quisque vestrum thesauri loco reposuerit; at hoc non ago, verùm virtutis, quæ in ea latuit thesaurum, à nobis quærendum, expendendum, summoque in pretio, præ omnibus mundi thesauris habendum, non meo, sed sanctorum virorum, qui cum Iobo, THESAVROS *niuis, & grandinis*, id est, tribulationis & tentationis ingressi sunt, confirmabo testimonio. Vnico illis aculeo relicto, qui hic toti sunt, vt aurum, & argentum sibi thesaurizent, & THESAVROS *iniquitatis* congerunt, eiusmodi THESAVRIZARE *sibi iram in die ira*.

Ierem. 6. Iob. 28. Mich. 6.

§. I. *Quis inuenit locum eius, aut quis intrauit in* THESAVROS *eius?* Baruch. 3.

§. II. *Crux Christi spiritualis, per aduersa quærenda, ex illa Iob probatur: numquid ingressus es* THESAVROS NIVIS, *aut* THESAVROS GRANDINIS *aspexisti?* Iob. 38.

§. III. *Nil proderunt* THESAVRI *impij.* Prou. 10.

FESTVM

FESTVM INVENTIONIS SANCTAE CRVCIS.

Quis inuenit locum eius, aut quis intrauit in THESAVROS EIVS?
Baruch. 3.

S. Bonau. festo inuent. S. Crucis, serm. 2.

DIVINVM illud Seraphici Doctoris hodiernâ die fertur oraculum: *Omne, quod diligitur, à diligente solicitè quæritur.* Quàm solicitè quærit apis florem, ciconia lacertam, miluus palumbem? atque vt eius vtar obuiâ similitudine: *Quàm solicitè quærit canis lepusculum, gallina vermiculum, ceruus fontem?* Vos ipsos quotidianâ experientiâ edoctos compello: quàm solicitè ambitiosus, honorum titulos aucuperor? quantâ curâ, solertia, assentatione munerum corruptelâ, viam sibi, ac suis ad prima subsellia, ad sæculares aut Ecclesiasticas dignitates struat? quot technis ac versutijs mortales inter gloriam quærat, nec quiescat, donec inueniat? quàm solicitè Adolescens quispiam lasciuus, quot blanditijs, illicijs, lenocinijs quærit illam, & gratiam inuenire penes eam, quam deperit? quàm studiosè eam in foro, in templo, in quouis congressu satagit inuenire? quàm solicitè auarus quærit pecunias, quanto labore, sudore, lucubratione, è re qualibet lucrum, emolumentum, aurum quærit? O si vel vspiam thesaurum absconditum olfecerit, quàm noctes & dies omne medium quæreret, omnem lapidem moueret, quo eum inuenire contingeret? quàm de inuento gestiret, exultaret, seque beatum duceret, ac prædicaret? *Cùm tamen temporalem inuenire* THESAVRVM, *vanum sit,* & inuentori nonnunquam æternum attulerit exitium. At hodiernâ die Thesaurus inuentus est, in quo omnes auri venæ, omnes argenti fodinæ, omnes Erythræi maris margaritæ, eminenti quodam modo reconditi sunt. Sed

Bonau. cit.

§. I.

Quis inuenit locum eius, aut quis intrauit in THESAVROS EIVS?
Baruch. 3.

INgentes olim Thesauros in cryptis subterraneis, in Regum sepulcbris, tanquam in sacratissimo, & nullo iure & iniuriâ violabili gazophylacio, reconditos fuisse, sacri iuxta ac prophani historici satis disertè testantur. Sanè sicuti Gentiles vidimus, sic & Hæbreos, in sepulchris recondere consueuisse præcipua mortuorum ornamenta, & maximam interdum auri vim, Hieronymus & alij post eum arbitrati sunt.

Brondani commiter. l. 1. p. 2. c. 1.

Hieron. in Ierem. c. 8.

Anno mundi ter millesimo vigesimo primo refert Salianus ex Iosepho l. 7. Cap. vlt. Regiâ magnificentiâ monumentum Dauidi fuisse extructum à filio Salomone (qui & ibidem postea consepultus est) in quod præter solemnia Regiorum funerum, maximas diuitias contulerit: quarum copiam ac cumulum ex eo fuerit certâ coniecturâ assequi, quod post annos mille trecentos, Hircanus Pontifex oppugnatus ab Antiocho pio, vt eum ab vrbis obsidione remoueret, aperto Dauidis monumento, thesauros eius ingressum, ad tria millia talentorum (id est, accurato Saliani nostri calculo, triginta septem milliones, & quinquaginta millia aureorum) inde asportauit, quorum partem Antiocho annumerauit; aliâ externum militem conscripsit.

Salian. An. mundi 3021 n. 119.

Addit ex alijs, cùm sub annum Domini 1173. murus vnus templi Hierosolymitani corruisset, & Patriarchæ iussu instaurandus esset, fuisse ex operis, qui lapide quodam in fodiendo sublato, antri ostium inuenerint: in illud ingressos, tam diu processisse, quoad accederent ad quoddam palatium marmoreis calumnijs innixum, auro & argento obductum, ante quod mensa erat, in eaque sceptrum & corona aurea. Hoc fuisse Dauidis Regis sepulchrum; ad cuius sinistram Salomonis fuisse simili ornatu; & alia multa aliorum ex Dauidis familia, Regum Iuda, qui ibidem conditi fuerant. Mitto hic arcas repertas, amplissimosque thesauros, vt ex dictis patet; quos vbi Patriarcha compertos recipit, arctissimè occludi præcepit. Sed ne antiqua duntaxat erudeiare videamur, recentioris illud memoriæ est, quod sub Paulo III. accidit anno Christi 1543. cùm fundamenta Diui Petri Romæ instaurarentur. Mariæ & Thermantiæ (quæ filiæ Stiliconis fuère) corpora illic olim in marmoreo sepulchro, pretiosissimè exornata, inuenta fuisse cum mundo omni muliebri: Corpora attactu primo in cineres soluta; at auri solidi vis ingens fuit, margaritæ insignis magnitudinis supra 3. & quinquaginta annuli censeni varijs gemmis distincti, aureum pectorale gemmis vermiculatum, vasa plurima, aliaque cymelia ex auro, crystallo, succino.

Salian. cit.

Sanin in commen. Bayerl in theat. D. pag. 119.

Verùm enim verò, præ his omnibus alius hodie longè pretiosior, multo locupletior, thesaurus quæsitus, & inuentus est: *Helena Constantini Mater, quia Christum feruenter amauit, eius crucem diligentissimâ curâ quæsiuit, & inuenit.* Propterea inquit Andreas Archiepiscopus oratione in festo sanctæ Crucis: *Hodie diem festum celebramus, propterea frequenter conuenimus: quia sanctum illud, quod olim latebat, hodie euasit manifestum: quia* THESAVRVS, *qui fuerat absconditus in terra medius lio, refulsit sicut aurum.*

Bonau. cit.

Vide Gretserum de cruce, l. 1. c. 63.

Gaudent alij crucem, quam cælum mittit, amittere: at amissam olim Christi crucem inuenisse hodie se gaudet Helena imperatrix, & triumphat. Rei gestæ ordinem hic habes: latebat crux terrâ, plus odijs Iudæorum iam supra ducentos annos sepulta; At Helena cumprimum filius Constantinus Maxentium debellauit, crucis sanctissimæ au-

 spicijs,

auspicijs, quò grata foret, omni ingenio, viribusque eruere defossam, orbique adorandam proponere concludit, *tunc credens* THESAVRVM *se repertvrum, si crucem*; hanc porrò quo ardore, quo amore iam octogenaria regio comitatu, omnique clero stipata, quæsierit, pergit S. Ambrosius præclarè enarrare, *venit ergo Helena, cæpit reuisere loca sancta, infudit ei spiritus* (*Theodoretus exponit in somnis diuinitus admonitam*) *vt lignum crucis requireret.* Accessit *ad Golgotam, & ait: Ecce locus pugnæ, vbi est victoria? quæro vexillum salutis, & non inuenio. Ego* inquit *in regnis, & crux Domini in puluere? Ego in aulis, & in ruinis Christi triumphus? ille adhuc latet, & palma vitæ æternæ? quomodo me redemptam arbitror, si redemptio ipsa non cernitur? video, quid egeris, Diabole, vt gladius, quo peremptus es, obstrueretur.* Locus itaque primùm purgatur, & infame veneris stabulum statuaque deijcitur; *mox aperit humum, decutit puluerem. Tria patibula confusa reperit, quæ ruina contexerat, inimicus absconderat*; in ipsissimas auri venas offendisse Helenam credidisset; minuebat tamen lætitiam publicam illud, quod quænam ex tergeminis seruatoris crux foret, sic nondum constaret: *sed non potuerit obliterari Christi triumphus. Incerta hæret vt mulier, sed certam indaginem Sanctus Spiritus inspirat.* Iussit ergo singulas ordine morienti tunc mulieri imponi. pergebat illa ad primas contactum mori, itemque ad secundæ, ad tertiæ denique incolumis reuixit. Zozomenus hoc recensito prodigio, subdit: fertur item mortuum crucis virtute simili ratione ad vitam reuocatum. Quod lubet D. Paulini formare testimonio: „Cùm tres pariter cruces repertæ fuissent, gratulatio repertarum cœpit anxiâ dubitatione confundi iusto piorum metu, ne forsitan aut pro cruce Domini patibulum latronis eligerent, aut salutare lignum pro stipite latronis abijciendo, violarent. Respexit pias fideliter æstiuantium curas Dominus, & ipsi potissimum, quæ tam piæ solicitudinis princeps erat, huius consilij lumen infudit, vt aliquem recèns mortuum inquiri; & inferri iuberet. Nec mora cadauer allatum est: deponitur, iacenti vna de crucibus admouetur & altera, sed reorum ligna mors spreuit. Postremò dominicam crucem prodit resurrectio, & ad salutaris ligni tactum morte profugâ, funus excussum, & corpus erectum est: tremefactisque viuentibus stetit mortuus, & funebribus, vt Lazarus quondam vinculis expeditus, ilico inter spectatores suos redìuiuus incessit.“ Confirmat idipsum *S. Vincentius, Seuerus Sulpitius, Baronius, & alij.*

Fasti mariani.
Theodoret. l. 1. c. 18.
S. Amb. de obitu Theodosij.
Theodoret. l. 1. c. 18.
Socrat. l. 1. c. 17.
S. Paulinus Epist. 11. ad Seuerum.
S. Vincent. fest. inuent. S. Crucis serm. 1.
Seuerus Sulpit. l. 1. hist.
Baron. a. 326.

Nunc si lubet quantæ quàm immensæ diuitiæ, quot pateræ argenteæ, scyphi crateres phialæ, labra, malluuia, Chrysendeta, monilia pretiosa, *in monte pietatis* Bruxellis, Antvverpiæ, & alibi recondita sint, expendite; & si quem auri dira fames & sitis habendi inflammat, in alium *montem pietatis* mecum conscendat. Vbi tot pyropi sacratissimi cruoris Domini, tot vniones è latere Christi profluentes vbi his largè locupletatus preciosissimus crucis thesaurus sine fœnore, sine vsura, *sine auro & argento* comparatur qui quàm ingens, & supra omnem æstimationem sit, ex hoc colligere licet, quòd omne aurum nunc de cruce facit thesaurum, omnesque gemmæ ac margaritæ in conspectu eius viluerunt; videre quidem est sanctissimum hoc lignum auro, pretiosissimisque vnionibus insertum, sed crucis hic ornatus, vt accidentia substantiam circumdant, nec quidquam sæ his oculos, animos, venerationem, amorem, nostrum sibi vendicat, nisi inæstimabile dumtaxat, vel minimum S. crucis fragmentum. Huius vnius *thesauri desiderio* (vt auctor loquitur) cùm per plures annos B. Coleta constanter æstuâsset, incessanter quæsisset, tandem vbi exiguam particulam nacta est, tanto gaudio exultauit vt cœlo ipso donum illud adæquare non dubitârit: dumque anxia fluctuat, vbi quàm securissimè, & summa cum religione thesaurum hunc asseruare queat, cœlitus illi crux aurea submissa est eo artificio elaborata, vt omnem cuiusuis aurifabri captum excederet: atque hâc diuinum pignus thecâ studiosè cœlauit.

P. Barry foneur de le fu c. 2. deuot. 22.

Nec minùs huius pretij ignara S. Macrina, magni Basilij, & Gregorij Nisseni soror Germana, quæ præ omni adamante exiguum sanctæ crucis frustulum annulo suo scitè inseruerat, eumque non digito, sed cordi appressum gestabat, vt, vbi Thesaurus illius esset, illic & cor eius noctes diesque præsens foret. Vtraque hæc Christi sponsa, verissimè illud Sapientis vsurpabat: *Diuitias nihil esse duxi, in comparatione illius, nec comparaui illi lapidem pretiosum: quoniam aurum in comparatione illius arena est exigua, & tanquam lutum æstimabitur argentum in comparatione illius.* Nec immeritò, vtpote quibus omnes mundi gazæ iam viluerant, & sola crux in pretio erat.

Barry ibid.
Sap. 7.

Disertissimus ille orator ac religiosissimus antistes Hieronymus la Nuza, vnum pilum S. Magdalenæ, quem asseruat, præ omnibus mundi regnis se æstimare liberè pronuntiauit, idque ex eo quòd sanctissimos pedes Domini attigerit; sed quid pilus hic ad lignum, quod laceros Christi humeros, totumque corpus arctissimè fuit complexum, & pretiosissimo cruore largissimè respersum mille Christi osculis dilabatum, & sanguineis vlnis non semel constrictum totius salutis humanæ pignus extitit? Vnde sanctissimus ille præsul Nolanus cùm mitteret ad Seuerum, exiguum S. crucis segmentum auro inclusum, his ad eum scribit verbis: „Accipite magnum in modico munus, & in segmento pæne atomo hastulæ breuis sumite munimentum præsentis, & pignus æternæ salutis, non angustetur fides vestra carnalibus oculis parua cernentibus; sed internâ acie, totam in hoc minimo vim crucis videat. Dum videre vos cogitatis lignum illud, quo salus nostra, quo Dominus maiestatis affixus, tremente mundo pependerit, exultetis cum tremore Recordemur & petras scissas ad huius aspectum crucis, & saltem saxorum æmulatione præcordia nostra findamus amore diuino.“

S. Paulin. Epist. 11. ad Seuerum.

Ecquis vnquam ab orbe condito, vspiam terrarum, thesaurum repertum legit, vel audiuit, cuius materiæ (gemmea sit vel adamantina) particula minima, vel vnus atomus, orbis vniuersi pretium infinito interuallo antecellat? quod cùm venerandus hic antistes in SS. crucis *minimo naturali*, vt philosophi loquuntur asseueret, quis non auidissimè & ardentissimè ad hunc thesaurum conquirendum rapiatur! At si omnis amor Christi in nobis sopitus aut prope extinctus est, hoc ligno hodiernâ die accendendus; etenim cùm ignis extinguitur, lignum inijce, & statim ille reuiuiscit, ac nouas flammas concipit. Alget in te amor Christi, accipe lignum crucis, & adhibe cordi tuo, intellectu ac voluntate ardorem in eam ventilando, in meditatione tua exardescet ignis, aptumque est lignum hoc, vt immensum in te excitet incendium.

um. Alterum est, quòd hic thesaurus, omnes auri argentique fodinas excedit, quòd inexhaustus quodammodo, & infinitus sit, quod eiusdem D. Paulini comprobare libet suffragio, qui vbi enarrasset S. Helenam omne suum aurum contulisse, vt hunc thesaurum dignè reconderet, vim ligni huius quàuis parte sublata, quasi viui semper, & accrescentis describit, ipsum audite: Itaque inquit,

S. Paulin. ep. 11.

„ Mater Augusta, patefactis ad opera sancta thesauris tota
„ abusa fisco est, condita in passionis loco Basilica,
„ quæ auratis corusca laquearibus, & aureis diues
„ altaribus, arcano positam sacrario *crucem* seruat,
„ quam Episcopus vrbis quotannis, dum Pascha
„ Domini agitur, adorandam populo promit. Quæ
„ quidem *crux* in materia insensata, vim viuam te-
„ nens (quasi quercus repullulans) ita ex illo tem-
„ pore, innumeris pæne quotidie hominum votis
„ lignum suum commodat, vt detrimenta non
„ sentiat, & quasi intacta permaneat, quotidie di-
„ uiduam sumentibus, & semper totam venerantibus;
„ sed istam impurtribilem virtutem, & indetribilem soliditatem, de illius profectò carnis
„ sanguine bibit, quæ passa mortem, non vidit
„ corruptionem.

Cyrill. catech. 10.

Idipsum suo testimonio confirmat Cyrillus Ierosolymitanus: *Quinque panes,* inquit, *testantur in quinque millia multiplicati,* LIGNVM CRVCIS *testatur ad hodiernum diem apud nos apparens, & apud eos, qui secundùm fidem ex illo hinc capientes, vniuersum orbem fere iam repleuerunt.* Sic ille testimonio de diuinitate Christi colligens, volensque docere, non tantùm gloriam crucis, sed hanc quoque multiplicationem, & dispersionem partium, per vniuersum terrarum orbem, diuinitatis & potentiæ Christi testem esse, repertumque hodie THESAVRVM *non deficientem in terris.*

Lucæ 12. Cyrill. catech. 4.

Rursum alibi idem auctor: *Ligno* CRVCIS *vniuersus terrarum orbis per partes repletus est* & iterum: *per particulas ex hoc ligno per vniuersum orbem sparsum est.* Rident hæc de more hæretici inimici crucis Christi. imprimis Auctor Apiarij, asserens videlicet quod huiusmodi crucis particulis vehendis, si colligerentur, decem Bauaricæ naues, non sufficerent.

Conr. de exaltat. S. Crucis.

Lutherus verò ex particulis crucis, quæ hinc inde ostenduntur, collectis, integram domum construi posse impudenter blaterat, & omnium ineptissimè Caluinus, Catholicos vocans desperatos Nebulones, quod fingere non erubuerint, lignum crucis mirificè auctum, & multiplicatum, & sparsum per orbem terrarum; imò stultum & inconueniens dicit mendacium. At verò, ô nequam! non fingimus Catholici, referunt id grauissimi atque antiquissimi Scriptores: S. Cyrillus, qui teste Baronio crucis inuentioni interfuisse potuit; quippe qui post Maximum, Macarij in Episcopatu Ierosolymitano successorem, eidem sedi præfectus est Antistes; & Paulinus, qui Cyrilli sæculo vixit, & Ierosolymis aliquando versatus, plures facilè videre potuit, quos hoc miraculum non latebat, id literis consignârunt.

Baron. Annal. an. 326.

Quare tenebriones illi vel lumine naturali, si vellent illustrari, possent: fax enim vna, alteri sine sui imminutione lumen communicat, & innumera ad oculum exstant prodigia. Atrebati etiamnum candelam videre est, quæ vt annos complures arserit & ardeat, nihildum imminuta est, atque ex ipsis stillis ceræ deciduis, aliæ candelæ conficiuntur. Varijs quoque lacinijs è stola S. Huberti dissectis, integra perseuerat; quid ni ea virtute SS. Crucis lignum præditum sit? INFINITVS *enim* (vt Sapientia verbis vtar) THESAVRVS *hominibus est, quo qui vsi sunt, participes facti sunt amicitiæ Dei. propter disciplinæ dona.*

Sap. c. 7.

Hugo Cardinalis hæc dona intelligit reales disciplinas, cruces, aduersitates, *flagella diuinæ correctionis,* vt & Lorinus noster ibid.

Hugo Card. in c. 1. Sap.

Ex dictis hactenus patet, magni muneris instar habendum, si quis particulam S. Crucis tibi dono mitteret, at cum ea, & Turcis, & scelestis hominibus obtingere queat, nec ea se sanctitatem ac salutem conferat, hodie vos omnes voti compotes efficiam, & quemadmodum Dei crucem, quæ omnes saluos & beatos reddat, quærere & inuenire possitis, ostendam.

§. II.

Crux Christi spiritualis, per aduersa quærenda, ex illo Iobi probatur: nunquit ingressus es THESAVROS NIVIS *aut* THESAVROS GRANDINIS *aspexisti?* Iob. 38. v. 22.

TIberius pijssimus Imperator Constantinopoleos, in pauperes profusus THESAVRIZABAT *sibi* THESAVROS *in cælo, vbi neque ærugo, neque tinea corrumpit, & vbi fures non effodiunt.*

Matt. 6. v. 20.

Hic aliquando inambulans regia porticu, in pauimento tabulam marmoream, in qua crux Dominica sculpta erat, vidit, & ait: Cruce tuâ, Domine, frontem nostram munimus, & pectus, & ecce crucem sub pedibus conculcamus: ac dicto citius, iussit eam auferri: defossaque tabulâ atque erectâ, inueniunt subtus & aliam hoc signo notatam; quâ etiam sublatâ, repperêre & tertiam eâdem cruce insignitam: cumque & hanc, de rei euentu solicitus, effodi curâsset, *ingentem thesaurum* ad coronatorum prope millionem detexit.

Baron. an. 599. Greg. Turon. hist. l. 5. c. 19. Paul. Diaconus l. 3. de gestis Rom.

Quod cæleste prodigium, quid aliud innuit, quàm sub cruce maximum latere thesaurum, non pecuniarum, sed gratiarum: quem sanè inter alios oculatus S. Pater noster Ignatius agnouit, qui cùm aliquando Salmanticæ coniectus in carcerem, acceptis literis commiserationis, & consolationibus à sacris Deo virginibus, sic eis respondit: *Miror vos, quibus* CRVCIS *Christi mysterium perspectatum esse oportuit, immensos* GLORIÆ THESAVROS *in* CRVCE *inclusos ignorare*; Ego verò gaudeo, quòd maiora & grauiora pro Christo sustinere dignus inueniar.

Ribadin. in vita l. 1. c. 15.

Nec quisquam mirabitur thesauros hosce in niue reconditos asseruari: quid inquies, in niue frigidissima thesauri esse queunt? imò hasce magnates in cellis subterraneis recondunt, & feruidâ æstate, & cane torrido pro delicijs ac cupedijs pretiosissimis depromunt, præstantissimisque vinis admiscent, & caro æstimant. De quo iuuat Senecam in quæstionibus naturalibus audire disserentem, vbi de niue asseruata agens, sic ait: *Non contenti vina diffundere veterana, & per sapores ætatesque disponere, inuenimus, quomodo stiparemus niuem, vt ea æstatem euinceret, & contra anni feruorem defenderetur loci frigore. Quid hâc diligentiâ consecuti sumus? nempe vt gratuitam mercemur aquam. Hoc quod natura fluere & patere omnibus voluit, cuius haustum vitæ publicum fecit: hoc quod tam homini, quàm feris auibusque, & inertissimis animalibus, in vsum largè ac beatè profudit, contra se ingeniosa luxuria redegit ad pretium. inde est, quòd nec niue contenti sunt, sed glaciem, velut certior illi ex solido rigor*

Seneca quæst. nat. l. 4. c. 13.

do riger fit, exquirunt: quæ non è summis tollitur, sed vt vim maiorem habeat, & pertinacius frigus, ex abdito effoditur Tum subdit: *Itaq, ne vnum quidem eius est pretium; sed habes institores aquæ, & annonam, prô pudor! variam!* & quasi ad thesauros recondendum, describit *reponendæ niuis officinas*; ac tandem concludit: *Videbis quosdam graciles, non sorbere solùm niuem, sed etiam esse, & frusta eius in scyphos suos deijcere, ne inter ipsam bibendi moram tepescant.*

Audîstis, vt Romanis (quin & Belgis) niues in delitijs, niues in pretio sint, niues vt thesauri asseruentur, sed & sanctissimo illi ciui Romano Paulo Apostolo, aduersitatum, persecutionum, calamitatum cumuli, quas ille niues compellat, in delitijs erant Paradisi; de eo sic D. Chrysostumus pronuntiauit: *Cùm videret Paulus quasi* NIVIS *cumulos, tentationes quotidie ingruentes, non aliter quàm si in medio paradiso vixisset, ita gaudebat gestiebatq.* Quin & nobis gaudendum, gestiendum dum in tentationes, non secus ac thesauros incidimus, iuxta illud D. Iacobi: *Omne gaudium existimate, dum in varias tentationes incideritis.* Vt rem planè nouam & miram extollit D. Hieronymus dictum illud Dauidis: *Tribulationem & dolorem inueni*, in qua verba sic disserit: *Nouam rem dicit, non dicit, requiem inueni, saturitatem inueni: neque etiam dicit, inuenit me tribulatio, quam enim id admirationem haberet? eam autem habet maximam, quando se ait tribulationem & dolorem inuenisse: neque enim inuenitur, nisi quod quæritur*; neque rectè illi gratulamur nos aliquid inuenisse, ait Augustin. nisi illud, quod quærebamus: Exultat ergo quasi de thesauro reperto, iuxta illud Apostoli: *Omne gaudium existimate, cùm in varias tentationes incideritis.* Æneas Syluius exinde Pius II. Pontifex maximus, refert iuuenem quendam nomine Pachorum literas amatorias pilæ niueæ abdidisse, quâ Lucretiam amasiam suam è fenestra prospectantem impetijt, & ignem amoris in niue succendit, vt eleganti versu recens Poëta sub Lidiæ nomine lusit:

Chrysost. hom. 1. in 2. epist. ad Cor.

Iacobi 1, 2.

Psalm. 114.

Pienna Messie l. 1. c. 17.

Chara meum gelidâ ferijt niue Lidia pectus,
Dicebam flammis, hac puto, tela carent:
Nec caruêre tamen, sub aqua latuêre fauilla,
Flammaq, per venas stillat aquosa meas.
Heu mihi securi quâ declinabimus ignem,
Frigore duratas si metuemus aquas?
Frigore fax nata est, tolletur frigore, nullum
Sperandum simili de face frigus erit.
Sume pares ignes, miserumq, leuabis amorem
Lydia, frigoribus semper acerba niues.

Dilectam animam (si liceat miscere sacra profanis) cælestis spiritus deperit, vt eam in sui amorem accendat, duras & horrido febrium algore, & cuiusuis aduersitatis frigore rigentes pilas immittit, hoc amatorio epistolio inserto, quod D. Ignatius Martyr assiduò ingeminabat. *Amor meus crucifixus est*, quod & cordi Theresiæ telo Seraphico insculptum voluit: AVT PATI, AVT MORI. Seraphicus Franciscus floccos niuis, profectò non flocci faciebat, è quibus verum gaudium, & solidam lætitiam eliciebat, vt festiuè in hilarijs suis canis Angelinus noster:

Angelin. Gnome pia Hilar. p. 4.

Magna Minorum gentis Assisius Pater
Comite Leone Fratre candidissimo:
Abs Perusinis fors remigrabant domum.
Stringebat arua bruma crudelissima:
Ibant rigentes in Lacerna pallij,
Lori, potius illa quàm vestis fuit;
Cucullus instar cassidis pro astro gelu.
Niuosas aures Aquilo corrugauerat:
Naso frequentes depinebant stiria,
Nisi praeacuto forte pigra frigore
A nare starent pendula: quales solent
Stillicidiorum stare de canalibus.
Suam sonori musicam, nolint, velint,
Vtrique dentes concinebant frigidam.

Post hæc tandem subdit, si ad ædes reuersi

Pulsaq, nolâ leuius, si mussitans
Et terum oculo Ianitor, manu minax
Semi referatâ ianuâ, probe agnitos
Procul inde abesse mandet, Errones vocet,
Homineq, nihili pus merum hospitalium,
Suiq, nodis nos salutet singulis.

HÆC SOLIDA TANDEM EST HILARITAS, FRATER LEO. Similiter cùm aliquãdo carnalis frater, & verè carnalis aspexisset Franciscũ in summa Hieme seminudũ, horrentemq; frigore, & ad eum misisses, qui per ludibrium & amariori quodam ioco, quàm fratrem deceret, ab eo peteret, vt sudoris sibi drachma venderet, respondisse lætum: Dic fratri meo me iam totum Domino meo vendidisse, & quidem ingenti pretio. Quin idem post aliquot annos, cum grauissimis, continuisque doloribus, & insuper nouis à dæmone molestijs ita cruciaretur, vt nullæ iam hominis vires ferre posse viderentur, emissa est ad eum vox de cælo, quâ gaudere iubebatur: *Quoniam per eas tribulationes, tantum sibi* THESAVRVM *acquireret, cui nullus in terra comparari posset, etiamsi tota terra in aurum, omnes lapides in gemmas, omnis aqua in balsamum verterentur*; Quo ille audito, ita recreatus est totus, vt iam non sentiret dolores, statimque præ gaudio fratribus aduocatis narrauit, quid de cælo solatij accepisset. Non absque singulari Numinis prouidentia anno Domini 1240 Cremonæ, intra Diui Gabrielis claustra, grando cecidisse fertur, in qua crucis signum, Christique facies, cum nomine Iesu perfectè expressa cernebantur; atque vt virtutem in hac grandine abditam cognoscas, cæcus ad eius contactum, lumen recepit. Prodigium hoc insolens, ac inusitatum; At aliam non minùs præstantem, in sinum nostrum à diuina manu indies grandinem pluere, docuit P. Baltasar Aluarez. S. Matri Theresiæ à confessionibus, & quo tum temporis sanctior non erat in terris: hisce se ad cruces, quibus vndique impetebatur, animabat, *si cupidus quispiam in sua vinea colenda, multas pecunias, & tempus impendisset, & post magna indicia copiosi fructum, videret eam* GRANDINE *confringi, ac destrui, quid is in animo sentiret? quod si* GRANDINES *illæ aureæ essent* (vt Poëtæ de aureo imbre fabulantur) *quantam caperet consolationem Dominus vineæ? multo siquidem maius lucrum esset illi, quàm damnum vineæ ex tali grandine destructa.* Nunc amabo te, num *hos* THESAVROS GRANDINIS *aspexisti?* Aureæ sunt, gemmeæ sunt grandines, valdeq; pretiosæ, quiuis contemptus, iniuriæ, paupertas, iactura bonorum, fortunarum, filiorum, famæ, vehementer locupletantes eum, qui benignè ac gratanter exceperit. Appello Beati Iuniperi fidem, sensumque: hunc nescio quis petulanti ore, conuitijs impetebat, & hoc in os, faciemque quod videri poterat impudentiùs, ingerebat; cui vir sanctus, non verba verbis, non conuitia conuitijs compensare, non etiam rationibus allatis eluere & refutare, sed vnum illud addere, quod periti fuit & amantis

S. Bonau. in vita, Pisous de statu Relig. l. 14. c. 14.

Vincent. hist. l. 30. c. 138 Naucler. Mainlus ca. articul. tit. meteora,

Lantielius o: usc. spirit. 9. c. 1. n. 92. In vita Aluarez c. 40.

Iob 38.

In Speculo S. Francisci, Anual Min. VVading.

gis

tis Adamantis, huiusque thesauri: *Amice*, inquit, *imple gremium meum hisce lapillis pretiosis, imple, ne timeas.* Dicteria & conuitia, quæ alij cruces, lapillos pretiosos & grandineam auream appellat, atque his impleri vult sinum; vt illos scilicet referat, & thesaurizet in domo æternitatis; bonus Institor probè conscius, quanti istic sint pretij ac valoris: hinc & illud præ ioco adijcere solitus, vnicum hoc in votis esse *vt his lapillis pretiosis, Parisijs Aurelian vsque, continuò impeteretur.* Zeno Veronensis expendens illud 2. Cor. 11. *Lapidatus sum*, lapides Pauli fælicem grandinem nuncupauit: *Insans populi furibunda tempestate, lapidum imbribus* FÆLICITER GRANDINATVR. Hanc vt quis grandinem tolerare non queat; at verborum & calumniarum cum Iunipero non subterfugiat. Nôstis quanti, eas patienter excepisse, pretij sit? Moysem attendite; qui *magis eligens affligi cum populo Dei, quàm temporalis peccati habere iucunditatem: maiores diuitias æstimans* THESAVRO *Ægyptiorum, improperium Christi*, ad Heb. 11. Quid verò improperium Christi, nisi vita, laboribus, ærumnis, persecutionibus, infamiâ, & contemptu plenissima? nec paradoxum quisquam arbitretur gelidissimam grandinem, quæ omnia vastat, calamitatem miserrimam inducit, & inter plagas Ægypti non minima censetur, vbi GRANDO *vastabat omnia*, thesaurum compellari; *Si ex grandine*, inquit celeberrimus Doctor, *thesauri extrahi non possent, non diceret Deus: numquid* THESAVROS GRANDINIS *aspexisti?* Inimicos persequens grandini similis est, quia omnia vastare videtur honorem quietem, diuitias, & vitam; sed ingentes virtutum thesauri ex ea possunt extrahi, atque hoc est *facere cum tentatione prouentum.* Thesaurus grandinis paupertas, calamitas est, si eam æquanimiter feras, & Domino, qui pro te pauper factus est, te gratum exhibeas. Hæc aurei Oratoris doctrina est: *Magnus* THESAVRVS, inquit, *in quo diuitiæ, incon-sumptum bonum: perdidisti pecunias, si gratias quidem egeris, animam lucratus es, & maiores nactus es diuitias,* THESAVRVM NON DEFICIENTEM *in cælo.* Regiæ prodigalitatis fuit illud Imperatoris Seueri, quo excauatis lapillis scedulas inserebat, quibus integros fundos ac prædia, dono in populum spargebat sed quæ deficiebant, vt alibi fusiùs dicemus. Doctor Asceticus perfectionem comparat THESAVRO *abscondito in agro*, ob innumerabiles diuitias cæli, quibus implet animam; absconditus, quia ignoramus, quantum bonum eius sit: si enim agnosceremus, dubium non est, quin vniuersa pro illo consequendo relinqueremus, & omnia tanquam nihilum, præ eo despiceremus: quid enim habet finitum ad infinitum? eo adducit illud Sap. INFINITVS EST THESAVRVS *hominibus, quo qui vsi sunt, participes facti sunt amicitiæ Dei.* O fælices thesauri huius diuitiæ, quibus facimus amicum nobis Deum; nam si terreni thesauri æstimandi, quibus facimus nobis amicos de mammona iniquitatis, quanto excellentior, quo Deum omnium datorem nobis deuincimus? Locupletissimus thesaurus crux, in qua charitatis aurum, vbi virtutum adamantes vbi meritorum smaragdi, Deus ipse reperitur: & cùm Deus infinitus sit, infinitum thesaurum iure appellabimus. Cur hunc thesaurum non quærimus, illi inhiamus, & vniuersam substantiam, vires, valetudinem, opes, honores vitam, omnia pro eo prodigimus: ad hoc hortatur S. Paschalius lib. 7. in Matt. *Vtendi & possidendi* THESAVRI *huius potestas cum agro, non potest esse sine pretio cùm cælestes diuitiæ non nisi damno sæculi possidentur.*

Brev. serm. de Iona.

Exod. 9.

In Narrat. Euang. 5. m. 140. Iob. 38.

1. Cor. 10.

Chrysost. hom. 31. ad pop.

Nieremberg in Ascet. l. doct. 3. c. 16.

Sap. 7.

Vtinam nos tanto studio, labore, sudore, solertiâ cælestes hos thesauros conquireremus, quâ filij huius sæculi, perituras opes, *irritamenta malorum*, in terræ visceribus perscrutantur! quæ eo auidius atque ardentius effodere nituntur, quo viciniori spe, ijs potiundi inflammantur; vt egregiè Sanctus Gregorius, in illud Iob. c. 3: *Quasi effodientes* THESAVRVM mortificationem intelligit: *Omnes namque, qui fodiendo* THESAVRVM *quærunt, cùm fodere altius cœperint ad laborem instantiùs inardescunt; quia quo* THESAVRO ABSCONDITO *iam iamq; appropinquare æstimant, eo in effodiendo enixiùs laborant. Qui igitur plenè mortificationem suam appetunt, quasi effodientes,* THESAVRVM *quærunt: quia quanto fiunt viciniores ad finem, tanto se exhibent ardentiores in opere.* Ita quippe viris Asceticis in palestra virtutis, vsu venire solet, quo penitius in perfectionis, ac omnis sanctitatis adyta penetrârint, eo locupletiorem mortificationum thesaurum effoderint. Pius Doctor Thomas à Kempis: *Quanto altiùs quis in spiritu profecerit tanto grauiores sæpe cruces inueniet*, ac tanto ditiorem thesaurum consequetur: In quo grauiores cruces, argenteis & aureis nummis impressæ, hoc maioris pretij sunt, quo grauioris ponderis; sed pauci eum quærunt, ac perpauci inueniunt. Causam adfert Sanctus Bonauentura: *Qui vult inuenire crucem, imò ipsum Dominum crucifixum, quærat cum tempore, quo inueniri potest, & loco in quo est: nemo enim (si non sit stultus) quærit vuas in vere neque in æstate violas, ne fructus in hyeme. Item nemo quærit ficus in vite, nemo aurum in arbore, nemo pisces in monte;* nemo panem petit in tonstrina, nec libros in popina: *Sicut in omnibus res quærenda est, vbi est, ergo quæramus Crucifixum pro tempore in quo sumus, quia nunc inueniendus est. Item quæramus eum in loco, vbi est: vbi continuò iacet, id est in cruce: Bernardus: Circumire possum, Domine, cælum & terram, & nusquam te possum inuenire, nisi in Cruce; ibi dormis, ibi cubas in meridie. Ergo qui suauiter viuunt, qui carnem destruunt, Christum inuenire non possunt, dicitur enim Baruch. 3. Quis inuenit locum eius, aut quis intrauit in* THESAVROS *eius? non inuenitur in terra, suauiter viuentium.*

Ouid. Metam.

Thomas à Kempis de imit. Christi, l. 2. c. 11.

Bonauent. de Inuentione S. Crucis serm. 2.

Iob. 26.

Denique non inuenitur in cruce, quam homines auari quærunt amant, desiderant, ac tum beatos sese deprædicant, & quasi de thesauro reperto exultant, dum cruces plurimas & maximas repererint. Nôstis, quales? cruces aman & quærunt in pataconibus, in pistolis, in coronatis, aliisque nummis, qui *cruciferi* vocantur; *nupta innuptaque puella*, numquid omnes quærunt cruces aureas, cruces gemmeas, eas æstimans, ex collo suspensas circumferunt? inter intecta vbera, velut inter duos latrones, hoc signum crucis faciunt emicare. De istiusmodi seuerum illud, & verum exstat Pauli oraculum: *Qui* THESAVRIZANT *sibi iram, in die iræ.* Quare hic paucis insaniam, miseriam, infelicitatem eorum exponere decreui, qui omni conatu THESAVROS INIQVITATIS sibi quærunt, quorum est *inuentio in detrimentum*, non tantùm corporis, vt videbimus, sed etiam animæ.

ad Rom. 2.

Mich. 6.

Eccl. 20.

§. III.

Nil proderunt THESAVRI *impij.* Prou.10.v.2.

MAlos, huius mundi sollicitè bona quærere, in hisce bonis malos existere, per bona hæc pessimos reddi, Cicero, Demosthenes Seneca, alijque Græci, ac Latini Philosophi verissimè censuerunt, sed præ his iuuat vnum Carthaginiensem Antistitem inducere, qui lib. 2. epist. 2. *Bona*, inquit, *appellant, ex quibus nullus illis, nisi ad res malas, vsus est*, quâ verò ratione malus sit, qui bonis malè vtitur, euentus hic docebit. Babylone captâ Darius sepulchrum Semiramidis aperiri iussit, vt ingentes, quos illic reconditos arbitrabatur, *thesauros* erueret: dumque altiùs terra egeritur, grande saxum repertum est, cum hac Epigraphe: *Quisquis Rex pecunijs egueris, hoc aperto monumento quantum volueris, capiat.* Hâc spe mirificè Rex delectatus, præseruidè saxum tolli imperat, in cuius auersa facie, hoc monitum exaratum legit: *Ni vir malus esses, & pecuniâ inexplebilis, haudquaquam mortuorum loculos eruere.* Hoc primæ atque infallibilis Sapientiæ effatum est: *Multos perdidit aurum & argentum*, quod dum hîc thesaurizare conantur in terris, perdunt THESAVRVM NON DEFICIENTEM *in cælis*. Harum testis & arbiter sententiarum, vnus instar omnium erit Eulogius, opificio lapicida, tenuioris fortunæ vir, non minori in Deum pietate, quàm in pauperes munificentiâ insignis: quidquid enim labore manuum conquisitum, supra tenuem victum sibi supererat, id omne lucellum in egenos distribuabat, & liberaliùs quandoque in Danielem, vicinum Anachoretam effundebat; qui pietate eius permotus, Deum obnixè rogat, opulentiorem fortunam huic Eulogio concederat: certum se esse qui in tenui fortuna adeò in pauperes profusus fuerat, liberalissimum fore, vbi opibus abundaret; sed cum cælesti legato certior factus, non conducere saluti Eulogij ditescere, Daniel imprudenti zelo se vadem pro animo eius stitit; at suo malo: etenim Eulogius *reperta locupleti thesauro*, licentiori vitæ se dare, in aulam Iustiniani Imperatoris se insinuare. Exercitus Dux creatur. Hîc templa spoliare, ebrietate ac scortis vitam traducere. Dum nocte intempestâ, Anachoreta obses, ad Dei tribunal sistitur, & Eulogius in prostibulo, ante oculos constituitur. Hîc Daniel admirari, lamentari, deprecari, detestari imprudentem zelum, quod supra diuinam prouidentiam sapuisset. Interea Hyppatius & Pompeius Principes Imperij, in Iustinianum conspirant, illis se adiungit Eulogius; seditione excitatâ, capitur Hyppatius, Eulogius omnibus exutus, fuga sibi consulit; iamque profugus, tutum latibulum, veterem casam subijt, atque aurum omne, & diuitias *irritamenta malorum*, tantum non æternorum, execratus, ad manuum laborem, & pristinam pauperiem, in qua cælestium bonorum thesauri reconditi, reuersus est, ac denuò cæpit per bona opera, *thesaurizare* sibi in cælis.

Nouuè hic verissimum expertus est: *Quia est inuentio in detrimentum*, omnesque perituris hasce diuitias, esse *thesauros iniquitatis*? cùm inuentio crucis, paupertatis, aduersitatis, sit in animæ emolumentum. *Beatus vir*, clamat Sapiens, *qui post aurum non abijt, nec sperauit in pecunia* THESAVRIS; sed eiusmodi beati, quàm rari numerentur, ex eo patet, quod vel vnum quærere videatur, dum subiungit: *Quis est hic, & laudabimus eum*: Nam vt scitè Hugo Cardinalis: *Raritatem notat hîc* QVIS; omnes quippe post aurum & pecuniæ thesaurum abire, communis sanctorum Patrum sensus & consensus est. Vnde Diuus Ambrosius mellea suâ facundiâ, suauiter & fortiter, aurum esse dixit *pretiosæ animæ detrimentum*. Gregorius Antistes Nazianzenus: *impietatis* vocat *instrumentum*. Cyprianus diuitias nominauit: *Speciosa supplicia*. Et alibi idem Doctor: *Illa sunt vincula, illa catena*. Quod ipsum altiùs insonuisse videtur Paulus, cæli tuba, cùm diuitias vocat: *Laqueum diaboli*: de quo Ambrosius: *Laqueus*, inquit, *in auro, quod dum petimus strangulamur*. Valet hîc, quod passim notum est, illud Ausonij:

Qui laqueum collo nectebat, repperit aurum,
THESAVRIQVE *loco, deposuit laqueum.*
At qui condiderat, postquam non repperit aurum,
Aptauit collo, quem repperit laqueum.

Delrio noster in disquisitionibus magicis, alios commemorat, qui *in laqueum diaboli* miserrimè prolapsi sunt, vt auro, vel thesauro aliquo, arte etiam necromanticâ, ac diabolicis præstigijs potiri possent: quos omnes ait, à dæmone variè illusos, atque in ipsis cauernis thesauros quæritantes, obtritos aut præfocatos. Vnum, alterumque, ad terrorem induxisse sufficiat.

Anno 1520. Basileæ quidam sartor, vt refert Cedrenus in Anastasio, cryptam subterraneam, quam & alij penetrare frustra conati fuerant, cereo accenso ingressus, primò per portam ferream se transijsse aiebat: inde ex vna in aliam concamerationem, ac tandem in hortos (quos Hesperidos, aut Elysios dixisses) deuenisse. In medio, aulam magnifico luxu adornatam, ibique virginem aureo diademate redimitam; at infernè puberenus in horridum serpentem desinentem spectari. Ab hoc ad arcam ferream se deductum, iuxta quam duo nigri molossi excubantes, terribili latratu, propius accedere deterrebant: quos vbi virgo minaci voce compescuisset, clauium fasce (quem è collo gestabat) soluto, arcam recludit, thesauros exhibet aureis, argenteisque nummis instructissimos, è quibus non paucos, munificentiâ virginis sibi donatos ostentauit. At vt rei huius exitum, & dæmonis versutias dispicere valeatis, addebat eam narrare solitam, sese regio ortam stemmate, diris imprecationibus iam olim deuotam, in tam immane monstrum degenerâsse, nec aliam recuperandæ salutis viam superesse, quàm si ab illibati pudoris Adolescente, ter osculum delibare contingat: tunc enim pristinæ formæ se restituendam, & dotis nomine thesaurum omnem liberatori cessurum. Quod cum semel iterumque spe lucri Adolescens attentâsset, tanto derepente horrore, non sine singulari numinis prouidentia, correptus fuit, vt si tertiò illi osculum fiaisset, in partes se discerpendum non vanè præsagierit. Quod malo suo alius ciuis Basileensis, non multò pòst, vt familiæ inopiam subleuaret, eandem cryptam ingressus, expertus est: cùm enim nil præter cadauerum, & ossium humanorum congeriem reperisset, loci horrore correptus, festinus licèt regressus intemperijs tantis agitatus est, vt tertiâ pòst die, miserrimè expirârit. Quanto tutiùs hodiernâ luce Diua Helena pretiosissimum crucis thesaurum inuestigauit? quanto tutius nos crucem Christi, in qua humilitatis, patientiæ, charitatis, virtutum omnium, gratiæ ac

giu-

Marginal notes: Cyprian. l. 2. epist. 2. — Aresius de tribulat. disc. 44. — Prou. 10. — Luc. 12. — Cussin. cour sainte. — Eccli. 30. 9. — Michæ 6. — Eccl. 31. — Hugo Card. in Eccl. 31. — Ambros. de bono mortis c. 1. — Cyprian. l. 2. epist. 2. & de diuitijs. — 1. Timoth. 6. — Ambros. lib. de bono mortis c. 5. — 1. Timoth. 6. — Delrio disquisit. mag. l. 2. q. 12.

gloriæ thesaurus certo reconditus, conijciamur, quam Chrysophili illi præsentissimo corporis & & animæ periculo, falsos diuitiarum thesauros, quos ne quidem reperturi sunt, verè ait Andreas Cæsalpinus, in sua dæmon. Inuestig. c. 12. thesaurorum indagatores per artes magicas, multos, inquit, nouimus, sed qui assecuti fuerint, compertum non habeo.

Beyerlinc theat. D. pag. 10.

Mitto hîc, Deum omnium thesaurorum claues asseruare, nec quidquam pauperrimo cacodæmoni in eos iuris aut potestatis concedi; quare inani spe, atque vmbratili specie passim deludit, & sordidè imponit. Sic ferunt Faustum & Agrippam, cùm iter facerent, nummos in speciem sinceros, in diuersorijs annumerare solitos: quos qui receperant, post paucos dies, cornuum frusta, vel scruta vilissima comperiebant. Consimili modo cuidam infaustæ, licèt nobili Matronæ Mosellanæ, quæ ob crimen sortiarium, paucis ab hinc annis apud Aquas confluentes, flammis tradita est, fiscellam dederat, plenam aureis, vt apparebat scutatis, quos illa reposuit in arcam; at dum inde quid desumere vellet, aureorum loco, fimum equinum reperit. Qua propter inuictissimum Cæsarem Carolum V.

Remigius lib. 2. dæmon. c. 13. Beyerlinc theat. M. pag. 16.

Insignem pietate virum,

Virgil. Æneid.

ab eo commendatum lego, quòd Cornelium Agrippam, & duos nobiles, aulâ & regno exulare iusserit, quia in thesauris inueniendis, artem suam necromanticam obtulissent.

Delrio disq. mag. l. 2. c. 52.

Alia denique, vt cum Seraphico Doctore concludam, *est inuentio vana*, qui thesauros futilis ac inutilis scientiæ quæsiêrunt: hi vt aurum potabile, alij vt lapidem Philosophalem, quintam rerum essentiam inueniant. Quadratura circuli, motus perpetuus, quot ingenia in circum egit, & perpemò exagitauit! At Doctor gentium omnia nouit, dum se nihil asserit scire, præter Iesum, *& hunc crucifixum*: in quo, vt ipse fatetur, sunt *omnes* THESAVRI *sapientiæ, & scientiæ absconditi.*

Bonauent. festo inuent. S. Crucis serm. 2.

I. Cor. 2. v. 2.
Ad Col. 2. 3

Hunc itaque præsentis adhortationis fructum colligamus, vt imposterum inueniatur crux Christi in omnium Christianorum ædibus, inueniatur crux in cubiculis, inueniatur crux in abacis, inueniatur crux in oratorijs, nec ampliùs infames illæ tabulæ, cum nuda sua Venere & Adonide inueniantur, ad quas tot animæ naufragatæ sunt. B. Maria de Victoria, dolebat, si quem locum ingressa, crucem illic non inuenisset: tota enim ardens crucifixi amore, in postremo morbo, vt semper crux oculis obuersaretur, ab vtraque parte lectuli, crucem defigi curauit, vt, quocumque se obuerteret, eum intueri posset; quo factum, vt dæmon ad limen cubiculi conspectus, ingredi nequiuerit. Alterum ipse Redemptor noster sanctam Gertrudim fructum edocuit, dicens: quoties quis intimo cordis affectu, meæ cruce pendentis effigiem, iactu oculi dignatus fuerit, toties & ego eum amico intuitu, & vt Bernardus ait, *oculo amoroso* respiciam, & contuebor.

In vita Barry la faueur de Iesus c. 2. deuot. 2.

Barry cit. c. 2. deuot. 4.

Ecquid ni, Auditores, ibi oculos, ibi cogitationes, ibi cor nostrum defixum habemus, vbi *est thesaurus* noster? ad hoc, inflammare omnium animos poterit, quod fidâ relatione scribit P. Paulus Barry, se à 20. annis Româ accepisse: obierat Romæ sacerdos mirè addictus Cruci Christi, eiusque cruciatibus; tantoque affectu in cruce contemplanda ferebatur, vt in eam cor, animusque commigrâsse iure diceretentur. Magna sanctimoniæ fama è viuis excesserat, ridenti vultu renidens; Interim propinquis incidit, causam fortè mortis præproperæ sciscitantibus, corpus aperiri: cùmque ad interiores partes deuentum esset, cor desiderari visum est; chirurgi ac medici steterê attoniti, & vnanimiter miraculum! miraculum! inclamârunt. Opportunè quis è circumfusa turba, oculos in crucifixum, qui in oratorio defuncti erat, oculos conuertens, aduertit ad Christi pedes cor positum, quod omnes accurrentes conspexêre, miraculumque confirmauêre, dicentes, verissimè in eo completum illud Matthæi: *Vbi est* THESAVRVS *tuus, ibi est & cor tuum.*

Barry la faueur de Iesus c. 2. deuot. 4.

Matt. 6. 21.

FESTVM ASCENSIONIS DOMINI.

Videntibus illis eleuatus est. Act. 1. v. 9.

Quinque tenent cœlum. Virg. 1. Georg.

ARGVMENTVM.

S. Amb. in Euang. l. 10. Luc. 21.

EXordiar hic, vt quondam Mediolanensis antistes: *Non hic gentes, brachijs post terga reuinctis, nec excisarum vrbium imagines, oppidorumque captorum simulachra cernimus: aut submissa captiuarum colla miramur, qualis humanorum solet esse species triumphorum. Vnius Dei triumphus, fecit omnes prope iam homines triumphatores. Solet quippe præcedere pompa victores; at vero currum Domini triumphalem, præit bona pompa resurgentium defunctorum.* Missis itaque cum Ambrosio Romanorum, aliorumque gentilium Imperatorum, in terris triumphantium pompis, aspicientes hodie in cœlum, vni immortali Imperatori nostro, de morte, ac inferis triumphatori intenti, *triumphalem currum*, augustissimum eius corpus, quinque sacratissimis vulneribus, supra omnes saphyros, ac pyropos rutilantem contemplabimur. Cur autem horum cicatrices, in corpore asseruare voluerit, Doctor angelicus, alijque Patres, grauissimas in solatium nostrum causas attulêre. Quæ cùm in cœlis pro nobis, apud Patrem, *sint nostræ causæ patrocinia, nostrique amoris æterna incitamenta*, par est ea in terris, omni amore, & veneratione prosequamur.

Rupert. l. 4. in Ioan.

§. I. *Cicatrices seruauit, vt in perpetuum victoriæ suæ circumferat triumphum.* S. Thom. 3. p. q. 54. art. 4.

§. II. *Retinuit cicatrices vulnerum, vt patri pro nobis supplicans, quale genus mortis, pro homine pertulerit, semper ostendat.* S. Thom. ibid.

§. III. *Praxes, piè adorandi, & venerandi quinque sacratissima Christi vulnera.*

FE-

FESTVM ASCENSIONIS DOMINI.

Videntibus illis eleuatus est. Act. I. v. 9.

NOlim ego quod hic sacris oratoribus, hûc admirandâ Imperatoris nostri cælos conscendentis festiuitate familiare, splendidis illis Romanorum, aliorumq; gentilium vrbem ingredientium, pompis enarrandis, triumphis celebrandis inhærere: quemadmodum Cæsar eurru eburneo à 40. elephantis, M. Antonius à leonibus, Aurelianus à caruis vectus sit; Nero verò nunquam Romam intrârit, nisi mille Rhedis stipatus, soleis mularum argenteis. Quàm insolens & prope inauditus triumphus se sostris exstiterit, qui 4. Reges captiuos currum suum, aureis catenis trahere iussit. Horum omnium splendorem obscurare valet, currus ille igneus, qui Eliam per liquidum aëra, per cælos ipsos deuexit, vt quod de sole, qui *ἥλιος* dicitur, Poëtæ fabulantur, Prophetæ huic verissimè conuenire videatur. Quod expendens Bernardus: *Nonne tibi videtur Elias, ascendentis Domini figuram gerere personam?*

Idem serm. 1. in Ascens. Dom.

At longè illustriori modo Redemptor noster, orbis domitor, non brutis animantibus vectus, non Reges aliquot captiuos; sed ipsos principes tenebrarum subiugauit, atque ipsas Angelicas potestates, in comitatu suo habet stipatores. Vt iure Carthaginiensis antistes exclamet: *Res huius magnificentiæ, omnem superat intellectum.* Hoc quidem *notandum*, inquit magnus Gregorius, quòd Elias curru legitur ascendisse, *quia homo purus, adiutorio indigebat alieno: per angelos quippe facta illa sunt adiumenta*; Redemptor autem *noster non curru, non angelis subleuatus legitur*; nisi fortè pro curru, aut vehiculo, preciosissimum eius corpus fuisse dicamus, quod ab intrinseca virtute mouebatur: quemadmodum in artificialibus, periti mathematici artificio, Carolus dux Lotharingiæ Bruxellis, à paucis annis currum triumphalem in forum induxit, qui nullis equis, aut vectoribus, interiori machinâ, & occultis rotulis ac trochleis, sponte suâ procedere censebatur. Excellentiori certè virtute currus ille purpureus, tot gemmis quot cicatricibus, ac potissimum quinque illis, lucidissimos solis radios longè antecellentibus, insignitus progreditur. Currus seu Rhedæ, quibus modò, nobiles, principes, Reges vehuntur, vulgo *carossa* vocitantur, à Florentinorum, vt historici asserunt, curru, ducto vocabulo, forte & inuento: hos enim in aciem prodeuntes, olim currus rubeus, albam crucem præferens solebat præcedere, qui CAR-ROZZO, seu currus rubeus, seu purpureus dicebatur. Facessant humana hæc, militaris pompæ ornamenta, vnus omnium nostrûm oculos, animosque in se conuertit, gloriosissimi corporis Christi in cœlos conscendentis currus, verè triumphalis, quod purpurâ sanguinis sui condecoratum, & 5. splendidissimis vulnerum suorum fulgoribus, cœlum ipsum, velut nouis stellis illustrauit. Vnde Ecclesia in officio Apostolorum paschali:

V. Ambros. in Euang. l. 10. Luc. 24.

S. Cyprian. serm. in Ascens. Dom. S. Greg. hom. 29.

Boto Mondolio, hist. Domer. mens Amos intreos pl. 440.

In carne Christi vulnera,
Micare, tanquam SIDERA
Mirantur.

§. I.

Cicatrices seruauit, vt in perpetuum victoriæ suæ circumferat triumphum.

S. Thom. 3. p. q. 54. a. 4.

S. Thomas doctor angelicus, causas expendens, vt quid Christus Rex gloriæ, in lucidissimo suo corpore cicatrices 5. vulnerum reseruârit; hanc primam assignat, dicens ac docens: *Conueniens fuit animam Christi in Resurrectione, corpus cum cicatricibus resumere: Primò quidem propter gloriam ipsius Christi*: dicit enim *Beda super Lucam*: CICATRICES *seruauit, vt in* PERPETVVM VICTORIAE SVAE CIRCVMFERAT TRIVMPHVM.

S. Thom. cit.

Si magna olim L. Sicinij dentati fuerit gloria, centies & vicies in aciem eo animi & corporis robore descendisse, vt quinque & quadraginta vulnera pectore aduerso exceperit, in quo socios habuisse, M. Cæsium Sceuam, & Manlium Capitolinum aiunt; quorum ille humero ac femore saucius, atque oculo eruto cæcus, scutum centum & viginti ictibus perfossum retulit; hic verò tribus & triginta cicatricibus aduerso pectore insignis apparuit, vt posteri tantorum patrum insignibus gloriari, eorumque intuitu ad paria facinora debuerint incendi. Inuictissimus Imperator noster, non clypeo; sed sacratissimo suo corpore, supra quinque millia vulnerum excepit, è quibus illustriora quinque, velut trophæa virtutis reseruauit: sic enim S. Bernardus: TROPHAEA *victoria ostentare gestiunt victores, & in signum virtutis clypeorum* FORAMINA *monstrare.* Obseruat V. Beda generosissimos militiæ duces, vulnera in prælio accepta, non ita curari velle, vt cicatrices non remaneant; sed malle, vt hæc in corpore, militaris gloriæ monumenta persistant. Ita inquit, *Dominus noster ob signum perpetuæ victoriæ, vulnerum* CICATRICES, *cœlo inferre maluit, quàm abolere.* Hæc porrò laus, non ex maiorum imaginibus, & claris factis, non è diserta & copiosa cuiusuis laudatoris panegyrica petitur; sed his omnibus efficaciùs ac potentius, per ipsa, quæ ostentat, vulnerum vestigia, comparatur. Hoc in duce nostro Rupertus suspexit: *Plagarum*, inquit, CICATRICES, *idcirco in suo corpore retinuit & reseruauit, vt* VICTORIAS *suas, semper illis, quasi linguis loquatur*: Tot etenim sunt ora, quot excepit vulnera. Hæc, quid egerit, quid perpetrârit, quid exantlârit, quæ & quanta, vt nos in libertatem filiorum Dei vindicaret, in suo corpore sustinuerit omni Tullianâ linguâ disertiùs loquuntur, gloriosiùs contestantur; quò

S. Bernard. serm. 5. de resurrect.

Beda in c. 24. Lucæ.

Rupert. l. 12. de vict. verbi c. 25.

spectat illa magni Aquinatis sententia: CICATRICES *illæ in Christi corpore, permanserunt ad maiorem* CVMVLVM GLORIAE, *in quantum sunt quædam* VIRTVTIS INSIGNIA. Generosissimi duces, ac fortissimi heroës, illustria sibi præclaris factis insignia, aut gentilitias tesseras pepererunt. Barcinonensium, & Aragonentium insignia, quatuor rubris lineis, in scuto aureo notantur, quorum hæc fertur origo. Godefridus cognomento Villosus, Comes Barcinonensis, pro Ludouico Pio aduersùs Saracenos fortiter ac feliciter decertârat; cùm etiamnum plagis, recenti sanguine fluentibus, aureum Regi scutum obtulit, vt in eo insignia exprimenda impetraret; Rex magnanimâ viri virtute perspectâ, plagisq; non modicis, quas aduerso pectore acceperat, inspectis, quatuor suos digitos, Comitis sanguini, è vulneribus stillanti, intingens eosdem sanguineos per aureum scutum producens, totidem in eo lineas depinxit, æternum virtutis eius monumentum ad posteros ablegans, qui in puniceis hisce lineis, Godefridi comitis virtutem suspiciunt, circumferunt, venerantur, in ijsque maximè gloriantur. Cùm elia longè Imperatori nostro, nobisque omnibus pro purpureis lineamentis, quæ non regis digiti, sed carnificum vlmi, aclora expresserunt, venerationis causâ oblata sit. Vt infra videbimus §. 3. De illo quidem Augustinus pronuntiauit: *Fuerunt* VESTIGIA VVLNERVM *in corpore, tanquam tituli* GLORIARVM. Erunt & in nobis etque ea omnia membra, in quibus grauiores perpessi sumus cruciatus, gratiùs, multoque illustriùs corruscabunt: quo super argumento, Doctorum Principem audiamus: *in illis locis* VVLNERVM, *quidam* SPECIALIS DECOR *apparebit*, qui omnem siderum splendorem ac stellarum fulgorem, infinito antecellit interuallo. S. Vincentius igneus ille Ecclesiastes, si aliquando de ijs ad populum disseruit: *Remansisse sign.* PLAGARVM *resplendentia, ad instar* STELLARVM *&* *vulnus lateris instar* LVNAE. Vnde influentiæ cœlestes, in mortalium animos copiosè deriuentur: ipsis quippe stellis, & luna, & sole, lucidiores radios è sacris saluatoris vulneribus, aliquando Francisca Romana vidit abiisse, vt auctor vitæ commemorat: videbat sacra Domini vulnera, radios suos eiaculari solis instar, in Augustissimá ac SS Trinitaté, in virginem Deiparam Angelos ac Sanctos omnes: fulgore nouo cælum omne corruscabat; obseruans deinde, quâ ratione lux hæc ad homines se diffunderet, videbat alios vno tantùm vulnere quosdam duobus nonnullos tribus, paucos, quatuor, pauciores quinque pro meritis suis omnes illustrari, vt singulis constet; vnde vitæ æternæ lumen illis oboriatur. Lubet hic paulum immorari, & ardenti affectu percunctari: *quæ sunt* PLAGÆ *istæ, in medio manuum tuarum?* quales hæ corporis gloriosi manus? respondet sponsa, quæ eas in spiritu attentè contemplata fuerat: *manus eius tornatiles* (velut ex ebore) plenæ hyacinthis, omnium meritorum pyropis, ac vnionibus oppletæ: quos per ipsas apertas plagas, in nos copiosissimè elargitur.

Hinc non minus ingeniosè quàm religiosè Vir Asceticus, Christi manus etiamnum perforatas attendens, munificentiam eius extollit, quod nihil illis beneficij contineri posse asseueraret, sed omnia largissimè in nos deflueret. Cuiusmodi elogium eximius Doctor, ac Decanus Parisiensis, Thomas Bricotus, de Francisco Galliarum Rege tulit, atq; in eius solenni inauguratione, profusam eius liberalitatem, ac munificentiam collaudans, dixit eum instar S. Francisci (cuius nomen sortitus fuerat, Christumque imitabatur) stigmate, seu plagas in manibus gerere, quod manibus velut terebratis, nihil continere posset. Quàm pauci huius exemplo, manus perforatas habent, & quibus Deus per suas perforatas manus, tantam gratiarum copiam, tantos etiam diuitiarum cumulos, in manus dimittit, inde vel obolum in pauperem, qui Dei personam refert, redundare; at summâ ingratitudine, omnia nobis à Deo collata beneficia, per manus diffluere, summâ oblitione permittimus. De Alphonso Castellæ Rege, cui à perforata manu inditum nomen, scribit Mariana noster de rebus Hisp. l. 9. c. 8. à liberalitate cognomen illud traxisse: qui enim perfectè munificus est, diuitias non magis, quam equam compressâ manu continere, quin diffluant, potest. Benignissimus Redemptor noster in vos prolixâ semper, ac porrectâ, non contractâ manu est, vult sibi in suis, vt vos tales præbeatis. Quod Mediolanensis Antistes potenti suâ suada commendat, serm. 8. de manu arida sanata: *Sed & tu, qui putas te manum habere sanam, caue, ne auaritia contrahatur, quam potius extende eam pro misericordia frequenter ad pauperem. Obserua, quod ait Propheta: Ne sit* MANVS *tua ad accipiendum* PORRECTA, *ad erogandum* CONTRACTA. Redemptor noster insuper sectum pectus retinuit, vt inde fluant fontes cœlestium benedictionum, ac gratiarum: vnde illud psaltis Regij: *Conscidisti saccum meum*, de sanctissimo Christi corpore, Augustinus exponit: *Ecce Christus passus est, ecce mercator ostendit mercedem: ecce pretium quod dedit, sanguis eius fusus; in sacco ferebat pretium nostrum: percussus est lanceâ, fossus est saccus, & manauit pretium orbis terrarum.* Vos auditores, nolite scindere corpora, aut vestimenta vestra, sed corda per commiserationem rumpantur, crumenam, bursam, sacculos vestros auri & argenti conscindite, è quibus eleëmosynæ in sinum pauperum largissime fluant. Alterum est nudum, & apertum Christi latus nobis exhibitum, vt ardentem eius erga nos amorem, in corde suo legere possemus: atque hinc filij hominum discerent, non blandis verbis, aureis promissis, fictis amicitijs amorem simulare; sed sincero & aperto corde testari; quod si nudum, aut quod Momus requirebat, per fenestellam rimari liceret, quàm raros verè amantes, quot simultates, quot fraudes, quot technæ recessus latebræ reperirentur! vt aptissimè Gregorius l. 18. mor. c. 25. exponens illa verba Iob 28. *Abyssus dicit, non est in me, ait: Quid hoc loco abyssum, nisi corda hominum vocat? quæ & per lapsum fluida, & per duplicitatis sunt caliginem tenebrosa.* Non possum, quin per nudum dilectissimi Iesu pectus, per apertum illud cor Saluatoris nostri, vos puellas, vos matronas obtester, vt quæ cor Deo clausum habetis, apertum pectus & nuda vbera, velut duos tartareæ fornacis folles ad ignem libidinis conflandum, lasciuè circumfertis, quibus quasi meretricio quæstu (*al te openbaerlijck*) tot ingenuis oculis ruborem, & tot peruersis animis ardorem æternum suppeditatis, iniecto siparió obtegere velitis. Exeruit se, & exarsit hoc corruptissimo sæculo zelus SS. Domini nostri Alexandri VII. qui, vt hoc incendium restingueret, omnia flumina dilectissimo um oratorum laxari voluit, atque illud pro auctoritate sua, quâ maior non est super terris, præcepit, vt leuem & lasciuum incedendi modum reformarent, ad exemplar

Domi-

S. Thom. 1 p. q. 54. a. 4. ad primum.

Lyræus de Christo ceu ... p. 462.

S. Aug. epist. 49.

S. Thom. cit. ad 1.

S. Vincent. Dom. in al. bis serm. 4.

Zach. 13.

Ambr. Serm. 8. de manu arida sanata.

Psalm. ... Aug. in psalm. 29.

Literæ Laureto datæ anno 1656. 30. Sept.

Domicellarum Perusinarum, quæ id in manus Episcopi vouerant, & obseruant. Quod votum, vt in Belgio, alijsque Prouincijs seruetur, mille votis vouendum. Hoc tamen se, aut vxorem suam, voto Reuerendissimi nolle obstringere, Nobilis quidam palam affirmârat; dum actutum, vterque coniux ad mortem lecto deijcitur, & infirmatur: qui vt manifestam Dei manum sensêre, ambo vouent se velle, quàm iste vocitabant reformationem amplecti, & subitò sanati sunt. Sed hæc aliquando copiosiùs.

Vt sanctæ quorundam curiositati faciat satis, summus Theologiæ Magister Suarez, disputat, an præter 5. vulnera, etiam alia inflicta, vestigium seu cicatricem seruatura sint? quæ haud dubiè; suum singularem fulgorem habitura; nemo ambigat, cùm, vt videbimus, is honor Martyrum membris tribuendus sit.

Suarez 3. p. Q. 54. disp. 47. sec. 2. Hippolyt. orat. de cons. summat. mundi. Laurent. Surius. Indiceri ipse Hippolytum Martyrem affirmantem, non solùm quinque vulnera, sed & caput Christi spinis redimitum tot radijs conspicuum, quod puncturis sancitum fuit.

Facit huc, quod de Domitiano Romanorum Imperatore historici tradidêre; eum adeò sagittandi peritum fuisse, vt eminus emissis sagittis, caput cerui coronaret. Ita Deus sagittis morborum, dolorum, interiorum punctionum, non ceruum, sed seruum suum coronat. Ita verticem Catharinæ Senensis tot radijs fecit corruscare, quot spinis antè cruentârat. Denique subiungit Doctor Angeli-

S. Thom. 3. p. q. 54. art. 4. ad 1. cus: *Membra, in quibus Martyres passi (ad imitationem capitis) peculiari fulgore in cælo decoranda.* Id in superna illa Ierusalem, in cælesti illa ciuitate Dei, attentiori mentis oculo contemplatus S. Augustinus

Aug. l. 22 de ciuitate Dei c. 20. ait: *Nescio, quomodo sic afficimur amore Martyrum beatorum, vt velimus in illo regno in eorum corporibus, videre vulnerum* CICATRICES, *quæ pro Christi nomine pertulerunt. non enim deformitas in eis, sed dignitas erit, & quadam, quamuis in corpore, non corporis, sed* VIRTVTIS PVLCHRITVDO *fulgebit.*

Festiuum illud acroama, Catoni olim gentiles

Valer. Max. l. 3. c. 2. acclamârint: *De fortissimis eius vulneribus, plus gloriæ fluxisse, quàm sanguinis*; hoc potiori iure, de ijs deprædicaro, qui pro Deo, pro fide, per exquisita supplicia, suum sanguinem fudêre. Quod argumen-

Bellarm. de æterna felicit. l. 4. c. 1. August. cit. tum disertè pertractat Bellarminus Cardinalis: Illud, inquit, accedet ad gaudium oculorum, quod S. Augustinus docet: Martyres beatissimos in ea corporis parte, in qua supplicia pertulerunt, signa victoris pulcherrima, & venustissima prælaturos. Quid igitur erit videre S. Stephanum tot gemmis pretiosis insignem, quot lapidum ictus in corpore suo pertulit? quid Ioannem Baptistam, & Iacobum maiorem, ac Paulum, Apostolos, & alios prope infinitos, quibus collum pro Christo præcisum fuit, videre torque nobilissimo (supra omnes Manlios Torquatos) omnique auro pretiosiore, incredibili decore fulgere? quid sanctum Bartholomæum, cui pellis à toto corpore detracta fuit, cernere toto corpore ita illustratum, vt omnem purpuram quamtumuis pretiosam, superare videatur? quid erit, vt cetera prætermittam, videre Petrum, & Andream, & alios plurimos, qui crucis supplicium pertulerunt, quasi stellas lucidissimas in manibus, & pedibus, cum infinito decore gestare? nam de Christo Rege Martyrum, qui ad gloriam suam, & solatium nostrum, signa clauorum, & lanceæ conseruare voluit, nulla lingua promere potest, quantâ luce signa illa sacrosancta micabunt. Dicta confirmat S. Leo serm. de S. Laurent. *In honorem transierunt triumphi, instrumenta supplicij.* Craticula Laurentij, serra Simonis, gladius Pauli, dentes Apolloniæ, gemmis & auro inseruntur. Brasili gens, ferox & barbara, cutem solis ardoribus adustam, cultris conscindunt, vt quosdam hic vinctos conspexi, ac plagis hiantibus, vniones pretiosasque gemmas inserere consueuerunt, atque ij nobiliores & illustriores inter eos censentur, qui pluribus plagis maximè concisi, in publicum splendidè progrediuntur; quemadmodum nostras inter nationes, moris est vestes eleganter conscindere, apparente per crebras incisuras serico, vel auro. At hiantia & spirantia heroum Christianorum vulnera, à barbaris tyrannis inflicta, longe ditiùs, ac splendidiùs refulgebunt.

Grauissimum Theologorum Dominicum Soto

Soto in 4. dist. 44. q. 2. audite: *Exstabunt in eorundem* (Martyrum) *membrorum articulis, gladij cicatrices, effulgentes super omne aurum, & lapidem pretiosum, velut cicatrices vulnerum Christi.*

Iob vlceribus plenus, intuitus quas toto corpore plagas sanie & tabo fluentes gestabat, spe plenus exclamat: *Rursum circumdabor pelle meâ.* In quæ

Pineda in Iob. c. 19. v. 26. verba doctissimus Pineda: quod si vera illa sent. Aug. lib. 22. de ciuit. c. 20. & D. Thomæ 3 p. q. 54 c. 4. Quantus erit totius corporis beati Iob splendor? pulchritudo quanta? si pro scabie ista fœdissima, quâ totum corpus respersum fuit, à planta pedis vsque ad verticem capitis, & pro immundis vlceribus, & acutissimis omnium membrorum cruciatibus, illius corpus postea illuminatum, quibusdam quasi guttis lucis, & stellis vermicularum erit, omni vellere aureo nimium quantum præstantiùs ac pretiosiùs.

Quod & nos omnes, quâuis infirmitate corporis affectos animare debet, ijs membris plus gloriæ, ac splendoris conferendum, in quibus hîc acerbiores morborum dolores, ac cruciatus perpessi sumus; similitudinem adducit Chrysostomus à gloriosis militum vulneribus hom. 62 ad popul.

Chrysost. hom. 62. ad pop. *Omne gaudium existimate, cùm in varias tentationes incideritis: & quomodo gaudere licet, vbi sunt vincula, vbi tormenta? mille vulnera Miles excepit, nonnè cum magna reuertitur lætitia, libertatis habens claritatem, & gloriæ materiam vulnera?* Crommerus de rebus Polonorum lib 5. refert in prælio contra Morauos, Zelislaum, dum Ducis pariter ac Militis officio fungitur, dexteram amisisse, quem Boleslaus Princeps, sic mutilum collaudauit, proque eius meritis ac virtute, *aureâ manu donauit.* Ita manus, pedes, dentes, oculi, caput, quæ hic inusitatis malorum tormentis, aut acutis morborum doloribus cruciantur, non aurea, non eburnea, non gemmea vobis membra, sed eadem integra, vegeta, viuida, fulgore super omne aurum obryzum rutilantia restituentur. Quæ certâ fide prælibans Constantinus

Theodoret. l. 1. c. 11. Magnus Imperator, in Niceno Concilio effossos Episcoporum oculos, piè exosculabatur, vel Religionis ergo, vel etiam obseruantiæ. Pro certo persuasus, ait Theodoretus, *osculo benedictionem se inde hausturum* si in Martyribus vacuas oculorum orbibus sedes, adeò suspexit, amauit, coluit Augustus, quantâ in vulnera Christi, & residuas ex his cicatrices fuisset pietate, religione quantâ?

† †
†

§. II. Reti-

§. II.

Retinuit cicatrices vulnerum, VT PATRI PRO NOBIS SVPPLICANS, QVALE GENVS MORTIS, PRO HOMINE *pertulerit*, SEMPER OSTENDAT.

S. Thom. 3. p. q. 54. a. 4.

Cic. orat. in Verrem.

MArcus Antonius, Orator Romanus, causam Aquilei, qui de capite periclitabatur, apud Senatum perorans, arrepto illius Sago multis confosso telis, sanguine conspersso, ac testante vulnera, quæ pro patria acceperat, magis ad clementiam hoc spectaculo iudices, quam suâ eloquentiâ commouit.

Heb. 9. Cyprian. serm. 4. de Bapt.

Saluator noster, inquit Apostolus, cælum ingressus est, *vt appareat vultui Dei pro nobis vtque reseruata in corpore plaga,* vti ait Cyprianus, *saluti humanæ à patre exigant pretium, & obedientia donatiuum.* Apud Iulium Cæsarem proditionis olim Miles insimulatus, capitis sententia condemnatus est, quod vbi rescivit ille, accurrit ilicò, & aperto pectore, obiecit aduersas cicatrices vulnerum, quæ illius ergo quondam exceperat: nec alio teste Cæsari opus fuit; illis quippe fidem fecit, illis persuasit, illis euicit, & fidum pectus probauit; sed nemo efficaciùs, quàm Redemptor noster, obtestatur & ille, vt fidem tuam, & amorem tuum probes. Quibus pro te exceptis plagis, vulneribus, verberibus, imò vt leniùs dicam, verbis asperis, fidelitatis tuæ notas valeas ostentare. Ad hæc vt nobis stimulos subdat, potentissimè pro nobis cicatrices patri exhibendo, perorat.

Chrysost. de SS. Iuuent. & Maxim. mm.

Quam potenter SS. Martyres nobis patrocinentur, aureâ suâ fandi copiâ declarat Chrysostomus, cùm ait: *Eos abscissa capita manibus gestantes, & in medium afferentes, Deo exhibere, & quæcumque postulant, nobis impetrare.* Si hoc serui possunt, quid non apud patrem filius poterit, dum suum pro nobis transfixi latus ac cor, pedes & manus perfossas exhibebit, nô quiduis impetrare sed imperare poterit? *Habemus,* inquit Apost. *noui testamenti Mediatorẽ, & sanguinis aspersionem, meliùs loquentẽ quàm Abel,* meliùs loquentem quàm Martyres; hi etenim cum Abele clamant: *Vindica sanguinem nostrum, qui effusus est.* At sanguis Iesu per vulnera, quasi per tot ora, misericordiam implorat, & exorat: ideo, inquit Anselmus, sanguis Domini loquitur melius, quam Abel (de quo dictum fuerat, *quia vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra*) *quia sanguis Abel mortem parricidæ fratri petiit, sanguis autem Christi, vitam persecutoribus impetrauit: sanguis Abel expetit vindictam, sanguis Christi misericordiam: ille vim necauit, iste multis profuit,* quâ occasione S. Thomas 3. p. q. 57. a. 6. quærit, an Dominus Iesus (qui iuxta Apostolum *semper viuens ad interpellandum pro nobis*) in cælis super salute nostra, cum patre æterno loquatur? & respondet nullam hic intercedere locutionem; sed ipsam repræsentationem, & per tot ora quot vulnera, ex humana natura, quam cælo intulit, quandam esse interpellationem pro nobis.

Heb. 12.

Apoc. 6.

Anselm. in epist. ad Heb. c. 12.

Heb. 7.

Vasconcell. de Reg. Lusitan. anac. ceph. 16.

Lusitaniæ Rex Ioannes, ex oblectâ sibi cælitus parmulâ, quinque sacratissimis Christi stigmatibus insigni, omnem suum amorem in hæc transtulit, etiam edito solenni voto, vt quidquid interpositis hisce Saluatoris vulneribus rogaretur, nil se vnquam negaturum. Die veneris sancto ad templum eunti, vt crucifixi plagas de more veneraretur, occurrit mulier, quæ per Christi mortem ac vulnera, marito capitis damnato veniam, vitamque orabat: maiora, inquit Rex, vellem, intercessoribus ac mediatoribus illis à me postulâsses: Vitam dono marito, pro amore eius, qui die hoc, æternam vitam, suo nobis sanguine, vulneribus, ac morte donauit. Et Deus, cuius paternus affectus in filij sui dilecti vulneribus spirat, non misereatur nostri, quando his veluti totidem patronis, apud ipsum vtimur? si hæc ad interpellandum ora, omni verò amore & veneratione nobis propitia reddiderimus.

Chrysol. serm. 121.

Chrysologus Rauennas Antistes de Lazaro mendico, eiusque vlceribus agens hæc ait: *Atque ita ad aperiendum cor diuitis, totum corpus pauperis vulneribus aperuit, vt in admonendo diuite,* TOT *essent pauperis* ORA, *quot vulnera.* Similem in modum, totum sibi corpus aperire voluit Christus, vt in exorando pro nobis apud patrem, *tot essent ora, quot vulnera;* vnde peccatores, quamtumuis sceleratos, & flagitijs quamtumuis enormibus reos, causæ suæ diffidentes, sic animat, & excitat Augustinus, qui expendens illa verba Ioannis: *Aduocatum habemus apud patrem, Iesum Christum iustum* sic ait: *ibi habes aduocatum, noli timere vt perdas causam confessionis tuæ: si enim in hac vita commisit se homo diserta linguæ & non timet committi te verbo & periturus es? clama aduocatũ habemus apud patrem, qui* TOT ORA HABET. QVOT VVLNERA, *quibus causa nostra patrocinetur.* Causæ suæ quantumuis iniquæ, quantumuis graui, etiam capitali non diffidebat, qui Demosthenem, qui Periclem qui M. Tullium disertissimos oratorum, patronos nancisci poterat; Hi etenim gloriari solebant, se causam malam perorando bonam reddere, ipsumque Iudicem, in quam vellent partem flectere, facilè valere. Quod in Q. Ligario patuit, in quem, vt Iulius Cæsar sententiam tulerit, Cicero perorauit, & absoluit. Et quemquam vestrûm reperire est, qui causæ animæ suæ, quamtumuis iniquæ diffidat, vbi patronum certò sibi obtigisse nouit, qui causam pessimam optimam reddere, supremum illum Iudicem, in quam voluerit partem flectere, atque omni Demosthene, & Tullio eloquentior, ac potentior per hæc vulnera perorare consueuit?

Ioan. epist. 1. c. 2. Augustin. in Ioan. tract.

Causam alij feliciter obtinuerunt, qui libellum supplicem, optimo vt aiunt atramento, stilo tersò, rationibus vrgentibus exaratum, principi obtulêre; At quàm efficaciter causa nostra instituatur, attendite.

Tria sunt animalcula infirma & exigua, quæ post mortem suam toti mundo imperare dicuntur; ea sunt: *Ouis, anser, & apis*; etenim in ouis membrana, anseris penna, Regum diplomata scribi solent, & cerâ, quam apis efformauit, obsignari. In candida illa *Agni immaculati*, membrana, peccata nostra, non atramento, non pennâ, sed sanguine & stilis vlneis exarata sunt, & misericordiæ cerâ consignata, in hac libellus noster supplex conscriptus, patri æterno exhibetur; eum, Inquit Laurentius Iustinianus, *sanguine proprio, in sua carne conscripsit.* Ecquis huiusmodi causæ suæ patronum reperiat, qui in sua carne libellum supplicem, & causæ argumenta

Laur. Iustin. de triumph. agone.

menta deſcripta gerat: Elegantér hic Petrus Bleſenſis: *Cùm ille Angelus transfuga, & emanſor, te in deteſtabilem peteret ancillatum: Chriſtus contra te litem propoſitam, ſuam fecit; poſtq; diuerſas productiones teſtium, legis, oraculorum, prophetarum, ſignorum, tandem proprium ſanguinem allegauit. Obtinuit allegatio illa, tua ſententiam libertatis,* SCRIPTAE SVNT LITERAE IN MEMBRANA CORPORIS CRVCIFIXI, *& confirmata oſculo miſericordiæ.* Hanc literaturam optimè nôrat Auguſtinus; dum exclamat: *In manibus tuis deſcripſiſti me, ſacratiſſimorum vulnerum tuorum charactere, charactere ſcilicet ſuauitatis, & non amaritudinis: charactere miſericordiæ, & non iuſtitiæ; lege, Domine Ieſu, hanc ſcripturam, & ſalua me.* Hæc qui volet, per pios & ardentes diuini amoris affectus per diem ſæpius vſurpandos, ſuis inculcet. Prolixior ne ſim, hanc poſtremam Diui Thomæ rationem adduco, cur vulnera in glorioſo corpore reſeruârit? *Vt ſuâ morte redempti, quàm miſericorditer ſint adiuti, inſinuet; & vt in iudicio, quàm iuſtè damnentur, denuntiet.* Vnde in beatos, è vulneribus ſuis gratiarum, ac miſericordiæ flumina deriuabit, in damnatos pœnarum, ac ſeueriſſima iuſtitiæ fulmina euibrabit. Videbunt eundem iuſti ad ſolatium, iniuſti ad cruciatum. Ita Ludouicus Bloſius: *Chriſtus Dominus*, inquit, *in iudicio oſtendet vulnera ſua, ineffabili decore fulgentia, quæ iuſtis quidem dulciſſimam conſolationem, impijs verò horribilem confuſionem adferent.* Tunc enim verè *videbunt, in quem* ſuis linguæ telis, & omnium ſcelerum ſtilis, ac ſagittis *transfixerint.* Tunc vt grauiſſimi Eccleſiæ Doctores teſtantur: *Inimicis vulnera demonſtraturus eſt ſua, vt conuincens eos veritas dicat: ecce hominem, quem crucifixiſtis, videtis vulnera, quæ infixiſtis, agnoſcitis latus, quod pupugiſtis: quoniam per vos, & propter vos apertum eſt, nec tamen intrare voluiſtis.* Quod tragicus, & à ſæculo inauditus euentus comprobauit.

Pe. Bleſenſis de charitate Dei c. 19.

Auguſt. ſoliloq. c. 1.

S. Thom. &c.

Bloſius inſtruc. vitæ ſpirit. medit. de iud.

Ioan. 19.

S. Thom. cit. ex Auguſt. l. 2. de ſymb. c. 8.

Lego in actis pro canonizatione B. P. Franciſci Borgiæ, Tertij Generalis Societatis Ieſu promouenda, conſcriptis, verùm in Hiſpania, quam ſanguine nobilem, tam vitijs ac flagitijs infamem, graui ægritudine correptum, ac de vita periclitantem, tantâ obſtinatione in ſceleribus ſuis perſtitiſſe, vt rectâ omnes monentes reijceret nolletque de anima per confeſſionem expianda quemquam audire. Venit tum fortè eam in vrbem Borgia, qui cognito miſeri periculo, pro zelo ſuo, illum iuuare cupidus, ante Chriſtum crucifixum in genua procidit, eum ardenter obſecrans, & obteſtans, vt qui orbi vniuerſo, ſanguine ſuo ſaluti fuiſſet, infelici ac pertinaci illi animæ non deeſſet. Franciſco hæc precato ex cruce Saluator: Adi, inquit, confeſtim ægrum eumque hortare, vt ſe expiet, & ego mox illi, vt Medicus & infirmorum curator adero. Abit Franciſcus ſpei bonæ plenus, & tanto adiutore gaudens, ad ægri domum ſe confert, quo Saluator iam anteceſſerat, Medici, ac prope famuli ſpecie, illi ſolatia atque obſequia deferens. Excipitur ab infirmo non inurbanè Borgia; verùm vbi de confeſſione cœpit agere, ad eam inſtituendam adduci non potuit. Recedit interim Dominus, relicto ad vlteriores conatus apud ægrum Franciſco, qui & ipſe cùm operam perderet, etiam receſſit, & denuò coram Chriſto crucifixo in genua prouolutus, per ſacra illius vulnera obteſtatur, vt miſero adſit. Cui Dominus: Conueni iterum pertinacem illum, Franciſce, meque tecum defer, ſi fortè me conſpecto, cruci pro ſe fixo conuertatur & viuat. Redijt Borgia, & ſubmotis arbitris, vt liberior eſſet æger, verbis ad pietatem omnem compoſitis, ſubmiſſis in terram genibus, Chriſtum cruci affixum illi repræſentat: per paſſionem, dolores ſacra Domini Ieſu vulnera orans, obſecranſque, vt animæ ſuæ miſereatur, æternitatem conſideret; nolle Deum mortem peccatoris, ſceleribus omnibus miſericordiam eius maiorem eſſe; ad omnia miſer obſurdeſcit. Addit & vocem ſuam Dominus Ieſus, & vocem ſanguinis, quem ex vulneribus omnibus copiosè effundebat: per hunc iterum, iterumque obteſtatur Franciſcus, ſed nihil proficit. Tum verò Saluator reuulsâ à cruce manu ſacroſanctum ſuum cruorem in faciem proijcit obſtinati peccatoris, qui quot guttas numerat, tot veluti linguis in magno iudicij die, coram orbe vniuerſo, neglectam & contemptam benigniſſimi Dei, ac Saluatoris ſui miſericordiam illi exprobabit, ſuntque miſero, vt cum Ruperto loquar: *Veneranda Domini vulnera, æterna futura incendia.* Necminus terribile eſt illud S. Bonauenturæ: *Apparebit*, inquit, *Dominus Ieſus cum vulneribus ſuis, & clamabit dicens: videte, quanta à vobis, & in vobis, & pro vobis paſſus ſum, & tamen ingrati omnia contempſiſtis, & pro nihilo duxiſtis. Ite maledicti in ignem æternum.* Certum itaque eſt, in extremo iudicio, impios, vt Propheta ait, *aſpecturos in eum, quem confixerunt*, ijſq; teſte Ruperto: *Veneranda Domini vulnera, æterna futura incendia.* Quæ vt reſtinguamus lachrimarum imbre, & ſacro eius ſanguine, per ſacramentorum canales nobis profluente occurramus, ſceleris noſtri atrocitatem deteſtemur, noſque Chriſticidas, ac Deicidas, ſupra omnes Regum ac Imperatorum ſicarios, grauioribus longe cruciatibus digniſſimos fateamur (vt fusè aliquando diximus) atque ea, omni, quâ poſſumus, pietate, religione, amore venerando vulnere, *noſtra cauſa fiant patrocinio, noſtrique amoris æterna incitamenta.*

Rafael Nierenbergius in vita B. Borgiæ.

Rupert. l. 4. in Ioan.

Bonau. p. 1. Stimul. c. 2.

Zach. 12.

Lux Euang. p. 2. Dom. quinque.

Rupert. l. 4. in Ioan.

§. III.

Praxes piè adorandi, & venerandi quinque SS. Chriſti vulnera.

SI Cæſium Scæuam miræ fortitudinis virum teſte Petrarchâ, mille lacerum perfoſſumque vulneribus, hoſtes quoque venerati ſint, & propter bellicæ virtutis admirationem vulnera ipſa deoſculantes, ſagittas repenti cadaueri eductas, ceu ſacrum aliquod anathema Deorum templis affixerint: quid nobis de Chriſti Seruatoris vulneribus ſentiendum? qua reuerentiâ deoſculanda? quo pietatis affectu veneranda? de quibus non minùs gloriæ nobis, ſalutiſque fluxiſſe, quàm ſanguinis certum eſt.

Inſignes hâc pietate viros ac fœminas reperio, qui ſanctiſſimas has Chriſti plagas, ſi minus ex æquo, pro officio tamen diuerſis modis conati ſunt venerari.

1. *Sacra vulnera à Chriſto patiente adoranda quotidie.* 1. Praxis.

Fecit id V. *Hermannus* ex Ordine Prædicatorum, diebus ſingulis hunc verſum vſurpando: *Adoramus te Chriſte, & benedicimus tibi, quia per ſanctam crucem tuam redemiſti mundum.* Poſt ſingulas autem vices, terram oſculando; quibus officijs id aſſecutus eſt, vt Dominus viſibili forma ſe ſiſte-

ret, simulque ad sacrorum vulnerum suorum oscula inuitaret, quod & maximo sui solatio, nec minore fructu, compleuit; è singulis namque tam manuum, quàm pedum, ac lateris vulneribus, non paucas pretiosi sanguinis guttas sibi sensit instillari, quo mero inebriatus, fastidiens omnia, solum Iesum, & hunc crucifixum cæpit spirare. Quisquis hoc nectar sitit, & Ambrosiam, ad hos fontes Saluatoris indies sitibundus accurrat, & quidquid deliciarum sæculi est, cum Virgine, Senensi, Lutgardi, alijsq; ilico nauseabit.

2. *Pijssimis osculis sæpius per diem, in cubiculo sacrosanctas plagas, saltem intrando, aut exeundo, venerari.*

Fecisse id olim B. Margaretam Hungaricam, vitæ Author testatur, dum post prolixam coram crucifixi imagine precationem, nunquam ad prandium conferre se consueuisse scribit, antequam singulis tenerrimo amoris sensu, osculum dedisset. Hanc si non superârit, piè æmulata est, *Maria de Incarnatione*, ex Ordine Carmelitano, quam cubiculum suum nunquam ingredi solitam, asserit Doctor Duuallius, nisi Domini sui sanctissima vulnera, summâ veneratione exoscularetur.

Excelluisse hoc sensu pietatis B. Agnetem Politianam, refert Mich. el Pius: quam sæpius ad crucifixi pedes, quibus in odio viscebatur, ab Angelo deferri solitam narrat; vbi eos exosculata, ad Saluatoris latus se erigebat, tantâ cordis sui dulcedine, & gaudio; vt vultum, cùm ab Angelo reduceretur, tegere cogeretur; sed quid viuentes interpello, etiam hâc vitâ functas, eiusmodi pietas Religioque non reliquit. Beatrix, ex Ordine S. Dominici Monialis, à morte alteri visendam se exhibens, ac multa de cælestibus cum ea conferens, in recessu tandem eam rogauit, vt pro se lateri crucifixi, lanceâ confosso, amicum ac pium osculum figeret; adeò huius amoris indigetes tangit reuerentia. In annal. S. Ordin.

3. *In honorem quinque vulnerum, quot diebus, quinque pauperibus stipem elargiri, aut nudos tegere.*

Solenne id sibi habuisse legitur Carolus Flandriæ Comes, S. Canuti Regis Daniæ filius: qui indies quinque pauperes, nouis vestibus induebat, id est annis singulis, supra mille ac trecentos nudos operiendo.

4. *Nil negando, quod SS. Vulnerum amore rogaretur.*

Præstitit id, & luculenter quidem Ioannes II. Lusitaniæ Rex cognomento Magnus, pro eo quo erat affectu in SS. Christi vulnera, qui animum obfirmârat, nihil se negaturum vnquam, quod à se in eorum honorem efferet expetitum: stetitque viro fides, cùm enim primarius quidam nobilis eatrem à rei familiaris inopiâ pressus, per Christi vulnera eum rogaret, suam. Vt egestatem leuare vellet, statim is auditâ vulnerum mentione, qui & reo vitam vt supra vidimus, elargitus est, supellectilem argenteam vniuersam ei donauit. Quid liberalissimus ille misericordiarum Pater, cælestium diuitiarum & gratiarum, hoc vulnerum intuitu, nobis non elargietur? Vasconc. de Regib. Lusit. anacep. 16.

5. *Per actus internos, SS. vulnerum charitatem remunerari.*

Quam nouam venerationis praxin cælestis sponsus Seraphicam suam sponsam Mechtildem edocuit; cùm enim hoc à Domino solicitè quæreret, quid agere denique posset, quo se pro vulneribus sponsi gratam ostenderet, apparuit ei Christus, dicens: *Pro vulneribus pedum, offeras mihi omnes tuos affectus & desideria; pro vulnere manuum, offeras omnes actiones tuas & passiones: pro vulnere lateris, perfectam conformitatem cum voluntate mea.* Lib. gratiæ spirit.

6. *Quinque sensus, in hisce quinque plagis palpandis, contemplandis totos occupemus,* eosque mundi delicijs, & carnis illecebris mortuos, in hisce cælestium gratiarum cellis, suauissimè deliciari, & inebriari gaudeamus. Quo suo nos exemplo inuitat B. Petrus Damiani: *Vulnera Redemptoris quinque sunt, quia nos eramus quinque sensuum vulneribus sauciati, & per has quinque plagas, salati sumus perpetuæ restitui.*

7. *In omni tentatione, corporis animiq; afflictione, ad quinque vulnera,* velut ad vrbes refugij, seu vt Columbæ, ad cauernam maceriæ, ne stygius miluus delaniet, nos recipiamus.

Alias, in hoc vberrimo diuinæ pietatis argumento, praxes vtilissimas, ingeniosus ac religiosus cuiusque amor excogitabit. Illud interim semper infixum animo hæreat, ita colamus hæc sacratissima *vulnera, vt sint nostra causa patrocinia, nostriq; amoris æterna incitamenta.* Rupert. l. 4. in Ioan.

SOLEN-

SOLENNITAS
PENTECOSTES.

In omnem terram exiuit ſonus eorum.
Pſalm. 18.

Aduentum teſtata Dei.

ARGVMENTVM.

IGnem & flammam, & vaporem fumi conſpicaris, fragorem & tonitrua, bellicis hiſce machinis audis reboare; ſed nihil hæc omnia horroris aut terroris habent; verùm feſtiua ſunt, *aduentum teſtata Dei*, lætitiæ ſigna: qui venit corda noſtra non ſeruili timore concutire, ſed filiali amore ſuauiſſime commouere; vt diuiniſſimè doctor angelicus expoſuit, agens de monte Sinai, in quo olim in commotione Dominus terribilis, nunc in eodem, in ſpiritu lenitatis totus amabilis apparuit: *In hoc*, inquit, *deſignatur differentia noui, & veteris teſtamenti: quia vetus teſtamentum fuit in* TERRORE, *vt corda Iudæorum, quæ prona erant ad idololatriam, terrerentur; nouum autem datum eſt in* AMORE. Hoc cœleſtis amoris igne, corda diſcipulorum primò exarſerunt, qui aptè machinis bellicis comparantur: hæ etenim ex ſe frigidæ, mutæ, nil terroris, aut fragoris habent, niſi ignis acceſſerit: quo conceptо, Deus bone! quid non operantur? Haud aliter Apoſtoli, antea frigidi, & torpidi, toti exarſerunt: & *in omnem terram exiuit ſonus eorum.* Clamemus & nos toti frigidi, & nigri ſuper carbones: *ignem veni mittere in terram, & quid volumus*, niſi vt accendatur? vt carbones, qui hodie ſuccenſi ſunt ab eo, corda quoque noſtra, ac linguas, quæ in multis incenſæ ſunt à gehenna, inflammet. S.Thom. in epiſt. ad Heb. c. 12. Luc. 12.

§. I. *In omnem terram exiuit ſonus eorum.* Pſalm. 18. v. 5.
§. II. *Ignem veni mittere in terras, & quid volo, niſi vt accendatur?* Luc. 12.
§. III. *Apparuerunt illis diſpertitæ linguæ, tanquam ignis.* Act. 2. v. 3.

R 2 FESTVM

FESTVM PENTECOSTES.

In omnem terram exiuit sonus eorum. Psalm. 18. v. 5.

OLim Deus in vertice montis Sinai, filijs Israël, terrifico fragore aduentum suum, inter fulgura, & tonitrua manifestauit; nec minùs formidando prodigio veterem legem populo suo denuntiauit, Exodi 19. *Manè incaluerat, & ecce ceperunt audiri tonitrua, ac micare fulgura, & nubes densissima operire montem, & timuit populus, qui erat in castris; totus autem mons Sinai fumabat, eò quòd descendisset Dominus super eum in igne.*

(Exod. 19.)

Ea quæ hîc in monte Sinai peracta sunt, vult diuus Hieronymus, vmbram fuisse eorum, quæ hâc luce in monte Sion gesta sunt: atque ipsam legis nouæ, cum veteri promulgationem, inter sese non incongruè componit: *Vtraque enim,* inquit, *facta est quinquagesimo die à Paschate: illa in Sina, hæc in Sion. Ibi terra motu contremuit mons, hic domus Apostolorum: ibi inter flammas ignium, & micantia fulgura, turbo ventorum, & fragor tonitruorum personuit. hic cùm ignearum visione linguarum, sonitus pariter de cælo, tanquam spiritus vehementis aduenit: ibi clangor buccinæ, legis verba perstrepuit: hic tuba Euangelica, Apostolorum ore intonuit.* Verùm enim verò, si hæc, quæ in isto, & in altero monte contigère, subtiliori indagine expendere velimus, quàm immane vtraque inter se discrepent, facilè patebit.

(S. Hieron. ad Fabiolam.)

Timor & tremor Israëlitas inuasit, tamque horrenda tempestas in monte Sinai deſæuijt, vt non modò omnis populus contremisceret, sed & Moyses diuinis portentis ceterum assuetus, ingenuè fateatur: *exterritus sum, & tremebundus.* Causam subdit Caietanus Cardinalis: *Quia signa erant terrere solita homines, & præ se ferebant Deum iratum.* At vbi in monte Sion congregatis discipulis, Deus noster non terribilis, nec iratus, sed placatus, & placidus, spiritus ille totus amabilis, præsentiam suam declarauit, legem gratiæ & amoris, non horrifico, & seruili terrore, sed festiuo sonitu, aduentum suis optatissimum denuntians, amantissimè sancit. Hoc angelico suo ingenio, & diuino calamo expressit doctorum Doctor Aquinas: *In hoc,* inquit, *designatur differentia noui, & veteris testamenti, quia vetus testamentum fuit in terrore, vt corda Iudæorum, quæ prona erant ad idololatriam, terrerentur; nouum autem datum est in amore Rom. 8. Non enim accepistis spiritum seruitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum Dei.*

(Heb. 12.)

(S. Thom. in epist. ad Heb. c. 12.)

Lex amoris data est, lex noua, eaque insculpta non duro marmori & saxo, sed cordibus & cereis hominum mentibus, seu melioribus tabulis concredita, vt doctè & disertè orator aureus hom. 2. de pentecoste. *Quæ lex, quam hodie è cælo datam discis? spiritus gratiæ; quæ rationales tuæ tabulæ, in quibus hæc lex insculpta? anima & corpus.* Hæc lex amoris omnibus animæ potentijs, omnibus corporis membris, manibus, pedibus, labijs auribus, oculis, & in medio cordis tui hodiernâ die exaretur. Hipponensis antistes, quem Hieronymus *se amare, suspicere, colere, mirari affirmat.* Serm. 6. de verbis Apostol. *post 50. dies, datur lex in monte Sina, scripta digito Dei, & numerantur 50. dies. & venit Spiritus Sanctus, digitus Dei sed videte ibi, quomodo. & hic, quomodo. Descendit Deus in Sina in igne, sed plebem longè stantem territans, & digito suo scribens, in lapide, non in corde. Hic autem, quando venit Spiritus Sanctus, congregati erant fideles in vnum, nec in monte terruit, sed intrauit in domum. De cælo quidem factus est subitò sonus, quasi ferretur flatus vehemens, sonuit, sed nullus expauit: Audisti sonum, vide et & ignem: quia in monte vtrumque erat, & ignis & sonitus; sed illic etiam fumus, hic & ignis serenus. Numquid de longinquo territans? absit.* Olim Israëlitæ horribili ostento & fragore conterriti, metu velut amentes, ad Deum propius accedere reformidabant, *ne fortè interficiat illos.* Quod Chrysologus attendens: *Obsederat,* inquit, *pauor omnia, timor soluerat vniuersa, cuncta concusserat terror: in cælo diuinus splendor prostrauerat Angelos, in terra tonitrua & fulmina, corda mortalium quassabant, sic nimius pauor angelos fugauit, homines traxit ad idola, fecit omnes Creatorem fugere, colere creaturas. Hinc est, quod mundus perire maluit, quàm timere* Quod Deus noster, qui ambos est videns, *Mundum labefactari terrore continuò agit, vt eum amore renouet, inuitet gratiâ, charitate teneat, & constringat affectu:* Sæpius quidem Deus amore tentauit hominum mentes, ac flexit identidem emollitas; nunquam tamen id egit manifestiùs nec magnificentiùs, *quàm cùm* (vt ex eodem Chrysologi fonte. verba propinem) *humana corda flammâ diuinæ charitatis accendit. & humanis sensibus, amoris Dei se tota fudit ebrietas.* Id autem hoc potissimum tempore contigit, quo Spiritus Sanctus *fons amoris*, vt eum appellat Augustinus, siue *fons charitatis*, vt S. Leo, discipulorum capita benignè insedit; vt dubitari non posset, ab illo corda nostra, animi scilicet arces occupatas, qui corporis arcem nemine reluctante inuasisset alacriter, & nullâ prius tentatâ obsidione tenuisset. Quo in illapsu, *factus est repente de cælo sonus*, vt Ecclesia canit;

(Chrysost. hom. 2. de pentec.)

(S. Hieron. Epist. 50. in oper. Aug.)

(Exod. 19.)

(Chrysolog. Serm. 147.)

(S. Aug. c. 16. adu. Adim. S. Leo Serm. 1. in pent.)

(Act. 2.)

Iam lucis horâ tertiâ,
Repente mundus intonat,
Apostolis orantibus,
Deum venire nuntiat.

Quem sonum audientes, non amentes, sed amantes, vehementi impetu ad Deum compolsi sunt. Hac super re Seraphicum Ecclesiastem audiamus, qui festo pentecostes disserens super illo: *tanquam aduenientis Spiritus vehementis,* sic ait: *Venit transuehens mentes discipulorum, à terrenis ad cælestia: à bono commutabili, ad bonum incommutabile: à seipsis ad Deum; vnde Spiritus vehemens, est Spiritus secum vehens mentem, quia discipulorum mentes, ab amore proprio eradicauit, & in spirituales, & diuinos ardores euexit.* Tantumque abfuit, vt discipuli hoc sono perterriti è cænaculo diffugerint, vt vniuersa prope Ierosolyma, velut signo aduentus Dei dato, ad locum, vbi consederant Apostoli, prouolârit. Quod Lucas testatur dicens: *Conuenit multitudo.* D. Antoninus ait: audito per ciuitatem illo magno sonitu erga illud cænacuculum, subitò concurrit maxima „ mul-

(S. Bernard. sin. festo pent. c. 5.)

(Act. 2.)

(S. Anton. hist. tit. 6. c. 2. §. 4.)

„ multitudo diuersarum nationum, ad sciscitan„dum causam illius sonitus. Apostoli ergo visâ „ multitudine, cœperunt loqui varijs linguis ma„gnalia Dei, & tonitrua ac fulgura eiaculari, quæ „ sine sonitu in cordibus, à Sancto Spiritu hause„rant, venerabili Bedâ contestante: *Cùm in vtraq; datione, & legis videlicet, & gratiæ, foris audiretur sonus, hîc tamen ampliori miraculo. Cùm auditur sonitus, efficit virtus doni cælestis, quæ intus sine sonitu discipulorum corda doceret.*

Beda hom. in vigil. Pentec.

Quid mirum itaque, si hoc cælesti dono, atque ipso datore Deo pleni, omnes repente *filij tonitrui* effecti sunt;

§. I.

IN OMNEM TERRAM EXIVIT SONVS EORVM. Psalm. 18.

MOre bellico receptum est, æneas machinas, quas maiora tormenta vocitare consueuerunt, Regis, aut principis nomine, eiusque gentilitijs tesseris insignire; quandoque à belli Duce, qui eas fundi, & conflari curauit nuncupare: Ita in castris nostris minores quædam machinæ, vsitatissimæ sunt, vulgo *Mansfelders* dictæ, à Comite Mansfeldio; Franci suis quibusdam maioribus, vulgo *Canons*, hoc scitum indiderunt: *Ius Canonicum*; in pugna Arenbergij cum Ludouico Nassauio, sex tormenta Grœningam aduecta, quibus nomen à primis musicæ Elementis imposita: *Vt re mi fa, sol.* Subinde à loco, à felici euentu, non rarò etiam diuorum, velut tutelarium nominibus indigetantur, quemadmodum in prælio Norlingano, duodecim maxima tormenta, *dobbel cartauwen*, nomine 12. Apostolorum insignita fuêre. Aliæque consimiles 12. maiores machinæ, nomine 12. Apostolorum, olim à Suecis Monachio eductæ ac dein disruptæ, ab Hollandis Mercatoribus emptæ, & Amstelrodamum aduectæ, in tormenta bellica denuò refusæ, peruersè nominibus 12. Consulum Amstelrodamensium insignitæ sunt, vt ab oculatis testibus accepi. Vnde nemo quisquam mirabitur, si magis sanè ac sanctè in præfixo symbolo 12. Apostolos, 12. hisce machinis assimilare placuerit, quæ hodiernâ die inaudito hactenus fragore, summi è cæli regia Imperatoris, in terras aduentum, vrbi atque orbi vniuerso declarârint: istud enim vsitatum est, vbi Reges, Principes, aut Gubernatores, vrbem ingrediuntur, festiuo maiorum tormentorum boatu, gratulari, eorumque gratissimum aduentum, omnibus manifestè non ciuibus duntaxat, sed & vicinis oppidis celerrimè manifestare.

Strada de bello Belg. lib. 1. 1568.

Strada i vagis comment. 24 §. 5. p. 695.

Cùm potentissimus Imperator Carolus V. ex Hispanijs per Gallias in Belgium cogitaret, Franciscus I. Rex Christianissimus, quò de aduentu Cæsaris in primas regni sui oras, quàm citissimè cognosceret, tormenta maiora ab vltimis Franciæ finibus, ad vrbem Parisiensem iustis interuallis, ita disponi mandauit, vt ad primi sonitum, alterum aliquot leucis illi proximum exploderetur, & sic successiuè, omnia confestim reboarent. Quo facto summus ille Imperator, vix pedem Galliæ intulerat, & iam notitia certò ad regis aures Parisijs peruolârat, totoque regno aduentus Cæsaris, inusitatâ antehac præ omnibus tabellarijs, pernicitate, festiuo tormentorum sono denuntiatus est. At quis fando explicet, quàm longè festiuo ac festino sono, ora Apostolorum, super omnem machinam bellicam sonora, *aduentum testata Dei*, celeritate incredibili, *in omnem terram & in fines orbis terræ, coruscare, & tonare cœperunt*? Testis est immenso abscissa interuallo, extrema rerum India, ad quam hodierni beneficij sonus amabilis, & clangor festiuus, adeò celeriter penetrauit, vt sonorum astulgentis numinis illapsum, tam verè senserit, quàm olim falsò matutini solis vicinos ortus, strepitumque Luciferi currus exaudire diceretur. Testis est, torridus Africæ tractus, quæ diuinarum afflatu flammarum, geminatis caloribus salubrius æstuauit. Testis est gelida Scythiæ regio, quæ aucisso sole, meliùs incaluit Deo. Testis est Ægyptus, quæ diuino quodam fragore concussa, Deos suos, & delubra collapsa spectauit. Testis denique orbis vniuersus, quem vehemens hic sonitus quantocius excitauit. Quod, quemadmodum factum sit, illustri similitudine D. Augustinus declarat, dum ex tractâ velut nube quæ celerrimè fertur, vbique Apostolos velut turbine cælesti, per aëra vectos, vbique gentium tonitrua ac fulgura sparsisse affirmat; *Vnde fulgura*, inquit, *ex nubibus: Misit Dominus Apostolos suos velut nubes; videbantur homines, & contemnebantur: quomodo videntur nubes, & contemnuntur, antequam de eis exiliat, quod miremur. Erant illi primum homines, carnem portantes infirmi*; deinde idiotæ, indocti, ignobiles, sed erat in illis, quod fulguraret, atque *hi sunt, qui vt nubes volant*, & ad vltimas mundi oras *spiritu vehenti* (vt ait Hugo) feruntur. Porrò si Romanus Philosophus, non tam magnificè, quàm verè pronuntiauit, *non sum vni angulo natus*; quantò veriùs, hi spiritu Dei pleni, *non vni angulo*, sed prouincijs, sed regionibus, sed regnis, sed orbi vniuerso se natos iure queunt prædicare, *vt in omnem terram exeat sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum*. Etenim aptissimè in illos cadit, quod de Magno Basilio elatè dixit, & scripsit D. Gregorius Nazianzenus: TONITRVVM *erat eius oratio, quia vita* FVLGVR *erat.* Quid ni verba eorum tonitrua, in quorum pectora, diuinus ille ignis, omni fulgure penetrabilior, toto se illapsu infudit? vt verissimè Psaltes: *Vocem dederunt nubes.*

Bonau. festo Simonis & Iudæ.

Augustin. in Psalm. 95.

Isai. 60. v. 8.

Seneca epist. 28.

Psalm. 76.

Nunc vt more nostro, hactenus dicta ad mores referamus: Vnde hæc tam valida è nubibus tonitrua? vnde illa machinis bellicis vis, & vehemens ille impetus, nisi ab igne? eo remoto, innoxiè in illis passeres nidificare reperti, & pueri inequitare, & lusitare visi sunt; at vbi ignis accesserit, iam cunctis stupori, & terrori sunt. Hinc vides, vt rectè notat Cyrillus, *quales antè fuerint Apostoli, & quales postquam ex alto virtute induti*, & cælesti igne imbuti, ac spiritu diuino afflati, in flammas & amoris incendia eruperunt. Isidorus Pelusiota, hæc Psaltis verba, CARBONES *succensi sunt ab eo*, sic exponit: *Succensi sunt ab eo, hoc est, à Deo; quia Deus noster ignis consumens est*, CARBONES *non abs re appellantur, qui per coniunctionem cum Deo inflammantur.* Carbones de se frigidi, nigri, despicabiles; at vbi accensi fuerint, calore, luce, ardore suo valent mirificè. CARBO *extinctus*, inquit Bonauentura, *est nigerrimus, sed fit pulcherrimus, igni simillimus, cùm igni coniunctus fuerit.* Huiusmodi carbonem D. Petrum, scitè notauit suauissimus Doctor Ambrosius: *Ad* CARBONES *Petrus stabat, qui algebat affectu.* Algebat tempore totus antè, qui deinde cælesti igne totus exarsit. Carbones nigri, & frigidi, ceteri quoque discipuli, *promptiores ad fugæ præsidium, quàm ad fiduciam*, sed CARBONES *succensi sunt ab eo.* Qui antea frigidi,

Cyrillus in c. 26. Matt.

Isidor. Pelus. lib. 1. epist. 2.

S. Bonau. serm. 1. in festo cathedræ S. Petri.

Beda in Matt. c. 14. Psalm. 17.

timidi, postea feruidi, intrepidi inter acerbissimos cruciatus, & truculenta supplicia impauidi. Adi & endi sanctum Bernardum serm. 3. in Pentecost.

Bern. ferm. 3 in Pent.

Venit Spiritus super discipulos in linguis igneis, vt verba ignea loquerentur, & legem igneam lingua ignea prædicarent. Tum subdit, quàm antea frigidi, exstiterint: *Constantiùs modò prædicant, quàm delitescerent antè timidiùs. Mutationem illam dexteræ excelsi, manifestè declarat Principis Apostolorum, primò quidem inter an illa verba formido, postmodum inter principum verbera fortitudo.*

S. Leo ferm. 1 in festo Apost. Petri & Pauli.

Vnde & D. Leo, serm. 1. in natali Apostolorum, sic omnium Principem affatur: *Nec mundi Dominam times Romam, qui in Caipha domo expauescis sacerdotis ancillam,* CARBONES SVCCENSI SVNT AB EO. Andreas frigidus in nocte ista, dum calore cælesti restincto, longiùs à sole isto iustitiæ recessit; sed quos ignes hâc luce conceperit, testantur scintillæ, & faculæ, quæ ex pectore eruperunt; dum ligno imposito, potentiùs exarsit, quod incendium admirabundus deprædicat suis Abbas Claraualensis:

S. Bernard. ferm. in vigil. S. Andreæ.

Frater ignis vibrans est, non lingua loquens. Etsi lingua, certè ignea est. CARBONES *sunt ignis illius, quem de excelso Christus miserat in ossibus meis, atque vtinam desolatorij non sint, consumentes, & exurentes, quidquid in nouis est carnalis affectionis!* De ceteris quoque Apostolis vaticinium illud verissimè decantatur:

Psalm. 17.

Carbones succensi sunt ab eo. Quod ipsum de quoque vestrum feliciter, &, vt spero, fideliter licet augurari, qui si aliquando carbones, frigidi, desolatorij, scelerum fuligine nigri, nunc igne in medullas interiores delapso, toti ignei effecti estis, vt de vobis illud Hipponensis Præsulis pronuntiare valeam, quod ipse de eiusmodi carbonibus desolatorijs

S. August. in Psalm. 139.

præclarè deprædicat, in Psalmum 139. *Exempla hominum, qui mortui erant, & reuixerunt nigri erant, & fulgentes effecti sunt, ipsi sunt* CARBONES, *quos intuemur, quando volumus mutare vitam. Attendimus* CARBONAS *istos: qui erat heri ebriosus, hodie sobrius est: qui erat heri adulter, hodie castus est qui erat heri raptor, hodie largitor est, omnes isti* CARBONAS *ignis sunt.* Verùm enim verò istud explorandum, ac deplorandum est, post illapsum ignis illius cælestis, tot frigidos, tot nigros remansisse, de quibus diuinus Vates,

Thren. 4.

in threnis suis amarissimè queritur: *Denigrata est super* CARBONAS *facies eorum, & non sunt cogniti in plateis.*

Vide Cornel. hic.

Vbi imprimis viros Ecclesiasticos, & religiosos castigat, & vos animas Deo deuotas, quæ feruorem primum reliquistis, vos iuuenes, vos coniugatos perstringit, qui nunc toti frigidi, ac nigri, nec scintillam pristini feruoris, quem in teneriori ætate habuistis, retinetis, de quibus dici potest illud Amos 9. v. 7 *Numquid non vt filij Æthiopum, vos estis filij Israel?* quasi diceret, eratis olim filij Abrahæ, candidi vt Angeli, nunc per peccatum estis facti nigri vt Æthiopes, denigrati super carbones.

Greg. l. 32. moral. c. 15.

De eiusmodi Magnus Gregorius *Nigri post candores sunt, & frigidiores* CARBONIBVS *extinctis, id est, frigidis mentibus euadunt.*

Complurium querelæ sunt, solebam in diuini epuli refectione, alijsque pijs exercitijs, oratione pasci, delectari, tota inflammari, nunc tædio, torpore, pigro inertique frigore, velut conglaciata

vide Lohner. de peccato l. 1. propofit. 13.

sum; causam adfert Doctor Angelicus: *Peccati frigus, primum extinguit calorem dilectionis,* tum deinde *congelat humorem deuotionis.* Quod frigus vt animo excutiamus, quam glaciem vt dissoluamus, clamemus omnes, millies, & millies ingeminemus, quod

Barry l'Annee Sainte p. 208. 5.

olim vsurpauit venerabilis Mater Galiota de S. Anna, innocentia morum, & vitæ inter suas clarissima, de qua illud refertur dignum admiratione & imitatione, quod ipso die Pentecostes, nisi strepuerit, & ex ardenti pectoris fornace, flammas has eructârit:

Veni sancte Spiritus, & emitte cælitus lucis tuæ radium:
Laua, quod est sordidum, riga, quod est aridum,
Foue, quod est FRIGIDVM.

§. II.

IGNEM VENI MITTERE IN TERRAS; ET QVID VOLO, NISI *vt accendatur*. Luc. 12.

Fabulosum est, & decantatum in triuijs, Prometheum confecto è limo hominis simulachro, cùm vitam inspirare non posset, Mineruæ auxilio cælum conscendisse, & furto sublatam è phœbo flammam, mortuo immissam simulachro, vitam tribuisse; verum quia, plus potest immensæ bonitatis ingenium perficere, quàm fabulosa antiquitas comminisci, ecce tibi compacto è terrenæ mortalitatis limo, mystico Ecclesiæ corpore, vt vitam aspiret, qui sapientia patris est, Christus Dominus cælum repetijt, & vitali flammâ souet, animatque corpus illud, quod quasi mortuum, frigidumque

Thren. 1.

iacebat: *Misit ignem in ossibus eorum,* & derepente omnes viuidos, spiritu feruentes, totosque igneos effecit: *Isto igne inflammati,* inquit Augustinus in

Augustin. in Psalm. 96.

Psalm. 96. *Ceperunt ire per mundum, &* INFLAMMARE, *&* INCENDERE *in circuitu inimicos eius. Quos inimicos eius? qui deserto Deo, à quo facti erant, adorabant simulachra.* Huic etenim diuino amori *proprium est* IGNIRE, vt S. Leo docet serm. 3. de Pent. *Diuisit,* inquit, *opus nostræ Redemptionis misericordiosa Trinitas, vt Pater propitiaretur, Filius propitiaret, Spiritus Sanctus* IGNIRET.

Ludolphus à Saxonia de vita Christ. p. 2. c. 24. festo Pentec.

Præclarè quidam Doctor Asceticus, in igne omnia Spiritus Sancti dona aduertit, dum ait: Septem dona Spiritus Sancti, congruè demonstrantur in igne: Spiritus enim Sanctus instar ignis primùm purgat, per donum timoris; secundò liquefacit, per donum pietatis; tertiò decorat, per donum scientiæ: quartò consolidat, per donum fortitudinis: quintò eleuat per donum consilij; sextò illuminat, per donum intellectus; septimò dulcorat, per donum sapientiæ; primus effectus ignis, patet in veste Salamandræ; secundus in cere; tertius in metallis; quartus in lateribus; quintus in vaporibus; sextus in lucernis; septimus in cibis. Sed hic omnibus omissis, ne longiùs euagemur, vnum dumtaxat iuxte propositum nostrum prosequemur, quod igni proprijssimum est *ignire,* frigus omne depellere, atque omnia inflammare, Magni Gregorij nixi testimo-

S. Gregor. hom. 30. in Euang.

nio: *Ignis* FRIGVS *pellit, & calefacit; sic Spiritus Sanctus ab omni corde, quod replet, torporem excutit, & in desiderium æternitatis accendit.* Quod luculento Magdale-

Idem hom. 25. in Euang.

næ, mulieris peccatricis confirmat exemplo, *quæ priùs* FRIGIDA *peccando remanserat, postmodum amando fortiter* ARDEBAT. At quis hodie sic amat cælo regnantem, vt illa amauit in sepulchro iacentem? frigida super niuem sunt corda nostra, frigida verba, & vniuersa frigida sunt opere, quasi adamantina; dicitur enim, quod Adamas nullo igne calefieri potest; nonnè ergò durior & frigidior est Adamante, qui diuino non potest calefieri igne, & tantâ Christi in nos charitate demoliri? ô duri & infen-

inſenſati filij Adam, & frigidi, quos non emollit, nec incendit tam ingens flamma amoris? Quid eſſe dilectionem credimus, niſi ignem? dilectio velut animarum ignis, dum in animam agit, ipſam intimè calefacit, & omne frigus ab ea expellit. O quot mortalium corda, hoc diuino incendio feliciter arſerunt! O quot Nominis inimici, torpore graui oppreſſi, derepente charitate inflammati, amici Dei facti ſunt, de quibus Hipponenſis Præ-

S. Auguſt. in Pſalm. 98.
ſul: *Sunt, qui ſalubriter arſerunt, hodie fideles eius ſunt, inimici eius erant & nunc iam fideles eius ſunt; quare inimici eorum ſunt, conſumpti ſunt,* ARSERVNT. *Charitas conſumpſit in eis, quòd perſequebantur Chriſtum,* & INFLAMMAVIT *in circuitu inimicos eius;* Sed qui fit vos non accendi, non inflammari? quî fit vos in oratione, tam torpidos, tam tepidos, tam frigidos eſſe, ne micam pietatis, ne ſcintillam ardoris abſiſtere? quî

Pſalm. 38. v. 4.
fit, vt in *meditatione veſtra, non exardeſcat ignis,* vt regio Pſalti contigit, vt SS. Patriarchæ noſtro Ignatio, qui vt oculatus teſtis Ribadineira ſcribit, & P.

Lancicius opuſc. ſpirit. 4. c. 7. pag. 440.
Lodouicus Gonſalez; *Quotieſcunque orare inciperet, id ſtatim apparebat, in eius vultu* (qui aliàs fuit ſubniger & fuſcus) *rudebat, & quodam modo* IGNESCEBAT.

In vita. Lubbata cit. Maria ex cell. prop. 8.
Ita Xauerius, ita Thereſa, ita Philippus Nerius, ita Franciſcus de Sales; S. Franciſcus de Paula, ea oratione, quaſi ardentiſſimâ fornace totus candens, ollam tactu feruere fecit, lampadem digito accendit. Nôſtis, quî fiat, vt ex ſaxeo corde veſtro, nullæ ignis ſcintillæ exiliant, in oratione in *meditatione veſtra non exardeſcat ignis?* Specula cauſtica ſeu vſtoria contemplamini; hæc radijs ſolis percuſſa lucent, ſed non caleſiunt, nec ardent, ſed algent; his conſimiles quorundam mentes, quæ magnis & altis ſpeculationibus lucent, ſed affectibus pijs non calent, verùm totæ frigent & algent, quod in ſuprema in-

Bern. ſerm. 5. de verbis Iſaiæ.
telligentia ſugillat Doctor mellifluus, vbi ſic diabolo inſultat: *Tu habuiſti miſer lucem, ſed* ARDOREM *non habuiſti. Bonum erat tibi, ſi* IGNIFER *magis eſſes quàm* LVCIFER *nec tam immoderato affectu lucendi, ſi eras* FRIGIDVS, FRIGIDAM *quoque eligeres regionem.* Frigidam ſiue Aquilonarem elegit Regionam,

Iſa. 14.
qui dixit, *ſedebo in lateribus aquilonis.* Hanc elegerat, qui non ardere, ſed lucere elegerat, non *ignifer* ſed *lucifer* eſſe volebat. Quiſquis ergo hoc agat, vt non tam ſubtilibus cogitationibus, in oratione luceat, ſed feruidis affectibus ardeat, vt in meditatione non ſplendeſcat, ſed exardeſcat ignis.

Mirandum magis, & indignandum, complures reperiri, qui carbones ardentes ſinu fouentes, ignem intra cordis intima admittentes, toti frigidi, & velut congelati conſiſtant? atque vt ſciatis, de quo igne agam. S. Ignatio Archiepiſc. conſtant.

Niceph. in vita.
Viſus eſt panis diuinus penitus immutatus, totusq; veluti CÆLESTIS CARBO, *gratiæ radios ſpargebat à cæleſti flamma.* Alijsq; ua, vt Chryſoſtomus teſtatur, ab hac

Vide Lux Euang. p. 2. Dom. 2. poſt Epiph. 5.
menſa, velut *ignē ſpirantes* receſſêre, vt de B. Staniſlao, alijsque alibi diximus, in quorum mentibus velut apto fomite, diuinus ille carbo illabitur, ilico ſoluuntur oculi, & faciles in ora genasque fluunt lachrimæ, & ad cordis æſtum exundant; at vbi frigus illud lethalis noxæ, & rigor peccati mortalis animum occupauit, fluentes ſiſtit & concreſcere facit lachrimas, quod ni hâc luce, quo ignem venit mittere in terras penitus excoſſeris, ſenties aliquando, quàm acre & rigidum ſit, quod tibi à Deo immittetur frigus; quod adeò penetrans & acutum

Pſalm. 147.
Pſaltes regius exiſtimauit, vt exclamet: *Ante faciem* FRIGORIS *eius, quis ſuſtinebit?* in quæ verba D. Au-

Auguſtin. in Pſalm. 147.
guſtinus ait: *In faciem* FRIGORIS *eius: cuius? Dei. Vnde eſt eius* FRIGVS? *ecce deſerit peccatorem, ecce non vocat, ecce non aperit ſenſum, ecce non infundit gratiam* (quæ ignis cæleſtis eſt) *hoc eſt* FRIGVS.

Quæ porrò ab eo frigore damna, quæ incommoda naſci ſoleant, etiam in religioſis familijs, & animis Deo dicatis, doctè & diſertè explicat Bernardus in cantica. Illum etiamnum è cælo loquentem, & in ſcriptis ſpirantem audiamus: *Ab Aquilone,* inquit, *panditur veſtrum malum, à facie* FRIGORIS *e-*

Bernard. in Cant. ſerm. 63.
ius quis ſuſtinebit? Hoc FRIGVS *ſi ſemel animum, ſpiritu dormitante peruaſerit, mox (vt in corpore ſolet euenire febricitantibus) ſubit quidam animi rigor, & vigor lenteſcit: contrahitur animus, ſubtrahitur gratia ſpiritus extinguitur, deferueſcit nouitius feruor, ingruit, cui tepor faſtidioſus,* REFRIGESCIT *fraterna charitas: datur poſtremò impudentia manus præſumitur ille turpiſſimus, lenis ille ignominiâ & confuſione, ſaltus de excelſo in abyſſum, de pauimento in ſterquilinium, de ſolio in cloacam, de cælo in cœnum, de paradiſo in infernum.* Qui turpiſſimus caſus, quæ teterrima ruina na & vos, & liberos veſtros inuoluat, compallo hîc Patres familias, moderatores iuuentutis, ſuperiores omnes, tam frigidos linguâ vt ſuos corrigant, tam gelidos dexterâ, vt ſuos corripiant; quid mirum ſi filij, ſi diſcipuli, ſi ſubditi, non frigeant & algeant? *Ab Aquilone panditur veſtrum malum.*

Compello hîc ſacros Oratores, diuini verbi præcones ore frigidos, corde frigidos, ſpiritu frigidos, quid mirum ſi auditorum corda dura, ac denſa velut glacie concreta, torpeant? eloquentiæ princeps Cicero quamtumuis gentilis documento erit l. 2. de oratore: *Ardeat orator, ſi iudicem velit accendere.* Ardeat ſacer orator ſpiritu, ardeat vita, ardeat moribus, ardeat lingua, ſi perorando ſupremum iudicem accendere ad miſericordiam, ſi auditorum animos accendere ad pœnitentiam, & contritionem accendere velit; Huic ſufficeret è pluribus, quæ hodie apparuêre, lingua ignea, cuius vim, virtutem, & efficaciam:

Si mihi ſint linguæ centum, ſint oraq; centum,

vt cecinit Mantuanus; *Si cuncta corporis mei membra, vertantur in linguas,* vt inquit Hieronymus, *ſi linguis* Hieron. ad Euſtoch.
hominum loquar & Angelorum, vt ait Paulus, non dicendo enarrare; ſed ne cogitando aſſequi valeo. 1. Cor. 13.
Interim monet me tai nouitas vt exquitam, cur hodiernus non cadat è cælo ignis de more aculeatus in fulmina, ſed illabatur infolitas formatus in linguas?

§. III.

Apparuerunt illis dispertitæ linguæ tanquam IGNIS. Act. 2.

Dicam equidem, quod sentio, an quia amor odit fulminare aut lædere, amat verò lambere & blandiri, vt quot ille igneis in linguis apparuit, totidem amantissima hominibus pacis oscula libâsse videretur. An quia amor prodigus, suum erga nos profusum calorem, non poterat nisi ardentibus linguis explicare? vel potius, quia amor ipse disertus est, & facit, iuxta illud: *Facundum faciebat amor.* Hoc summi & sanctissimi Pontificis iudicium est: *Linguis igneis apparuit Spiritus, quia omnes, quos repleuerat, ardentes pariter & loquentes facit; nam otiosus est sermo Doctoris, si præbere non valet* INCENDIVM AMORIS. De igneis hisce linguis agens Igniacensis

[Guerricus serm. 2. in Pent.] Abbas, sic ait: Charitas Dei diffusa erat in cordibus eorum, & adimpleuerat illud, effundam super vos Spiritum meum, &c. *hinc prorsus* IGNEA LINGVA *Petri* (ignea lingua Ioannis, ignea lingua Andreæ, vt supra vidimus) in quorum verbis nunc quoque viuit ignis perpetuus, qui & super corda nostra scintillat. Huic Apostolorum collegio annumerandi illi, quorum *sermo vt* FACVLA ardebat.

[Eccl. 48.] Talis exstitit Seleuciensis Antistes, *in cuius concionantis ore* D. Ephrem, *linguam igneam conspexit*: Vbi

[S. Amphiloch. in vita.] sic ardebat Orator, nemini mirum videbitur, si Auditores accenderit.

Talis exstitit Antonius de Padua, cuius lingua ignea, quâ corda mortalium ad diuinum amorem

[Mendosa in viridar. l. 6. anno. 11.] inflammârat, & Deum laudando & benedicendo ardorem sui testatus est, 32. annis post mortem viuida & rubicunda instar ignis reperta est. Aderat totius Ordinis Antistes Bonauentura, excipit in manus hoc S. Spiritus organum, gaudio delibutus fundit vbertim lachrimas, *longo tandem post tempore fatur: O lingua benedicta, quæ Deum toties benedixisti, atque alios benedicere docuisti!* Talis lingua Vincentij

[In vita. Psalm. 140.] Ferrariensis, cuius *eloquium tam ignitum*, vt duos è suis auditoribus amore diuino in cineres redegerit. Quin & omnes sacri Ecclesiastes, vt tales reddantur, ardenti desiderio, cum antiquo Origene, olim igne Dei pleno exclament: *Vnde mihi hoc, vt*

[Origen. hom. 1. in Psalm 37.] *lingua ignis veniat in cor meum, & de* LINGVA IGNEA, *ego quoque proferam sermonem (vt ex me, vel ex sermonibus meis, accendatur* IGNIS *in cordibus auditorum?* Eiusmodi linguam igneam quisque vestrûm, sibi exoptet & expetat, quidquid vitiorum per linguam contraxit, hoc igne exutat. Indolendum hoc grauissimè, innumeros reperiri, qui linguam igneam

[Iacobi 3.] habent, sed de quibus Apostolus: *Lingua est* IGNIS, INFLAMMATA *à gehenna.* Bernardus serm. 24. *Lingua inflammata à gehenna, quia dissidij verba scintillat, & flamma talis de inferis est, nō flamma, quæ de sursum, pudica est, pacifica est.* Lingua, quę inter cōiuges, inter propinquos, fratres inter & sorores, inter vicinos, inter religiosos scintillas, dissidij spargit, *inflammata est à gehenna.* Lingua, quæ sermones impudicos, fabulas obscœnas, cantica venerea, verba lasciua, immittere non veretur, *inflammata à gehenna est.* S.

[S. Antioch. hom. 11. in append. Biblioth. PP.] Antiochus: *Quisquis lasciua inter viuentes, in carne profert verba, is scintillas proijcit libidinis,* quæ in lucu-lentum erumpunt incendium, vbi in consortium iuuenum, ac puellarum, velut scintillæ in arundineto illapsæ fuerint.

Linguæ, quæ aliorum gesta, famam, nomen, fortunas, inuadit & depascitur, ignis est, de quo Isaias: [Isaia 5.]

Lingua IGNIS EST, qui omnia opera bona, omnes virtutes, omnia merita nostra incendit & consumit, vt purpuratus Pater B. Petrus Damiani asserit:

Si lingua IGNEA *est, quæ omnem virtutum nostrarum silu-* [S. Pet. Damian. serm. de vitio linguæ.] *uam* INCENDIT: *Si rotam nostræ mortalitatis inFLAMMAT, id est, si omne meritum instabilis huius vitæ nostræ,* INCENDIO *suæ damnationis deuorat. Quis de sobrietate, quis de castitate, quis de ieiunijs, aut aliqua se poterit bona operatione iactare?* Quasi dicat, omnia virtutis, perfectionis, & religionis opera bona esse frustranea, si flamma ista afflârit, iuxta illud Iacobi 3. *Si quis existimat se religiosum, non refrenans linguam suam huius vana est religio.*

Hoc Apostoli velut fulmine quodam ictus Augustinus, sic omnes instituit; *Quotidiana* FORNAX [August. l. 10. conf. c. 37.] *nostra, est humana lingua. Impera nobis* (amantissime Spiritus) *& in hoc genere continentiam: da, quod iubes, & iube, quod vis. Tu nôsti de hac re gemitum cordis mei, & flumina oculorum meorum.* Quis vestrum vel cordis gemitum, vel non dicam flumina, sed stillicidium lachrimarum emisit, vt fornacem istam restingueret, vt donum illud, è deperditis linguis vnicum exoraret: *Linguis loquentur nouis,* quod eruditè S. Gre- [Marci 16.]

gorius. *Loquitur linguis nouis, qui sermonem habet de rebus diuinis*; loquitur linguis nouis, à quorum ore [S. Gregor. serm. de Ascens.] recesserunt vetera, vaniloqua, iactantia, calumniantia, spurca. Quos vt dignoscere valeatis Diogenem aliquem cum lucerna, hodierno die vrbem hanc, conuiuia, forum, curiam, cœtus, familias priuatorum, Religiosorum, & Monialium lustrantem, & percunctantem attendite: *Qui sunt hi ser-* [Luca 24.] *mones, quos confertis ad inuicem?* Tu coniugata cum coniugato, tu adolescens cum puella, tu famule cum ancilla, tu sponse cum sponsa, tu sæcularis cum religiosa? qui sunt hi sermones? numquid illud quisque eorum contestari poterit; quomodo *cor nostrum* ARDENS *erat, cùm loqueretur nobis* in conuiuio, in foro, in curia, in horto, in cubiculo; sed quo igne? vtinam sancto, vtinam cælesti, vtinam diuino.

Quare vt concludam, cùm hodie cælesti flammâ linguæ omnium accensæ fuerint, pudeat nostras incensas esse à gehenna; pudeat alio igne cor nostrum corripi quàm æterno; alias pectus alere amoris faces, quàm diuino ac perbeato ardore succensas. Nobilem illum Italum æmulemur, qui vano & insano amore puellam magno impendio deperiêrat; tandem scintilla cælestis flammæ in pectus delapsa, ilico mutatus in virum alterum, pro gentilitia tessera sibi depingi curauit *Pentecostes mysterium*, vbi cœtus Apostolorum, linguis igneis, super singulorum vertices scintillantibus, expressus cernebatur, hoc ingenioso lemmate subiecto: *Del* [Batty de Angelo cust. c. 4.] *amore mio* PENTO, *y* COSTA. Si quis amore mundano, insano, hactenus exarsit, cui is multo auro, argento, labore, sudore, sanguine constiterit, nunc hâc sacrâ *Pentecostes* luce pœniteat & dicat: *Del amore mio* PENTO *y* COSTA. Nunc alio igne igneas illos restinguat, iuxta illud:

——*Compescunt ignibus ignes,* [Ouid. 2. metam.]

carnales cælestibus, tartareos diuinis: *Inspiciat illam,* [S. Greg. hom. 33. in Euang. de Magd.] *quæ in se amorē carnis,* IGNE *diuini amoris excoxit*, inspi-

ciat quifque veftrûm, Adolefcentem illum, quem fpiritus ille charitatis, hodie in Apoftolis per ignem delapfus, amoris fui faces fubdens, in fe totum fecit exardefcere. Iacebat è iuuentute ftudiofa, Adolefcens, quem in lectum non tam corporis, quàm animæ febris præferuida deiecerat; fegnis interim non videbat ad æternas flammas fe præparare; Surdus ne fratris quidem monita faluberrima audiebat. Intempeftâ nocte virum videt Maieftate vultus, & multâ canitie venerandum. Ego, ait hic, ille fum, qui tui causâ omnia, fed te mei vnius gratiâ condidi: fi nondum intelligis, omnium *Pater* fum, fed te filium degenerem abdico, abijcio, & dirum damnationis theta iam nunc tibi denuntio. Ita attonito, fub alteram noctem, vir adeft integrâ ætate, fpinis caput, cruce humeros, infignis, cetera nudus & fanguine, qui ex pectore faucio in fontem abierat, latè humum inundans: hic, fi nefcis, inquit, *Iefus* fum, Seruator olim tuus, nunc Iudex; fimul manum pectori immifit, & fanguine plenam, in vultum iaciens ægris erubefce, ait vel fic, & tefferam damnationis cape, falutis futuram fi maluiffes. Sub hæc in cælos, æger in defperationem abijt. Erexit tamen miferum frater, & vt noxis expiatis, ad *Amorem*, *Spiritum Sanctum* fe verteret, fuafit; Tertia igitur nox perfonam vifa oftendere vultu prioribus non abfimili, fed placido & arridente, qualemque humero infidens columba probabat: qualem mellifluo fuo calamo D. Bernardus defcribit: *Dulciffimum quiddam in Deo, Spiritus Sanctus, benignitas Dei. & idem ipfe Deus*, atque hic cæleftis gratiæ ignes, animo infpirans, fcelerum veniam, & mortem beatam, vbi inter Seraphinos diuino amore in æternum exardefcat, denuntiauit, quis iam fidem non habeat dicentibus columbam fine felle effe, ac Deum noftrum ignem effe, qui omnia vitia confumat, & mentes noftras in tam beatum faciat conflagrare incendium?

Fafti Mariani.

Bern. ferm. 1. in Pent.

FESTVM SECVNDVM SOLENNITATIS PENTECOSTES.

Sic Deus dilexit Mundum, Ioann. 3. v. 16.

— *vestros consumor in vsus.*

ARGVMENTVM.

Qvomodo, quantum, quàm ardenter, & prodigaliter prodigus Deus, qui totus charitas est, hominem dilexerit, Doctor mellifluus sic lacteo suo flumine exposuit: Totvs *siquidem mihi datus, &* totvs *in meos vsus* expensvs; idque non alio hostimento, quàm vt nostrum erga se amorem, vel tanto mercaretur, *& toto se, totum me compararet.* Nos interim inhumani, & barbari, nos totos fluxis, & perituris damus. Illud studium, illa lis, hoc negotium, totum requirit hominem, & Deum, qui instar cerei, lento suo interitu, amore nostri totus consumi, & colliquescere visus est, *non animo toto, sed ex parte, & parte modica nimis ipsum amabimus?* Aliter profectò Augustinus, qui omnia ossa, & neruos in elichneum, carnem in ceram, animam in flammam conuerti ardentissimè exoptabat, vt sic totus, amore eius, à quo tantùm, & priùs, & gratis dilectus, consumi posset: quia inquit, *nulla maior est ad amorem inuitatio, quàm amantem amore praeuenire; & nimis durus est animus, qui si dilectionem nolebat impendere, nolit rependere:* Quare, miseri mortales, amentes amantes, qui ea amant, à quibus redamari non possunt, qui exquisita fercula, qui pretiosas vestes, qui argentum & aurum amant, nec ab ijs, quod in amore maximè spectatur, redamari possint.

Bern. Epist. a.

Bern. Serm. 5. de consid.

Aug. l. de catech. rud. lib. c. 4.

§. I. *Sic Deus dilexit Mundum, vt omnia sua nobis communicârit.*

§. II. *Sic Deus dilexit Mundum, vt non solùm dederit sua, sed & se, totusq; consumptus sit in vsus nostros.*

§. III. *Deus redamandus, iuxta illud Aug. O anima, dilige eum, à quo tantùm dilecta es, ama amantem te.* Aug. manual. c. 24.

FE-

FESTVM II.

PENTECOSTES.

Sic Deus dilexit mundum. Ioann. 3. v. 16.

QVondam Romæ in vrbe, orbis Principe, ea momenti maximi, senatores inter, causa agitata est: quis è numero Deorum (quorum vel *nomina grandibus voluminibus, vix comprehendere potuerunt*) *Aug. l. 4. de ciuit. c. 2.* præ ceteris colendus, ac omnibus in Numen præcipuum, vnicè adorandum, omniquè veneratione condecorandum, populo vniuerso exponeretur? In partes, ac studia varia, Iudicum sententiæ abiêrunt; fuêre è primis, qui Martem, Deum bellorum, contra omnium inimicorum incursus, præsentissimum ac potentissimum præsidium. Numen maximè verendum ac reuerendum affirmabant. Alij è contra hunc Deum maximè horrendum, truculentum, cruentumquè declamabant, qui bellis ac tumultibus, patriæ vastatione, vrbium direptione, humano sanguine delectari, publicam pacem & tranquillitatem execrari consueuisset. Quare hi Bacchum potius, lætitiæ Deum, qui curas & angores animi pellit, omnibus præficiendum, colendumquè dictitabant. Id consilij probatum plurimis; sed potissimum licentiosæ vitæ sectatoribus, & genio indulgere solitis: quos elato supercilio, vir grandæuus, sic paucis perstrinxit: ecquis tandem Reip. status futurus, vbi Bacchum, Deum temulentiæ, & ebrietatis (quæ hominem belluis ipsis deteriores reddit) vt Numen omnes venerarentur? an non ex hoc vnico vitio, velut omnium fonte, libido, discordia, rixæ, pugnæ, homicidia vberrimè scaturire videmus? Alij itaque alium sibi Deum delegerunt, ipsumquè Plutum opulentiæ ac diuitiarum Deum, populo Romano proponendum statuebant, cuius propitio Numine, omnibus fortunis, ac rerum omnium abundantiâ affluerent. Communi Magnatorum, ac potentûm applausu hæc sententia excepta est, iamquè confirmanda fuisset; nisi pauperum, ac egenorum inconditæ vociferationes, & miseræ lamentationes obstitissent: qui illud Numen, hactenus aduersum sibi semper exstitisse; nec modum nec medium suppetere, quo illud sibi deuincere valerent, dictitassent. fauebat & illis, alterius viri grauis iudicium, qui diuitias luxum parere, socordiam & inertiam alere, omnes artes proscribere, nec leuium irritamenta malorum esse solere, affirmabat partibus adeò inter se dissidentibus demum repertus est, qui consilium dedit, quod omnibus probatum, laudatum, & obuijs vlnis exceptum est: is, inquam amorem, Deum longè gratiosissimum, qui hactenus neglectus, ac despectus lattuerat, aræ restituendum, atque omnibus amicabile illud Numen, amandum, ac venerandum facilè persuasit. Erat quippe hic Deus, ad cuiusque animos sibi rapiendos, appositissimè effictus: nam forma illi instar venusti pumilionis inerat elegantissima: nudo capite, ac veste lacerâ cernebatur, in cuius fimbria scriptum erat: *Vita & mors*: In fronte: *Hyems, & æstas*; intento digito, cor apertum signabat, cui aureis characteribus exaratum: *Longè, & prope.*

Hæc Gentilium commenta, aptissima sunt fidelium documenta. Noster enim verò Deus amoris, & dilectionis est, vt ex amabili Redemptoris pectore suxit dilectus ille, qui ait: DEVS CHARITAS EST. *1. Ioan. 4.* Ad quæ verba suauissimè alludens Bernardus ait: quòd Deus noster *non modò amans, sed* AMOR EST, *Bern. Serm. 83. in cant.* idquè testimonio dilectissimi Ioannis comprobat dicens: *Ergo quia Deus* CHARITAS *est, & non quia Deus honor est, vel dignitas*; non, quia Deus dissensionis, Deus crapulæ, Deus diuitiarum, sed quia *Deus* AMOR EST. Quod lumen illud Africæ, & vrbis Hipponensis columen, vsqueadeò obstupescit, vt exclamet: *Ampliùs tibi non potuit dilectio commendari, quàm vt diceretur Deus. Forte manus Dei contemptus eras, & Deum contemnis?* *Aug. in 1. epist. Ioan. tract. 8.* DEVS DILECTIO EST: Deus noster amor est; & forma quidem pumilionis speciosissimi præ filijs hominum, in Betlehem apparuit, & paruulus natus est nobis, & habitu cupidineo, non semel sese manifestauit; vt quod Theocritus, nos vetitus: *natus nobis est ipse cupido*, illudquè hic iure vsurpârim:

Quicunque ille fuit puerum, qui pinxit amorem, *Tibull. l. 2. Eleg. 10.*
Nonnè putas miras hunc habuisse manus?

Quàm autem hic diuinus poet, capite nudo, omni gloriâ, ac decore reiecto, veste carnis discissâ, insuper & *in vita & in morte, vere & æstate; longè & prope* nos dilexerit & ipse à nobis diligendus sit, apertum lanceâ sacratissimum cor, omni linguâ disertiùs loquitur, & *vulnus amoris* testatur, *Bern. de passion. Dñi.* cui meritò subscripsero: *Sic Deus dilexit.* Ioannis 3.

Commune illud apud Theologos receptum axioma: omne bonum diffusiuum esse sui, fontis instar vberrimi. Quod Deo, inexhausto illi bono, Doctor Angelicus proprijssimum pronuntiauit, dicens: *Liberalitatem esse maximè propriam eius, qui bonus est, & quodammodo soli Deo conuenire: quia totum ipse se communicat: quia ipsum communicare, est ei conueniens, sicut fonti bonitatis, nullâ inde expectatâ commoditate.*

† †
†

§. I.

Sic DEVS DILEXIT MVNDVM, *vt omnia sua nobis communicârit.*

AMori hoc proprium est, vt in amantem se expectoret, & profundat omnia, quæ amantis sunt. Omnia homini creata sunt: numina pratorum flores, gramina, herbas, siluarum arbores, frutices, camporum greges, armenta, nemorum fetas, ætheris volucres, oceani pisces, cœli orbes, & augustum illud Diuorum prætorium, longè omnem regiam excellens amplitudinem, vt scitè Seneca, quamuimuis gentilis, deprædicauit: *Tot arbusta non vno modo frugifera, tot herbæ salutares, tot varietates ciborum, per totum annum digesta: tam animalia omnis generis alia in sicco solidoq́, alia in humido, innascentia, alia per sublime dimissa, vt omnis rerum natura pars,* TRIBVTVM *aliquod nobis conferret;* nos verò tam amabili largitori, quàm exiguum, imò nullum amoris, aut gratitudinis tributum rependimus. Hæc omnia vociferantur, & clamore suo iurant, quòd amet nos Deus; verba amoris, opera sunt; lingua, beneuolentiæ manus. Quem non concutiet omnis hæc vniuersi eloquentia? quæ ars est Rethorices, tot instructa figuris, quot vniuersum in vsus nostros natum? argumentè fortè amorem eius loquentur, quæ te propiùs concernunt, quæque in sinum tuum amantissimus Deus copiosè profudit, dum domûs vestræ penuaria, omni copiâ vini, ceruisiæ, redundantia horrea tritico, solaria frumento, campos armentis, arcas auro & argento oppletas cernitis, munifici amoris beneficium agnoscite; nam vt idem Romanus philosophus prosequitur: *Si pauca quis tibi donâsset iugera, accepisse te diceres beneficium: immensa terrarum latè patentia spatia,* villas, & prædia, quæ possides, *negas esse beneficium? si pecuniam tibi aliquis donauerit, & arcam tuam (quoniam id tibi magnum videtur) beneficium vocabis, tot metalla defodit in vsus humanos,* quorum tot millia in sinum tuum effudit, nec amoris beneficium fateris? *si domus tibi donetur* (aut fundus hæreditate obueniat) *num mediocre munus vocabis? & etiam ista, quæ habes, magno æstimes, quod est ingrati hominis, nulli debere se iudicas. Vnde tibi istum, quem trahis spiritum? vnde istam, per quam actus vitæ tuæ disponis, atque ordinas lucem? vnde sanguinem, cuius cursu vitalis continetur calor? vnde ista, palatum tuum saporibus exquisitis vltra satietatem lacessentia? neque enim necessitatibus tantummodo nostris prouisum est, vsque in* DELICIAS AMAMVR. Quod in filios Israël, quantumuis contumaces, luculenter comprobauit, quos *angelorum esca* enutriuit, *& panem de cælo præstitit illis, omne delectamentum in se habentem, & omnis saporis suauitatem;* cumque iam cupedias cælestes nauseantes, carnes expeterent, non dedit illis porcinam, aut bouinam; sed aues pingues, saporis noui, ac iucundissimi, coturnices, quæ apud magnates in delicijs habentur; idq́; non ad vnum diem, ad vnicam cænam, sed ad mensem integrum, tantâque copiâ, vt pluries regius has auiculas, pluuiæ guttis, & pulueri terræ, & arenæ maris comparârit: *Pluit super eos sicut puluerem carnes, & sicut arenam maris, volatilia pennata,* è quibus, vt Salianus supputat, si in vnius mensis cibum singulis familijs, decem coros attribuas, euadet summa ad quatuor millia milliorum coturnicum.

Seneca l. 4. de benef. c. 5.

Senec. l. 4. de prouid. c. 6.

Seneca cit. c. 5.

Sap. 16.

Psal. 77.

Salian. 2. mundi 2491. n. 261.

Vultis in lege noua, quam suia quandoque famulis insperatò delicias suppeditârit? Vdalricus Agricola mediâ hyeme febribus æstuabat, cùm omnia nimibus cooperta rigerent. Incessit eum alieni temporis cupido, nempe fraga comedendi, & ilico fraga de niuium candore iubentia pullulârunt, *ita vsque in delicias amamur.*

Stengelius de diuinis iudicijs Tom. 2. c. 19. n. 7.

Alterum de nostro Petro Canisio, in eius vita refertur: accidit vteri senio, morboque graui, & propè morti vicino: nam cùm Stomachus iam auersionibus laboraret, sæpius à ministro cubiculi fatigatus, vt significaret, quo cibi desiderio teneretur, aniculam tandem nominauit; prodijt in forum œconomus, nullaque reperta, tristis domum redijt; cùm ecce sub vesperam, aperta fenestra cubiculi, auis quasi diuinitus immissa, se nullo negotio capiendam, tantùm non vltro offert, & vt Poëta canit:

Matt. Raderus in vita l. 5. c. 1.

Illa ter, illa quater, per inane cubile vagata,
Ambijt humanas cæna futura manus.

Bidermannus Epigram. l. 1. Epigram. 119.

Quæ in cænam apposita & paruâ & vnicâ contentus, nil præterea gustauit; ille tamen lautè se, opipareque eo vespere epulatum affirmabat, quin & auicula, vt idem Poëta lusit:

Non potuit tumulo nobiliore frui.

Sic Thomæ Aquinati decumbenti, recentes pisces cælitus submissos esse nouimus; vt alios innumeros omittam, ex quibus omnibus verissimè concluditur: *quia vsque ad delicias amamur.* Hæc immensa, & inexhausta illa bonitas prædilectus filijs suis. Suspiciendum magis, tot quæ cælo volatilia, & terris altilia, & siluis feræ, & fluuijs exquisitissimi pisces vagãtur, sceleratis quibusq; hominibus has delicias, & quod mireris manu propriâ, famuli instar erogari; quod ad exaggerationem amoris facit plurimum. Cùm B. Angela de Fulgineo, iaceret in lectulo, prostratis à morbo viribus: esse Christus videndum dedit, dixitque: *Ego veni ad seruiendum tibi, & sacris manibus meis ministrare,* hæc suspicimus, admiramur, & veneramur, cùm indies Ritu amantium, Deus omnia gaudet ipse ministrare; nec de œconomo aliquo prouidentiam sui confidit, manu sua tibi seruire gestit; idque affectu infinito: ipse tibi obsequia præstat famuli: ipse officinas implet, vbique operatur. Regia aula varijs instruitur munijs: hic œconomus, hic Pocillator, hic Archimagirus, hic Præfectus equorum, hic custos vestium, omnia subeunda munia, pro nobis Deus suscipit: ipse Œconomus noster, nostra prouidens: ipse promus condus è penu locupleti nos nutrit: fructus in arboribus coquit, in aruis segetes torret: ipse pincerna, eliquans è vitibus succum: ipse Vestiarius, in vermibus serica fila, in pecudibus vellera, & lanam parat: ipse medicus, salutaria conficit pharmaca, è tot herbarum viribus, seminum, radicũ, lapillorum. Quid cùm auarissimi simus, produxit sua munera, vltra vota nostra, victæ sunt spes humanæ diuinis beneficijs. Interim cùm beneficia, tela sint, amoris, nos immanissimi, eas in sagittas hostiles conuertimus, beneficijs in iniuriam donatoris abutendo.

Bollând. 4. Ianuar.

Genesi 39. cap. comperies Putipharem, virum Principem, in aula Pharaonis, Iosepho totius domus suæ curam demandâsse, horrea, prædia penosa.

nora, cellas gazophylacis, suppellectilem omnem argenteam, auream, omnes denique facultates suas, ei commisisse: sed vt erat Adolescens eleganti formâ, infamis lupa in agnum oculus coniecit, at fascinare nequiuit; verùm Ioseph in tam beneficum, tam sui amantem Dominum, fidelis sicliberè prolocutus est: *Ecce Dominus meus omnibus mihi traditis ignorat, quid habeat in domo sua: nec quidquam est, quod non in mea sit potestate, vel non tradiderit mihi, præter te, quæ vxor eius es. Quomodo ergo possum hoc malum facere, & peccare in Dominum meum?* & euro ocius aufugit. Nunc, ô homo! munifici largitoris in te beneficia considera, & quoties ijs abutendi sese offert occasio: dic cum Iosepho: *quomodo possum hoc malum facere, & peccare in Dominum meum?* inflammat nos ad hoc B. Hugo Victorinus: *Anima mea, considera mundum, respice ea, quæ in eo sunt, quoniam omnia tradidit (omnia seruiunt tibi) dilige ergo Dominum, à quo tantùm dilecta es*; Quoties mensæ bene instructæ occumbis, pisces, carnes, fruges, apponi cernis, dic cum Iosepho: *Ecce Dominus meus omnia hæc mihi tradidit, quomodo ergo possum malum facere, & peccare* gulâ ac crapula, *in Dominum meum* tam beneficum? quoties ceruisia aut vinum tibi funditur, dic cum Iosepho: ecce hæc omnia mihi tradidit, *quomodo potero* temulentiâ, & ebrietate *peccare in Dominum meum* tam amabilem? quoties capsas vestiarias, vario vestimentorum genere oppletas intueris, aut splendidè indueris, dic cum Iosepho: ecce, &c. *quomodo potero* superbiâ, aut fastu *peccare in Dominum meum*, tam in me magnificum? dum arcas auro & argento confertas intueris, dic cum Iosepho, *ecce*, &c. *quomodo possum* auaritiâ, & pauperum despectu *peccare, in Dominum meum*, in me tam profusè liberalem? Hâc cogitatione permotus S. Polycarpus, dum exquisitis propositis tormentis vrgeretur, vt Christum eiuraret, intrepidè respondit: Iam octaginta sex annis seruiui Domino Deo meo, & nihil mali mihi fecit, quin imo innumeris beneficijs cumulauit, quomodo ergo potero eum negando lædere, abiurare, & offendere? Nos beneficijs, & creaturis Dei, in creatoris iniuriam, & contemptum abutimur, vt potenter exaggerat Augustinus: *Quàm bonum est membra corporis ita esse, quemadmodum disponi non possunt, nisi ab artifice Deo? petulantia tamen quam malè vtitur oculis? fallacia quàm malè vtitur linguâ? falsus testis, nonne linguam suam, & animam suam prius trucidat, & alterum lædere se perempto conatur? opus Dei est lingua, sed bono opere Dei, malè vtitur illa nequitia, quomodo vtuntur, qui pedibus currunt* ad scelera? *quomodo vtantur manibus homicidæ, & illa adiacentibus forinsecus bonis creaturis Dei? quàm malè vtuntur mali auro? iudicia corrumpunt, innocentes opprimunt: luce ista mali malè vtuntur, malè viuendo; etiam ipsam lucem, quam vident, ad ministerium scelerum suorum vsurpant. Omnibus ergo bonis Dei, ne per singula currere longum sit, malè vtitur malus*, ingenium, facundiam, vires, integram firmamque corporis valetudinem tibi contulit, & his velut armis, in conditorem tuum insurgis. Quam intolerandam mortalium ingratitudinem incusat Bernardus: *Si quis, inquit, oculorum lumen amissum tibi reddidisset, si vsum aurium, si quis manum restituisset, si quis pedem tibi præreptum restaurasset, si quis sopitam in te excitasset rationem: quomodo non quicunque tibi vehementissimè succenseret, si quando beneficij fortè huius immemorem aut benefactoris deprehendisset ingratum?* quis nostrûm æstimet hæc sibi erepta non esse, quis amantissimo benefactori

Gen. 39.

Hugo Vict. de arrha animæ.

Surius 26. Ioan.

August. tract. 32. in Ioan.

Bern. Serm. 14. in Psalm Qui habitat.

grates referat, per annos complures, nullo corporis membro, ne dentium dolore in numerosa familia quemquam conflictari? quod, quanti ponderandum sit, Seraphici Francisci insignis Discipulus, frater Ægidius, virum sæcularem edocuit: incidit, inquit is, in hominem manibus, & pedibus truncum, & oculis orbum; quem benignè percunctatus iom: si quis ea tibi restitueret, quid tu illi rependes? seruum, inquit, perpetuum me illi consecrarem: tum ad hominem opulentum conuersus: Deus tibi oculos, & manus, & pedes, ceteraque corporis membra integra, & illæsa tot annis seruauit, & ijs abuteris in contemptum creatoris: ô ingratitudinem non ferendam! ô inhumanitatem barbaram! & plus quàm belluinam! Aliâ profectò lance Hipponensis Præsul expendit amoris diuini beneficia, dum in soliloquijs suis secum, & cum Deo loquitur: *Sicut nulla est hora, vel punctus quo tuo beneficio non vtor; sic nulla debet esse hora, quâ te non habeam ante oculos*: quâ non iugiter cor, & lingua, grates tibi refundat. Quoties halitum ducimus, toties ad benefactorem nostrum, cuius munere fruimur, respirare debemus.

Seneca lib. 2. de beneficijs c. 3. *Officia etiam bestiæ sentiunt, nec vllum tam immansuetum animal est, quod non mitiget cura, & in amorem sui vertat. Leonum ora à Magistris impunè tractantur: Elephantorum feritatem, vsque in seruile obsequium demeretur cibus: adeò etiam quæ extra intellectum, atque æstimationem beneficij posita sunt, assiduitas meriti pertinacis euincit.* Nos ipsis belluis immaniores, & ferociores, benefactorem nostrum lacessimus, impetimus, & indignissimè tractamus. Quod si hactenus commemorata, vobis fortasse parua videantur, ad sciam & maiora, de quibus eximium Theologum forte audire mollitis. Consideranda, inquit Lessius, sunt Dei dona, in seipsis quàm magna, quàm innumerabilia, siue quæ ad animã, siue quæ ad corpus pertinent, omnes enim creaturæ conditæ sunt, propter hominē, vel benignitate condentis seruiunt homini, vt eum dirigant ad salutem. Et hæc omnia externa sunt. Iam interna, omnē æstimationem superant: præter enim integritatē corporis & sensuũ, quorum nullum vel cum regno amplissimo commutare velis, dedit animam immortalem, capacem vitæ æternæ, & boni infiniti. Ad hæc, iacentem in peccatis, & reum æternæ mortis, gratia sua excitauit, & eremit; hoc autem beneficium remissionis peccatorum tantum est, quantum malum est mors æterna. Eadem gratia ab innumeris peccatis seruauit, vt rectè Augustinus: *Non est peccatum, quod facit homo, quod non possit facere alter homo, si desit Rector, per quem factus est homo.* Sic non est morbus corporis, quo laborat homo, quin & te corripere posset, ni Deus seruaret. Quæ omnia, vt rectè concludit, tanta sunt, vt si quis ea diligenter expenderit, immenso debito se obstringi Deo, tum ad perpetuam gratiarum actionem, tum ad vitam suam diuino obsequio penitus consecrandam, & omnem amorem nostrum sibi rapiendum fateatur, necesse est. O amator hominum, post tot amoris signa & insignia, adhuc necesse tibi visum est imperare, vt amem te? adhuc ne opus fuit præcipere: *Diliges Dominum Deum tuum?* quot amantes sunt, qui sponte amant, qui certè, qui contra præceptum amant, qui fluxa, qui fœda & in æternam perniciem amant? Iure meritissimo exclamat hic Augustinus, ad eone Deus inamabilis? *Quid mihi sum ipse, vt amari te iubeas à me, &*

August. in solil. c. 19.

Lessius de iure & iust. l. 2. c. 47. dub. 2.

Less. de perfect. diuin. l. 12. c. 19. & 18.

Matt. 22.

Aug. l. 1. conf. c. 5.

nisi faciam, irascaris mihi, & mineris ingentes miserias? paruané est miseria si non amem te? Vt quid Deus præcipit se amari à me? quod si amari desiderat, & ardentissimas mentes expetat, tot faces in beatis illis cælitibus Cherubin, & Seraphin, omni æternitate flagrantes habet; quid nos frigidos, & algentes in amorem suum deposcit? nullo suo, sed toto nostro emolumento. Vt quid præcipit, quod facillimum est, ad quod, tot nos illecebris, & illicijs compellit? *In reliquis operibus bonis, interdum potest aliquis qualemcunque excusationem prætendere; in habenda vera dilectione, nullus poterit se excusare. Potest mihi aliquis dicere non possum ieiunare, numquid potest dicere, non possum amare? potest dicere propter infirmitatem corporis, non possum vino, & carnibus abstinere, numquid potest dicere non possum diligere?* Nemo cuiuscunque ætatis, sexus, conditionis, à dilectione excusatur. Quod doctissimus Idiota confirmat: Amor, inquit, facilis res est, omnibus se exhibet, nulli se negat; capit eum iuuenis & senex, vir & mulier: sanus & infirmus: diues & pauper: summus & infimus: liber & seruus sæcularis & religiosus: debilis & fortis, nec est qui se valeat excusare. Iuuenis qui needum annum primum & vigesimum expleuerit, fœminæ grauidæ, opifices dicent, non tenent ieiunare: Infirmus dicet, non valeo hâc quadragesima ouis & carnibus abstinere. *Nunquid dicere potest, non possum amare?* Pauper dicet, non possum Eleemosynas erogare: seruus dicet, ob vrgens impedimentum, non possum hoc festo missæ sacrificio adesse: sæcularis dicet non teneor castitatem seruare, *nunquid dicere possunt, non possum amare?*

Aug. serm. 69. de temp.

Idiota tract. de amore diuino.

Hugo in Psalm 18. *Non est, qui se abscondat à calore eius:* nec est, inquit, *qui se excusare possit, quin eum diligere possit.* Non erat opus Deum optimum esse, vt amaretur: sufficiunt, quæ fecit, quæ nobis contulit, absque eo, quod ipse est. Si verum fuisset mendacium Marcionisticum, blasphemans Deum malum, adhuc diligendus esset: sua de nobis benefacta merentur beneuolentiam & amorem; quæ si ab immanissimo Tyranno collata fuissent, nos totos in amorem sui rapuisset. Verùm nec ista beneficiorum facula necessaria fuit cordibus nostris inflammandis; suffecerat nuda illius bonitas, etiam sine vllo *ad extra* beneuolentiæ signo, per se valentissima. Vt amemus Deum, non indiget beneficijs, & vt bonus non esset, satis sunt beneficia. Proh pudorem nostrum! singula satis, & nimium sunt, & vtraque simul, non sufficiunt. Ast cùm omnes istas amoris sagittas, & beneficiorum tela, obduro frigidoque corde nostro retundantur, exhaustâ iam pharetrâ, cùm vires beneficentiæ, & munificentiæ exhausisse crederem, stupendo machinamento, seipso pro iaculo vsus, in amantis pectus penetrauit, vt quod eminus missilibus sauciare non poterat, cominus humanitate expugnaret.

* * *

§. II.

SIC DEVS DILEXIT MVNDVM, *vt non solùm dederit sua, sed & se, totusque consumptus sit in vsus nostros.*

QVod Anacrem Poëta Lyricus fabulosè effinxit, consumptis missilibus, Cupidinem pectus suum subijsse, hoc diuinus amor ingeniosè effecit. Poëtam ipsum audite:

Libet libet iam amare,
Cupido me monebat,
Vt amator esse vellem;
At ego insciens, monenti
Parêre negligebam:
Mox ergo sumpsit Arcum,
Et auream pharetram,
Me prælio lacessens.
Ego verò. vt olim Achilles,
Loricâ amictus, atque
Scuto minax, & hastâ,
Cùm amore præliabar.
Iaciebat ille tela,
Vertebam at ipse terga;
Tandemque missili omni,
Cùm destitutus esset:
Ira æstuans, iecit se
In me, velut sagittam
Penetrans, & in cor vsque
Medium, resoluit artus.
Scutum ergo nil iuuat:
Nam cur petamus extra,
Cùm prælium sit intra.

Plus pro nobis executus est negotiosus amor Dei, quàm vlla otiantis phantasia valuit comminisci. Vincunt opera diuina cogitationes humanas. Seruo Dei feruentissimo. Antonio Martinio, apparuit cupidineo habitu puer Iesus, arcu & pharetrâ armatus, inque suum pectus iaculans sagittas, negotians amorem plagis. Quin & nobis omnibus talis apparuit dum natus paruulus, se coniecit in me; consumptis missilibus, subit ipse præcordia nostra, cominus expugnaturus cor nostrum, vbi causam, quod forma paruuli, & cælestis cupidinis ad nos venerit B. Petrus Chrysologus, exponit dicens: *Sic nasci voluit, qui voluit amari.* Quod suauissimo dicendi flumine, melleus Doctor fusiùs expendit, tractatu de diligendo Deo: *Ipse fecit,* inquit, *vel potius factus est, vt amaretur: se dedit in meritum, se seruat in præmium, se apponit in refectionem animarum sanctarum, se in redemptione distraxit captiuarum.*

Nieremb. de arte volunt. l. 4. pag. 159.

Chrysolog. serm. 15 .

Ecce præcipua amoris capita: primùm enim se dedit in meritum; *Meam ad hoc induit formam, vt suscipiat causam.* Ita nostrum bonum curauit, ac si salus sua, ex nostra penderet. Non in sua stetit forma, quod potuit; non sua dumtaxat largitus est (quod erat munificentiæ) sed se ipse dedit, quod fuit prodigalitatis, eo maximè, *quod se distraxerit, in redemptione animarum captiuarum.*

Bern. serm. 15. in Cantic.

Ab illo diuini amoris exemplo, Paulinus Episcopus bene doctus, seipsum pro redimendo viduæ filio captiuum fecit; & hoc amauit, suspexitq; poste-

posteritas, & in æuum omne commendabit. At quid amabo illud? homo hominis pretium est; sed hominis, Deus ipse. Insolens, & hactenus inauditum, fidelissimi amoris testimonium, Vrbinij Panopionis seruus, posteris reliquit. Hic cùm ad Dominum occidendum, milites venisse cognôsset, commutatâ cum eo veste, permutato etiam annulo, illum postico clam emisit; si autem in cubiculum ac lectulum recepit, & vt panopionem occidi passus est; quod vbi historicus enarrauit, epiphonematis loco subiungit: *Breuis huius facti narratio, sed non parua materia laudationis.* Hæc seruus pro Domino; at omnem admirationem in stuporem vertit talia, & longè alia. Dominum pro seruo, Deum pro sceleratissimo mancipio subire voluisse. Afferam hîc breuem facti narrationem, sed non paruam materiam laudationis, amplissimamque dilectionis. Quali porrò, ac quanto nos Deus amore fuerit prosecutus, & prosequatur, non si linguis Angelorum loquar, valeo enarrare. Cælestis Aquila Ioannes, cùm non inueniret, quomodo charitatem Dei erga nos exprimeret, Amorem ipsum non enarrandum, sed omnibus spectandum proponit, dicens: SIC *Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret*; Sed quid est illud SIC: quantum, & quomodo dilexit? SIC, inquit S. Euseb. *vt homo Deum valere videatur.* SIC inquit Doctor Angelicus, *quasi quilibet homo, esset Dei Deus.* SIC, inquit Doctor Seraphicus, *vt te odisse videatur.* Ammonem olim Ionadab sciscitatus est: *Quare SIC attenuaris?* Ita filium Dei, si lubet, percunctare? Quare SIC attenuaris, SIC humiliaris, SIC flagellaris, SIC excarnificatis? Sed quis exponet illud SIC? SIC, vt nullũ ingenium mortalium, quid simile sperare, nedum cogitare potuerit; SIC, vt omnes sublimes illas intelligentias in admirationem, & stuporem induxerit. SIC, vt per infinitam suam bonitatem, & inexhaustam omnipotentiam, Deus nil maius homini dare, nec amorem suum potentiùs contestari valuerit. Theologorum Phœnix Aquinas: SIC *Deus dilexit mundum, &c. multam indicat amoris intentionem: qui enim immortalis, qui sine principio, qui magnitudo infinita, eos qui sunt ex terra & cinere infinitis plenos peccatis, dilexit.* Tum singula verba expendit, & nobis commentatione ruminanda proponit: *Non enim seruum, non Angelum, non Archangelum dedit; sed filium.* Rursus: *Non adoptiuum, sed suum filium dedit. Quod si plures filios habuisset, & dedisset vnum, hoc etiam esset maximum. Nunc verò filium vnigenitum dedit.*

Valer. Max. l. 6. c. 8. n. 6.

Ioan. 3.

2. Reg. 13.

S. Thom. in Ioan.

Quot hîc, & quàm potentia diuini amoris argumenta? denique si filium dedisset æternus pater, vt huic orbi Rex imperaret, vt in eo verus Deus coleretur, in eo deliciaretur; illud ipsum ingentis beneficij loco haberi debuisset; at dare, imò quasi prodigere, atque abijcere ad vincula, ad sputa, ad flagella, ad crucem, ad mortem acerbissimam, hoc enimuero miraculum, & prodigium, quod omnes amoris limites transgreditur! *Totus siquidem mihi datus, & totus in meos* VSVS EXPENSVS, inquit Bern. Ipsam quanta quanta fuit, humanitatem, nostros in vsus, nostrum in commodum expendit: animam quippe dedit tristitiæ, corpus vniuersum flagellis, manus & pedes trabalibus clauis, oculos lachrimis, genas alapis, os Iudæ proditori, caput spinis, latus denique emortuum atroci lanceæ: insuper sanguinem in potum, corpus in cibum: idque ad annos, & sæcula, ad extrema vsque orbis perituri confinia. Hæc vna cogitatio, è corde amorem, è pectore suspiria, ex oculis lachrimas elicere deberet, futuras testes vel amoris, vel doloris, quòd ipsus, quòd Deus, qui totus amor est, non ametur, quòd totos nos non possideat, qui totum se dedit. Qui vt diuinissimè Bernardus: TOTO SE, TOTVM ME COMPARAVIT. Huius amabili recordatione, tota in lachrimas abijt Margareta à Lotharingia, Alançonij Ducissa, quæ secũ sic aliquãdo questa audita est: in hoc orbe aspectabili, nihil est (si Deũ „ excipias) quod se nobis totum donet. Sol quippe, „ & astra, modicam sui luminis portionem largiuntur: terra nos sustentat viuos, & mortuos excipit; sed exiguâ sui parte. Aër respirationi seruit, & hauritur à nobis; sed etiam leui & modico haustu; at Deus, at Iesus se toto pascit, nutrit, satiat, beat, *totus consumptus est in vsus nostros,* & totos nos non accipiet? *non animo toto, sed ex parte* (vt queritur Bernardus) *parte modica nimis, ipsum amabimus?* Damus nos totos fluxis, perituris: illa lis, hoc negotium, illud studium, totum hominem requirit, & *Deus, qui consumptus est in vsus nostros, totos nos non accipiet?* Regia fuit, & magnifica illa Vespasiani Imp. pollicitationem ad Apollonium: *Cùm Romam veneris, omnia mea tibi dabo.* Ludus fuit, & iocantis hominis dictum: sed Apostolus ore Dei pronuntiauit, æternum patrem, qui filium nobis donauit, *etiam cum Christo omnia nobis donata*; vt iure Igniacensis Abbas, diuini amoris facibus exæstuans, in has voces prorumpat: *Planè ineffabilis diuina circa nos dignatio charitatis! parum erat patri tradidisse filium, vt redimeret seruum, nisi daret & Spiritum Sanctum, qui seruum adoptaret in filium. Dedit filium in pretium redemptionis, dedit Spiritum Sanctum in priuilegium adoptionis, se denique seruat hæreditatem adoptatis.* Tum in ardentissimos affectus sese effundens, exclamat: *O Deum (si fas est dici) PRODIGVM SVI, præ desiderio hominis! an non prodigum, qui non solùm sua, sed & seipsum impendit: vt hominem recuperaret, non tam sibi, quàm ipsi homini;* Cerei instar sui facis, quæ nullo, nisi sui interitu, in vsus humanos consumitur: *Ita verbum in carne quasi lumen in cera,* Deus noster ardore totus consumi, & colliquescere visus est. Vnde prosequitur idem Abbas: *Multum quidem effusius fuit prodigus ille filius, qui tam patrimonium, quàm seipsum donauit meretricibus; sed multo effusior pater in recuperationem perditi filij, quàm ille in perditionem sui; si tamen vlla debet fieri comparatio gratiæ, & pecuniæ, spiritus & carnis, Dei & hominis.* Deus consumptus est in vsus nostros, nos consumpti in vsum diaboli; consumit vnus cum prodigo omnem substantiam suam viuendo luxuriosè. Alius ebrietate, & crapulâ consumit omnem sanitatem & vires corporis; alius fraudibus, periurijs, dolis, iniquis contractibus consumit nomen, & famam suam, & suorum. Alij liuore ac iracundiâ consumuntur, de quibus Eccl. 45. CONSVMPTI *sunt in impetu iracundiæ.* Alij otio & inertiâ consumunt optimos vitæ dies, è quibus non vnum, aut vnam hîc compellare possem: *Tu homo stulto labore* CONSVMARIS; tu Adolescens tot horas ludendo, fritillos & aleas voluendo *stulto labore* CONSVMERIS. Tu filia tot horas crispando, comando, speculando, *stulto labore* CONSVMARIS. Quos omnes, exoptem hodiernâ die, *Deus noster, qui ignis* CONSVMANS *est,* totos in se conuertat, & quidquid in nobis vanum, quidquid limosum, quidquid fæculentum, ardoris sui radio consumat; quemadmodum Magnus ille Gregorius Nazianzi Antistes sibi accidisse asserit: *Totum me cum infirmitatibus meis in seipso transtulit, vt, quod deterius est, in seipso absumat & conficiat: non secus ac terra vaporem solis radius.* Atque, vt symbolo præfixo, de cetero inhæreamus. D. Augustinus desiderabat, cum S. Gertrude, omnem carnis substan-

Bern. serm. 3. in Circumcis.

Bern. epist. 2.

In vita.

Bern. lib. 5. de consider.

Ad Rom. 8.

Guarri. serm. in Pentec.

Guarric. serm. de Purificat. Virg.

Guarric. Serm. in Pentec.

Exodi 18.

Deut. 4. v. 24.

Nazian. orat. 18.

Penseés sur l'amour diuin par. 1. pag. 163.

substantiam in ceram, ossa & medullam in Elichnium: animam in flammam conuerti, vt instar cerei, in vsum amantis consumi & colliquescere posset. Vtinam & nos sic consumi, & liquefieri possimus, ardore eius, qui *toto se, totum me comparauit*. Pro cuius dilectione, si dederit homo omnem substantiam, quasi nihil reputandum esset; quidquid mortificationis dedero, quidquid precum, quidquid Eleëmosynarum dedero, quidquid sudoris lacbrimarum, sanguinis dedero pro dilectione illius, *qui toto se, totum me comparauit*. Vnde alibi exclamat: *Quidni ametur amor? meritò cunctis renuntians affectionibus alijs, anima soli, & tota incumbit amori, qua ipsi respondere amori habet in redhibendo amore. Nam & cùm se totam effuderit in amorem, quantum est hoc, ad illius fontis perenne profluuium?* Quasi guttam ad oceanum, quasi arenam, ad montem, quasi scintillam ad vastissimum incendium contulero. Si dedero illi omnem substantiam meam, nunquam soluendo sum. Ea propter quisque nostrûm vsurpare poterit, auream illam vocem Cosmi Medices, Magni Hetruriæ Ducis. Hic supra aureorum milliones quatuor, in ædificia magnifica, quà sacra, quà profana absumpsit: supra millionem in pauperes effudit. Cùm aliquando æris sibi debiti nomina versaret, adeoque plures chartarum fasciculos discuteret, questus est apud domesticos, familiares suos: *Se quantalibet annuorum suorum profusione, tam in egenos, tam in loca sacra facta, id obtinere non potuisse*, VT INTER DEBITORES SVOS DEVM NVMERARET; sed infinito interuallo, illi debitor existeret, iuxta illud Iobi. *Si voluerit contendere cum eo non poterit ei respondere vnum pro mille.* Etenim cùm omnia mea tibi obtulero, nihil tibi contulero, soli mihi profuero. Angelicè S. Thomas: *Fecit nos esse, & omnia propter nos operatus est: animam rationalem nobis inspirauit, filium suum misit, cælum nobis aperuit, & nos filios suos fecit; numquid ergo si vnusquisque dit moreremur pro illo, retribueremus ei aliquid dignum? nequaquam, sed hoc rursus ad vtilitatem nostram pertineret.*

Bern. cit.

Bern. serm. 83. in Cant.

Histor. virorum illust. M. die P. Douter mans amor incrcatus pag. 119.

Iob 9.

S. Thomas in Matth. c. 20.

S. Saluianus lib. 1. ad Eccl. Cathol. *Christus enim sicut pro omnibus passus est, sic pro singulis, & totum se dedit vniuersis, & totum singulis, ac per hoc quidquid PASSIONS suæ Saluator præstitit, sicut totum debent illi vniuersi, sic totum singuli.*

Quare cum pijssimo, ac asceticæ vitæ Doctore, „ardenti affectu precare: Dilata me, amantissime „Iesu, in amore, vt discam interiori cordis ore de„gustare, quàm suaue sit amare, & in amore lique„fieri, & natare Teneat amore, vade ns supra me, „præ nimio feruore & stupore. Cantem amoris „canticum; sequar te dilectum meum in altum. „Deficiat in laude tua, anima mea, iubilans ex a„more. Amem te plus quàm me, nec me nisi pro„pter te, & omnes in te, qui verè amant te. Iterum, iterumque foueo: *Amem te, plus quàm me, quia tu dilexisti me plus quàm te, quia mori voluisti pro me, & te totum ac sine consumis in vsus.* Vis & tu, vt omnes cogitationes tuæ, verba, operationes, interiores & exteriores, sint omnes actus ardentissimi, & perfectissimi amoris Dei, quibus nil sublimius, nil sanctius? Vis ad extremum spiritum, vsque in finem diligere eum, qui tantùm dilexit te? Vis totus amore diuino colliquescere, & cælesti igne consumi? certam tibi ex placitis Theologorum praxim præscribam, quam si omnes exercerent, omnes cum summæ perfectionis viris, de sanctitate certarent. Quod fiet, si omnia quæ agis, ex motiuo formali (*bevveech reden*) amoris Dei procedant, v.g. orandum est, studendum est, piauiè apud animum tuum statuas, orabo, studijs vocabo, solo & puro *amore eius, qui dilexit nos*: Infestationes cacodæmonis, tentationes carnis, omnesque mundi illecebras aspernabor, *propter eum, qui dilexit nos*. Hodie in omni congressu cum alijs, super mensam nullos sermones instituam, nisi *amore eius, qui dilexit nos*. Non legam, non scribam, non pingam, nil operis arripiam, nisi solo, & puro *amore eius, qui dilexit nos*. Ieiunandum est, acerbius aliquid tolerandum est, hosti ignoscendum, *amore eius, qui dilexit nos*, idque, dum *Spiritus hos reget artus*. Huic conformis altera praxis, corollæ amoris diuini, quâ omnes sensus, omnia membra, omnes facultates corporis & animi, diuino amori consecrantur. Quod sanctissimum exercitium cælestis Spiritus, B. Mechtildim aliquando docuit: quæ dum in sacro legi audiret illud Ioannis 21, *Simon Ioannis* DILIGIS ME PLVS HIS? In extasim rapta, vidit sponsum suum, eumque se compellantem audiuit: *Mechtildis, amas me plus his omnibus, quæ in mundo sunt?* Respondit illa: *Tu scis, Domine, quia ego amo*, & nullam creaturam esse, quam amore tui non libenter desero, interrogat 2. *Mechtildis, amas me vt pro me omnes labores, & tormenta subire parata esses?* Respondit illa: *Proba me Domine, tu scis quia nullus cruciatus est, qui me possit separare à te.* Rogat illam tertiò: Mechtilde, *si tormenta essent atrocissima, essesne parata amore mei alacriter, & promptè tolerare?* Respondit: promptissimè. Quæ desideria ita Deo placuerunt, & tanti meriti fuerunt, ac si de facto omnia in opus redegisset. Ex hac reuelatione S. Mechtildis, natum exercitium Rosarij amantium: ad primam decadem: Petre, Paule, Ioannes, Anna, Barbara, *amas me*? Respondere ad 10. minora grana: Plus commodis, & delitijs, plus gemmis & diuitijs, plus omnibus honoribus, plus fratribus & sororibus, plus liberis & parentibus, plus charis omnibus. Ad 2. N.N. *amas me*? Resp. ad alia 10. grana Pro te morbos, pro te cruces, pro te famem, pro te sitim, pro te æstum, pro te frigus, pro te desolationem, dæmonum tentationes, pro te pati, pro te mori millies desidero. Ad 3 N.N. *amas me*. Responsiu ad cetera 10. grana; Mi Iesu, vtinam amem te, vt omnes SS. Virgines, vt Confessores, vt Martyres, vt dilecti Apostoli, vt Cherubin, vt Seraphin, vt SS. Mater tua, vt omnes cælites, vt moriar amore tui, qui amore mei, mori voluisti; & *cùm me totum effudero in amorem, quantum est hoc ad illius fontis perenne profluuium?*

Thomas à Kemp. de imit. l. 3. c. 5.

Augustin. in Soliloq. c. 22.

Barry Iesus sancta.

§. III.

Deus redamandus: iuxta illud Augustini: O anima! dilige eum, à quo tantùm dilecta es, ama amantem te, Aug. in manuali c. 24.

REfert Xenophon, Cyrum Regem Persarum, contra Tigranem, Regem Armeniæ, bellum mouisse, eumque deuictum, vnà cum vxore in captiuitatem duxisse: cumque non leuia amoris indicia aduerteret, quibus Tigranes, in coniugem suam ferebatur, aliquando peramicè illum percunctatus est: quod lytrum pro libertate vxoris suæ libenter

Xenophon l. 3. de instit. Cyri.

benter offerret? cui confestim Tigranes: integrum at. Regnum, ô Rex si haberem; quod cùm sors abstulerit, libens sanguinem, & vitam dico. Hoc responso mirificè captus Cyrus, ambos libertati, & regiæ dignitati restituit. Iamque solo ac solio redditus Tigranes, perquam familiariter vxorem sciscitatus est: Ecquid de Cyri humanitate, deque regia eius munificentia videretur? num omnem aulæ apparatum satis obseruâsset? cui illa: ex quo tecum, inquit, in vinculis fui, ita me deuinctam habuisti, vt nunquam oculos, aut mentem, in alium defixerim, quàm in eum, qui me, & sanguinis, & vitæ suæ impendio redimere comparatus erat. Hinc

Catullus eleg. 69.

——— toto ex te corde Tigranes
Toto animo, tota pendebam perdita mente.

Hæc si maritus tam fortiter fecisset, quàm dixit, an eius vnquam coniux obliuisci potuisset? an non vicissim pro illo & suum sanguinem, & vitam profundere parata fuisset, quo amorem amore contestaretur? *Et qui fieri potest, vt anima non diligat eum à quo tantùm dilecta est? & non amet amantem se?* (*Augustin. in Soliloq. c. 1.*) Si enim inter mortales, amor, amoris est causa, adeò vt liberè pronuntiârit Bernardus: *Ego amans, amari me dubitare non possum, non plus quam amare.* (*Bern. serm. 4. in Cant.*) Quid erit Deum inter & hominem, vbi hic ab illo, & quidem ita amari, ac priùs amari (*quoniam ipse prior dilexit nos*) se senserit, faciet certè cæleste illud Redemptionis amatorium, vt homines exardescant, nec aliud expirent, nisi æstus, atque incendia amoris. (*Ioan. 4.*) Tum subdit sponsæ verba: *Amo, quod non amata, omnino non facerem*; quasi prima ratio, quòd à Deo ametur, non sit, quod ipsa amet, sed quòd à Deo ametur, qui nos amore inmirabiliter, & amicabiliter præuenit. (*Eod. cit.*) Quo argumento vsus Ioannes ait: *Nos ergo diligamus Deum, quoniam ipse* PRIOR DILEXIT NOS; nec quidquam à nobis, præter amorem desiderat, quo solo, omnes cruciatus suos optimè collocatos existimat, iuxta receptam illam mutui amoris parœmiam. (*1. Ioan. 4.*)

Liefde te dragen en is geen pyn
Als liefde met liefde geloont mach syn.

Audi Bernardum: *Solus est amor ex omnibus animæ motibus sensibus, atque affectibus, in quo potest creatura, etsi non ex æquo, respondere auctori, vel de simili mutuam reddere vicem. Verbi gratia. Si mihi irascatur Deus num ego illi similiter irascar? non vtique: sed pauebo, sed contremiscam, sed veniam deprecabor. Ita si me arguat, non redarguetur à me. nec si me iudicabit, iudicabo ego eum; sed adorabo. Is saluans me, non quærit à me ipse saluari. Nunc iam videas de amore, quàm aliter sit. Nam cùm amat Deus, non aliud vult, quam amari: quippe* NON AD ALIVD AMAT, NISI VT AMETVR, *sciens ipso amore beatos, qui se amauerint.* (*Bern. serm. 83. in Cant.*) Hæc inuiolabilis charitatis lex, vt amor amore compensetur: etiamsi homo dederit, omnem *substantiam suam pro dilectione* diligentis se, quasi nihil despiciet eam, nisi amori eius, tuo respondeas amore. Quidquid mortificationis dederis, quidquid precum, quidquid Eleëmosynarum, quid sudoris, lachrimarum, sanguinis dederis pro dilectione, *qui toto se, totum me comparauit*, si dederis corpus, vt ardeat teste Apostolo, charitatem autem non habueris, quasi nihil. Sed ô duros nos! ô saxeos! ô ferreos! qui tot beneficijs præuenti, tam amantem non redamemus: hoc exaggerat S. Augustinus: *Nulla maior est*, inquit, *ad amorem inuitatio,* (*Augustin. l. de catech. rud. c. 4.*) *quàm amantem amore præuenire: & nimis durus est animus, qui, si dilectionem nolebat impendere, nolit rependere.* Potest fortasse princeps aliquis, odio esse nonnullis, etiamsi ipse non oderit: amari nisi ipse amet, non potest. quid enim tam insitum, quàm vt diligentem diligas? quid tam insitum naturæ, atque impressum humanis affectibus, quàm vt eum amare in animum inducas, à quo amore præuentus es? illumque Tullius, ne inter homines numerandum censet, qui se amantem non redamet. Sic ille ad Brutum Clodius tribunus plebis designatus, » valde me diligit, vel vt ἐμφατικώτερον dicam, val- » de me amat; quod cùm mihi persuasum sit, non » dubito, quin illum quoque iudices à me amari? » nihil enim mihi minus hominis videtur, quàm » non respondere in amore ijs, à quibus prouoce- » re. (*Cicero Epist. 1.*) Hoc gentilis, de hominis in hominem amore. Quanto potentior ad eliciendum amorem humanum, erit amor diuinus, & infinitus? *Ad hoc quippe verbum caro factum est, vt familiariùs diligeretur Deus ab homine. Quem non emolliat amor Dei, sic hominem præuenienti, & tam vehemens amor; quod homo propter hominem dignatus est fieri?* (*Augustin. in manuali c. ... l. 15. de trinit. c. 10. 11.*) Alphonsus Neapolitanus Rex, odium suorum hâc arte extinxit: inter venandum, offendit carbonarium, cuius lapsum in fossam iumentum eleuare laborabat; vt vidit Rex, accurrit, & proprijs iuuit manibus, tum verò regijs, nam auxiliaribus. Suffecit hoc mite, & humile factum, vt beneuolentiam omnium impetraret: cœperunt Neapolitani diligere, quem illatenus oderant. (*Nierenb. de arte volunt. pag. 316.*) Altiùs se Rex noster dimisit, vt lapsos erigeret, & nondum amamus? Sed parum hoc, hominem, omnem humanitatem exuisse, qui tam potenter amantem non redamet; verùm, ipso diabolo, eiusmodi similem esse, non vano argumento comprobabimus. Refert Calamato, scriptor Italus: Dæmonem in corpore obsesso, Ecclesiæ exorcismis compulsum, nomen suum edicere; sed tandem pronuntiâsse: *Ego sum iste nequam priuatus amore Dei.* (*Calamato Sinai di concepti nel Amor di Dio.*) Horruit totis artibus B. Catharina Genuensis, quæ energumeno aderat. Quid horribilius dici, aut excogitari potest? *Nequam* profectò Dæmon est, quisquis ex hac turba, *priuatus amore Dei est.* Vt meritò cum Augustino exclamare possit; *Paruane est miseria, si non amem te?* imò tanta, vt nomen hoc, omnes calamitates, & miserias transcendat. Si quis te hardum, blennum, coclitem, strabonem, spurium dixerit, nihil iniuriarum, nihil miseriarum, hæc omnia duxeris præ eo, si te *priuatum amore Dei* dixerit. (*August. l. 1. confess. c. 5.*) Etenim, qui tantum amorem non redamet, omnibus inferni cruciatibus dignissimus est. An nescitis, quid Apostolus dicat, 1. Cor. 16. *Si quis non amat Dominum nostrum Iesum Christum, anathema sit.* Si quis tam ingratus, tam barbarus, horrendam sibi è cælesti curia, excommunicationis sententiam accersit. Nec aliter fieri potest, quin diabolico in Deum animo sit, qui tot, tantisque diuini amoris illecebris ad redamandum, non mouetur. Illud haud meum sed Guilielmi Parisiensis, viri doctrinâ, & sanctitate conspicui iudicium est; hic enim considerans vnum aliquem, in feruentissimo Dei amore erga se, inter tot ignitas cælestium beneficiorum faculas algere, ac quasi in media fornace prorsus insensibilem consistere, exclamat: *Quis ad hoc diabolicum terrificum miraculum, non obstupescat?* (*Principia amour diuin. p. 41.*) Id amatissimè olim ipse Redemptor questus est apud S. Brigittam, his verbis: *Ab omnibus neglectus sum, ab omnibus expulsus sum, quia nemo me in sua dilectione habere desiderat.* (*Extra Reuel. c. 150.*) Itané, dilecte mi, itané, amantissime Iesu formose præ filijs hominum, super amorem mulierum, nemo te ha-

bet in *dilectione sua*? Miseri amantes, qui ea amant, à quibus redamari non possunt! qui exquisita fercula, & rara pocula amant, qui vestes attalicas, & damascenas cyclades amant, qui prædia & fundos amant, qui argentum, aurum, aliaque pretiosa cimelia amant, à quibus nec amantur, nec reciprocum amorem sperare valent. Animus amantis si non suscipiatur ab amato, nusquam est: Etenim non in se, non alibi: nam si alibi in amato esset, non in hoc, ergo nullibi. Si amentur insensibilia, ista pretiosa stercora, aurum, opes, iam non tantum periculum amoris est, est calamitas. Cadauera amant, cùm incapacia amandi sint: suos amores exanimes relinquunt.

Amantes amentes, qui amore insano puellam amant, quam si nec verbis blandis, nec muneribus, nec lenocinijs deuincere queunt, vt amorem illius erga se extorquere valeant: ad præstigias, ad philtra recurrere non reformidant, quibus vel inuitas se amare, & ardere compellunt, vt Delrio noster fertè obseruauit. Beneficium, veneficium est, & philtrum omni carmine Magico potentius, ac præsentius:

Martial. *Vt ameris, ama.*

Audi in rem nostram Romanum Philosophum: *Ego tibi monstrabo* AMATORIVM *sine medicamento, sine herba, sine vllius Venefica carmine* : SI VIS AMARI, AMA. Quare falluntur, qui ad dementandos hominum animos, ad veneficas artes recurrunt. Eleganter Ouidius, si mentem meliorem habuisset: Seneca epist. 9.

Fallitur Hæmonias, si quis decurrit ad artes,
Datque, quod à teneri fronte reuellit equi.
Non facient, vt viuat amor, Medeides herbæ,
Mistaque cum magicis mersa Venena sonis.
Sit procul omne nefas, VT AMERIS, AMABILIS ESTO.

Tam potenter vinculis charitatis, ab amabili Iesu tracti, funem dimittimus, & trahi nolumus. Si quis è littore funem porrigit, in Vado hærenti, hic altero trahente, se ad illum attrahet, vt quidam ingenioso symbolo amantium exposuit, subiecto lemmate: *Dum trahimus, trahimur.* Amor æternus *charitate perpetuâ* dilexit te, ideo inquit, *attraxi te.* Exigit, atque extorquet amorem omnem nostrum, & sua quasi de sede euocat, vt iungatur corde suauissimi Iesu, vinculo, nexuque indiuiduæ charitatis: quis enim eum intimo animi sensu, affectuque non amet, à quo se senserit ita amari? si amor amori debetur, & amor amore generatur, qualem in nobis amorem, infinitum illud amoris incendium producere oportet? *Charitas Christi vrget nos?* 2. Cor. 5. clamat Apostolus. Non inquit, allicit nos, excitat nos, inuitat nos, sed *vrget nos*, & vim quodammodo arcanam mentibus nostris infert. Magnes amoris, amor est. Echo est, cui naturæ ar- Ierem. 31. v. 3.

cano, vel ipsa saxa pari voce respondent. Nos verò ipsis saxis, & scopulis duriores, tam potenti amori surdi resistimus, & reluctamur. Nec te peccator vrget tantus amor Christi, nec amorem, nec ardorem illum, gelidissimo pectore percepisti, quia totus obriguisti. Hæc in summo amoris æstu Iacoponus, ex sacra Diui Francisci familia, vir eximiæ sanctitatis: incedebat hic quodam die, per plateas mæsto vultu, gemebat, eiulabat, genas lachrimis perpluebat, suspirans, plorans, lamentans. Petunt obuij, quid ita ploret cur lugeat, vnde istæ tam vberes lachrimæ? dic, inquiunt, quid sinistri tibi accidit? quid aduersi obuenit? succurremus, habes qui te defendant, patronos. Effare, quæ doloris causa? sed frustra, non erat, qui eum consolaretur, vel qui tantillum leniret dolorem. Tandem importunis vndique concurrentium precibus compulsus educto ex imo pectore alto suspirio, petitis, inquit, cur fleam, plangam, plorem & lamenter? accipite causam. AMOR, NON AMATVR. Hoc verum, si quid, lachrimis etiam sanguineis lugeri dignum est; AMOR, NON AMATVR. Quid hoc est? vbi iudicium nostrum? vbi fides? amantur opes, pecuniæ, aurum: quid periculosiùs? amantur honores, tituli, dignitates: quid vaniùs? amantur deliciæ, voluptates, sarnis illecebræ: quid fædiùs? amantur equi, canes, feles, porci: quid viliùs? amatur mundus, caro, amatur dæmon, omnis odio dignissima amantur, & AMOR, NON AMATVR; is, qui aërem, quo spiramus, cibos, quibus vescimur, terram, quâ sustinemur, animam, quâ viuimus, cælum, seipsum, omnia denique gratis largitus est; qui, quidquid vspiam in rebus procreatis amabile est, condidit à quo suauia omnia dulcedinem, venusta formam, splendida lucem, spirantia vitam, res denique perfectæ omnes, perfectionem omnem hauserunt. Ille qui est illicium omnis amoris, consummatio omnis desiderij terminus omnis motionis satietas omnis appetitionis, centrum & finis rerum omnium, vno verbo, AMOR, NON AMATVR. Fieri ne potest, vt Deus ita diligat hominem, & homo tam parum diligat Deum? posset Deus iure meritissimo de nobis, quàm olim Paulus de Corinthijs suis, conqueri & lamentari: *Ego libentissimè impendar, & superimpendar pro animabus vestris*; id est, paratus sum pro salute vestra, vitam & sanguinem impendere, *licet plus vos diligens, minus diligar* Illud enim verò, charitatis incendio exæstuans S. Philippus Nerius, identidem ingeminare solebat: *Fieri ne potest, vt homo credens in Deum, possit amare aliud quàm Deum?* Vnde meritò idem, amorem suum suauissimè compellat: *Deus, cùm tam amabilis sis, & ita præceperis nos amare te, cur dedisti nobis tantùm vnum cor & adhuc tam paruum* Cùm igitur amor nec veht, neque valeat alio emi, vendiue pretio, quam seipso, totos nos illius amori consecremus, qui *totus in vsus nostros expensus, & consumptus est.* 2. Cor. 12. Bern. ch.

FESTVM

FESTVM TERTIVM SOLENNITATIS PENTECOSTES.

Vt vitam habeant, & abundantius habeant. Ioann. 10.

— *Amor nullum nouit habere modum.* Tibull. l. 2.

ARGVMENTVM.

VErum ac viuum diuinissimi Amoris symbolum, *pelicanus* vobis exhibetur: cuius proprietates, quin ipsam volucris huius formam, benignissimum Redemptorem nostrum aliquando induisse, nemo diffitebitur, qui ardentissimum eius in nos amorem, quos sanguine suo pascit, attentiori mentis indagine expenderit. Scio olim illud decantatum: *Est* MODVS *in rebus*; at dilectissimi Iesu nostri *amor, nullum nouit habere* MODVM. Posuit ille quidem mari terminum suum, omnia insuper fecit *in numero, pondere, & mensura*; verùm purpureo sacratissimi sanguinis sui oceano, nullum terminum posuit; ardentissimi amoris eius testimonia, sine numero, pondere, & mensura esse voluit; vnde diuinus Ecclesiastes exclamat: Dilexisti me, Domine, supra „
modum, dilexisti me *sine modo*, & qui omnia *in numero, pondere, & mensura fecisti*, in dili- „ B. Thom. de villa noua serm. 6. in Adu.
gendo me, modum, pondus, mensuram excessisti, idque inquit, *vt vitam habeant, &* „
ABVNDANTIVS *habeant*. Suffecerat quidem nobis vel vnica lachrimula, vel vnica sudoris, aut sanguinis gutta; sed quod attonitus secum contemplatur doctor mellifluus: *Cùm posset* GVTTA, REDEMIT VNDA. Nonnè hoc satis, vt sanguis hic tam copiosè pro Bern. serm. 22. in cant.
vobis effusus, ruborem incutiat, & in cordibus vestris reciprocum amorem excitet, vt eum sine modo, & mensura, diligatis? pœnitentijs, ieiunijs, eleëmosynis, orationibus suus modus præscribendus est; at

Verus amor, nullum nouit habere MODVM. Tibull. l. 2.

Quod vel maximè ex eo manifestum fiet, si non ea, quæ ex præcepto debetis, sed opera pietatis, misericordiæ, Religionis supererogatoria, amore dilecti Iesu exerceatis.

§. I. *Vt vitam habeant, &* ABVNDANTIVS *habeant*. Ioann. 10.

§. II *Officia etiam gratuita, & opera supererogatoria ex affectu superabundanti exhibenda.*

FESTVM III.

PENTECOSTES.

Vt vitam habeant, & abundantius habeant.

Ioann. 10.

Hieronym. in Isa. l. 15. c. 14.

PLinius *in opere pulcherrimo naturalis historiæ*, vt Hieronymus loquitur, oculum, *speculum naturæ*; speculum verò, oculum artis scitè & eruditè indigetauit. Quod verum, ac viuum amantis symbolum, Vir Italiæ Princeps, sibi, vt suorum beneuolentiam deuinceret, in tesseram gentilitiam adlegit; expresserat hic in nuda tabula affabre elaboratum speculum, quod hinc & inde ambiebant alij, atque alij, humanâ quidem specie omnes, sed planè diuersâ: hi attalicâ veste, & purpurâ distincti; illi in sago, & vili penula, hi subridere, flere illi, hi demissis oculis, contractis labellis, vultu ad mærorem composito; illi explicatâ fronte, amæno vultu, conniuentibus oculis, & nescio, quid lætum spirantibus; incurrebant autem omnes in speculum, & haustis hinc, atque hinc imaginibus, fideliter reddebantur, vt meritò dubitares, quæ à natura, quæ ab arte seu speculo, expressa foret imago; quæ viua ac spirans, & quæ huius species ac simulachrum; ita belle speculum omnia referebat; legebatur autem appensa hæc epigraphe: OMNIBVS OMNIA. Quem sincerissimum amantis typum, vni & soli Diuino, ac increato Iesu amori, proprijssimè conuenire, irrefragabile sacrorum Doctorum probat iudicium, euincit testimonium: Hic potiò, vt loquit Ambrosius, *omnia pro te factus est: factus est infirmus, & corporis passione vt suis nos lucri faceret: pauper pauperibus, diues diuitibus, flens flentibus, esuriens esurientibus, sitiens sitientibus. In carcere cum paupere est, cum Maria flet, cum Apostolis epulatur, cum Samaritana sitit* OMNIBVS *postremò* OMNIA *factus est.* Idem argumentum antcâ suâ fandi copiâ prosequitur Chrysostomus: *Ille* inquit, *cuius maiestatem vox fidelium quotidiana testatur, suscipit formas varias, commutat officia, & nunc igneus tibi respondet vt rubus,* nunc *elucescit cælestis flammeus in* columna; *nunc te vt Aquila protegit pennis sapientiæ, & cælestem prouocat ad volatum: nunc sicut Gallina educit, vocat, recipit, protegit, portat, souet, ambit, amplectitur. & sui volatus oblita tuo versatur in puluere, vt te familiariùs alat, erudiat, instruat, nutriat mentis. Sic vt te mutet in melius, ipse sua toties mutat, & commutat officia.*

Amb. in Euang. proœm. lib. 4.

Chrysost. serm. 170. in Psalm.

Tam ingeniosus amor est, qui *omnibus omnia* est. Vt de se testetur:

Tibull. l. 4. Eleg. 2.

> *Opportuna mea est, cunctis natura figuris,*
> *In quamcumque voles, verte, decorus ero.*

Hæc omnia paucis complexus summus antistes Epiphanius, *quo certe*, teste Hieronymo, *nec ætate, nec scientia, nec vita merito, nec totius orbis testimonio maior existit*: is Christum omnibus omnia factum sic describit: *Pro toto mundo obtulit seipse victima, ipse sacrificium, ipse Sacerdos, ipse Deus, ipse homo, ipse Rex, ipse Pontifex, ipse ouis, ipse agnus.* OMNIA IN OMNIBVS *pro nobis factus, vt nobis vita omnibus modis fieret.*

Hierony. ad Pammach. aduersus errores Ioan. Hierosol.

Epiphan. Hæresi 51.

Verùm enim verò nusquam potentiùs amantis effigiem assumpsit, quam dum se B. Gertrudi (vt infra videbimus, furtiuâ Pelicani exhibuit. Hoc prodigiosi amoris symbolum, qui in suos beneuoli ac munifici, vltro ambierunt; quos inter Ioannes II. Lusitaniæ Rex, cui pro gentilitia tessera Pelicanus, suo se rostro mordicans & cruentans in saginâ filiorum, hâc epigraphe, angusta verbis, augusta sensu. *Pro lege, & pro grege.* Quem Græcorum? quem Romanorum? quem veterum? quem præsentium Regum legistis vnquam, tale sibi insigne pro stemmate coaptâsse? *pro lege* amoris, quam natura dictat, & pro grege suorum opes funderet. *Pro lege & pro grege*, vitam perderet: *Pro lege & pro grege*, sanguinem prodigeret. Nec vota spectetis, sed facta, vt expelleret hostes, vigilabat; vt muniret vrbes, satagebat: vt ditaret ciues, insudabat; vt exigeret fures, tota de nocte vrbem circuibat: Vt suorum salutem conseruaret, salutis suæ iacturam faciebat: opem, famam, vitam, sanguinem, quidquid erat sui totis, in vtilitatem regni cōferebat, totus fluere in vtilitatem suorum beneficia populorum videbatur. O parentem potius, inquit (orator) quàm Regem! Veteres quondam Reges, vt suis medicinam morbis inuenirent, puerorum sanguinem, quo se infunderent, effundebant: Ioannes vt suorum malis ciuium mederetur, suis ipse manibus vellicabat sibi pectus, lancinabat venas, exulcerabat corpus intima ad præcordia penetrabat, vt quidquid opis in se esse, totum id, in suorum salutem ciuium, seu vt dicam potius, filiorum exhauriret. Verùm hic nihil mortalis ad immortalem, terrestris ad cælestem, humanus ad diuinum illum Pelicanum, consimilis amoris, & ardoris in suos valet commonstrare: *Dicitur* PELICANVS *sanguinem suum super filios fundere, quo illi superfusi reuiuiscunt. Fortasse hoc verum est, fortasse falsum sit; sed quemadmodū illi cōgruat, qui nos viuificauit sanguine suo, videte &* audite. Iesus noster verè Pelicanus est, qui vt filios saturet, esurit: vt potet, sitit: vt reficiat, deficit; vt saginet, marcet: vt succo impleat & sanguine, haustu fusè visceribus cruore extabescit. Vt & nos *pro lege & pro grege*, pro vita spirituali proximorum libens vitam, & sanguinem fundamus. Ad hoc animat aureum illud oraculum, quod B. Maria Magdalena de Pazzis aliquando pronuntiauit: *Vera charitas est vt* PELICANVS, *qui dat sanguinem suum pro omnibus. & neminem reputat pro inimico; sed omnes complectitur, vt filios.* Id enim verò luculenter præstitit ille, quem Doctor Angelicus, hisce pietate plenus verbis salutat:

Viridarium Mendozæ l. 4. Orat. 1. n. 6.

August. in Psalm. 101.

4 part. vitæ. c. 1 a. Lancicius Tom. 2. opusc. 11. n. 80.

> *Pie* PELICANE *Iesu Domine,*
> *Me immundum, munda tuo sanguine:*
> *Cuius* VNA STILLA *saluum facere*
> *Totum mundum posse totum scelere.*

S. Thomas Rythmo de SS. Eucharistia.

Sed suos toto sanguinis sui oceano redemit, idque

§. I.

§. I.

Ut vitam habeant, & abundantiùs habeant. Ioan. 10.

VEl vnica gutta sanguinis, quam in circumcisione fudit, mille mundos redimere poterat; imò vel vnica lachrimula ex ijs, quas in cunis pro nobis effudit; plus dico, vel vnico gemitu, in virginis vtero emisso, vel nictu oculi ad Patrem sublati, innumeros mortales, vtpote actu meriti infiniti, redimere potuisset. Cur igitur tot labores, sudores, opprobria, alapas, flagella, vulnera & ignominiosissimam mortem crucis subire voluit? Aposto-

Ad Ephes. c. 2. v. 4. lus respondet: *Deus, qui diues est in misericordia propter* NIMIAM CHARITATEM *suam, quâ dilexit nos, cùm essemus mortui peccatis, conuiuificauit nos in Christo.* S. Bern. serm. de passione Christi ponderat verba illa: *Propter* NIMIAM *charitatem*, & exclamat: *Verè nimiam, quia & mensuram excedit, modum superat, planè superemiret vniuersis.* Ita ille. Fecit quidem omnia

Sap. 11. v. 21. Deus *in mensura & numero, & pondere*; amori verò suo, nec pondus, nec numerum, nec mensuram posuit. Bernardus sponsum sanguinis, totum iam rubicundum, oculis mentis sibi ostensum contemplatus, in has voces affectus plenissimas erumpit.

Bern. serm. 22. in Cant. *Cùm posset* GUTTA, *redemit* UNDA.

Matth. 27. v. 27. *Congregauerunt ad eum vniuersam cohortem*, id est, quingentos, quinquaginta quinque robustissimos viros tot rabidi canes ad vnam ouiculam, tot carniuori vultures ad vnam columbam, tot rugientes leones ad innocentissimum agnum dilaniandum irruunt. Primus ictus sat doloris, sat sanguinis eliciuerat iustitiæ diuinæ abundè factum satis, ita Numinis restincta, iniuria omnis remissa est: vt quid ingeminant verbera, vt quid tot infligunt vulnera,

Psalm. 129. v. 7. quo illa tam larga sanguinis effusio? *Quia apud Dominum misericordia, & COPIOSA apud Deum REDEMPTIO.* O dilectissime Iesu! satis est, & plus quàm satis est. Ludouicus Granatensis in suis pijs meditationibus ait Christo in flagellatione, infli-

Ioan. Aqu. in serm. de pass. cta verbera quingenta supra quinquies mille. D. Bernardus ab ipsis superis hausit, ad Columnam sex millia, sexcentas, sexaginta plagas excepisse; ach satis est! Vienòsse compendio, quot fuêre amoris eius infiniti, superflua, vt ita dicam testimonia? à primo illius conceptionis instanti ad extremum

Petrus Calatin. in via Crucis. Lansperg. de pass. Dom. spiritum, amor meus, Iesus meus, fudit sexaginta duo millia, & ducentas lachrimas; sanguinis verò guttas crassiores, ad nonaginta septem millia, trecentas & quinque. Ah Iesu satis est, mi Iesu, satis est. At *quod sufficiebat Redemptioni, non satis erat amori*,

Chrysolog. serm. 128. inquit Chrysologus.

P. Rho variar. virtut. hist. de Relig. h. c. 2. Eleonora à Spiritu Sancto, Ordinis Minorum, nescio, vnde hausit, Christum guttas fudisse quadraginta millia, & octingentas; vnde illa non destitit, quam de corpore suo tot victurias cruentas reportâsset. Quod si admiratione dignum, aliud imitatione commodum, vobis suppeditabo, vt & nos aliquo, tanto Redemptori nostri amori, faciamus satis obsequio. Vir sanctimoniâ vitæ clarus, accepit diuinitus: Si quis quotidie per viginti annos, in honorem sanguineæ flagellationis, centies precationem Dominicam repeteret, is subductâ ratione, vnâ dumtaxat precatiunculâ, quamlibet sanguinis guttam honoraret: summa enim guttarum ascendit ad ducentorum triginta millium, &

Lansperg. hom. 10. pass. quinque, teste Lanspergio, & hoc ei amoris obsequium denegabimus?

O peccatores! vos flagellis scelerum vestrorum, adeò dirè amantissimum Iesum conscidistis: hoc

Psalm. 128. v. 3. amarissimè queritur per Prophetam: *Supra dorsum meum fabricauerunt* PECCATORES, *prolongauerunt iniquitatem suam.* Tua effrenis libido, tua belluina ingluuies, tua leonina rabies, taureæ, lora flagella extitêre, quibus supra dorsum, velut super incudem sæuistis. O Domine Iesu! cùm te sic sauciatum cerno, à planta pedis, vsque ad verticem capitis, pudore confusus, cogor exclamare cum B. Catharina Genuensi: *Non ampliùs peccatum, Domine, non ampliùs peccatum*: non ampliùs ebrietates, non ampliùs iniustitiæ, non ampliùs fornicationes, non ampliùs odia, non ampliùs lasciui sermones, non ampliùs, satis, Domine Iesu, pro me sanguinis effusum est: *Satis est saluti, sed non amori*: Sic enim eum sibi loquentem anima sancta olim contemplata est: Ego pro te cælum, & terram, & omnia, quæ in eis sunt, condidi, vt sic amorem tuum mihi mercarer; tu verò opponebas; hæc in mei gratiam condita sunt, sed nec labore, nec sudore, hoc illi stetit. O homo! vis sanguinem, vt ames me? eum tibi ad vl-

S. Bernard. serm. 64. in Cant. timam guttam venis omnibus propinabo; ita *triumphat de Deo amor.* Pater æterne, quem tandem *finem statuis, Rex magne dolorum? posuisti mari terminum suum, vbi frangant tumentes fluctus suos*: Quæ littora, quem terminum, rubro illo pretiosissimi sanguinis oceano statuet? Alueo suo exundans in immensum sese diffudit, & nondum ego terminum sceleribus, nondum finem statuam peccatis meis? D. Bernardus commiseratione motus, sic Deum inducit

Bern. feria 4. Paschæ. peccatorem alloquentem: *Nonnè satis pro te vulneratus sum? nonnè satis pro iniquitate tua afflictus sum? cur addis afflictionem afflicto? magis aggrauant me vulnera peccatorum, quàm vulnera corporis mei.* Vnde virginem

Cornel. à Lap. in c. 2. Ierem. sanctam, iam moribundam dixisse ferunt: *Discedo ex hoc mundo cum hac sola incapacitate, quòd nequeam comprehendere, quomodo creatura possit deliberatè committere peccatum mortale* contra suum Creatorem, contra suum benignissimum Redemptorem. O Domine Iesu! O amor mi! eo ipso momento, quo manum hanc ad illicita extensurus essem, precor, exarescat; cæcitate me percutias, nec videam lumen, hoc ipso, quo oculi mei ad obscena auolaturi sunt; adhæreat lingua faucibus meis, si te periurijs, calumnijs, detractionibus lacessere ausus sum. Prius mihi contingat mori, quàm vt læthali noxâ, tantam, tam immensam bonitatem denuò offendam. Non sine causa præmisit Apostolus: *Deus, qui diues est in misericordia*; qui diues est, facilè nimios sumptus facit: si amicum ad prandium inuitârit, quatuor aut quinque fercula sufficerent quidem; at viginti, triginta illi apponit, idque vt diuitias suas ac poten-

Bern. serm. 22. in Cant. tiam ostentet: *Copiosa si quidem non gutta, sed vnda sanguinis, per quasque partes corporis emanauit.* Cùm igitur Deus in misericordia, diues in infinitum sit, quid mirum, *quod potuit gutta*, id fecerit vnda? Ita quidem diuitias bonitatis, ac potentiæ suæ ostendit in ceteris naturæ operibus dum fontes, flumina, montes, volucres pisces, pecora, plantas, herbas & flores longè plures, quàm nobis opus sint, creauit, quia diues in omnibus operibus; at maximè in misericordia, propter *nimiam charitatem* Quo-

B. Thom. de villa noua in Aduen. conc. 1.

in amoris æstu attentiùs contemplatus B. Thomas de Villa noua, in has voces prorupit. *Dilexisti me Domine:* SVPRA MODVM, *dilexisti me* SINE MODO, *& qui omnia in numero, pondere, & mensura fecisti, in diligendo me,* MODVM, PONDVS, *atque* MENSVRAM *excessisti: vnde Paulus Apostolus: Propter* NIMIAM CHARITATEM, *qua dilexit nos: verè nimiam, verè excessiuam, verè immoderatam* & immensam!

Sapientûm illud pronuntiatum est, *μηδὲν ἄγαν, ne quid nimis.* Paterfam. Ludi-Magister in dissimulando, in castigando nimiùs esse potest: in ieiunijs, in eleëmosynis, in orationibus, vigilijs, in corporis afflictationibus, quandoque illud pro freno inijciendum: *ne quid nimis.* Etenim:

Horat. l. 1. Sat. 1.

Est modus in rebus, sunt certi denique fines,
Quos vltra, citraq; nequit consistere rectum.

At modus *amandi Deum,* vt ipse docuit, est *sine modo;* bonitas obiectum amoris est, in tantum enim aliquid amamus, in quantum bonum est: sic paruom bonum paruo, magnum maiori amore prosequimur. Sic corporis valetudinem præ diuitijs, vitam plus omnibus amamus. Pro mensura itaque bonitatis mensura dilectionis est; cùm igitur Deus sit bonum infinitum, & *omne bonum,* infinito planè amore dignus est. Vnde S. Bernardus: *Modus diligendi Deum, est diligere sine modo.* Sicut ergo medicus, non ponit terminum sanitati, quæ est finis curationis suæ; sed quanto meliorem potest eam efficere, conatur id præstare; medijs verò scilicet pharmacis, venæ sectioni, cucurbitis, dietæ, modum statuit. Sic amori nullus modus adhibendus sed quantum potest, tantum aude, nec amore sufficis. Libet ex ape Clarauallensi mella sugere: *O quàm munificum factum es Rex, & sponse, bone Iesu!* quàm *largè, quæ habuisti omnia tradidisti? Ecce ipsis crucifixoribus tuis orationis affectum, latroni paradisum, matri filium, filio matrem, mortuis vitam, manibus patris animam tuam, toti mundo signa potentiæ tuæ contulisti, pro redimendo seruo non ex parte,* SED TOTVM *sanguinem, ex multis & largis foraminibus, effudisti.* Sitierunt Iudæi eius sanguinem haurire, sed Christus magis sitiebat eum effundere: contentiùs ipse ad mortem obeundam currebat, quàm Iudæi ad inferendam, hinc ait: *Cucurri in siti,* quasi diceret, cogitauerunt inimici mei vitam mihi eripere, ego *cucurri,* vt sitibundis darem. S. Basilius, Theodoretus, Euthij vertunt; *cucurrerunt in siti,* Iudæi nempe, paraturi virgas, flagra lora, vngulas ad me excarnificandum: & ego *cucurri in siti,* parans humeros, & terga ad excipiendum. *Cucurrerunt in siti* ferocissimi carnifices, ad spinas, & vepres: & ego *cucurri in siti,* in hac die desponsationis, vt ijs, velut rosis caput meum redimerem. Ardentissimum hoc Iesu mei desiderium, acutè & egregiè colligit, Venerabilis Beda ex verbis Christi in Cruce pendentis *Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquisti me?* de quo inquit, arbitramini Saluatorem hic apud patrem queri? & respondet, quòd cum natura diuina sensim se, & virtutem illam corroboratiuam, quam hactenus inter acerbissimos cruciatus sufficerat, sensim subtraheret, iamque mortem imminere cerneret, quæ potestate, plura pro dilecto patiendi priuaret, de eo queritur. Ipsum audite: *Christus ex vi tormentorum, suam mortem accelerari videns, & volens diutius ferre pro nobis tormenta, hanc amore refertam querimoniam proposuit patri: Pater, cur tam citò me mori disposuisti? cur non moras protrahis, vt magis, magisq; pro hominis amore patiar?* Quam ob rem ne cui difficile creditu, id fortasse videatur, irrefragabilis S. Bonauenturæ accedit auctoritas, qui ait Christum tanto patiendi, ac pro nobis moriendi desiderio exarsisse, vt mortis ac sacrificij per tres horas in cruce peracti terminis, minimè contineri potuerit; sed insuper expetierit, sæpius, ac plura perpeti, atque in cruce vsque ad mundi finem pendere, si quidem vel patris æterni voluntas, vel salutis nostræ ratio hoc exegisset. Cui subscribit Ludouicus Blosius Abbas Lætiensis, qui ad illud verbum *sitio,* sic Christum inducit: Aspice, vt tuæ salutis gratiâ exhaustus, & consumptus sum: Vide, quam horribiles sum perpessus dolores, & cruciatus; nondum satis factum est cordis mei desiderio: etenim si fieri posset, & patri gratum foret, vel millies ob salutem omnium vestrûm crucifigi, & ad extremum vsque iudicij diem, in hisce miserijs, doloribusque hîc pendere optarem. Vidisti homo, & expendere potuisti, quanta pro te passus sum; sed comprehendere nequis, qualia, & quanta adhuc pati paratus sum.

Exod. 15.

Bern. tract. de diligendo Deo.

Bernard. de passion. vitis myst. c. 9.

Psalm. 58. v. 5.

Matt. 27.

Beda in Matth. c. 27.

Bonauent. medit. de passion.

Blosius de passione Dom. c. 18.

Idem argumentum prosequitur B. Laurentius Iustinianus, & solerter disquirit: *Vt quid sitit tam viua fons sitire valet ipse est, quoniam vels sitis vtraque & inebriatus amaritudine, adhuc duriora sustinere desiderat.* Tum Saluatorem nostrum, sic cælestem patrem compellantem inducit: *Si hæc, quæ tolero, pauca videntur adde flagellum flagello, appone vulnera vulneribus, lacera, vre, confige, percute, occide, vniuersa hæc, & maiora toto desiderio* SITIO. Ardentissima hæc sitis, tot amantium pectora accendit, vt & ipsi pro dilecto plura ac plura perpeti sitirent. Quid hîc S. Coletam memorem, virginem religiosissimam? cuius ardor patiendi, & sitis ingens, quantumcumque assiduis supplicijs expleri non poterat. Aspera quæque ferre Christi amore, ita auebat, vt annis omnino quadraginta, omnes martyrum cruciatus lubens, volens persenserit. Subinde lento igne sibi visa torreri cum Laurentio, aliàs crudelem in modum torqueri cum Vincentio, aliquando pellem sibi viuæ detrahi cum Bartholomæo, quandoque in crucem rapi cum Christo, numquam non infanda supplicia exantlare, eaque millies, ac millies inferri ac renouari sitiebat. Consimili ardore incensa Maria Regia, quæ optabat membratim concidi, atque iterum renasci, vt sæpius, ac sæpius vitam suam, qui suam toties illi donârat, redderet. Si hoc tenellæ virgunculæ, quid vos tauri pingues, & obesi? non poteritis vos, quod illæ, & illæ? Sitit Iesus, vt in vobis sitim patiendi accendat, vt iniurijs impetiti, calumnijs lacessiri, morbis deiecti, cum Xauerio exclametis: *Ampliùs, Domine, ampliùs.* Exemplo illius, qui ampliùs, & ampliùs pro nobis passus est, & pati voluit. Cuius amoris ardorem immensum S. Bonauentura considerando, ad Christum conuersus: *Dic quæso, mi Domine, dic, cùm vnica sanguinis gutta potuisset sufficere ad totius mundi Redemptionem, cur tantum sanguinem de corpore tuo profundi permisisti? Scio, Domine, & verè scio: quia non propter aliud fecisti, nisi vt ostenderes, quanto affectu diligeres me.*

B. Laur. Iustin. de triumph. Christi Agone c. 19.

Stephan. Iulliac. Vita c. 4. 8.

In vita

Bonau. in opusc. de perfect. vitæ c. 6.

Verus amor, NVLLVM NOVIT HABERE MODVM.

Tibull. l. 4. eleg. 16.

Amor omnis mortalis, & filialis, & coniugalis, naturalis omnis, etiam ardentissimus, cum vita moritur, & extinguitur; At diuinus

Ipsa etiam fati littora transit amor.

Propert. lib. 2.

Ioan-

Ioannis 19. *Ad Ieſum autem cùm veniſſent, vt viderunt eum iam mortuum, vnus militum lanceâ latus eius aperuit, & continuò exiuit ſanguis & aqua.* Obſtupeſcit amore diuino abreptus Rupertus Abbas: *Mira res, non ſat habuit Chriſtus Dominus, ex ſuo SS. corpore, in ſua circumciſione ſanguinem fundere; non ſat erat ſanguinis riuulis Ieruſalem, Pilatiq; tribunal, ac Caluariæ locum irrigari: inſuper, poſtquam omnia conſummata fuerunt, fudit abundanter.* Ac tandem concludit, exclamando: O COPIOSA REDEMPTIO! *O diuini amoris* COPIOSA LARGITIO! *O Dei noſtri viſcerum benigna dignatio!* Non ſat habuit ſemel ſe dediſſe; ſed centies, & millies, totum ſe nobis, ſub ſpeciebus Euchariſticis donauit: idque vt filij ſui, *vitam habeant, & abundantiùs habeant.* Quantus amor, qui dat, quantum habet, pene dicerem plusquàm habet, cùm omnia habeat, vſque ad ſe dedit: & ſi quidem multoties ſe dedit, dat iam, quod iam non habet, dat ſæpe donatum, dat ſe, qui iam non eſt ſui; quàm multipliciter noſter, ſæpiſſime ſe nobis dedit. Non ſemel duntaxat gratiam dedit, in gratiam recepit, in filios adoptauit, ſanguine pauit; ſed centies, & millies, vt *vitam habeant, & abundantiùs habeant.* Vnde inauditi amoris prodigio, cæleſtis ille Protheus, non vt fabuloſus, Iupiter in Aquilam, ſed conuerſus in Pelicanum, ſe verus Deus exhibuit. Receperat ſe ad ſeſe, atque ad intima cordis penetralia Gertrudis, vt excepti in Euchariſtia ſponſi ſui Ieſu amori, totam ſe daret: Cum ecce diuinus amor, *Pelicanum* indutus, illi ſe ſpectabilem ſiſtit, viſusque eſt roſtro ſanguinem è pectore elicere. Attonita illa, tanta prodigio pietatis: *Quid tibi vis*, inquit, *O amator diuine, eo oſtenſo amoris? Tum ipſe: vt contempleris vim illam amoris, illum impetum infinitæ charitatis meæ, quò impulſus ſum ad largiendum hoc munus corporis, & ſanguinis mei, omnium munerum præſtantiſſimum: impetum certè tantum, vt ſi dicere fas ſit, poſt hoc donum, magis eligerem mortuus remanere, quàm hoc donum ab amante anima continere.* Subditque, quemadmodum Pelicani pullus, paterni pectoris cruore paſcitur, ita pias animas, ſanguine ſuo copioſè ali ad vitam æternam: vt intelligeremus, dum toties, & vbique ſeipſum det, vt ſuos ſuo ſanguine nutriat, eò referri omnia, vt *vitam habeant, & abundantiùs habeant.* Quare cùm Deus, tot, tamque lucuIenta amoris ſui argumenta, quæ ad ſalutem noſtram, etſi non neceſſaria, ex ſuperabundanti in nos affectu, adeò prodigaliter prodigus contulerit, vnum nunc ſupereſt, idque vnicum, copioſa illa redemptio, à nobis, iure ſuo poſtulare videtur, ne adeò nos ingratos, & auaros in amantem noſtri præbeamus, vt nulla ei obſequia, niſi quæ grauiſſima nobis ſub interminatione æterni incendij præcepta ſunt, deferre; ſed animo prompto, libanti, liberali, munifico,

Rupert. lib. de diuin. offic.

Ioan. 10.

Nierenb. de arte volunt. pag. 24.

Bloſius. monil. c. 18.

* *
*

§. II.

Officia etiam gratuita & opera ſupererogatoria, ex affectu ſuperabundanti exhibere ſtudeamus.

SCiens Ieſus, quia omnia conſummata ſunt, dixit. *Sitio*: Si omnis ſudor expreſſus, omnis ſanguis exhauſtus, omnes dolores exantlati, omnia conſummata ſint, vt quid nouos cruciatus, ſe ſitire clamat? niſi quia amor nondum exſaturatus, adhuc plura audeat? Nam vt quis verè amet, fidelem ſeruum ſe præſtet, inquit Nyſſenus, non debet illi ſatis eſſe adimplere, quod imperatum eſt; ſed multò etiam plus, quàm iniunctum eſt. Pſaltes Regius, vt amorem ſuum in Deum comprobaret Pſalm. 53. *Voluntariè ſacrificabo tibi, & confitebor nomini tuo, quoniam bonum eſt.* Non eſt hoc loco, facilè diuinare, ac dicere, quid ſibi velit illud Prophetæ: *Voluntariè*, ſeu ſponte proptia, religioſa offeram Deo obſequia. Ex Authoribus, quos ſuper his adij, & conſului, aptiſſimè in rem præſentem Genebrardus: *Voluntariè ſacrificabo tibi*, ſic exponit: *Vltra debitum, ſpontaneâ oblatione, ſacrificium* ſupererogationis, *ſeu oblationem* ſpontaneum & *voluntariam ſacrificabo tibi. Non tantùm offeram, quæ mihi iniunxiſti*, ad quæ me obligâſti; *verùm etiam*, addam multa ſponte, & liberè. In lege noua, vt quid Deipara, vt quid Redemptor noſter ſe voluntariè, legi ſubiecit? ipſe circumcidi, & cauterio peccatoris turpitat notari voluit: illa quaſi cæterarum mulierum ſordibus obnoxia, velut luſtranda, templum accedit. Vt & nos in Dei obſequia effuſi, ea etiam vltro officia obire non detrectemus, ad quæ nulla lege tenemur. Hæc ſaluberrima Patriarchæ Veneti doctrina eſt: *Beatam Virginem ſupra legem fecerat gratia; ſed ſub lege humilitas, vt diſcamus facere aliquid ſupra legem*, ſi ad eam, quam ipſi præmonſtrârunt perfectionem, niti cupiamus. Amans non præcepto trahitur, ſed amantis deſiderio. *Alexander* Luzacius, homo laicus, implexusque negotijs ſæcularibus, horas canonicas diebus Iouis, & feſtis accuratè euoluebat. B. Aloyſius adhuc octennis, ſeptem Pſalmos pænitentiales, quotidie flexo poplite percurrebat. S. Angelus Carmelita, præter diuinum officium, quotdiebus pſalterium, & quidem de genu perſoluebat. S. Thomas Aquinas, vbi ſacris operatus, etiam alteri inſeruiebat. S. Henricus Imp. etiam in purpura, & ſub mole imperij, quot diebus, tria ſacra ſolennia audire conſuêrat, præter priuata, quæ in eum numerum non veniebant. Nimirum amantis eſt, non leue teſtimonium, ea ſedulò obire, quæ dilecto pergrata, etſi præcepta non ſint. cognouerit. Quot reperta eſt, virginitatem ſectantes, de quibus Apoſtolus: *Præceptum Domini non habeo, conſilium autem do?* Qua ſuper re illum Hæreticorum malleum producamus: *Aliud eſt conſilium, aliud præceptum; conſilium datur, vt virginitas conſeruetur; præceptum verò datur, vt iuſtitia cuſtodiatur: & conſili-*

Iacobus Nyſſen. in quad. verbo (ſitio.) 3. 4.

S. Laurent. Iuſtinian. in Puri. fic. B. V.

S. Auguſt. ſerm. 61. de temp.

filium, qui libenter audierit & fecerit, maiorem habebit gloriam; præceptum qui non impleuerit, nisi pœnitentiam habuerit, euadere pœnam non poterit.

Hoc fidei orthodoxæ documentum est, quædam bona opera, Deo grata, eius gratiæ adminiculo, hominem præstare posse, ad quæ sub peccato non obstringatur: vt sunt *vendere omnia, quæ habet, & dare pauperibus* Matth. 19. Quod homo facere potest, & Christus idipsum suadet: *Vade, vende omnia, quæ habes.* & Matth. 19. Si quis *reliquerit patrem, & matrem*, &c quis asserat, quemquam sub peccato mortali ad id obstringi? Luc. 19 Zachæus supra omnem restitutionem in quadruplum, dimidium bonorum in pauperes effudit, quis arguat illum peccâsse? quis sub peccato ad hoc adstrictum affirmare audeat? Hæretici docent, neminem opus bonum præstare posse, ad quod non teneatur; quod, quàm stolidum commentum sit, ex eo patet, quemque eorum fateri se libere, nullo præcepto compulsum, eleëmosynam pauperi elargiri, pupillis & orphanis auxilio esse, aliaque misericordiæ opera exhibere.

2. Quidquid non præcipitur in sacris paginis, Deo minimè placere posse. At eorum si quis ratione præditus, facilè videt, posse alieni placere obsequium gratuitò oblatum, etsi imperatum non sit. Imò si quis seruus, nihil quidquam præstare velit, nisi quod illi expresso iussu à Domino imperatur, quis eum non ineptum arbitrabitur? quis famulus tam ineptus, vt Domino non plus debeat, quàm in triremi remigans, ad quod verberibus cogitur? compello te, hæretice, si quis tibi gratuitum munus aliquot centenorum aureorum offerret, an tibi, & Deo, id displicere existimares? illud tamen nusquam ex scripturis sacris, mihi præceptum foret.

S. Hieronymus Epist. ad Hedibiam, duodecim ab ea propositis quæstionibus, ac dubijs respondet: quarum prima est; *Quomodo quis poterit perfectus esse?* ad quæsitum, eo respondet modo, quo Christus olim Adolescenti illi, qui vt in Euangelio traditur, ad eum veniens, coram genua flectens, petit: *Magister bone, quid boni faciam, vt habeam vitam æternam?* Quia salutis meæ negotium, in tuto collocari desidero. Cui Christus: *Si vis ad vitam ingredi, serua mandata.* Tum Adolescens, omnia *hæc custodiui à iuuentute mea, quid adhuc mihi deest? Ait illi Iesus: Si vis perfectus esse, vade, & vende, quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælo.* In hoc, inquit Hieronymus, sita est perfectio, vt ad ipsa scilicet Dei mandata, Euangelica consilia adiungantur. Vnde venerabilis Beda ait, ijs, qui præter diuina mandata, etiam consilia sequuntur, secundam illam Coronam auream, quam Moyses priori superadditam vidit, posse designari. Exod. 25. & *super illam alteram coronam, aureolam*; per hanc enim anagogicè intelligi, illam gloriæ, & præmij præeminentiam, quâ ij exornandi sunt, qui præter præcepta, Euangelicam perfectionem sectati sunt.

Math. 19.

Vna hîc occurrit multis familiaris, & à viro nobilissimo, D. Hieronymo obiecta quæstio: *Sed aio, hoc Apostolica dignitatis est, & eius, qui velit esse perfectus.* Cui respondet: *Cur autem & tu nolis esse perfectus? cur qui in sæculo primus es, non in Christ. familia primus sis?* Mirum enim certè est, quòd, cùm homines, extra se omnia perfectissima habere cupiant, solam animi perfectionem, non modò non cupiant, sed sæpe, cùm facilè consequi possint, negligant: *Villam emis*, inquit Augustinus, *bonam quæris; vxorem ducis, bonam eligis: filios tibi vis nasci, bonos optas: caligas locas, & non vis malas: & vitam amas malam. Quid te offendit vita tua, quàm solam vis malam, vt inter omnia bona tua, solus sis malus?* Denique vt Christiani, pietatis, religionis, misericordiæ opera exerceant, ad quæ nullo præcepto adiguntur, vt sunt, indies sacrificio Missæ interesse, quot dominicis, vt summùm mensibus, animo sacrâ exhomologesi expiato, Eucharisticam mensam accedere, sodalitia Mariana sedulò frequentare, statas eleëmosynas in pauperes erogare, &c. Tum vt viri religiosi, statuta, leges monasticas, quibus nullo etiam peccati vinculo obstricti sunt, studiosè obseruent, motiuo, ac stimulo esse possunt:

Hieronym. Epist. 54. ad Iulian.

Aug. serm. 16. de verbis Dom.

1. Cùm in consilijs diuinis, ac religiosis statutis contineatur absoluta hominis Christiani perfectio, & sanctitas, par est, vt ea quàm accuratissimè obseruemus. 1 Propter Deum ipsum, & infinitam eius bonitatem, cuius honor, gloria, *voluntas est sanctificatio nostra.*

1. Thess. 4.

2. Quòd creauerit nos ad imaginem, & similitudinem suam, vt ei quàm simillimi redderemur; quæ similitudo non continetur in obseruatione præceptorum eius, sed consiliorum: & minimæ Regulæ. Vt enim Pater cælestis ex bonitate naturæ suæ, hominibus non tantùm dat necessaria, sed innumera supererogat ad oblectationem nostram; ita par est, si ei similes esse voluerimus, non modò præceptis, sed & consilijs pareamus: ad quod nos Christus inuitat dicens: *Estote perfecti, sicut pater vester cælestis perfectus est.* Societas Iesu, leges suis to omni genere perfectionis, sed nullas sub peccato obseruandas præscribit; eæ tamen in rigore, & vigore seruantur. Franciscus Labata, vir doctrinâ, sed magis vitæ sanctimoniâ clarus, per annos quadraginta (vt palàm pro concione fassus est) in societate nullam regulam, quæ etiam minutissima sit, plena cum aduertentia fuit transgressus; vt P. Nicolaus Lancitius ab aurito teste, graui Theologo, P. Ignatio Roto, qui coram interfuit, se accepisse scribit. Idipsum de B. Aloysio, Berchmanno, alijsque in alijs Religiosis familijs compertum est.

Math. 5. v. 41.

Lancitius Opusc. pl. cit. S. c. 1. e.

3. Quòd non simus serui, sed filij; de seruis autem dicitur: *Cùm feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicite, quia serui inutiles sumus.* Quare hoc? quia tantùm, quod debuerunt facere, fecerunt; at ij, qui consilia Christi sequuntur, illi plura præstant, quàm iubeantur. Quapropter non sunt serui inutiles, sed filij dilectissimi nuncupandi, qui, quidquid possunt, & quidquid sciunt parenti placere, id faciunt. Corinio, scriptor Italus, agens de Apostolis, ac discipulis Christi, qui vltro se in tormenta ingerebant, labores & dolores quærebant, amantissimum patrem gaudentes & gestientes, secuti sunt: ad modum canis fidelis, inquit, qui vadit cum gratissimo hero suo, & discurrens per campos, sæpe redit ad eum, ita vt aliquando, pro quinque leucis, quos herus conficit, ipse facilè ad quindecim vltro, & gratuitò discurrat.

Corinio serm. S. Andrea pag. 34.

4 Quòd

Hieron. ad Pammach. de obitu Paulinæ.

4. Quòd in nos tam copiosa fuerit Christi redemptio, vt audiuimus: cùm *posset gutta, redemeris vnda*; vt & nos vicissim non præceptis compulsi, aut minis conterriti, sed tanto amoris illicio attoniti, amorem amori refundamus. Quod rectè exaggerat Hieronymus ad Pammachium: *Quantumcunque te deieceris, humilior Christo non eris*: Esto *incedas nudis pedibus, fuscâ tunicâ vestiaris, æqueris pauperibus, inopum cellas dignanter* introëas, &c. *Vbi vincula? vbi alapæ? vbi sputa? vbi flagella? vbi patibulum? vbi mors?*

B.Pet. Damiani serm. 2. de natiu. B.Virg.

5. Postremò quod Cardinalis Damiani inculcat: *Vt, qui per illicita defluendo cecidimus, etiam à licitis, nosmetipsis restringendo, surgamus*; vt, qui toties per temulentiam cecidistis, vino vobis per menses, per dies aliquot *restringendo, surgatis*. Vt, qui per auaritiam cecidistis, nunc largas in pauperes eleëmosynas elargiendo, surgatis; vt, qui *per illicitam Venerem defluendo cecidistis, etiam à licitis*, per ieiunia mortificationes, carnisque afflictiones, *vos restringendo, surgatis*. Quo fiet, vt aliquando fructu tantæ, tamque COPIOSÆ REDAMPTIONIS perfrui, atque illum, qui sine modo, & termino dilexit nos, omni æternitate laudare, & amare possitis.

FESTVM SANCTISSIMAE TRINITATIS.

Hi tres vnum ſunt. 1. Ioann. 5.

— *mirabile viſu.* Virgil. l. 12. Æneid.

ARGVMENTVM.

AVguſtiſſimum Triados myſterium velle mente complecti, hoc eſt, vt ſubtiliſſimus Doctor Auguſtinus à cæleſti genio edoctus eſt, immenſum oceanum paruâ ſcrobe velle concludere: *Impoſſibile quippe eſt per rationem naturalem, ad cognitionem* TRINITATIS *diuinarum perſonarum peruenire.* (S. Thomas 1.p.q.32.) Quare omnes Philoſophi, non gentiles dumtaxat, ſed & Chriſtiani, dum varias nobis ſimilitudines, ſymbola, figuras exponere contendunt, quaſi in ſpeculo, & ænigmate arcanum illud, ac maximè reconditum indiuiſæ Trinitatis myſterium proponunt. Mentis humanæ oculo occluſo, vnus veræ, viuæque fidei oculus, ad illud contemplandum aperiendus eſt, vt rectè Bernardus: *Quid non inuenit fides? attingit in acceſſa, deprehendit ignota, comprehendit immenſa, apprehendit nouiſſima, ipſam denique æternitatem ſuo illo faſtiſſimo ſinu quodammodo circumducit. Fidenter dixerim, æternam beatamq́;* TRINITATEM, *quam non intelligo, credo, & fide teneo, quod non capio mente.* (Bern. ſerm. 76. in Cant.)

Alterum eſt, vt nos huic ſacratiſsimæ Triadi, ad cuius imaginem creati ſumus, ac Trinitas illa creata potentiarum animæ, ſanctiſsimè conformetur, atque ardentiſsimè cum mellifluo Doctore ingeminemus: *O veritas, charitas, æternitas! O beatificans Trinitas! ad te, mea miſera Trinitas, miſerabiliter ſuſpirat.* (Bern. ſerm. 11. in Cant.) Vbi ſtimulo erunt non pauci, huius auguſtiſsimi myſterij cultores eximij.

§. I. *Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate.* 1. Corinth. 13.
§. II. *Quâ ratione homo, perfecta Auguſtiſſimæ Triados imago exiſtat, & eſſe debeat?*
§. III. *Quinam cultores ſacratiſſimæ Trinitatis eximij eluxerint?*

FESTVM SANCTISSIMAE TRINITATIS.

Videmus nunc per speculum in AEnigmate. 1. Cor. 13.

CVm homo creatus sit, vt cognoscat, amet, & fruatur in omnem æternitatem, Augustissimo, sanctissimo, ineffabili illo indiuiduæ Trinitatis mysterio, piæ mortalium curiositati, doctor Angelicus facturus satis, disertè discutit, & solide disquirit: *Vtrum Trinitas diuinarum personarum possit per naturalem rationem agnosci?* ac primùm quidem respondet: *Multa inueniuntur à gentilibus Philosophis, dicta de Trinitate personarum.*

S. Thom. p. 1. q. 32.

Ecquis vnquam in animum induceret suum vsque eo Platonis, eiusque sequacium ingenium euolâsse, vt sacratissima verba, quæ sublimis illa Aquila Ioannes, ad diuinam Triadem contemplandam raptus expressit: *In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum,* IN QVIBVS VERBIS DISTINCTIO TRINITATIS TRADITVR, suis in libris exarata, posteris reliquerint? nisi Diui Augustini confirmaret auctoritas, qui hæc se in iis legisse asseuerat, vsque ad illa verba: *Et tenebræ eum non comprehenderunt.*

S. Thomas cit.

Aug. l. 7. confess. c. 9.

Stupendum magis, Mercurium Trismegistum in libro, qui dicitur Pimander, hanc sententiam protulisse: *Monas genuit Monadem, & in se suum reflexit ardorem.* Aristoteles purioris Philosophiæ ocellus hoc etiam reliquit dignum Lycæo meliore: *Tria sunt omnia, & ipsum ter in omnem partem se diffundit;* idque similitudine variâ, è rebus creatis, illustrari posse videtur. Ac primum quidem à speculo auspicabimur.

Dial. 4.

Arist. l. 1. de cælo.

§. I.

Videmus nunc per speculum in AEnigmate. 1. Cor. 13.

SI quis solus in cubili suo, ad nitidissimum speculum, formam suam venustissimam attentiùs contemplatur, fit, vt in sui imaginem, quasi in alterum se, amore inde exorto totus inardescat, illudque Poëtæ iure vsurpet:

Vror amore mei.

Ouid. l. 3. Metam.

Quemadmodum inquit Hugo Cardinalis in 1. Cor. 13. *Conspexerunt Narcissus imaginem suam, qui amore illius interiit,* eiusmodi similitudine, contemplantis se in speculo, vtitur S. Andreas Cretensis, vt Augustissimum Triados arcanum exponat: *Hinc ergo fratres aliquid percipere de sublimi Mysterio poteritis: nam pater æternus seipsum in purissimo suæ substantiæ* SPECVLO *intuitus, perfectissimam impressit imaginem, id est filium, qui apud Eccl. dicitur* SPECVLVM SINE MACVLA *& imago, & Paulus vocat figuram substantiæ eius, cuius agnoscens summam & æqualem sibi pulchritudinem, summè quoque eam dilexit, quæ dilectio* SPIRITVS SANCTVS *est, ab vtroque procedens.* Hoc in apposito symbolo, omnium oculis subiecimus vbi solem vnum, & trinum exhibuimus, quod manifestâ experientiâ comprobatur: si speculum sub aquas collocaueris, sol in eo relucens, alteram solis imaginem per species refractas in aqua producet, ac illico tres soles spectabiles erunt, vnus in cælo, alter in speculo, tertius in aquâ. Primus lucem habet à seipso, secundus à primo, tertius à primo & secundo communicatum habet splendorem. Et hi tres soles vnus sunt; ita in candidissima anima, velut in lucidissima crystallo, & limpidissima aqua, tres soles apparuêre. Etenim cùm vitæ sanctitate, & miraculis celebrari cœpisset S. Virgo Ida, vnus aliquis illius obseruantior explorare voluit, quid in secreto cubiculi, rerū gereret: quod vt assequeretur, suspenso gradu propius ad illud accessit, orantem vidit flexis humi genibus, sublatisque in cælum manibus cælesti quâdam ac diuinâ luce circumfusam; sed mirum, quàm copiosâ illa: *illustrabatur enim à* TRIPLICI SOLE à quibus vndique radij, lux vndique, & vndique fulgor, quo micare tota, quo lucere, quo fulgere, quo ardere Ida videbatur, quid mirum tam raro eiusmodi soles tergeminos apparere, vbi tam raro eiusmodi specula, & lipidæ mentes, in sanctissimā & amabilissimā hác Trinitaté inardescunt? eâdé propè metaphorâ argumentum prosequitur Diuus Cyrillus Alexandrinus, qui *in sole* patrem generantem, *in radio* filium genitum, *in calore* Spiritum Sanctum ab vtroque procedentem agnoscit: nam vt sol ab alio sole non gignitur, ita pater ingenitus: & sicut radius à sole, & illi coëuus, non prior aut posterior, ita & filius. Quinetiam si ut sol à cælo nunquam discedens, suam diffundit lucem quâ terram illuminat ac fœcundat, sic pater è cælo misit filium, qui fuit *Lux Mundi*. Ab vtroque autem Spiritus Sanctus procedit, qui increatus calor est, animas fouens atque viuificans, & vti calor solis pretiosos vniones, gemmas, & aurum in terræ visceribus gignit, super terram, plantas, & flores, & fructus germinare facit, ita Spiritus Sanctus diuino suo calore in mentibus hominum, virtutum flores, ac cælestium gratiarum vniones, & aurum charitatis progignit. Hactenus solem in fluuio, solem in speculo, solem in semetipso, vnius & trinæ diuinitatis, summi Ecclesiæ Doctores, velut simulachrum aliquod exposuêre; Seleuciensis Antistes, à sole ad lucem quæ in iride vario colore relucet, deflectit. Hæc etenim vt vna est, & tamen tricolor: sic Deus est vnus in essentia, trinus in personis. Vel vt Cardinalis Caietanus exponit illud: *Videmus nunc per* SPECVLVM, sicut per vitrum rubri, viridis, ac flaui coloris, dum transit radius solis, apparet lux eadem tricolor, sic in diuinis, in eadem luce diuinitatis increata, relucent

Hugo Card. in 1. Cor. 13.

And. Creten. de SS. Trinitat.

Calestis Pantheo pars 1.

Bollandus 15. Ian.

v. Ruiz de Trinit. disp. 64. sect. 2.

S. Basil. Epist. 43. ad Greg. Nyss. Corn. in Eccl. p. 195.

bet in *dilectione sua?* Miseri amantes, qui ea amant, à quibus redamari non possunt! qui exquisita fercula, & rara pocula amant, qui vestes attalicas, & damascenas cyclades amant, qui prædia & fundos amant, qui argentum, aurum, aliásque pretiosa cimelia amant, à quibus nec amantur, nec reciprocum amorem sperare valent. Animus amantis si non suscipiatur ab amato, nusquam est: Etenim non in se, non alibi: nam si alibi in amato esset, non in hoc, ergo nullibi. Si amentur insensibilia, ista pretiosa stercora, aurum, opes, iam non tantum periculum amoris est, est calamitas. Cadauera mani, cùm incapacia amandi sint: suos amores exanimes relinquunt.

Amantes amentes, qui amore insano puellam amant, quam si nec verbis blandis, nec muneribus, nec lenocinijs demulcere queunt, vt amorem illius erga se extorquere valeant: ad præstigias, ad philtra recurrere non reformidant, quibus vel inuitas se amare, & ardere compellunt, vt Delrio noster scitè obseruauit. Beneficium, veneficium est, & philtrum omni carmine Magico potentius, ac præsentius:

Martial. *Vt ameris, ama.*

Audi in rem nostram Romanum Philosophum: *Ego tibi monstrabo* AMATORIVM *sine medicamento, sine herba, sine vllius Venefica carmine:* SI VIS AMARI, AMA. Quare falluntur, qui ad demerendos hominum animos, ad veneficas artes recurrunt. Eleganter Ouidius, si meorem meliorem habuisset: Seneca epist. 9.

Fallitur Hæmonias, si quis decurrit ad artes,
Datque, quod à teneri fronte reuellit equi.
Non facient, vt viuat amor, Medeides herbæ,
Mistaque cum magicis mersa Venena sonis.
Sit procul omne nefas, VT AMERIS, AMABILIS ESTO.

Tam potenter vinculis charitatis, ab amabili Iesu tracti, funem dimittimus, & attrahi nolumus. Si quis è litore funem porrigit, in Vado hærenti, hic altero trahente, se ad illum attrahet, vt quidam ingenioso symbolo amantium expressit, subiecto lemmate: *Dum trahimus, trahimur.* Amor æternus *charitate perpetuâ dilexit te,* ideo inquit, *attraxi te.* Ierem. 31. v. 3.
Exigit, atque extorquet amorem omnem nostrum, & sua quasi de sede euocat, vt iungatur corde suauissimi Iesu, vinculo, neutque indiuiduæ charitatis: quis enim tam intimo animi sensu, affectuque non amet, à quo se senserit ita amari? si amor amori debetur, & amor amore generatur, qualem in nobis amorem, infinitum illud amoris incendium producere oportet? *Charitas Christi vrget nos* 2. Cor. 5. clamat Apostolus. Non inquit, allicit nos, excitat nos, inuitat nos, sed *vrget nos,* & vim quodammodo arcanam mentibus nostris infert. Magnes amoris, amor est. Echo est, cui naturæ arcano, vel ipsa saxa pari voce respondent. Nos verò ipsis saxis, & scopulis duriores, tam potenti amori surdi resistimus, & reluctamur. Nec te peccator vrget tantus amor Christi, nec amorem, nec ardorem illum, gelidissimo pectore percepisti, quia totus obriguisti. Hæc in summo amoris æstu Iacoponus, ex sacra Diui Francisci familia, vir eximiæ sanctitatis: incedebat hic quodam die, per plateas mæsto vultu, gemebat, eiulabat, genas lachrimis perpluebat, suspirans, plorans, lamentans. Petunt obuij, quid ita ploret cur lugeat, vnde istæ iam vberes lachrimæ? dic, inquiunt, quid sinistri tibi accidit? quid aduersi obuenit? succurremus, habes qui te defendant, patronus. Effare, quæ doloris causa? sed frustra, non erat, qui eum consolaretur, vel qui tantillum leniret dolorem. Tandem importunis vndique concurrentium precibus compulsus educto ex imo pectore alto suspirio, petitis, inquit, cur fleam, plangam, plorem & lamenter? accipite causam. AMOR, NON AMATVR. Hoc vnum, si quid, lachrimis etiam sanguineis lugeri dignum est; AMOR, NON AMATVR. Quid hoc est? vbi iudicium nostrum? vbi fides? amantur opes, pecuniæ, aurum: quid periculosiùs? amantur honores, tituli, dignitates: quid vaniùs? amantur deliciæ, voluptates, carnis illecebræ: quid fœdiùs? amantur equi, canes, feles, porci: quid viliùs? amatur mundus, caro, amatur dæmon, omnia odio dignissima amantur, & AMOR, NON AMATVR; is, qui aërem, quo spiramus, cibos, quibus vescimur terram, quâ sustinemur, animam, quâ viuimus, cælum, seipsum, omnia denique gratis largitus est; qui, quidquid vspiam in rebus procreatis amabile est, condidit à quo suauia omnis dulcedinem, venusta formam, splendida lucem, spirantia vitam, res denique perfectæ omnes, perfectionem omnem hauserunt. Ille qui est illicium omnis amoris, consummatio omnis desiderij terminus omnis motionis satietas omnis appetitionis, centrum & finis rerum omnium. vno verbo, AMOR, NON AMATVR. Fierine potest, vt Deus ita diligat hominem, & homo tam parum diligat Deum? posset Deus iure meritissimo de nobis, quàm olim Paulus de Corinthijs suis, conqueri & lamentari: *Ego libentissimè impendar, & superimpendar pro animabus vestris,* id est, paratus sum pro salute vestra, vitam & sanguinem impendere, *licet plus vos diligens, minus diligar.* 2. Cor. 12.
Illud enim verò, charitatis incendio exæstuans S. Philippus Nerius, identidem ingeminare solebat: *Fierine potest, vt homo credens in Deum, possit amare aliud quàm Deum?* Vnde meritò idem, amorem suum suauissimè compellat: *Deus, cùm tam amabilis sis, & ita præceperis nos amare te, cur dedisti nobis tantùm vnum cor & adhuc tam paruum.* Cùm igitur amor nec velit, neque valeat alio emi, vendiue pretio, quam seipso, totos nos illius amori consecremus, qui totus in Bern. ch.
vsus nostros expensus, & consumptus est.

FESTVM TERTIVM SOLENNITATIS PENTECOSTES.

Vt vitam habeant, & abundantius habeant. Ioann. 10.

—— *Amor nullum nouit habere modum.* Tibull. l. 2.

ARGVMENTVM.

VErum ac viuum diuinissimi Amoris symbolum, *pelicanus* vobis exhibetur: cuius proprietates, quin ipsam volucris huius formam, benignissimum Redemptorem nostrum aliquando induisse, nemo diffitebitur, qui ardentissimum eius in nos amorem, quos sanguine suo pascit, attentiori mentis indagine expenderit. Scio olim illud decantatum: *Est* MODVS *in rebus*; at dilectissimi Iesu nostri *amor, nullum nouit habere* MODVM. Posuit ille quidem mari terminum suum, omnia insuper fecit *in numero, pondere, & mensura*; verùm purpureo sacratissimi sanguinis sui oceano, nullum terminum posuit; ardentissimi amoris eius testimonia, sine numero, pondere, & mensura esse voluit; vnde diuinus Ecclesiastes exclamat: Dilexisti me, Domine, supra „ *modum*, dilexisti me *sine modo*, & qui omnia *in numero, pondere, & mensura fecisti*, in dili- „ B. Thom. de villa nou. serm. 2. in Adu.
gendo me, modum, pondus, mensuram excessisti, idque inquit, *vt vitam habeant, &* „ ABVNDANTIVS *habeant*. Suffecerat quidem nobis vel vnica lachrimula, vel vnica sudoris, aut sanguinis gutta; sed quod attonitus secum contemplatur doctor mellifluus: *Cùm posset* GVTTA, REDEMIT VNDA. Nonnè hoc satis, vt sanguis hic tam copiosè pro Bern. serm. 22. in cant.
vobis effusus, ruborem incutiat, & in cordibus vestris reciprocum amorem excitet, vreum sine modo, & mensura, diligatis? pœnitentijs, ieiunijs, eleëmosynis, orationibus suus modus præscribendus est; at

Verus amor, nullum nouit habere MODVM. Tibull. l. 2.

Quod vel maximè ex eo manifestum fiet, si non ea, quæ ex præcepto debetis, sed opera pietatis, misericordiæ, Religionis supererogatoria, amore dilecti Iesu exerceatis.

§. I. *Vt vitam habeant, &* ABVNDANTIVS *habeant*, Ioann. 10.

§. II *Officia etiam gratuita, & opera supererogatoria ex affectu superabundanti exhibenda.*

FESTVM III.

PENTECOSTES.

Vt vitam habeant, & abundantius habeant. Ioann. 10.

Hieronym. in Isa. l. 13. c. 54.

PLinius *in opere pulcherrimo naturalis historiæ*, vt Hieronymus loquitur, oculum, *speculum naturæ*; speculum verò, oculum artis scitè & eruditè indigetauit. Quod verum, ac viuum amantis symbolum, Vir Italiæ Princeps, sibi, vt suorum beneuolentiam demereret, in tesseram gentilitiam adlegit; expresserat hic in nuda tabula affabre elaboratum speculum, quod hinc & inde ambiebant alij, atque alij, humanâ quidem specie omnes, sed planè diuersâ: hi attalicâ veste, & purpurâ distincti; illi in sago, & vili penula, hi subridere, flere illi, hi demissis oculis, contractis labellis, vultu ad mærorem composito; illi explicatâ fronte, amæno vultu, conniuentibus oculis, & nescio, quid læsum spirantibus; incurrebant autem omnes in speculum, & haustis hinc, atque hinc imaginibus, fideliter reddebantur, vt merito dubitares, quæ à natura, quæ ab arte seu speculo, expressa foret imago; quæ viua ac spirans, & quæ huius species ac simulacrum; ita belle speculum omnia referebat; legebatur autem appensa hæc epigraphe: OMNIBVS OMNIA. Quem sincerissimum amantis typum, vni & soli Diuino, ac increato Iesu amori, proprijssimè conuenire, irrefragabile sacrorum Doctorum probat iudicium, eruncit testimonium: Hic porrò, vt inquit Ambrosius, *omnia pro te factus est: factus est infirmus, ter corporis passione vt tuas infirmitates sanaret* [illegible]*: pauper pauperibus, diues diuitibus, flens flentibus, esuriens esurientibus, sitiens sitientibus. In carcere cum paupere est, cum Maria flet, cum Apostolis epulatur, cum Samaritana sitit.* OMNIBVS postremo OMNIA *factus est.* Idem argumentum aureâ suâ fandi copiâ prosequitur Chrysostomus: *Ille* inquit, *cuius maiestatem vox fidelium quotidiana testatur, suscipit formas varias, commutat officia, & nunc igneus tibi respondet in rubo*, nunc *elucescit cœlestis flammeus in columna; nunc vt Aquila protegit pennis sapientiæ, & cœlestem prouocat ad volatum: nunc sicut Gallina educit, vocat, recipit, protegit, portat, fouet, ambit, amplectitur. & sui volatus oblita tuo versatur in puluere, vt te sanctificat, erudiat, instruat, nutrimentis. Sic vt te mutes in melius, ipse sua totus mutat, & commutat officia.*

Amb. in Euang. proœm. lib. 4.

Chrysost. serm. 170. in Psalm.

Tam ingeniosus amor est, qui *omnibus omnia* est. Vt de se refertur:

Tibull. l. 4. Eleg. 2.

Opportuna mea est, cunctis natura figuris,
In quamcumque voles, verte, decorus ero.

Hæc omnia paucis complexus summus antistes Epiphanius, *quo certe*, teste Hieronymo, *nec ætate, nec scientia, nec vita merita, nec totius orbis testimonio maior exstitit*: is Christum omnibus omnia factum sic describit: *Pro toto mundo obtulit seipse victimam, ipse sacrificium, ipse Sacerdos, ipse Deus, ipse homo, ipse Rex, ipse Pontifex, ipse ouis, ipse agnus.* OMNIA IN OMNIBVS *pro nobis factus, vt nobis vita omnibus* [illegible] *modis fieret.*

Hierony. ad Pammach. aduersus errores Ioan. Hierosol.

Epiphan. Hæresi 55.

Verùm enim verò nusquam potentiùs amantis effigiem assumpsit, quam dum se B. Gertrudi (vt infra videbimus) formâ Pelicani exhibuit. Hoc prodigiosi amoris symbolum, qui in suos beneuoli ac munifici, vltro ambierunt; quos inter Ioannes II. Lusitaniæ Rex, cui pro gentilitia tessera Pelicanus, suo se rostro mordicans & cruentans in saginâ filiorum, hâc epigraphe, angusta verbis, augusta sensu. *Pro lege, & pro grege.* Quem Græcorum? quem Romanorum? quem veterum? quem præsentium Regum legistis vnquam, tale sibi insigne pro stemmate coaptâsse? *pro lege* amoris, quam natura dictat, & pro grege suorum opes funderet. *Pro lege & pro grege*, vitam perderet: *Pro lege & pro grege*, sanguinem prodigeret. Nec vota spectetis, sed facta, vt expelleret hostes, vigilabat; vt muniret vrbes, satagebat; vt ditaret ciues, insudabat; vt exigeret fures, tota de nocte vrbem circuibat: Vt suorum salutem conseruaret, salutis suæ iacturam faciebat: opes, famam, vitam, sanguinem, quidquid erat sui iuris, in vtilitatem regni cōferebat, totus fluere in vtilitatem suorum beneficia populorum videbatur. O parentem potius, inquit (orator) quàm Regem! Veteres quondam Reges, vt suis medicinam morbis inuenirent, puerorum sanguinem, quo se infunderent, effundebant. Ioannes vt suorum malis ciuium mederetur, suis ipse manibus vellicabat sibi pectus, lancinabat venas, exulcerabat corpus intima ad præcordia penetrabat, vt quidquid opis in se esse, totum id, in suorum salutem ciuium, seu vt dicam potius, filiorum exhauriret. Verùm hic nihil mortalis ad immortalem, terrestris ad cœlestem, humanus ad diuinum illum Pelicanum, consimilia amoris, & ardoris in suos valet commonstrare: *Dicitur* PALICANVS *sanguinem suum super filios fundere, quo illi superfusi reuiuiscunt. Fortassis hoc verum, fortasse falsum sit; sed quemadmodū illi cōgruat, qui nos viuificauit sanguine suo, videte &* audite. Iesus noster verè Pelicanus est, qui vt filios saturet, esurit: vt potet, sitit: vt reficiat, deficit; vt saginet, macret: vt succo impleat & sanguine, haustu fusè visceribus cruore extabescit. Vt & nos *pro lege & pro grege*, pro vita spirituali proximorum libens vitam, & sanguinem fundamus. Ad hoc animat aureum illud oraculum, quod B. Maria Magdalena de Pazzis aliquando pronuntiauit: *Vera charitas est vt* PALICANVS, *qui dat sanguinem suum pro omnibus. & neminem reputat pro inimica; sed omnes complectitur, vt filios.* Id enim verò luculenter præstitit ille, quem Doctor Angelicus, hisce pietate plenus verbis salutat:

Viridarium Mendosæ l. 6. Orat. 1. n. 6.

August. in Psalm. 101.

4 part. vitæ, c. 19. Lancicius Tom. 2. opusc. 11. n. 59.

Pie PELICANE *Iesu Domine,*
Me immundum, munda tuo sanguine:
Cuius VNA STILLA *saluum facere*
Totum mundum quit ab omni scelere.

S. Thomas Rythmo de SS. Eucharist.

Sed suos toto sanguinis sui oceano redemit, idque

§. I.

Ut vitam habeant, & abundantiùs habeant. Ioan. 10.

Vel vnica gutta sanguinis, quam in circumcisione fudit, mille mundos redimere poterat; imò vel vnica lachrimula ex ijs, quas in cunis pro nobis effudit; plus dico, vel vnico gemitu, in virginis vtero emisso, vel nictu oculi ad Patrem sublati, innumeros mortales, vtpote actu meriti infiniti, redimere potuisset. Cur igitur tot labores, sudores opprobria, alapas, flagella, vulnera & ignominiosissimam mortem crucis subire voluit? Apostolus respondet: *Deus, qui diues est in misericordia propter* NIMIAM CHARITATEM *suam, quâ dilexit nos, cùm essemus mortui peccatis, conuiuificauit nos in Christo.* S. Bern. serm. de passione Christi ponderat verba illa: *Propter* NIMIAM *charitatem*, & exclamat: *Verè nimiam, quia & mensuram excedit, modum superat, planè supereminet vniuersis.* Ita ille. Fecit quidem omnia Deus *in mensura & numero, & pondere*; amori verò suo, nec pondus, nec numerum, nec mensuram posuit. Bernardus sponsum sanguinis, totum iam rubicundum, oculis mentis sibi ostensum contemplatus, in has voces affectus plenissimas erupit.

Ad Ephes. 2. v. 4.

Sap. 11. v. 21

Bern. serm. 22. in Cant.

Cùm posset GUTTA, *redemit* UNDA.

Matth. 27. v. 27.

Congregauerunt ad eum vniuersam cohortem, id est, quingentos, quinquaginta quinque robustissimos viros rabidi canes ad vnam ouiculam, tot carniuori vultures ad vnam columbam, tot rugientes leones ad innocentissimum agnum dilaniandum irruunt. Primus ictus sat doloris, sat sanguinis elicuerat: iustitiæ diuinæ abundè factum satis, ira Numinis restincta, iniuria omnis remissa est: vt quid ingeminant verbera, vt quid tot infligunt vulnera, quò illa tam larga sanguinis effusio? *Quia apud Dominum misericordia, &* COPIOSA *apud Deum* REDEMPTIO. O dilectissime Iesu! satis est, & plus quàm satis est. Ludouicus Granatensis in suis pijs meditationibus ait Christo in flagellatione, inflicta verbera quingenta supra quinquies mille. D. Bernardus ab ipsis superis hausit, ad Columnam sex millia, sexcentas, sexaginta plagas excepisse; ach satis est! Vis nôsse compendio, quot fuêre amoris eius infiniti, superflua, vt ita dicam testimonia? à primo illius conceptionis instanti ad extremum spiritum, amor meus, Iesus meus, fudit sexaginta duo millia, & ducentas lachrimas; sanguinis verò guttas crassiores, ad nonaginta septem millia, trecentas & quinque. Ah Iesu satis est, mi Iesu, satis est. At *quod sufficiebat Redemptioni, non satis erat amori*, inquit Chrysologus.

Psalm. 129. v. 7.

Ioan Aquila serm. de pass.

Petrus Calatio in via Crucis. Lansperg de pass. Dom.

Chrysolog. serm. 1.8.

P. Rho varia virtut. hist. de Relig. hij c. a.

Eleonora à Spiritu Sancto, Ordinis Minorum, nescio, vnde hausit, Christum guttas fudisse quadraginta millia, & octingentas; vnde illa non destitit, quam de corpore suo tot victorias cruentas reportâsset. Quod si admiratione dignum, aliud imitatione commodum, vobis suppeditabo, vt & nos aliquo, tanto Redemptoris nostri amori, faciamus satis obsequio. Vir sanctimoniâ vitæ clarus, accepit diuinitus: Si quis quotidie per viginti annos, in honorem sanguineæ flagellationis, centies precationem Dominicam repeteret, is subductâ ratione, vnâ dumtaxat precatiunculâ, quamlibet sanguinis guttam honoraret: summa enim guttarum ascendit ad ducentorum triginta millium, & quinque, teste Lanspergio, & hoc ei amoris obsequium denegabimus?

Lansperg. hom. 10. pass.

O peccatores! vos flagellis scelerum vestrorum, adeò dirè amantissimum Iesum conscidistis: hoc amarissimè queritur per Prophetam: *Supra dorsum meum fabricauerunt* PECCATORES, *prolongauerunt iniquitatem suam.* Tua effrenis libido, tua belluina ingluuies, tua leonina rabies, taureæ, lora flagella extitêre, quibus supra dorsum, velut super incudem sæuistis. O Domine Iesu! cùm te sic lanciatum cerno, à planta pedis, vsque ad verticem capitis, pudore confusus, cogor exclamare cum B. Catharina Genuensi: *Non ampliùs peccatum, Domine, non ampliùs peccatum*: non ampliùs ebrietates, non ampliùs iniustitiæ, non ampliùs fornicationes, non ampliùs odia, non ampliùs lasciui sermones, non ampliùs, satis, Domine Iesu, pro me sanguinis effusum est: *Satis est saluti, sed non amori*: Sic enim eum sibi loquentem anima sancta olim contemplata est: Ego pro te cælum, & terram, & omnia, quæ in eis sunt, condidi, vt sic amorem tuum mihi mercarer; tu verò opponebas; hæc in mei gratiam condita sunt, sed nec labore, nec sudore, hoc illi stetit. O homo! vis sanguinem, vt ames me? eum tibi ad vltimam guttam venis omnibus propinabo; ita *triumphat de Deo amor*. Pater æterne, quem tandem *finem statuis, Rex magne dolorum? posuisti mari terminum suum, vbi frangant tumentes fluctus suos*: Quæ littora, quem terminum, rubro illo pretiosissimi sanguinis oceano statues? Alueo suo exundans in immensum sese diffudit, & nondum ego terminum sceleribus, nondum finem statuam peccatis meis? D. Bernardus commiseratione motus, sic Deum inducit peccatorem alloquentem: *Nonnè satis pro te vulneratus sum? nonnè satis pro iniquitate tua afflictus sum? cur addis afflictionem afflicto? magis aggrauant me vulnera peccati tui, quam vulnera corporis mei.* Vnde virginem sanctam, iam moribundam dixisse ferunt: *Discedo ex hoc mundo cum hac sola incapacitate, quòd nequeam comprehendere, quomodo creatura possit deliberatè committere peccatum mortale* contra suum Creatorem, contra suum benignissimum Redemptorem. O Domine Iesu! O amor mi! eo ipso momento, quo manum hanc ad illicita extensurus essem, precor, exarescat; cæcitate me percutias, nec videam lumen, hoc ipso, quo oculi mei ad obscena auolaturi sunt; adhæreat lingua faucibus meis, si te periurijs, calumnijs, detractionibus lacessere ausus sum. Prius mihi contingat mori, quàm vt lethali noxâ, tantam, tam immensam bonitatem denuò offendam. Non sine causa præmisit Apostolus: *Deus, qui diues est in misericordia*; qui diues est, facilè nimios sumptus facit: si amicum ad prandium inuitârit, quatuor aut quinque fercula sufficerent quidem; at viginti, triginta illi apponit, idque vt diuitias suas ac potentiam ostentet: *Sponsa si quidem non gutta, sed vnda sanguinis, per quasque partes corporis emanauit.* Cùm igitur Deus in misericordia, diues in infinitum sit, quid mirum, *quod potuit gutta*, id fecerit vnda? Ita quidem diuitias bonitatis, ac potentiæ suæ ostendit in ceteris naturæ operibus dum fontes, flumina, montes, volucres pisces, pecora, plantas, herbas & flores longè plures, quàm nobis opus sint, creauit. quia diues in omnibus operibus; at maximè in misericordia, propter *nimiam charitatem* Qua-

Psalm. 128. v. 3.

S. Bernard. serm. 64. in Cant.

Bern. feria 2. Paschæ.

Cornel. à lap. in c. 2. Ierem.

Bern. serm. 22. in Cant.

in amoris æstu attentiùs contemplatus B. Thomas de Villa noua, in has voces protupit. *Dilexisti me Domine:* SVPRA MODVM, *dilexisti me* SINE MODO, *& qui omnia in numero, pondere, & mensura fecisti, in diligendo me,* MODVM, PONDVS, *atque* MENSVRAM *excessisti: vnde Paulus Apostolus: Propter* NIMIAM CHARITATEM, *qua dilexit nos: verè nimiam, verè excessiuam, verè immoderatam* & immensam!

B. Thom. de Villa noua in Aduen. conc. 1.

Sapientum illud pronuntiatum est, *μηδὲν ἄγαν, ne quid nimis.* Paterfam. Ludi- Magister in dissimulando, in castigando nimiùs esse potes: in ieiunijs, in eleemosynis, in orationibus, vigilijs, in corporis afflictationibus, quandoque illud pro freno inijciendum: *ne quid nimis.* Etenim:

Horat. l. 1. Sat. 1.

Est modus in rebus, sunt certi denique fines,
Quos vltra, citraq; nequit consistere rectum.

At modus *amandi Deum,* vt ipse docuit, est *sine modo;* bonitas obiectum amoris est, in tantum enim aliquid amamus, in quantum bonum est: sic paruum bonum paruo, magnum maiori amore prosequimur. Sic corporis valetudinem præ diuitijs, vitam plus omnibus amamus. Pro mensura itaque bonitatis mensura dilectionis est; cùm igitur Deus sit bonum infinitum, & *omne bonum,* infinito planè amore dignus est. Vnde S. Bernardus: *Modus diligendi Deum, est diligere sine modo.* Sicut ergo medicus, non ponit terminum sanitati, quæ est finis curationis suæ; sed quanto meliorem potest eam efficere, conatur id præstare; medijs verò scilicet pharmacis, venæ sectioni, cucurbitis, dietæ, modum statuit. Sic amori nullus modus adhibendus sed quantum potest, tantum aude, nec amoro sufficis. Libet ex ape Clarauallensi mella sugere: *O quàm munificum factum es Rex, & sponse, bone Iesu! quàm largè, quæ habuisti omnia tradidisti? Ecce ipsis crucifixoribus tuis orationem affectum, latroni paradisum, matri filium, filio matrem, mortuis vitam, manibus patris animam tuam, toti mundo signa potentiæ tuæ contulisti, pro redimendo seruo non ex parte,* SED TOTVM *sanguinem, ex multis & largis foraminibus, effudisti.* Sitierunt Iudæi eius sanguinem haurire, sed Christus magis sitiebat eum effundere; contentiùs ipse ad mortem obeundam currebat, quàm Iudæi ad inferendam, hinc ait: *Cucurri in siti,* quasi diceret, cogitauerunt inimici mei vitam mihi eripere, ego *cucurri,* vt sitibundis darem. S. Basilius, Theodoretus, Euthij vertunt; *cucurrerunt in siti,* Iudæi nempe, paraturi virgas, flagra lora, vngulas ad me excarnificandum: & ego *cucurri in siti,* parans humeros, & terga ad excipiendum. *Cucurrerunt in siti* ferocissimi carnifices, ad spinas, & vepres: & ego *cucurri in siti,* in hac die desponsationis, vt ijs, velut rosis caput meum redimerem. Ardentissimum hoc Iesu mei desiderium, acutè & egregiè colligit. Venerabilis Beda ex verbis Christi in Cruce pendentis *Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquisti me?* de quo inquit, arbitramini Saluatorem hic apud patrem queri? & respondet, quòd cum natura diuina sensim se, & virtutem illam corroboratiuam, quam hactenus inter acerbissimos cruciatus suffecerat, sensim subtraheret, iamque mortem imminere cerneret, quæ potestate, plura pro dilecto patiendi priuaret, de eo queritur. Ipsum audite: *Christus ex vi tormentorum, suam mortem accelerari videns, & volens diutius ferre pro nobis tormenta, hanc amore refertam querimoniam proposuit patri: Pater, cur tam cito me mori disposuisti? cur non moras protrahis, vt magis, magisq; pro hominis amore patiar?* Quam ob rem ne cui difficile creditu, id fortasse videatur, irrefragabilis S. Bonauenturæ accedit auctoritas, qui ait Christum tanto patiendi, ac pro nobis merendi desiderio exarsisse, vt mortis ac sacrificij per tres horas in cruce peracti terminis, minimè contineri potuerit; sed insuper expetierit, sæpius, ac plura perpeti, atque in cruce vsque ad mundi finem pendere si quidem vel patris æterni voluntas, vel salutis nostræ ratio hoc exegisset. Cui subscribit Ludouicus Blosius Abbas Lætiensis, qui ad illud verbum *sitio,* sic Christum inducit: Aspice, vt tuæ „ salutis gratiâ exhaustus, & consumptus sum. Vi- „ de, quam horribiles sum perpessus dolores. & „ cruciatus: nondum satis factum est cordis mei „ desiderio: etenim si fieri posset, & patri gratum „ foret, vel millies ob salutem omnium vestrûm „ crucifigi, & ad extremum vsque iudicij diem, in „ hisce miserijs, doloribusque hîc pendere opta- „ rem. Vidisti homo, & expendere potuisti, quan- „ ta pro te passus sum; sed comprehendere nequis „ qualia, & quanta adhuc pati paratus sum. „

Ernest. 13.
Bern tract. de diligendo Deo.
Bernard. de passion. vitis myst. c. 8.
Psalm. 61. v. 1.
Matt. 27.
Beda in Matth. c. 27.
Bonauent. medit. de passion.
Blosius de passione Dom. c. 18.

Idem argumentum prosequitur B. Laurentius Iustinianus, & solertor disquirit: *Vt quid sitit, an vitæ fons sitire valet, & potest, quoniam vult sitis vsque & inebriatam amaritudine, adhuc duriora sustinere desiderat.* Tum Saluatorem nostrum, sic cælestem patrem compellantem inducit: *Si hæc, quæ tolero, pauca videntur adde flagellum flagello, appone vulnera vulneribus, lacera, vre, confige, percute, occide, vniuersa hæc, & maiora tui desiderio* SITIO. Ardentissima hæc sitis, tot amantium pectora accendit, vt & ipsi pro dilecto plura ac plura perpeti sitirent. Quid hîc S. Coletam memorem, virginem religiosissimam? cuius ardor patiendi, & sitis ingens, quantumcumque assiduis supplicijs expleri non poterat. Aspera quæque ferre Christi amore, ita auebat, vt annis omnino quadraginta, omnes martyrum cruciatus lubens, volens persenserit. Subinde lento igne sibi visa torreri cum Laurentio, aliàs crudelem in modum torqueri cum Vincentio, aliquando pellem sibi viuæ detrahi cum Bartholomæo, quandoque in crucem rapi cum Christo, nunquam non infanda supplicia exantlare, eaque millies, ac millies inferri ac renouari sitiebat. Consimili ardore incensa Maria Rægia, quæ optabat membratim concidi, atque iterum renasci, vt sæpius, ac sæpius vitam suam, qui suam toties illi donârat, redderet. Si hoc tenellæ virgunculæ, quid vos tauri pingues, & obesi? non poteritis vos, quod illæ, & illæ? Sitit Iesus, vt in vobis sitim patiendi accendat, vt iniurijs impetiti, calumnijs lacessiti, morbis deiecti, cum Xauerio exclametis. *Ampliùs, Domine, ampliùs.* Exemplo illius, qui ampliùs, & ampliùs pro nobis passus est, & pati voluit. Cuius amoris ardorem immensum S. Bonauentura considerando, ad Christum conuersus: *Dic quæso, mi Domine, dic, cùm vnica sanguinis gutta potuisset sufficere ad totius mundi Redemptionem, cur tantum sanguinem de corpore tuo profundi permisisti? Scio, Domine, & verè scio: quia non propter aliud fecisti, nisi vt ostenderes, quanto affectu diligeres me.*

B. Laur. Iustin. de triumph. Christ. Agone c. 8.
Stephan. Iuliac. Vita c. 4. 8.
In vita.
Bonau. in opusc. de perfect. vitæ c. 6.

Verus amor, NVLLVM NOVIT HABERE MODVM.

Tibull. l. 2. eleg. 15.

Amor omnis mortalis, & filialis, & coniugalis, naturalis omnis, etiam ardentissimus, cum vita moritur, & extinguitur; At diuinus

Ipsa etiam fati littora transit amor.

Propert. lib. 1.

Ioan-

Ioannis 19. *Ad Iesum autem cùm venissent, vt viderunt eum iam mortuum, vnus militum lanceâ latus eius aperuit, & continuò exiuit sanguis & aqua.* Obstupescit amore diuino abreptus Rupertus Abbas: *Mira res, non sat habuit Christus Dominus, ex suo SS. corpore, in sua circumcisione sanguinem fundere; non sat erat sanguinis riuulis Ierusalem, Pilatiq; tribunal, ac Caluariæ locum irrigari: insuper, postquam omnia consummata fuerunt, fudit abundanter.* Ac tandem concludit, exclamando: O COPIOSA REDEMPTIO! *O diuini amoris* COPIOSA LARGITIO! *O Dei nostri viscerum benigna dignatio!* Non sat habuit semel se dedisse; sed centies, & millies, totum se nobis, sub speciebus Eucharisticis donauit: idque vt filij sui, *vitam habeant, & abundantiùs habeant.* Quantus amor, qui dat, quantum habet, pene dicerem plus quàm habet, cùm omnia habeat, vsque ad se dedit: & si quidem multoties se dedit, dat iam, quod iam non habet, dat sæpe donatum, dat se, qui iam non est suus; quàm multipliciter noster, sæpissimè se nobis dedit. Non semel duntaxat gratiam dedit, in gratiam recepit, in filios adoptauit, sanguine pauit; sed centies, & millies, *vt vitam habeant, & abundantiùs habeant.* Vnde inauditi amoris prodigio, cælestis ille Protheus, non vt fabulosus Iupiter in Aquilam, sed conuersus in Pelicanum, se verus Deus exhibuit. Receperat se ad sese, atque ad intima cordis penetralia Gertrudis, vt excepti in Eucharistia sponsi sui Iesu amori, totam se daret: Cum ecce diuinus amor, *Pelicanum* indutus, illi se spectabilem sistit, visusque est rostro sanguinem è pectore elicere. Attonita illa, tanto prodigio pietatis: *Quid tibi vis*, inquit, *O amator diuine, eo ostenso amoris?* *Tum ipse: vt contempleris vim illam amoris, illum impetum infinitæ charitatis meæ, quo impulsus sum ad largiendum hoc munus corporis, & sanguinis mei, omnium munerum præstantissimum: impetum certè tantum, vt si dicere fas sit, post hoc donum, magis eligerem mortuus remanere, quàm hoc donum ab amante anima continere.* Subditque, quemadmodum Pelicani pullus, paterni pectoris cruore pascitur, ita pias animas, sanguine suo copiosè ali ad vitam æternam: vt intelligeremus, dum toties, & vbique seipsum det, vt suos suo sanguine nutriat, eò referri omnia, vt *vitam habeant, & abundantiùs habeant.* Quare cùm Deus, tot, tamque luculenta amoris sui argumenta, quæ ad salutem nostram, etsi non necessaria, ex superabundanti in nos affectu, adeò prodigaliter prodigus contulerit, vnum nunc superest, idque vnicum, copiosa illa redemptio, à nobis, iure suo postulare videtur, ne adeò nos ingratos, & auaros in amantem nostri præbeamus, vt nulla ei obsequia, nisi quæ grauissima nobis sub interminatione æterni incendij præcepta sunt, deferre;

sed animo prompto, libenti, liberali, munifico,

Rupert. lib. de diuin. offic.

Ioan. 10.

Nierenb. de arte volunt. pag. 94.

Insinuat. diuin. l. 3. c. 18.

***

§. II.

Officia etiam gratuita & opera supererogatoria, ex affectu superabundanti exhibere studeamus.

SCiens Iesus, quia omnia consummata sunt, dixit, *sitio*: Si omnis sudor expressus, omnis sanguis exhaustus, omnes dolores exantlati, omnia consummata sint, vt quid nouos cruciatus, se sitire clamat? nisi quia amor nondum exsaturatus, adhuc plura ardeat? Nam vt quis verè amet, fidelem seruum se præstet, inquit Nyssenus, non debet illi satis esse adimplere, quod imperatum est; sed multò etiam plus, quàm iniunctum est. Psaltes Regius, vt amorem suum in Deum comprobaret Psalm. 53. *Voluntariè sacrificabo tibi, & confitebor nomini tuo, quoniam bonum est.* Non est hoc loco, facilè diuinare, ac dicere, quid sibi velit illud Prophetæ: *Voluntariè*, seu sponte propria, religiosa offeram Deo obsequia. Ex Authoribus, quos super his adij, & consului, aptissimè in rem præsentem Genebrardus: *Voluntariè sacrificabo tibi.* sic exponit: *Vltra debitum, spontanea oblatione, sacrificium* superogationis, *seu oblationem* spontaneam & *voluntariam sacrificabo tibi. Non tantùm offeram, quæ mihi iniunxisti*, ad quæ me obligâsti; *verùm etiam*, addam multa sponte, & liberè. In lege noua, vt quid Deipara, vt quid Redemptor noster se voluntariè, legi subiecit? ipse circumcidi, & cauterio peccatoris turpiter notari voluit; illa quasi cæterarum mulierum sordibus obnoxia, velut lustranda, templum accedit. Vt & nos in Dei obsequia effusi, ea etiam vltrò officia obire non detrectemus, ad quæ nulla lege tenemur. Hæc saluberrima Patriarchæ Veneti doctrina est: *Beatam Virginem supra legem fecerat gratia; sed sub lege humiliat, vt discamus facere aliquid supra legem*, si ad eam, quam ipsi præmonstrârunt perfectionem, enitieupiamus. Amans non præcepto trahitur, sed amantis desiderio. *Alexander* Luzacius, homo laicus, implexusque negotijs sæcularibus, horas canonicas diebus Iouis, & festis accuratè euoluebat. B. Aloysius adhuc octennis, septem Psalmos pænitentiales, quotidie flexo poplite percurrebat. S. Angelus Carmelita, præter diuinum officium, quotdiebus psalterium, & quidem de genu persoluebat. S. Thomas Aquinas, vbi sacris operatus, etiam alteri inseruiebat. S. Henricus Imp. etiam in purpura, & sub mole imperij, quotdiebus, tria sacra solennia audire consuêrat, præter priuata, quæ in eum numerum non veniebant. Nimirum amantis est, non leue testimonium, ea sedulò obire, quæ dilecto pergrata, etsi præcepta non sint, cognouerit. Quot reperire est, virginitatem sectantes, de quibus Apostolus: *Præceptum Domini non habeo, consilium autem do?* Quasuper re illum Hæreticorum malleum producamus: *Aliud est consilium, aliud præceptum; consilium datur, vt virginitas conseruetur; præceptum verò datur, vt iustitia custodiatur: & consili-*

Gregor. Nyssen. in quæd. verba (sitio.) p. 4.

S. Laurent. Iustinian. in Purific. B. V.

S. August. serm. 61. de temp.

ſtium, qui libenter audierit & fecerit, maiorem habebit gloriam; præceptum qui non impleuerit, niſi pœnitentiam habuerit, euadere pœnam non poterit.

Hoc fidei orthodoxæ documentum eſt, quædam bona opera, Deo grata, eius gratiæ adminiculo, hominem præſtare poſſe, ad quæ ſub peccato non obſtringatur: vt ſunt *vendere omnia, quæ habes, & dare pauperibus.* Matth. 19. Quod homo facere poteſt, & Chriſtus idipſum ſuadet: *Vade, vende omnia, quæ habes.* & Matth. 19. Si quis *reliquerit patrem, & matrem,* &c quis aſſerat, quemquam ſub peccato mortali ad id obſtringi? Luc. 19 Zachæus ſupra omnem reſtitutionem in quadruplum, dimidium bonorum in pauperes effudit, quis arguat illum peccâſſe? quis ſub peccato ad hoc adſtrictum affirmare audeat? Hæretici docent, neminem opus bonum præſtare poſſe, ad quod non teneatur; quod, quàm ſtolidum commentum ſit, ex eo patet, quemque totum fateri ſe libere, nullo præcepto compulſum, eleëmoſynam pauperi elargiri, pupillis & orphanis auxilio eſſe, aliaque miſericordiæ opera exhibere.

2. Quidquid non præcipitur in ſacris paginis, Deo minimè placere poſſe. At eorum ſi quis ratione præditus, facilè videt, poſſe alicui placere obſequium gratuitò oblatum, etſi imperatum non ſit. Imò ſi quis ſecus, nihil quidquam præſtare velit, niſi quod illi expreſſo iuſſu à Domino imperatur, quis eum non ineptum arbitrabitur? quia famulus tam ineptus, vt Domino non plus debeat, quàm in triremi remigans, ad quod verberibus cogitur? compello te, hæretice, ſi quis tibi gratuitum munus aliquot centenorum aureorum offerret, an tibi, & Deo, id diſplicere exiſtimares? illud tamen nuſquam ex ſcripturis ſacris, mihi præceptum foret.

S Hieronymus Epiſt. ad Hedibiam, duodecim ab ea propoſitis quæſtionibus, ac dubijs reſpondet: quarum prima eſt; *Quomodo quis poterit perfectus eſſe?* ad quæſitum, eo reſpondet modo, quo Chriſtus olim Adoleſcenti illi, qui vt in Euangelio traditur, ad eum veniens, coram genua flectens, petit: *Magiſter bone, quid boni faciam, vt habeam vitam æternam?* Quia ſaluris meæ negotium, in tuto collocari deſidero. Cui Chriſtus: *Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata.* Tum Adoleſcens, omnia *hæc cuſtodiui a iuuentute mea, quid adhuc mihi deeſt? Ait illi Ieſus: Si vis perfectus eſſe, vade. & vende, quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cælo.* In hoc, inquit Hieronymus, ſita eſt perfectio, vt ad ipſa ſcilicet Dei mandata, Euangelica conſilia adiunguntur. Vnde venerabilis Beda ait, ijs, qui præter diuina mandata, etiam conſilia ſequuntur, ſecundam illam Coronam auream, quam Moyſes priori ſuperadditam vidit, poſſe deſignari. Exod. 25. & *ſuper illam alteram coronam, aureolam*; per hanc enim anagogicè intelligi, illam gloriæ, & præmij præeminentiam, quâ ij exornandi ſunt, qui præter præcepta, Euangelicam perfectionem ſectati ſunt.

Matth. 19.

Vna hîc occurrit multis familiaris, & à viro nobiliſſimo, D. Hieronymo obiecta quæſtio: *Sed ait, hoc Apoſtolicæ dignitatis eſt, & eius, qui velit eſſe perfectus.* Cui reſpondet: *Cur autem & tu non vis eſſe perfectus? cur qui in ſæculo primus es, non in Chriſt. familia primus ſis?* Mirum enim certè eſt, quòd, cùm homines, cætera ſe omnia perfectiſſima habere cupiant, ſolam animi perfectionem, non modò non cupiant, ſed ſæpe, cùm facilè conſequi poſſint, negligant? *Villam emis.* inquit Auguſtinus, *bonam quæris; vxorem ducis, bonam eligis: filios tibi vis naſci, bonos optas: caligas locas, & non vis malas: & vitam amas malam. Quid te offendit vita tua, quàm ſolam vis malam. vt inter omnia bona tua, ſolus ſis malus?* Denique vt Chriſtiani, pietatis, religionis, miſericordiæ opera exerceant, ad quæ nullo præcepto adiguntur, vt ſunt, indies ſacrificio Miſſæ intereſſe, quot dominicis, vt ſummùm menſibus, animo ſacrâ exhomologeſi expiato, Euchariſticam menſam accedere, ſodalitia Mariana ſedulò frequentare, ſtatas eleëmoſynas in pauperes erogare, &c. Tum vt viri religioſi, ſtatuta, leges monaſticas, quibus nullo etiam peccati vinculo obſtricti ſunt, ſtudioſè obſeruent, motiuo, ac ſtimulo eſſe poſſunt:

Hieronym. Epiſt. 34. ad Iulian.

Aug. ſerm. 16. de verbis Dom.

1. Cùm in conſilijs diuinis, ac religioſis ſtatutis contineatur abſoluta hominis Chriſtiani perfectio, & ſanctitas, par eſt, vt ea quàm accuratiſſimè obſeruemus. 1 Propter Deum ipſum, & infinitam eius bonitatem, cuius honor, gloria, *voluntas eſt ſanctificatio noſtra.* 1. Theſſ. 4.

2. Quòd creauerit nos ad imaginem, & ſimilitudinem ſuam, vt ei quàm ſimillimi redderemur; quæ ſimilitudo non continetur in obſeruatione præceptorum eius, ſed conſiliorum: & maximè Regulæ. Vt enim Pater cæleſtis ea bonitate naturæ ſuæ, hominibus non tantùm dat neceſſaria, ſed innumera ſupererogat ad oblectationem noſtram; ita par eſt, ſi ei ſimiles eſſe voluerimus, non modò præceptis, ſed & conſilijs pareamus: ad quod nos Chriſtus inuitat dicens: *Eſtote perfecti, ſicut pater veſter cæleſtis perfectus eſt.* Societas Ieſu, leges ſuis in omni genere perfectionis, ſed nullas ſub peccato obſeruandas præſcribit; eæ tamen in rigore, & vigore ſeruantur. Franciſcus Labata, vir doctrinâ, ſed magis vitæ ſanctimoniâ clarus, per annos quadraginta (vt palàm pro concione faſſus eſt) in ſocietate nullam regulam, quæ etiam minutiſſima ſit, plena cum aduertentia fuit tranſgreſſus; vt P. Nicolaus Lancitius ab aurito teſte, graui Theologo, P. Ignatio R oto, qui eorum intererfuit, ſe accepiſſe ſcribit. Idipſum de B. Aloyſio, Berchmanno, alijſque in alijs Religioſis familijs compertum eſt. Matth. 5. v. 48. Lancitius Opuſc. p. 11. 1. c. 10.

3. Quòd non ſimus ſerui, ſed filij, de ſeruis autem dicitur: *Cùm feceritis omnia, quæ præcepta ſunt vobis, dicite, quia ſerui inutiles ſumus.* Quare hoc? quia tantùm, quod debuerunt facere, fecerunt; at ij, qui conſilia Chriſti ſequuntur, illi plura præſtant, quàm iubeantur. Quapropter non ſunt ſerui inutiles, ſed filij dilectiſſimi nuncupandi, qui, quidquid poſſunt, & quidquid ſciunt parenti placere, id faciunt. Cotinio, ſcriptor Italus, agens de Apoſtolis, ac diſcipulis Chriſti, qui vltro ſe in tormenta ingerebant, labores & dolores quærebant, amantiſſimum patrem gaudentes & geſtiantes, ſecuti ſunt: ad modum canis fidelis, inquit, qui vadit cum chariſſimo hero ſuo, & diſcurrens per campos, ſæpe redit ad eum, ita vt aliquando, pro quinque leucis, quos herus conficit, ipſe facilè ad quindecim vltro, & gratuitò diſcurrat. Cotinio ſu. 20 S. Andrea pag. 14.

4 Quòd

4. Quòd in nos tam copiosa fuerit Christi redemptio, vt audiuimus: cùm *posset gutta*, redemeris *vnda*; vt & nos vicissim non præceptis compulsi, aut minis conterriti, sed tanto amoris illicio attoniti, amorem amori refundamus. Quod rectè exaggerat Hieronymus ad Pammachium: *Quantumcunque te deieceris, humilior Christo non eris*: Esto *incedas nudis pedibus, fuscâ tunicâ vestiaris, æqueris pau eribus, inopum cellas* dignanter introëas, &c. *Vbi vincula? vbi alapa? vbi sputa? vbi flagella? vbi patibulum? vbi mors?*

Hieron. ad Pammach. de obitu Paulinæ.

5. Postremò quod Cardinalis Damiani inculcat: *Vt, qui per illicita defluendo cecidimus, etiam à licitis, nosmetipsis restringendo, surgamus*; vt, qui toties per temulentiam cecidistis, vino vobis per menses, per dies aliquot *restringendo, surgatis*. Vt, qui per auaritiam cecidistis, nunc largas in pauperes eleëmosynas elargiendo, surgatis; vt, qui *per illicitam Venerem defluendo cecidistis, etiam à licitis*, per ieiunia mortificationes, carnisque afflictiones, *vos restringendo, surgatis*. Quo fiet, vt aliquando fructu tantæ, tamque copiosæ REDEMPTIONIS perfrui, atque illum, qui sine modo, & termino dilexit nos, omni æternitate laudare, & amare possitis.

B. Pet. Damiani serm. 1. in natiu. B. Virg.

FESTVM SANCTISSIMAE TRINITATIS.

Hi tres vnum sunt. 1. Ioann. 5.

— *mirabile visu.* Virgil. l. 12. Æneid.

ARGVMENTVM.

S. Thomas 1. p. q. 32.

AVgustissimum Triados mysterium velle mente complecti, hoc est, vt subtilissimus Doctor Augustinus à cælesti genio edoctus est, immensum oceanum paruâ scrobe velle concludere: *Impossibile quippe est per rationem naturalem, ad cognitionem* TRINITATIS *diuinarum personarum peruenire.* Quare omnes Philosophi, non gentiles dumtaxat, sed & Christiani, dum varias nobis similitudines, symbola, figuras exponere contendunt, quasi in speculo, & ænigmate arcanum illud, ac maximè reconditum indiuisæ Trinitatis mysterium proponunt. Mentis humanæ oculo occluso, vnus veræ, viuæque fidei oculus, ad illud contemplandum aperiendus est, vt rectè Bernardus: *Quid non inuenit fides? attingit inaccessa, deprehendit ignota, comprehendit immensa, apprehendit nouissima, ipsam denique æternitatem suo illo fastissimo sinu quodammodo circumducit. Fidenter dixerim, æternam beatamq.* TRINITATEM, *quam non intelligo, credo, & fide teneo, quod non capio mente.*

Bern. serm. 76. in Cant.

Alterum est, vt nos huic sacratissimæ Triadi, ad cuius imaginem creati sumus, ac Trinitas illa creata potentiarum animæ, sanctissimè conformetur, atque ardentissimè cum mellifluo Doctore ingeminemus: *O veritas, charitas, æternitas! O beatificans Trinitas! ad te, mea misera Trinitas, miserabiliter suspirat.* Vbi stimulo erunt non pauci, huius augustissimi mysterij cultores eximij.

Bern. serm. 11. in Cant.

§. I. *Videmus nunc per speculum in ænigmate.* 1. Corinth. 13.
§. II. *Quâ ratione homo, perfecta Augustissimæ Triados imago existat, & esse debeat?*
§. III. *Quinam cultores sacratissimæ Trinitatis eximij eluxerint?*

FESTVM

FESTVM SANCTISSIMAE TRINITATIS.

Videmus nunc per ſpeculum in Ænigmate. 1. Cor. 13.

CVm homo creatus ſit, vt cognoſcat, amet, & fruatur in omnem æternitatem, Auguſtiſſimo, ſanctiſſimo, ineffabili illo indiuiduæ Trinitatis myſterio, piæ mortalium curioſitati, doctor Angelicus facturus ſatis, diſertè diſcutit, & ſolide diſquirit: *Vtrum Trinitas diuinarum perſonarum poſſit per naturalem rationem agnoſci?* ac primùm quidem reſpondet: *Multa inueniuntur à gentilibus Philoſophis, dicta de Trinitate perſonarum.*

S. Thom. p. 1. q. 32.

Ecquis vnquam in animum induceret ſuum vſque eo Platonis, eiuſque ſequacium ingenium euolâſſe, vt ſacratiſſima verba, quæ ſublimis illa Aquila Ioannes, ad diuinam Triadem contemplandam raptus expreſſit: *In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum,* IN QVIBVS VERBIS DISTINCTIO TRINITATIS TRADITVR, ſuis in libris exarata, poſteris reliquerint? niſi Diui Auguſtini confirmaret auctoritas, qui hæc ſe in iis legiſſe aſſeuerat, vſque ad illa verba: *Et tenebræ eum non comprehenderunt.*

S. Thomas cit.

Aug. l. 7. confeſſ. c. 9.

Stupendum magis, Mercurium Triſmegiſtum in libro, qui dicitur Pimander, hanc ſententiam protuliſſe: *Mo as genuit Monadem, & in ſe ſuum reflexit ardorem.* Ariſtoteles purioris Philoſophiæ ocellus hoc etiam reliquit dignum Lycæo meliore: *Tria ſunt omnia. & ipſum ter in omnem partem ſe diffundit;* idque ſimilitudine variâ, è rebus creatis, illuſtrari poſſe videtur. Ac primum quidem à ſpeculo auſpicabimur.

Dial. 4.

Ariſt. l. 1. de cælo.

§. I.

Videmus nunc per ſpeculum in Ænigmate. 1. Cor. 13.

SI quis ſolus in cubili ſuo, ad nitidiſſimum ſpeculum, formam ſuam venuſtiſſimam attentiùs contempiatur, fit, vt in ſui imaginem, quaſi in alterum ſe, amore inde exorto totus inardeſcat, illudque Poëtæ iure vſurpet:

Ouid. l. 3. Metam.

Vror amore mei.

Quemadmodum inquit Hugo Cardinalis in 1. Cor. 13. *Conſiderans Narciſſus imaginem ſuam, quæ amore illum incendit,* eiuſmodi ſimilitudine, contemplantis ſe in ſpeculo, vtitur S. Andreas Cretenſis, vt Auguſtiſſimum Triados arcanum exponat: *Hinc ergo fratres aliquid perſpicere de ſublimi Myſterio poteritis: nam pater æternus ſeipſum in puriſſimo ſuæ ſubſtantiæ SPECVLO intuitus, perfectiſſimam impreſſit imaginem, id eſt filium, qui apud Eccl. dicitur SPECVLVM SINE MACVLA & imago, & Paulus vocat figuram ſubſtantiæ eius. cuius agnoſcens formam & æqualem ſibi pulchritudinem, ſummè quoque eam diligit, quæ dilectio SPIRITVS SANCTVS eſt, ab vtroque procedens.* Hoc in appoſito ſymbolo, omnium oculis ſubiecimus vbi ſolem vnum, & trinum exhibuimus, quod manifeſtâ experientiâ comprobatur; ſi ſpeculum ſub aquas collocaueris, ſol in eo relucens, alteram ſolis imaginem per ſpecies refractas in aqua producet, ac ſic tres ſoles ſpectabiles erunt, vnus in cælo, alter in ſpeculo, tertius in aquâ. Primus lucem habet à ſeipſo, ſecundus à primo, tertius a primo & ſecundo communicatum habet ſplendorem. Et hi tres ſoles vnus ſunt; ita in candidiſſima anima, velut in lucidiſſima cryſtallo, & limpidiſſima aqua, tres ſoles apparuêre. Etenim cùm vitæ ſanctitate, & miraculis celebrari cæpiſſet S. Virgo Ida, vnus aliquis illius obſeruantior explorare voluit, quid in ſecreto cubiculi, rerũ ageret: quod vt aſſequeretur, ſuſpenſo gradu propius ad illud acceſſit; orantem vidit flexis humi genibus, ſublatiſque in cælum manibus. cæleſti quâdam ac diuinâ luce circumfuſam; ſed mirum, quàm copioſa illa; *Illuſtrabatur enim à* TRIPLICI SOLE, à quibus vndique radij; lux vndique, & vndique fulgor, quo micare tota, quo lucere, quo fulgere, quo ardere Ida videbatur, quid mirum tam rarò eiuſmodi ſoles tergeminos apparere, vbi tam rarò eiuſmodi ſpecula, & lipidæ mentes, in ſanctiſſimâ & amabiliſſimâ hâc Trinitatẽ inardeſcunt? eâdẽ propè metaphorâ argumentum proſequitur Diuus Cyrillus Alexandrinus, qui *in ſole* patrem generantem, *in radio* filium genitum, *in calore* Spiritum Sanctum ab vtroque procedentem agnoſcit: nam vt ſol ab alio ſole non gignitur, ita pater ingenitus: & ſicut radius à ſole, & illi coëuus, non prior aut poſterior, ita & filius. Quinetiam ſi ut ſol à cælo nunquam diſcedens, ſuam diffundit lucem quâ terram illuminat ac fæcundat, ſic pater è cælo miſit filium, qui fuit *Lux Mundi.* Ab vtroque autem Spiritus Sanctus procedit, qui increatus calor eſt, animas fouens atque viuificans; & vti calor ſolis pretioſos vniones, gemmas, & aurum in terræ viſceribus gignit, ſuper terram, plantas, & flores, & fructus germinare facit, ita Spiritus Sanctus diuino ſuo calore in mentibus hominum, virtutum flores, ac cæleſtium gratiarum vniones, & aurum charitatis progignit. Hactenus ſolem in fluuio, ſolem in ſpeculo, ſolem in ſemetipſo, vnius & trinæ diuinitatis, ſummi Eccleſiæ Doctores, velut ſimulachrum aliquod expoluêre; Seleucienſis Antiſtes, à ſole ad lucem quæ in iride vario colore relucet, deflectit. Hæc etenim vt vna eſt, & tamen tricolor: ſic Deus eſt vnus in eſſentia, trinus in perſonis. Vel vt Cardinalis Caietanus exponit illud: *Videmus nunc per* SPECVLVM, ſicut per vitrum rubri, viridis, ac flaui coloris, dum tranſit radius ſolis, apparet lux eadem tricolor, ſic in diuinis, in eadem luce diuinitatis increata, relucent

Hugo Card. in 1. Cor. 13.

Andr. Cretenſ. de SS. Trinitat.

Calleſiu Pantheo pars 1.

Bolland. 13. Ian.

v. Ruiz de Trinit. diſp. 44. ſect. 2.

S. Baſil. Epiſt. 43 ad Greg. Nyſſ. Caiet. in Eccl. p. 194.

tres personæ distinctæ. Alijs placuit à Grammaticis deducta personarum distinctio: quibus prima persona Ego, secunda tu, tertia ille; & omnes tres, idem, & vnus homo esse potest, diuersâ relatione, & respectu: ita in diuinis, omnia eadem, nisi vbi relationis oppositio est. S. Anselmus Epist. de Incarnat. & S. Cyprianus de symbolo, hanc materiam à fonte arcessere non dubitârunt, dum Trinitatis abyssum, similem dicunt aquæ perenni, quæ à fonte in fluuium, & inde in lacum, seu viuarium deriuatur. Quâ similitudine concilium Nicenum vtitur, dicens: Fons est pater, de quo Psalm. 35. *Apud te est fons vitæ.* Fluuius à fonte decurrens, est filius: ipse enim de se dixit Eccl. 24. Ego *quasi fluuius exiui de paradiso.* Lacus, figura Spiritus Sancti; nam quemadmodum in lacu omnis aquæ vis, & copia conquiescit, ac consistit, ita diuinæ naturæ communicationes, in Spiritu Sancto terminantur, nec vltra progrediuntur. Denique ne in longinquum abeam, Doctor omnium Doctorum subtilissimus Augustinus, qui in hoc Arcanum mentis aciem intendit, lib. 6. de Trinitat. c. 6. sic docet: *Sicut* PATER *generat* VERBVM, *& ipsum cum Patre* SPIRITVM SANCTVM, *sic intellectus* producit verbum mentis (conceptum, cogitationes) eiusque auxilio, *voluntas elicit amorem rei sibi repræsentatæ.* In quo perfectior foret similitudo, si conceptus aut intellectio nostra, eadem foret cum ipso intellectu, & anima. Huic affinis est Analogia, quam à tribus animæ potentijs alibi deducit.

August. l. 19. de ciuit. c. 23.

Sicut Deus Pater, Deus Filius, Deus Spiritus Sanctus, non tres Dij, sed vnus Deus habens tres personas: ita & anima est intellectus, & anima voluntas, & anima memoria; non tamen tres animæ, tres habens dignitates, seu facultates. Atque in illis tribus. Dei imaginem gerit, mirabiliter in sua natura noster interior homo, vt § 2. ad moras hoc traducendo fusiùs videbimus. Omnes hæ similitudines, symbola, Analoga, comparationes, figuræ, omninò rudes, crudæ, impropriæ sunt: & vt lucis aliquid afferre videantur, ignorantiam nobis cum fide caliginem professis, non tollunt: sicut stellæ de nocte, vt singulæ suam lucem conferant, noctem non tollunt. Deum esse, idque primum ens, à quo alia inferior creaturarum finitâ, demonstrari potest: illudque Anselmi intellectum humanum conuincit: *Deum esse eum, quo nihil melius, aut perfectius excogitari potest*; sed hunc vnum esse, & trinum, & ita vnum esse, & vnum ex alio, & idem, ac coæuum alteri; mysterium est incomprehensibile. Vnde concludit D. Thomas cit.

S. Thom. p. 1. q. 32.

Impossibile est per rationem naturalem, ad cognitionem TRINITATIS *peruenire*; sed de ea agimus, vt Ambrosius loquitur, *sicut cæcus de coloribus*: quem, quidquid dixeris, hoc album, hoc nigrum, hoc flauum, hoc rubrum, nil docueris. Supremæ illæ intelligentiæ, mentis acie perspicacissimæ, beatifico lumine collustratæ, huic ter venerandæ Triadi proximæ, vipote quæ requiescit super Cherubin & Seraphin, eam quidem clarissimè conspiciunt; sed non comprehendunt, non secus ac is qui in maris littore consistens, quocunque mentis aciem intendit, omnia quæ videt nil nisi mare,

Ouid. l. 1. trist.

—— nisi pontus, & aër;

Oceanum tamen visu suo non complectitur.

Cantiprat. l. 2. apum c. 48.

Quod ipsum cælestis ille genius Augustinum edocuit, qui coullâ oceanum concludi posse simulabat. Quid ergo nos mortales, hæc sublimia scrutamur? quos Doctor Asceticus non altum sapere commonet, dicens: *Quid prodest tibi alta de* TRINITATE *disputare, si cares humilitate, vnde displiceas Trinitati?* quid nos mortales hæc arcana rimamur, qui terrena, corporea, & res maximè obuias ignoramus? rectè Sapiens: *Quæ in prospectu sunt inuenimus cum labore; quæ autem in cælis sunt, quis inuestigabit?* Hoc est, quæ manibus prensamus, quæ præ oculis habemus, non capimus.

Thom. à Kemp. l. 1. c. 1.

Sap. 9.

Quis vestrûm nouit, quomodo Basiliscus, solo intuitu hominem occidat? quo pacto salamandra in igne viuat, & illæsa permaneat? quomodo torpedo seu remora, exiguus pisciculus, ingentem Myoparonem plenis velis & remis volantem, quasi anchoris iniectis è vestigio sistat? quis assequatur vim tarantulæ, quæ morsu suo, homines ad interitum salire compellit? quâ ratione magnes sine manibus, aut vinculis, alijsque adminiculis, è terra graue ferrum sursum attollat, & ad se trahat? Mitto naturalia maximè obuia, quæ omnium ingenia exagitârunt, de quibus Aristoteles, & verè. *Intellectus noster ita se habet ad manifesta naturæ, sicut oculus noctuæ ad solem.* Quis hactenus Philosophorum, naturam ventorum, maris æstum, cælorum, & sublunarium motum assecutus est? plus dico, & sciolos, cum S. Basilio compello epist. 168. ad Eunomium: *Dicas formicarum nobis naturam, qui eorum, quæ in natura sunt, scientiam, cum fastu te prædices assecutum.* Nemo quisquam mortalium, vt Tertullianus loquitur: *Imitari potest apum ædificia, formicæ stabula, araneæ retia, bombyces stamina,* & ad illa, quæ tanto, supra caput nostrum, interuallo sunt, contingere aspiramus. Tantus Ecclesiæ Doctor, tantâ diuinioris radij scientiâ collustratus Ambrosius, candidè fatetur: *Mihi impossibile est, generationis diuinæ scire secretum: mens deficit, vox silet; non mea tantum, sed etiam Angelorum, tu quoque manum ori admoue, scrutari non licet superna mysteria.* Inter homines nullus nascitur pater: Deus ab æterno est pater, nec prius fuit Deus quàm pater. Inter homines magnum quid est in lineamentis, & superficie oris, similem produci filium patri, & filius similior magis diligitur; quanta fœcunditas est, vbi non in accidentibus producitur similis filius, sed in substantia idem? quanta dilectio, vbi filius tam similis est patri, vt nec ipse pater similior sit sibi, nec magis idem; sic tamen vt alius sit pater, alius filius; sed non aliud: *Generationem eius quis enarrabit?* Mirari hæc, non rimari oportet. Mysterium hoc, abyssus, mare est, in quo nullâ rationis bolide fundum valens inuestigare, in quo innumeri velificantis ingenij temeritate, in altum prouecti; ad breuia, & syrtes, imò ad portum salutis allilerunt, & infelici naufragio ad stygâ transcerunt.

S. Basil. epist. 168.

Tertullian. aduers. Marcion. l. 1.

Ambr. l. 1. de fide c. 5.

Act. 8. v. 33.

Arius, qui filium minorem patre, & naturâ distinctum volebat, condemnatus in concilio Niceno ss. an. 318. Episcopis: vbi decretum, filium esse patri ὁμοούσιον, id est, *consubstantialem.* Ariani syllabâ adiectâ mutârunt ὁμοούσιον in ὁμοιούσιον, id est, similis substantiæ: & in errorem duxerunt, supra trecentos Episcopos. S. Hilarius docet hanc pestem Arianam, omnem prope Asiam afflâsse, vt testetur se in decem Asiæ Prouincijs vix vnum catholicum reperisse. S. Hieronymus ducto ex imo pectore gemitu: *Totus mundus*, inquit, *miratus est se esse Arianum.* Quare dum audis: *Tres sunt, qui testimonium dant, Pater, Verbum & Spiritus Sanctus:* & hi

S. Hilarius lib. de synod. adu. Arian.

Hieron. adu. Luciferian.

Vide Bozium de signis Eccl. l. 5. c. 4.

& hi tres, vnum ſunt. Noli ſcrutari, ſi tres ſunt, quomodo vnum ſunt? ſi vnum, quomodo tras? ſed illud ſubcilisſimi Doctoris vſurpa : *Neſcio, & libèrè me neſcire profiteor. In hoc Chriſtianus ſum, qui vnum Deum* IN TRINITATE *confiteor.* Vis & te præbere Chriſtianum? crede, & confitere cum Auguſtino, qui, poſtquam multa de Trinitate cogitauit, prædicauit, ſcripſit, & docuit, ingennè tatetur ſe huius Myſtarij Sacramentum neſcira: *Vir*, inquit, *ſcire naturam Dei? hoc ſcito, quòd neſcias;* quòd capere non valeas : nec enim magnus eſſet Deus, ſi non eſſet maior captu noſtro; gaudeamus nos talam, & tantum habere Deum, *quem cùm mens non capiat, certa fides adſit, & nulla quæſtio erit.* Vt quidergo hæc ad vos loquimur, & ventilamus? ineffabilis Deus eſt; ſad effabilis, fit cum nobis ſua occultisſima myſteria, per fidem effatur, vt illa nos affari poſſimus: *Credidi*, ait Pſaltes Regius Pſalm. 115 *propter quod locutus ſum.* & Apoſtolus 2 Cor. 4. *Nos credimus, propter quod & loquimur.* Fidas, quæ ineffabilia ſunt, effabilia reddat : *Credimus, propter quod & loquimur.* Qui non credunt Trinitatis myſterium, eloqui nequeunt. Quis Scripturæ teſtimonijs, quis miraculis non credat, quis Ecclaſiæ concilijs in Spiritu Sancto congragatis fidem certisſimam non habeat? Ioannis 5. *Si teſtimonium hominum accipimus, teſtimonium Dei maius eſt.* Credimus hominibus fide humanâ, quæ fallit ſæpius, credamus Deo fide diuinâ, cui ſamper certisſima ineſt varitas. Sine fide humana non poteſt conſiſtere Reſpubl. ſine fide diuina conſtara non poteſt Eccleſia. Hanc humanæ fidei neceſſitatem conſiderauit Auguſtinus, atque ab aa, ad diuinam compulſum ſe ſcribit lib. 6 confeſſ. c. 5 *Conſiderabam*, inquit, *quàm multa crederem, quæ non videram, neque cùm gererentur, adfuiſſem. Sic tam multa ſunt in hiſtoria gentium, tam multa de locis, atque vrbibus, quæ non videram; tam multa amicis, tam multa medicis, tam multa hominibus alijs, atque alijs credideram, quæ niſi crederentur, omnino in hac vita nihil ageremus. Poſtremò, quàm inconcuſſâ fide fixum retinerem, de quibus parentibus ortus eſſem? quod ſcire non poſſem, niſi audiendo credidiſſem.* Huc illud ſpectat Gragorius l. 4. dialog c. 2. *Sine fide neque infidelis viuit : nam ſi ab infideli percunctari voluero, quem patrem, vel quam matrem habuerit? Protinus reſpondebit, illum atque illam. Quem ſi ſtatim requiram : vtrumnè nouerit, quando conceptus ſit, vel quando natus, viderit? nihil horum ſe vel noſſe, vel vidiſſe fatebitur; & tamen quod non vidit, credit, &c. Nemo de parentibus ſuis dubitat, nemo ambigit, an ſit Hiſpania, an ſint Leones, & Elephantes; etſi neque Romam viderit homo, aut elephantem, aut leonem, humanâ fide abſque dubitatione credit, quod non cernit. Si hominibus credimus, credamus magis Deo.* Namo diſquirit, nemo diſceptat, nemo ambigit, an Roma ſit, & hoc ipſum in controuerſiam vocare dementiæ foret, eò quòd fides humana contrarium euincat. *Ac nihil certiùs, nihil conſtantiùs tenemus*, inquit Richard. Vict. lib. 1. de Trinitata c. 2. *quàm quod fide apprehendimus : ſunt namquè patribus cælitus reuelata, & tam multis, tam magnis, tam miris prodigijs diuinitùs confirmata, vt genus videatur eſſe dementiæ, in ijs vel aliquantulum dubitare.* Non proponitur hoc reconditum ſacramentum diſputandum, ſed venerandum; non intelligendum, ſed credendum; quod olim Eugenium, ſummum in terris Antiſtitem monuit Bernardus : *Sacramentum hoc* TRINITATIS *magnum eſt, & quidem venerandum; ſed non ſcrutandum : ſcrutari hoc temeritas eſt, credere pietas eſt, noſſe vita eſt, & vita æterna eſt.* Ibi aum videbimus non in ſpeculo, & ænigmate; ſed ſicut aſt, vnus & trinus, facie ad faciam. Vnda idam ille Doctor mellifluo ſuo ſermone ſic ſponſam cæleſtem, animam, SS. Triadis contemplationi intentam, inflammat: *Ibi ibi illum, qui quæret, inueniet : & videbit gloriam eius, non gloriam quaſi vnius ceterorum, ſed planè gloriam quaſi vnigeniti à patre. Quid facies ô ſponſa? putas, potes ſequi eum illuc, aut te ingerere audes, vel vales huic tam ſancto arcano, tamq; arcano ſanctuario, vt filium in patre, & patrem intuearis in filio? non vtique; vbi eſt ille, tu non potes venire modo, venies autem poſtea. Age tamen ſequere, quære, nec te inacceſſibilis claritas à quærendo deterreat, ab inueniendo deſperare faciat.* Sed nôſti, ô anima! quomodo accedera, quomodo quærare, quomodo inuenire in hac mortali vita queas? *Si potes credere, omnia poſſibilia ſunt credenti. Prope eſt*, inquit, *verbum in ore tuo, & in corde tuo. Crede & inuenisti : nam credere, inueniſſe eſt. Nôrunt fideles, habitare Chriſtum per fidem in cordibus ſuis, quid propiùs eſt? quære ergo ſecura, quære deuota, bonus eſt Dominus animæ quærenti ſe, quære votis, ſequere affectibus* (hanc SS. Trinitatam) *fide inueni. Quid non inuenit fides? attingit inacceſſa, deprehendet ignota, comprehendit immenſa, apprehendit nouisſima, ipſam denique æternitatem ſuo illo vaſtisſimo ſinu quodammodo circumducit.* Fidenter dixerim, ÆTERNAM BEATAMQVE TRINITATEM, *quam non intellige, credo, & fide teneo, quod non capio mente.*

Aug. ſerm. 2. in feſto SS. Trinit.

Auguſtin. ibid.

Auguſtin. de Trinit.

Bern. l. 5. de conſiderat. ad Eugen.

Bern. ſerm. 70. in Cant.

Hæc fidei doctrina maximè mirabilis ſine vllis elementis, ſine vllis enthimematis, aut ſyllogiſmis, demonſtrationes omnes primæ veritatis ſunt, quas *niſi credideritis*, non intelligetis. Beatus Thomas de Villa noua concione ſecundâ de Sanctisſima Trinitate inducit Sanctum Bernardum hæc docentem ; Tres mirabiles „ vniones fecit Deus. Primò, quòd humanita- „ tem & diuinitatem vniuit in Chriſto. Secun- „ dò, quòd virginitatem & maternitatem vniuit „ in Maria. Tartiò, quod in intellectum & fi- „ dem in Chriſtiano coniunxit; atque hæc vnio „ facit, vt illam inacceſſam, ineffabilem, incomprehenſibilem Trinitatem, in animo ſola fide complectamur.

† †
†

§. II.

Quâ ratione homo, perfecta Augustissimæ Triados imago existat, & esse debeat?

SVmmus rerum omnium Artifex Deus, vbi vniuersam creaturam verbo condidisset, opus longè excellentissimum producturus, quasi in consilium, augustissimum sanctissimæ Trinitatis senatum adhibuit, vt in rem nostram scitè Rupertus Tuitiensis Abbas obseruauit, scribens in illud Gen. *Faciamus hominem ad imaginem & SIMILITVDINEM NOSTRAM*: Deus, inquit, mutauit hîc vocem suam; quippe qui hactenus de singulis dixit, fiat & factum est, producat terra, producant aquæ, & factum est: nunc tanquam respirandum, illi in mentem venit, adhuc vnum deesse: faciamus, inquit, hominem, &c. vbi magnum planè consilium, in illo trium personarum, Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, non tam senatu, quàm soliloquio venerando, de nobis peccatoribus habitum est.

Rupert. l. 2. de Trinit.

Hinc censent sancti Patres, hoc loco in sacris paginis primum denotari Sanctissimæ Trinitatis Mysterium, in vnitate, atque identitate substantiæ: nam illud *faciamus*, & illud *ad nostram*, perspicuè indicat multitudinem, & distinctionem personarum; illud verò *ad imaginem & similitudinem*, & illud: *Dixit Deus, creauit Deus ad imaginem, & similitudinem suam*, substantiæ diuinæ vnitatem apertè declarant. Vt fusius apud interpretes videre est. Porrò quod hîc agimus, quâ ratione immensæ, ac incomprehensibilis illius indiuiduæ Trinitatis imago, homini indita sit, & nunquam non impressa manere debeat, disquiramus. Controuersia non leuis est, in quo situm sit, vt homo sit imago Dei? Vbi Cornelius decem variorum Doctorum opiniones, alij plures congerunt; è quibus quam Ambrosius adducit, maximè congrua & argumento nostro peraccommoda, quòd homo sit imago Sanctissimæ Trinitatis: sic enim ait serm. de dignitate conditionis humanæ c. 1. *Anima quandam, Sanctæ Trinitatis habet imaginem*; primò in eo, quod, sicut Deus *est*, *viuit*, & *sapit*; ita in anima secundùm suum modum *est*, *viuit*, & *sapit*. Est quoque & alia Trinitas in ea, quâ ad imaginem sui Conditoris perfectè condita est, tres in se habens dignitates, *intellectum, voluntatem & memoriam*: nec enim anima perfecta esse potest sine his tribus; & sicut Deus Pater, Deus Filius, Deus Spiritus Sanctus est; non tamen tres Dij sunt, sed vnus Deus, tres habens personas: ita & anima, memoria: anima intellectus: anima voluntas est; non tamen tres animæ in vno corpore, *sed vna anima tres* habens dignitates. Hâc contemplatione in clara Valle sua defixus sanctus Bernardus c. 1. medit. sic ait: *Mens imago Dei est, in qua sunt tria: id est, memoria, intellectus, & voluntas; per memoriam patri similes sumus: per intelligentiam Filio: per voluntatem Spiritui Sancto.* Hinc suos

Pererius in Gen. l. 4. de creatione homin. c. 1 n. 8 9.

suauissimè exstimulans; addit: *Nihil est tam simile illi summæ sapientiæ, quam mens rationalis, quæ per memoriam, intelligentiam, & voluntatem in TRINITATE ineffabili consistit. Consistere autem in illa non potest, nisi eius meminerit, eamq; intelligat, ac diligat. Meminerit itaque Dei sui, ad cuius imaginem facta est, eumque intelligat, diligat atque colat, cum quo semper potest esse beata.* Cùm itaque in his tribus, eius imaginem mirabiliter gerat in sua natura, noster interior homo, iubemur, vt, in quantum intelligitur, diligamus vnum Trinum Conditorem: & quantum diligitur, semper in memoria habeamus. Etenim vt Augustinus in illud: *Faciamus hominem ad imaginem nostram: Nostram dixit, quia conditus est ad imaginem TRINITATIS; vt imago TRINITATIS, esset homo*: cui vt se totum conformet, vnicum, & summum ardentissimi Augustini votum fuit; l. 15. de Trinitate c. 28. *Meminerim tui Domine, intelligam te, diligam te; auge in me illa, donec me reformes ad integrum.* Nihil rerum creatarum, has tres animi potentias occupare, nihil saturare poterat, nisi hæc beata Trinitas; Hoc alibi confitetur, *fecisti nos ad te, & inquietum est cor nostrum* (instar acus nauticæ, donec cynosuram respiciat) donec *requiescat in te.* Fecisti cor nostrum triangulare, capax immensæ illius Triados, quid mirum, si orbis, triangulum complere nequeat? auarum interroga, an quiescat, & satietur pecunijs? libidinosum percunctare, an expleatur brutis voluptatibus? ebriosum sciscitare, an tot cantaris & dietis exsiccatis saturetur? quisque verissimum illud fateri cogetur: *Inquietum est cor nostrum, donec quiescat in te.* Hoc experta olim Theresia, cuius totum cor occupauit Deus vnus Trinus; vidit quippe die quodam, qualiter Deus esset vnus in essentia, & trinus in personis, *quodque animam suam totam occuparet, totam impleret.* Vt la Nuza disertissimè prosequitur. Clama & tu ô anima mea! *Non satiabor de mortalibus, non satiabor de temporalibus: aliquid æternum det Deus, aliquid æternum concedat Deus. Det mihi tres panes* Tres autem panes, qui nos satiant, ex mente Augustini, tres adumbrant Augustissimæ Trinitatis personas. Hæ solæ satiant, quia hîc rerum omnium plenitudo, hîc omnia supereminenter continentur: Vt audio, inquit Bernardus, *plenitudo, quam expectamus à Deo, non erit nisi de Deo, erit Deus omnia in omnibus, vt de corpore taceam, in anima TRIA intueor: rationem, voluntatem, & memoriam, & hæc TRIA ipsam animam esse. Quantum cuique horum, in præsenti sæculo desit de integritate sua, & perfectione, sentit omnis, qui ambulat in Spiritu. Quare hoc? nisi quia Deus nondum est omnia in omnibus. Hinc est, quòd RATIO sæpissimè in iudicijs fallitur, & VOLVNTAS quadruplici perturbatione iactatur, & MEMORIA multiplici obliuione confunditur. Triplici huic vanitati, nobilis creatura subiecta est; sed qui replet in bonis desiderium animæ, ipse rationi futurus est PLENITVDO LVCIS, ipse voluntati MVLTITVDO PACIS, ipse memoriæ CONTINVATIO ÆTERNITATIS.* Sed prô dolor! ab hac beatissima Trinitate, immensum nos separat alia Trinitas misera, & miseranda, Trinitas maligna, Trinitas diabolica, quæ mentes nostras, & facultates omnes possidet.

Ambi-

August. l. 1. confess. c. 1.

la Nuza hom. 20. §. 1.

August. in Psalm.

Bern. serm. 11. in Cant.

Ambitiosus honos, & opes, & fœda voluptas:

Hæc tria, pro TRINO NVMINE *mundus habet.*

1. Ioan. 2. Hoc est teste Ioanne: *Concupiscentia carnis, concupiscentia oculorum, & superbia vitæ.* Quæ sic exponit Cornelius noster: triplex hæc concupiscentia opponitur Sanctissimæ Trinitati; concupiscentia oculorum, *Deo Patri*; ipse enim est liberalissimus, nam suam essentiam, omniaque sua communicat Filio, & Spiritui Sancto essentialiter; creaturis verò participatiuè, quibus insuper omnia tam liberaliter condidit. Concupiscentia carnis, opponitur *Filio*, cuius generatio non est Carnalis, sed spiritualis: gignitur enim à mente Patris, quasi verbum, ideoque purissimus est Spiritus, ac omnis impuritatis carnalis osor, & hostis. Superbia vitæ, opponitur *Spiritui Sancto*: quia ipse est spiritus humilitatis, & lenitatis. Vt quisque nostrûm iure longè meritissimo, illud melliflui Doctoris vsurpare possit, & in has voces erumpere: *O veritas, charitas, æternitas! O beata, &* BEATIFICANS TRINITAS! *Ad te mea* MISERA TRINITAS *miserabiliter suspirat: quoniam à te infeliciter exulat. Discedens à te, quantis se intricauit erroribus, doloribus, timoribus! Heu me! qualem pro te, commutauimus Trinitatem! Cor meum conturbatum est, & inde dolor; dereliquit me virtus mea, & inde pauor: & lumen oculorum meorum non est mecum, & inde error. En quam dissimilem* TRINITATEM, *ô anima mea Trinitas, exulans offendisti! veruntamen quare tristis es anima mea, & quare conturbas me? spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi; cùm error scilicet* A RATIONE, A VOLVNTATE *dolor, atque* A MEMORIA *timor omnis recesserit, & successerit illa, quam speramus, mira serenitas, plena suauitas, æterna securitas. Primum illud faciet* VERITAS DEVS; *secundum,* CHARITAS DEVS: *tertium,* SVMMA POTESTAS. *Vt sit Deus omnia in omnibus.*

Cornel. in 1. Ioan. 2.

Bern. serm. 11. in Cant.

Hanc miseram, execrandam, diabolicam Trinitatem animo expellamus; quod vel ab ipsis idololatris factitatum legimus. In Cathayo latissimo Regno, Sacerdotes Tiberensium in Collegijs degunt, vt religiosi: omnes paupertatem colunt, ex eleëmosynis Victitantes & cælibes perseuerant: silentij obseruantissimi, solis noctibus loquuntur, duas horas manè, & duas vesperi orationi dant, totidem lectioni sacræ, quâ peccata remitti arbitrantur: reliquum tempus in silentio traducunt. In templis, inter aurea simulachra fæmineam effigiem colunt, quæ in altum manus extollit instar orantis, quam dicunt esse Dei matrem. Deum Trinum, & vnum fatentur, secundam personam Trinitatis *librum magnum* vocant. Hunc cœtum sacerdotum, Rex triplici inclinatione capitis veneratur. Illud cumprimis mirandum, & imitandum, primo die cuiusque mensis, solemnis pompa adornatur, efferunt extra ciuitatem tres horrendas effigies cacodæmonum: hac ceremoniâ quot mensibus, ciuitatem tribus dæmonibus (quo ritu illo putant ablegari) purgare, & expiare consueuerunt. Vtinam nos quoque mense, ex vrbe hac, ex animo cuiusque, *concupiscentiam carnis, concupiscentiam oculorum, & superbiam vitæ,* tria teterrima monstra, proscribamus! vtinam ex *memoria*, omnes iniuriæ nobis, ac nostris illatæ, omnes fœdæ imagines, omnia simulachra Veneris: ex *intellectu*, omnes errores, & Machiauellistica axiomata, mundi principia, technæ & fraudes: ex *voluntate*, praua desideria, concupiscentiæ, & praui amores, tota denique hæc *misera Trinitas* efferentur. Vtinam, ad quam creati sumus, increata illa Trinitas in nobis renouetur! Sanctus Thomas 1. p. q. 93. art. 4. agens de imagine Dei, quæ relucet in homine, eam triplicem describit: *Prima imago est* CREATIONIS, *secunda* RECREATIONIS, *tertia* SIMILITVDINIS. *Primam* ait, inueniri in omnibus hominibus, omnes enim intellectu prædití, memoriâ, & voluntate; *secundam* in iustis tantùm reperiri; imago namque recreationis, siue renouationis, est gratia & iustitia, quæ in solis iustis est, dum homo per gratiam, vt loquitur Paulus, fit *noua creatura*. *Tertiam* ait solam esse in beatis, qui perfectissimè Deo similes. Pinxit Sanctissima Trinitas primam imaginem creationis; nobis, adiuuante ipsius potenti manu, perficiendam reliquit, secundam imaginem renouationis, vt tandem imaginem *glorificationis* assequamur. Vnde Beatus Basilius: *Opifex quiddam tibi contulit* (id est, imaginem creationis) *quiddam reliquit perficiendum* (id est imaginem renouationis) *vt id cùm ad perfectionem promoueris, pronuntieris dignus, qui mercedem insumpta opera recipias*, per imaginem glorificationis: idque exemplo eorum, qui hoc sanctissimo colendæ Trinitatis studio, ad torporem nobis excutiendum, præcelluerunt, & ardentissimo in eam amore præluxerunt.

Nierenberg. hist. nat. l. 8. c. 17.

2. Corin. 5.

Basili. hom. 10 in hexam.

§. III. *Qui*

§ III.

Quinam cultores Augustissimæ Triados omnino eximij exstiterint?

QVidquid vnquam, cultus, religionis, venerationis, laudis, gloriæ, sanctis Virginibus, Confessoribus, Martyribus, Apostolis, sanctissimæ Dei Matri, ipsius Christi humanitati, omnisque sanctitatis sacrario, Eucharistiæ sacramento à mortalibus vsquam terrarum exhibitum est, id omne, modo longè excellentissimo, Augustissima illa diuinitatis *Trias*, suo sibi iure à nobis deposcit, vt Angelico suo stylo Doctor Aquinas, illud ad Roman. 11. *Ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia: ipsi honor, & gloria in sæcula sæculorum, Amen.* de Trinitate exponens ait: *Nam ex eo, quod ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia, debetur ei honor, & reuerentia, & subiectio, à tota creatura, idque in omni æternitate.* Vnde nemini mirum videbitur, si reperti, qui totos sese huius cultui, ac venerationi dediderunt; è quibus paucos ad praxim, & imitationem induxisse sufficiat. Nôrint fortè pauci, vnde, à quo, quoue motiuo, in Ecclesiam aurea illa, & prorsus diuina, sub missarum solemnia præfatio, *quam laudant Angeli & Archangeli*, inducta sit: *Qui cum vnigenito filio suo, & Spiritu Sancto vnus es Deus, vnus es Dominus, non in vnius singularitate personæ; sed in vnius Trinitate substantiæ: quod enim de tua gloria reuelante te credimus, hoc de Filio, hoc de Spiritu Sancto, sine differentia discretionis sentimus, ut in confessione veræ, sempiternæque Deitatis, & in personis proprietas, & in essentia vnitas, & in maiestate adoretur æqualitas.* Huius præclarus Auctor, Sanctissimæ Trinitatis eximius cultor, fautor, Sanctus Augustinus, de quo audi rem miram & portentosam. Diuini illius Doctoris cor, etiamnum inaudito prodigio quotannis quem amauit, & amat, clamat Sanctissimam Trinitatem, atque in ea se conquiescere contestatur: Sic enim ea peruetustis Hispaniæ, & Germaniæ codicibus, manu exaratis, Ludouicus de Angelis, de corde Beati Augustini, Doctoris ter maximi, suique in Christo parentis sanctissimi ad Sigibertum Lurudunensem Episcopum, ab Angelo, quondam delato, ac cælitus eidem summis, infimisque precibus, supplicanti donato, in hunc fere modum eascripsit: cum pientissimo iubente Præsule, Clerici *pro gratiarum actione Te Deum laudamus inciperent, mira res! & super naturam mirabilis! cùm enim Versiculum* SANCTVS, SANCTVS, SANCTVS, *Dominus Deus Sabaoth, canerent,* COR *in crystallo se mouere cœpit, & quasi os ad laudem Dei aperuit, tanquam diceret:* O SANCTA TRINITAS, *te dictando, prædicando, scribendo, canendo laudarem, si in corpore meo viuerem: quo viso totus Clerus, & populus Dei, laudem clamauerunt, & Beatum Augustinum dignis præconijs extulerunt, dicentes: O Sancte Augustine, lumen Ecclesiæ ora pro nobis.* Necdum satis; vt enim certioribus argumentis, constaret posteris, flagrantissimum illud cor, esse verum, germanumque tanti Doctoris: *Singulis quoque annis* (sic pergit scribere laudatus auctor) *in festo* SANCTÆ TRINITATIS, *cùm missa canitur, & cor super altare ponitur, mox omnibus intuentibus, se cor mouere incipit, quasi piscis in aqua, & sic moleuit ex institutis Romanorum Pontificum, quòd semper in festo eius canitur* PRÆFATIO DE SANCTA TRINITATA.

S. Thom in epist. ad Rom. c. 11.

Ludouic. de Angelis lib. 4. de vita & laud. S. August. c. 1.

P. Ioan. Petrandus disquisitio Reliquiar. l. 2. c. 8. pag. 410.

Nunc verò vt prosequamur, qualis, quantusque Augustissimæ Triados cultor Augustinus exstiterit, ardentissimum eius cor, miraculum sanctorum maximum loquatur, de quo Iordanus de Saxonia vir non eruditione minus, quàm vitæ sanctimoniâ clarissimus, in hæc verba: *Secundùm probatissimorum virorum auctoritatem, in tota Ecclesia fide digna, famatum est, quòd cor istius Doctoris inclyti in vna crystallo inclusum, quoties* SANCTA TRINITAS *coram eo nominatur, vel* LIBER AIVS DE TRINITATE *expandebatur, cor ipsum quasi vitaliter, & intellectualiter exultabat, cuius simile de nullo alio Sancto dicitur.* Deinde aliquanto post subdit: *Quod cor Augustini post mortem habuit motus vitales, imò quasi intellectuales, exultando ad præsentiam verborum* SANCTISSIMÆ TRINITATIS *dictorum, vel scriptorum.* Hæc, aliaque vir pius, & eruditus.

Iordan. de Saxonia serm. 149. Ioan. Petrand. art.

Idem miraculum, de mirabili eius cordis motione, miraculoque penitus inusitato confirmat Hieronymus Romanus, Annalium Ordinis Eremitarum Beati Augustini conditor. Inde factum volunt aliqui, cur Sancto Augustino cor ad manum depictum exhibeatur. Hoc insuper Romæus addit planè singulare, prodigijsque maximis simillimum: *Notandum ex historijs illustrioribus, ac veris, nunquam in Ecclesiam, vbi cor S. P. N. Augustini erat, ingressum fuisse hominem hæreticum, vel enim intus moriebatur, vel in limine cadebat: hac de causa pingi solet Augustini cor in vase pulchro super altare, ante quod multi iacent hæretici consternati, & emortui.*

Hieronym. Roman. annal. August. centur. 6. ad ann. 51.

Hæc tot testibus, & virorum grauissimorum auctoritate confirmatâ, nullum dubitationi locum relinquunt, sed imitandi nobis huius diuinissimi Doctoris viam ostendunt, vt cor nostrum, vel ad solam Sanctissimæ Trinitatis vocem submississimo venerationis, & adorationis actu, corpore, & animo se inclinet. Ad quam pietatem fouendam Damasus Pontifex, in Ecclesiam vniuersam induxit, vt sacris initiati, seu in choro publicè, seu in priuatis officijs, ad singulos Psalmos pro coronide adijcerent, illud solenne, & Sanctissimi Triadi sacrum: GLORIA PATRI, ET FILIO, ET SPIRITVI SANCTO. Breuis oratio, sed quæ compendio breuiore contineat, quidquid cælo, terrisque sanctum, adorabile, diuinum. Breuis oratio, sed quæ Deo appellat quàm gratissima.

Praxis colendi SS. Trinitatem.

V. Summa veneratione pronuntiare Gloria Patri, &c.

Bre-

brevis oratio, sed quam in excessu mentis, patentibus cæli valvis, audiit è cælo Regia S. Ignatius Martyr, ac deinde ad mortales retulit, ut & ipsi beatarum meorum æmuli, illis etiam qua mente, qua voce, summa veneratione accinerent: & certe quid ni accinant, in terris ævo breviore, quod deinde in cælis, ipsa quanta est æternitate; ad quam & vos duci, & in hæc Religionis officia trahi cupio, tum pia sanctorum æmulatione, tum ipsius Venerabilis Bedæ exemplo, cui ut in omni vita, sic & in morte, adeo familiaris fuit ea oratio, adeo in ore frequēs: *Gloria* PATRI, *&* FILIO, *&* SPIRITUI SANCTO, ut illud cygnea voce concinens, animam efflarit; fortunato mortis genere, & bonis omnibus invidendo: cui ut simile quis vestrum sortiatur, amabor sumat & sæpius, & eoque par est pietatis æstu, repetat augustum illud acroama: *Gloria* PATRI, *&* FILIO, *&* SPIRITUI SANCTO; non voce tantum, & inani labiorum sono sed cordis, intimique animi affectu, & externâ ipsius corporis reverentiâ, vel solius Sanctissimæ Triados nomen usurpando. P. Gonsalvus Silveria Martyr illustris, Rector Collegii Goani, compertus est uno die salutasse, & adorasse decies millies, Sanctissimam Trinitatem. Quod eo cordis æstu, proferebat B. Ægydius, S. Francisco socius intimus, ut qui cum eo loquebantur, studiose cavere deberent, ne nomen SS. Trinitatis proferrent: quia mox extasim patiebatur, & animus à sensibus avocabatur.

a. Sæpe per diem salutare & venerari SS. Trinitatē. Biblioth. script. Societ. Surius in vita.

Atque hoc sacratissimum nomen, in quovis discrimine invocandum, suadet illud quod de B. Anna de S. Bartholomæo legimus, quæ dum proficiscitur, spectro quodam conterrita, in terram corruit, hæc verba inclamans: SANCTA TRINITAS *miserere mei.* Ac se reversa, viæ ignara, conspexit ante se tres viros in albis, donec in viam, & ad suum diversoriū deduxissent; quibus illico dispatentibus, neutiquā dubitavit quin tres SS. Triados personæ, aut tres cœlestes genii ab illa missos, ductores ac tutores habuerit. Nec minus præsens corporis, & animæ periculum, evasit adolescens ille probus & pius, quem Mesites homo magicis artibus, ac diabolicis præstigiis clam deditus, in famulū assumpsit. Hunc ut ad suas partes & artes pertraheret, ac cacodæmonis cultui consecraret, sub vesperam equo conscenso, secum peregre profecturus, socium adlegit; jamque concitatissimo cursu, ad amplissimum Palatium devecti, in penitius cubile ad Dominum splendidæ ac dapsili mensæ accumbentem deducti. Cui cum Mesites in terras pronus, suum obsequium atque hunc Adolescentem ei in famulum offerret, respondit Adolescens se servum esse Dei Patris & Filii & Spiritus Sancti; atque secum omnia momento evanuere, seque in sterili, ericeto conspiciens, ad suos remeavit.

3. SS. Trinitas in periculis invocanda. Barri Lannee Sanctæ pag. 164.

Raderus in aula Sancta Theodosii.

Alterum, quod ad Augustissimi hujus mysterii gloriam propagandam facit, est sæpius, & ardenter precari, ut omnes infideles, Pagani, Hæretici, atque ipsi etiam Catholici, in fide Vacillantes, ad agnitionem hujus lucis venire queant, quod B. Magdalena de Pazzis spectasse videtur, quæ singulis diebus manè adorabat SS Trinitatem, deprecabaturque pro iis qui eam ignorabant, nec cognoscabant. Nos verò, qui eam fide tenemus, attentâ mentis contemplatione, sæpius per pios affectus, fidei, spei, charitatis, Religionis, subjectionis, adorationis, admirationis, nobis præsentē sistamus. Nec est quod hic mysterii profunditas, aut immensa illa Majestas deterreat: *Numquid quia totum fluvium ebibere nequeo, inquit, Cyrillus, id quod mihi commodum est, sub mensura non hauriam? numquid cum Solem oculis comprehendere nequeam, etiam lucis illius usum, quantum sufficit, non aspiciam? & si in hortum magnum ingressus fuero, & omne genus fructuum comedere non potuero, vis ne ut inde exeam?* conemur hic illam, quantum possumus in speculo, & in ænigmate contemplari, ut tandem facie ad faciem contueri valeamus: *in illa enim* TRINITATE *summa origo est rerum omnium, & perfectissima pulchritudo, & beatissima delectatio. Qui videt hoc vel ex parte, per speculum in ænigmate, gaudeat, cognoscens Deum, & sic Deum honoret.*

4. Orare pro infidel. & hæreticis ut SS. Trinitatē agnoscant. Barri Lannee Sainctæ pag. 162.

S. Cyrill. Hierosoly. Catech. 6.

Augustin. lib. 6. de Trinit. in fine.

Quod si quis hoc etiam mente rimari, & vel & in speculo etiam speculari reformidet, laudabilem illam methodum usurpet, quam P. Nicolaus Serarius per Germaniam induxit, recitandi Rosarium Seraphicum, sive Sanctissimæ Trinitatis; ad quinque majora grana, legendo *Pater* & *Ave*; ad quinquaginta minora, quinquagies *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth, plena est omnis terra gloria tua. Gloria* PATRI *&* FILIO *&* SPIRITUI SANCTO, *sicut erat in principio, & nunc, & semper, & in sæcula sæculorum Amen.* ita in praxi faciunt, inquit eruditus Scriptor, multi docti, & pii viri, magno fructu. Est enim primò professio fidei Sanctissimæ Trinitatis. Secundò est exercitium Religionis, spei, charitatis, aliarumque virtutum. Tertiò, imitatio vitæ angelicæ, & quasi beatitudo inchoata: tota enim æternitas beatorum, non est nisi assidua laus, & gratiarum actio. Nihil hoc sanctius, nihil Deo dignius, & gratius, nihil homini utilius orari, aut fieri potest. Ita ille, qui pro temporis brevitate, aliud Sanctissimæ Trinitatis Rosarium præscribit, quod tres dumtaxat habet decades: ad tria majora grana dicitur: *benedicamus* PATREM, *&* FILIUM, *cum* SANCTO SPIRITU, *laudemus, & superexaltemus eum in sæcula.* Ad decem minora *Gloria* PATRI, *&* FILIO, *&* SPIRITUI SANCTO, *&c.*

Cornel. à Lapide in Isa. c. 6. 5. Modus recitandi Rosarium Sanctissimæ Trinit.

Cornel. cit.

Tum subdit, qui hoc pium exercitium frequentarit, illi in morte dici poterit: *licet enim peccarit; tamen* PATREM, *&* FILIUM, *&* SPIRITUM SANCTUM *non negavit, sed credidit.*

Qui volet, huic poterit addere Hymnum illum S. Hildeberti Episcopi Cœnomanensis, de Sanctissima Triade.

Nate Patri coæqualis,
Patri consubstantialis:
Patris splendor, & figura,
Factor factus creatura.
Carnem nostram induisti,
Carnem nostram suscepisti,
Sempiternus, temporalis.
Paraclete increatus,
Neque factus, neque natus:
Patri consors, genitoque,
Sic procedis ab utroque:
Ne sis minor potestate,
Vel discretus qualitate.
Quanti illi, tantus iste:
Quales illi, talis iste,
Ex quo illi, ex tunc iste:
Quantum illi, tantum iste.
Pater alter, sed gignendo,
Natus alter, sed nascendo,
Flamen ab his procedendo,
Tres in unum subsistendo.

Denique, ut omnia simul complectar, plurimum

mum conducit, opera, & studia, actiones omnes, Sanctissimæ Triadi dicere, ad eam omnia referre, re ipsa exhibenda opera, quæ vel ipso numero SS. Triadem spectare videantur, ut est trina genuflexio, trina capitis inclinatio, danda pauperi Eleemosyna? detur tertio: pascendi familici? tres pascantur, hospitio peregrini excipiendi: tres excipiantur, ut olim ab Abrahamo, Denique, omnia nostra, numero ternario, seu cælesti tessera insigniantur. Quod ad stuporem servavit. P. Franciscus Folianus, vir notæ sanctitatis, & Sanctissimæ Trinitatis cultor eximius; eam in omni oratione frequentissime, suavissimeque, sed nunquam nisi aperto, inclinatoque capite appellabat, multa suo Marte de ea descripsit, & pie commentatus est; sed divinæ *Triados* nomen, non nisi de genibus scribebat, & quidem grandioribus literis, elegantique charactere, quod non exigui laboris fuit in eo, quod sibi ex caritate imposuit onere; nam omnia Alphonsi Salmeronis volumina, ad minimum bis exscripsit, & præterea etiam aliorum, in quibus necesse fuit Sanctissimæ *Triados* nomen, sæpissime occurrere. Inhabitabat Romæ cubiculum triangulare, tribus asseribus pro strato utebatur; in sacro, præfationi quam temporis ordo præscribit, alteram de Sanctissima Trinitate, probante summo Pontifice, submissa voce subjungebat. In mensâ cultrum, fuscinulam, & cochlear, in formam triquetram disponebat; panem ter Cruce signabat, tria ex illo frustra scindebat, nunquam plus quam tribus ferculis vescebatur. Cibos si tripartiti dabantur, non attingebat, nec si terni fructus una lance inferebantur. Alia, tres prius in partes dividebat: minutiores fructus, ut sunt Amygdala, uvæ ternos simul ori inferebat, ter quaque cibatione bibebat. Obambulabat in triangulum. Rosarium habebat tridens trium decadum, & tricolore licio confertum Atramentarium & mensa triangularis A legendo, scribendoque, post tertium folium interquiescebat. Sæpe triangula pingebat æquilatera, illorumque proprietates divinis mysteriis accommodabat. Solemne illi erat effatum: *tria sunt omnia.* Oculatus testis P. Antonius Grenu Romæ P. Foliano Comes additus, summo caniculæ æstu, soleque ardentiore, cum hic umbram captare percuperet, Franciscus de repente substitit, & in solem defixis oculis, diu hæsit, exclamans, inde sibi refrigerium; ac tandem, ubi contemplandi finem fecit, socio in flagrantissimo Solis ardore æstuanti, exposuit se in Sole spectasse tria, *esse, lucere, ardere*, & his tribus adeo delectatum, ut dies totos in ea consideratione facile transegisset, nisi alio obedientia evocasset. Tenuit ea devotio per triginta integros annos, quibus totus fuit in cultu Augustissimæ Triadis; maxime vero sub solenni ejus festivitate, ad quam octiduo toto, geminato orationis, & pœnitentiæ penso, se comparabat. Tum vero ut in conspectum ejus digne procederet, vespere Sanctissimæ Trinitatis festum præcedente, Sacerdotali apparatu indutus, tota nocte pervigil, eam contemplando constabat. Deniqua mane inter inexplicabiles animi delitias, sacrum ad horam producebat. Eademque contentione pietatis, octavam diem peragebat. Plura non prosequor, quoniam in exsecto corde, unius & Trini, relicta vestigia, satis Religionem, honorem, amorem, testantur. Hæc quisque nostrum sectando illud Augustini exoptet, & exclamet: O *beata* TRINITAS! *in omnibus, per omnia, & ubique,* MEMINERIM TUI, INTELLIGAM TE, DILIGAM TE, *Donec ista me reformes in integrum,* ubi perfecta beatitudo est, cognitio, & fruitio Trinitatis.

Bibliothec. scriptor. Societ.

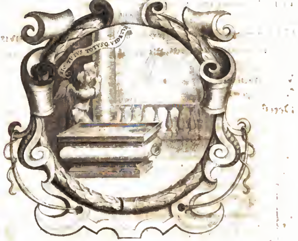
Lobber. dom. SS. Trinit.

Aug. l. 15. de Trinit. in fine.

OCTAVA

OCTAVA
SANCTISSIMI CORPORIS DOMINI SVB SACRAMENTO MIRABILI.

Memoriam fecit MIRABILIUM *ſuorum*. Pſal.110.

MAXIMVS IN MINIMO.

MIrabilis Deus in ſanctis ſuis, Mirabilis in omnibus operibus ſuis; ſed nuſquam mirabilior, quam in SACRAMENTO MIRABILI: ubi velut exhauſtâ potentiâ exiſtit MIRACULUM *ab ipſo factorum maximum*. Fecitque *Memoriam* MIRABILIUM *ſuorum*. Pſal.110.

I. Mirabilium. Maximus in minimo.

Caro cibus, ſanguis potus; manet tamen Chriſtus totus ſub utraque ſpecie.

Totus hic, quantus quantus eſt, immenſus ille Deus, ſub minima mica ac ſtillicidio exiſtit; ut & nos doceat humilitate ac demiſſione minimos, catelli inſtar, ex hac menſa micas emendicare.

II. Mirabilium. Tranſubſtantiatio.

Dogma datur Chriſtianis, quod in carnem tranſit panis, & vinum in ſanguinem.

Quam diuinam metamorphoſim, ubi contra Heterodoxos ſolidis argumentis & dilucidis rationibus oſtendero, fideles omnes, qui hoc cæleſti cibo reficiuntur, vitâ & moribus in Chriſtum tranſire debere comprobabo.

III. Mirabilium. Replicatio.

Sumit unus, sumunt mille, quantum isti, tantum ille.

Quia unus ille qui sumitur, millies & millies, & ubique in Eucharistia est. Quod stupẽdum prodigium, majorem ejus in nos amorem declarat, nec minorem à nobis venerationem postulat, quam si semel, aut uno in loco SS. illud corpus in Eucharistia sumendum exponeretur.

IV. Mirabilium. Cibus indeficiens.

Nec sumptus consumitur.

Quod nullis aliis conviviis conceditur, quæ quantumvis splendida, ac regia paucis diebus, aut ut opulentissimum Assueri, aliquot mensibus, finiuntur.

V. Mirabilium. Inter sacrilegorum sicas illæsus.

Asumente non concisus, non confractus non divisus integer accipitur.

Detestandas ac plane execrandas Sanctissimæ Christi Corporis injurias Iudæi, Magi, aliique sacrilegi, calcibus proterendo, brutis objiciendo, stilis configendo, inferre conati sunt. Sed Christus hic radii instar solaris, illæsus & indivisus persistit. Vnde monet Bonaventura, ut & cor nostrum indivisum, ac integrum offeramus. Atq; S. Thom. opusc. 57. ad hoc Sacramentum concordiæ, quod *ex iis qua ad unum aliquid rediguntur, instituit*, omni odio ac dissensione seposita, accedamus.

VI. Mirabilium. Veneratio à brutis exhibita.

Quod non capis, quod non vides, animosa firmat fides prater rerum ordinem.

Qui ordo hic omnis invertitur, dum ipsa bruta animantia, quem homines creatori suo cultum ac venerationem negant, exhibent.

VII. Mirabilium. Species extra subjectum.

Sub diversis speciebus, signis tantum & non rebus.

Latet Deus noster absconditus, qui dixit quod habitaret in nebula; sub his tamen quasi pellibus Esau, noster Iacob delitescens, mille benedictionibus nos adimplebit.

VIII. Mirabilium. Omnis bonitatis & sanctitatis compendium.

Latent res eximia.

Adeo ut quidquid mente excogitari, vel exoptari queat, hic eminentissimo modo contineatur: Alterum est, non solum omne bonum hoc Sacramento contineri, sed & omnibus malis ipsum mederi.

OCTAVA

OCTAVA
SANCTISSIMI CORPORIS DOMINI SVB SACRAMENTO MIRABILI.

Memoriam fecit MIRABILIUM *suorum.* Psalm. 110.

Vetetes ut *fidem* oculis subjicerent, & periculo in tabulâ exprimerent, pingebant venustam, oculis sipario obductis, Virginem, quæ Regem vinctum; aliosque potentes dynastas, ad pedes suos prostratos attinebat. Inaurem hæc ore, manu vero sacrum calicem, cum hostiâ præferebat. Quo, quid aliud innuebant, quam quod *Fides*, Virgo hactenus incontaminata: & oculis quidem velata, quia *Fides est credere quod non vides.* Rex, aliique Dynastæ, catenis aureis constricti, intellectus est, cum aliis facultatibus, & quinque sensibus: quos jubemur *in captivitatem redigere* in obsequium fidei; quæ præstat *supplementum*, *sensuum defectui.* Inaurem ore refert, quia FIDES *ex auditu.* Calix autem, & sacratissima hostia, præcipua sunt & præstantissima fidei nostræ symbola, quæ tam sublime, tam subtile, tam admirabile in se recondunt Sacramentum, ut omnem humanam, imo & Angelicam excedat facultatem, & *nisi credideritis, non intelligetis.* Est namque illud infinitum Omnipotentiæ, divinæ velut exhaustæ argumentum. Unde scite, & erudite Doctor Angelicus quærit, cur in fidei symbolo hoc tam arcanum mysterium insertum non fuerit? sic etenim 22.q.1.a.8. disserit: *utrum articuli fidei convenienter enumerentur?* ad 6 sic ait: *Sacramentum Eucharistiæ habet specialem difficultatem præ multis articulis, ergo de eo debuit poni specialis articulus.* Ad quod respondet: *dicendum quod in Sacramento eucharistiæ miraculose ibi Corpus Christi continetur, & SIC CONCLUDITUR SUB OMNIPOTENTIA, sicut & omnia alia miracula, quæ* OMNIPOTENTIÆ *attribuuntur.*

Aug. serm. 27 de verbis Apost. 2. Cor. 10. 5. S. Thom. Rom. 10. v. 17. S. Thom. opusc. 59. cap. 1.

Fecit quidem increata Numinis sapientia, & infinita potentia, innumera alia signa, prodigia, & mirabilia magna; verum hoc est MIRACULUM *ab ipso factorum* MAXIMUM.

S. Thom. opusc. 57.

Tripliciter solent aliquæ res dici mirabiles: Primo, quia stupendæ molis, ac magnitudinis; sic miramur inter feras elephantem, inter pisces balenam, inter aves gryphos, strutiones.

Secundo, quia res insolitæ: sic miramur Eclipses Solis, cometam novum, *mirabiles elationes maris*, terræ motus, &c.

Psal. 92.

Tertio, res incognitas, peregrinas aves, pisces, homines ab extremis orbis finibus. Atque hinc, ait Aristoteles in Metaphysica, propter *nostrum admirari, cœperunt Philosophi Philosophari.*

Haud aliter Patres in veteri lege, tria mirati sunt in Deo. 1. Potentiæ infinitatem in rerum creatione, juxta illud Psalm. 25. *quoniam magnus es tu, & faciens* MIRABILIA, *tu es Deus solus.*

2. Mirabuntur sapientiam, seu prudentiam in gubernando, quæ omnem captum nostrum excedit. Psal. 138. MIRABILIS *facta est scientia tua ex me.*

3. Bonitatem, quam prodigiosis signis commonstravit filiis Israel. Exod. 3. *percutiam Ægyptum, in* MIRABILIBUS *meis.* Sed hæc miracula tantum umbræ, & figuræ fuerunt sequentium; ideo clamabant: *innova signa, immuta* MIRABILIA. Psal. 105. *Fecit Deus magnalia in Ægypto* MIRABILIA *in terra Cham, terribilia in mari rubro.*

Eccl. 36. v. 8.

Magna hæc, mira hæc, & mirabilia valde; sed majora, mirabiliora postea patravit, non in Ægypto, sed in Bethlehem: non in mari rubro, sed in purpureo sanguinis sui balneo: non in manna, sed in Sanctissimo Eucharistiæ epulo, *memoriam fecit* MIRABILIUM *suorum.* Psal. 110. in hoc quippe Sacramento, ut ait S. Thomas, *Deus tot, & tanta mirabilia inclusit, quod in ipso videtur quasi omnium* MIRABILIUM, *quæ ab initio Mundi fecit, memoriam renovasse*, eaque longe exsuperasse. Unde Urbanus VI. in institione festi hujus, vocat *stupendum super omnia* MIRACULUM.

S. Thom. opusc. 57. cap. 1.

Quid ni exclamem cum Hieronymo, qui Auctore Eusebio, proxime ante mortem, viso sacro Viatico, in has voces prorupit: *O ineffabilis admiratio! O omnium novitatum novitatem!*

MIRABILIS *Deus in Sanctis suis*; mirabilis in cælo Ezechias cum Solem retroegit, Moyses in aëre mirabilis, dum tranquillum tonitruis commovit, commotum nova luce serenavit. Mirabilis in mari Ionas, sub undarum mole, triduo superstes. Verum enimvero nemo mirabilis ut Deus, *qui facit* MIRABILIA SOLUS. Psal. 71. *quoniam* inquit August. *quæcumque faciunt, ipse in eis operatur, qui facit* MIRABILIA *solus. Fecit Moyses sed non solus. Fecit & Elias, fecit & Elizæus, fecerunt & Apostoli; sed nullus eorum solus; illis cum facerent, tu cum eis. Tu quando fecisti, non illi tecum; non enim tecum fuerunt, quando & ipsos fecisti.* Et in Ps. 76. v. 15. *Tu es Deus qui facis* MIRABILIA *solus*, sic ait: *Tu vere magnus Deus faciens mirabilia, in corpore, in anima, solus faciens. Audierunt surdi, viderunt cæci, convaluerunt languidi, surrexerunt mortui, constricti sunt paralytici.* Tum disertissimè ad mores velificando, subdit: *sed miracula ista sunt in corporibus, videamus in animis: sobrii sunt, paulo ante ebriosi: fideles sunt, paulo ante adoratores simulachrorum: res suas donant pauperibus, qui alienas ante rapiebant.* Quæ mirabilia, utinam hodierna luce, & in vobis operentur: qui antea lascivus, nunc castus: qui antea iracundus, nunc mansuetus: qui antea superbus, nunc humilis, non amplius *ambulans in magnis, &* MIRABILIBUS *supra se.* De his mirabilibus exclamat: *quis Deus magnus, sicut Deus noster? Tu es Deus qui facis* MIRABILIA *solus.* Atque hæc omnia mirabilia, quæ in Sanctis suis solus Dominus operatus est, mirabilium omnium longe mirabilissimum, Augustissimum Eucharistiæ Sacramentum, adeo mirabiliter excedit, ut omnia naturæ principia, omnia Aristotelis prædicamẽta, manifesto evertere videatur. Est enim miraculum in substantia, miraculũ in accidẽtibus, miraculum in quantitate, miraculum in qualitate &c. ut alibi demonstravimus. Ut verissime, & *specialissime dici possit & debeat* SACRAMENTUM FIDEI: *quia tot & tanta sunt ibi supra, & præter, &c. etiam contra rationem naturalem, ut nisi per fidem tenerentur, & crederentur, nunquam intelligerentur.* Palpari possunt hæ tenebræ non videri.

Psal. 67. August. in psal. 71. v. 18. & in psal. 76. v. 15. Psal. 130. Aug. cit. V. Lux Evang. p. 2. dom. 2. post Pent. S. Thom. opusc. 59. cap. 18.

Porro cum omnia hæc mirabilia, quæ sub SACRAMENTO MIRABILI, ut per totum orbem, uniuersa decantat Ecclesia continentur, nec huius temporis, nec humanæ capacitatis sit enarrare, octo duntaxat per celeberrimos huius solennissimæ Octauæ dies rimanda, & miranda proponam.

PRIMUM.

MIRABILIUM. *Maximus in minimo Caro cibus, sanguis potus, manet tamen Christus* TOTUS, *sub utraque specie.*

COntrouersia non vana, nec profana; sed sancta & pijs mentibus, ipsis etiam cælitibus condigna est, num mirabilem magis Deum in maiestate illa infinita, atq; immensa, per infinita spatia magnitudine venerari; an vero cum tantus sit, paruulum in cunis & sub Eucharisticis speciebus, velut in atomum contractum, cum amabili stupore iuuerit nos contemplari? Psaltes Regius in eius magnitudine totus admiratione defixus, in pios hosce ardentis pectoris affectus prorumpit: MAGNUS *Dominus, & laudabilis nimis*, & MAGNITUDINIS EIUS NON EST FINIS. Iob illum etiam *excelsiorem cælo* contemplatur. Sapiens 2. Paral. 6. ait: *Cæli cælorum non te capiunt.* Hoc immenso diuinæ magnitudinis oceano abreptus Hipponensis Antistes, cum Dauide, admirando exclamat: MAGNUS *Dominus, & laudabilis valde. Ideo dixit valde, quia* MAGNITUDINIS *eius, non est finis.* Illius MAGNITUDO *sine fine est, & tua laudatio sine fine sit*, & alibi *fratres mei*, MAGNUM *Deum habemus: Miraris Mundum? quare non artificem mundi? suspicis cælum, & inhorrescis: cogitas uniuersam terram, & contremiscis maris magnitudinem &c. omnia ista quam* MAGNA, *quam pulchra, quam stupenda. Ecce qui fecit omnia Deus tuus est*, at tandem concludit: MAGNUM *habemus Deum.*

Psal. 144. v. 3.
Iob. 11.
Aug. in Psal. 144.
Aug. in Psal. 145.

Alij econtra, liquidissima mentis dulcedine perfunduntur, dum attendunt quomodo tantus ille gigas, aliter quam olim Elisæus decreuit, *& contraxit se maiestas.* Sic enim in spiritu Isaias, quasi præsentem intueretur, cum gaudio exultat, dicens: PARVULUS *natus est nobis, filius datus est nobis.* Illum quidem sapientia, potentia infinitum, gloria & maiestate immensum contemplari *sublimius est* inquit Bernardus; at paruum in præsepio, minimum in Eucharistiæ orbiculo, *hoc suauius est.* Quid, quod Tertullianus asserat *Deum tunc* MAXIMUM *esse, cum hominibus* PUSILLUS. Quare priusquam huic quæstioni faciam satis, libet indagare in rebus humanis, num Deus magis laudabilis, amabilis, & admirabilis in magnis, an in paruis existat, nam ut disertissimus Oratorum; *parua magnis sæpe rectissime comparantur.*

4. Reg. 4.
Bern. serm. 3. in Vigil. natiu.
Isa. 9. v. 6.
Tertull. adu. Marcion.
Cicero ad Marcum Brutum Orat.

Ac primum quidem quam diuina magni numinis potentia, sapientia, bonitas in proceræ staturæ hominibus, in immanis magnitudinis gigantibus laudanda, & admiranda sit, vos ipsi iudicate.

Adamus humani generis caput (quem Deus optimus maximus sicut ætate florentem, sapientia ornatum, virtutibus circumspectum viri pulchritudine decorum, ita magnitudine condidit ex omni parte perfectum, staturæ erat giganteæ, ut ex illis verbis Iosue 14. *Adam* MAXIMUS *ibi inter Enacim (id est gigantes) situs est*, colligunt interpretes. Hanc vero tam excelsi corporis molem, quam hoc corruptissimo sæculo nobis videre insolens est, ad venustatem contulisse tradit Aristoteles l. 4. Eth. c. 3. *pulchritudo* inquit, *in* MAGNITUDINE *corporis consistit* & è Patribus Chrysologus: *omnis homo dum sui corporis pulcritudinem concupiscit*, PROCERUM *se esse exoptat.*

Mendoza viridar. l. 4. probl. 2.
Chrysolog. serm. 163.

Hanc Semiramis Regina in procera statura pulchritudinem collocatam esse existimauit, siquidem suam effigiem in lapide, cuius longitudo 17. stadiorum erat, sculpi iussit; atque innumeros reperire est, qui si possent, cubitum staturæ suæ adijcerent. Quin & excelsam, ac spectabilem hominis formam amauit, & deprædicauit Sponsa cœlestis in sponso suo: *statura tua assimilata est palmæ.* Primo autem efflorentis mundi exordio, gigantes à Deo conditos, sacræ paginæ testantur: Num. 13. *populus quem aspeximus*, PROCERÆ STATURÆ. *Ibi vidimus monstra de genere giganteo, quibus comparati locustæ videbamur.* Ibidem: *lectus Og Regis Basan, ferreus, dicitur nouem cubitos habuisse longitudinis.* Sacri Regum annales, ut depingant nobis quantæ molis, ac roboris, Philistæus ille Goliath, quem Chrysostomus carneam turrim nuncupat, extiterit, ait: *pondus loricæ eius quinque millia siclorum æris erat*, id est 208. librarum. Cum hoc tempore loricæ militum etiam robustiorum, 55. libras non excedant, erat autem ipse *altitudinis sex cubitorum, & palmi, hastile vero hastæ eius erat quasi liciatorium texentium.*

Mendoza.
Cant. 7. v. 7.
1. Reg. c. 17.
Regalium.

Sed quorsum hæc tam immensæ magnitudinis corpora, nisi ut inde in conditoris eorum laudem, & admirationem rapiamur, quam unicam causam adfert Theodoretus, qui ad diuinæ omnipotentiæ manifestationem refert, quod tam ingentia hominum corpora procrearit: *ut cognoscant* inquit, *Deum tanquam omnipotentem Creatorem, tantam hominibus mensuram tribuisse.* Fidem facit Augustinus, testis oculatus, de gigantibus agens *Vidi ipse non solus* inquit, *sed aliquot mecum, in Uticensi littore molarem hominis dentem tam ingentem, ut si in nostrorum dentium modulos minutatim concideretur, centum nobis videbatur facere potuisse. Sed illud gigantis alicuius fuisse creditur.* Atque ut in altiorem summi numinis contemplationem, & sacrum quendam stuporem abripi possitis. In Creta Insula, dū terræ motu quidam mons disrumperetur, cadauer istic quadraginta sex cubitorum conspectum est. De Antæo illud quoque mirabile apud Strabonem l. 7. & Plutarchum in vita Sertorij. Etenim dum Sertorij iussu, fuit eius sepulchrum perfossum, demolitumque, repertum est in eo cadauer *sexaginta cubitorum: obstupuit Imperator, instaurato monumento nomen eius, famamque adiunxit.* Atque hinc ad magnitudinem Creatoris nos Sapiens deducit: *à* MAGNITUDINE *speciei, & creaturæ cognoscibiliter poterit creator illorum videri.*

Theodoret. q. 48. in Gen.
Aug. l. 15. de ciuit. c. 9.
Plin. l. 7. c. 16.
Sap. 13. v. 5.

Nunc vero quam Deus in pusillæ staturæ hominibus, in ipsis nanis, & pigmæis vere laudabilis, amabilis, & maxime mirabilis sit, attendite. Hos quippe ingenio acriori & mente acutiori esse docuit Phauorinus Philosophus; *nihil* inquit, *in terris* MAGNUM *præter hominem; nihil in homine* MAGNUM *præter mentem*; hanc autem in paruis maxime viuidam, ac vegetam, diuina veritas non obscure significauit, Eccl. 11. his verbis: *ne laudes virum in specie sua, neque spernas hominem in visu suo: breuis in volatilibus*

bus eſt apis, & initium dulcoris fructuumus. Hoc eſt interprete Ianſenio Gandenſi *ne ſuſpicias aut demireris procerum, atque elegantem corporis habitum, quia in* PARVO CORPORE *inuenitur ſapientia.* Tullius vero de proceris; Valentiſſimo quiſque corpore, longe abeſt à ſapientia accinit Poeta:

Catull. eleg. 87.

Nulla in tam MAGNO CORPORE *mica ſalis.*

Quod ſtatura puſillus, Callo ſarcaſmate notauit, dicens: *ſuperiora magnarum aedium non habitari.*

Ipſe quoque, plus animorum ac virium velut condenſatarum paruis ineſſe, Romanus Philoſophus declarauit: *ad bellum habiliora corpora* PUSILLA *quæ in arma ſua contrahi poſſunt, quã quæ ſuperfunduntur, & undique* MAGNITUDO *ſua vulneribus obijcit.* Teſtis Virgilianus miles.

Seneca de tranq. c. 8.

Bellis acer Haleſus

Tendit in aduerſum, ſeque in ſua colligit arma.

Virg. 10. Æneid.

Sunt denique Deo Opt. Max. magis ſimilia, nam ut tradunt principes Eccleſiæ Doctores: *Deus non mole, ſed virtute* MAGNUS *eſt. Vnde magnitudo eius, nullas in anguſto ſentit anguſtias.* Itemque maiorem ingenerant parua admirationem, nam ut idem Auguſtinus ait de animalibus loquens: *illa plus habent admirationis, quæ molis minimum: plus enim formicularum, & apicularum opera ſtupemus quam immenſa corpora balenarum,* qualem unam, tantæ molis deſcribit Angelinus noſter, ut S. Maclouius in ea celebrans, putarit ſe in Inſola conſiſtere, donec immanis bellua ſe mouere cæpit. Prou. 30. *quatuor ſunt minima terræ, & ipſa ſunt ſapientiora ſapientibus: formica minimorum, lepuſculus, locuſta & ſtellio,* mentem quantumuis exiguis pumilionibus ineſſe probat Nicephorus l. 12. Eccl. hiſt. c. 37. *Imperante Theodoſio, in Ægypto degiſſe hominem ea corporis mole, ut perdici ſimilis eſſet: neque ingratum* inquit, *ſpectaculum erat, ſi cum illo in globo hominum conuerſaretur, & ad contentionem exacuatur colluderet, & quod mirabile dictu eſt, prudentia eminerat, vox à muſis non abhorrebat.*

S. Thom. 3 p. q. 1. a. 2.
S. Aug. epiſt. 3. ad Voluſiam.
Aug. l. 12. de ciuit. c. 24.
Angelin. Gazaeus pia hilararia.

Cardanus refert maſculum, perfecta ætate, cubiti longitudine, in Italia fuiſſe oſtentatum. Mitto innumeros conſimiles, qui viris, ac fæminis principibus, in delicijs fuere, & adeo magni æſtimati ſunt, ut etiam mortui, admirabili ſpectaculo expoſiti ſint: ſiquidem Manius Maximus, & M. Tullius Equites Romani, qui binum cubitorum fuere, Varrone teſte, defuncti adibantur, eoſque ſe in loculis vidiſſe, teſtatur Plinius; & ut idem memorat, fuerunt ſemipede maiores, ſub Auguſto, Puſco, & Secundilla, quorum corpora miraculi gratia, aſſeruata ſunt in conditorio Saluſtianorum hortorum. Cur hæc, inquit auctor, non mirarentur homines, cum ſæpe ſit *mirabilior in paruis Deus.* Audite diuiniſſimum Doctorem Auguſtinum, quem ſupra citaui, Ep. 3. ad voluſian. fuſius differentem: *neque enim mole, ſed virtute magnus eſt Deus, qui prouidentia ſua, meliorem ſenſum magis formiculis, & apiculis dedit, quam aſinis & Camelis: qui è grano minutiſſimo ſeminis, tantam ficulnea arboris magnitudinem creat, cum ex multo maioribus ſeminibus, longe minora, multa naſcantur. Qui pupillam tam* PARVAM *ditauit acie, qua per oculos emicante, in ictu temporis, cælum prope dimidium luſtraret, qui ex puncto, & quaſi centro cerebri, ſenſus omnes quinaria diſtributione diffudit. Qui corde, membro tam exiguo vitalem motum per corporis cuncta diſpenſat. His atque huiuſmodi rebus inſinuans, magna de* MINIMIS, QUI NON EST PARUUS, IN PARVIS.

Cardan. de ſubtil.
Stengelius de diuinis iudicijs. tom. 2. c. 50. n. 4.
Plin. l. 7. c. 16.
Stengel. cit.

Quem non veſtrum exciret, ſi hac in urbe,
Nanus & ipſe ſuos breuiter concretus in artus,
tam exiguæ ſtaturæ pigmæus, aut pumilio omnibus membris abſolutiſſimus, ſapientia omni eruditiſſimus, ſpecie formoſiſſimus exhiberetur: Talis fidei oculus ſpectandus *Deus ille magnus, & non habet finem, excelſus & immenſus*, de quo Theologorum omnium Coryphæus, Doctor Aquinas: primo ſuæ conceptionis inſtanti *apiculæ quantitatem* non exceſſiſſe: omnibus tamen membris perfectiſſimè effictum, & omni ſapientia, ac Dei viſione, ut virum exſtitiſſe tradit.

Propert. l. 2.
Baruch. 3.
S. Thom. 3. p. q. 31. a. 2. Magiſter. ſent.

At præ his omnibus, ô Magne Deus te maximum in minimo veneramur, & admiramur, dum ut proxime explicabimus, te non magnitudine apiculæ, ſed atomi, ſub minutiſſimis panis & vini particulis immenſum, omnibus adorandum dabimus.

Dixit olim Seneca & verè: *magni artificis eſt, totum clauſiſſe in exiguo* Cyclops ille Timantis, egregij pictoris, parua in tabula depictus, cuius magnitudinem Satyri iuxta depicti, thyrſo metiebantur, etſi dormiens, magnam antiquitatis admirationem excitauit. ſimilem laudem tulit Apellis linea, oculorum aciem fugiens, ſique Protogenis linea, ſummæ tenuitatis tertio colore ducta. Nec cedit quod narrat Galenus, viſum à ſe in annuli gemma ſculptum Phaethontem, quatuor equis iunctum, quorum frenum, os, dentes anteriores diſcernebantur, & ſedecim equorum pedes numerabantur, ea operis ſubtilitate, ut crura bene articolata, eius pulicis non excederent. Sed hæc adeo parua, & puſilla, ne à dignitate tanti myſterij quis aliena arbitretur, ſummorum Theologorum Magiſtrum induco diſceptantem *cur corpus Dominicum contineatur ſub tam* PARVA *ſpecie panis?* Reſp. *Prima ratio eſt, demonſtratio* MAGNITUDINIS *ſapientiæ artificis tantæ rei; videmus enim quod artifices quanto ſunt in arte ſculpendi peritiores, tanto ſculpunt imagines ſubtiliores. Vnde ſi artificibus oſtenditur gemmæ vel metalli materia valde* PARVA *& rogetur ut ea imago fieri ſubtiliſſima, minus ſubtilis artifex reſpondebit, quod eam facere non poſſit, quam maxime ſubtilis in arte facile facit. Talis artifex ſpiritus ſanctus qui Sap. 7. dicitur eſſe ſubtilis.*

S. Thom. opuſc. 58. c. 23.

At vetera ſunt hæc, latiſque trita, quæ ſupra narrauimus Heluetius quidem Lugduni artifex, Ludouico XIII. Galliarum Regi, Rhedam obtulit, 4. equis inſtructam, tanta exilitate, ut unguis magnitudinem totum opus non ſuperaret. Capocius quoque Senenſis, totam de Chriſti morte hiſtoriam, res, actus, perſonas, elegantiſſimo artificio in ſuis vnguibus delineauit, atque adeo totam Paſſionem ad unguem calluit. Franciſcus Alumnus ſymbolum Apoſtolorum, & Euangelium Ioannis, in denarioli orbiculo, magna Clementis VII. & Caroli V. admiratione deſcripſit. Adrianus Iunius tradit à ſe viſum ceraſi nucleum in quas illi, ſeu cot. bis formam ealculptam, quo quindecim patiã reſſeratum, ſuis punctis affabre diſtincta continebantur. Mitto alia exquiſitæ artis miracula.

Maiol. Canic. memorab. coll. 23.
Ibid.
Drex tom. 2. pag. 781

Quod ſi ſubtilitas operis, commendat artificem, & peritiæ laudem meretur, quid dicam de mirando operis Euchariſtici artificio? vere *magni artificis, totum clauſiſſe in exiguo.* Solertiam omnem humanam exuperant ſtupenda exiguorum animalculorum opera: *imitare ſi potes* inquit Tertullianus, *apis ædificia, formicæ ſtabula, araneæ retia, bombycis ſtamina.* Ea ſunt, quæ magnum Deum in noſtri admirationem, adorationem, venerationem rapiunt: in quorum contemplatione Seraphicus Pater totus à ſe, à creatis in creatorem abripiebatur, inque ſacro illo raptu, hæc eius ſuſpiria

Tertull. aduerſ. Marcion. l. 1.

Angelin. Gazaus. pia Hilar.

O ut reluces Magnus in PARVIS *Deus!*
Est in tenuibus, & pusillis reculis
Laus optimique, maximique Maxima.

Et Francisci digito insidens cicada argumenti satis: *quam sit reipsa magnus in paruis Deus.* Quod vel gentilis Plinius vidit, & obstupuit, dum agens de natura in paruis, dixit: *in arctum coacta rerum, natura maiestas, nulla sui parte* MIRABILIOR. Quod supra omnia quæ hactenus audistis mirabilia, *in Sacramento mirabili,* Theologicis vobis argumentis demonstrabo. Sic etenim ad captum vestrum disserit S. Thomas: *potest dici de uno monte, & de sole, & de luna, & sphera celi, quorum magnitudo cum sit quasi immensa, nihilominus capitur ab oculo ita* PARUO; *si ergo hoc est mirabile, & est certum; non est incredibile, corpus Christi posse contineri sub* HOSTIA TAM PARUA, *quamuis hoc perfecte intelligere nequeamus.* Ita candor ille immensus, ne fulgore suo hebetem mentis nostræ aciem perstringeret, sub tenui panis sipario, in exiguo vini latice, radios suos quodammodo refregit, & attemperauit:

Plin. in procem. l. 37

S. Thom. opusc. 59. c. 3.

Sic totus, totusque videtur.

Perapposite Augustinus: *nube tegitur non ut obscuretur sol, sed ut* ATTEMPERETUR. Vultis ulterius Deum maximum in minimo admirari? sub minimis panis & vini speciebus, immensus ille Deus valet contineri.

Aug in Ioan. tract. 35.

E purpuratorum Patrum senatu grauissimus Theologus, Ioannes de Lugo: *sub quauis particula, etiamsi adeo tenuis, ut non possit sentiri, manet corpus Christi* ita Suarez, Vasq. probatur è Trident. sess. 13. Can. 3. quod docet absolute *sub singulis cuiusque speciei partibus separatione facta, totum Christum contineri.* Nec ulla particula tam parua naturaliter dari potest, quin magno lumine, & ab acuto visu, vel etiam vitro microscopio videri possit; atque adeo sensibilis est, sicut color etiam noctu visibilis. Sufficit quoque ut manducari possit (quod ad Sacramentum requirunt) alijs hostijs, aut vino admixtum: sicut species adhærentes calici, cum affuso vino ablutionis sumuntur; *sic etiam in naturalibus* inquit, *videmus guttulam tenuissimam ex quinta essentia Rorismarini, vel olei electri, quæ præ tenuitate vix sentitur, nec sola potest trajici per modum potus, mixtam tamen vino, vel aqua, potum efficacissimum conficere, & sic ebibitam, efficacitatem in stomacho manifestare. Ita & guttula illa specierum consecratarum, licet in se sit inepta ad potum, retinet suam totam efficacitatem Sacramentalem, quam exerit dum admixta saltem potui ebibatur.*

Lugo de Eucharist. disp. 4. sect. 4. n. 108. S. Thom. opusc. 58. c. 13.

Lugo cit.

Addit Doctor Angelicus: *nulla est ita* PARVA *quantitas panis, aut vini, quæ non possit consecrari:* modo ut Theologi asserunt demonstrabilis sit, licet enim ex reuelatione sacerdos sciret illam particulam præsentem, non tamen sensibiliter perciperetur,
" non posset uti pronomine *hoc;* sicut loquendo de
" dæmone, quem ex reuelatione scit esse præsentem
" dicere potest: hoc est dæmonium, hoc est Angelus.
" Sed hæc scholasticis relinquimus.

S. Thom 3. p. q. 74. a. 2.

Lugo cit.

Aliam ex hactenus dictis Theologiam mysticam, moralem, salutarem deducemus; atque omnes quamtumuis magnos, atque omni opum affluentia, & potentia, maximos, ubi ad hoc Sacramentum humilitatis, seu ut loquitur Augustinus, ad *Corpus humilitatis Christi acceditis, ubi maximus in minimo* delitescit, vos hic vera humilitate, imo corporis animique demissione minimos esse debere docebimus: *intollerabilis quippe impudentia est, ut ubi se exinanit maiestas, vermiculus infletur, & intumescat.* Spectaculum fuerit certe admiratione dignissimum Pastoribus, Virgini Matri, ac Iosepho, ipsis etiam cælitibus, videre infra se paruulum, pannis inuolutum, qui immensus in cælo adoratur. Quod dum attentius secum expendit Damascenus, ait: *non potest Deus maius aliquid facere, quam Deum fieri hominem.* Tam magnum est esse: paruum certe mellifluus Doctor in claraualle sua, hac contemplatione maximè capiebatur, & rapiebatur: *in Christo* inquit, *agnoscitur longitudo breuis, latitudo angusta, profunditas plana, lux non lucens, verbum infans, & abbreuiatum.* Eodem æstro Deum hominem considerans, à se, & sensibus abreptus Franciscus de Paula, exclamabat: O *quam magnus est Deus*, *& quam* PARUUS *est homo! sed cum Deus se fecerit* PARUUM, *ubi se ponet homo?* Sed parum hoc. Aliam profundissimæ vobis, altissimæque humilitatis scænam aperiam. Paruulus in cunis, mundissimis pannis inuolutus, à Pastoribus benigne salutatur, à magis adoratur, à nemine quidquam iniuriarum patitur; at sub speciebus Sacramentalibus occultatus, quam sordidis sæpe sacri altaris pannis inuoluitur, quam immundis sacrilegorum manibus contrectatur, quam fætenti eorum hara frequenter excipitur? quam indigne, quam sacrilegè à magis, à diaboli ministris irridetur, conspuitur, in lutum, in cloacam abijcitur, conculcatur, spurcitijs omnibus, quas excogitare possunt, contaminatur; denique quam barbare, quam cruente, quam tyrannice à Iudæis, & hæreticis, cultris, stilis, & pugionibus configitur, lancinatur, laceratur, ut copiosus inde sanguis emanans, diuino prodigio, ut infra videbimus, non semel testatus est.

Aug. in Psal. 21.

Bern serm. 1. de Natiuit.

Damascen. l. 3. de orthod. fide.

Bern serm. 9. super missus.

Sed hæc omnia libens subit, & adeo se magnus Deus exinaniuit, ut te sibi magnum efficeret: *ad hoc enim factus est* PARUUS, *tam contemptus, ut nos magnos efficeret.* Ad quæ omnia diuinæ, & altissimæ humilitatis argumenta, cogor cum diuo Thoma exclamare: *O ineffabilis bonitas! ô humilitas Domini Iesu! velle incantationibus, tot iniurijs, blasphemijs, subiacere, ut inuenire unam animam posset, quam solaretur,* quæ saluaretur. O vere magna, & mirabilia! vult ille Deus mirabilis, & à vobis aliquod signum videre. Richard. Vict. p. 1. c. 14: *quantum putas, quam magnum miraculum existimas tibi ipsi vilescere, magis magis displicere, eo præcipue tempore, cum incipis veraciter magnus esse, & magnus omnibus apparere,* dicam ego, quãtum putas miraculum, tibi ipsi vilescere, eo præcipue tempore, quo ad eum accedis, qui cum Iudex tuus, Rex Regum, Deus ac Dominus tuus, tam humilis & exilis factus est? quantum putas miraculum, hominem elatum, inflatum, se terræ vermiculum, abiectum caniculum, ut vere in conspectu Dei se Chananæa duxit, æstimare? & intimo cordis sensu dicere: *etiam Domine, nam & catelli edunt de* MICIS *quæ cadunt de de mensa Dominorum suorum.* In quæ verba Hieronymus: *mira huius mulieris humilitas prædicatur, quæ se non canibus, sed catulis comparat: scio, inquit, me filiorum panem non mereri, nec sedere ad mensam posse cum patre: sed contenta sum reliquijs catulorum, ut per humilitatem micarum, ad panis integri veniam magnitudinem.*

S. Bernard. hom 3. super missus.

O micas diuinas! O micas supra omnes sic de se dimississime sensit Bernardus *Angeli* inquit, *amant nos, quia nos Christus amauit. Dicitur certe vulgare Proverbio: qui me amat, amat & canẽ meũ. Nos vero ò beati Angeli, catelli sumus Domini illius, quẽ tanto affectu diligitis: catelli inquam, cupientes saturari de* MICIS, *quæ*

Bern serm. 1. de S. Michaeli.

cadunt

cadunt de mensa Dominorum suorum, qui estis vos. O micas diuinas? supra Margaritas pretiosas! ô micas supra omnes uniones emicantes! ô micas longe præstantiores illis, quæ olim in manu S. Odonis Abbatis in gemmas conuersæ sunt. Præ his etenim pretium eius appendens S. Cyrillus Hierosoly: admonet: *ut micam illam auro, & lapidibus pretiosis præstantiorem, ne excidat, attendas.*

Ioan. Moschus l. 2. cano. c. 14. Surius. 18. Nou.

De hac mica S. Paschasius lib. de corp. & Sang. *hoc mysterium quando communicas, dilata sinum mentis tuæ, emunda conscientiam, & accipe non quantum* MICA *exhibet, sed quantum fides capit*; quæ utinam ibidem capiat numen immensum, agnoscatque qua illic mensa fruatur, quo honore afficiatur. Ioannes Rhostilo politus, & lingua disertus, refert vidisse se olim canem edentulum, ac longo senio turpem, ita molliter à Ioanne Austria habitum, ut & serico, aureoque puluillo cubaret, & primario pane, pullisque nutriretur, addito etiam seruo, qui bestiam diligenter procuraret. Nec homines id in viri grauissimi, atque clarissima Imperatoris domo mirabantur; quasi sic fieri oporteret quod bestiam à Philippo II. Hispaniarum Rege dono accepisset Auria, illiusque reuerentia omnem curam impenderet. Liberalius nos ac lautius, qui à Patre æterno non solum creati & ipsi donati, sed & ob ipso empti & redempti sumus, habet, dum hisce de mensa eius nos micis dignatus.

P. Rho. de Passione pag. 479.

Atque in hac mica, disce maximam Domini humilitatem, & amore tuo hoc illum plus dignare, & dic: *quanto pro me vilior, tanto mihi charior.* Sic namque suam dulcissimam Gertrudem monet ipse Dominus, inuitans illam ad diuinas epulas, à quibus iustitiæ diuinæ, & indignitatis suæ ratio nonnihil retardebat, ex amore suscipiendas esse: *attende* inquit, MINUTAM FORMULAM HOSTIÆ, *sub qua totam humanitatem meam, simul cum diuinitate tibi propono, & illius exiguitatem cum magnitudine corporis humani compone: atque inde metire benignitatis meæ dignationem: quia sicut humanum corpus magnitudine superat species, ita præ misericordia, & charitate qua pellicior ad hoc Sacramentum, vinci me patior ab amante anima.* Hæc ille Gertrudi; tu etiam ex his Christi angustijs, magnitudinem charitatis eius, & humilitatis æstima. Hoc ipso argumento fratres suos minores, ac præcipue sacerdotes, ad sui imam depressionem, & minimam existimationem urget. Franciscus Seraphicus hisce verbis: *totus homo paueat, totus mundus contremiscat, & cælum exultet, quando in manibus sacerdotis est Christus, filius Dei vini. O admiranda altitudo! ô superna dignatio! ô sublimitas humilis! quod Dominus uniuersitatis Deus, & Dei filius, sic se humiliat, ut pro nostra salute sub* MODICA PANIS FORMULA *se abscondat! videte fratres humilitatem Dei, & effundite coram illo corda vestra, & humiliamini ut & vos exaltemini ab eo.* Hæc est sanctissimi viri efficax peroratio; qua & nos accendi par est, ut exemplo Christi quo nihil reuera maius est, nihil in specie minus, nos etiam in speciem minimi esse studeamus, & cum chananæa hac ad pedes Domini nos abijcientes, omni demissionis habitu, gratiam eius emereri, & cum catellis micas illas pretiosas, de mensa eius emendicemus. Exemplo hactenus inusitato hic esse potest: senator Venetus, vir potentissimus: Ferrariam Veneti occuparant, cum in eos Clemens V. fulmen iecit excommunicationis; ne eo arderet respublica Catholica, legatos mittunt Auenionem ad summum Pontificem; à quo tamen nec auditi illi, nec admissi. Id ubi ex ijs sensit senator unus, caninа pelle se apte induit, abiecitque sub mensam; atque de eo improuiso erupit, stupente qui assederat Pontifice, qui eo demissione permotus, in gratiam recepit, paterne complexus est, & amplissimis donis onerauit. Haud aliter ubi quis vana sua opinione turgidus, & superbo vestium luxu splendidus, sese ad incultum habitum abijcit, & luctuosis in sordibus, ad Domini pedes supplex obsolescit, tum demum eam, quam à Domino exposcit veniam impetrat, & vindicis iram euertit, insuper Chananææ instar catellæ, tum regiæ mensæ micis dignatur, & splendidissimæ sacræ synaxeos epulo reficí, ac æternis secum cæli delitijs perfrui concedit.

Epist. 12.

Rubbeolus de cultu exempl. pag. 293.

SECUNDUM.

MIRABILIUM. *Transubstantiatio Dogma datur Christianis, quod in carnem transit panis, & Vinum in sanguinem.*

Vix testamentum suum instituerat Saluator, cum ecce Capharnaitæ mussare inciperunt: *quomodo hic potest nobis suam carnem dare ad manducandum? sed quomodo* inquit Iudæus, quomodo inquit nouæ sectæ stolidus, ac insipiens Minister, potest hic nobis suam carnem dare ad manducandum? nescis *quomodo*? O ignorantio! quæris *quomodo*? ô curiositas! ambigis *quomodo*? ô peruersitas! quomodo tu inquit Cyrillus, *flagris dignus non es, qui cum Deo loquaris, rogas* QUOMODO? quod si usque adeo perges insanire, & sæpius insusurres istud *quomodo*? mihi ades tu, tecum volo imperitie velitari. Dic amabo Iudæe, *quomodo* tu Ægypto exiuisti? nescis? *quomodo* Aaronicum sceptrum ex arido reuirescit? nescis? *quomodo* uberes fontes è silice emanarunt nescis? *quomodo* pellucidi fontes versi in sanguinem? nescis? *quomodo* vastum pelagus in contrarias partes retrocessit? nescis? *quomodo* manna habuerit omnis saporis suauitatem? nescis? plane nescis; & tamen hæc omnia facta credis? ergo mitte tuum illud quomodo, scias factum à Deo aliquid, quod nescias quomodo.

Ioan. 6.

Tu hæretice quæris *quomodo*? Dic amabo, & hic te, qui ne apicem Theologicæ scientiæ calles; cum Doctore Angelico (vide quicum) te committo: quomodo verbum Domini, substantiam unam in aliam commutauit, aquam in vinum? ergo potest hic, quia ubi similis præcipit, similis obedit effectus. Quomodo res quæ minus possunt quam verbum Dei, unam substantiam mutant in alteram arte, natura, gratia? ars enim hominis, unam substantiam mutat in aliam, ut paret in vitrifice, qui vilem cinerem mutat in præclarum, & nobile vitrum: *tantum artificis valet halitus oris.* Ergo magis verbum Dei. Eccl. 8. *Verbum Dei potestate plenum est.* 2. natura: in vite aqua mutatur in vinum, & opera apum, succus florum, per secreta naturæ, mutatur in fauum, & panem quem manducamus quotidie, per naturam mutatur in carnem & vinum in sanguinem. Vestra quotidie viscera, & qui in vobis ardet perpetuus naturæ focus, de pane carnem efficiunt, & hoc diuinæ potentiæ denegatur. 3. gratia hominis mutat unam substantiam in alteram; sic Moyses per

S. Thom. opusc. 58. c. 21.

Innen. Sa. 10.

S. Thom. opusc. 59. c. 2 ex Damasc.

gratiam specialem, mutauit virgam in serpentem, & aquam in sanguinem. Ergo si tantum valuit benedictio humana, ut naturam conuerteret, quid dicemus de ipsa consecratione diuina, ubi ipsa verba Salvatoris operantur? atque hæc argumenta à Minori.

Amb. l. 4. de Sacram.

Quæris ulterius quomodo? adducã à maiori: verbum Dei multo facit maiora, & facere potest, ut patet ex eo: *ipse dixit, & facta sunt.* Ambrosius: *sermo ergo qui potest facere quod non erat, non potest ea quæ sunt mutare in id quod non erat? non enim minus est dare rebus nouas, quam mutare naturas.*

Aug. l. 21. de ciuit. c. 7.
V. Florimund. Remund de ortu hæres. l. 2. c. 12. n. 4.

Subsiste hic tu miser Philosophe, & perpetuo silentio doctam tuam ignorantiam testare, quando de Dei operibus sermo est; quod si temere pergas, & diuinam potentiam naturæ cancellis includere audeas, æternam gehennam, tuæ huic audaci curiositati præparatam esse noueris. Recte Cyrillus Alexandrinus, maxima quæuis supplicia eos manere dicit, qui Dei cauillantes opera, illud quærunt, *an & quomodo* illud fieri possit cum Dei voluntas, ut Clemens Alexandrinus testatur, ad omnia operanda sufficiat. Est hæc infallibilis consequentia: potest Deus quidquid vult; sed hoc vult, siquidem apertis verbis id dixit is, qui est ipsa veritas, ergo. Figuras rerum quæ scripturis continentur creditis, ô hæretici, umbras veritatis amplectimini, & ad ipsam lucem veritatis, ô noctuæ cæcutitis. Caluinus ut eludat argumentum, quod peti potest à conuersione virgæ Moysis in serpentem, & traduci ad transubstantiationem panis in Christi corpus, ita loquitur:

Instit. l. 4. c. 17.

quid simile, aut vicinum reperiunt, inter illustre miraculum, & fictitiam illorum illusionem, cuius nullus in terra oculus testis est? Transubstantiationem, *illusionem* appellat, quia sub aspectum non cadit: quasi pro vero habendum sit illud unum, quod hauritur oculis; ac non potius quod certa fide tenetur, ad quam Christus, religionis nostræ oculos adhiberi voluit, & beatos pronuntiauit *qui non viderunt, & crediderunt.*

Ioan. 20.
Florimund cit. l. 2. c. 10. n. 4.

Lutherus initio de Sacramento altaris, idem cũ Catholica sentit Ecclesia: hinc ad Albertum Marchionem Brandenburgicum scribit cum opinio de SS. Sacramento in Ecclesia semper fuerit uniformis, eam in dubium reuocare, nihil aliud esse, quam dubitare utrum Deus Ecclesiam in terra habeat; & alibi ait, verba Dei nuda, & aperta, neque vlla interpretatione eo deflecti posse, ut panis corpus Christi pro nobis traditum, & calix sanguis pro nobis effusus esse negetur. At postea à sententia ita desciuit, ut in uno hoc de SS. Eucharistiæ articulo, triginta sex Lutheri contrariæ inter se opiniones notentur. Iam enim illud *hoc* exponebat *in.* Iam *cum hoc*, imo verba hæc centum alijs modis transformabat. Verissime lumen Ecclesiæ Augustinus contra

Aug. contra Faustũ. lib. 16. c. 3.

Manichæos: *qui in Euangelio quod vultis creditis, quod non vultis, hoc non creditis, non Euangelio, sed vobis ipsis creditis*, Quid quod Minister Repertus qui tam parum verbis sacrosanctis fidei habuit, ut ægro extrema Sacramenta administraturus, cum scyphum non haberet ad manum, diceret: *accipe cochlear Domini nostri Iesu Christi.*

Florimund l. 5. c. 12. n. 2.

Sacramentarij in plures errorum Mæandros, & inextricabilem labyrinthum deuoluuntur, ut pauca hæc verba, *hoc est corpus meum*, exponant. Alij corpus Christi in cœna assistere, alij existere, subsistere dicunt. Item in, cum, sub, supra, infra, subter, penes, panem esse: panem tantum manducari, corpus opinione, seu fide, adeo ut fuerit qui numerarit ducentas hæreticorum expositiones, vel deprauationes horum paucorum verborum: *hoc est corpus meum.* Quos omnes ut noctem, lux eliminat benignissimus Redemptor noster nunquam alias, quam sub id tempus quo maxime impugnabatur, maiora erga veritatem Eucharisticam, prodigia manifestauit. Vbi ut alia innumera omittam, non possum non inquit, magnus ille Galliarum Regis in curia Burdegalensi Consiliarius illud ponere, quod *meis ipse oculis vidi, & cuius beneficio à profundo hæreseos luto sui extractus.* Miraculum hoc inter pauca celeberrimum factum est Laoduni, anno 1566. in iuuencula quadã, Veruini, non procul à Laoduno nata, Nicolaa Obrij nomine. Quamuis autem initio illa à pluribus diabolis obsessa fuerit, omnes tamen ante meum, & sociorum, qui comitari me fuerant aduentum, ab ea expulsi fuerant, præter eorum principem Beelzebub. Misera hæc & infortunata fœmina, infinita spectante hominum multitudine in templum deducta, tam miseris modis à Diabolo habita, ac torta fuit, ut ossium fragor, ac dentium stridor audiretur, totumque eius corpus nullam fere humanam speciem præ se ferret. Inflabatur ei venter ad instar dolij, ingluuiem ita aperiebat, ut stomachi fundus posset inspici, linguam pedis longitudine exerebat, oculisque crassis & rutilantibus ita scintillabat, ut eius aspectum vix quisquam ferre posset; tumque ita se in aerem efferebat, ut à duodecim, aut quindecim hominibus non posset retineri. Laodunensi Episcopo super caput eius hostiam tenente, & ijsdem quibus S. Bernardus olim in simili casu usus legitur armis, malignum spiritum oppugnante, ac dicente: Ecce ô infelix spiritus Iudicem tuum ecce cælorum virtutem, resiste si potes ei, qui dixit: nunc *princeps huius mundi eijcietur foras. Hoc corpus* natum ex Maria Virgine, quod in arbore Crucis expansum fuit, quod in sepulchro quieuit, & resuscitatum in cælos ascendit. Adiuro te in virtute cælestis huius Maiestatis, ut ex eius ancillæ corpore egrediaris. His inquam, & similibus exorcismis, Episcopo malignum spiritum oppugnante, dæmoniaca illa horrendum in modum se eleuabat, & auersis à sacra hostia oculis, mille blasphemias euomebat. Deinde defixis in templi fornicem truculentis ac minacibus oculis, ventum tanquam fumum ex ore & naribus emittebat. Tum tremens ac pauens concidebat, & magna totius corporis deformitate, velut erinaceus in se conuoluebatur. Cum rogaretur vero, cur ad S. Hostiæ conspectum tanto horrore corriperetur, Diabolus respondit: ob illud HOC EST, HOC EST, vim Sacramentaliũ verborũ, *Hoc est Corpus meum*, coinnuens. Omitto multa stuporis plena verba, per Diabolum ex ore huius dæmoniacæ prolata. Tandem victus præsentia Sacratissimi Iesu Corporis Beelzebub, ex hospitio suo discessit, edito prius velut ingenti fumo, quem horribiles fragores, seu tonitrua insecuta sunt, adeo ut totum templum una cum adiunctis turribus insonuerint, cum magno omnium adstantium stupore, estque hoc miraculum adeo illustre, ut nec ipsi Diaboli supprimere, aut obscurare potuerint. Hæc hactenus fidelissime ipsis Auctoris verbis, quibus vir ille ingenio perspicaci, iudicio acri, iusta prudentia, historiarum scientia per quam eruditus, peruersa ante hac fide imbutus, veritati oculos aperuit, quos tu anus delira, Rustica agrestis, stolide textor, pertinaciter claudis, nec verbis hisce: *hoc est Corpus meum*, Deum præsentem constitui agnoscis, quem ut audistis dæmon ipse credit, & contremiscit. Ita nunc sit diuina prouidentia, ut

Florimund. l. 2. c. 12. n. 3.

Ioan. 12.

lucu-

luculentis signis, ac miraculis, manifestis doctrinis, ac Theologorum argumentis per ipsam hæreticorum caliginem, veritas magis elucescat. Sic olim, nisi Arius, & Nestorius exstitissent, nunquam sanctum Incarnationis Mysterium tam clarè fuisset explicatum; sic nisi Lutherus prodijsset, plures articuli, ac præcipue qui est de Augustissimo altaris Sacramento, tenebris adhuc inuoluti essent, quæ tamen ita depulsæ sunt, ut detracto velo, ipsa caro nuda, ut sic dicam, appareat.

Iam Ecclesiæ Catholicæ pulchritudo in summo consistit fastigio, nec ullam in doctrina umbram de se iacit, non plus quam sol in Zenith. quod si vos ea pietate in Deum, qua par est, ea Religione, ac sinceritate qua oportet, quæritis *quomodo amando fecit Deus*, quod nemo intelligat inquirendo, quod quilibet consequatur credendo: quare *demus Deum aliquid facere posse, quod nos fateamur inuestigare non posse*. Quæ cum ita sint, te fidum ac genuinum Romanæ Ecclesiæ filium compello, qui credis tam amabili, & mirabili metamorphosi, panem & vinum, in corpus & sanguinem Christi commutari, qui fiat ut nulla in te fiat transmutatio spiritalis? qui fiat ut ad tam luculentam ardoris diuini fornacem propius accedens, imò ignem in sinu tuo concludens, non comburaris? qui fiat ut hunc panem Angelorum manducando, illum in tuam substantiam non totum conuertas, aut potius te conuertat in se? quod ut maximè detestandum, ac indignandum execratur S. Thomas dicens *cum irrationalis creatura, & inanimata, scilicet panis mutatur in melius, scilicet in corpus Christi, virtute verbi Dei, mirum quod peccator homo, nec malitis verbis, nec beneficijs (etiam ipsius corporis & sanguinis Christi in potum & cibum) conuerti potest de mala vita in bonam.*

Aug. epist. 3 ad Volusian.

S. Thom. opusc. 83. c. 21.

Quod enim inter omnia mirabilia videtur mihi mirabilissimum, & quod meritò omnes immenso quodam stupore attonitos habere deberet, illud est, tam multos reperiri qui sæpissime Dominicæ mensæ accumbentes, saciatissima Christi carne & sanguine pascuntur; tamè paucos tam reperiri qui meliorem frugem conuertuntur, aut ad altiorem perfectionis gradum euehuntur. Quo pacto fit, ut Iesus tam humilis nō destruat nostram superbiam? ut Iesus tam mitis & mansuetus, non comprimat nostram iracundiam? ut Iesus tam castus tam Virgineus, non extinguat nostram libidinem? ut silentium Iesu tam admirandum, non moueat nos ad iniurias cum silentio sustinendas? Sanguinaria quædam nutrix cum suo lacte, tantam humani sanguinis effundendi sitim, infudit Neroni, ut nil illi esset iucundius, quam humano cruore saginari, & in eo helluari. Et nos toties saginamur corpore Christi, & haurimus eius sanguinem, cur non simul cum eius sanguine, & spiritum illius haurimus, virtutesque ipsius imbibimus. Audi hic grauius detonantem quàm loquentem Chrysostomum: *Audiamus, inquit, & perhorrescamus: carnem suam nobis tradidit, seipsum immolatum proposuit, quam ergo satisfactionem offeremus, cum tali pabulo enutriti, peccemus? cum agnum comedentes, in lupos conuertamur. cum ouinis carnibus saturati, ut leones rapiamur.* Exclamare hic licet cum eruditissimo ac SS. vero Guilielmo Parisiensi: *hoc est*, SED DIABOLICUM, *miraculum!* nonne toties pastus corpore Christi, homo quilibet deberet cum Paulo dicere? *Viuo ego iam non ego, viuit verò in me Christus*; Vt Augustino accidit, ad quem ipse Agnus Eucharisticus: *non tu me mutabis in te, sicut cibum carnis tuæ, sed tu mutaberis in me.* Sed tantum abest ut post sumptam Eucharistiam, viuat in te Christus, ut potiùs viuat in te Bacchus, viuat in te Venus, viuat in te Mars, viuat in te Plutus. quænam enim apparent in te lineamenta Christi, postquam toties in pectus tuum admisisti Christum? quinam in te elucent colores, non dicam Christi, sed hominis Christiani? spirat in oculis tuis iracundia, in vultu impudentia, in capite superbia, in ore maledicentia, in manibus auaritia, in supercilijs arrogantia, in corde luxuria, in stomacho intemperantia, in toto corpore ignauia, in tota anima nequitia. Prodigium sanè maximè mirandum, è potu quem Circes Vlyssis socijs propinauit, ilico omnes in feras belluas degenerare, at longè illud immanius portentum, calicem Domini bibētes, in monstra adeò terrifica conuerti, cum in mitissimos agnos, in Angelos, Seraphinos immutari deberent homines post sumptum diuinum illud poculum non reddi pium duntaxat, sed omni ex parte sanctum. Nil penitus mihi videtur magis admirandum ac deplorandum, quam Christianum qui sæpius per annum sacro isto epulo reficitur & præsertim sacerdotem, qui per 10. aut plures annos, pane isto cælesti quotidie pascitur, hodierna die adeò adhuc debilem esse, adeò à rebus diuinis abhorrentem, tam parum Christi amantem, tam tenuiter cælestium auidum, totum perituris affixum! Tantopere rem hanc demiratur Ioannes à Iesu Maria, ut dicat; *Equidem fateor summopere me hoc prodigium demirari, ut de cæteris Sacramentis nihil dicam, Sacramentum Eucharisticum adeò diuinum, & eminenter prodigiosum est, ut Christianus, qui vel semel communicat, in Seraphinum aliquem conuerti debere videatur.* Vultis & aliud huic conformæ, candidissimæ animæ iudicium?

Galat. 2.

In Matt. c. 20. hom. 85.

Ars viuendi spirit. 48.

B. Maria de Victoria Cælestinarum Fundatrix, à Patre quodam Societatis Iesu, qui ei à confessionibus erat, interrogata quid in ipsa sumptione cælestis epuli sentiret? respondit ingenuè, videri sibi Dominum Iesum subire animæ suæ penetralia, & dicere: *non es amplius Maria de Victoria, sed es alter ego.* Atque ab hac mutatione spirituali argumentatur Doctor Angelicus, de mutatione panis in corpus Domini: *Similitudo*, inquit, *eiusdem, sumitur à conuersione spirituali, de qua* 1. Reg. 10. *insiliet in te spiritus Domini, & mutaberis in virum alterum, nam dum peccator per spiritum Dei conuertitur, specie corporis manente exteriùs, amaritudo & languor peccati interior, in dulcedinem & sanitatem gratiæ commutatur.* Quo argumento Eugenium usum fuisse, & circa hanc transubstantiationem, hominem vacillantem confirmasse, subiungit, dicens: *Eugenius ad quendam conuersum: quanta & quàm celebranda beneficia vis diuinæ bonitatis operatur, & quod non tibi nouum & impossibile esse debeat, quod in Christi substantia terrena conuertantur. te ipsum interroga qui præterita vilitate deposita, subitò nouam indutus es bonitatem, in exteriore* NIHIL ADDITUM, TOTUM EST IN INTERIORI *mutatum.*

Vita l. 10.

S. Thom. opusc. 58. c. 12.

* *
*

TERTIVM.

Mirabilium. Replicatio. Sumit unus, sumunt mille; quantum isti, tantum ille.

VEteris religionis sacrificia in quas angustias cogebantur? vna tantum fiebant in prouincia, una in urbe, uno in templo; cetera terrarum loca profana erant, nullis sacris inaugurata. At hoc cæleste sacrificium ubique est, quam urbem? quod oppidum? quem vicum in tota fere terrarum mole reperietis, ubi hoc cæleste miraculum non adsit? adita religiosa templa auro illustria, gemmis distincta, multis opibus pro dignitate hospitis abundantia, adest. Recurrite ad exigua sacella, inter stramineas casas affixa, nullo laqueari suffulta, omni spoliata ornatu, adest, peragrate tectas vias, quibus precariæ pompæ deferuntur, multis frondibus inumbratas, multis floribus redimitas, adest. Pergite ad ægrotantium hospitia, pestifero infecta tabo, teterrimum odorem exhalantia, adest. Lustrate militum hiberna, seu æstiuo bellico militum tumultu perstrepentia, visite tabernacula carbaseis intenta velis, adest. Abijcite vos ad humile stabulum, quod olim in hanc rem Seraphicus ille Pater Franciscus constrauit, rudibus obsessum animalibus, adest. Vbique est. Ipsas quoque oceani undas penetrate, ibi quoque inuenietis inter tempestates, qui imperet undis, & mari, hoc cæleste epulum apparari.

Quod ne tibi fortè insolens, atque inusitatum videatur, paulò uberius pertractabo. Ac primum quidem Fagundez sic ait: Hodie per Clementem VIII. & Paulum V. concessum ad instantiam Patrum Societatis Iesu, ut in Indiarum orientalium nauigatione, Missa celebrari possit sereno cælo, & tranquillo mari. Quod hi Pontifices viuæ vocis oraculo, post probatissimas, & fidei dignissimas informationes, diuque & maturè rem discussam concessere, maximo nauigantium solatio, & animarum emolumento. Neque id videri nouum: probat ipse, & Lugo Cardinalis ea veteris Ecclesiæ consuetudine. Etenim S. Wulfranus Archiep. Senonensis, dum inter nauigandum medio in Oceano sacris operaretur, & patena de Ministri manu in mare prolapsa esset, sancti huius viri precibus rursus in manum Diaconi deuenit. *Ex quibus*, inquit Baronius an. 700. *præter insignis miraculi virtutem, intelligis lector, non destitisse sanctos viros in mari etiam cum tranquillitas esset, religata ancoris naui, celebrare ibi sacrosanctum sacrificium Missæ, Deo maximè gratum, quod ipse tanti editione miraculi patefecit.*

Fagundez. In 1. præceptum Eccl. c. 10. n. 15.

Lugo de Euchar. disp. 20. sec. 3. n. 88

Baron. tom. 6. anno 700.

Nec irreuerentia, aut euersio calicis timenda est, ut in varia consultatione super eo negotio peritissimi Naucleri, proreges, Gubernatores, duces testati sunt (quorum testimonia & subscriptiones ait Lugo, ipse vidi) quia in nauibus illis maioribus, locus aliquis decenter & magnificè adornari potest, in quo debito tempore celebretur, ne 500. vel 800. aliquando in una naui, & aliquot millia in tota classe, per plures menses in mari, sacrificio vel cælesti pabulo frustrentur. Vnde concludit, cum grauissimæ rationes urgeant, non omittatur, præsertim cum experientia compertum sit in longa illa nauigatione 100. aliquando vel 200. ex nautis obire in uno nauigio, quibus omnibus de viatico debet prouideri, si fieri honeste possit. Mitto hic loca illa, quæ frequentibus naufragijs, & tempestatibus horribilia, quasi Dominum maris, qui imperaret ventis & mari, tranquilla & pacata reddita fuisse. *A solis ortu usque ad* occasum, in omni loco, hæc oblatio munda æterno Numini libatur & ubique, sanctissimum eius corpus per consecrationis verba ponitur.

Lugo cit. n. 87.

Lugo n. 88

S. Thom. opusc. 58. c. 13.

Hanc corporis Christi in cælis, & simul in terris præsentiam; Gallus quidam irridens, Francisco Christianissimo Galliarum Regi imponere studebat, illud identidem ipso coram ingerendo, speciebus illis nequaquam, adhærescendū, *sed sursum corda sursum corda*, ubi verè ad dexteram Patris considet, erigenda, ad eum sensum D. Pauli verba allegans: *quæ sursum sunt quærite, &c.*

Florimund. l. 7. c. 3. n. 1

Ad Coloss. 3.

At vos, quicumque superbiæ & arrogantiæ spiritu inflati, non minus stultis, quam ambitiosis opinionibus velificamini, parumper rogo antennas dimittite, ac vela colligite; ne ad errorum scopulos illisa naui, æternæ salutis naufragium faciatis. Legite sultis, quæ apud D. Dionysium, S. Clementem, & in alijs iam Græcis, quam Latinis liturgijs scripta exstant: inuenietis certè sic ab antiquissimis usque temporibus, in Ecclesia obseruatum fuisse, ut dum sacerdos ad consecrationem se præparat, illud *sursum corda*, populo acclamaretur. S. Cyprianus inquit verbis illis, *sursum corda*, sacerdotem assistentium animos præparare, ac mouere, ut omnes suas cogitationes in Deo defixas habeant, ut ille iuxta promissum suum, inde ad altare descendat. Tum verò uniuersus populus, unà cum sacerdotibus, & Diaconis respondere solet: *habemus ad Dominum*, quasi diceret; iam nos corda nostra ad Deum eleuamus, ut sanctum hoc & tremendum sacrificium perficiatur. Ex quo brutalis ignorantia cuiusdam Ministri in Aquitania nostra apparet, qui cum Franciscano Religioso de fide disputans aiebat, magis conuenire ut nos in Missæ sacrificio *deorsum corda* canamus; ut qui credamus Corpus Christi in altari esse. Atqui meminisse ille debuerat, verba illa, *sursum corda*, usurpari ante verborum Sacramentalium prolationem.

Florimund. cit.

Fateor quidem ut è sacro textu patet, cacodæmonem esse Dei simiam, varia signa & prodigia in lege veteri æmulatum fuisse; sed quærit doctè & disertè Delrio noster: *an possit dæmon unum corpus in duobus locis disiunctis, vel duo corpora in uno, & eodem loco penetratiuè collocare* ad quæ respondet, nec ipsemet dæmon potest loca distantia ab inuicem, non occupato medio, simul implere; multò minus potest idem corpus in diuersis locis statuere; præstigias verò quas hic dæmon aliquando commentus est, ut idem in duobus locis appareret, scitè & solidè elidit, atque eludit Delrio. Soli itaque hoc Deo reseruatum, ut probant exempla sanctorum, quibus docemur multos, alio loco alijs apparuisse, quàm ubi reuera erant, non dormientibus modò, sed & vigilantibus; quales apparitiones de S. Nicolao, D. Agatho, & D. Benedicto, Dei virtute factæ sunt.

Delrio disq. mag. l. 2. q. 17.

Thyræus de spirit. c. 8.

Delrio cit.

D. Ambrosius cum Mediolani palam cunctis inspectantibus sacris operaretur, funeri S. Martini,

Baronius de signis Eccl.

Turoni

om. 3. l. 51 ſyn 80.

Turoni cunctis eum videntibus, & agnoſcentibus, ut ipſemet fatſus eſt; interfuit. Ita conſtat Antonium Patavinum, eodem tempore & Patavii, & Vlyſſipona conſpectum fuiſſe; Ignatium, Franciſcum Seraphicum, Xaverium, variis in locis ſimul, ſe exhibuiſſe. Et ut alios mittam, unum B. Laurentium Iuſtinianum hic mirandum proponam, qui cùm celebraret ad populum, poſt elevatum Sacramentum, factus eſt extra ſeipſum, detuliqueeum Spiritus ad Virginem ſacram in cellâ clauſam, & contemplationi vacantem, quæ fortè tunc miro deſiderio communicandi teneretur, & ſacra illi myſteria communicavit, ſic ut ab oculis populi non diſcederet, donec ad ſeipſum reverſus, ab illo pietatis officio, reliquum Miſſæ peregit. Vt & tu hoc tam ſtupendo dono ſpiritualiter perfrui, & gaudere valeas, docet illud Ariſtoteles, quod *anima plus eſt ubi amat, quàm ubi animat*; atque adeò animus qui in corpore eſt, ſæpe etiam in amante eſt. Ita animus Pauli corporis ergaſtulo incluſus, habitationem ſimul habebat in cœlis. Et ut ait S. Thomas, non rarò fit, *ut ſint corpore in choro, & corde in foro.* Accedit unum plures eſſe poſſe zelo, labore, induſtria, vel ſaltem deſiderio. Dilatare hic anima mea, & in plura te extende. Expetam ego amoris ingenio univerſas littoris arenas, non in unum ſed mille mundos, eoſque pulcherrimos mihi excreſcere: deſiderabo ſingulas oceani guttas in infinita maria exundare; volam ſingulas res creatas, novum mihi cœlum fieri, Seraphicis plenum amoribus. Optabo denique hæc omnia mea eſſe, non alio fine, quàm ut eadem omnia tibi, ſponſe mi, cedam, donem, offeram centies millies, ô Deus cordis mei. Quare? quia his omnibus, & immenſis aliis infinities dignus es.

Surius in vita (margin, beside "nam, qui cùm celebraret")

S. Thom. opuſc. 59. cap. 8. (margin, beside "Thomas, non rarò fit")

Omnium illud mentibus alte inſedit: *inter omnia* MIRABILIA, *quæ ſunt in iſto Sacramento, illud videtur* MIRABILIUS, *& difficilius intellectu, quod unum & idem corpus numero, eſt in diverſis locis.*

S. Thom. opuſc. 59. cap. 8. (margin)

Quod autem Deo poſſibile ſit, unum corpus in pluribus locis reproducere, dubitari non poteſt, ut doctè Leſſius: ſi enim quod periit, Deus reſtituere poteſt, & idem omnino reproducere, cur non poſſit ſecundò producere, id quod manſit? cur enim exhauſta ſit potentia ad rem producendam, quia eandem ſemel produxit? imò probabile eſt, idem numero à cauſa naturali produci poſſe, ſi omnes eædem circumſtantiæ, quæ illam ad hujus individui procreationem determinarunt, concurrant, ut inſignes DD. tradunt. Sed id fieri vi, & lege naturali nequit; quia naturaliter impoſſibile, ut omnes eædem circumſtantiæ concurrant, verùm Deus ab iſtis circumſtantiis non pendet, ſed pro ſuo arbitrio determinat id, quod ipſi eſt producendum. Itaque quotieſcumque libet, poteſt idem alibi centies, & millies producere. Vnde ſequitur, *ex uno homine, poſſe efficere integrum exercitum, ex uno piſce implere totum mare, & flumina omnia, ex una arbore omnia ſylvarum ſpatia*, omneſque montes veſtire, & cujuslibet individui infinitas: ut ita dicam, proferre replicationes. Sic unum ſpeculum in tot facies ſcinditur. Qua ſimilitudine Angelicus Doctor uſus eſt: *probatur* inquit, *per viſibilem ſimilitudinem*, quæ cuncta in ſpeculo declaratur; nam ſi faciei tuæ plura proponas ſpecula, in omnibus æqualiter, & integraliter una apparebit facies. Et ſi unum ſpeculum in plura fruſtra, etiam parva confringas, perfecta tua facies in ſingulis erit.

Leſſ. de perfect. divin. l. 12. c. 16. n. 119. (margin)

Leſſ. l. 5. c. 2. n. 9. (margin)

S. Thom. opuſc. 58. cap. 13. (margin)

Reddunt ſe totidem facies.

Virg. 9. Æneid. (margin)

Vnum corpus centum ſpeculis præſens, in omnibus relucet, & per vitra polygona, multiplex apparet: *reddunt ſe totidem facies.* Vna vox in tot millia auditorum ſpargitur: *neque incredibile eſt, ſi verbum hominis tranſiens ſimul audiatur à multis, & à ſingulis totum, quòd verbum Dei permanens, ſimul ubique ſit totum.*

S. Thom. 3. p. q. 76. a. 18. (margin)

Amabilis Echo, mortalium auribus adlabitur, & *clamanti* promptè reſpondet *amanti*. Credamus & nos, multò promptiùs *verbo verbum*, divinum illud & æternum adeſſe. *O miraculum!* exclamat Chryſoſtomus; *O Dei bonitatem! ille qui in altis cum Patre ſedet, eodem inſtanti manibus noſtris tractatur.* Quare ceſſet impia Caroliſtadii blaſphemia jactantis, ſibi tam perſuaſum eſſe, Chriſtum in pluribus locis eſſe corporaliter, quàm perſuaſum ſit S. Annam quinque habuiſſe capita, & innocentem infantem habuiſſe barbam duodecim cubitos prolixam. Aptiſſimè & amœniſſimè aliquando hujus Caroliſtadii ſectatoribus, reſpondit Pater Ioannes Gauda, quem cùm Bruxellis hac ſolemniſſima luce Sacramenti miraculoſi, duo miniſtelli conveniſſent, atque illud ſtolidum argumentum adferrent: ſi Chriſtus qui in cœlis regnat, cum divinitate præſens ſit hoſtiæ, quam Myſta in ſupplicatione publica detulerat, neceſſe eſſe, ut Papiſta ille totius orbis molem ferat: nam qui portat portantem orbem, juxta illud Iſaiæ, *appendit tribus digitis molem terræ*, orbem univerſum portet neceſſe eſt; atqui hoc abſurdum, ergo. Suaviter ad hæc ſubridens Gauda repoſuit, hoc illis non debere mirum videri, quandoquidem & frater veſter, Aſinus nempe, Chriſtum Ieroſolymam intrantem portavit; & Pater veſter Diabolus (vos enim ex patre Diabolo eſtis) eum ſupra pinnaculum templi portavit. Quis autem adeò bardus aut bliceus, ut univerſam terrarum machinam ab iis ſimul ſublatam exiſtimet? Hæc obiter, ut & vos, ubi ſubinde res ſeſe obtulerit, ejuſmodi inſtruere poſſitis in Spiritu lenitatis. Non caſu ſed amabili Dei providentiâ factum, ut multiplicatio 5. panum, præcederet concionem de pane Euchariſtico, ut videre eſt ex D. Ioanne, & ut doctè advertit Chryſoſtomus. Volebat nimirum benigniſſimus Salvator, ubi paucis panibus quinque millia hominum pavit, præludere illi cœnæ, in qua non una duntaxat die quinque millia reficeret, ſed in annos, & ſæcula, tot hominum millia, quot eſſent Chriſtianorum, qui ea ſacra uſurparent.

Chryſoſt. l. 3. de Sacerdot. (margin)

Florimun. l. 1. c. 7. n. 2. (margin)

Iſa. 40. (margin)

Chryſoſt. hom. 45. in Ioann. (margin)

Auguſtinus, quem Paulinus *Eccleſiæ lucernam & venam fontis æterni appellat*, ea natura rei lucem præfert, dum ait mirari nos, paucis panibus tot millia ſaturari; conſimile miraculum indies accidit, dum unum granum, 50. aut 100. alia producit. Naturæ fertilitatem vel ex una ſpicæ calculatione conſiderate: ſi unum granum tritici produceret 50. grana, ut ſæpe ſæpius accidit, & illa quinquaginta rurſus 50, & ſic deinceps, ſpatio 12. annorum, ex uno grano habebis ducentos quadraginta quatuor milliones millionum, & 140. millia millionum milliones. Si jam unicuique pedi cubico des tantum 10. grana, implebuntur his granis urbes, Pariſiis pares, 24. milliones, & quadraginta, & quatuordecim millia. Lubet hic nectaream Ambroſii ſententiam affundere: *ſi illud miraris quod mirari umbra eſt, quantum illud eſt, cujus & umbram miraris?*

Paulin. epiſt. 32. ad Aug. (margin)

Aug. l. 21. de civit. c. 4. & tract. 24. in Ioann. (margin)

Hæc exuberantis naturæ prodigia, stupendum illud unius panis azymi consecrati, in mille millia naturæ minima divisa, mysterium supra naturam, non supra fidem, totum Deum in singulis millies millies geminati, fertilissimè adumbrant. Enimverò illud hic maximè deplorandum, ac execrandum occurrit, ut docet Augustinus: hæc *miracula Corporis Domini, jam assiduitate viluisse*, ita ut penè nemo dignetur attendere opera Dei mira, & stupenda in quolibet seminis grano: *Majus miraculum est gubernatio totius Mundi, quàm saturatio quinque millia hominum, de 5. panibus; & tamen hæc nemo miratur: quia quotidiana, viluerunt.*

August. in tract. 24. in Ioann. cap. 6.

Ibid.

Profectò non majus propè videtur amoris miraculum, talem cibum dedisse, quàm mortalium tam frigidè, ac remissè hunc appetentium fastidia tolerare. Æstimabant hoc donum primi Christiani, qui avidissimè ad has epulas confluebant, nemo ad biduum eorum desiderium ferre poterat; sed hodierna satietas, crastinam acuebat famem. Hic non possum quin socordiam, tædium, fastidium, contemptum complurium fidelium exaggerem, quibus cœlestes illæ epulæ jam *assiduitate viluerunt*; qui cum hoc pluris beneficium facere deberent, quòd Redemptor noster prodigaliter prodigus omnibus, omnibus in locis, omnibus diebus hunc panem Angelorum manducandum proponat; ingratitudine barbarâ, cum Israëlitis vociferentur: *nauseat anima nostra super cibo isto levissimo.* Si uni in orbe terrarum, ipsi summo Pontifici semel in vita ea potestas concessa foret, sistendi Christum sibi in Sacramento mirabili; quomodo non orbis in urbem confluerer, quàm admirabili stupore, quàm sacro honore Religione quantâ isti sacrificio quisquis nostrûm interesset? quàm avidè ardenterque hic Deum suum sub speciebus panis absconditum contemplaretur? Refert Spondanus anno Iubilæi, indies Romæ supra decies, duodecies hominum extraneorum millia fuisse, tantique confertam multitudinem ad spectandum Sudarium Veronicæ, Dominicis ac festis solemnibus ostendi solitum confluxisse, ut sæpius contigerit plures præfocari. Vt faciem Christi autem, non in speculo, aut umbra speculari, sed ipsummet intra sinum cordis complecti valeamus, vix pes à terra movetur.

Num. 11.

Spondan. a. 1350. n. 1. pag. 503.

Si uno in loco, una in urbe Hierosolomitana, sanctissimum Christi corpus sub Eucharisticâ hostia exponeretur, ô quot mortales per mille incommoda, per mille discrimina; ardor divinum hunc solem sub nube hac candida, contemplandi, adorandi, quod si etiam sumendi, exciret? Nunc cùm hic Sol ubique reluceat, millies & millies geminetur, eum ne oculo dignamur.

Sideribus quæ plurima collucent, nihil pulchritudinis, aut æstimationis multitudine deperit, quamvis toto cælo densè dispersa videantur; quin imò quò plura, eò gratiora, & jucundiora sese oculis inferunt, Deique magnificentiam contemplantibus explicant. O mi amantissime Iesu! ô dilectissime sponse animæ meæ, eò te majori honore, ardentiori amore dignissimum sentio, quò te totum sæpius mihi donare dignatus es. Totam reverentiam quam omnes Angeli habuerunt, cùm te exceperunt redeuntem à mundo, & vita passibili, ego unus tibi debeo mille modis: nam intras in me sæpius, ut me unum solum oblectes, qui semel in cælos intrasti, delectaturus omnes Angelos. Sæpius pro me uno facis, quod semel pro universis cœlestium Spirituum Hierarchiis fecisti. Si hoc beneficium uni duntaxat ex omnibus mortalibus fieret, ut semel in æternitate tota, intraret Christus in illius pectus hoc amabilissimo modo, quàm stupendum beneficium censeretur! qui audirent vix crederent, attoniti hoc benignitatis miraculo. Ipse qui suscepisset quàm extra se admirans, sine voce, sine motu, imò sine vita maneret, nisi miraculosè juvaretur, præ stupore, timore, gaudio, amore, ex tanta benevolentia. At nunc verò cur non veneror, non admiror longè majus beneficium, cùm non semel, sed frequentissimè, non mihi soli, sed omnibus se communicat, multoties se det, ut quàm multipliciter noster sit, idque non alio, quam exuberanti amoris prodigio. Cui ut quoquo modo responderent, & omnem animi nostri nauseam tollerent, divino Spiritu ferventes, & hujus cœlestis pabuli maximè appetentes quidem extitere.

Thomas Walsingamus Angliæ Historicus, refert de Othono Imperatore, in extremis summè desideranti extremum viaticum, hoc illi propter assiduam stomachi nauseam denegatum, id saltem impetrasse, SS. Christi Corpus in cubile deferretur, ut oculos pasceret; quod dum factum, & ille summo affectu, ut alter Simeon brachia explicaret, seu Christum amplexurus, pars ea pectoris quæ cor obtegit aperta est, ipsaque hostia è Sacerdotis manu, quasi in sedem sibi paratam, in cor Othonis evolavit pectusque hoc hospite recepto, rursus clausum est, absque ullo cicatricis vestigio. Quemadmodum & Seraphico Doctori accidisse legimus. Sed hæc ut vobis notiora prætereo, unum hic tacitus præterire non possum, ut hujus cœlestis cibi sacra fames in vobis accendatur. Ioannes Nider pius pariter, & peteruditus Scriptor, paulò antè quàm Coloniam missus esset ad litteras addiscendas, tradit fuisse in illa civitate duas insignes Virgines, eâdem matre & mente natas, unanimes in ona, eademque domo degentes, & sponso Christo Virginitatem consecrantes, præ omnibus epulis, sacrum Eucharistiæ epulum in deliciis habuisse. Harum unam cœlestis Sponsus sub vitæ sanctioris tirocinio duriter; postea tamen amabili eventu comprobavit. Cùm enim ingenti desiderio, & flagranti esurie divini pabuli teneretur, ut fames magis accenderetur in gravem adeò morbum incidit, ut nervis, quibus labia & mandibulæ solent moveri, se contrahentibus, etiam adhibito totius corporis nisu, os diducere ad sumendum cibum non posset. Enimverò ea erat contracti oris vis, & pertinaci, aut labia etiam liquido jusculo sumendo, etiam cochleari, aut argenteo instrumento non possent aperiri; adeò mandibula superior inferiori tenaciter cohærebat, ut concrevisse viderentur. Erat itaque non miserabilis solùm, sed etiam miserabilis hujus Virginis aspectus, quam maximè excruciabat, non tam terreni cibi sumendi cupiditas, quàm divini epuli fames: quæ eò potentius exardescebat, quo se indies celeriùs ad mortem properare advertebat. Negabant omnes qui eam visebant, fieri posse ut sacro se viatico muniret, quæ etiam vel minimum liquorem admittere non valebat; ut tamen ejus flagranti desiderio utcumque fieret satis, accitus est Sacerdos, qui ei de peccatis confessæ SS. Sacramentum sub oculis poneret adorandum: Et ecce *quod non mortalia*

Nider l. 1. formic. c. 7.

Spongolus de divin. judiciis, tom. 1. c. 57. n. 9.

pectora

peſſima egit, Chriſti facta fames? ſtatim ut hunc panem Angelorum illa conſpexit, præter omnem ſpem & opinionem, vires colligit, & Spiritu qui intus agebat, os reſeravit, accepitque cunctis inſpectantibus, quem tanto tempore eſurierat. Hæc fames, hæc orexis, hoc deſiderium in vobis hodie accendum eſt. Mirabile convivium Chriſtus Dominus daturus, *ſeceſſit ſeorſum in locum deſertum; quod cùm cognoviſſent turbæ, ſecutæ ſunt illum.* Cur in deſertum ſequentibus, & non potiùs, ac commodiùs intra urbem commorantibus, convivium miniſtravit? D. Ambroſius aptè ad rem noſtram: *gratis cœleſte impertitur alimentum, non in civitate quaſi in Synagoga, vel ſeculari dignitate reſidentibus; ſed inter deſerta quærentibus Chriſtum: qui enim non faſtidiunt, ipſi recipiuntur à Chriſto.* Si igitur iſte panis hordeaceus, non niſi appetentibus dabatur, quo jure, ſeu qua injuria, hic panis cœleſtis faſtidientibus apponeretur? etenim *memoriale tuum in deſiderio animæ*, quæ hunc panem ſuſpiret, deſideret, eſuriat, & cum mellifluo Doctore hiſce verbis ardentiſſimè expectat:

Luc. 9.

Iſa. 26.

> *Deſidero te millies,*
> *Mi Ieſu, quando venies,*
> *Me lætum quando facies,*
> *Me de te quando ſaties?*

QVARTVM.

MIRABILIUM. *Cibus indeficiens. Nec ſumptus conſumitur.*

HVjus tam ſtupendi, tam ſuſpiciendi miraculi, Omnipotens Deus ad incredulorum perfidiam confutandam, aliquod nobis in natura veſtigium relinquere voluit. Ecquis porrò non videat ab uno elychneu ſuccenſo, mille alios ſibi lumen mutuare?

Nec habet inde minus.

At quam ſimilitudinem alludens Iſidorus Peluſiota: *Vnus ignis, inquit, mille lampades accendet, nec minuitur; & alias iterum totidem, imò plures valet accendere,* quia, ut ait Eccleſ. 24. & ſignat anni proximè inſequentis Chronicon: eſt *LVMen InDefICIens.* Confirmat idipſum, qui ab hac face omnem ſibi lucem in pectus derivavit, Thomas Aquinas: *Habemus ſimile exemplum de candela; quia ab unâ candelâ accensâ, infinitæ candelæ infinities poſſunt accendi; nec prima candela lumen diminuetur.* Non eſt quòd quis Attrebatum excurrat, ut prodigioſam illic candelam contueatur, & contrectet, quæ ſemper ardens non conſumitur.

Iſid. Peluſiota in catena Græca Luc. 3.

S. Thom. opuſc. 59. cap. 8.

Quidquid uſquam ſanctum, ac ſacrum eſt, in altaris Sacramento adeò perenniter continetur, ut quantum inde delibaris, non minuatur, quantum deſumpſeris, non conſumatur. *Probatur ſimilitudine humanæ ſcientiæ: nam quantò homo magis ſcientiam ſuam aliis diſtribuit, tantò plus creſcit.*

S. Thom. opuſc. 58. cap. 14.

Efficaciſſimè verò has divinas epulas, ab innumeris etiam convivis ſumptas, nunquam conſumi, probat S. Thomas exponens illud Lucæ 14. *homo quidam fecit cœnam magnam;* ubi ſic ait: magnam eſſe propter tria:

1. *Magna eſt, propter ferculorum copioſitatem.*
2. *Magna, propter accumbentium frequentiam.*
3. *Magna, propter ipſius æternitatem.*

Quod primum ſpectat, cùm Salvator noſter Auguſtiſſimum Corporis ſui Sacramentum inſtituere decreviſſet, modeſtiſſimus cæterùm in omnibus, *cœnaculum grande* voluit apparari. Vbi mihi videtur ſimile quid præſtare voluiſſe, quod à munificis Dynaſtis, & potentiſſimis Orbis Monarchis aliquando factitatum legimus, ut regias ſuas opes, ac magnificentiam Regiis ſui omnibus declararent. Sic *magna* dici poteſt cœna illa ſplendidiſſima, quam barbaro luxu potentiſſimus Rex Chaldæorum adornavit, ut eam deſcribit Hebræus vates: *Balthaſar Rex fecit grande convivium, optimatibus ſuis mille;* ductis grandem in aulam convivis, belluatis tapetibus ornatam. Hic in abaco mirabiliter guttos, lagenulas, pateras è gemmis grandes, pocula cryſtallina, myrrhinaque, cum atyncheta effigiata, aliaque vaſa aurea, & argentea. Tum lecti juvenes ordinato grege atque ſpectabili ingrediuntur, patinas deferentes: hic ficedulas & peregrinas coturnices: ille attagenas ab Ionia, hic anſeres fertiles ex Germania hic ab India Gallinas, vel è Colchide Phaſianos. Alii alia ferunt nemorum dona, lacuum prædam, fluminum delicias, oceani exuvias, præſtabiliſſima tuceta. Apicianis dulciariis cum tragematis bellariorum, cum placentis inauratis, cum Sacharatis confectis, cum mellitis fcitamentis. Mirantur convivæ, lætantur, & ſplendidè epulantur. Verè CŒNA MAGNA, *propter ferculorum copioſitatem.* At hic omnis apparatus, & quanta, quanta exquiſitiſſimorum ferculorum copia brevi conſumitur, totumque hoc, quantumvis ſplendidum convivium, exiguo temporis ſpatio finitur, & abſolvitur.

Daniel. cap. 5.

Geta, menſæ inferri jubebat tot fercula ordine alphabetico, quot excogitare poterat: anſeres, anates, attagenas, apros, artocreas, &c. Pullos, pavones, perdices, Phaſianos, &c. quæ omnia, uno die abſumebantur. Aurelius verus talem cœnam inſtituit, ut ſi eo prandium par facere voluiſſet, neſcio, inquit Petrarcha, an Romana res ſufficere potuiſſet. Sed ut Cyprianus veriſsimè aſſeverat: *hic panis, omnium carnalium ſaporum irritamenta, & omnium exſuperat dulcedinum voluptates.* Cœna Calviniſtica indies conſumitur, & quandoque ad centum, imo mille ſora vini conſumpta ſunt: quemadmodum non ita pridem in Germania, anno nempe 1655, in exſequias Acatholici Principis, vel potius in convivium funebre, certis litteris inde miſſis, conſtat impenſos fuiſſe boves 170, vitulos 350, verveces 800, porcellos Trojanos 400, juvencos 248, Agnos 600, Sues 200, Gallos indicos 300, Capones 400, Anſeres 600, Gallinas 11000, Pullos Gallinaceos 22000, Ovorũ 23000, modios, butyri centenaria 1000, plauſtra vini 400, cereviſiæ urnas 3000, ſalis modios 100, lucii piſcis centenaria 600, carpionum centenaria 2000, præter feras animantes, apros cervos, lepores, cuniculos, perdices, turdos, ſine numero: quæ omnia pretio minimo & leviſsimè æſtimata, ſteterunt quinquaginta millibus, & ducentis florenis; & tamen intra triduum ab hoſpitibus abſumpta fuêre.

Petrarcha l. 1. Dial. 96.

Cyprian. ſerm. de cœna Dom.

Hactenus carnales epulas, regias, opulentas, & opiparas ab hominibus carnalibus aviduſsimè ſumi, & conſumi audiſtis: ſed illud maximè deplorandum, tam paucos eſſe, qui epulas cœleſtes eſuriant, qui ad diviniſsimum Euchariſtiæ convivium toti famelici accedant; quod quantumvis ab infinitis hominum millibus, mille ſexcentis annis, & amplius ſumptum, ſemperque ſumendum, ſemper

menſa

Chrysost. hom. de divina mensa. mensa integra & recens est, *O miraculum mensæ mysticæ, tam munificè instructa, in qua Agnus Dei vivus immolatur.* Præclara hoc intellexit S. Andreas, ut nobis Presbyteri Achaiæ, in ejus actis tradiderunt: *Ego Omnipotenti Deo immolo quotidie, non taurorum carnes, nec hircorum sanguinem, sed immaculatum agnum in altari; cujus carnem postquam omnis populus credentium manducaverit, Agnus qui sacrificatus est, integer perseverat, & vivus.* Nihil de hac mensa imminuitur, non secus ac sacri Regum annales referunt, quod
3. Reg. 17. *hydria farinæ non defecit, & lecythus olei non est imminutus.* Quæ perappositè ad rem nostram accommodat S. Thomas *quantumcumque etiam à quibuscumque*
S. Thom. opusc. 59. cap. 8. *hominibus, Corpus Christi comedatur, semper est unum, & in nullo diminuitur; sed semper perfectum & integrum perseverat. Cujus memoriale exemplum habemus in sacra scriptura, 3. Reg. 17. de lecytho olei, & hydria farinæ.* Sumptuosum illud videtur convivium Pto-
Plin. l. 33. cap. 10. lemæi, Regis Ægypti, patris Cleopatræ, quem Plinius ex Varrone refert mille convivas, totidem aureis potoriis mutantem vasa cum ferculis saginasse.

Recentioris hoc memoriæ, quo Carolus V. ut ex P. Vitero ipse accepi, Franciscum Galliarum Regem, Madriti excepit, dum centum lances argenteas, mensæ ejus inferri jussit, non nisi cerebellis avium refertas; alias insuper centum aureas, totidem porcellanas, omnes cerebellis avium instructas: Mensisque remotis Regem per duodecim conclavia deduxit, harum omnium volucrum plumis convestita. Sed hæc omnia, tot avium millia, eodem die cum plumis suis, ex oculis avolarunt.

Quæ non indies per orbem magnifica Principum Regumque convivia exstruuntur? in privatis etiam mensis quantum carnis, panis, vini quovis die, quovis anno absumitur: At cibus ille cælestis panis Angelorum, *habens in se omne delectamentum, &*
Sap. 16. *omnis saporis suavitatem,* mensæ Domini impositus, nunquam deficit. 1. *Exemplum habemus in natura;*
S. Thom. opusc. 59. cap. 8. *quia jam sunt sex millia annorum, & ultra, quod homines triticeum panem comederunt, & semper per gratiam Dei comedent; & tamen triticum non est diminutum, sed hodie satis plus est de tritico, quàm fuit initio, quando homines triticum comedere cœperunt.*

2. *Cœna magna, ratione accumbentium,* qui subinde innumerabiles adhibiti sunt.

1. Paral. 12. Inaugurationem Davidis Regis in Hebron, convivium excepit eo apparatu, & convivantium numero, quem nemo crederet, nisi cœli testimonio id sciret: nam trecentis quinquaginta septem millibus virorum, David epulum triduanum præbuit, sumptu incredibili. Cui accenseri potest
Pererius in Dani. c. 3. nuptiale convivium Alexandri Magni, ad quod adhibita sunt decem millia convivarum, singulis ab eo paterâ aureâ donatis. Nec minus stupendum quod Spondanus in annalibus Eccles. ann. 1285. n.
Spondan. an. 1285. xix. commemorat. nuptias Wanceslai Regis Bohemiæ, cum Iudithâ Rudolphi Regis filiâ, tantâ Principum ac Nobilium frequentiâ celebratas, ut indies supra centum millia hominum, Pragæ convivio excepta sint. Super omnia tamen quæ hactenus audistis, splendidissimum & quodammodo fidem excedens, fuisse videtur illud convivium Py-
Plin. l. 33. cap. 10. thy Bithini. Hic, si vera sunt, quæ traduntur à Plinio, Xerxis copias, hoc est, septies centena octoginta octo millia hominum, lauto epulo refecit. Hic tamen convivantium numerus propè innumerabilis, & incredibilis, velut unitas ad millenarium, vel zelo ad infinitum, si cum iis qui cœlesti mensâ supra jam mille sexcentis annis, per orbem universum refecti, & usque ad supremum judicii diem reficiendi sunt, conferatur.

Quale spectaculum est in urbe orbis Principe, è Imago 1. sæculi Soc. l. 3. c. 9.
purpureo Patrum Senatu, quandoque quatuor ex illis, aliquando quinque, diversis, eodem in templo locis, eodem tempore ad multas horas Augustissimum hoc epulum sacræ mensæ accumbentibus distribuere, eâ convivarum frequentiâ, ut censa sint Romæ uno in templo, uno die, modò sedecim, modò viginti, aliquando etiam triginta millia cœlesti hoc epulo perfruentium.

Similiter Vlyssipone ad viginti quinque millia hostiarum uno die distributa; his si quis alias urbes Europæ, ubi S. Synaxis maximè frequentari solitas, ac Belgii nostri, cujus oculati testes sumus, Insulas, Audomarum, Antverpiam, Bruxellas addiderit, perque universum orbem Christianum, non per dies, aut menses, sed annos magnæ hujus cœnæ convivas enumerare voluerit, innumerabiles fore nemo non fateatur necesse est.

3. *Cœna magna, propter ipsius æternitatem.*

Persarum Regem Assuerum sæpius audivistis divitiarum gloriâ præcellentem extitisse, quas ut omnium defigerat in conspectu, convivium paravisse, quàm potuit splendidissimum, de quo sacræ paginæ: *Tertio anno Imperii sui, fecit grande convivium* Esther. c. 1.
cunctis Principibus, & pueris suis fortissimis Persarum, & Medorum inclytis, & præfectis Provinciarum coram se. Tum ne cives ac plebeios excludere videretur: *invitavit omnem populum qui inventus est in Susan, à maximo usque ad minimum.*

Doctor Angelicus opusc. 58. cap. 29. Rex iste (Assuerus) *significat Christum: facit convivium magnis, & pueris fidelibus.* Atque ut quisque norit, cœnam magnam ab eo institutam, omne convivium Assueri longè exsuperasse *propter ipsius cœnæ æternitatem,* utrumque inter se conferamus. Protendebatur Assueri convivium per annum dimidium;
Porrò *ut ostenderet divitias gloriæ Regni sui, ac magnitu-* Esther. c. 1.
dinem, atque jactantiam potentiæ suæ, multo tempore, centum videlicet & octoginta diebus, opiparè convivas habuit. Magna continuatio ferculorum, fateor, sed quàm exigua ista judicabitur, si divini hujus convivii perpetuitas spectetur? quanta illa est mensium paucitas, si hæc annorum numerositas attendatur? Diuturnius quàm illud Assueri convivium, fuit illud, quo Hebræorum exercitus recreatus, vastam & incultam solitudinem peragrantibus, quadragenos circiter annos liberaliter impensum, nunquam defuit: semper è cœlo commeatus (quo nullus intercipere poterat) fideliter submissus. Quis non miretur tantam epuli perennitatem, copiis illis Israëliticis, quæ, ut Salianus Salian. an. mundi
supputat, tricies centena hominum capita com- 2545. n.
plectebantur, ne ad diem defuisse? 165.

At sacrum convivium, in quo Christus sumitur, longiùs excurrit, diutiùs perennat. Quot jam annos? quot lustra? quot sæcula? quot chiliades his divinis epulis convivamur? quo tandem fine hoc cœleste convivium claudetur, nisi eo pariter, quo & orbis? Hujus convivii typus est æternus ille ignis, quo divinum quondam altare (ut Levit. 6. præcipitur) semper ardebat. Vt enim ille nunquam poterat consopiri; ita hoc nunquam poterit aboleri. Quis non ad hanc inexstinguibilis amoris fornacem propiùs accedens, cum Hipponensi Præsule exclamet: *O ignis qui semper ardes,*

& non

Aug. l. 10. Conf. c. 29. *& non extinguéris! Caritas Deus meus, accende me,* ut & ipse amore tui ardeam, non per horam, per diem quo visitas me, sed per omnem vitam, per omnem æternitatem.

QVINTVM.

MIRABILIUM. *Inter Sacrilegorum sicas illæsus. A sumente non concisus, non confractus, non divisus, integer accipitur.*

DIvinus ille Magister Christus, prædilectas sibi Sponsas, quandoque familiariter super hoc sublimi mysterio, aptis similitudinibus erudiit. Acprimum nihil officere sacertimo Christi corpori, quod in fœda indignaque loca projiciatur, Brigittæ, ac Catharinæ per radios solares demonstrat; ut enim illi per sordes ac lutum dispersi, nihil sordium contrahunt, aut contrahere possunt, manentque ubique inviolato fulgore; ita ubi ubi corpus Christi candidissimum collocetur, illibatum persistit, perstetque necesse est. Vti nec gladio eum lædere aut dividere potes, qui si vitreus, aptissima, ait Lessius, similitudo erit.

L. 4. revel. c. 61. in Dial. tract. 3. c. 110.

Lessius de beatit. opusc. posthum.

Hoc & vos aliqua ratione æmulari perciperem, ut dum infernalis ille leno, eand dæ cujusquam menti, fœdas nescio quas libidinis sordes aspergere conatur, illam illibatam, ut Solis radium conserveris. Quoties obscœna verba auribus, lasciva objectari dæmonis administris oculis ingeruntur, animum inviolatum, & intactum tueamini. Quoties inter homines carni & sanguini deditos, agere necesse fuerit, ea eorum consuetudine non plus fuliginis, quàm piscis in mari salsuginis contrahere nitamini.

Altera similitudo ducitur à speculo, quod licet frangatur, imago tamen in eo relucens non frangitur. *Sic est revera in Sacramento Christi, qui speculum dicitur, & imago bonitatis illius.* Vnde subdit idem Doctor; *tertium* MIRABILE *est, quod corpus Domini sit in pluribus locis, & portionibus; tamen per partes non est divisum, sed manet in se integrum, & conjunctum. 1. Corinth. 2. divisus est Christus? quasi diceret, non est divisus.* Quare Iudæi frustra stilis, cultris, gladiolis, Sanctissimum hoc Christi Corpus sauciare, in partes discindere conati sunt. Sanguis qui inde prodigiose profluxit, injuriam dumtaxat, quam ipsi Salvatori inferre satagebant, & vindictam quæ illos manet, clamabat. Vnam hic toti Belgio, imò orbi Christiano celeberrimam Sacramenti miraculosi, quod Bruxellis asservatur, tragœdiam paucis enarrabo.

S. Thom. opusc. 58. cap. 23.

Anno partæ salutis 1370. die veneris sanctiore, quo Cives Christiano ritu memoriam cruciatuum Domini nostri recolunt, Iudæi quidam raptam jam antehac in æde S. Catharinæ sacram pixidem, cum hostiis aliquot consecratis, in Synagogam detulerunt, hostias, ut sic loquar, suo furori sacrificaturi. Prælludia fuere Scommata in Christum impia, sputa, diræ, dentium stridor, cum amaro risu, insultoria verba in deastrum Christianorum, & hujusmodi cetera, quæ quisque pro virili excogitaverat, impletate magistrâ. Inde ad graviora ventum; correptis pugionibus confodere hostias Sicarii numinis, donec è foraminibus sanguis emanans, eas, ac mensam cui impositæ erant, inficeret; viso sanguine universi nimium quantum perculsi, supini de sedibus corruêre, majorum exemplo, qui Christum in olivetico horto prehensuri venerant, quorum utique impietatem si non in eodem genere imitabantur, in suo superabant. Humi jacuerunt bene longo tempore super pavimento fusi, tanquam afflati fulmine; ei ignot se tandem uti uti possunt: tumque hostias, ac se mutuo respectantes, primùm hærent velut mente, & lingua capti. Deinde trepidè ac perturbatè eas in pyxidem rejiciunt. Amotâ porrò ab oculis pavoris causâ, quasi Psalmistæ vaticinium ad se derivare laborarent, *dissipati sunt, nec compuncti tentaverunt* Christum, *subsannaverant illum frenduerunt super eum dentibus suis.* Verùm, *ô Domine, quando respicies?* euge, *non supergaudeant, qui adversantur* tibi *iniquè*, qui *annuunt oculis, & oderunt te gratis.*

Resbroyd. hist. Eccl. Belgii an. 1370.

Psal. 34.

Ite recutiti, pyxis clausa est, vestra res in tuto est, scelus pixide occlusum & occultum. Quasi quis prodigioso sanguine notas quasdam descripsit divinitatis suæ, is scelus vestrum pondere non possit. Imò prodidit; cùm enim ne deprehenderentur, veriti, Catharinæ cuidam genere Iudææ, at Religione Christianæ, pyxidem cum hostiis tradidissent, Coloniam ad suos gentiles transferendam, illa facinoris conscientiâ deterrita, & divino afflatu impulsa, postridie summo mane sacrum tribunal adit, pactum cum Iudæis initum Confessario suo, Petro de Heede, in divæ Virginis Sacello, Pastori aperit pyxidem exhibet, ad extremum Venceslao Bohemo Brabantiæ Duci, Iudæorum facinus juridico more defert; ac tum tandem deprehensi illi, disceptatoque crimine, flammis adjudicati sunt. Ad supplicium ita processum; nudi per plateas Bruxellenses in carris circumvecti; singulis in compitis quà transitent, item in majore foro, nec non ante vestibulum ædis S. Catharinæ, unde raptum erat ter adorandum Sacramentum, candenti forcipe ustulati, laniatique; ac tandem pridie Ascensionis Domini, flammis vivi combusti, ad periculum tartarei rogi faciendum, quo perfidiam detertebant. Hæc sceleris merces fuit. Exinde piâ ac celebri pompâ delatæ hostiæ cruentæ, partim in templum S. Gudulæ, partim in Sacellum S. Catharinæ, unde pyxis fuerat ablata; ex omnibus (sedecim fuisse memorantur) tres reliquæ, hodieque visuntur; ignoratur, quid cæteris factum. Etiamnum sanguinis tinctura in iis apparet, quamvis dilutior, propterea quòd jam olim nescio qua incuria, cœlo pluvio, in supplicatione expositæ immaduerint. Ceterùm inter innumera quæ Deus per illas miracula edidit, hoc illustre, quod an. 1529. accidit, dum Belgium infectum erat sudore, quem Anglicanum, quæ ex Anglia fluxerat, vocabant genus pestis præsentaneæ, quæ intra 24. horas sudore & calore homines conficeret. Bruxellenses huic malo vitando vel profligando, indicto jejunio, & celeberrimâ supplicatione, cum prodigiosis hostiis urbem lustrârunt, & ex eo, nemo unus Bruxellensium istâ lue extinctus est; cùm tamen eadem afflatæ circumjacentes urbes, eo tempore nil nisi funera viderêt. Quid quòd eodē supplicationis die, duob⁹ claudis gressus, precibus ad dictas hostias fusis, divinitus firmatus sit: quis hoc immane Iudæorum sacrilegium, nō gravissimè detestetur, & illud Pauli

Heb. 10. in eos vibret: *quanto putatis mereri supplicia qui filium Dei conculcaverit, & sanguinem testamenti pollutum duxerit?* dum interim quis credat? fortè etiam in hoc cœtu reperire est, qui hisce Iudæis, atque ipso Iuda truculentior, manus corpori dominico inferre non veretur! *Etenim qui indignè Christum sumit, idem agit ac si interficiat. Quàm temerarium est, quàm nefarium est, cruentis manibus, intemerata Virginis tractare filium? quis auditus sustinet aurium? quis oculis non confunderetur ad intuitum? cujus mens non raperetur in excessum, ubi mundi precium mittitur in sterquilinium? non enim minus est detestabile in os pollutum, quàm in lutum mittere Dei filium.* Sed hæc alibi ex proposito copiosè egimus. Vt nos filum cæptum contexamus, certâ fide tenendum est, glorioso Christi corpori nil à mortalibus (etsi non minor eorum perfidia) læsionis inferri, atque illam divinorum membrorum unionem, neutiquam infringi posse. *Corpus Christi quidem sumi potest ab impiis, & peccatoribus, & ab iis sæpissime tractatur indignè, posset etiam ipsa bestia in lutum projici, vel bestiis tradi, seu ab animantibus comedi, & undique multis aliis modis tractari. Quamvis autem talia facientes, gravissimè peccent; tamen corpus Christi per talia nullo modo coinquinatur, nec ullam in eo efficiunt læsionem, sicut radius Solis per lutum transiens, exinde non inficitur, vel gladiis vulneratur. Sic non concisum, non confractum, non divisum,*

Aug. cit. apud D. Thom. opusc. 58 cap. 18.

V. Lux Evang. p. 1. Dom. 2. post Pent.

S. Thom. opusc. 59. cap. 7.

Integer accipitur.

Quod expendens Bonaventura ait: *Dominus indivisum, & integrum Corpus obtulit; malè ergo divido, & vel minimâ mei parte illum defraudo.* Hæc vox infamis meretricis, carnalis voluptatis, tartarei tyranni est: DIVIDATUR. Suaviter & fortiter Bernardus: *non Patris, non Matris illa vox erit: nec mihi nec tibi sit, sed* DIVIDATUR. Hæc vox mundi est, vox cacodæmonis est, dum Deus & Dominus cordis nostri, jure suo totum sibi indivisum postulat. Vnâ partem maritus uxori tradit, ET DIVISUS EST. Vnam autem judea æquitati & justitiæ; alteram crumenæ vel amicitiæ, & DIVISUS EST. Adolescens unum oculum altari, alterum puellæ intendit: unum genu Deo, alterū Diabolo consecrat. Quibus non minùs verè quàm severè Oseas interminatur: DIVISUM EST *cor eorum, nunc interibunt.* Quæ divisio & scissura cùm inter plures gladio linguæ oriatur, & in annos multos cor inveterato odio divisum maneat, hoc Sacramentum, quod unionis, pacis & concordiæ, ubi Christus *non divisus sed integer accipitur*, hodierna die omnium animos unire, & conglutinare debere ostendam. Augustinus, teste Ruperto *Columna veritatis*, hoc Sacramentum *concordiæ* appellare non dubitavit. *Litigabant ergo Iudæi, & dissecabantur cordibus suis, quia panem* CONCORDIÆ *non intelligebant, an invicem litigabant; qui autem manducant talem panem, non litigant ad invicem; sed per hunc facit Deus* UNANIMES *in domo.* Concordiæ panem manducare non videtur, qui discordias serit, qui dissidia, & rixas cum altero miscet. Quod utinam non eo ipso die, quo hoc pane cōcordiæ refecti sunt contingeret? cum interim hic panis, convivas omnes tam concordes reddere deberet, ut multorum corporum una anima esse videatur.

Cu. Salazar. in Prov. c. 9.

3 Reg. 3. Bern. epist. 258.

1. Cor. 1.

Osea 10.

Rupert. l. 7. de oper. Spirit. S. cap. 19. Aug. tract. 26. in Ioā. S. Thom. in Ioan. c. 6.

Hoc votum Divi Cypriani fuit: *quibus unus est panis, unum est corpus, & omnium unum cor, & anima una, uni Christo adhærens*, juxta illud Pauli: *unus panis, unum corpus multi sumus omnes, qui de uno pane participamus.*

S. Cyprian. serm. de cœna Dom. 1. Cor. 10. 17.

Multa grana quibus panis conficitur, jam contrita ita inter se uniuntur, ut discerni nequeant, ut nec acini, qui in vinum confluxit. Quibus unitatem, ac animorum concordiam Deus nobis maximè commendare voluit, ut docet Sanctus Thomas: *propterea Dominus noster Iesus Christus, corpus & sanguinem suum in eis rebus commendavit, quæ ad unum aliquod rediguntur: ex multis namque granis unus panis conficitur, & ex multis racemis vinum confluit.*

S. Thom. opusc. 57.

Qui ad hanc unitatis, & pacis mensam communicaturi accedunt, ensem, ut videmus, deponunt; sed quid juvat, ut cum Tullio loquar, nudum gladio habere latus, & animum servare armatum? quid juvat columbinam mansuetudinem in Eucharistico agno tibi proponi, si animus tuus felle redundet, & in rabiem belluinam efferatur? istiusmodi similes dixero Reginæ Semiramidi, quæ pro symbolo habebat columbam, gladium rostro suo præferentem, indicare volens, quod sub sexu fœmineo, truculentos tamen animos gestaret. Istud est quod gravissimè insectatur Chrysostomus, quòd *lupi fiamus agnum comedentes. Hoc porrò mysterium ab omni vel tenui inimicitia purum esse penitus jubet: est enim* PACIS *mysterium*, in quo Deus pacis & dilectionis, intimo cordis nostri sinu excipitur, & unitur.

Caussin. Conv. 5. tom. 4. pag. 124.

Chrysost. hom. 60. ad pop.

B. Blondæ, marito vita functo, unicus restabat filius, matris amor & deliciæ. Verùm inveterata odia quorundam in patrem, necdum cùm eo sepulta, in filium exarserunt: Sicarii quippe cùm in parentem sævire ampliùs non possent, in nato rabiem suam saturarunt, inflictisque vulneribus fœdè trucidarunt. Quid hîc Mater orba marito, & filio? ad lachrimas, ad lamenta, ad fœmineos ejulatus confugit, cœlumque lacessit justis querelis; dumque sic aut suam solatur, aut deplorat orbitatem, ecce ingens aliud paratur malum: illi ipsi Sicarii sepultum Adolescentis cadaver, egestâ humo eruunt, ferrum algido pectori immergunt, rimantur viscera, cor immani crudelitate evellunt, & parato jam epulo inter fercula commiscent, improbeque conditum apponunt ferali mensæ, cui cum aliis fœminis assidebat mæsta ac plorans mater; cùm ecce inscia, incautaque de ferali isto ferculo edere jubetur. Edit illa, nihilque sinistri metuens, etiam cor filii absorbet, inque sua viscera dimittit. Nec sic satiata inimicorum rabies, nisi illud ipsum facinus, afflictæ matri manifestaretur. Quid hic exspectatis auditores? quæ irarum fulmina? quæ verborum tonitrua? quæ lachrimarum flumina? quos æstus excitatæ mentis, ac vindictam spirantis? At nihil horum: ilico quippe ex hoc corde flammas sibi non vindictæ, sed divinæ charitatis sentire visa est, quæ ita cor ejus immutarunt, ut ad Christi Crucifixi pedes provoluta, Sicariis ignosci, ardentissimè expetierit, & te, ô Iesu, ô amor, ô corculum ejus, in sponsum delecto, à sæculo ad religiosam, sanctioremque vitam, inter Servitas moniales sese contulerit.

Ex hist. Ord. Servorum.

Accipimus in Eucharistia cum reliquo Christi corpore, amabilissimum cor Domini Iesu; numquid eo refecti mansuescemus, & omnem iram, odium, simultatem ex animo deponemus, omnesque velut cor unum, & anima una complectemur? quod charitatis vinculum Deus tanti facit, ut mālit omnem suum honorem illi postbaberi, ut disertè testatur Chrysostomus ad illa verba Matth. 5. *Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid adversum te*

relinque

relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliare fratri tuo. Vbi aureo ore exclamat: *O admirabilem benignitatem, atque ineffabilem erga homines amorem Dei! honorem suum despicit, dum in proximo charitatem requirit. quid his verbis mitius esse potest? interrumpatur cultus meus inquit, vt tua charitas integretur.* Hoc probe norat Alexander Vrsinus Cardinalis, qui dum iam iret vt sacris operaretur, literæ illi deferuntur de homine nefario, qui necem ei intentabat. Tum ille; hoc demum tempus est, vt meum in te amorem mi Deus ignoscendo adprobem. Nec plura, literas sacrificalis candelæ flammis aboleuit, & sic ad aram pacis perrexit. Vultis & vos æterno cum Deo vnitatis vinculo colligari, si quæ forte in animo odia, aut simultates, ea pro hostia pacifica, Agno Eucharistico immolate.

Chrysost. hom. 16. in Matt.

P. Rho. varia. virt. hist. l. 1. c. 5. §. 20.

SEXTVM

MIRABILIUM. *Veneratio à Brutis exhibita. Quod non capis, quod non vides, animosa firmat fides, præter rerum ordinem.*

QVanta mentis corporisque munditie, religione, reuerentia, diuina hæc mysteria pertractanda, facile concipit, qui fide verâ & viuâ hic sancta sanctorum, sacratissimum Christi Corpus & sanguinem agnoscit. Vbi non immerito illa quæstio mouetur, cur Christus se à Magdalena vel leuiter contingi noluerit, *noli me tangere.* Thomam vero vltro inuitarit, vt etiam lateri manû inferret: *mitte manum tuam in latus meum.* Vnde hæc sanctæ mulieris repulsa, discipuli tam amica inuitatio? nisi quia Magdalena necdum spiritus sancti gratia, visibili missione sanctificata, qua discipulus Thomas fuerat præuentus; hanc causam adfert Cyrillus Alexandrinus, dicens: *illi* (scilicet Magdalenæ) *nondum gratia spiritus sancti sanctificata, tangere non licebat: nam antequam Dominus in cælum ascendisset, descensus spiritus in omnes non fuit. Thomæ autem hoc licebat, quia vna cum aliis spiritum fuit consecutus: ad vniuersum namque discipulorum consortium vox illa transiuit, accipite spiritum sanctum.* ex quo manifeste colligere est, qua puritate, & sanctitate hoc Virgineum Christi Corpus, à sacerdotibus tractandum, & à fidelibus sumendum sit. Adeo vt si omnes gratiâ & charitate flagrarent, qua Seraphim & Cherubin, qua Virgo Mater prædita fuit, non dignæ satis ad hoc omnis sanctitatis, & diuinitatis mysterium, accederent. Sed quoniam hæc alibi fusius deduximus, ne actû agamus, inde nunc ad ruborem & confusionem Hæreticorum, argumentum deducam, vt qui Augustissimo huic Sacramento fidem derogant, atque omnem Venerationem & adorationem denegant, ipsis brutis animantibus, quæ stupenda venerationis signa exhibuere, stolidiores esse conuincam. Iustissimæ sunt illæ Isaiæ Vatis querelæ; *cognouit bos possessorem suum, & Asinus præsepe Domini sui, Israel autem me non cognouit, & populus meus non intellexit.* Hieronymus docet Argumentum hic desumi à minori ad maius, à brutis ad homines, & obseruat Iudæos rebelles, & ingratos, hic non conferri cani sagaci, & grato animali, sed stolido boui & Asino, atque ijs stolidiores, & minus gratos exstitisse. Huic consentit illud Eusebij: *cunctam Iudæorum nationem redarguit dicens: cognouit bos &c.*

Ioan. 20.

Ibid.

Cyrill. Alex. l. 12. in Ioan. c. 58.

V. Lux Euang. p. 2. dom. 2. post pent.

Isaiæ 1. v. 3

Cornel. hic

Eusebij 2. demonstr. Euang. c. 3 ...

Vt autem cognoscatis, nostri temporis Hæreticos hic vno redargui, notandum est, quod ipsi panem Angelorum in præsepi, Asino stolidiores non agnoscant, cum interim clarè, & præclarè Augustinus: *quia Dominus noster Iesus Christus* CIBARIA NOSTRA *voluit esse propterea natus, in præsepio collocatus est.* Enimvero Israel hoc non cognouit, & populus meus non intellexit, idest inquit Hugo Card. *me per fidem.* Caluinista, Lutheranus, Sacramentarius *non intellexit.* Vnde illos quoque hoc Isaiæ versiculo contineri, Nazianzenus satis aperte declarat: *Hisce verbis*, COGNOVIT BOS POSSESSOREM *&c.* *Iudæos mutis animantibus propemodum stupidiores exstitisse ait: atque omnibus iniquè, & ingrate erga Deum affectis, hæc oratio congruit.* Quam autem iniquè & ingrate heterodoxi omnes, erga Christum afficiantur, & ipsis brutis brutaliores sint, ea eo manifestum est, quod quem muta mula ad nutum Antonij de Padua in Eucharistia præsentem agnouit, & flexo poplite venerata est, Asini illi non agnoscant. Res sic se habet.

August. psal. 126. v. 4.

Hugo Card. in Isaiam c. 1. v. 3.

Naz. orat. 39. Natalit.

Bonuillus quidam Heresiarcha, cum S. Antonio Patauino de Veritate Eucharistiæ, disceptans; *tum demum credam* inquit, *cum hoc prodigij, quod subijciam, fieri videro. triduana fame macerabo mulum meum, ac tum demum post triduum deducam in populi conspectum, ibidemque pabulum illi offeram. tu vero Antoni, stabis ex aduerso, cum tuo illo, quod ais, Christi Corpore. Quod si neglecto pabulo, mulus ad venerandum Deum tuum feratur, tum demum nec antea, præsentiam Christi in Eucharistia tibi credidero.* Ita ipse pretiosa nimirum fide, quam non nisi miraculo venderat. Sed benè habuit, quod eiusmodi miraculum postularit, vt bestia à bestiâ doceretur. Porrò conditionem accepit vir sanctus. Certam inter dies condicta est, locusque, ac tota res breui tota ciuitate euulgata, adueniente die, vndique in plateam assignatam concurritur, adducitur ab hæretico famelicus mulus, intereaque in proxima ædicula sacris operatur Antonius; quibus peractis ad populum egreditur, maxima cum reuerentia manibus, Eucharistiam gerens, simulque animo summam in prædem suû, quem tenebat, fiduciam. Deinde suspensis rei expectatione omnibus, Bonuillus animo iam deuorans Victoriam, lectissimum ac copiosum pabulum mulo huic proponit, etiam saturo futurum in delicijs; illinc vero Augustissimum Sacramentum ab Antonio profertur, qui eo rerum articulo, vbi Dei gloria, fidesque in diuinum mysterium agitur, fiduciam prodigij exsuscitans, cunctis audientibus, atque auide defixis, mulum adhuc detentum compellans: *huius* inquit, *nomine Conditoris tui, quem manibus tametsi indignus reuera teneo, præcipio tibi, vt confestim huc accedas, eumque quo par est cultu venereris, vt vel hinc intelligat hæretica perfidia, omnes res creatas suo subdi Creatori, quem sacerdos in altari voce conficit, ac manibus contrectat.* His dictis soluitur rabidum fame animal ac sibi relinquitur: atque è vestigio, ô vim diuinam! ô prodigium perfidia teste certissimum! neglecto pabulo, ante os, oculosque posito, ad Eucharistiâ se conuertit, vsque ad poplites demittit caput, & coram eâ genua curuans, adorabundum accidit. Hic prægaudio non se capere Catholici, acerrimo pudoris aculeo compungi hæretici, Bonuillus ipse hæresiarcha mulum Doctorem sequi, hæresim execrari suumque in hostiâ adorare Conditorem, gratias Christo suo agere, Patauino, quod & ille cæcus & cum eo multi ex asseclis, è plateis, & vicis ciuitatis Tolosanæ lucem aspexissent.

Surius 13. Iunij.

Nec adhuc vos pudet Caluinianos, iumentis, insipientibus stolidiores persistere? cognouit bos, cognouit asinus & mulus Dominum suum, quem beati illi spiritus velata facie in ara venerantur & adorant. Aureo vos sermone (tam pretiosa mihi vestra salus est) quemque compello: Tu homo si non mox cum *Angelis, agnosce vel tardissime cum iumentis: ne dum miraris, ipsis iumentis quibus ante comparatus fueras, postponaris.* O bestias, testes sacramenti mirabilis fideles, rationalem sine ratione cultum exhibentes! Hæc dum commemoro, nóne pudore summo suffusis, merito ambæ aures ijs tinniunt *qui ore fatentur se nosse Deum, factis autem negant,* qui se fideles, & veraciter Christum sub hoc Sacramento mirabili contineri profitentur; Vita autem & moribus ita ei præsentes assistunt, ac si fictus aut pictus Deus, vel vt Caluiniani, veritatis dumtaxat vmbra, & figura nobis in altari exhiberetur, confitentur se hic nosse Deum, sed risui, nutibus, gestibus fabulis summæ irreuerentiæ in loco sancto indulgentes, illic præsentē negant. Nudis pedibus, & sūma veneratione Turcæ non solum Moscheas suas, sed & cænaculum nunc in Basilicam constructum, in quo Christus sanctissimum Sacramentum instituit, ingredi consueuere, adeo vt vel luto, vel sputo, locum illum, fœdare ipsis etiam, piaculum sit. O hæc illorum mentibus hærerent, qui in Dei templis, vbi hoc mysterium toties peragitur, adeo nonluto & sputo contaminare, sed domum Dei vertentes in speluncam latronum, liberiore visu, effusiore risu, verbis lasciuis, affectu peruerso fœdissime conspurcant, & Creatori suo dorsum obuertentes, abominationes grauissimas, vt in spiritu vidit Propheta, cōmittere non reformidant. Digni profecto in quos seuerius vindex Deus, & zelotis pro domo Dei animaduertant, quam qui mortali Regi aut principi, indecenter aut impudenter assistunt. Princeps quidam legatis Turcicis se coram, operto capite consistere ausis, cydarim tribus clauis capiti affigi iussit. Non caput, non lingua, non manus, sacrilegis istis configendi; sed atrociora, & æterna illos manent supplicia. Nunc vnde digressi sumus reuertamur, & à minutis animalculis, nouū Eucharistiam venerandi modum condiscere non erubescamus.

Chrysologus serm. 141.

ad Titum 1. 16.

Nouarin. Xenus Eucharist. l. 5 pag. 31.

Ezech. 8. 8.

Ded. Ancre incon- stance du monde.

Audite quæso quod olim contigisse locupletissimi testes prodiderunt: mulier quædam cum ex apibus suis non referret expectatum prouentum, videretque eas nescio qua lue, aut veneficio contabescere, atque emori, ab altera muliere sibi persuaderi fatuè passa est, vt detentá ore sacram hostiá, quam super mensa diuina à sacerdote acciperet, in vnum aluearium suorum inijceret. Iniecit, nec fefellit euentus vota, optimo Deo, vt nonnunquam solet, malis mortalium consilijs, vtente in bonum; siquidem abiiectâ hostiâ cessauit lues, viguere apes, fluxere mella, quid insuper apes? amplius nē per aluearé cursitare? petulcis pedibus lasciuire? labem aliquam sanctissimæ hostiæ aspergere? nihil vobis minus veniat in mentem. Ecce tibi omnes confestim aduolant, officiosissime circumstant religiosè venerantur, bombis ad harmoniæ legem temperatis prosequuntur. Interim aliæ in selectissimis floribus, ceram conflant, aliæ ex cerâ ædiculá compingunt: idoneo etenim tempore aluearé mulier aperiens, vt mel educat; ecce in illo rem mirā; Apiculæ ipsa sapientiores, Dominum suum, vt par erat agnouerant; & Angelica quadam arte, sacellū illi è Virgine cerâ eas concinnasse deprehendit. parietes hinc & hinc substructi, ac suis fenestellis apposite instructi, introrsum ostio iungebantur; in medio erecta ara SS. Eucharistiam velut in Hierothecâ spectabilem, exponebat. Supra eminebat turricula, non sine campanulis, quasi ad venerationem hospitis, homines acciri vellent, & volebant omnino: nam qui sonus cymbalo deerat, eum festiuo amabilique bombo repræsentabant, ambientes Conditorem suum, venerabūdo volatu, & pro facultate prædicantes. Eo miraculo attonita mulier, ad sacerdotem defert rem totam; qui aduocato vndique populo stipatus, supplicabundus ad apiarium contendit, indeque subductam sacram hostiam ad templum deportauit. Hæc Cæsarius Antistes Arelatensis, vir ea sanctimonia præditus, vt non prius ipse mortuus è viuis abierit, quam mortuum ad viuos ipse reuocasset, S. Antoninus Florentinorum præsul, B. Thomas Cantip. Magni Thomæ Aquinatis, insignis discipulus. O Apiculæ ingeniosæ in Domini, vestri, nostrique cultum architectæ! quis vobis non inuideat tam raram, tam præclaram artem? quis eam non in animo suo æmuletur? vt templum vnum Domino nostro concinnamus, aram in corde nostro illi exstruamus: *pudeat certe,* quod vel gentilis philosophus inculcat, *à paruis animalibus non trahere mores;* docent nos in Eucharistico cultu ingeniosæ apiculæ huius SS. Sacramenti reuerentiæ, ac Religioni augendæ, omnem solertiam & industriam conferendam: docent ædiculas & aras ei exstruendas, docent eas cereis & floribus exornandas, voce, gestu, moribus, omnemque venerationem exhibendam. Cōsimilē apibus, ouiculas Sacramento mirabili religionis signa exhibuisse, refert Rosweyd.[1] Qui vero his dictis humanam fidem denegant, quia sacris biblijs non continentur, ij etiam Amstelrodamum in rerum natura esse pernegant, quos velut oues errantes, forte canis Vlyssiponensis, quo nihil vnquā mirabilius hoc in genere legisse me memini, reducet. Ioannes Eusebius Nierenbergius sacrarū litterarum doctor eximius, & scriptor religiosissimus, sic refert: pro confirmanda fide, augendoque cultu sacerrimæ mensæ, nouum in vrbe Vlyssiponensi, & mirandum prorsus euentū narrabo, qui, dum hæc scribo, in omnium admiratione, & lingua versatur. In templi diuæ Iustæ viciniâ, artocreatum quidam artifex habitat, qui domi canem alit mediocri magnitudine, denso rubore nonnullis albis maculis distinctum, & nomine Tudescum; duos ante annos S. Eucharistiam, cum in viatico velo defertur ad ægrotos, cæpit comitari, vt à pluribus attentius fuit obseruatum. In primis quotiescumque paruum cymbalum (cuius sonitu monentur vicini ad Domini corpus honorandum, vel æra campana è turri concrepant, domo erūpit celer, accurritque ad templum festinanter, eoque circumquaque lustrato, reperit dominum Cum vero ad templi ostium, egredientis Domini paruum cymbalum, alterum signum edit, incredibili velocitate redit ad templum, ibique prospectans consistit, donec sub pallio, seu vmbraculo Sacramentum iam procedat. Tum repetito cum alacritate saltu, pergit ad canentes pueros initio pompæ, huc illucque sæpius recursans, quasi ipse ad reuerentiam, & venerabilem comitatem disponeret pompam. Mansuetus licet cum natura, tū familiaritate canis; id temporis tamen hoc vnum agit, & obtemperat nemini, nullum sequitur, nullū agnoscit, ne herum quidem vocitantem. Vbi ad ægroti,

Cæsarius l. 8. c. 9.
Antonin. 3. p. summa tit. 12. c. 8.
Thom. Cantip. l. apum.

In vita 27. *Aug.*

Seneca l. 1. *de Clement.*

Hist. Eccl. Belgii an. 1514.

Nieremb. hist. natural. l. 9 c. 94. pag. 200.

grati deuenturum est ædes, hic in propatulo expectat, dū exeuntem Dominum ad templum denuo deducat; nec prius quam in sacram cellulam Sanctissimum Domini corpus reconditum sit, mirus iste anteambulo discedit. O mortalium socordiam; ô Christianorum ignauiam! ô Augustissimum hoc epulum, fidem prope dicam mortuam! quis vestrum eam quam canis hic docet promptitudinem æmulatur, ut nola audita præ foribus velocitate excurrat, alacer comitetur, quacumque cæli temperie Dominum suum per vicos, & plateas ad moribundos prosequatur? aut ubi in publicis supplicationibus sacrum hoc ferculum defertur, prælucent: *non est seruus maior Domino suo*, ille etiam, cuius deliciæ sunt esse cum filijs hominum, sic libenter etiam à morte plateas obambulat, omnesque inuitat, ut hunc circuitum amoris diuini, filij huius sæculi præcircuitu vanitatis (*den tour* a la mode) frequentare dignentur.

Ioan. 13.

Ioanna Regina Castellæ & Aragoniæ, maritum suum Philippum I. pulchrum nomine, tanto amore prosecuta est, ut nunquam à corpore eius iam mortuo potuerit separari; indies sarcophagum aperiri iubebat, & quorsum iter faceret, cadauer secum asportari volebat, quo Prophetiam implebatur, olim Philippo, Regia magnificentia Hispaniam ingredienti, à vetula denunciata: *magis illum à morte, quam in vita ambulaturum.* Quod cum Rex Regum in se verificari voluerit, impius sit, qui hunc suo, suorumque comitatu solitarium destituat. Sed cæptum historiæ prosequamur. Semel noctu canis idem excitatus tinnitu cymbali, currit properè ad ianuam: quam ut obseratam reperit, cœpit vnguibus vellere, pulsare, faucibus vlulare ut soluerent. nonex auditus heri dormientis cubile intrat, circuit, gemit, clamitat, & satis ea arte sibi exitum dari flagitans, sed cum ab hero sopito non exauditos, vel à nolente contemptus esset, ad ancillam etiamnum vigilem, & domesticis officijs occupatam accurrit, insilit ludibundus, vestis oram leui dente admordet, perducit ad ianuam; eaque patefacta ab templum procurrit, comitatusque SS. hostiam, ad propria rediit.

Accidit & alias cum SS. Sacramentum de more præcederet, ut baculum quendam offenderit dormientem ad fontem toris, tenentem capistro bestiam: hunc extemplo allatrat vehementer, nec dimittit donec experrectus, se illico in genua venerabundus abiecit. Aliquando in eodem comitatu Rusticanæ occurrit, asello insidenti, quam adeo animose allatrat & assilit, ut conterrita, & quid agendum à nonnemine commonita, descenderit, & genua flexerit. Ita & alterum virum nobilem è quo descendere, & Eucharistiam pronum venerari compulit, non leuiter interim vngula equi in pede læsus, quem obligari detrectauit, donec claudicans morem suo more gessisset.

Viginti quatuor horarum spatio adfuit Christo velato in hebdomada sancta.

Ingenti sexus utriusque turba, frequentissimum erat templum in octaua paschæ, eratque iam sacerdos accinctus ut S. hostiam ad ægrum deferret, cum fœmina quædam vestitu non vulgari, quamquam vulgari turpitudine, per transuersum ostium ingressa staret, hanc ut canis videt, curriculo illam impetit, & impetu tanto, tamque terrifico insilit, ut pudore ac terrore correpta, & à circumstantibus officij monita, solo se abiecerit, ac tum tandem canis comitando, se in sua statione solita locauit. Istiusmodi canes si plures excubarent, quam multos hæreticos, & frigidos Catholicos ad officium compellerent; atque utinam in omnibus templis circumcursarent, & istiusmodi quosdam iuuenculos, caperse an homines? certè minimè Christianos, officij sui, ac venerationis commonerent, dum vel vnico genu curuato Iudæos; vel toto corpore ad irreuerentiam, imò ad probrum Numinis composito, Atheos repræsentant? nam quid ego de ijs loquar, qui ædes sacras ut lustra Veneris, ac lupanaria adeunt? quam meritò illis oblatraret illis similis Vlyssiponensis ille Molossus, imò ad sanguinem usque morderet, quos conscientiæ tam fœdarum cogitationum, ac cupiditatum non remordent. Sed sors illi canes, canibus inuerecundiores.

Hic autem si quis se perstringi sentiat, audiat, & obaudiat B. Chrysologum grauiter commonentem: *Ecce iumenta adulantur caudis blandiuntur auribus, linguis lambunt, & motu quo possunt, Auctorem suum fatentur contra naturam, in tuam venisse naturam, Israel verò, populus electus, me non cognouit, non intellexit, contemptui, & despectui habuit.* Quod dum attentius considero, & animo peruoluo, inter animantes quæ mirabili huic Sacramento, se mirabiles exhibuere, non possum quin Aquilas inducam, sed morales & rationales, Aquilas, inquam Austriacas, *quæ vbicumque fuerit corpus, illic congregabuntur.* In quæ verba diuus Ambrosius: *Est corpus de quo dictum est: Caro mea verè est cibus. Circa hoc corpus, veræ Aquilæ sunt, quæ alis circumvolant spiritualibus.*

Chrysost. serm. 141.

Matth. 24. 28. Ambr. l. 8 in Luc. c. 17.

Quod quàm sollicitè quàm solerter Aquilæ Austriacæ fecerint, quàmque alacriter & ardenter alis spiritualibus SS. hoc corpus circumvolitarint, attendite. Rudolphus Imperator, vnde hæc prima Aquilarum origo promanauit, quàm studiosè vbi hoc corpus fuerit, adfuerit, omnibus in comperto est. Non indegeneres, suis spiritualibus alis hoc corpus circumuolitarunt Maximilianus I. Ferdinandi omnes. Carolus V. & omnes Philippi, Reges ac Principes, Austriaci eum secuti, vt apud Historicos domus Austriacæ legere est. Hoc paucis ad commendationem dixisse sufficiat, ex illo auro, quod primum in Castellam, ex India Occidua aduectum, facta est Hierotheca, in qua augustissimā Eucharistiam sancta Ecclesia Toletana pro more retectam proponit. Et ex eo, quod primum Indiæ orientalis Reges, Clientelaris obsequij nomine, Emanueli Lusitaniæ Regi persoluerunt, fabrefacta similiter est sacrosancta Dominici Corporis pyxis, quæ Vlyssipone in templo Bethlehemiticæ Virginis, Indicarum victoriarum magnificentissimo trophæo visitur. Laborabit posterorum fides, vt credat quod refert alloquens Philippum IV. Scribanius: *Memineris te ab ijs venire, qui in solo occidente supra septuaginta templorum millia, ditissimâ pietate erexerunt: & à Iacobo Aragonio, qui solus bis mille templa, Dei Matri felici, locuplete, ac regia manu ædificauit.* Nusquam clarius fulget, quàm in aris, delubris, & diuorum simulachris, Austriacum aurum, & potissimum in sacrosanctis capsis, in quibus ille latet, quem orbis non capit. Addit Surius: *Tot hominum millia in nouo orbe Carolino* (Sic Americam, Caroli V. armis subactam nuncupat) *Christi fidem complexa, atque hoc admirādū Eucharistia mysteriū istic veneratos fuisse, quot esse possint Christiani in veteri orbe nostro.* Quare frēdeat orbis & Orcus, domus hæc tali basi fulta, nunquā corruet. Narrat quidem Spondanus, inter necinū inter Duces Austriæ, & Suicenses odiū esse, adeò amarū, vt non possent nomen audire: & si quis bonum a-

Scriban. politico Chryst. in præf. Veritas Apolog. gent. Austriac.

Scrib polit. in præf.

Surius in Annal.

Spondan. Annal. Eccl. a. 1454 n. 14 pag. 59.

liquid locutus fuisset de domo Austriaca, aut signo aliquo fauere monstrasset, fuisset sine iudicio occisus; in tantum vt non solùm insignia eius, ex omnibus locis sacris,& profanis (quæ iam vbique præfulgent) abrasissent, verùm etiam quoniam Duces Austriæ gestant in galea, pavonis caudam, nullum ipsi in tota terrâ suâ pavonem esse paterentur:& si quis in pileo gestasset pavonis pennam, sine interrogatione interficeretur. Hactenus Spondanus. His tamen frendentibus,& aliis invidentibus, Religiosissima hæc domus perstabit, quam Lipsius vocat *domum ad summum fastigium genitam*, quæ ut alius rectè asserit; *una manu Orientem, altera Occidentem ferre videtur.*

Lipsius epist. cent. 2. epist. 98 Vonnel. cit.

His denique Aquilis dum corpus hoc, alis suis spiritualibus circumvolant, nulli accipitres, aut gryphes nocebunt.

SEPTIMVM.

MIRABILIUM. *Species extra subiectum sub diversis speciebus signis tantum & non rebus.*

S. Thom opusc. 58. c. 7. Genes. 7.

S. Thomas opusc. de Sacramento Altaris, agens qua ratione Deus noster absconditus, sub specierum velamine delitescat, dicit hoc *pulchrè signari in benedictione Iacob, vbi sensus Isaac sunt decepti, putantis sentire Esau, dum sensit similitudinem eius, qui velatus erat Iacob. Esau quem amabat Isaac, id est corpus, eo quod de cibis suis vescitur; significat substantiam panis, cum suis accidentibus, scilicet colore, sapore &c. Dum itaque Isaac quasi homo exterior, id est Sacerdos benedicere debet; Esau id substantia panis recedit, sed similitudo Esau, scilicet vestes cum odore, cibus cum sapore &c. Manent circa Iacob. & sensus nostri falluntur.* Hic Iacob sub vestibus Esau, hoc est Christus sub speciebus panis, adeo gratum erat spectaculum B. Coletæ, vt nullum formosius vlli mortalium exhibitum sit. Coleta oculos suos magno habebat in pretio. Quid illud? an quia oculis poterat suspicere vas illud admirabile, opus excelsi, solem? vel luminare illud minus, quod præest nocti, Lunam? vel ignes illos minores, rutilantes illas faculas, stellas? an quia poterat aspicere viridaria,& agros,& hortos tanta florum versiculorum pompâ, & virentium herbarum decore collocentes? ab illis potius oculos, ne viderent illam vanitatem, avertebat; sed ideo tantum gaudebat se pollere oculis, ideo æstimabat oculos, quod ijs liceret sibi species Eucharisticas intueri: quod si aiebat illa, oculorum vsura ante mortem priuarer, ob id præsertim eorum iactura acerba mihi foret, quod deinceps prohiberer diuinas illas species,& sponsi absconditi, Iesu latentis candidissimam vrbem, & tegumenta aspicere. Frustra post hac & nobis objiciantur facies stybio & fuco, vt alliciant, illitæ, in quibus sunt roseæ genæ, corallina labra, lucentes oculi, lactea colla; frustra nobis proponantur tot oculorum lenocinia, aurum, argentum, gemmæ, purpura, ostrum, & quæcumque sunt digna visu, vel propter pretium, vel propter decorem, vel propter splendorem; claudit his omnibus oculos Coleta,& spretis omnibus quæ possunt oculi aspicere, vni intenta, qui est *candidus in panibus.* Sic amantes animæ, fidei

Barrij. fuerit de Leffe. q. 4. & In vita.

Eccl. 33.

luce oculatæ, sponsum suum, etiam post candidum hunc parietem delitescentem agnoscunt,& amicè confabulantur. Dum interim falsitatis sectatores volunt ipsam primam veritatem nobis; vt olim Heliogabalum conviuis suis, fictis & pictis epulis illudere voluisse, Nec aliter agunt falsi isti sacramentarij,& testamentarij, quam si Rex aliquis filio suo secundo genito, talem, ac talem ciuitatem relinqueret testamento,& postea executores, tabulam illi regis filio traderent, in qua ille ciuitates pictæ continerentur, dicentes: Ecce ciuitates à patre, tali testamento relictas. Itane principi satisfacerent? audiant hi D. Thomam: *quid hoc Sacramento mirabilius? in ipso namque panis & vinum in Christi Corpus, & sanguinem substantialiter conuertuntur. Accidentia autem sine subiecto in eodem subsistunt.* Hauserat hoc ex ipso fonte æternæ veritatis, qui fallere non potest: *Caro mea* VERE *est cibus, & sanguis meus* VERE *est potus.* Cur Dominus non simpliciter dixit: *Caro mea est cibus &c.* Cur apposuit illud VERE? S. Chrysostomus: VERE inquit Dominus, *Caro mea est cibus, ne obscurè locutum, & in parabolis, audientes arbitrarentur*, Ambrosius hæc tam vera esse asserit, quam Christum esse filium Dei: *Christus est* VERE *Dei Filius, non quemadmodum homines per gratiam, sed quasi filius ex substantia patris: ita eius caro* VERA *caro est, sicut ipse dixit, &* VERUS *sanguis eius.* Quæ adeo manifesta S. Hilario vt dicat: *de veritate carnis,& Sanguinis Christi, non est relictus ambigendi locus: nunc & ipsius Domini professione,& fide nostra* VERE *caro est, &* VERE *Sanguis est.* Sicut cum quis domum suam Regi in hospitium offert, optimis tapetibus,& stragulis, & suppellectili ornatam, ipso iam inde decedente, Rex domum intrat, quam quidem alienam inhabitat Rex,& solus eam occupat; non enim Dominus domus ibi remanet, sed solum suppellex eius. Sic panis ad hoc Sacramentum, accidentia sua, velut suppellectilia quædam obtulit; ipse tamen abijt, & recessit,& quantitatem, candorem, colorem, odorem cum aliis speciebus, velut domum ornatam Christo Domino relinquit. Atque hac recepta ineffabili veritate, post mille annos, quidam nomine Berengarius hanc corporis Christi sub speciebus Eucharisticis impugnare ausus præsentiam, hæresim induxit, multosque seduxit cuius errorem ut confutaret, & exscinderet Nicolaus Papa II. Concilium lateranense, centum & tredecim Episcoporum coegit, vbi eius hæresim damnauit, & anathematizauit, atque in ipso concilio Berengarius diuina misericordia oculos aperiens, hæresim eiurauit,& conuersus ad Dominum, seductum se fuisse confessus est. Ac tandem in hora mortis suæ, angustias in eo magnas passus est, quod eos ad veritatem reducere non posset, quos subdolâ suâ doctrinâ peruertisset. Hunc ergo, qui Ecclesiam non audiunt, sic in extrema lucta audiant profitentem: *Deus meus, hodie mihi apparebis ad meam salvationem, vt spero, propter pœnitentiam meam, vel meam condemnationem, vt timeo, propter eos, quos perversa doctrina mea decepi, quos reducere nequiuimus ad veritatem tui Sacramenti.* & sic expirauit. Erit aliquando illa dies, dum & ipsi sero, quos Berengarius deplorat, agnoscent Deum suum absconditum, quem hic dum habitaret in nebula, vera fide agnoscere noluerunt.

S. Thom. opusc. 57.

Ioan. 6. v. 56.

Ambr. lib. de Sacram. c. 1.

S. Hilar. l. 8. de Trinit.

Lobato tit. Eucharist. prop. 2.

Aulicis hæc solicitudo,& vnica cura est, Regem aut principem non solum coram, dum conspicuus est venerari, verum etiam in sacello suo regio, vt non semel conspexi, sub vmbella, clausis cortinis delitesc-

delitescentem, ita præsentem agnoscere, ut ne minimum strepitum excitare, nec unquam transire sine profunda reuerentia præsumans. Viuacius longe, ac veracius sub candidissimo specierum sipario, Thomas Sanchez, vir doctrina eximius, & sanctimonia excellens, Deum suum hic latentem adorauit, de quo suum erga SS. hoc Sacramentum studium, affectum, voluntatem verbis illis memoria dignis testatus est, quæ ab eius mortem inter ascetica aduersaria fuerant reperta: *omnis mea cura, est Deus meus in venerabili Eucharistia absconditus.* O beata cura! ô optanda cura! quæ curas reddit hominem sine cura securum. *Omnis mea cura, Deus meus in Eucharistia absconditus*; curent proceres, magnates, palatini, placere cui seruiunt principi, Ciues cui se subijciunt consuli, Maritus quam diligit, uxori: filius cui deuincitur parenti, seruus cui famulatur Domino: Amicus quem amat amico: *omnis mea cura, est Deus meus in Eucharistia absconditus.* Cura militum sit in campo belligerando aucupari gloriam, mercatorum in foro conquirere pecuniam, causidicorum in museo intendere litibus, Philosophorum in scholis excellere scientia. Curent alij hoc, alij istud: *omnis mea cura, Deus meus in Eucharistia absconditus.* Sic illa sit vobis omnis cura; seponite iam omnem curam, quoniam *ipsi est cura de vobis*, ipsi erit cura, ne quid desit è temporalibus corpori, è spiritualibus animæ; ipsi erit cura de vobis in morte, in prosperis; in aduersis, in tempore, in æternitate.

Barrij cit. 554.

1. Petri 5.

Et quid ni sit hæc omnis Iesum amantium cura, per has species ad cor eius penetrare, quandoquidem omnis quodammodo infinitæ sapientiæ cura, & industria in eo posita fuit, ut sie aditum sibi in animam nostram mirabili amoris stratagemate aperiret. Sic se res habet. Serenissimus aulæ Princeps in filiam Nobilem, sed solitudine abditam, & arctè conclusam potenter exarsit: unicum illi votum, ad penitius amasiæ suæ cubile sibi viam sternere.

Tandem cum omnem aditum solerter exploraret, aduertit famulum ultro citroque ad eam commeare: hoc itaque astu uti placuit: vestes famuli, formamque indutus, ad eam sibi accessum patefecit, & votis potitus est.

Hæc non fabula, sed historia non infrequens, ut certis auctoribus comprobare possem, peracta est. Nullus unquam potentius & ardentius filiam, quam Princeps ille supremus animam, tam sublimi stemmate progenitam, tanto pretio emptam, huius corporis ergastulo conclusam adamauit: cui ut intime coniungeretur, hoc diuino usus est stratagemate, formam & figuram famuli, id est panis, qui indies ad nos subingreditur, assumpsit, seque nobis ita intime communicauit, exinaniuit semetipsum formam serui accipiens. O *adinuentiones mirabiles! ô amoris abyssum! ô amoris excessum!* Hæc Magdalenæ de Pazzis ardentia erant suspiria.

Sub hisce vestibus Esau, quam amabilis mihi Iacob est? S. Gertrudis diuinitus intellexit, *quod quoties homo cum desiderio, & deuotione aspexerit hostiam, in qua latet corpus Christi Sacramentaliter, toties meritum suum auget in cælo: quia æternaliter in futura visione Dei, tot sibi speciales delectationes alludent, quoties in terris cum deuotione, & desiderio inspexerit Corpus Christi, vel etiam videre vellet si posset, cum rationabiliter impeditur.*

L. 4. c. 25. insinuat. diuinæ piet.

Alterum est, speciebus Eucharisticis manentibus, si homo sacro epulo refectus sese magis & magis disponit, ex opere operantis gratiam augeri, ac cælestia dona cumulari, ut apud Suarem, Lugo, Valentiam, aliosque Theologos videre est. Ea propter S. Theresa merito monebat suas *ut cum Christo Domino in Eucharistia recepto, tamdiu orando manerent, quamdiu species panis, à naturali calore consumpta non essent. Si enim vel solo attactu morbidos sanabat, minime dubitandum est quin iam adeo intime, intra nos constitutus, miracula patraturus sit, dummodo fidem viuam habeamus.* Ad hanc deuotionem inflammabat Nouitias B. Magdalena de Pazzis hisce verbis: *ô mea sorores si penetraremus, quod tunc dum durant in nobis illa sacra species, facit in nobis verbum diuinum!* illud porro est quod S. Thomas, & Henriques asserit: Christum per species, tanquam per instrumentum, excitare, & actiue inclinare ad actum vitalem deuotionis, si homo sit bene dispositus.

Suarez. 3. p. q. 729. a. 8. sec. 7. Lugo de Eucharist. disp. 12. sec. 2. n. 54 Valentia. q. 7. disp. 6 puncl. 1. Gabriel. Maior Paludan. S. Theresa itinerar. perfect. c. 34. In vita. c. 94. Lancicius opusc. 14. c. 5. n. 27. S. Thomas in 4. d. 45. q. 2. a. 3.

OCTAVUM

Mirabilium. Compendium omnis bonitatis & sanctitatis: Latent res eximia.

CArolus IX. Galliarum Rex, pretiosum monile illustri fœminæ donauit, hisce Gallicis verbis insculptum: *qui m'a, n'a faute de rien*, hoc est, *qui me habet, nullius eget.* Quod gloriosum ac insolens lemma, potiori iure diuinus amor, Sacramento mirabili subscribet: *qui me habet, nullius eget.* Olim Deus bona sua donauit hominibus, terram cum plantis, & frugibus, atque omnibus feris & animantibus: maria & flumina cum suis piscibus: aerem cum volucribus: cælum ipsum cum astris & planetis, gratisque influentijs at in hoc cælesti conuiuio dedit & se. Vnde summus Pontifex in Clementina de reliquijs SS. O *larga & prodiga largitas, ubi donator venit in donum, & datum est idem penitus cum datore.* In quo cum sint omnia, quid non cum ipso donauit? *quomodo non cum illo omnia nobis donauit?* quomodo non, quod ipse est, nobis *omne bonum* donauit? Vnde in magna illa cœna (quam S. Cyrillus ait fuisse SS. Sacramenti symbolum) ecce inquit Deus *parata sunt omnia.* Non ait parati sunt cibi, paratæ epulæ, parata vina; sed *parata sunt omnia*; quia nobis hic exhibetur Deus, qui omnia est. Atque hoc omne bonum, non quomodocumque collatum, sed in summo gradu; ut præclare de hac redisserit Doctor Angelicus: *Redemptor totum quod ipse est, & habet cum sancto spiritu, in summo dedit. Diuina natura totum quod est optimum, naturaliter in se habet. Cum ergo Corpus & sanguinem filij sui Deus pater sub Sacramento dedit, tunc corporalem substantiam in summo contulit: quando vero animam eiusdem filij dedit, tunc spiritualem substantiam in summo tradidit, cuius anima omnibus Angelis, & sanctis animabus, perfectior gratia in omni sanctitate fuit. Insuper in eo totam diuinam naturam, obtulit, omne a omnium ac naturaliter, & æternaliter continentem. Nec hoc semel tantum, aut bis, in tota hominis vita facit; imo quocumque tempore, quocumque loco, à quocumque sacerdote fideli, bono, vel malo salutare illud sacrificium in forma Ecclesia oblatum fuerit, toties Deus Pater cum spiritu sancto, singulis animabus se totum ad fruendum exhibet.* Fingite animo ex uniuersis rerum omnium formis, quæ diuina mente continentur infinitæ, excellentissimam speciem atque perfectissimam ideam, hoc quidquid est, hic est. Cogitate absolutissimum opus, in quo efficiendo diuinæ virtutes singulæ toto conatu,

Rom. 8.

S. Thom. opusc. de beatit.

atque

atque impetu elaborarunt, quo sapientia nihil mirabilius, bonitas nihil melius, potentia nihil maius, maiestas nihil augustius, ipsa denique infinita Dei Charitas ad amorem potentius possit effingere, hic est. Nam Deus *hic posuit quidquid vbique fuit.*

Tibull. l. 3. eleg. 11.

Quæris in hoc opere potentiam Authoris? stupendum prodigium est, in quo se tota numinis potestas exhausit. Quid sapientiam commemorem, quæ inaudito hactenus artificio, ipsum artificem immensum, in suum opus conclusit? Quis bonitatem non obstupescat, quæ quo maius, aut melius nihil dari, vel excogitari potest, se ipsum, id est omne bonum donauit.

Tibull. l. 3. eleg. 17.

Tot bona, tam paruo clausit in orbe Deus.

Quid igitur vis ultra me hic dicere, cum plus neque tu possis optare, neque Deus ipse communicare. Vnde Ambrosius: OMNIA *habemus in Christo, &* OMNIA *Christus est nobis.* Quare dumtaxat dolendum est, adeo huius infiniti, & omnis boni imperitos, aut auaros esse, quibus hæc omnia simul non sufficiunt.

Amb. l. 3. de Virgin.

Horum quemque compellat Augustinus: *auare quid aliud cupias? quid tibi sufficit, si Deus non sufficit?*

Aug. serm. 29 de verbis Dom.

Eadem lamenta, & iustæ querelæ fuere B. Mariæ de incarnatione: *omnis auarus est, cui Deus non sufficit* Si unquam, nunquam aptius, quam ubi hoc cælesti pabulo refecti, Deum intra cordis sinum complectimur, in Seraphica illa suspiria prorumpendum nobis est: *Deus meus, & omnia.* Alij alia quærant, alia desiderent, alijs oblectentur, quem quæro, desidero, in quo solo delector, intra me est, *Deus meus & omnia.* Opes alijs & honores, voluptates alijs universas relinquo, sufficit mihi *Deus meus & omnia.* Totos ego alijs mundos concedo, aureos & gemmeos montes non inuideo, exquisitissimas illorum delicias non ambio, mihi *Deus meus est omnia.* Tu mihi ô bone Iesu cibus es, tu mihi potus es, tu mihi quies, mihi gaudium, voluptas, meus mihi maximus honos es *Deus meus & omnia.*

Alterum est non tantum omne bonum hoc Sacramento contineri, sed & omnibus malis illud ipsum mederi: *cibus medicinalis est, contra pomi mortiferi corruptionem.*

S. Thom. opusc. 58. c. 2.

Æneam ferunt ad inferos descensurum, visendi Patris Anchisis gratia, à Sybilla medicatum panem accepisse, quem Cerbero obijceret. Commentum hoc Poetarum est, sed uti ait Eusebius Emissenus: *licet fabulis nihil possimus probare, recte quidem possumus obscura declarare.* Intra nos triplex concupiscentia, seu triceps Cerberus latet, cui si panem hunc cælestem obieceris, ilico omnem iracundiam, superbiam, luxuriam sedabis, & ora obturabis. Suos ipse Abbas in Claraualle fratres, hic testes compellat, dicens: *duo hoc Sacramentum operatur in nobis, in minimis peccatis minuit sensum, & in grauioribus tollit omnino consensum. Quare si quis vestrum fratres, non ita sæpe sentit iracundiæ motus, aut inuidiæ,* (vel luxuriæ) *aut aliorum huiusmodi, gratias agat Corpori Domini: nam virtus Sacramenti operatur in eo.* Idem confirmat Tridentinum sessione 13. Can. 2. *sumi voluit Christus à nobis hoc Sacramentum, tanquam* ANTIDOTUM, *quo liberemur à culpis quotidianis, & à peccatis mortalibus præseruemur,* diserte S. Thomas 3. p. q. 79. a. 4. *hoc Sacramentum sumitur sub specie cibi nutrientis; nutrimentum autem cibi esse necessarium corpori ad restaurandum id quod deperditur quotidie per actionem caloris naturalis. Spiritualiter autem quotidie in nobis deperditur ex calore concupiscentiæ per peccata venialia, quæ diminuunt feruorem charitatis, & ideo competit huic Sacramento ut remittat peccata venialia.* Tum Mediolanensis præsulis adducit testimonium. *Vnde & Ambrosius dicit quod iste panis quotidianus, sumitur in remedium quotidianæ infirmitatis.*

Euseb. hom. in Pascha.

Bern. serm. 1. in cœna Dom.

Amb. de Sacram. l. 5. c. 4.

Quid, quod à mortali non modo præseruet, sed & in eo qui ignorat delet, gratiam insuper & salutem confert æternam, hæc principis Theologorum, omniumque communis sententia est: *potest hoc Sacramentum operari remissionem peccati, perceptum ab eo qui est in peccato mortali, cuius conscientiam, & affectum nō habet.* Adeo ut duo inuincibiliter ex obliuione ignorantes, se admisisse noxam lethalem, si eorum alter in extremis sacra synaxi, nullius grauioris peccati sibi conscius, bona fide, reficiatur; alter non, prior saluandus, alter damnandus sit: nescit etenim hæc medecina vitæ, cum veneno mortifero consistere. Vides certe prodigiosa quadam mutatione, ex virtute huius Sacramenti ea fieri, quæ Dauid velut impossibilia ducebat, cum ait *numquid mortuis facies mirabilia, aut medici suscitabunt?* quod nulla medicorum ars valet, virtus valet huius cælestis medicamenti. Caro nostra viperina est, & labefactata remansit veneno serpentis antiqui; at caro Christi, virtute qua pollet diuina; in Eucharistia à nobis sumpta cælestis, quædam aduersus omne peccati virus theriaca est, ut ipsum nomen indicat EVCHARISTIA Anagrammatismo VIS THERIACA S. Ignatius Martyr epistola ad Ephesios, vocat *Pharmacum immortalitatis, & amuletum,* ad circæa pocula, & philtra, ad mundi illecebras & tartarea toxica eneruanda. Vnde recte conclusero cum S. Ambrosio: OMNIA *habemus in Christo* (qui in Eucharistia continetur) *& omnia Christus est nobis si vulnus curare desideras, medicina est, si febribus æstuas, fons est: si grauaris iniquitate, iustitia est: si auxilio indiges, virtus est: si mortem times, vita est: si cælum desideras, via est: si tenebras fugis, lux est: si cibum quæris, alimentum est.* Denique cum se hic dedit nobis, *omnia simul donauit,*

S. Thom. 3. p. q. 79. a. 3.

Psal. 87.

Amb. l. 6. hexam. c. 4

FESTVM

FESTVM B. ALOYSII. SOCIETATIS IESV.

Qui facis Angelos tuos spiritus. Psal. 103.

Terrena nil faecis habentes. Ovid. l. 1. Met.

ARGVMENTVM.

IN terris Angelos versari fictos, & pictos conspicimus; veros coelis delapsos, aliquãdo audivimus. At inter homines, homines Angelos commorari, omnibus propè inauditũ est. Ex iis tamen vobis hodie unum, non tam corporis, quàm mentis oculis conspiciendum proponam Aloysium: quem dum attenta, & assidua ipsius divinitatis contemplatione, rerum omnium humanarum contemptu, prompta ad omnes Dei, ac Moderatorum nutus, quasi alis instructum, observantia; integerrima denique corporis, animique castimonia, quae ut videbimus homines Angelis aequales, quin, imò & superiores facit, excelluisse ostendero, Aloysium in terris verum Angelum exstitisse, nemo diffitebitur. Quem si plures ea in aetate Adolescentes, inter Mundi delicias, aut carnis illecebras enutriti aemularentur, ejusque exemplo animum orationi, corpus mortificationi addicerent, oculosque non in coenum, sed in coelum sustollerent, plures terra Angelos haberet, & terra coelum fieret.

§. I. *B. Aloysius moribus, & vita Angelus.*

§. II. *Aloysius ut aliis virtutibus excelluerit; castitate potissimùm Angelus exstitit.*

§. III. *Qua ratione B. Aloysius Angelis maior, & excellentior dicendus sit?*

FESTVM
B. ALOYSII, SOCIETATIS IESV.

Qui facis Angelos tuos spiritus. Psal.103.

NIhil nobis propè frequentius in ore, in oculis, quã Angelus: nullæ ferè ædes sacræ, nullæ aræ, nullæ piæ tabulæ sine cælesti genio: integras passim vides in aëre depictas Angelorum turmas: hos penicılo expressos cera fusos, celte sculptos, acu pictos, argento & auro ductos, indies cernere est: quos dum pumilionum instar venustissimè adumbratos contuemur, nil minus videmus quàm Angelos, nil minus intelligimus quam Angelos: nam, ut de ijs Doctor Angelicus: *Substantia Angelica, sunt supra intellectum nostrum*; vnde intellectus noster, non potest attingere ad apprehendendum eas: & dum homo de natura Angelica, de motu, de locutione, de præstantia disserit, cæcus de coloribus loquitur.

S. Thom. 1. p. q. 50. a. 2.

Quare noli tales tibi fingere, quales fortè apud fictores & pictores sæpe vidisti, pusiones formosulos, quibus vultus admirabili fulgore circumfusus: crines in ceruicem molliter effusi, auro obryzo flauescunt, & lactei colli nitorem blandissimo fauoniorum spiritu ventilati, percurrunt: quibus alæ ex humeris emergunt geminæ, in cælesti textrina concinnatæ, florida varietate, qualis in pauonibus esse solet, irradiatæ: aureo, croceo, puniceo, cæruleo denique colore, miti admodum temperie distinctæ tot referunt spectantibus pigmenta, quot in arcu cælesti, cum voluptate miramur: tunica deinde byssina est, quam subtilis denticulati operis limbus aureus circumquaque excurrens, magna vestit eum dignitate.

Tales si Angelos cogitas, quales tibi cum pictoribus ludens expressi, totam vim ignoras Angelorum: natura illis pura est, subtilis, ætherea, quam nulla Corporis figura delineat, nulla materiæ labes infuscat, nullus corruptionis næuus aspergit: magnæ illius mentis purissimæ quædam scintillæ sunt de superni luminis facibus accensæ; &, ut summatim omnia dicam, nostri pars melior, animus est, Angelus nihil est præter animum, ab omni carnis concretione remotum, tantò expressius ad æternæ pulchritudinis exemplar conformatus, quantò de eius fonte propius, & vberius respersus. Hinc est quod Seleuciensis Antistes vocet *incorpoream creaturam*; Damascenus; *substantiam intellectualem, materia atque corporis expertem*; Dionysius, *intellectuales substantias, ab uniuersa corruptione, morte, materia, generatione, mundas existentes*. Paucis omnia: *qui facis Angelos suos spiritus, nec quidquam terreni fæcis habentes.*

Basil. l. 12. contra Eunom.
S. Damasc. l. 2. de fide c. 3.
Diony. c. 4. de diuin. nomin.
Psal. 103.
Ouid l. 1. Metam.

Has subtiles intelligentias, sublimes mentes, purissimos spiritus, *Verbum Patris* in cælesti Regia aulicus habet & domesticos; iamque hominem induens, ut & homines socios haberet Angelicos, è cælis vitam Angelicam deuocauit in terras, dum Patrem habens Virginem, (si quidem, teste Gregorio Theologo; *prima trias Virgo est*) è Virgine Matre nasci voluit, Virginitatis filius, quod Mediolanensis Præsul expendens; *Virginitas*, inquit, *à cælo accersiuit, quod imitaretur in terris. Hæc nubes, aera, Angelos, sideraque transcendens, Verbum Dei in ipso sinu Patris inuenit.* Quod ut à conglobatis comprobemus, Magnus Gregorius, Pontifex maximus, sic ait: *Eximia res virginitas, atque in Angelorum natura singularis ordine debet conferri: vereor enim dicere Christi: qui cum propter nos procreandos procreandus esset, ex Virgine procreatur Virginitas.* Hieronymus verò epist. 22. ad Eustoch. c. 9. *Statim*, inquit, *ut filius Dei ingressus est super terram, nouam sibi familiam instituit; ut qui ab Angelis adorabatur in cælo, haberet Angelos in terris*, nempe Virgines. Natales suos castimonia è cælo ducit, quare vetustissimi in Italia sapientes, qui Latinam linguam exornarunt, & nomina rebus imposuerunt, castos appellauere *cælibes, quasi cælites & cælestes*; quod vitam in terris æmulentur cælestium, quam in lege veteri, Prisci Patres, ac Patriarchæ ignorarunt: nec vulgare illis Elogium visum est, quod Psaltes Regius de homine mortali protulit, cuius dignitatem tantum non Angelis æqualem exclamat: *Quid est homo, quod memor es eius; aut filius hominis, quia visitas eum? minuisti eum paulò minus ab Angelis.* Vbi Doctor Asceticus: Equidem magna gloria, & honos humani generis, pro illo legis statu erat, paulò minus Angelis esse; nunc autem post descensum filij Dei ad nos, ascendit humana dignitas ad æqualitatem Angelorum, idque ex eo confirmat, quòd cælestes genij se olim ab Abrahamo, alijsque Patriarchis adorari permiserunt: *quos* inquit, *nondum æquales sibi per Virginitatis dignitatem agnouerant.* At ubi filius Dei, Virginitatem de cælo in terras detulit, iam suspiciunt Angelicæ illæ mentes, homines castos, & Virgineos, non ut paulò se minores, sed ut æquales, & conseruos. Sic Virgini Ioanni respondit genius ille Apocalypticus, fas non esse ut se adoraret. *Vide ne feceris*, CONSERUUS *enim tuus sum.* Vbi Magnus Gregorius hom. 8. in Euang. ANGELI, *quos prius infirmos, abiectosq; despexerant, iam socios venerantur: hinc est enim, quod Loth, & Iosue, Angelos adorant, nec tamen adorare prohibentur; Ioannes verò in Apocalypsi sua, adorare voluit; sed idem hunc Angelus compescuit. Natura sua*, dignitatis suæ, conditionis suæ immemor videtur cælestis aulicus, diuinus spiritus, nisi in Ioanne quidem et gentis, & sibi paris excellentiæ perspexerit. nosti, quænam illa fuerit Eminentissimi Cardinalis Petri Damiani doctrinam attendite: *Refugit obsequium ab illo* ANGELUS *suscipere, & noluit adoratorem, quem nouerat* ÆQUALEM, *fratrem recognouit, socium indicauit, subiectionis obedientiam non accepit; quia in omnibus Sanctis, semper & ANGELICÆ MUNDITIEI contubernalis, & cognata Virginitas.*

Amb. l. 1. de Virg.
S. Greg. Orat. de laud. Basilij.
Quintil. l. 1. c. 10.
Psal. 4.
Nierremb. doct. ascet. l. 4. doct. 4. c. 10.
Nierremb. ibi.
B. Pet. Damiani serm. 1. de S. Ioan. Evang.
Greg. Naz. carm. de Virg.

Nulla Medea in vetustis fabulis tam potens fuit medicatis herbis, quàm diuinæ gratiæ dono, & potenti Numinis auxilio, Virginalis castitas, quæ ex homine

homine poſſit Angelum efficere. Talem vobis hodie caſtiſſimum Iuuenem B. Aloyſium, hominem cæleſtem, & neſcio qua diuina metamorphoſi, totum Angelum, & quidem viſibilem, omnibus ad imitationem, atque admirationem in medium adducam.

§. 1.

B. Aloyſius moribus, & vita ANGELUS.

NEſcias quid à primis incunabulis in Aloyſio noſtro radiârit, quo parens eius lectiſſima Matrona eum cum reuerentia, ut rem ſacram ſinu reclinabat, *illum non tam filium, quàm* ANGELUM *ſuum vocitaret*: niſi fortè ex eo, quòd quemadmodum cæleſtes intelligentiæ in gratia creatæ ſunt, ita diuinum hunc pumilionem in gratia natum; imò antequam ſolis lucem aſpiceret, luce gratiæ præuentũ, ut Angelum cælo delapſum Mater contemplata ſit. De Angelis quidem Doctor Angelicus: *Statim cum natura, gratiam dare conueniens fuit*: & diuinus Doctor Auguſtinus: *Bonam voluntatem quis fecit in* ANGELIS, *niſi ille, qui eos cum ſua voluntate, id eſt, cum amore caſto, quo illi adhærent, creauit? ſimul in eis condens naturam, & largiens gratiam.* De Aloyſio verò, qua ratione idipſum prædicari, & affirmari poſſit, ortus eius propè diuinus comprobabit. Etenim cum Marchioniſſa parturiens, unà cum prole, de vita grauiter periclitaretur, votum Matri Miſericordiæ, Lauretanam ædem cum prole ſua ſalutandi, emiſit, iamque fœtum in lucem eniti videbatur, dum ea primùm cura tenuit, ut quamprimùm animæ ſuccurratur: & nondum totus natus, inter parturientis Matris anguſtias, vix toto emiſſo capite baptizatur. Nonne veriſſimè benignus Deus *ſimul in eo condens naturam, & largiens gratiam; ſtatimque cum natura gratiam dare, conueniens duxit?* ut dici poſſit, inquit Nierenbergius, *ope Virginis baptizatus, & Deo prius natus quàm mundo.* Triumphauit certè adhuc Diabolum, atque hoc ſplendido Diui Ioannis, quem primus veritas Angelum nuncupauit: *Ecce ego mitto Angelum meum*, dignus fuit elogio: *antequam exires de utero, ſanctificaui te.*

Ceparius in vita l. 1. c. 1.
Nierenb. in vita §. XII.
Pinius Ramirez. ſcriptura ſacra ſolecta tract. 2. c. 5. §. 10. n. 862.
S. Thom. p. 1. q. 62. a. 3. ad 3.
Aug. l. 12. de ciuit. c. 9.
Ribad. in vita.
Nierenb. Hiſp. in vita §. 1.
Pinius Ramirez. cit.

O vere cæleſti fato, & fauſto ſidere natum puerum! Planè præſagiebat id, qui, ut idem auctor affirmat, in albo Baptiſmi, poſt Aloyſij nomen notatum ſic ſcripſit:

Ceparius in vita l. 1. c. 1.
Nierēb. cit.

Sit felix charuſque Deo ter opt. terque
Max. & hominibus in æternum viuat.

Natus anno 1568. die 9. Martij, ut primum fari potuit, ſalutationem Angelicam, etiamnum reptans per quoslibet gradus puer recitabat; adeò cunctis amabilis, ut qui eum in ulnas ſumebant, *ſibi* ANGELUM *cæli complecti viderentur, ſeque intus ad pietatem commoueri perſentiſcerent.* Iamque tam familiare erat parentibus, ac domeſticis, Aloyſium compellare Angelum, *ut ſi hoſpes aliquis ad palatium diuertiſſet, exiſtimaret* ANGELUM *eſſe puero nomen.* O Adam! ſi rurſum nomina rebus condita propria, à te imponenda forent, Aloyſij proprietates expendens, non dubito quin eum Angelum appellando, diceres: *ipſum eſt nomen eius.* Addo ipſis Angelis, in gratia à Deo procreatis, excelſiorem fuiſſe; quod irrefragabili Cardinalis Bellarmini conſtat teſtimonio, qui animum Aloyſij perſpectum habens, eum *in gratia confirmatum* fuiſſe pronuntiauit, & mentis integritatem, quam in baptiſmo velut candidam veſtem induerat, ab omni labe puram, intactamque ſeruaſſe. Vbi & illud obſeruatione dignum occurrit: Admodum Reverendum Patrem Mutium Vitelleſci, Societatis Ieſu Generalem, pro informatione Canonizationis, iuramento depoſuiſſe: ſe quodam die familiariter cum Aloyſio agendo, hanc illi quæſtionem D. Thomæ mouiſſe, 1. 2, q. 89. a. 6. *quam primum quis ad uſum rationis peruenerit, teneri ſub peccato mortali actum amoris elicere*; atque ad hæc candidè, & ſincerè Aloyſium reſpondiſſe, ſe ne minimo ea in re ſcrupulo angi, quòd certus eſſet, primo eo ipſo inſtanti, quo vſu rationis præditus, ea gratia præuentum, ut ſe totum ad Deum conuerteret, eique ex toto corde ſe dicarit, ac conſecrarit. Nunc quibus coloribus, ſeu quibus motibus Angelus hic depingendus ſit, videamus. Alij illum Angelum ex ſublimi mentis in Deum volatu: alij ex prompta & veloci ad nutum moderatorum obtemperantia: nonnulli ex generoſo rerum omnium terrenarum deſpectu; quidam etiam ex Seraphico, quo intus flagrabat, diuini amoris æſtu, hoc eum nomine indigetandum, & pari cum beatis mentibus gradu, non iniuria, conſtituendum putarunt. Quod ſi cui fortaſſe mirum videbitur, audiat non humanam, ſed diuinam olim B. Mechtildi factam reuelationem.

Eſcobar in Euang. tõ. 5. in c. XII. Luc. l. 12. ſoll. XI. obſeru. 9.
Gen. 2.
Ceparius l. 1. c. 1. Nierenb. cit.

Illa aureum aſcenſum vidit, nouem gradibus inſtructum, cinctumque ingenti Angelorum multitudine, qui ſic erant diſpoſiti, ut in primo gradu Angeli, in ſecundo Archangeli, & ita ceteri ordines, & chori Angelorum collocarentur. Neque hic ſpectaculi finis fuit, Deo illi ulterius ſignificante, homines pro diuerſis meritis, in diuerſis itidem Angelorum gradibus eſſe conſtitutos; ita quidem, ut intelligeret, eos qui peregrinis, & egentibus bene feciſſent, ut & pacificos, *inter Angelos* verſari: Orationis, obedientiæ, paupertatis, & humilitatis ſtudioſos, cum *Archangelis* eſſe; virtute præditos, qui ſe ardenter, ac ſeriò virtutum omnium ſtudio conſecraſſent, inter *Virtutes* numerari: glorioſos vitiorum triumphatores, quique ſalutis inimicum cum ſuis illecebris contempſiſſent, *poteſtatibus* accenſeri: prælatos, qui pro ſuis ouibus diu, noctuque ſtrenuè excubaſſent, inter *principatus* viuere: excellenti humilitate inſignes, quique aut diuinæ voluntati per omnia ſe permiſiſſe, aut animo Corpus ſubiecere, fortiterque ſuas cupiditates edomuerunt, *Dominationibus* annumeratos: contemplationi deditos, quique mentis puritati, paci Spiritus, & animæ tranquillitati ſtuduiſſent, cum *Thronis* conſidere: ſcientia rerum diuinarum illuſtres, inter *Cherubinos* collocari: Denique flammis diuini amoris exæſtuantes, *Seraphinis* aſſidere; qui increatæ illi eſſentiæ quam proxime appropinquare perhibentur. At quo in gradu, cæleſti huic iuueni conſiſtendum ſit, ſpectatis virtutum Angelicarum præconijs, vobis diiudicandum relinquo.

L. 1 gratiæ ſpirit. c. 54. Barry pædag. celeſt. c. 3.

Ac primum quidem, præcipuum, & perpetuum beatorum spirituum officium est, noctes, & dies sine ulla errabundæ mentis ad alia euagatione, immensam illam Dei Maiestatem deprædicare, eiusque pulchritudinem contemplari. ANGELORUM *munus est*, inquit Basilius, *Deum ornare laudibus.* Quo si mortales quoque rite perfungantur, Angelis non immeritò accenseri posse, sanctissimus Præsul Nolanus affirmat, qui expendens illud Matthæi, 18. ANGELI *eorum, semper vident faciem patris mei, qui in cælis est*, sic ait: ANGELIS *efficitur similis, qui per veram orationem, cupit videre faciem Patris, qui in cælis est.* Oratio homini alas aptat, brutis animantibus subducit, supra omnia terrena sustollit, Angelis consortem facit. Orator aureus in hanc rem testis locupletissimus: *Orare*, inquit, *commune opus est* ANGELORUM *pariter & hominum; neque quidquam interest, inter nostram naturam, & illorum, duntaxat quod attinet ad precationem; hæc te separat à mutis animantibus, hæc te sociat* ANGELIS. His alis instructus, hoc munere Angelico, quàm diuinè Aloysius perfunctus sit, audite.

S. Basil. l. de paenit. — *S. Nilus in Hecaton de orat.* — *Chrysost. lib. 1 de orando Deo & tom. 1. in Psal. 4.*

Orationem auspicaturus, inter beatos spiritus ante Thronum Dei hymnum illum: *sanctus Deus, sanctus fortis, sanctus immortalis*, concinentes, seipsum animo præsentem sistebat. Tanta adolescentulo ac propè puero, erat precum, ac diuina meditandi contentio, ut cum alij se ad quietem recepissent, ipse linteo tantum amictus, media hyeme, frigidissima insubriæ plaga, extensis brachijs, perfusus tam largo lachrimarum imbre, ut pauimentum cui ingeniculatus fuerat, perplutum diceres: Quandoque in terra pronum, per plures horas, famuli obseruarunt. Subinde statuæ instar immotum; quasi verò frigoris illa inclementia, fluxam eius corporis molem in marmoream firmitatem solidasset. & animus habitator, ut Augustinus loquitur, relicto terreno habitaculo, in cælos euolasset; Nec unquam ocyus, aut altius, quam dum perfectiones diuinas, seu attributa ut vocant, (quæ cælitus edoctus est) attento mentis oculo contemplanda suscepisset; ijs verò inhærendo, tanto diuini amoris æstu abripiebatur, ut Moderatores, ne ardor spiritus, corpus in cineres redigeret, temperandum rati, à diuinis animam auocare, & quibusdam humanis adminiculis vires instaurare iusserint. Verum enimverò hæc ab oratione quies & cessatio, tormenti genus grauissimum illi videbatur, affirmabatque sanctè, longe sibi difficilius fore; mente alio euagari, & per hæc inferiora distrahere, quàm de Deo cogitare, diuinisque inhærere. Vtpote, inquiebat, hoc mihi nunc *usu quodam naturale est*; atque adeò violentum, à cælesti hac contemplatione auelli; ut cum superiorum imperio obtemperandum esset, non semel exclamare auditus sit: *recede à me, Domine, recede Domine*; quæ omnia cum beatis illis Mentibus, si lubet, conferamus, de quibus Procopius in Isaiam c. 6. *Primaria est Angelis &* NATURALIS VITA, *in Dei pulchritudine semper aciem intendere, eumque perpetuò celebrare.*

Nieremb. in vita §. 7. Cepartus l. 1. c. 6. P. Rho. varia virt. Hist. l. 3. c. 8. Nostra. §. 6. — *Ribaden. in vita.* — *Nieremb. §. 8. Ribad.* — *Ibid.*

Addit Doctor Angelicus. *Neque sic à diuina visione foras exeunt, ut internæ contemplationis gaudijs priuentur.* Illud certè solis Angelis ita proprium videtur, diuina semper sine ulla mentis euagatione contemplari, ut si id mortali cuipiam concessum sit, eum Choris ipsorum iure meritissimo inserendum, omnes mecum suffragentur. Hoc in Aloysio nostro obstupescite. Auditum illius ex ore, veritatis religiosissimo, quod præcisa imitandi spe, uni tantum debeamus admirationi: cum legitima inspectione, quæ bis quoque anno Societati solemnis mos est, beatæ illius mentis rationes omnes, Collegij Romani Rector ipso aperiente lustraret toto illo semi-anni spatio, qui horas quotidie aliquot, meditando, orandoque exigeret, vagæ, perque deuia errabundæ mentis importunas auocationes, expertum se nunquam, nec in minimo distractum, nisi fortè, si omnia momenta in unum conijceias, tantillo temporis spatio, quo quis Angelicam percurreret salutationem; unde quod fieri consueuit, singulorum conscientia, indies lustrentur, ut exploratum sit, omnesne statis horis orationi vacent, Aloysius quamdiu in Religione vixit, nunquam ad se quemquam inspiciendi gratia venisse sensit. Non iam miror Adolescentem ab humanis abijsse, à quibus animum ita abalienauerat; mirari potius iubeat, cælestibus assuetam mentem, mortalia hæc vincula ocyus aliquantò non exuisse; Quæ gratia, ut etiam præcellis in Ecclesia Sanctis concessa non sit, nobis interim ruborem incutit, qui à diuinis tam longè, tam latè, tam frequenter euagamur, ut per omnem sæpe orationem, vix tantillum attentionis, quantum ille distractionis, reperturi simus, quo salutario Angelica recitatur. Quantò nos verius illud melliflui Bernardi usurpare possumus! *Nihil est in me corde meo fugacius, cor meum, cor vanum, vagum & instabile. sicut enim molendinum velociter voluitur, & nihil respuit; sed quidquid imponatur molit: sic cor meum semper est in motu*; & alibi, facilius ait atomos cæli numerari posse quam cordis motus. Quoties accidit nobis, ut *Corpore in choro, animo in foro*, corpore in claustro, animo in campo; corpore in templo, animo exercitus hostium, amœnitates nemorum peruagemur, negotia forensia, domestica voluamus? illudque Hieronymi, in nobis verissimum experimur qui in vasta solitudine perdius & pernox orationi intentus, sic sibi sanctè indignabatur; *Creberrimè in oratione mea, aut per porticum deambulo, aut de fœnore computo, aut abductus turpi cogitatione, etiam quæ dictu erubescenda sunt, gero.* Ipse Psaltes regius amare queritur: *Cor meum dereliquit me.* In ipsas solitudines, per claustra, per crates, per seras, cogitationes in intimum cordis sinum penetrant, ut facilius sit cælum claudere, quam animum. Hoc B. Petri Damiani S. R. E. Cardinalis iudicium est: *Non puto quod ille qui clausit cælum oratione, clauserit animum cogitationi; ut facilius sit cælum obserare, quàm animum.* Vnde non abs re Theologus, quid rerum omnium difficillimum? rogatus, respondit: hæc tria, laborantis in partu, impetrantis in bello, & precantis in templo, seu oratorio: quia omnes infernales furiæ, uno quasi agmine in talem irruunt; quibus tamen omnibus superior Aloysius noster, nihil oratione facilius sibi ducebat: Sed hæc fusius alibi egimus. Vnū dico, Cælestes illas intelligentias, quæ Deo semper intentæ sunt, has mentis euagationes, præsertim voluntarias, grauissimè execrari, ut reapse aliquando manifestarunt.

S. Thom. in Matt. c. 18 Angeli eorum semper vident &c. — *Nieremb. ex P. Rhoeis l. 3. c. 9. Nostra. §. 3.* — *Bern. lib. Medit. c. 9.* — *S. Thom. in Opusc.* — *Hieronym. aduers. Lucif.* — *Psal. 39.* — *B. Pet. Damian. ser. in Natiu. B. Virg.* — *Drexel. Rhet. l. 2.*

B. Veronica de Binasco cum sacrificio quondam interesset, è sacris sororibus unam curiosius aspexit, ex aliqua mentis instabilitate; ac paulò post ad se reuersa, ita ad Deum, & diuina aspirauit, ut à sensibus abriperetur, In ea ecstasi vi-

Hautin. de Sacram. Amoris pag. 130.

dendum se illi præbuit Genius tutelaris, eamque noxæ illius tam acriter redarguit, ut reprehensionis aculeum vix vita salua sustinere posset. Cum ergo ab eo raptu sui compos facta fuisset, per triduum, tota in lacrymas abijt, addens; grauem insuper pœnam eiusdem culpæ, impositam sibi à Christo esse, prohibitamque ne indicaret. Quod si eius quæ lactis aderat, leuis in speciem, mentis atque oculorum euagatio, tanto illi, constitit, expende, amabo, qua pœna mulctandæ sint, ut Augustinus loquitur, *tot* *...da precantium*, *&*

Aug. in Psal. 85.

diuersas res cogitantium. Omitto dicere & noxias, omitto dicere aliquando peruersas, & inimicas Deo.

Sed ne & nos longius ab oratione euagemur, non modo primum, & proprium Angelorum munus est orare; sed *& perpetuum*: quia, ut supra diximus, *primaria & naturalis illa vita est, in Dei pulchritudine semper aciem intendere, eumque perpetuo celebrare.* Quod ipsum confirmat Origenes in ea verba Iob: *Venerunt filij Dei, ut starent ante Dominum*; Vbi sic ait: *Opus, & studium sanctorum* ANGELORUM *est, ut* ASSIDUO *Cælestem Dominum laudent, Deo* INDESINENTER *gloriam pro beneficijs eius deferant.* Vultis eiusmodi breue, sed efficax de Aloysio elogium: non modo ad quaternas, quinas horas Aloysius orationi continenter insistabat; *sed tota vita, orare fuit.* Verba Religiosi Auctoris fideliter refero:

Promp. in Isa. c. 6.

Fin almente el estaua tan recogido, y tan metido en sus meditaciones, que se puede con verdad dezir, que TENIA ORATION CONTINUA.

Nierenb. cit. §. 3. § 21. P. Rho l. 1 c. 9 nostra §. 3.

Quid, quod ipsas inter epulas, ad minimam de diuina pulchritudine auditionem, conceptis in fomite veluti flammis; temperare sibi non posset suffusus illico rubore, intumescenti pectore, atque æstuante corde, immotus hærere, fluenas inter lacrymas sui oblitos, totum se amori permittere, quasi cælo, Deoque iam proximus; ut timor esset, spectantibus, ne animus, libata summi amoris dulcedine, ad se non rediret. Accedit (in quo Angelis certè maior videri posset, ea fiducia ipsum orasse, ea gratia apud Deum valuisse, ut candido pectore & ore, in quo non est inuentum mendacium, fassus sit: nil se unquam, quantumuis difficile, quodque alijs impossibile videretur, Deum rogasse, quod non impetrarit: sic enim habet: *affirmo de si cosa marauillosa, que jamas encomendò à Dios cosa ninguna, grande ò pequenna, que no tuuiesse el successo, que desseaua, por mas difficultosa, y pareces de otros impossibile.* Ex quibus illud Diui, Chrysostomi rectè concluseris: *Homo qui sic cum Deo loqui didicit, ut par est,* erit deinceps ANGELUS. Velocitatem hanc in cælos euolandi, mentisque agilitatem, quæ Angelis propria est, Aloysio, orationis comes abstinentia contulit, de qua mutuari aureum Antiocheni Antistitis audire oraculum: *ieiunans leuis est, &* ALATUS. Nemo non videt quantum intersit, inter anseres saginatos pane domestico, & auem paradisi, ut vocant, quæ *vescitur aura.* Illi obeso iam corpore, ægre se in altum sustollere, aut si ingenti nisu id conentur, statim deorsum eos trahente sagina, mole sua in terras decidunt; hæc verò prorsus agilis, expedita, nullo corporis depressa pondere, per aera pernici volatu fertur. Vides, inquit idem SS. Doctor, quanta res sit abstinentia; ANGELOS *ex hominibus facit.* Angelicam quippe vitam is passim inter mortales ducere perhibetur, qui cibo potuq; prorsus abstinens est. Hanc viuendi rationem, quis in

Nierenb. §. 3.

Chrysost. l. 1. de orando Deo, & in Psal. 4.

Chrysost. hom. 7 1. ad pop.

Chrysost. hom. 13. in ...

Aloysio satis valeat admirari? etiam num puer bis, aut ter in hebdomada, inedia tenebatur, pane & aqua contentus, corpusculum macerabat, pro communi refectione, ouum vel unicum prægrauare dictitabat. Atque hanc Domini sui, planè diuinum te sustentandi modum, quò famuli explorarû haberent, dû quid in quauis refectione ab eo amplius fieret, accurata lance expendissent, vix vnciatim in diem viuere affirmauere. Mitto exinde, pane & frigida illû vitam tolerasse, omnisq; planè in terrenis hisce cibis, gustus ac saporis expertê, semper quasi miraculosè & planè diuinitus vitam sustentasse, ut grauissimi Auctores asseuerant. O vitam planè Angelicã! Hanc ieiunium metamorphosim inducit, ut hominem in Angelum transformet, teste Hugone Cardinale, qui ait: *Semel in die comedere, quasi vita Angelica est, bis, vita humana; plures; vita iumentina, siue vita brutorum.* Hinc S. Chrysostomus virum abstemium, sic compellat: *Nondum homo, sed ferme Angelus; quia* ANGELUS *est ieiunans*, & quisquis abstinens est, vitam viuit Angelicam, quod vir immortali nomine dignus Athanasius confirmat, dicens: *Ieiunium Angelorum cibus est; ut qui eo vescitur, meritò* ANGELICI ORDINIS *censeatur.*

Cepari l. 1 c. 6 Nierenb. §. 2. P. Rho l. 7. c. 6.

Hugo Card. in l. 4. reg. c. 2.

Chrysost. serm. 1. de ieiunio.

Athan. de S. Virg.

Scio hic quibusdam fortè dubium hoc suboriri, num Angelorum sit alimento omni abstinere, num Angeli non comedant? cum Gen. c. 18. Abraham Angelis vitulum tenerrimum, & optimum apposuerit; & c. 19. Loth conuiuium Angelis extruxisse, & apud hunc, & illum comedisse dicantur, quam quæstionem more suo Theologorum Phœnix Aquinas dissoluit, dicens: *Comedere est proprium opus animalis, & Angeli in assumptis corporibus apparentes comederunt, & Abraham eis cibos obtulit.* Tum respondet: *vera non fuit comestio Angelorum; sed figuratiua spiritualis comestionis.* His fidem & lucem addit, quod Raphael dixisse legitur Tobiæ: *cum essem inquiens vobiscum,* VIDEBAR *quidem manducare, & bibere, sed ego cibo inuisibili, & potu utor.* Haud aliter homo ille cælestis, & terrestris Angelus, velut *incorporea natura,* non tam velci humanis cibis, quam cælesti pabulo enutriri videbatur. Vetus illud extat Tertulliani effatum: *omnis spiritus ales est, hoc Angeli; igitur momento ubique sunt, velocitas, diuinitas creditur.* Sic eos non visitata penna olim sapiens descripsit: *Aues cœli portabunt vocem tuam* quod ad Angelos SS. Patres referunt, Olympiodorus, Caretiis, Neocæsariensis, & his luculentior Hieronymus, qui eos instar auium ad Dei nutum promptos euolare asserit; imò speciem ac pennas induisse, maximi Magistri magnus discipulus contestatur: Auem scil. cet miræ pulchritudinis & decoris, augustissimo cantu, & ineffabili vocis suauitate, plurimis ante mortem annis, venerabilem quandam fœminam multo tempore, graues inter cruciatus, lecto affixam, solatam fuisse, cumque ab ea quæsiuisset cuius auis vocem imitari illa volucris videretur? nihil ait in terris esse, cui compararetur: sed cælestis paradisi philomelam fuisse in comperto est.

S. Thom. 1 p. q. 51. a. 3.

Theod. q. 29 in eãd.

Tertull. apol. c. 22.

Eccl. 10.

Cancerd. ... c. 95 n. 8. Lacerta Ad Aug. c. 15.

Verum quod ad propositum nostrum facit, notat Ales noster Aloysius si visco, si luto, si pulue re, volucrum alæ infectæ, aut respersæ fuerint; ad sublimiora enim non posse; ea propter, terrena omnia quæ hic inquinant & prægrauant, contempsit, abiecit, excussit. Angelica hæc paupertas onus non sustinet, nec diuini illi

alites, pennas suas patiuntur aggravari; Eliam olim à cœlestibus illis spiritibus in cœlum evectum PP. testantur; sed quid causæ fuisse arbitramini, quod pallium suum, jam raptus in cœlos, dimiserit? itane perturbatus ascendit, ut illi inscio exciderit? minime. Tulerat secum è terra licet spolium abjectissimum, palliolum superfluum, quod sentit in medio cursu, oneri & impedimento esse sibi, & vectoribus: Hieronymus; *Elias ad cœlorum Regna festinans, non potest ire cum pallio; sed mundi in mundo vestimenta dimisit.* Sic nimirum velociores pennas & expeditiores reddit, quasi ipsi Angeli inquit ingeniosus interpres, (qui ut Ambrosius & Chrysostomus sub igniti currus, & equorum forma delitescebant) superfluo illo pallio prægravari viderantur. Hue ergo inquit, collineavit Aloysius: nihil superflui, licet vilissimum retinuit, è terra scilicet Angelus ad cœlum ocius evolaturus.

Hieron. 4. Reg. 2.

Pinius Ramirez scrip. selecta pag. 512.

Hieronymus in illud Matth. 19. *si vis perfectus esse, vade, vende omne quod habes, &c.* Sic in rem nostram acute disserit: *difficile intrant divites in Regna Cœlorum, quæ expeditos & alarum levitate subnixos habitatores desiderans.* Hinc celebertimus Ecclesiastes, & S. literarum interpres egregius *Paupertatem Angelicam*, aptissimâ nomenclaturâ indigetavit, & pluribus, ut videre est, comprobavit. Angelis quippe nihil ditius, nihil pauperius potest reperiri: nudæ sunt, & simplices substantiæ non carne, non cute, non veste ulla contecti: non tecto, non lecto, non auro & argento, non fundis, non censu non victu, non amictu ullo instructi; omnibus plane destituti. Quæ omnia, cum Aloysio conveniant, quis Angelum fuisse diffitebitur? Pauperiem adeo diligenter ac reverenter velut matrem observavit, ut ne in levissima materia unquam violarit, nec phyliram chartæ, citra licentiam usurparit. Nihil ejus cubiculo pauperius, nihil veste vilius, nihil lecto abjectius, nihil victu tenuius.

Pinius Ramirez script. selectat. 2. c. 5. 5. xi. n. 890.

Paupertas alata est; ubi solerter observandum, pauperibus non promitti, sed ipsorum esse Regnum Cœlorum, dum dicitur: *Beati pauperes Spiritu, quoniam ipsorum EST Regnum cœlorum*; cum aliis beatis, merces duntaxat promittatur. Apposite hic Sanctus Bernardus: *magna quadam penna est paupertatis, qua tam cito volatur in Regnum cœlorum:* nam in aliis virtutibus quæ sequuntur, promissio futuro tempore indicatur; paupertati non tam promittitur quam datur unde concludit disertissimus Ecclesiastes: non temere igitur pauperes Spiritu, *Angelos* appellaverim, quibus ejusdem Regni consortium, communis patria, alarum expeditio conceditur: meritissimoque hinc etiam *Gonzaga, Angelus perhibetur*, quem perfectissima paupertas exutum terrenis omnibus laureavit. Et quid mirum si cœlum teneat, qui universum terrarum orbem, jam sub pedibus habebat?

Bern. serm. 4. de adv.

Pius Ramirez cit. s. 2. c. 5. 5. xi. n. 895.

Alexandrum Magnum quandoque in tabulâ conspicati estis, mundi globum (ut moderni Imperatores pingi assolent) manu gestantem; B. Aloysium vero nunc orbem pedibus proterentem, exprimere consueverunt. Accidit autem ut infanti suo Indibonda Mater, expressam utriusque in diversis tabulis effigiem obtulerit: mundi globum obterebat imposito pede Aloysius, orbem subjecta manu sustentabat Alexander: hic multa, cum pro ætatis ingenio percunctando, curiosè tandem ea Matre quæsivisset; Rex ne esset Aloysius, & orbis victor, eò quod eum pedibus calcaret? respondissetque illa, non quia universo imperaret, orbem pedibus conculcare; sed quia animo excelso, infra se humana omnia duxisset, victorem eum dici, ac mundo excelsiorem haberi. Tum ad imaginem Alexandri puer conversus: Isténe igitur Mater à mundo victus est, qui onus, dominatumque subjecta manu ferre compellitur? belle hercule supra ætatem, siquidem ut manum, sic mentem mundi iugo Alexander subiecerat, quam Aloysius muodo longè sublimiorem gestabat.

Imago 1. saculi Societ. pag. 264.

Qua super re melleo flumine S. Bernardus excurrit: *Quid gloriosius quàm mundo contemptio, mundo se cernere celsiorem, ac in bona conscientia vertice consistentem; totum mundum habere sub pedibus?*

Bern. epist. de charit. cap. 18.

Sed quàm multos reperire est, etiam de hìc stantibus, qui mundum nō sub pedibus, sed in capite, & super caput gestant! quam multi nil aliud, quàm de Mundi vanitate inter diu cogitant, noctu somniant? quot puellæ mundum in capite gestant, & mundum muliebrem circumferunt? Nunc quoniam alæ non desunt, alio convolemus: magnæ sunt & præstantes Angelorū dotes, ac dona prorsus singularia, ob quæ maximè gloriari censeantur: mens ab omni terrenâ colluvione libera, ingenii vigor, mentisque acies, omnia quæ sub cœlo, terraque continentur, mira perspicacitate pervadens; vis, & potentia in agendo supra omnem humanam stupenda: omnis incorruptionis, ac immortalitatis honor perpetuus: cœlestium gratiarum ubertas, denique quod in sinu, & intima Numinis familiaritate, liquidâ lætitia dilebuti, versentur; hoc uno tamen præ ceteris gloriari ad quod toti facti videntur, & quo uno secluso, cœlum illis in Barathrum verteretur, quòd supremo omnium Domino, quam promptissimè obediant, ejusque nutus avidi præstolentur. Quod verè, ac eloquenter notavit Lactantius l. 2. c. 17. *quorum inquit, unum, solumque officium est, servire nutibus Dei, nec omnino quidquam nisi ejus jussa facere.* Quæ ea animi alacritate, ea pernicitate exequuntur, ut nutu percepto, præceptum prævertere omni studio nitantur. Vnde Propheta: *Benedicite Domino omnes* ANGELI *ejus, potentes virtute, facientes verbum illius, ad audiendam vocem sermonum ejus*; facientes inquit Lorinus, antequam audiant, quasi præceptum præveniendo, juxta illud Bernardi: *Fidelis obediens, præripit præcipientem.* Tam prompta, tam alacris, tam velox fuit Angelici huius iuvenis obedientia, ut nullum vel minimum unquam mandatum, aut regulam religionis violarit, & ad omnes superiorum nutus non curreret, sed volaret. Affirmabat se nec minimum sensum habuisse, vel sensisse contra Superiorum voluntatem; nec unquam rationem inquirebat, aut propensionem suam exponebat, ad omne Moderatoris arbitrium, quasi ipsius Dei, (quem in Superiore se agnoscere & venerari dictitabat) indifferens: ut dici possit Aloysius, voluntatem Dei fecisse in terris, sicut Angeli in cœlis; quod quid est aliud, quàm cœlum sibi in terris struere, & homines ad omnia promptos, Angelos æmulari? ut scitè, Chrysostomus exponit: *Iubet Deus hic degentes, conversationem cum cœli habitatoribus, habere communem: & antequam superna illa præstetur habitatio, cœlum quodammodo vult fieri in terra, aliosque nobis* ANGELOS *terram monstrare.* Quos Angelos,

Psal. 102.

Bern. serm. 41. in Cant.

Cepar. in Narrat. §. 7. 10.

Chrysost. in c. 6. Matt.

non

non alios Doctor Angelicus describit, quàm eos qui Dei voluntatem in terris faciunt, sicut Angeli in cœlis, hilariter, promptè, integrè, constanter, amanter. *Sicut*, inquit, ANGELI *faciunt voluntatem in cœlo; sic nos terreni faciamus in terra.*

S. Thom. in Matth. cap. 6.

Scire vultis, quâ arte vobis alas conquirere, quo remigio volare possitis? verbo tradam unico: si filii ad omnia præcepta parentum, & quisque vestrum ad præcepta Dei semper responderit *volo*. Hæc volendo, quæ ipsi volunt, quæ Deus vult, jam volas, jam Angelis non modo simillimus, sed ipse Angelus effectus es. Si pater huc; illuc te miserit, *volo*: si hoc, illud re operis commiserit, *volo*; si Dei jussâ jejunandum præceperit, *volo*; si sacrum audiendum, *volo*; si mendacio, perjurio, turpiloquio, furto, fornicatione abstinendum, *volo*. Atque ut Princeps ac præcipuum Angelorum munus est, Dei præceptis obtemperare, ita vestrum esse debet, si eos æmulari studueritis. *Quid præcipuum quæ-vit* Chrysostomus, *in* ANGELIS *& magnificum videmus? profectò quòd cum omni curâ* OBEDIANT DEO. Amabo vos, quid præcipuum in nobis quid præcipuum in vobis, & magnificum videmus? quòd in studia diligenter filii incumbant, quòd globulos Marianos manu volvant, quòd sacris quotidiè intersint; quòd vos in pauperes profusi, in oratione assidui, in jejuniis eximii; at nisi ad hoc accedat, quòd *ipsi cum omni curâ obediant parentibus, & vos Deo*, nunquam in Angelos evaderis. Accedit Angelos non modò, ut etymo patet, celerrimos summi Regis nuntios esse, sed & omnes *sunt administratorii Spiritus, in ministerium* quantumvis humile, & abjectum missi. Angelus ministrat Danieli in lacu Leonum. Angelus ministrat Eliæ, & cibos, quos corvi deferre solebant, hic dapifer portat. Angelus Tobiæ se comitem præbet. Angelus Domini descendit de cœlo, & movebatur aqua. Infinitus sim, si obsequia quæ mortalibus ægris, cœlestes Spiritus, infima etiam, exhibuere, recensere velim; unum digito signasse sufficiat. B. Ioanni ægrotanti Angelus custos familiarem operam præstitit: illi enim cùm vena aperienda esset, nec quis mortalium præter Medicum secantem adesset, duo Angeli advolârunt, qui lumen ac alia necessaria ministrabant; quique ex ægri Ioannis vena fluebat sanguinem excipiebant. Ejusmodi innumera apud Auctores videre est. Unde rectè Athanasius: *Angeli sursum, deorsum commeantes, ministros se præbent.* Videris, ut opinor, cœlestia aulæ Principes, quorum excellentiam humanus animus nullâ cogitatione complecti valet, abjectissimis hominibus famulantes, æquè ad pauperum casas, ac Regum Palatia divertere, afflictis ægris, etiam peccatoribus, ima obsequia præstare, nullo gloriæ aut meriti incremento, solâ obedientiæ excellentiâ spectatâ. Quo unico parendi desiderio omnes incensi, ejus se exercitio beatos arbitrantur. Talem se Aloysius noster præbuit, qui ad infima se semper abjecit, pauperibus, miseris, ac ulcerosis in nosocomio se mancipem verè præbuit, horum lectos sternere, pedes abluere, cibos ingerere, sordes efferre, & ubi paulò gravior, aut fœdior æger decumbebat, ibi adesse, ac veluti à pulcherrimo, in quo charitas saturari posset, flosculo, non abire. Nec præsens periculum luis aut contagionis, quo non pauci expirabant, deterruit: unde & ipse febrim lethalem domum detulit, quæ corpus quidem, sed animum non dejecit, ut votum conceperit, vitam si superstes foret, pestilentia

Chrysost. serm. 39. ad divit.

Heb. 1.

P. Nadas, annus Angelic. pag. 341.

V. Lacerda de Angelo Cust. Barris Paneg. 1.

Athan. serm. 2. contra Arian.

Nierenb. §. XIII. [illegible] cap. 6.

malo infectis libens impendere, ac devovere. Sed charitatis victimam Deus in cœlum extulit; atque in ipsa tota canonizationis agitatum, an non Martyris instar habendus, qui dum contagiosis adstat, animam pro proximo ponere non dubitavit, ut ex rationibus illic adductis, probat Nierembergius, & ex illustri revelatione B. Magdalenæ de Pazzi Carmelitanæ, in urbe Florentina, sanctimonialis, notæ ac celebratæ sanctitatis fœminæ confirmari potest: quæ eximiam in cœlis B. Aloysii gloriam, divinitus sibi manifestatam jurejurando testata est, coram commissariis Apostolicis, jussa id dicere auctoritate Apostolica, dum processus pro canonizatione B. Aloysii instrueretur, & habetur in vita B. Mariæ cap. 65. Cùm enim illa, anno 1600, 4. Aprilis esset in profundissimo raptu, interclùm loqui cœpit, atque hæc ipsa verba, quæ alta voce protulit, à Monialibus ejusdem Monasterii illo ipso tempore scripto consignata: *Vix capio tantam cælestibus communicari posse gloriam, quantam video in Aloysio. O quanta est Aloysii, proles Ignatiana, gloria! nunquam credidissem, nisi meus mihi monstrasset Jesus. Aloysium magnum esse Sanctum affirmo. Quos in Ecclesia habemus Sanctos, tanta non opinor gloria fulgere.* (*Eos intelligebat quorum ossa, & reliquias in Lipsano theca templi sui religiosè asservabant.*) *Utinam orbem universum peragrare liceret, ac prædicare Ignatii filium Aloysium, magnum Sanctum! Utinam gloriam ejus omnibus, ad majorem Dei honorem, indicare possem, tanta gaudet gloria, quoniam internè operabatur. Quis valorem, & virtutem operum internorum explicet? non est comparatio intrinseci cum extrinseco. Aloysius fuit* MARTYR *incognitus*, Nolim hic adferre, Aloysium non sine copioso sanguine se diverberare solitum, cumque flagellum ad manum non esset, calcaria sibi currenti subdidisse; ad eam, quæ mortales verè Angelos facit, Virginitatem contendo.

Sacchin in vital. 3. cap. 1. Nierenb. cit. Lancic. Opusc. Spir. 1. cap. 6. n. 93.

§. 2.

Aloysius ut aliis virtutibus excelluerit, castitate potissimùm Angelus exstitit.

OCtennis Virgineam Matrem in patronam adscivit, & Florentiæ ante aram ejusdem Virginis Annuntiatæ, celebri voto perpetuæ castitatis se adstrinxit. Annorum 16. cùm de vocatione anxius fluctuaret, assumptæ in cœlos Virginis festivitate Madriti, in templo Societatis, sacra synaxi animum reficit, ibidemque ardentiùs Mariam invocans, vocem claram ac manifestam cœlitus ad se delapsam excepit, *ut in Societatem Filii sui se/a se reciperet*: ubi ea lex viget, qua omnes quàm proximè enti debent ANGELICAM PURITATEM *corporis, & mentis nostræ munditia æmulari.* Quam ob sum summum Ecclesiæ caput Gregorius XIII. Pontifex Maximus, in hac minima Societate suspexit: nam cùm alia in aliis Religiosis ordinibus observaret, in Societate, tria potissimùm, ut ajebat, singularia mirabatur.

Cepari l. 1. c. 1. Nierenb. §. 2.

Cepari l. 1. c. 8. Nierenb. §. 4.

Regula sum. 28.

1. Tantam in tam variâ, excellentique Doctrinâ demissionem animi.

2. Tantam in nationum, ingeniorumque diversitate unionem, ac charitatem.

3. Tantam in tam viridi, vividâque juventute castitatem. Hanc à puero, ut dixi, voto firmatam,

Imago 1. saecul. Soc. l. 5. c. 6.

ità

ita deinceps Aloysius per omnem vitam inviolatam servavit, ut qui ei ab arcanis confessionibus, interque eos Card. Bellarminus, testati sint, ne minimam illum unquam carnis titillationem vel levissimè persensisse; imò ne cogitationem ejusmodi per umbram ei, unquam objectam fuisse. Quem animi, corporisque candorem, nescio quo nominis

Aloysius Anagram. Sis viola.

omine *Aloysius, SIS VIOLA*, omnino inviolata, portenderit. Id si cui unquam à condita Ecclesia contigit, is socium habet Aloysium, cui pares oppidò paucos legere me aliquando memini: solam fortè si Seraphicam Theresiam exceperis. Hæc raræ & & Angelicæ puritatis Virgo, fœcunda simul religiosissimi utriusque sexus, Spiritualis Mater, & Magistra sanctissima, omni vita ne minimum nævum

Didacus Iepez in vita l. 3. cap. 4.

venialem contra castitatem in animum admisit, qui esset materia confessionis, quemadmodum testatus est noster Pater Franciscus Ribera, in defensione ejus vitæ immaculatæ: & alter Societatis nostræ P. Rodericus Alvarez, ejus Confessarius, ostensis suis perspicillis crystallinis, quibusdam dixit: *Sicut est impossibile, ut huc intret mala cogitatio: ita erat anima Theresia, beneficio speciali divinæ gratiæ.*

Lancicius de profectu in virtut. c. 1. n. 42.

Vultis ipsius candidissimæ animæ testimonium? adierat ad Theresiam una ex suis Virginibus, quam Satanas, omnis osor puritatis, obscœnâ

P. Rho. varia virt. hist. l. 7. c. 2. §. 6.

visorum turbâ, & verò reliquâ suâ arte ita fatigabat, ut à medica tantæ Matris manu, certissimo victoriæ compendio, opem quæreret. Obstupuit ad novas illas rerum formas Theresia, & consulentem affata: tu verò parce, inquit, filia, de his me quærere remedium: in hoc enim bello ita hospes sum, & peregrina, (cùm nunquam me his telis malus impetiverit) ut quid loquaris prorsus ignorem. Quid ni terra cœlum sit, si plures Theresias, plures Aloysios haberet? nam, ut rectè Hieronymus: *in carne sine carne vivere, Angelicum est.*

Baptista, quo non surrexit major in terris, plurimis titulis posset Angelus nuncupari. Sed potissimùm, quòd à Virgine adhuc in utero Angelicam bibit puritatem, hoc Divi Thomæ de Villa nova, disertissimi juxta, ac sanctissimi Oratoris judicium

Thomas de Villa nova serm. 3.

est: *laudat* Christus ANGELICAM *puritatem, cùm ait: Ecce ego mitto* ANGELUM *meum.* Ita Aloysium potissimùm ab illibatâ vitæ castimonia, & puritate Virginea Angelum exstitisse comprobabo:

Cassian. l. 6. instit. Monast.

nulla quippe virtute tam propriè carnales homines, Spiritualibus ANGELIS *imitatione conversationis æquantur, quàm merito & gratia castitatis.* Vnde eam aliis instructam, levissimaque penna præditam ad volandum D. Epiphanius depingit:

Epiphan. hæres. 60.

Cùm Petrus & Ioannes pergerent ad sepulchrum Domini, Ioannes præcurrit citiùs Petro, & venit priùs ad monumentum: quia,

Hieron. de Assumpt.

inquit Hieronymus, Virginitate Angelus erat, & alis volabat. *Ioannes* ALATUS *Virginitatis alis, cucurrit ad Dominum.* Idem Hieronymus: *nonne castitas, vita* ANGELICA *est, sine corporis cura expedita, & libera, & pura transcendit siquidem homo carneus, & luteus, ad statum* ANGELICUM, *dum beneficio castitatis. Singularis, fit natura, sicut Spiritus cœlestes sunt:* Vnde cùm olim Christus prædixerit omnes beatos fore sicut Angelos Dei, (Matth. 22.) asserunt gravissimi Patres, Virgines in terris in hoc præmium ob-

Hieron. l. 1. contra Iovinian.

tinere, Nam D. Hieronymus: *quod alii in cœlo postea futuri, hoc Virgines in terra esse cœperunt.*

Quisquis vestrum fœdâ dæmonum infestatione impugnatur, spurcis in mente imaginibus ludificatur, cogitationibus *luxuriæ, turpitudinis, quæ de*

Bern. epist. 42.

cænoso lacu prurientis pectoris incessanter ebulliunt, infestatur hos duos castimoniæ singulares Patronos Theresiam & Aloysium, de quibus suprà egimus, cœlestes homines, terrestres Angelos inclamet, oret, & exoret. Hanc enim sibi, & illum in hisce animi morbis propitios nonnulli experti sunt.

Sacchin. compendio vitæ l. 3. cap. 8.

Hoc certè de B. Aloysio in confesso est; Adolescens Polonus ab ipsa usque pueritia orationi, jejuniis, corporis afflictationi cum primis addictus, annis omnibus innocenter exactis, Societatem Iesu denique ingressus est. Is Cracoviæ tyrocinio posito, gravissimis, ac molestissimis phantasmatis, vehementer admodum, orationis præsertim, ac meditationis tempore, urgeri, ac infestari cœpit. Sæpe ille divinum implorare auxilium, sæpe ad SS. Virginem, Beatosque alios confugere, nunquam tamen exaudiri meruit: dum longo in hac animi ægritudine transacto tempore, mane quodã orationi vacans, iisdem in festis de more illusionibus divexatus, salutaris ejus animum subiit cogitatio, ad opem B. Aloysii recurrere. Ipsum itaque precatur, ut afflicto sibi, adesse vellet; atque illico Beati meritis, ita se levatum percepit, ut ex ea die nullam deinceps ejusmodi vexationem senserit. Religiosus insuper alius, divino permissu tanta vi & importunitate ab immundo Spiritu exagitari cœpit, ut anno integro, continuum illi cum impuris imaginibus, cum carnis stimulis, sensuumque illecebris, sine intermissione, sine solatio, certamen esset. Corpus ille quidem ieiuniis, flagris, ciliciis nequidquam macerare. Recordatus tandem eorum, quæ de immaculata B. Aloysii vita inaudierat, ac illius nominatim, quod is singulari Numinis prærogativa, nullum quoad vixisset carnis aculeum expertus esset, ad eum veluti ad sacram anchoram sese confert; tota illum animi contentione invocat, eius, quæ tum opportunè ad manum, lipsana collo amplicat; vix applicuerat, cùm desubito permolestis illis curis & angoribus quasi detersa nube, animus serenatur. Hæc obiter.

Quod adulatoriè olim, ac mendaciter de Alipio iactabat Eunapius in Iamblicho: *Alipium fuisse totum animam*, quasi corpore, & materia caruisset; id verè in Aloysium cadere potest. Cogitationes eius nil terreni; amor eius & desiderium, nil sensualis oblectationis spectabat; nil carnis, nil corruptelæ habebat; sed *totus Anima* erat; &c, ut Nierembergius §. 10. vitæ Hispanicè scriptæ loquitur, *parecio mas* ANGEL *sin cuerpo, que mogo compuesto de carne*; magis Angelus sine corpore, quàm iuuenis in carne apparebat. De huius castimonia usurpare licet illud D. Ephrenii serm. de Cast. *O castitas! cui abominationi sunt deliciæ, venustas corporis, ornatus vestium! O castitas! dapibus, epulis, ebrietati inimica! O castitas! quæ carnem castigas & in servitutem redigis! O castitas! Mater* PULCHRÆ DILECTIONIS, *&* ANGELICÆ *vitæ ratio! O castitas! quæ mundo es cordi! O castitas! quæ homines* ANGELIS *similes reddis!*

Ast illud observatione hìc dignum occurrit, eam mentis, corporisque puritatem, accurata sensuum custodia Aloysium sibi procurasse, & conservasse. Miraculo propius quàm virtuti est, navigasse illum in Hispaniam cum Maria Augusta, eiusque inter pueros, quos Hispani, patria voce *Meninos* vocant, Ephebum ei per annum integrum fuisse, promptum indies ad ministeria; atque ita inde discessisse, ut an tine, an albi coloris esset Regina, prorsus ipse unus nesciret, cùm ab omnibus Augustæ forma, qua plurimùm excellebat, avidè

Cepari l. 1. c. 7. Rho l. 7. cap. 3.

admodum

admodum spectaretur: ut proverbio inter primos aulæ jactaretur Aloysium non constare carne.

Sed quid ego de Augusta commemoro in Aloysio, qui Matris ipsius, Matronæ modestissimæ ac religiosissimæ, consuetudinem, sine arbitro vitaret, nec eam intueri sustinuerit. Iusserat aliquādo Marchionissa parens perfamiliariter: aspice me Aloysi, nec fugias eam quæ te genuit; at ille ingenuo rubore: ideo te fugio, quia scio te me genuisse: si natus non fuissem e muliere, sed Spiritus qui carnem & ossa non habet, haud mihi esset formidabilis fœminarum aspectus. Vel hoc ipso Angelis annumerandus, etenim qui tam illibatam, lucea in domo vitā degunt, meritò, Tertulliano teste, *de familia* ANGELICA *deputantur*. Quod si hujus Angelici Adolescentis exemplo, plures fœminarum consortia devitarent, & à levissimo aspectu, nedum tactu abstinerent, facilè de carne triumpharent; quam Virgineam etiam corporis integritatem Servator noster, omnibus cordi, ac curæ esse debere, ostendit. Dum enim corpore glorioso, ardentissimo divini amoris igne Magdalenam incensam se tangere passus est, dicens: *Noli me tangere*, idque inquit D. Epiphanius, hæres. 26. *ut ostenderet manifestam castitatem, & sanctimoniam*. Quod eventu prorsus inusitato, idem Auctor confirmat. In urbe Legionensi, magna in veneratione est sepulchrum Isidori Hispaniarum ornamenti, juxta quod Regia erigitur aula, e quâ opportunitate Regia Sanctia, Virgo castissima, plurimùm sibi gratulabatur, seque cœli civem & sanctorum domesticam arbitrabatur, quòd è fenestra Regii cubiculi oculos in aram D. Isidori posset intendere, & Sanctum quasi præsentem precari. Dū ecce nocte quadam Vir Sanctus è sepulchro procedens, cœlesti luce circumfusus, sese Reginæ ostētavit, edicens: *Quamvis ipsa Virginitatis voto te Deo sacraveris, & ego Deo devotas semper dilexerim fœminas, tamen nunquam acceptam habui earum mecum diuturnam residentiam corporalem.* Ita Lucas Episcop. Tudensis hist. miracul. D. Isidori cap. 35. l.

Escobar in Evang. vol. 5. l. 12. ad c. 12. Luc. sect. 5. 20. observat. 3.

Tertull. ad uxor. l. 1. cap. 4.

Cornelius in Evang. hic. Escobar. cit.

Si purus Spiritus jam es, ô Isidore, à corpore jam separatus, cur refugis castissimæ Virginis consortium? adhuc meum corpus in terris residet, nolo ad illud accedere fœminam; licet Spiritu Angelus sit, corpore tamen mulier. Quare juverit hic illud D. Hieronymi monitum inculcare: *grandis esse virtutis, & sollicitæ diligentiæ, in carne, non carnaliter vivere: secum pugnare quotidie, & inclusum hostem, Argi, ut fabulæ ferunt, centum oculis observare.*

Hieron. epist. 10. ad Furiam

Alterum quod ad nitorem illum Angelicū, plurimum contulit, fuit Panis Angelorum, nam si juxta Aristotelem, alimentum vertatur in substantiam alentis, qui pane Angelorum rite vescitur, in Angelum converti necesse est; unde B. Algerius, *ne cælestis alimonia indignè vescamur, simus spe & conversatione cælestes*, Panis ANGELORUM ANGELICÆ *vitæ stipendiū est.*

Algerius lib. 1. de Sacram. altar. c. 4.

Ad hunc panem dignè suscipiendum B. Aloysius, etiamnum puer, à S. Carolo Borromæo plenè instructus, eâ mentis ac corporis puritate per omnem vitam comparatus accessit, ut facile constaret, qualem quantumq; in hac materia Magistrum nactus fuerit. Hebdomadam omnem ita sibi in hanc pietatem descripserat, modò horas aliquot post sacras epulas, liquidissimæ voluptatis lachrimis perfusus, iisdem altius ruminandis insumeret; sed & proximos a Dominico dies gratiæ & suavissima cum Deo hospite colloquia occuparent; reliqui præparando novis epulis animo destinarentur; itaque æternitatis epulo, tempus omne habebat operatum. Advenerat fortè ingenti nobilium comitatu stipatus frater Marchio, ut Aloysium conveniret, cùm janitor properè jam S. Synaxi refectum admonet eum expectari; at ille cùm cœlestium aulicorum Domino occupatus, per duas omnino horas, Angelicæ huic mensæ assistere perrexit, & vel gravatè assurrexit. Et dubitamus adhuc Aloysium ab omni iniquitatis labe alienum, Angelicam in terris vitam duxisse, qui Angelorum Domino copulatur, Angelorum pane toties, tam avidè vescitur, Angelorum mensæ tam instanter assistit?

Sacchin. l. ... vitæ comp.

De hoc etenim pane Propheta admirabundus exclamat: *quid bonum ejus est, & quid pulchrum ejus, nisi frumentum electorum, & vinum germinans* VIRGINES? vinum terræ, *omnium malorum Metropolim*, Pontianus jure vocitavit; Aristophanes, *lac Veneris*, Hieronymus *seminarium libidinis*. Vinum verò illud divinum, ut S. Cyrillus observavit, *sedat sævientem membrorum nostrorum legem, pietatem corroborat, perturbationes animi extinguit*. Cœlestis hujus alimēti figuram describens Moyses, dicit cecidisse rorem, in similitudinem pruinæ super terram, quod exponens D. Thomas, & in rem nostram excellenti judicio accommodans: *Panis, inquit, cælestis, in similitudinem pruinæ, rorisq; apparebat, quia sarpem Domini à fervore pravæ* CONCUPISCENTIÆ REFRIGERAT. Et alio in loco ait, augustissimum hoc Sacramentū *imminuere fomitem concupiscentiæ*; quia, ut dicit Aug. *augmentum est charitatis, & diminutio cupiditatis*. Si quis itaque hujusmodi stimulis carnis exagitetur, inde sibi medelam poscat, & certissimam inveniet. Vadem habeo Doctorem mellifluum: *Quis poterit, inquit, tam efferos motus frangere? quis pruritum ulceris hujus ferre queat? confidite, quia & in hoc gratia subvenit, & ut securi sitis, Sacramenti Dominici Corporis, & sanguinis pretiosi investituram habetis: duo enim Sacramentum illud operatur in nobis, ut & sensum minuat in minimis, & in gravioribus peccatis tollat omnino consensum.*

Zachar. 9.

Hieron. l. 2. contra Iovinian.

Cyrill. l. 3. in Ioan. cap. 37.

S. Thom. opusc. 48. cap. 6.

D. Thom. 3. p. q. 79. a. 6. ad 3.

Aug. l. 83. qq. q. 36.

Bern. ser. 1. de Cœna Dom.

Contra Cerbereum illud libidinis virus, nullū præsentius antidotum hoc pane Angelico. Unde divinæ adinventiones; illius fuere, qui feliciter hoc assecutus, EVCHARISTIA, anagramma, VIS THERIACA. Caro nostra viperino, & lætifero veneno infecta, carne Christi velut Theriaca, omni veneno expurgatur. Quare fuit olim consuetudo, ut energumenis sæpe daretur Eucharistia, ad impurum Satanam ejiciendum, & ejus spurcitias exurendum, quippe illa ab homine sumpta, inquit Serenus apud Cassianum, insidentem in membris luxuriæ Spiritum, *velut exurens fugat incendio*, atque animum divino castimoniæ ardore simul inflammat. Hinc & illud complures observarunt, atque hos inter P. Iustinelli è Societate IESV, primis illis Ecclesiæ temporibus, ideo tot præstantiâ, ac numero floruisse Virgines, quòd frequenter divino hoc pabulo reficerentur. Et nunc, quæso, quid est, quòd tot Virginum choros, postremis hisce temporibus Orbis dedit? quid tot modestissimis viduis, castæ orbitatis studium inseruit? quid tot pudicis conjugibus, amorem integritatis conjugalis indidit? nonne Eucharisticus panis frequentior? Quod si quis ulterius causam sciscitetur, cur in Societate Iesu, hactenus Angelica viguerit castitas, etiam inimicorum & heterodoxorum calculo comprobata? eam in studium frequentandæ Eucharistiæ, ejusque cultum referendam dico. Ut autem hìc usurpare possim D. Algerii sententiam: Eucharistiam esse *Sacramentum castitatis Iesu*. Facit huc Seraphicæ Theresiæ testimonium, quæ non semel in

Gressellii Antholog. decas 1. ... fol. 5.

Cassian. coll. 7. cap. 30.

Algerius l. 1. c. 3.

Ecclesia nostrâ conspexit, Societatis Religiosos, cùm ad Eucharistiam accederent, *sociari ab Angelis*, pallium interim pulcherrimum, & locupletissimũ obtendentibus super capita ipsorum, ut eos tanquã Regias sponsas hoc cultu condecorarent. Quos inter, quis non eximium Gonzagam exstitisse dixerit, qui tanto hujus cœlestis epuli sapore capiebatur, tanto ejus ardore inflammabatur, eique tam jugi meditatione inhærebat, ut Patres Romani, cùm de imagine ejus in tabulâ exprimendâ ageretur, illum ante Augustissimum Eucharistiæ Sacramentum depingendum censuerint.

Hierorb. de adoratio in Spirit. — *Hierorb. in vita §. 8.*

Denique ut concludam, Aloysium Angelum moribus, & vitâ extitisse, ex hactenus dictis in confesso est, ut non injuria Societatis nostræ Generalis Claudius Aquaviva, cùm vitæ historiam typis mandari approbasset, Iuvenem hunc *Angelicum* appellarit; & quod caput est, Venerabilis Congregatio Cardinalium, in processu Congregationis, illũ meritissimo *Angeli* titulo insigniendum decrevit. Nec hoc satis.

§. 3.

Qua ratione B. Aloysius Angelis major, & excellentior dicendus sit?

Basil. de Virg.

SEleuciensis Antistes de Virginibus agens, illas quidem summis Angelis superiores censet, dicens: *si in resurrectione neque nubent, neque nubentur, sed erunt sicut Angeli, efficientur filii Dei; & hi profecto qui Virginitatem servant, ANGELI sunt, qui viventes in carne corruptibili, mortalium vitam illustrando tuentur. Sunt autem ANGELI non ex infimo quovis ordine, sed certe illustrissimi atque nobilissimi.* Atque adeo omnibus enâ supremis intelligentiis homines castos antecellere, rectè sermone suo eo Antistes Ravennas declaravit: *semper est Angelis cognata Virginitas: in carne præter carnẽ vivere, non terrena vita est, sed cœlestis. Et si vultis scire: Angelicam gloriam acquirere majus est, quam habere. Esse ANGELUM felicitatis est, Virginem esse, virtutis*, & certe heroicæ, quæ Athletas suos exercet, & sæpe nõ sine sanguine comparatur, ac servatur: hac nos Angelis fortiores esse, candido ut solet stilo, S. affirmat Bernar. epist. 42. *quid castitate decorius, quæ Angelum de homine facit? differunt quidem inter se homo pudicus & Angelus; sed felicitate, non virtute: sed etsi illius castitas felicior, hujus tamen fortior esse cognoscitur.* Quid, quod alibi ipsos Angelos Virginibus, sibi veluti Prælatis, invidere non obscure insinuet; ubi enim hanc movisset quæstionem: *Virginitas cui gloria præfertur?* respondet ANGELICÆ. Et rationem subjicit: *ANGELUS habet Virginitatem, non carnem: sane felicior, quam fortior. In hac parte optimus, & optabilis ornatus iste, qui & ANGELIS possit esse invidiosus* suam enim Angelus puritatẽ conservando, nullum meriti, nullum gratiæ, nullũ gloriæ accipit incrementum; sed homo castus, per actus singulos in excelsum gratiæ, & gloriæ apicem conscendit, Chrysol. ser. 120. *Homo è terrena vilitate concretus, dum terrenam labem vincit, dum sanguinis stimulos frangit, dum carnis exsuperat passiones, transcendit cœlum, ad ipsam Deitatis pervolat sedem, & sic fit major cœlo meritis supergreditur* ANGELOS. Nec mirum, cũ pro hac animi, corporisque castimonia, multi ad sanguinem decertarint. Atque illud præ cæteris obstupescendum, Aloysium nostrum omnis luctæ, ac certaminis expertem, nullis unquam carnis stimulis vel levissime perstrictum, carnem tamen ne unquam recalcitraret, & sanam ne computresceret, singulis hebdomadis minimum ter flagris excepisse: ultimis vero annis, quibus in sæculo versatus est, quotidie; ac tandem intra noctis & diei spatiũ tertio, usque eo dum se sanguine perfunderet. Quia vero principio, contexto in hunc usum flagello carebat, loris quibus canes alligari solent, aut catena ferrea se diverberabat. Matri non semel ostensa indusia sanguine imbuta. Faciebat & illud crebro, ut fragmen aliquod tabulæ linteis tegeret, quo durius cubaret. Ne vero inter diu perpetuo dolore corpus vacaret, pro cilicio calcaria nudo corpori admota gestabat, & in mollem suam carnem ferreus ipsorũ radiolos defigebat; non alio consilio, quam quod nollet carnem etiamnum integram, & incorruptã, sale condiendam ne computresceret. Aloysii, exclamat hic Hispanus Orator: plus te catenulis duabus constrictum revereor, quam Angelicæ naturæ æmulatorem. Contemplare quæso Angelum descẽdentem ad Petrum catenis illigatum. Act. 12. visne esse Angelus, splendore circumfusus, an Petrus catenis illigatus? respondeo cum Chrysost. hom. 8. in c. 4. ad Eph. *hic si mihi quispiam dixisset: vis esse ANGELUS Petrum solvens, an Petrus vinculis constrictus? Petrus utique esse maluissem.* Ita Angeli non semel ad cubile Aloysii viserunt & duplici catenula vinctum reperierunt, *hic* profiteor ingenue: *si mihi diceretur, vis esse ANGELUS Aloysii Custos, an Aloysius catenulis illigatus?* Aloysii vinculis potiri libuisset.

Chrysolog. serm. 143. — *Bern. epist. 113. ad Sophiam Virg.* — *Chrysol. ser. 120.* — *Cepar. in c. 3. c. 6.* — *Escobar. tom. 5. in Evang. in c. 12. Luc. § 12. sect. 10 observ. 9. n. 46. 49.*

Denique ut multa paucis complectar, incredibilis amor Angelorum est in homines pudicos, ut si magnus Mundi Imperator sineret, subito illos ex hac fæce & colluvione raperent, & secum ducerent ad æternam gloriam perfruendam. Cujus rei species quædam, & imago in Elia fuit, qui quadrigæ igneæ impositus, & in quodam velut castitatis triumpho cœlum invectus. Huc, opinor, intuens B. Ephrem, exclamat: *O castitatis currus spiritualis, possessorem tuum in sublime evehens!* Quod si quem vestrum Adolescentes, divinus hic ardor, & cœlestis ambitio teneat, ut consimili triumphali curru sublime feraris: *imitari non pigeat quem celebrare delectat*; imitari non pigeat cœlestem in terris Angelum, de quo ingeniosus Poëta lusit:

S. Ephrem. de Laude castit. — *Aug. serm. 30. de Sanctis.*

Angelo Gonzaga est, si pictas exuis alas;
Si Gonzaga alas induis, ANGELUS est.

Et vos Angelici, toti Angeli existetis, si castos oculos, castam linguam, castas manus, castas cogitationes habueritis. Huc & vos etiam conjugati connixi, & conscendere potestis, castimonialem conjugalem sectantes, quam inculcat Apostolus Heb. 13. *honorabile conjugium in omnibus, & thorus immaculatus.* & 1. Thess. 4. *Sciat unusquisque vas suum possidere in sanctificatione & honore.* Atque ubi 2. Cor. 11. dixit: *despondi vos uni viro* VIRGINEM CASTAM *exhibere Christo.* Chrysostomus ad conjuges ita Virginitatem extendit, dum ait: *non solis ducebat* VIRGINIBUS, *sed ad diversam Ecclesiæ plenitudinem loquebatur: anima quippe incorrupta,* VIRGO *est, etiamsi virum habeat;* VIRGO EST VIRGINITATE *vera atque mirabili.*

Chrysost. in Heb. 11. hom. 28.

Quam ut confido suo apud Deum Patrocinio, Angelicus noster juvenis vobis impetrabit, *si celebrare non pigeat, quem delectare delectat.*

Aug. cit.

MATI-

NATIVITAS SANCTI IOANNIS BAPTISTAE

Quis putas puer iste erit? Lucæ 1.

Fortunate puer. Virg. Eclog. 5.

ARGVMENTVM

NIhil parentes magis folicitos habet, quam scire fata suorum: vbi proles in lucem edita, ea primum cura follicitat: *quis putas puer iste erit?* potissimum si inusitata quædam signa Natalis prognostica antecesserint, aut consecuta sint: quæ cum in Natiuitate Ioannis, omnino illustria exstiterint, iure meritissimo percunctari iuuat: *quis putas puer iste erit?* qui qualis, quantusque fuerit, ubi omnibus perspectum fecero: quales vestri liberi futuri sint, quē vitæ statum, quem exitum nacturi sint, non ex horoscopo, aut vanâ cælestium siderum obseruatione, aut fallaci etiam Physionomiæ scientia, sed certiori coniectura, ex natura, ex moribus, & genio parentum, ac puerorum educatione, vos consequi posse comprobabo. Tum quid momenti in nutrice ponendum sit, exaggerabo: nec seu sanctorum Patrum censura, eas Matres perstringam, quæ nulla, nisi commodi, voluptatis, aut formæ propriæ tuēdæ causa, liberos tradunt alijs fœminis inurbanis, sæpe corruptis, ac prauis moribus & humoribus nutriendos. Ex hoc autem quæ, & quanta incommoda subinde orta, & indies oriantur, tragici exitus satis loquentur.

§. I. *Quis putas puer iste erit? è testimonijs sacra pagina ac ipsius prima veritatis oraculo declaratur.*

§. II. *Quis putas puer iste erit? non quærendum ab astrologis, magis, Necromanticis, aut Ægyptiacis nec etiam ex Physionomia.*

§. III. *Certior coniectura, ex natura, genio & ingenio parentum, ex nutricibus & puerorum educatione.*

Vnde Athanasius Episcopus Nissenus quæst. 63. *dracones & aspides, & cerastæ Ioannem in solitudine formidarunt.* Quæ omnia miranda prorsus ac stupenda præsagia, cogunt exclamare: *quis putas puer iste erit?*

Lucem hic cumprimis præferunt, fausta vel infausta, sub infantis ortum edita prodigia.

Nota est ista Trojanorum fax, quam utero se gestare somniavit Hecuba, dum prægnans, Paridem utero gestaret.

Perard. festo Nativ. S. Ioā. Anno 1361. Norinbergæ natus est Venceslaus, filius Caroli IV. Imperatoris, sinistro omine in lucem editus; nam Mater in partu extincta est. Ædes ubi aqua ad eum baptizandum calefiebat, incendio absumptæ: ipse fontem baptismalem, ut alter Copronymus infecit: *quis putas puer iste erit?* timendum inquit Auctor Francus, non fore magnum Imperatorem, *Grand Empereur, mais un tres-grand Empereur de bonnes moeurs.* Sed missis, hoc auspicatissimo die, sinistris prodigiis, festiviora audiamus.

Zoroastes, quo die lucem aspexit, omnium præter morem infantum, in risum solutus est. Puerum Octavianum catena aurea è cœlo, in Capitolium dimitti vidit Tullius. Aureliano quondam Augusto, felix ac beatè fortunatum portendisse imperium testantur Annales, quod puerum adhuc in cunis vagientem, Aquila innoxie aureis è cunabulis extulerit, atque in aram portarit, quæ prope sacellum erat ornatissima. At Ioannem nostrum etiam in utero non risisse modo, sed exiliisse; ut hominem cœlo delapsum, atque ipsis è cunis ad Sancta Sanctorum, ad complexum Iesu, ad basia Mariæ translatum, quis satis valeat deprædicare? *quis putas puer iste erit?* qualem Auditores augurari par est prolem, quam non avium præpes Aquila, sed idem summus ille cœli aliger, mirando prope magis prodigio, quam ipsum Redemptorem, nasciturum prænuntiavit: *Sacra reverentia Redemptoris* (loquit Cardinalis Damiani) *digniore præmonstratione Ioannes nuntiatur, quàm Christus. Christus fortassis in thalamo, Ioannes in templo; & non solum in templo, sed etiam ante Sancta Sanctorum Ioannes ab eodem Archangelo, in loco digniori, tempore sacratiore, apertiore miraculo prædicatur.* Quæ dum commemoro, videor mihi cognatos, & vicinos Zachariæ vosque omnes quæritantes.

S. Pet. Damian. ser. 2. in Nativ. S. Ioā.

§. 2.

QUIS PUTAS PUER ISTE ERIT? *è testimoniis sacræ paginæ, ac ipsius primæ veritatis oraculo declaratur.*

PRimum quidem, nemo quisquam, prolis indolem ac naturam, magis perspectam habere censetur, quam ipsi progenitores. Te itaque compello Zacharia, cujus linguam Spiritus S. fecit disertam: *quis putas puer iste erit?* quid dicis, quid censes de puero hoc? *Tu puer Propheta Altissimi vocaberis.* Præclarissimum hoc parentis vaticinium, forte quis elidere conabitur, ipsius filii testimonio, qui interrogatus à Iudæis: *Propheta es tu?* diserte respondit *non sum.* Cui objectioni occurrit Augustinus, dicens: *non erat Propheta Ioannes, major erat quam Propheta, & plusquam Propheta.*

Aug. l. 4. in Ioan.

Nostis cur plus quam Propheta? rationem reddit Ambrosius; *plus quam Propheta, quia quod nullus contigit, nondum editus prophetavit.* Plusquam Prophetà, inquit Hieronymus, *quia non tantum Propheta, sed & Apostolus.* Quam Apostoli dignitatem, Chrysostomus, Origenes aliique apud Suarem Ioanni tribuunt. Quid, quod à Chrysologo audiat *vox Apostolorum, & silentium Prophetarum.* Aliam causam adfert S. Greg. hom. 3. *Ioannes plus quam Propheta, quia quem verbo dixit, digito ostendit.* Quemque alii in ænigmate, hic facie ad faciem vidit, & exhibuit Hieron. epist. 151. ad Algasiam, *dicit eum non solum Prophetam, sed plus esse quam Prophetam, quia quem illi venturi esse dixerint, hic venisse monstravit, dicens: Ecce Agnus Dei.* Ac tandem alteram rationem subnectit: *præsertim* inquit, *cum ad privilegium propheticale, baptistæ accesserit præmium.* Quod & S. Maximus in Ioanne miratur, illum supra verticem Domini erectum, eique se Mundi conditorem inclinasse: *cujus manibus quod nulli est præstitum Prophetarum, baptizandum se Dei filius inclinavit.* Huius muneris dignitatem, & excellentiam prope divinam, pia secum commentatione expendens Bernardus, in has voces erumpit: *pavet cælum, stupet terra, Iordanis arridet, mirantur Angeli, Dominum Sabaoth inter manus baptizantis concludi.* Vbi vere mirandum, tres Sanctissimæ Triados personas in Ioannis favorem condescendisse quodammodo, seque illi humano more (liceat ita loqui) amice inflexisse, & familiariter inclinasse: *nam Pater auditur in voce, filius in flumine, Spiritus Sanctus in Columbæ specie demonstratur: adest Ioannes totius medius Trinitatis:* Plus dicit Chrysologus: *totam solus capit, tenet, & complectitur Trinitatem.* Sed quoniam parentum, ac propinquorum testimonium, in jure passim infirmum, ac suspectum censeri consuevit, rursus percunctari libet: *quis putas puer iste erit?* ex antiquioribus vatem Malachiam, inducentem Dominum sic de Ioanne loquentem audiamus: *Ecce ego mitto Angelum meum, qui præparabit viam ante faciem meam,* quod ipsius Christi confirmatum est suffragio Matth. 11. Ioannem vero non solum nomine, sed officio, vita, & moribus *Angelum* fuisse attendite. An non Angelus officio, & legatus Dei ad homines ut illos ad Christum adduceret, testante Evangelista: *multos filiorum Israel convertet ad Dominum, & ipsi præcedet ante illum in Spiritu, & virtute Eliæ, & convertet corda patrum in filios, & incredulos ad prudentiam iustorum, parare Domino plebem perfectam.* Nunquid ad hæc omnia peragenda, velut Angelus cœlitus est missus, cœlitusque edoctus? *Angelus enim non naturæ, sed officii est nomen.* Possumus & in hoc nos fieri Angeli, & Ioannem imitari, ut ostendit Gregorius dicens: *hujus altitudinem nominis* (scilicet Angeli) *etiam vos si vultis potestis mereri: nam unusquisque vestrum, in quantum sufficit, in quantum gratiam supernæ aspirationis accepit, si à pravitate proximum revocat, si exhortari ad bene operandum curat, si æternum Regnum, vel supplicium erranti denuntiat, profectò* ANGELUS *existit.* Atque ejusmodi Angelici officii, vobis omnibus in privatis familiis, in quotidianis congressibus, in conviviis, in navibus, in curribus exercitium quotidie suppetit. An non Angelus vita, & moribus, qui ab Angelis doctus in desertum? *ab ipsis incunabulis* teste Chrysostomo, *in eremo semper habitavit, non tecto usus, non lecto: non mensam vel aliquid hujusmodi requisivit: sed* ANGELICA *quadam vitâ, in carne mortali resplenduit.* *Venit* enim (quod Angelis proprium est) *neque manducans, neque bibens.* Hæc frugalitas, puritatem Angelicam, ac Virginale

Aug. l. 2. de side c. 4.

S. Hieron. ad Gal. 1. Suarez 3. p. tom. 2. disp. 24. sect. 5.

Chrysolog. serm. 127.

S. Maxim. hom. 5. de S. Ioan.

S. Bern. serm. de præcl. Ioan.

Damian. serm. de S. Ioan. Bapt. Chrysolog. serm. 93.

Malach. 3.

Luca 1.

S. Gregor. hom. 6. in Evang.

Niceph. hist. l. 1. cap. 14. Chrysost. hom. 10. in Matth. Matth. 11.

cont-

Amb. lib. de Elia & ieiunio.

continentiam, comitem habuit, & ideo *quia vitæ humanæ possibilitatem continentia supergressus fuerat, non homo, sed* ANGELUS *est existimatus.* Tam veris, tã viuis coloribus, idest moribus ac motibus Angelum expresserat, ut Hieron. attestante *quidam* (inter quos Origenes) *Ioannem* ANGELUM INCARNATUM *esse putauerunt. Verum* inquit, *decepti sunt. Non fuit ille natura Angelus, sed fuit Angelus vita, & castitatis eximia puritate: nam in carne præter carnem viuere*, ANGELICA EST VITA; quisquis vestrum in terris Angelicam vitam ducere satagit, abstinentiam Ioannis, castimoniam Ioannis, quam proxime imitetur, moribus Ioannem referat, & Angelum expresserit.

Hieron. in Aggæum. c. 1.

Qua super re vide quæ fuse diximus festo B. Aloysij.

Sed ne testimonijs hominum duntaxat immoremur, unum è supremis illis intelligentijs rogemus: *quis putas puer iste erit?* testimonium perhibet, *non quilibet Angelus, sed iste sublimior qui B. Virgini nuntium attulit singulare, & electus est, ut nuntiaret militem, qui nuntiare debebat Regem.* Gabriel inquam, hoc breue, sed excellens de Ioanne tulit elogium: *Hic magnus erit coram Domino.*

B. Pet. Damian. serm. in Natiu. S. Ioan.

Coram hominibus Magnus exstitit Alexander, magnus Pompeius, Otho Magnus, Carolus Magnus, Magnus quoque Turca, & magnus Cham indigetantur; alij magni imo maximi fiunt apud homines diuitij, aurea basi innixi, magni potentiâ, magni honoribus, quales in aula Hispaniarum Regis, complures magni, *Grandes* dicti, qui Regiadstant tecti. At noster *Archidux noui Testamenti* (ut eum S. Cyrillus appellat) summi ac potentissimi Imperatoris (cuius regni non erit finis) Grandis declaratur. Quare *laudate eum in virtutibus eius, laudate eum secundum multitudinem magnitudinis eius.* Multi magni coram seruis & subditis suis, non coram *Domino.* Multi magni in oculis suis, parui in oculis *Domini*, unico, quod vere magnos facit, fundamento virtutis destituti. Si quis veræ magnitudinis mensuram scire desiderat, Bernardum consulat serm. 27. in Cant. *Quantitas cuiusque animæ, æstimetur de mensura charitatis quam habet, ut verbi gratia, quæ multum habet charitatis, magna sit, quæ parum parua, quæ vero nihil, nihil, dicente Apostolo 1. Cor. 13. si charitatem non habuero, nihil sum.* Huius magnitudinis omnes vos *beata quadam superbia* ambitiosos esse peruelim; ut omnes viri vere magni sed *coram Domino* existere possitis; qualis vero hæc magnitudo sit, diuino stylo Mediolanensis Antistes expressit, dicens: Non *Corporis, sed animi magnitudinem declarauit.*

Cyrill. in Catechesi.

Pet. Damian. ad Agnetem Imperat.

Amb. l. 1. in Luc. c. 1.

Est coram Domino, magnitudo animæ, magnitudo virtutis. Est etiam paruitas animæ, & pueritia virtutis. Pusillus est, qui nullum adhuc virtutis videatur habuisse progressum. Vir MAGNUS *iste dicitur, qui caret errore pueritiæ.* Varijs titulis vere magni exstitere, Iob à facultatibus, & fortunis suis VIR MAGNUS habitus est: *fuit possessio eius, septem millia ouium, & tria millia camelorum, quingenta quoque iuga boum, & quingenta Asinæ, ac familia multa nimis.* Dum tandem addit scriptura: *eratque* VIR ILLE MAGNUS *inter omnes orientales.* Quia amicitia, & gratia Mardochæus valebat in aula Assueri: VIR MAGNUS *& inter primores aulæ Regis* habitus est. Ob generis splendorem Azarias MAGNUS à Tobia nuncupatus est. *Ego sum Azarias Ananiæ Magni filius*, & respondit *Tobias: ex* MAGNO GENERE *es tu.* Exodi 11. Moyses ob stupenda prodigia, & signa mirabilia quæ patrauit, omnibus admirationi, *fuitque Moyses* VIR MAGNUS *in terra Ægypti.* Qui omnes in terris *viri Magni*, & ea parte tantum

Iob. 1.

Esther. c. 8.

Tobiæ 5.

exstitere, Iob vir Magnus in Oriente, Mardochæus Vir magnus in aula Regis Persarum, Ananias vir magnus inter Iudæos, Moyses vir Magnus in Ægypto: At ut quis vere *vir Magnus* sit, ut quis *magnus* sit non in terris, sed *in regno cælorum*, ut sit magnus *coram Domino*, quæ magnitudo *non corporis, sed animæ & magnitudo virtutis est*, vt charitate magnus sit, castitate magnus, mansuetudine magnus, Eleemosyna magnus omni denique virtute magnus sit spectare debet. Vbi hoc quam maxime deplorandum est, cum omni in re homines magni esse satagant, magna sperent, ad magna anhelent & contendant, in virtute sola pueros, ac pusillos exstere. Stulti porro mortales, Magnitudinem à basi aurea, à cumulis argenteis, quibus innixi, à vanis titulis, & honorum gradibus quibus insistunt, metiuntur quasi gigas non magnus etiam in valle sit.

Ambros. l.

O vani filij hominum, qui magnitudinem hic fictam, & falsam, per mille discrimina & mortes sectamini, vt sua auctoritate, & magni Pompei illustrat exemplo, sapientissimus Seneca, his verbis: *Nec Cneo quidem Pompeio, externa in se bella, aut domestica, virtus, aut ratio suadebat, sed* INSANUS AMORE MAGNITUDINIS FALSÆ, *modo in Hispaniam & sertoriana arma, modo ad colligendos piratas, ac maria pacanda vadebat. Hæ prætexebantur causæ ad continuandam potentiam. Quid illum in Africam? quid in septentrionem? quid in Mithridatem, & Armeniam, & omnes Asiæ angulos traxit? infinita scilicet cupido crescendi: cum sibi uni* PARUM MAGNUS VIDERETUR. Vbi expende, quanto cum acumine dicatur Pompeius: *Insanus* AMORE MAGNITUDINIS FALSÆ, profecto falsa est ea magnitudo, quam tanto amore homines prosequuntur, ac tanta molitus est Pompeius, *cum sibi uni*, PARUM MAGNUS *videretur.*

Seneca epist. 95.

Huiusmodi merito ridet Romanus Philosophus: *nemo istorum quos diuitiæ, honoresque in altiore fastigio ponunt,* MAGNUS EST. *Quare ergo* MAGNUS *videtur? cum basi illum sua metiris. Colossus* MAGNITUDINEM *suam seruabit, etiamsi steterit in puteo.*

Seneca epist. 76.

Nunc quam non falso, sed vere magnus Ioannes fuerit, videamus. Qua super argumento, non hominum, non Angelorum, sed increatæ sapientiæ, ac primæ veritatis consulendum est oraculum, ipsum Dei filium interrogemus: *quis putas puer iste erit?* Hunc audite: *inter natos mulierum* inquit, *non surrexit* MAIOR *Ioanne Baptista.* Alexander ille magnus, felicem appellauit Achillem (inquit Hieronymus) quod Homerum sui studium laudum habere præconem; At nos meliori iure, Ioannem felicissimum nominabimus, quod non unum Homerum, sed plurimos illo præstantiores præcones, imo ipsum virtutum suarum Deum habuerit laudatorem. Quod egregie deducit Abbas Guarricus: *Salomon aut laudent te labia proximi tui; sed quam felicius & gloriosius, cum laudant quempiam labia Dei sui: Deus quippe nec falli potest, nec adulari:* Ac paulo post subdit: *indubitabile eximiæ virtutis, & magnæ perfectionis est indicium, quoties hominem adhuc corruptioni subditum, sua suffragio laudis, illud irrefragabile Dei dignatur iudicium.* Non possum quin hic exclamem cum Ruperto, *O magnum præconium! O magnum & fidele testimonium ore veritatis depromptum!* laudatur fides Abrahæ, obedientia Isaac, Patientia Iobi, Castitas Iosephi, mansuetudo Moysis, pietas Samuelis, Eliæ zelus, sanctitas Dauidis; At ubi de Ioanne sermo est, *præcellit cunctis* (inquit Ambrosius) *eminet uniuersis, antecellit Prophetas, supergreditur Patriarchas, & quisquis ex muliere est, inferior est Ioanne*, non surrexit maior gratia, non surrexit

Hieron. de vita Hilarion.

Guarricus serm. 3. in natiuit. S. Ioan.

Rupert. in Ioan. l. 1. c. 1.

rexit maior castimonia, non surrexit maior corporis austeritate, non surrexit maior animi modestia, non surrexit maior Virtutum sublimitate. Sunt qui prædilectū Christi discipulum Ioannem Euangelistā, Baptistæ conferant atque bos inter parallelas edidere: sed hunc alteri anteferre, atque ipsi Apostolorum principi, Clarauallensis doctor astruere, videtur, dicens: *non opponas mihi Euangelistam cæteris discipulis magis dilectū, non Apostolorum principem, nec Apostolum splendor, audeat occurrere præcursori.* Magna quidē laus, magna dignitas: *Tu es Petrus, & super hanc petrā ædificabo Ecclesiā meam.* Magnum Christi iam morientis, in Euangelistam, amoris testimoniū: *Mulier ecce filium tuum.* Habuit & Nathanael, & Centurio, & Magdalena, Verbū patris, Mundi Redemptorē encomiasten; sed illud: quo *non surrexit maior*, omnium aliorum merita transcendit, omnemque gloriā quodāmodo obscurauit. *Eleuentur omnes* inquit Petrus Damiani, *& meritorum prærogatiuas ante conspectum Maiestatis exaltent; non erit tamen, qui ad Ioannis Baptistæ priuilegium audeat aspirare. Vnus est, secundum non habet, qui choros meretur Angelicos, sublimiori corona titulo, Vniuersitatis humanæ transcendit ascensum*, atque vt hunc summum (Vnam si Deiparam excepteris) in cœlo cognoscātis, addit Arelatensis Antistes; *cui nullum præposuit in præconio Christus, in vllum ei prælatum est in præmio?* Hæc pauci complexus Augustinus: *quisquis Ioanne plus est, non tantum homo, sed Deus est.* Quod vestrum nemini mirum, nedum nimium existimabitur, si attenderitis tanta Ioannem gratia, tanta vitæ sanctimonia excelluisse, vt Messias; & ipse Dei filius habitus sit. August. serm. at. de SS. *tanta in illo excellentia erat, vt ipse putatus sit Christus*, & cum tantus fuerit Ioannes, atque tantā apud homines in veneratione, id maxime mirandum occurrit, virum hunc tam mirabilem, nullum patrasse miraculum, Euangelista testante *Ioannes quidem fecit signum nullum.* Ioan. 10. *non Dæmonia fugauit; non expulit febrem, non cæcos illuminauit, non mortuos suscitauit, non tot millia hominum de quinque vel septem panibus pauit: non supra mare ambulauit, non ventis & fluctibus imperauit, nihil horum fecit Ioannes.* Quod quam in commendationem Ioannis, eiusque summam excellentiam cesserit, ex eo colligere est, quod tanta, tamque stupenda sanctitatis famā & virtutum splēdore apud homines valuerit, vt sine vllis signis, & miraculis, eū Messiam agnouerint. Toletus Cardinalis: hæc magnitudo in Ioanne reperitur, & quidem mirat quia ad hanc magnitudinem peruenit sine miraculis, quæ nulla fecit; sed vitæ sanctitate & splendore, quod fieri non posset, nisi eius viuendi præstantissima, planeque admirabilis omnibus, vita fuisset.

Adeo vt si signa & miracula accessissent, timendū, ne totus Mundus, in errorem idolatriæ incidisset, Ioannē pro Christo adorando, quam rationem Salmerō, grauis auctor obiter nasse videtur tom. 2. tract. 22. in illa verba: *non erat ille lux* Ioannes inquit *nullum signum fecit*: nam si signa edidisset, magis de Christo dubitassent, & maiorē procul dubio refutandi Iesum, & Ioannē in Messiam accipiendi, habuissent occasionem. nam citra etiā vlla miracula, ita firmiter Iudæi illum Messiā esse in animū induxerant, vt isti opinioni immoti fuissent, nisi Ioannes aperte se Christum esse negasset. Ioannis 1. *Confessus est: quia non sum ego Christus. Elias es tu? & dixit non sum, propheta es tu? & respondit non.* Ubi ad propositū solertes Augustinus: *potuit credi Christus, ima ab eo, qui eius magnitudinis gratiā fallebantur, credebatur Christus, & in illo morerentur, nisi ab illo confiteretur Corrigerentur.* Tandem vt & nos exemplo Ioannis magni esse valeamus, modū & methodum disquiramus, quo Ioannes tantus euaserit, vt inter natos mulierum maior nō surrexerit. Noster Salmerō imprimis, non alias ad hanc sublimitatem, quā profundissimæ humilitatis gradus assignat: dum populo existimante, quod ipse esset Christus recusat, tantū honorem; ob hoc humilitatis meritum, à Domino pronūtiatum est: *non surrexit maior Ioanne Baptista.*

A castro in parte hyemali fol. 71. festiuum quid refert: Imperatorem fingit curasse statuam S. Ioannis sedentis tantæ altitudinis, vt vertice fornicem pertingeret, subiecto lēmate: *non surrexit maior Ioanne Baptista*; cuiusque vnus è proceribus ridendo diceret, si assurgat, totū templū destruendum, respōdit Imperator, nullum inde metuendum periculū, certo confisus de humilitate Ioannis, qui hoc maior quod non surrexit, eo quippe altitudinis per humilitatē conscendit, quam omnium virtutū maximam nuncupauit, dicens: *Hac vtique illa* MAGNITUDO *Ioannis fuit, qua inter magnos tam* MAGNUS *extremitit: qua videlicet virtutes suas* MAGNAS *& innumeras, quibus nulli mortalium secundus fuit, maxima admirum virtute humilitate cumulauit.* Apposite in Argumentū summæ sublimitatis adducit Chrysologus, quod se indignum duxerit, qui solueret corigiam calceamenti: *manum* inquit, *quam calceamenta dūti indignam super caput suum Christus attraxit.*

Quicunque veræ gloriæ cupidus, quem summi honoris, *laudisque immensa cupido* exagitat; quicunq; MAGNUS *esse vis, a minimo incipe, cogitas magnam fabricā cōstruere celsitudinis, de fundamēto prius cogita humilitatis.*

Æterna lege sancitum est, vt omnis qui se humiliat exaltetur. quod consimili propè modo Basilius fieri asserit, vt si in statera alteram lancem depresseris, altera eleuetur necesse sit, Nummo autem iusto pretiū est, si bilanci impositus descendat, si enim *se pondere prodit*; at si ascenderit, vt scrupis aliquot leuior, reprobatur. cui similes hodierna die, omnes illi leui corde, leui capite, leui oculo, leui pede, qui *in leuitate ambulant.* quantum se quisq; magis depresserit, hoc altius extollet. Celsitudinis origo vera, & prima, humilitas est. Proinde rectè Augustinus dixerit: *mensura humilitatis cuiusque in mensuram ipsius magnitudinis data est.*

Vnum, vt ad Ioannem reuertamur, dixisse sufficiat, manum illam *quam calceamenta dexit indignam*, Deum pro dignā virtute exaltasse: Sebaste (ciuitas diuino itinere Hierosolymis distans) vbi præcursoris corpus humatum dicitur, Lucas Euangelista, dexterā ex prophetæ corpore manū detraxit, secumque Antiochiā deportauit, vbi plurima designauit miracula. Inter quæ draco erat, in finibus illis latitans, quē ciues Deū arbitrari, quotannis stato die, immolatione hominis, per Græcanicam sortē delecti, venerabantur. Accidit progressu temporis, vt sors super Virginē Christianam ceciderit, vt draconi obijceretur, cui tā immani sacrilegio, ac barbaræ lamienæ, vt parens filiam eriperet, piū, vt rebatur, sed audax facinus cōminiscitur. Impetrat potestatē colēdæ sanctæ præcursoris manus, qui dū exosculatur, elā dentibus pollicē morsu auellit, desideratoq; pignore potitur, templo egreditur, dixque sacrificij destinato, populo frequentissimo affuso, filiam sistit, proximusque iam draconi, vbi illum aperto rictu hiantem vidit, hostiamque anhelantem, sacrum illum digitum, in medias biantis fauces conijcit; quo illo bolo repente interemptus

Cyrill. l. 2. — Theodoricus de vtroque Ioanne — S. Bern. de præsul. S. Ioan. Bapt. — S. Hilarius — Aug. serm. 4. de S. Ioan. vel 24. de SS. — Aug. tract. 4. in Ioan. — Tolet. in Luc. c. 1. annot. 21 — Theodoricus de vtroque Ioanne pag. 473. — Aug. serm. 23. de sanctis. — Salmeron tom. 7. tract. 22. n. 10. — Guarricus serm. 1. in natiuit. Ioan. — Chrysolog. serm. 91. — Aug. serm. 10. de verbis dom. — Basil. in illud attende tibi. — Virg. 2. Georg. — Tob. 3. — Aug. de sancta Virg. c. 31. — Metaphrastes 19. Aug. Radulfus in vita sanctorum, translatio dexteræ S. Ioan. Bapt.

conceptos, solebat asserere. Itaque quod Medicus pertinere credebat, ad simillimam temperiem valetudinis, hoc Astrologus ad vim constitutionemque siderum. Addit Alex. in lib. de animalibus, se vidisse, in Germania geminos tantæ conformitatis, ut dignosci non possent, qui ægre à se mutuo separabantur, & ab inuicem absenti ægerrimè ferebant. Vno in ægritudinem incidente, & alter ægrotabat, illo conualescente & alter conualescebat. Vnde non ex astris, sed ex consimili temperie; hi tamen prouectiores, non ideo simile studium, similem viuendi modum & statum complexi, non eundem exitum sortiti sunt. Quemadmodum ouũ quidem ouo simillimum est, nihilominus ex hoc albus, ex illo frequenter niger pullus excluditur. Quare toto cælo aberrare docet Hipponensis Antistes, qui in his ad horoscopos confugiunt: *nos nouimus,* inquit, *geminos non solum actus, & peregrinationes habere diuersas; verum etiam dispares ægritudines perpeti. Si tamen celeriter alter post alterum nascitur, ut eadem pars horoscopi maneat, cuncta paria quæro, quæ in multis possunt geminis inueniri,* sed summa sæpe in vita, moribus, in omnibus disparitas, ut clarissime patet in Iacob, & Esau: *Nati sunt duo gemini,* inquit, *antiqua patrum memoria, ut de insignibus loquar; sic alter post alterum, ut posterior plantam prioris teneret. Tanta in eorum vita fuerũt, moribusque diuersa, tanta in actibus disparilitas, tanta in parentum amore dissimilitudo, ut etiam inimicos eos inter se faceret ipsa distantia. Vnus duxit mercenariam seruitutem alius non seruiuit, Vnus à matre diligebatur, alius non diligebatur: unus honorem qui Magnus apud eos habebatur amisit, alter adeptus est. Quid de uxoribus, quid de filijs, quid de rebus, quanta diuersitas?*

Aug. l. 5. de ciuit. c. 2.

Aug. l. 5. de ciuit. c. 4.

Quare istiusmodi Astrologi, augures, chiromantici omnes damnandi, atque execrandi sunt, ut recte Phauorinus demonstrat: aut enim aduersa euẽtura dicunt, aut prospera: si dicunt prospera & fallunt, miser fies, frustra expectando; si aduersa dicũt, & mentiuntur, miser fies frustra timendo, si vera respondent, eaque sunt non prospera, iam inde ex animo miser fies, antequam è fato fias; si felicia promittunt, eaque euentura sunt, tum plane duo erunt incommoda: & exspectatio te suspensum fatigabit, & futurum gaudij fructum, spes tibi iam deflorauerit, nullo igitur pacto utendum est istiusmodi hominibus, res futuras præsagientibus.

Aulus Gellius l. 14. c. 1.

Alia sidera spectanda, aliæ influentiæ è cælo exspectandæ. Astruant Astrologi ad felicissimum alicuius natalem duo concurrere, sidus propitium, & domum in qua dominatur, fortunatam. Ex utroque auspicatissimum Ioannis ortum dixero, ex *Sole,* & ex *Virgine,* in qua velut in domo sua tunc erat, sub quo sidere, & signo magno, quod hodie apparuit, diuino quodam afflatu præuentus puer, teste Bernardo exultat: *quid mirum si miratur puer, & exultat, à tactu tam proxima diuinitatis, & afflatu?* S. Zeno Veronensis Antistes, ac purpuratus Martyr, dum perillustrem Neophytis Ecclesiæ Horoscopum assignat, ad eundem salubriter contemplandum & de Neophytis vestris, id est filijs fontis baptismatis renatis feliciter augurandum, vos inuitat: *forsitan requiratis & à nobis qua genitura, quoue signo, tam diuersos, tam plures, tam dispares, una uno, partu vestra vos peperit Mater? sicut paruulus morem geram, sacrique horoscopi pandam tota breuitate secreta. Igitur fratres, genesis talis est vestra: primo vos, qui in se credentem reprobat nullum, non* Arieo *sed agnus excepit, qui vestram nuditatem, velleris sui niueo candore vestiuit; qui suum lac beatum, vagitu hiantibus vestris labris indulgenter effudit. Idem non tumidus ceruice, non toruus fronte, non minor cornu taurus, sed optimus, dulcis, blandus, ac mitis vos admonet vitulus ut nulla ullo in opere captantes auguria, eius sine malitia succedatis iugo, terramque vestræ carnis donando fœcunditantes, latam diuinorum seminum messem, cælestibus horreis inferatis. Et admonet pie sequentibus* Geminis, *id est duobus salutare canentibus testamentis, ut principaliter Idolatriam, impudicitiam, auaritiamque fugiatis, quæ est immutabilis* Cancer. Leo autem noster, sicut Genesis protestatur, *Leonis est, Catulus, cuius ista pia Sacramenta celebrauit, qui ad hoc recubans obdormiuit, ut vinceret mortem, ad hoc euigilauit, ut beatæ resurrectionis suæ in nos munus conferret. Quem competenter sequitur* Virgo, *pronuncians* Libram, *ut nosceretis Dei per filium, qui incarnatus processit ex Virgine, æquitatem, iustitiamque terris illatam, quam qui constanter tenuerit, ac fideliter ministrauerit, non dicam* Scorpionem, *sed sicut Dominus ait in Euangelio, omnes omnino serpentes, illæsa planta calcabit. Sed nec ipsum quoque diabolum, qui vero est acerrimus* Sagittarius *formidabit unquam, varijs atque igneis sagittis armatus, totius humani generis omni momento corda distringens, propter quod hic Paulus apostolus ait: induite vos armatura Dei &c. Is enim infelicibus, non nunquam immittit* Capricornum, *vulnus deformem, qui alios amentes, alios furiosos, alios homicidas efficit, innumerabiles nocendi artes habet, sed has omnes salutari præfluens amore, non magno opere noster* Aquarius *delere consueuit; quem necessario, uno sequantur duo* Pisces *in signo, id est duo ex Iudæis & gentilis populi, baptismatis aqua viuentes, in unum populum Christi, uno signo signati.*

Bern. serm. de Natiuit. Ioan.

S Zeno, serm 5. ad Neophyt.

Quis putas puer iste erit? In promptu magis est physiognomia, qua ex temperamento conijcitur animi facies, acris in bile, in sanguine amoris & iræ capax. In atra bile patiens, & ingeniosa. In pituita marcens, & deiecta. Adiuuat etiam coniecturas exterior forma corporis, nam ut ait sapiens: *ex visu cognoscitur vir, ab occursu faciei cognoscitur sensatus. Amictus corporis, & risus dentium, & ingressus hominis, enunciant de illo.* facies ampla segnes arguit, parua pusillanimes, carnosa pigros, macilenta subtiles, rotunda iracundos, valde pilosa feros, nimis alba fœmineos, nimis nigra melancholicos, pallida & czanguios sæpe peruersos. Improbi sunt nonnunquam facie deformi, auribus longis & angustis, oculis vibrantibus, ore paruo, exterius protenso, dentibus caninis longis & exertis, lingua veloci, collo incurvo. Prudentes: corpore sunt paruo, capite paulò maiore, in sincipur & occiput propenso, fronte quadrata iustæ magnitudinis, pectore lato, manibus longis, oculis magnis & fulgentibus. Ingeniosi, carne molli & humida, capite mediocri, pilis medijs, inter duros & molles, facie alba, & subrubicũda, magnis luminibus, voce clara, cruribus non carnosis, statura concinna. Probi magno naso & bene discreto, facie pulchra, anhelitu temperato, pectore lato, humeris magnis, humidis oculis aspectu miti. Fortes: erecta ceruice, vigilantibus oculis, lato pectore, humeris musculosis, valentibus digitis, lõgioribus brachijs, ventre modico. Sed quid si fœtus informis, luscus, lippus simus, varus, strabo, abiecta peorius corporis specie, in lucem prodierit: *Quis putas puer iste erit?* An ut abortiuus despiciendus, abijciendus, ceteris liberis forma præstantibus, longe post habendus? minime: uti enim sub sordido palliolo sæpe latet sapientia, ita non raro sub deformi specie virtus, & ingenium; quo velut natura ipsa, corporis defectum nobiliori dote connexit, ut possit illud Poëtæ libere iactare:

Eccl. 19. 27.

Caussin de regno Dei.

Si mihi difficilem formam natura negauit, Ouid.

Ingenio, forma damna rependo mea.

Agesilaum Lacedæmoniorum Regem, omnibus virtutibus, & imperandi gratia instructissimum, quis mortalium satis collaudarit? cum tamen Plutarchus, claudum, pusillum, facie omnino despicabilem fuisse commemoret.

Non formosus erat, sed erat facundus Vlysses.

Nemo prudens, vinum ex terso aut polito doleo diiudicarit, nam & vas elegantius quandoque vacuum, aut in Vappam degenerauit: despumans vero, & limo oblitum, generoso musto plerumque refertum est. Hinc euentu, satis amœno Fredericus Imperator verissimum comprobauit: diuerterat forte Imperator à venatione ad ædiculam quandã sacram, ubi præsbyterum vidit sacris operantem, vultu, totiusque corporis habitudine admodum infirmi. Vt peracto sacrificio, se continere non potuerit, quin monstrum hoc, se satis demirari nõ posse circumstantibus insusurraret; quod ut presbyter percepit, illud Psaltis ingeniose Imperatori respondit: *ipse fecit nos, non ipsi nos.* Quo dicto Cæsaris animum occupauit, in aulam assumptus, tantum in grauioribus etiam negotijs tractandis dexteritatem ac prudentiam ostendit, ut in Cancellarium Imperij à Cæsare adlectus sit; quare errant grauissime parentes, ac moderatores, qui puellum formosum, crispum, comptulum, quasi ex ouo prodierit, depereunt, sinuent, fauent, adblandiuntur, huic præ ceteris: *Gallinæ filius albæ*, Alij vilioris formæ, ut *pulli nati infelicibus ouis*, contemptui habentur, ac neglectui sunt. Cum experientia Magistra compertum sit, plus vice simplici, excellens ingenium, iudicium acre, ac indolẽ præclaram in misero corpusculo habitare; contra vero Narcissos, trossulos, lacteos, roseos, delicias parentum, stupidos, obtusos, fungos, imo & peruersos, ac intractabiles esse. In putri vagina sæpe chalybeus ensis reconditur, & contra ferrugineus ac plumbeus in gemmea, ut recte Seneca: *gladius bonus non tai deauratus est balteus, aut vagina gemmis distincta, sed cui ad secandum acies subtilis.* Quare quam vana, quam insana, ex Physionomia coniectura sit, ex illo Tullij manifestum est: *Frons, oculi vultus persæpe mentiuntur.*

Philipp. Barthol. tract. del coniugl. disc. 6. Spondan. in annal.

Iuuen. sat. 13.

Seneca epist. 76.

§. 3.

Certior coniectura ex natura, genio & ingenio parentum: ex nutricibus & puerorum educatione.

PRæclare Cassiodorus, *ex parentum virtutibus prolis indicatur successus: quia bona certa sunt quæ fidem ab exordio trahunt, dum origo nescit deficere, quæ consueuit, radicibus pullulare. Sapor qui concessus est origini, nisi per accidentia forte fuerit vitiatus, nescit riuulis negari.* Vnde Thucydides ait: *insignis ducis filium non facile degenerare*, scilicet.

Cassiod. lib. variar. epist. 13.

Thucid. l. 1. belli Pelop.

Horat.

Fortes creantur fortibus, & bonis:
Est in Iuuencis, est in equis patrum
Virtus, nec imbellem feroces
Progenerant Aquilæ Columbam.

Solidius forte illud principis Philosophorum: *Verisimile est, meliores esse eos, qui sunt ex melioribus.* Hinc nulla prope, non modo coniectura, sed consequẽtia certior, quam filios ex parentibus, ac vicissim ex filijs parentes dignoscere, iuxta illud: *à fructibus eorũ, cognoscetis eos.* Quod dilucide Ecclesiasticus expressit, dicens: *in filijs suis agnoscitur vir.* Vnde Prouerbiũ Hæbreorum: *sicut Mater, ita & filia*, quæ illam moribus æmulatur: *peculiaris enim ratio est in filiabus*, inquit Procopius, *quia diutius, & crebrius cum Matre conuersantur, quam cum patre filij*, & S. Amb. lib. 3. de Virg. *Quid potuit filia de adultera Matre discere, nisi damnum pudoris?*

Arist. 3. polit. c. 8.

Matt. 7.

Eccl. 11.

Cornel. hic

Hinc acute apud Senecam: cum Clytemnestra adultera diceret Electræ filiæ

Delrio adagia sacra 910.

Quis esse credat Virginem? respondit filia, *natam tuã*
Scilicet expectes ut tradat Mater honestos,
Aut alios mores, quam quos habet; utile porro
Filiolam turpi vetula producere turpem

Iuuen. Sat. 6.

Quod aureo suo stylo confirmat Chrysostomus: *solent plerumque filiolæ ad rationem educationis componi, & mores imitari maternos; Esto filiola tua, castitatis & modestiæ exemplar.* Esto tu Pater filio tuo, honestatis, probitatis, pietatis, modestiæ, temperantiæ exemplar; maximè quippe liberorum corruptela, sunt vitia parentum, qui si segnes, si lasciui, si iracundi, si temulenti, eadem in filios, quasi per traducem, facilius quam morbos naturæ, dum podagricos, epilepticos, phtisicos progignunt, diffundere consueurunt. Libet id Salomonico iudicio vobis manifestum reddere. Adhæserat in urbe, famoso per ea tempora scorto Germanus Miles, consuetudine prope uxoria; cum tandem illi abeundum fuit: in eiusdem pestis ac sceleris possessionem eadem die inuasit Hispanus, & nono vertente mense, muliercula infantulum enixa est, oris pulcherrimi, quem Hispanus pro suo sustulit, atque apud Matrem diligenter educauit. Abierant anni aliquot, cum in urbem reuertens Germanus, ad amicam diuertit, nouaque prole delectatur, in ita ratione temporum pro sua complectitur, ac fouet. Rem ut resciuit Hispanus, irasci ac negare se filium alteri concessurum. Vbi domestico conuicio controuersia expediri non potuit, in ius ad Philippum Archintum, urbis Gubernatorem ambulatur. Adhibiti ab eo periti conceptionis, ac fœturæ medici, implicante se lupa incerti abiere. Ille adesse consequenti luce iubet litigantes, cum puerulo, cui a b aulicis, Philippi iussu statim oblata sunt bellaria, quæ sitim acuerent: mox prodit Gubernator, puerumque blandiens, interrogat, num libenter bibiturus esset; annuenti duas lagunculas offerri iubet, vini alteram, alteram frigidæ, ut pro arbitrio biberet: nec mora, puero strenuè frigidam haurientе, detestatus degenerem animum, auersatusque, ut sibi congenitam indolem Germanus, ultro causa cessit, magno adstantium plausu, & infinita cum Philippi laude, Salomon à suis dictus est. Hoc enim vero infallibile maxime de liberis iudicium, quod ex parentum vita & moribus efformatur, nutricibus & educatione deducitur. Hinc si rursus percuncteris: *quis putas puer iste erit?* Nutricem attende, quæ, qualis ve lactauerit. Nutricibus proles sæpe similis, quia eas frequenter præ parentibus amant, iuxta illud scitissimum oraculũ Alexandrini: *aluisse maiora interdum habet incitamenta, quam creasse*; Vbi autem maior amor datur, & maior similitudo: quia hæc causa, & velut Mater amoris est; probe id notat Catonis maioris vxor, quæ vernas, ac seruorum liberos lactabat, ut ita eos suis filijs beneuolentiores redderet; vnde amoris teneritudo non tam parentis, quam nutricis, in scriptura exprimitur. Oseæ 11. *Ego quasi nutricius Ephraim*, Isaiæ 66. *ad vbera portabimini, & super genua blandientur vobis*, Num. 11. *porta eos in sinu tuo, sicut portare solet* NVTRIX *infantulum.* Nutrices melius suas qualitates, & natiuas dispositiones in alumnos, quam parentes in filios transfundunt, quia parentes interuentu sanguinis, nutrices interuentu lactis, quod est

Chrysost. hom. 10. in epist. ad Coloss.

P. Rho. varia virt. hist. l. 4. c. 1.

Clem. Alexand. l. 1. pæd. c. 6.

Pontan. attica Bell. p. 2. c. 17. mihi.

sanguis

Arist. l. 4. de generat.

sanguis magis coctus, dispositionibus ac spiritibus maternis imbutus, *adnata etenim sunt lac & genitura*, idque ex principum medicorum iudicio, Auicenna l. 1. fen. 3 doct. 1. c. 3. *nutrix secundum mores suos consideretur, quoniam ipsam oportet bonorum morum, & laudabilium esse, quæ tarde à malis animi passionibus patiatur, sicut ira, tristitia, & timore: omnes enim isti corrumpunt complexionem, & permutant, & transeunt in infantem lactatum.* Quod paucis Galenus complexus, ait: *cum lacte, nutrices mores quoque transfundunt.* Quale ergo lac puer haurit, talis & indole & moribus euadit, quod sanctissimi doctoris, ac celebris medici stabilire iuuat suffragio: *nutrices mores suos, vel bonos, vel malos in pueros quos alunt, cum lacte transmittunt.*

Galen. de tuenda sanit. l. 1.

Saluian. l. 3. de gubernat.

Innumera sunt exempla, quæ maiorẽ inter nutricẽ & alumnos, quã inter parentes & filios similitudinem probant, quæ fusè Tiraquell. de Nobil. l. 20. n. 83. Vbi de stirpibus & plantis, ad aliud solum trãslatis, plura recenset. Hinc est, quod multi natura, ac parentibus mites ac benigni, degenerent infensos ac crudeles. Optimè apud Iustinum l. 38. Mithridates arguit Romanos de crudelitate & auiditate lupina, utpote qui referebant originem ad homines lupæ vberibus enutritos. Dion Græcus l. 2. de Cæsare, crudelitatem Caligulæ imputat nutrici eius, quæ papillas sanguine illinere solebat, vnde & ipse in eam ferociam euasit, ut iam adultus, sanguinem è Cæsarum cadaueribus stillantem auide lingeret, optabatque unam ceruicem populo Romano, quam vno ictu demeteret. Sic Tiberius potator vini, Biberius audiebat. Heliogabalus, Cyrus, feroces, ac cruenti extitere, quia tales nutrices habuerant. Hinc tartari nonnulli suos infantes lactant lacte canino, ut euadant feri, pugnaces, rixosi instar canum. De Achille etiam dicitur non lacte, sed bile fuisse alitum, quod iracundiæ nimium indulgeret. ita Homer. Iliad. l. 16. sicque Dido Regina in Æneam excandescit.

Virg. l. 4. Æn.

Hircanæque admorunt vbera tigres.

quo loco Donatus interpres, ostendit per alimoniam lactis, mores pueris infundi, illud inquit Mendosa noster testibus oculatissimis, ac locupletissimis accepi virum Religiosum & optimis moribus imbutum, in publico valde moderatum, & modestum, cum se solum crederet, remotis arbitris in morem capreæ saltare & currere solitum fuisse, nec se continere potuisse quin hanc ludicram saltationem exhiberet. Rogatus, reddidit causam: capreæ lacte fuisse educatus. Vide capreæ nutricis naturam, in alumnum suum transfusam. Simillimum est illud apud Iustinum lib. vlt. de Rege Hispaniarum *Habis* nomine, qui ceruæ lacte enutritus, cursu pernicissimos ceruos adæquabat. Plutarchus morum Magister, Catonem maiorem laudat, quod non tantum, filiorum suorum præceptor ac Magister esse voluerit, sed etiam interesse, quoties nutrix illos fasciis vinciret, aut in cunis exponeret, vel alio quouis modo tractaret. Hanc ob causam Tacitus, Germanorum mores probat, quod quæque Mater infantem suum vberibus alat, nec ancillis aut nutricibus id committat: quippe lac, & spiritus materni, longe magis ingenij & corporis augent incrementa: *ipsum enim* inquit Auicenna *est magis nutriens quod magis simile est substantiæ nutrimentorum præteritorum, quibus alebatur dum in ventre erat.* Ne vero infantes, quod fieri nonnunquam solet, simul cum nutricis alienæ lacte vitia etiam & mores improbos imbiberent, matres ipsas eadem prouida dispensatrix natura, duplici quasi instruxit fonte candidioris sanguinis, vnde alimenta suppeterent foetui. At inertia aut formæ amittendæ Matris, non raro in causa est cur Matres, non absque insigni liberorum detrimento, suo fungi nolint officio, & prolis lactationem committant alijs; quæque Matris viscera gestarunt in filios, recusent nutricis vbera producere in alumnos, iuxta illud Chrysostomi in parentes, quæ filios suos alijs nutriendos committunt: *erubescit fieri nutrix, quæ facta est Mater, & pietatis insignia abscondit superbia.* Quod factum nõ barbarum, sed plus quam belluinum, Ecclesiæ Doctores execrantur; Ecquis porro ferat, ut indies videmus, præpotentes ac prædiuites Dominas, Acanthides, luscinias, graculos, psittacos, caniculos summa cura ac diligentia enutrire, sinu fouere, adblandiri, complecti; liberos autem rurali fœminæ, aut corruptæ filiæ alendos exponere? in eiusmodi iure excandescit Clemens Alexandrinus, *quæ psittacos* inquit, *& graculos enutriunt, filios domesticos foris exponunt: gallinarum autem pullos excipiunt, & quæ sunt expertia rationis,* ijs præferunt. Vnde D. Ambrosius has Matres ipsis feris duriores existimat: *nam cornices* inquit, *volantes filios comitatu sedulo prosequuntur: & sollicitæ, ne teneritudine deficiant, cibum suggerunt, ac plurimo tempore nutriendi officia non derelinquunt. At vero fœminæ nostri generis, cito ablactant suos, aut si ditiores sunt lactare fastidiunt.* Nauarrus cum quibusdam alijs, censet peccatum esse veniale, absque iusta causa, vel necessitate non lactare prolem; alij non excusant à mortali, propter grauia incommoda, quia sæpe contingit infantium corpora, animosque corrumpi, dum alieno lacte educantur. Corpora quidem non ita viuida fiunt ac nobilia, quia lac sugere compelluntur, naturæ suæ non conforme, sic in naturalibus, si hædi, ouium lacte alantur, pilos teneriores gignunt; & agni si lac caprarum sugant, lana existunt duriore, & quisquam miratur, si infantes vestri lac sugant nutricis, ferocis, iracundæ, eboleticæ, eos peruicacis ceruicis existere? similiter si temulenta sit, si impudica, si improba sit nutrix, eadem vitia à prole in lacte imbibi. Peculiari Dei prouidentia, id Catharina Suedica dicitur consecuta, ut ab infantia refugerit, & abhorruerit ubera, quæ mulier minus pudica admouisset; sed suæ Matris, aliarumque pudicarum matronarum libens admittebat. Idem legitur de S. Catharina filia S. Brigittæ, de B. Roberto apud Surium 22. Maij. & 24. Aprilis. Tandem hoc omnes Matres monitum velim, si à liberis suis amari, obseruari, si similes in natura, & moribus reddere desiderant, cum lacte illis amorem, affectum, beneuolentiam, ac indolem suam instillare satagant, ne nutricibus committant, quæ suppositiam duntaxat curam adhibeant, vnde non leues difficultates, nec parua incommoda secuta. Huius rei fidem facit euentus sane insolens, qui Lutetiæ Parisiorum, quasi in publico orbis theatro innotuit anno Iubilæi 1626. Vir inter primarios vrbis consiliarios, prolem enutriendam, & lactandam commiserat coniugi vinitoris cuiusdam sui, extra vrbem in agris & vineis commoranti; cum de sedulitate, & fidelitate mulieris nihil ambigeretur, tota ei recentis puellulæ cura ita concredita est, ut fere curam ipsius parentes viderentur ad tempus deponere, & resignare. Contigit autem infantulam, nutricis negligentia, igne propius admotam, in facie vstulari, & grauem ei, deformemque maculam inuri. Quid faceret illa, quæ parentibus id nunquam esset ausa nunciare? inito consilio cum coniuge suam ipsa prolem, nec ætate, nec

Chrysost. in Psal. 50. hom. 10.

V. eleg. Mendosa in lib. reg. l. 1. c. 1. n. 3. annot.

Clem. Alex. l. 3. Pæd. c. 4.

Amb. l. 5. hexaem. c. 18.

Marchant. Candelab. Mystic. tract. 8. lect. 10. Prop. 3.

Virid. Mendosa l. 4. Prob. 7. Cassian. Coll. 5. l. 4. ingenuus des esprits.

ue, nec facie absimilem, loco alterius supponit, & cum per plures hebdomadas, & forte menses altera visa non foret, credunt parentes sine scrupulo suam esse.

Itaque ætate crescens educatur in urbe, more nobilium, quæ filia rustici erat, quæ filia consiliarij, ignobiliter in agris versatur, & more rustico enutritur. Tandem & illa rustica, secundum nobile genus parentum, alterius consiliarij filio nobili ter & opulente in matrimonium datur, cum dote correspondente. Altera penes vinitorem commoratur ignobilis. Quid faceret Mater, non Mater? urgebatur scrupulis conscientiæ, ob fraudem, & ob damnum legitimæ proli inde exortum. Post multos tandem annos Iubilæo adueniente compuncta, suasu confessarij fraudem detegit illis, quos res ista concernebat. Agnoscitur puella legitima per notam quandam secretam, quam in ortu attulerat, instatur pro recuperanda dote extraneæ data, res apud iudicem decernenda defertur. Matrimonium prius non sine perturbatione est, tanquam in quo error fuerit circa personam, quibus omnibus etiam grauissimis incommodis Mater occurrisset, si lactare non detractasset.

Quod si iterum iterumque de prole recent in lucem edita sollicite sciscitetis: *quis putas puer iste erit*? talem futurum noueris, qualem per educationem rectam vel peruersam effinxeris. Quod antequam pluribus probare aggrediar, fatendum est, præclarioris indolis etiam in pueru, passim quædam indicia, & generosæ mentis scintillas abfistere.

Xenophon Cyrop. 1. Cyrus admodum puer, & à coætaneis electus in regem, in ea ætatula & imperio puerili, tam præclara edidit facinora, ut latentem magnitudinem animi, & indolem regiam satis ostenderet. Egregij scilicet naturæ partus, ipse se suopte nutu produnt.

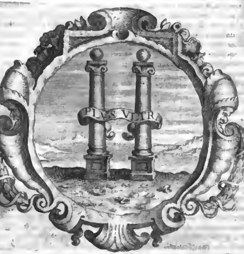
Liuius l. 1. dec. 3. Iam olim, ingentes animi, mentisque plane præcellentis illustre specimen in ipsa infantia Hannibalem præbuisse, scribit Titus Liuius: nono ferme ætatis anno cum pater Amilcar perfecto Africano bello in Hispaniam traiecturus sacrificaret, puellus Hannibal altaribus admotus, tactis sacris, iureiurando se obstrinxit, cum primum per ætatem liceret, illaturum se populo Romano cladem, & cum regnatrice tum temporis toto orbe republica, gesturum se perpetuas simultates. Eximium sane futuræ magnanimitatis rudimentum, ut qui tantillus ætate, tanto esset animo. Leunculus simul ac lucem aspicit, suos explorat ungues, & seguin velut ostentans animum, prælndit pugnæ. Ipsa se puerita innocenter delegit, & imbellem aut ferocem animum, etiam in prima ætatula suat obseruare. Videant Carthaginenses, Hannonem etiamnum iuuenem, inter homines primum, manu se onera tractare, & mentem experiunt ne & ipsus tandem subiugaret, qui ferarum immanitatem domuisset. Omnis natura adhuc doli, sut simulationis expers, seipsam manifestat, atque in fronte, in oculis, in risu, in otantibus, alijsque corporis motibus, suos sine fuco prodit affectus. Beatæ Legati, facultate sibi facta ab illustrissimo Domino Guilielmo de Montada, ut alterutrum è duobus ipsius filijs legerent principem, cum unius manus in pugnum clausas, alterius contra explicatas in palmam obseruassent, hunc pro illo elegerant, quod liberalitatis, & magnificentiæ signum id interpretarentur, nec vano omine euentus docuit. *Pont. Heuterus in Gil. comit. Bearn.* Si infans generoso & excelsiori sit animo, ad suas laudes frontem exporriget, serenat oculos, subridet ore, contra si quis in re vituperetur, tristitiam præ se fert, suffunditur rubor, & oculos dimittit. Si animo infracto, obfirmat vultum, non umbris terretur aut minis. Si liberalis, munuscula respuit, aut prompte largitur iterum alijs. Si appetens vindictæ, fonectas, nec lachrimis facile ponit modum, donec sibi satisfiat. Si biliosus, exardescit leui de causa, deprimit supercilia, lenius contuetur, minitatur pugno. Si benignus, suauiter arridendo, & blandicoribus necellulis sibi conciliat animos. Si Melancholicus, fugit consortia, amat loca sola, nullus est in eiulatu & lachrimis, in risu parcus, fronte ut plurimum tristiore. Si hilaris, nunc frontem explicat, & gratu oculorum obtutu lucem amœnam spargit, nunc eosdem rasserendo, & palpebris suauiter conniuentibus, animi serenitatem prodit. Pari modo cæteras quoque virtutes, & vitia in exteriori corporis motu, & vultu, exhibet, donec cautior ætas, ea contegere nouerit.

Quid, quod etiam lusus paruulorum, ad quos natura feruntur impetu, actionum maturiorum signa sunt, & prognostica, ut in ipsis sanctis videre licuit. Cum aliquando Thermutis filia Pharaonis, Moysen pumilionem venustissimum, in sinum Pharaonis collocasset, rex (ut ait Iosephus) blande acceptum puerum pectori appressit, & ut filiæ gratificaretur, commiter diadema suum, infantis capiti imposuit. Moyses vero diadema capiti detractum, indignabundus in terram abiecit, ac pedibus conculcauit. *Iosephus l. 2. ant. c. 5.*

Et tunc animus illi excelsus erat, & hic ad maiora gradus, ut Deus Pharaonis post hac audiret. Generosi pectoris indoles, vel in ipso naturæ, & actionum suarum primordio, si quid occurrerit gloriosum, si quid excelsum, si quid diuinum, emicat. S. Vincentius Ferreriensis, & Bernardinus Senensis, ut fari poterant, sedilia conscendebant, & ad puerorum cœtus, concionabantur. Sic S. Athanasius puer lusitans cum pueris, per ludum Episcopus creatur: ipsi clerum referentes, adducebant infideles, ut ab Athanasio baptizarentur. *Sam. hic Rufinus ... l. 5. c. 4. § 4.* Quem ludum Alexander Archiepiscopus è fenestra conspicatus, puerum hunc aliquando magnum futurum præsagiebat. Id ipsum quotidiana experientia cōpertum, quosdam à teneris totos esse in arulis extruendis, in iconculis adornandis, in sacris cantiunculis balbutiendis, quæ non semel manifesta fuere status Ecclesiastici, ac vitæ sanctioris præludia. Edburgæ filiæ adhæc tremulæ sensum, inuestigaturus Pater Eduardus, Rex Angliæ, ex una parte mensæ, monilia, pretiosaque cimelia; ex altera sacrum calicem, & Euangeliorum codicem obtulit: illa muliebrem mundum torno vultu despiciens, repetiuit ad sacra. Magnum quæ postea reluxit in matura Virgine, sanctitatis argumentū. Vnum addo, & finem impono. S. Carolus Borromæus, a pueritia sapientiæ, & sanctimoniæ futuræ specimina dedit: cum enim quodam die in occulto parcini cubiculo ageret, inuentus est pomum in diuersas partes secare, illasque in ordinem varium distribuere: rogatus vero quid ageret, respondet: *terrarum hunc orbem occupatus in orbe, varias in partes, regnaque diuidendo*: ex quibus verbis puerum ad summa Resp. gubernacula natum, prudenter a peritis obseruatum est; cumque totus esset in arulis exornandis, ac Ecclesiasticis frequens & assiduus officijs interesset, ea boni ominis signa dedit, ut R. P. Bonauentura Præpositus S. Ambrosij, vir grauis, cum forte præteriret Carolus puer, substiterit, eumque obtutu defixo benedictu intuitus, submissam illi tandē reuerentiam exhibuerit, alijsq; circumstantibus et admirantibus dixerit: *non miramini, nisi puer, hic vos latet: futurus est enim aliquando totius Ecclesiæ lumen & columen*; *Gussanus in vita.* sed quoniā hæ scintillæ pietatis a parentibus, & moderatoribus fouendæ sunt, sic & in malis perfidiæ fomes restinguendus est. Vltimum hoc moneo, si scire vultis *quis puer iste erit*, dum in lucem editus est? Hortulanos æmularimini, qui teneriores plantulas, quas ante etiā quam è terra protuberent, muniunt sepimentis, ne pede cuiusdam opprimi, aut manu effodi possint. E delineatione prima, ultima picturæ pendet perfectio haud secus bona educatio, ab ijs quæ tenerior hauserit ætas, priusquam affectus vires sumant, & rationis detrectent imperium. E glande ingens quercus enascitur, fed ita se initium non nisi tenella virgula est, quæ in omnem se flecti partem facile patitur; post ubi induerit corticem, & in ramos se effuderit, nulli robori cedit. Affectus in pueritia veniat haud multo fatui dissimiles, quod ubi semel ad cordis interiora penetrauerit, nullum postea superest remedium. Virtutes quæ cum ipsa ætate crescentes capiunt, non alijs præstant solum, sed quod maius, etiam seipsis. E quatuor animalibus alatis, quæ vidit Ezechiel Aquila eo hoc ipso numero una, omnibus ijs quatuor ferebatur sublimior: *facies Aquilæ desuper ipsorum quatuor*, *Ezech. 1.* quia ipsa ex primo suo statu octo alas habere inceperat: alis vero non usi longa post hinc non supra hæc solum, sed supra seipsam etiam eminebat. Id quanto æquo omnes ac per usi expenduot, hinc fieri reor inquit Nobilissimus ac eruditissimus scriptor Didacus Sanedes, quod filios suos bene multi, mox ab incunabulis, mulierculatum curæ committere soleant, quæ pro genio sui sexus, parentorum deinde effœminant animos, aliasque muliebres ijs imprimunt affectiones, quibus toti imbelles, meticulosi molles euadunt ut enecirente alibi tractabimus.

FESTVM
SS. PETRI ET PAVLI
APOSTOLORVM.

Ego confirmavi columnas eius. Pſal. 74.

His ego nec metas rerum, nec tempora pono. Virg. l. 1. Æneid.

ARGVMENTVM.

OMnes, quas olim antiquitas erexit, aut Roma, vel Ægyptus ſuſpexit columnas, infinitis paraſangis, binas haſce Eccleſiæ columnas antecellere comprobabo. Hæ olim per geminas illas portentoſas, ac prodigioſas *ignis*, & *nubis* columnas, adumbratæ, nobis hodie documento erunt, ut divini verbi præcones, Prætores, Præſides, Prælati, Parentes, ſe ſuis quandoque ut columnas ignis, quandoque ut columnas nubis, præbere conentur. Aliæ quoque quas ſapientiſſimus mortalium Salomon, in veſtibulo auguſtiſſimi illius Templi collocavit, quarũ una *Iachin*, altera *Boos* nuncupata, Petrum & Paulum; Eccleſiæ Romanæ columnas, ex mente doctiſſimorum virorum deſignarunt. Vt verò & nos in morales columnas effingi, ac efformari poſſimus, has proprietates Hugo Cardinalis obſervavit: ut quis ſit Columna, debet eſſe *firmus per fidem, rectus per æqualitatem, erectus per intentionem, ſublimis per proprietatem*: quæ ſingula ad mores, enucleate exponemus. Demum ex Petri, aliorumque graviſſimorum lapſu, meritò quemque cum tremore ſalutem operari oſtendemus; quoniam *columnæ cœli contremiſcunt*, ac penitùs collabaſcunt. At ubi geminæ noſtræ columnæ, virtute roboratæ, ex alto, contra omnes Heterodoxorum injurias, & inferorum minas, ſtabiles ac inconcuſſæ permanſere.

Alcazar. in Apoc. c. 3. v. 12. not. 1.

Hugo Car. in Apoc. c. 3. v. 12.

§. I. *Variæ è ſacris paginis figuræ duas has Eccleſiæ columnas deſignant.*

§. II. Columnæ *cœli contremiſcunt.* Iob. 26.

§. III. *Ego confirmavi* Columnas *eius.* Pſal. 74.

FESTUM PRINCIPUM APOSTOLORUM SS. PETRI ET PAULI.

Ego confirmavi columnas ejus. Psal. 74.

INter exquisita Urbis Romanæ opera, & excelsas fabricas, tum ab arte spectandas, tum ab antiquitate & raritate commendandas, potissimùm præcellere dicuntur binæ illæ Columnæ, quarum altera Trajano, altera Antonino Imperatoribus erecta, utriusque victoriis, & triumphis exornatæ, ac cœlatæ: tam illustres, ut simile quid in orbe non reperias; sive materiam, sive artem, ipsamque molem, ac amplitudinem spectes: Trajani quippe Columna, centum viginti pedes altitudinis, crassitudinis tantæ, ut sex viri expansis ulnis eam complecti nequirent; intus vero per trochleam, centum octoginta quinque gradibus in culmen ascenditur; ea latitudine, ut plures simul, circumcirca inambulare per cancellos possint.

Cornel. in Apoc. c. 3. v. 12.

Nec hoc sine numine Divum, & peculiari Dei providentia factum, ut tam præcelsæ ac excelsæ columnæ, in ipsa religionis arce, ad hodiernum diem asservent or: debebantur enim non tam Trajano, & Antonino, quàm *Petro & Paulo*, Ecclesiæ Principibus, qui ut per orbem universum, gloriosissimè, tamen in urbe Romana, orbis domina triumpharunt. Unde jure longè meritissimo eas sanctissimus Dominus Sixtus V, illis consecravit; Columnæ quidem Trajani, statuam *S. Petri*: Antonini vero, statuam *S. Pauli*: utramque ex aurichalco fusam, elegantiæ spectabili forma imposuit. Hi porrò Apostoli præstantissimæ orbis Christiani Columnæ erant, ut eas disertè appellat S. Dionysius, in epist. ad Timoth. de morte Pauli: *Adveniente*, inquit, *terribili tempore consummationis ipsorum, cum separentur ab invicem, ligaverunt* COLUMNAS ECCLESIÆ. Et aureo suo stylo Chrysostomus, in Mundi excidio, ubi omnes tyranni dejecti ac prostrati erunt, stabunt hæ Columnæ erectæ, & toti orbi spectabiles: *Considerate quale spectaculum sit Roma visura in Resurrectione: hinc rapietur Paulus, inde Petrus in occursum Domini. Propterea celebro hanc Urbem; non propter copiam auri; non propter* COLUMNAS; (Trajani, & Antonini) *neque propter aliam phantasiam, sed propter* COLUMNAS ILLAS ECCLESIÆ. Hisce enim Religio, ac fides nostra firmissimè nititur, ac inconcussa persistit. Petrus & Paulus, inquit Gaudentius, *duo Mundi lumina* COLUMNÆ FIDEI, *Ecclesiæ fundatores.* Celeberrimæ sunt orbi universo Columnæ Herculeæ, quarum unam Alcides in Mauritaniæ, alteram in Hispaniæ littoribus collocavit, dum monte intermedio sublato, in sinum Hispalensem oceanum immisit: ultra quas, mortalium nemo, usque ad Caroli V. Imp. tempora navigarat; ipse verò dimissis in Indiam classibus, feliciter excessit, assumptis sibi hisce in symbolum Columnis, adjecto lemmate: PLUS ULTRA. Europæo nostro Alexandro perpetua comes fuit constantia, & animi fortitudo. Quidquid in magno desiderari Principe potest, in Carolo V. reperies: ut merito Maximi nomen Paulus III. PP. illi indiderit. Contra Ottomanicam lunam tenavit arcus; sexcentas Turcorum Chyliades Deus in eum allisit, ut frangeret. Nec hoc satis, PLUS ULTRA. Bis conspectu suo Solimannum ante Viennam, velut prænuntia fulminis luce sic perstrinxit, ut nunc trecentis, nunc propè sexcentis Turcorum millibus armatum, obsidionē solvere, & fugere compulerit. PLUS ULTRA. Suo, suorumque ductu, quadraginta illustres ab hoste victorias reportavit. PLUS ULTRA. Bella & numero, & hostium potentia, ac viribus magna, supra septuaginta, Deo auspice, fortiter suscepit, & feliciter confecit. PLUS ULTRA. Hujus bellatrici manu, relatæ manubiæ, fuere decies octingentæ urbes; & totidem naves spolia: Castella supra centum millia. PLUS ULTRA hunc orbem, in orbem novum Columnas promovit, ubi octodecim præliis, totidem Reges debellavit, è quibus Atabalida, ultimus Cuscorum Regum, septuaginta aureorum milliones intra dies septuaginta appensurū se spoponderat, si libertati restitueretur. PLUS ULTRA. Iam a. 1552. quasi coronidem triumphis suis imposi-turus, appetente hyeme, importuno tempore, Metim Urbem amplissimā, ac munitissimā 22 Octob. tribus castris obsidere cœpit. Numquam ferè tantas copias eduxisse legitur, in quibus numerati duodecim millia equitum, præter domesticos ejus, ac Principum famulos: peditū ad centū millia: fossorum septem millia tormenta majora centum quatuordecim. Cæsar 20. Nov. Venit in castra: tunc verò tanta vi urbs oppugnata est, ut tormentorū horrenda tonitrua, ultra viginti duo milliaria Germanica seu quadraginta belgica, audita sint. Invictissimus hactenus Imperator, nunquam castris exutus, nunquam acie, aut prælio victus, rerum humanarū successus, suis finibus ac limitibus, contineri hic didicit; obsidionē enim Metensem solvere coactus est, nec PLUS ULTRA, victoræ Columnas ducere valuit: unde quidam acutè, & argutè lusit:

Politico Christ. l. 2. cap. 2.

Spondan. in annal. a. 1552. Surius annales rer. in orbe gest. a. 1552.

Strada de bello Belg. a. 1552.

Herculeas victor poteras superare COLUMNAS:
Siste gradum Metis; hæc tibi meta datur.

Roy. des Armes. par P. Varenn. pag. 369.

Quo factum nonnulli arbitrantur, ut Carolus veritus, ne fortuna *plus ultra*, sed *plus citra* posthac decurreret; Columnas Herculeas in extremo Mundi confinio, in Regni termino, ac vitæ metâ, regno ac mundo excedens, sui nobilissimum victor extenderit, unde non injuria, in exequiis illius, Herculeas colūnas circulatas referūt in quas Gordius Poëta;

Iure tibi Herculeas sumpsisti signa COLUMNAS,
Monstrorum domitor, temporis ipse tui.

Nouarin. Sacra electa. tom. 5. pag. 76.

Ubi ad rem nostram maximè facit, quòd Urbs Metensis, Caroli Columnis metam fixerit: verùm sanctissimis ac solidissimis Ecclesiæ columnis PETRO & PAULO:

His ego nec metas rerum, nec tempora pono.

Virg. l. 1. Æneid.

Hi semper PLUS ULTRA sine termino, sine limite, sine metâ, in omnem terram extenderunt. De S. Petro ait Leo Pontifex: *jam populos qui ex circumcisione crediderant erudierat; jam Antiochenam Ecclesiam*, ubi

S. Leo. ser. 1. festo S. Petri & Pauli.

ubi primum Christiani nominis dignitas est orta, fundaveras: PLUS ULTRA. *Iam Pontum, Galatiam, Cappadociam, Asiam, atque Bithyniam legibus Evangelicæ prædicationis impleveras:* PLUS ULTRA. *Nec tu dubius de proventu operis, aut de spatio tuæ ignarus ætatis, trophæum Crucis Christi, Romanis arcibus inferebas.* Sunt qui eum in Africam, & Britaniam pervenisse scribunt.

Hæc ego nec metas rerum, nec tempora pono.

Paulus autem, ut testatur ipse ad Romanos cap. 15. ab Hierosolymis usque ad Illyricum, per omnes interjacentes Provincias, & ab Illyrico, in Italiam, & Hispaniam peragravit. Chrysostomum audite hom. 4. de laudibus Pauli: *Intantum virtute progressus est, ut vix 30. annorum spatio, Romanos, Persas, & Parthos, & Medos, & Saracenos & omne prorsus humanum genus sub jugum mitteret veritatis.* Porrò quantum corporis passibus, tantum virtutum gressibus *Plus ultra* semper progrediebatur. Has Columnas æmulari studeamus, ut semper PLUS ULTRA. In via perfectionis progredi, cum Apostolo nitamur, qui quamtumvis in sui despicientia, laborum tolerantia, invicta animi patientiâ, virtutum omnium singulari excellentia profecisset, *non arbitratur se comprehendisse*; sed semper PLUS ULTRA, ad anteriora se extendens. Bern. *ibi Christiane fige tu cursum, profectusque tui metam, ubi Christus posuit & suam.* Quibus ne pluribus inhæreamus, & more nostro cœptum prosequamur, vide dicta in Luce Evangelica. Nos interim Apostolos hos, Columnas extitisse, demonstrare pergimus.

Chrysost. hom. 1. de laudibus Pauli. — *Philipp. 3. v. 13.* — *Lux Evan. p. 1. Dom. infra Oct. Nativ.*

§. 1.

Variæ è sacris paginis figuræ, duas has Ecclesiæ Columnas designant.

EXodi 13. COLUMNA *ignis* per noctem, & COLUMNA *nubis*, per diem, Israëliticum populum per Arabiæ deserta, quadraginta annos deduxere: quas proinde non inanè, uno symbolo expressas, hac Epigraphe donavit: *Este Duces.*

Virg. 6. Æneid.

Petrus COLUMNA NUBIS per diem; quia Iudæos initio Ecclesiæ, Dei cognitionem habentes; Paulus COLUMNA IGNIS per noctem; quia Gentiles in nocte ignorantiæ oberrantes, ad terrá promissionis duxit, rectè indigitantur; *hi enim duo,* inquit Augustinus, *electi sunt ad duorum populorum salutem: Petrus ad Iudæorum, Paulus ad gentium.*

August. serm. 5. de SS. Petro & Paulo.

Petrus COLUMNA NUBIS, quæ velamento, seu umbrâ suâ, febricitantium ardorem, temperabat, & quavis infirmitate affectos, umbrâ suâ sanitati restituebat. Atque utinam hodierna die, non corpora, sed animos nostros longa infirmitate dejectos, obumbraret, & febres libidinis, avaritiæ, invidiæ, iracundiæ, umbrâ suâ temperaret!

Petrus COLUMNA NUBIS; quia jugi imbre lachrymarum, admissum semel peccatum constanter diluebat. COLUMNA NUBIS; quia suo verbo, & exemplo, innumeros peccatores in ubertimum fletum, fecit colliquescere.

Paulus verò COLUMNA IGNIS; quia, ut de eo testatur Chrysostomus; *ignem spirabat, ut nemo ad eum propiùs accedere posset*; qui non solùm divino amore calefieret, sed totus accenderetur. Atque ut penitius *Columnæ hujus igneæ* vim, & efficaciam perspiciatis; Paulus, cujus *fervens facula*, tot corda pigro gelu torpentia, inflammavit.

Chrysost. hom. 24. in 2. ad Corinth.

Paulus vastissimas scelerum & flagitiorum silvas, ardentissimo zelo incendit, atque consumpsit. Quàm porrò ipse arserit, dum quempiam adverteret, innoxiæ ac innocenti animæ suis verbis, aut factis offendiculo esse, testatur dicens: *quis scandalizatur, & ego non* URor? & non totus in flammas abeo? Hoc enim verò Paulum acerrimè urebat, quòd cœlestes flammas, & divinum ignem, à perversis ac protervis hominibus, cerneret velut injectâ frigidâ suffocari.

2. Cor. 11.

Paulus COLUMNA IGNIS per noctem, virtutum splendore lucendo, suoque exemplo prælucens dum inde ait, *Imitatores mei estote*: illud quippe gratissimum ac utilissimum Israëlitis, Columna ignis per noctem præstitit obsequium, quod obices in quos impingerent, voragines in quas deciderent, pericula quæ incurrerent, luce sua detegeret, rectumque, ac tutum iter, ephebi instar, face sua demonstraret. Vos quoque Auditores, oportet esse Duces; in omni familia duæ Columnæ sunt, *quibus domus inclinata recumbit*: Paterfamilias, ut COLUMNA *ignis*; Mater, ut COLUMNA NUBIS, præluceant suis, morum probitate, verborum honestate, integerrimæ vitæ exemplo; non splendore vestium, non inani fastu, non auri fulgore, & opum affluentia, ut ignes fatui; qui, ut Delrio ait, in stagnorum, fluminumque voragines ac præcipitia deducunt; sed tanquam COLUMNA IGNIS, quæ Israëlitas deduxit per vias tutas, ac securas; nam, ut Sanctissimi Concilii Patres: *integritas præcedentium, salus est subditorum.*

Virg. l. 12. Æneid. — *Delrio Disquis. Mag. l. 2. q. 10.* — *Concil. Trident. Sess. 6. c. 1.*

Præluceant suis, ante cubitum preces fundendo, conscientiæ latebras discutiendo, in dies sacrum audiendo, quot hebdomadis, ut summum mensibus, sacram Synaxim prævia exhomologesi, frequentando: Dominicis & festis diebus, Dei verbum avidè excipiendo. Ejusmodi extitere, Pipinus, Paula Romana, Elzearius; qui, quàm exemplariter suis præluxerit, ex Regulis quas Domesticis præscripsit, discere potestis. Primò, ut Domestici in dies Missæ sacrificio interessent. Secundò, ut vivant castè & purè, qui secus fecerit, domo sua exturbandum, neque enim quemquam peccato mortali infectum, pane suo vesci volebat. Tertiò, quot hebdomadis peccata confiteantur, & sacram Eucharistiam frequentent. Quartò, abstineant à blasphemiis, perjuriis, verbis lascivis. Quintò, diem ab oratione auspicentur, & omnia opera Deo offerant, nec domi nostræ, otium locum habeat. Sextò, nulli fas sit ludere tesseris, aliove lusu vetito. Septimò, ad pacem, & concordiam fovendam, nemo alium verbo, factove lædat, quin mox cum offenso in gratiam redeat, &c. Atque hæc ut ipse in se eximiè observabat, ita à suis constanter, instar Columnæ, ad ultimum Spiritum exigebat. Quisquis es Paterfamilias, *Columnam ignis* te tuis præbeas, exurendo quidquid lascivum, quidquid lubricum, quidquid vitiosum, nudas tabulas, libros obscœnos, verba turpia, consuetudinem filiorum, filiarum noxiam, divino amoris zelo consumendo. Mater familias sit COLUMNA NUBIS, quæ virum quandoque cholera ac ira æstuantem, temperet; liberos, servos, ancillas, quandoque nimis fervidè à viro perstrictos, ac ædibus exturbandos delinire, & imbrem lachrumarum provocare satagat. Hoc officium utriusque hujus Columnæ esse, docet Gregorius hom. 21. in Evang. *Quid in igne nisi terror? in nube autem ultionis leve blandimentum.*

Talis fœmina meritò COLUMNA, & requies viri,

Eccl. 36. v. 26.

ab

ab Ecclesiastico nuncupetur. Denique vos, ô parentes, *esle dacts*, non ad tabernas, non ad choreas, noned conversationes lascivas; sed ad Ecclesias, ad cœtus Marianos, ad omnem pietatem, Dei, Sanctorumque cultum, ac religionem. S. Gregorius Oratione 20. S. Basilii parentes, qui tales liberis se duces præbuere, SPIRANTES COLUMNAS indigitavit; ut meritò de iis, deque omnibus, qui eorum geste sectantur, prædicari possit, quod in Regum, Principumque atriis laudatur, capita columnarum. Istic aurea corruscant, juxta illud Hieronymi: *Auro fulgent laquearia, auro fulgent capita* COLUMNARUM. Quod morali sensu perappositè Chrysostomus exponit, dum capita familiæ, curiæ, Reip. Regni vocat *aureis capitibus* COLUMNAS. Ejusmodi porrò inauratis capitellis longè antecellunt, dum aureos sensus atque divinos in capita gestant, & virtutum splendora corruscant. In sacris Regum Annalibus, dicitur sapientissimus mortalium Salomon, ante templum illud augustissimum collocasse, *duas* ingentes COLUMNAS, quarum una vocabatur *Iachin*, altera *Boos*. Per Salomonem Christus, per templum Ecclesia, per Columnas, Apostoli, ac potissimùm, doctissimo Interprete Ludovico Alcazar asserente, Apostolorum Principes designantur. *Certè*, inquit, *si quis in iis* COLUMNIS *asseveret designari* PETRUM *&* PAULUM, *Ecclesiæ Romanæ* COLUMNAS, *nemini potest ea expositio displicere.* Horum fortitudinem, constantiæque fidei robur, tanto antè in divinis literis, sapientissimus Rex Salomon expressit, & velut bono in lumine collocavit: nam cùm duas magnificentissimas illas columnas, & artis velut prodigio affabrè factas, 18. cubitorum in altum porrectas, seu, ut dicitur 2. Paralip. c. 3. v. 23. 35. cubitorum, quantitatem basis & capitelli supputando, easque in vestibulo templi sui erexit, atque unam *Iachin* Hebraice, id est, *directio seu rectitudo*; alteram *Boos*, id est, *fortitudo*, nuncupavit; quid aliud significare voluit, quàm Magistros Religionis, quos Deus in sanctissimi templi vestibulo constituit, esse vita, moribusque, ut scapi, in cœlum erectos, eique ad tuendam, firmandamque fidem fortissimos: *Iachin* quippe, ut docet Cornelius, repræsentat Doctores, & Rectores Ecclesiæ: hi enim alios docent, & dirigunt in viam virtutis, & salutis. *Booz* significat Martyres, virosque fortes. Vnde S. Hieronymus, Beda, Eucherius, Angelomus: COLUMNÆ *sunt Apostoli*, & Doctores; qui contemplatione ad suprema erecti, ac fortes fide & opere; sunt duæ; quia Iudæos & gentes fulciunt; sunt ante fores templi, ut utrosque in templum, id est, in cœlum inducant.

Hieron. epist. 12.
Chrysost. hom. 10. in epist. ad Ephes.
3. Reg. cap. 7.
Alcazar. in Apoc. c. 3. v. 12. notat. 2.
Cornel. in l. 2. Paralip. c. 3. v. 15.
In Apoc. cit.

Insuper quilibet Sancti in fide eminentes, in adversis constantes, *Columnæ sunt æneæ*, propter firmitatem in bonis operibus, erectæ per intentionem, altæ per contemplationem, striatæ, excavatæ, ac politæ, per mortificationem. Vt & nos Columnæ esse possimus, audire juvat S. Gregórium Nissenum hom. 14. in Cant. *Discere convenit, quo pacto quis* COLUMNA *fieri possit, & nos digni hac appellatione fiamus.* Discere convenit quo pacto vos mercatores; vos Senatores non modò viri, sed & vos infirmæ, ac imbecillæ fœminæ, vos teneri adolescentuli, vos puellulæ, stabiles ac firmæ Columnæ fieri possitis. Ad quod conducet, columnarum proprietates, ac conditiones penitus investigare. Hugo Cardinalis in Apocalip. cap. 3. v. 12. *ut quis sit* COLUMNA, *debet esse firmus per fidem, rectus per æqualitatem, erectus per intentionem, sublimis per contemplationem.* Vt & tu, tu Columna sis, esto *firmus in fide*, non divina duntaxat, sed & humanâ; fidem alicui obstrinxisti, secretum spopondisti, opem vel operam condixisti: subsidium, patrocinium, beneficium promisisti: debitum tali die, tali moneta persolvendum adjurasti, esto *firmus in fide.* Tele*m* nepotem, neptem, cognatum remotioris fortunæ, amplum legatum: pauperibus illis, isti Religioni summam tot aureorum, testamento conscripsisti, tene illud constanter: quod *scripsi, scripsi.* Non calumniæ, non leves offensæ, non falsæ suspiciones, cogant immutare; sed *esto firmus in fide.*

Cornel. cit.

2. Columna recta sit, oportet. Si in unam alteramve partem inclinet aut deflectat, brevi ruinam minitatur, eoque graviore casu in terram corruet, quò graviore & celsiori mole constiterit. Vt tu Causidice, tu Senator, Iudex, Prætor, Præses, Columna sis, debes esse *rectus per æqualitatem*; non odio aut amore, aliove affectu, in unam vel alteram partem propendere: nullis promissis muneribus à rectitudine deflectas. Columnæ marmoreæ, si crumenam auro oppletam, si saccum aureis refertum, si pateram, si torquem aureum affigas, non se inclinat; sed manet recta & erecta. Ita & tu sis *rectus per æqualitatem.* Ludimagister Columna sit, non magis inclinet in pueros nobiles, divites, speciosos, quàm in plebeios, pauperes, minusque gratiosos. Paterfamilias, non uni filio, aut filiæ propensiorem se exhibeat: Superior nemini se præ cæteris inclinet, ut prudenter monet Scribanius. Alias Columnæ proprietates ut tu te exprimas: ut sis erectus per intensionem, sublimis per contemplationem, alibi prolixè exposuimus. Vni hic, ac præcipue, id est *firmitati* ejus inhærebimus.

Scriban. superior. Relig. pag. 215.

3. Columna constantiæ, ac fortitudinis symbolum est; hac Apostoli adeò excelluere, adeò firmi in fide perstitere, ut nulla vi, nullis turbinibus, ne sanguineis fluctibus concuti potuerint: Chrysostomus Pauli constantiam collaudans, ubi labores, sudores, pericula ejus enarrasset, exclamat: *In his omnibus superabat, ac quemadmodum si Miles unus ab universo terrarum orbe, bello impetitus, inter medios hostium cuneos versetur*, *&* FIRMUS PER FIDEM CONSISTAT: *Sic etiam* PAULUS, *solus inter barbaros, inter gentiles, ubique terrarum, atque in omnibus maris partibus, invictus manebat: Et quæ Sancti omnes in tot corporibus pertulerunt, ea hic universa in uno suo pertulit.* Quare quod ipse de eius gloriosè prædicavit, ad Galat. 2. *Iacobus, & Cephas, & Ioannes, qui videbantur* COLUMNÆ *esse*, hoc in Paulum, qui inter maximè adversa constantissimè fidem servavit, vera cadere, mecum omnes suffragantur. Præ his, firmissimam Ecclesiæ Columnam Guarricus abbas extollit Deiparam serm. 4. in Nativit. *Maria*, inquit, COLUMNA COELI, *gloria generis humani miraculum Mundi*, illa sub Cruce, non fracte jacuit, sed stetit. Ruere tunc videbantur omnia; stetit tamen Maria; corruit ad arborem Eva, stetit ad Crucem Mariæ; Sol extingui, sidera mori, montes cadere, terra deficere, totum cœlum ruere videbatur, stetit Mariæ; omnia irati Numinis manu fulminari credebantur, stetit tamen Maria; fractus videbatur illabi orbis, stetit nihilominus Mariæ. Stetit hæc inter Iudæorum rabiem, inter militum sævitiam, inter plebis impudentiam inconcussa. Hanc STANTEM COLUMNAM mille telis impetebant linguæ: mille audiit maledicta, imprecationes, blasphemias; & tamen stetit inter tot Molossos, tot inter Leones, qui unicum illius agnellum, maledicis dentibus laniabant. Huic alterâ

Chrysost. hom. 25. in 2. ad Cor.
Horat. l. 1. Ode 35.

in sexu fragili STANTEM COLUMNAM, ad animos vestros, ô mulierculæ, firmandos adiungo, quæ etiam gravissime concussa, stetit immobilis. Vt eam
S. Hieron. ad Paulā de obitu Blesillæ cap. 5.
terso suo stylo depingit Hieronymus: *Melania nostri temporis inter Christianos vera nobilitas, cum qua mihi Dominus concedat in die sua habere partem, calente adhuc mariti corpusculo, & necdum humato, duos simul perdidit filios. Rem sum dicturus incredibilem, sed teste Christo, non falsam. Quis illam tunc non putaret, more lymphatico, sparsis crinibus, veste conscissa lacerum pectus invadere? Lachrymæ gutta non fluxit*: STETIT IMMOBILIS; *& ad pedes advoluta Christi, quasi ipsum teneret, arrisit. Expeditius, inquit, tibi servitura sum Domine; quia tanto me onere liberasti.* Stetit hæc immobilis; stetit & mater Christi, mediis cruciatuum procellis impetita. Constantiam pingebant prisci, in rupe seu columna stantem, marinis fluctibus undique allidentibus addita, Inscriptione: *in motu, immota manet.* Stetit
Oppen. sic.
COLUMNA CÆLI, dolorum fluctibus vallata; illud tamen de illa verissimè usurpatur: *in motu, immota manet.* Heu quā paucas huic similes columnas reperire est! ah! quoties levi vento dejicimur? Levis iniuria, asperius verbulum, minima molestia, oculus austerior, quicumque demum infestior casus, nos concutit, subvertit, humo affligit. Quam multas Reip. ipsiusq; Religionis nostræ columnas, adversitatis turbo evertit, & persecutionis tempestas fœde prostravit! Vidit Silva-ducis, vidit Traiectum, vidit Breda, vidit Hollandia, vidit Belgium universum, vidit Anglia, ubi aut de bonis, aut de patria excedendum, aut à fide & religione recedendum: ubi vel vita periclitatur, vel anima, quàm pauci cōstantia verè Christiana se columnas profiteantur. Alterum est, quod vos propius concernit, ut quæ toties animo concepistis, ore promsistis, sanctè ipso Dei Vicario teste, proposita firmastis, constā-
Horat. l. 3. ode 3.
ter servetis; Hîc quemq; vestrum *fortem &* TENACEM PROPOSITI VIRUM instar columnæ esse percvelim. Id olim Socrates quàm gentili præscripsit,
Stobæus serm. 1.
cum hoc inculcat: *Sicut statua, vel* COLUMNA *basi, ita vir bonus instituto omnino suo honesto, nullatenus dimoveri debet.* Quoties tu homo temulente, dum capitis, dū stomachi, dum podagræ dolores, dum infamia, rerum temporalium penuria excruciabat, propositum firmasti, tabernas, socios, pocula vitandi? quoties tu avare, à fraude, à lucro iniusto, ab usura manum continendi, restituendi propositum fecisti? quoties tu lascive Adolescens, colloquium puellæ tu coniugate, consuetudinem pedissequæ ædes noxias declinandi, propositum concepisti, tu iracunde, quoties sacram synaxim sumpturus, Confessario monenti, ut cum adversario in gratiam redires, omnem bilem evomeres, sanctè affirmasti, & propositum sanxisti? quot vos pietatis, mortificationis virtutis exercendæ, quot festis diebus S. Synaxim sumendi, verbum Dei audiendi fecistis proposita: sed eheu! ventis exposita, decreta excreta fuere. R.^mus Antistes Camus, pro concione edixit: Columnas se 42. numerare, Auditores constantes designans, qui plurium annorum spatio constantes, ipso perorante steterant: quàm paucas hîc columnas reperire, quæ per annum se non subducant, ac instabiles, nunc huc nunc illuc fluctuant? quæ cum quisque in se verissima deprehendat, cum ingenti animi rubore, coram Domino fateatur necesse est: Ah mi bone Deus, quàm ego fragilis & instabilis homo sum! vel aura leviuscula me dejicit, asperius verbum turbat, & ad omnem impatientiam exasperat. Ego hactenus & scivi, & expertus sum temulentiam corpori & animo obesse, centies devitare constitui; & tamen cum in oculis, in manibus vitrum est, contra scientiam & conscientiam, & experientiam meam, libentissimè delinquo. Scivi hactenus, & expertus sum, mulierum consortium, ac libidinis malum mihi plurimum nocuisse; & tamen cum tentatio invitat in præceps voluntatiè ruo. Quapropter & hæc, & illa, & ista sexcenties, imò millies, & millies decrevi. & statui cavere constantissimè, at ubi vel levis tentatio, aut occasio titillat, aut invitat, illa omnia iam toties eiurata, in meam perniciem avidissimè resumo, & meipsum capitis ego ipse damno. O quoties bone Iesu! animo firmissimo proposui gulæ nil indulgere, temperantiæ limites bibendo, & edēdo, non excedere, ex ijs quæ noxia, etsi palato grata, nil attingere, at cum epulæ & vina placent oculis, mox natant saliva dentes, manus præcipitant & citò corruunt tam firmiter stabilita proposita. *Fortem, & tenacem propositi virum*, Biblioth. Script. soc.
Thomam Sanchez in exemplar propono. is quæ semel animo proposita statuerat, totis quadraginta Crombec. de perf. l. 2, c. 32.
tribus annis, quibus in societate vixit, nunquam infregit: non exigua aut levis, sed magna & planè ardua fuere hæc eius proposita: semel in die sub Rho. varia virt. hist. l. 6. c. 7. nostra.
noctem cibum capere: quater in hebdomada pane tantum & oleribus victitare: tota Quadragesima, & Adventu ad panē nihil præter legumina, & fructus aridos adhibere; pervigilijs Christi Domini, & B. Virginis, pane duntaxat & aqua ieiunare: atque ut alia innumera omittam, pietatis, ac Religionis hæc fuere: quotidie SS. Sacramentum quinquies salutabo, diebus Iovis octies, adhibita unà verberatione, & gestatione cilicij: octo diebus ante festum corporis Christi, & totidem post, quotidie disciplinam faciā & cilicium gestabo, solitis orationibus, unius præterea horæ spacium adjiciam, atq; octies quot diebus SS. Eucharistiam visitabo. Hactenus ex eius manuscripto: in quo illud maximè admirandum, *quod totis 44. annis, nihil prædictorum propositorum, quovis impedimento, vel semel interruperit.*

Ita quæ primo anni exorientis diluculo Didacus Martinez proposita firmarat, atque in syllabum redegerat, eorundem sub anni exitum rationem exigendo, ne jota unum, aut apicem violasse deprehensus est.

Ioannes Lorinus, quem virtus, & eruditio, orbi P. Rho. l. 6. c. 7.
celebrem fecit, hoc constantiæ specimen dedit singulare: Propositum ad primū nolæ pulsum quarta matutina strato exiliendi, tam firmiter servavit, ut ad quinquaginta annos nunquam violarit. O viros vere constantes! ô columnas Herculeas! quales vel ipsi Ethnici sibi erigi optabant. Narrat Livius Hannibalem Carthaginensiū Ducem, cùm videret suos priusquam confligerent, magnos animos præ se ferre, & ad mira patranda se ultro offerre, dixisse illis: *Si tales animos in prælio habueritis, quales hic & nunc ostenditis, vicimus.* Id de pœnitentibus non incongruè dicendum, & sentiendum est, qui dum confitentur, dum bene dispositi, dum tempus pugnæ & tentationis necdum advenit spondent se potius Martyrum tormenta subituros, quàm propositum violare; in quo si steterint, vicerunt. sed plures videmus indies, in quos cadit illud Psal. 77. *Filij Ephraim in-* Bellarm. in Ps. 77.
tendentes, & mittentes arcum, conversi sunt in die belli. Apposítè Bellarminus sic exponit: *Filij Ephraim, seu Israelitæ, similes sunt militibus, qui incipiunt præliari cum hostibus, & mox hostibus terga vertunt; sic filij Israel in deserto proposuerunt, non semel se Deo parituros, & statim mutata voluntate, cogitabant de reditu.* Israelitis hisce

plerique Christiani similes, in progressu virtutis, ac
perfectionis inconstantes, de quibus Princeps A-
1. Petri 2. postolorum queritur: *animæ instabiles, filiæ vagæ*, quæ
nullam habent in bono constantiam, sed inconsi-
deratissima levitate, ut arundines huc illuc ferun-
tur. Quæ ut casum suum prospiciant, ac ruinam
prævertant, terrificam illam Iobi sententiam au-
diant.

§. 2.

Columnæ cœli contremiscunt. Iob. 26.

MIrari quis meritò, & sciscitari posset, quo
porro consilio Simon Machabæus, in Mau-
solæo, quod Patri ac fratribus exædificasse legitur,
1. Mach. *naves super columnas* collocarit? res adeo inter se toto
13. v. 29. elemento dissitas, contraria adeo inconstantiæ ac
constantiæ symbola, *Simon vir consilii* copularit? Re-
Lanuza in spondet doctissimus ac disertissimus Ecclesiastes,
quad. ho. hoc symbolo significari mortales, qui hic quan-
4. n. 13. tumvis fortissimæ ac firmissimæ columnæ videan-
& 14. tur; minimo quandoque vento, navis instar iactari
» ac in profundum præcipitari. Exponere intendit,
» inquit, omnes nos mundi huius pelago vehi, ubi
» *omnium* FORTISSIMA COLUMNA, *tam parva con-
stat securitate, quanta vel una navis, ad cuius submersio-
nem, unicus, ventus, turbo fluctusque sufficit.* Hipponen-
sis Antistes, gravissimum illum Petri lapsum explo-
August. rans & deplorans, ait: *Ecce* COLUMNA FIRMISSI-
tract. 113. MA; *ad unius auræ impulsum contremuit. Ubi est illa pro-
in c. 18. mittentis audacia, & de se præsumentis? Ubi sunt verba
Ioan. illa quando ait: quare non possunt te sequi modo? animam
meam pro te ponam. Hoccine est sequi Magistrum, se nega-
re discipulum? Siccine pro Domino anima ponitur, ut hoc
ne fiat, vox ancillulæ formidetur?* Quid non admira-
tionis, ac commiserationis habet. Petrum COLUM-
NAM FIRMISSIMAM, in fide tam fundatam, in
charitate radicatam, tanta solidarum virtutum mo-
le stabilitam adeò fœdè collapsam! Eandem ruinæ
causam observat Chrysostomus, quam suprà Au-
gustinus, dum ait, suam præ ceteris Petrum in fide
ac dilectione constantiam, præfidenter nimium ia-
Matt. 26. ctitasse: *etsi omnes scandalizati fuerint, ego nunquam scan-
dalizabor.* Ubi sic Petrum differentem inducitur:
Chrysost. *Quid ais Domine? omnes scandalum propter te patiemur,
to. 6. serm. & cum omnibus me quoque annumerasti? Siccine mea
de negat. constantia diffidis? etiamne ego te negabo, qui in mari am-
Petri. bulavi? nonne ego te omnium primus agnovi, & exclama-
vi: tu es Christus, filius Dei vivi. Egone igitur te negabo,
Princeps Apostolorum,* COLUMNA ECCLESIÆ? *quam-
obrem & mihi ipsi præfidens vociferor: Etsi omnes scanda-
lizati fuerint, ego nunquam scandalizabor.* Imbecillis
omnis nostra fortitudo est, humanis viribus nixa.
Recordari debuerat se ita super aquas ambulasse,
ut mergi cœperit! & fluctibus hauriendus fuerit,
nisi auxiliatricem Christus manum porrexisset.
COLUMNAS COELI, Doctor Angelicus supremas
S. Tho. in illas intelligentias non iniuria nuncupavit: quæ
c. 26. Iob etenim præstantiores, excelsiores, elegantiores,
v. 11. unquam columnæ extitere? à summo illo re-
rum omnium artifice conditæ, erectæ, politæ,
naturâ incorruptibiles, tot donis, gratijs, vir-
tutibus stabilitæ? has tamen tantas moles, om-
niumque celsissimam & fortissimam, unus tur-
bo superbiæ evertit, deiecit, ad ima demersit.
Quis hic non obstupescat? quis non exhorres-
cat? ad levem superbiæ ventum: COLUMNÆ
cœli, non solum *contremiscunt*, sed cadunt. Eo-
dem collisæ ac collapsæ sunt, duæ illæ solidissi-
mæ columnæ, divina manu, in Paradiso volup-
tatis exædificatæ, quibus totius generis humani
salus, ac naturæ nostræ nobilissimum ædificium
nitebatur columnam non modo è robore, aut
marmore sectam; sed velut ære fusam, quis meri-
tò non suspexerit Davidem, qui quasi nullis ven-
tis, aut turbinibus concuti, aut prosterni posset,
gloriatur: *ego dixi in abundantia mea, non movebor in* Psal. 29.
æternum; Cum ecce pestilens libidinis flatus, eum
adeò iactavit, concussit, prostravit, ut vocife-
rari compulsus sit: *Veni in altitudinem maris & tem-* Psal. 98.
pestas demersit me. Quare altum quisque in animum
inducat illud Pauli monitum: *Qui stat, videat ne ca-* 1. Cor. 10.
dat. Non es sanctior Davide, sapientior Salo-
mone, fortior Sampsone: hæ tamen Columnæ
corruerunt. Tragicos eorum casus, qui pro fide
orthodoxa etiam carceres, & verbera experti, a- Lux
libi commemoravimus. Unde non est quod quis, Evang
vitæ rigori, virtuti suæ, ac animi robori confidat. D. part. 1. Do.
Augustinus sic omnes terret: *experto crede, coram Deo* 13. post
non mentior: Cedros libani, Duces gregum sub hac peste Pent.
cecidisse reperi, de quorum casu non magis suspicabar, Aug. cit.
quàm Hieronymi, vel Ambrosii. Clemens Alexan- Canop. l.
drinus l. 7. Recognitionum, rem scitu dignissi- 2. apum c.
mam posteris tradidit Neophytos cum S. Petro in 10. Lec. 47.
Insulam Aradum excurrisse, atque istic illos quidem
permagnifica Phidiæ opera, alias ab arte & mate-
ria statuas contemplatos fuisse; *Petrus verò ubi solas
templi* COLUMNAS *miratus est* VITREAS, *egressus est*:
Sufficerat quippe Petro, ut Clemens Alexandrinus
ocularius testis astruit, vidisse columnas, quæ for-
titudinis ac constantiæ symbolum sunt, è tam fi-
ctili ac fragili materia, aptissimum humanæ fragi-
litatis, infirmitatis, ac inconstantiæ, ut exemplo
suo didicit, typum referre: audis virum in toga, in
sago, curiæ, ac Reip. Columnam, omnibus specta-
bilem, in adulterium, in periurium, inque gravem
iniustitiam corruisse, & lapsu suo se vitream profes-
sam fuisse; virum Ecclesiasticum, Religiosum, do-
ctrina ac sanctimonia conspicuum, ordinis sui co-
lumnam, aut arrogantiæ turbine afflatum, aut alio
turpi scandalo collapsum vides, vitream fuisse de-
prehendis.

Puellam vitæ integerrimæ, moribus virgineam,
voto insuper castitatis Deo firmatam, quæ ex ijs co-
lumnis censeri posset de quibus 3. Reg. 7. *capita* Co-
LUMNIARUM, *quasi opere lily fabricata erant*; Subin-
de consuetudine liberiori, contremuisse, in lutum
decidisse, ac fragore suo vitream extitisse cognovi-
mus. Infirmitatis ac fragilitatis nostræ memores
nos quoq; esse convenit, quia habemus *Thesaurum*
Paulo attestante, *in vasis fictilibus*: in quæ verba Do- 1. Cor. 4.
ctor mellifluus: *si stillantē*, inquit, *è cruce Domini san-* v. 7.
guinem collegissem, essetque repositus penes me in vase vitreo Bernard.
quod & portari sæpius oporteret: quid animi habiturus serm. 3.
essem in discrimine tanto? & certò id servandum accepi, Advent.
*pro quo Mercator non insipiens (ipsa utique sapientia)
sanguinem illum dedit. Sed & habeo Thesaurum istum
in vasis fictilibus, & quibus multò plura quàm vitris,
imminere pericula videantur.* Hac fragilitate sua
nos commonente, ut in quotidianis congressi-
bus cautè ambulemus, in festivis convivijs castè
& so-

& sobriè agamus; quæ vti rarò cobrãtur, quin aliquot vitra frangantur, ita frequentius pudicitiæ, & animæ integritas violatur. Quiq; se marmoreos, ac ferreos arbitrabantur, vbi se occasione noxiæ inseruerint, casu ipso quàm fragiles sint, experiuntur. Alypius modestissimus ille, & clarissimus iuuenis, inanitatum omnium contemptor singularis, Colossum se, & *stantem* COLUMNAM arbitrabatur: frustra inquiebat, socijs: ero & nonero in theatris, claudam oculos chalybeo sigillo, vestri, & popularis insaniæ victor inde recedam. At ille turpiter sui, & constantiæ oblitus succubuit, & euersus est. Ita fit quod S. Gregorius Naz. & S. Hieronymus deplorant: *Vt videatur subinde non nemo, qui heri fuit in sacrario, hodie sit in gurgustio: heri deuotus, hodie profanus: nam inter clericos, mox inter saltatores: nunc prace iustitia, mox impudentia, nunc in cælo, mox in cœno.*

Quæ execranda, ac maximè detestanda inconstantia, ne in principes Apostolorum caderet, suâ singulari prouidentiâ ac peculiari gratiâ, has Ecclesiæ Columnas stabiliuit potens & bonus Deus,

§. 3.

Ego confirmaui COLUMNAS EIUS. psal. 74.

ECclesiæ Columen, ac Colnmna Augustinus, in illud psalmi; *ego confirmaui* COLUMNAS EIUS. sic excurrit: *quas* COLUMNAS *confirmauit?* COLUMNAS *Apostolos dicit. sic Apostolus Paulus de coapostolis suis, qui videbantur inquit* COLUMNÆ ESSE. *Et quid essent illæ* COLUMNÆ *nisi ab eo firmarentur? quia terræ motu quodam, etiam ipsa* COLUMNÆ *nutauerunt, in passione Domini, omnes Apostoli desperauerunt.* Ergo, COLUMNÆ *illæ quæ in passione Domini nutauerunt, resurrectione firmatæ sunt.* Præ ceteris verò eos solidius confirmauit, quos in Ecclesiæ firmamentum ab æterno delegerat. S. Leo: *Nec mundi Dominam timet Romam, qui in Caiphæ domo, expauerat Sacerdotis ancillam. Nunquid aut iudicio Pilati, aut sæuitia Iudæorum, minor erat in Claudio potestas. vel in Nerone crudelitas? causam nostri? ipse confirmauit* COLUMNAS *eius*, vt nullis calumniantium telis, nullis inuidorum incentibus, nullis hostium machinis, nullis tyrannorum ac carnificũ viribus, vel leuissimè commouerentur, sed sua inuictâ constantiâ, omnibus essent stabilitatis fundamentum.

Aug. in psal. 74.

S. Leo. serm. 1. de SS. Petro & Paulo.

Amb. serm. 47. *Petrus fidelior factus est postquam fidem se perdidisse defleuit: atque ideo maiorem, gratiam reperit quam amisit. Tanquam bonus pastor enim, tuendum gregem accepit, vt qui sibi antè infirmus fuerat, fieret omnibus firmamentum: & qui ipse tentatione nutauerat, ceteros fidei stabilitate fundaret.* Nutantes firmaret, vacillãtes fulciret, claudicantes consolidaret. Vbi obseruandum occurrit, non caruisse mysterio, primum quod diuina virtute prodigiũ patrauit, fuisse claudicantis gressum firmare; rursus facundia sua dulci DVLCIor AMbrosia: *rectè primum signum mirabilium suorum, Petrus fecit solidando plantas hominis claudi, vt sicut in Ecclesia fidei fundamentum continet, ita & in homine membrorum fundamenta confirmet.* Rectè, inquam, primum in Christiano pedes curat, vt iam non trepidus, & imbecillis possit super Petram Ecclesiæ, sed robustus & fortis incedere. Imitare Petrum columnã peccatorum firmissimã, tremuit ille

S. Ambros. serm. 66. de natali SS. Petri & Pauli. Aug. serm. 2. eodem festo.

ad Ancillæ vocem, & primus in terram corruit: at resipuit ad Christi aspectum, ac deinde stetit in omni vita, inter omnes turbas ac turbines tyrannorum stetit, inquam, pro virtute, pro lege, pro grege, pro Deo, & ita quidem, vt teste S. Maximo, *qui sibi antè infirmus fuerat, fieret omnibus firmamentũ*. Crederes ab infirmitate, fortitudinem: ab inconstantia stabilitatem, à casu constantiam hausisse. Quare nemo queratur se tanto pondere, ac mole peccatorum in terram deiectum, vt nullo molimine erigi valeat. Doctorem Gentium in exemplum ducit Bernardus serm. 1. in conuersione S. Pauli: *quis desperet altrà pro magnitudine cuiuslibet criminis, quandoquidem Paulum audit adhuc spirantem minarum, & cædis in discipulos Domini, subitò factum Vas electionis? quis dicat, iniquitatis pondere pressus, assurgere iam ad studia meliora non valeo?* cùm Paulum videt pondere peccatorum deiectum, in cælum erectum. Vide, non recidas vbi semel erectus, iactura hæc nimis grauis est. Refert naturæ panegyristes nobilissimus, Thebis viginti hominum millia elaborasse, in columna, seu obelisco ingenti effingendo: quem cum subrecturus ipse Rex esset, vereretur que ne machinæ non sufficerent moli, quò maiorem curã ac solertiam operis adderet, filium suum vertici alligari præcepit, vt cùm in vnius filij regis vitã, omnium capita periclitarentur, omni nisu ac industriâ, ruinam, & casum auertere molirentur. Haud aliter cuiusque anima, cui cælestis Pater pretium filij alligauit, vbi omni obelisco, ac Columnâ præstantior assurgere cepit, id omni studio ac viribus satagat ne corruat, ac dilabatur. Franciscus Villaua inter symbola pinxerat erectam Columnam, hoc lemmate adiecto: *Plus recta valebo*: collapsa enim, aut deiecta, nulli vsui, telluris inutile pondus est, deiectam Damasci columnam Paulum vidimus: sed Redemptor noster eandem erexit, ac firmissimè stabiliuit: nam vt Aug. suprà cit: COLUMNA *vna erat ex illis Paulus Apostolus, quas confirmauit:*

S. Maxim. hom. 4.

Plinius l. 36. c. 9

Piset tom. 2 pag. 14.

Aug in psal. 74.

Inter omnes turbines ac tempestates, coram sæuissimo tyranno Nerone, omnibus corruentibus, stetit intrepidus & inconcussus, 2. ad Timoth. c. 4. *in prima mea defensione nemo mihi adfuit, sed omnes me dereliquerunt, non illis imputetur. Dominus autem mihi adstitit, & confortauit me, vt per me prædicatio impleatur, & audiant omnes gentes.* Illustre olim prima veritas de Ieremia dedit testimonium: ego dedi te hodie *in ciuitatem munitam, & in* COLUMNAM FERREAM *& in murum æneum, regibus Iuda loquere ad eos omnia quæ præcipio tibi, ne formides à facie eorum: nec enim timere te, faciam.* Orator aureus, hoc splendidũ elogium COLUMNÆ FERREÆ, primo Apostolorum principi accommodat. *Pater ad Ieremiam dicebat; sicut* COLUMNAM FERREAM, *& sicut murum æneum posui te: sed ipsum quidem genti vni pater, hunc autem Petrum, orbi vniuerso Christus.*

Ierem. c. 1.

Vis videre & alterã *columnam ferream* imo adamantinam? idem Chrysostomus extollens Patriarchæ Iacob in aduersis constantiam, sic in laudes S. Pauli excurrit: Iacob admiratur scriptura: *At quanam illa est* ADAMANTINA PRORSUS ANIMA, *quæ Pauli patientiam possit imitari? neque enim hic septẽ annorum: sed totius vitæ seruitiũ pro sponsa pertulit Christi. non adustus solum æstu diei, & noctu gelu, sed tentationes mille perpetiens. Et nunc quidem verberibus, nunc verò lapidibus cæsus atque collisus. & nunc quidem cum bestiis, modò autem cum fluctibus pugnans, modò etiam continue reluctans fami, diebus & noctibus inter certamina.*

Chrysost. hom. 1. de Laud. Pauli.

Co-

Columnæ è vario lapide confictæ reperiuntur; sed aureo ore, Paulus lobo compositus: *omni lapide talentum praedicarunt*. At hodie COLUMNÆ ECCLESIÆ *sunt testeæ*, fictiles sunt, fragiles sunt, ligneæ sunt, atque utinam non fiant igneæ!

Chrys. cit. Hugo Card. in illud ad Gal. 2. videbantur Columnæ esse.

Sed pergo porrò: Columnæ marmoreæ quamtumuis duræ ac solidæ, fındere tamen deprehendũtur, quod Chrysostomus in Paulo commendat. *Moyses quidem Pharaoni, Paulus autem quotidie diabolo repugnabat. Et ille pro una gente, iste pro uniuerso orbe certauit, non sudore, sed sanguine, vice sudoris vndiq; profluẽte.*

Talis Columna extitit in Gallijs, Pictauiẽsis Antistes Hilarius, quẽ Hieron. inter calumniarũ, persecutionum, aduersitatis tempestates in concussum suspiciens, illustri elogio commendauit, dicens: *inter procellas Mundi Magnus* SUSTENTATOR *Ecclesiæ*. Epiphaniũ verò Cypri Antistitẽ, cuius fuit in tuenda religione clarus & sudatus labor, COLUMNAM VERITATIS, *ac fidei*, indigitauit. Gregorius, Naz. nõminis Theologiæ, quã dicendi elegantia princeps, Basiliũ magnum, validè imperitum vocat COLUMNAM *ac firmamentum Ecclesiæ*. Hi omnes, quod proprium columnarum est, humeris suis Ecclesiã sustentarunt, omne in se pauperum, miserorum, viduarum, pupillorum onus susceperunt, infirmos ac debiles sustentarunt.

Hieron. in Psal. 57. idem. epist. 61.

Greg. Naz. orat. 19.

Cant. 5. *crura illius* (Christi) COLUMNAE MARMOREAS *quæ fundatæ sunt super bases aureas*, Columnæ marmoreæ sunt pedes Christi, Petrus & Paulus, fortissimi ac firmissimi, ut nascentis Ecclesiæ infirmis membra sustentent. Neophytorum onera in se suscipiant, omnium imbecillitatem sustentent. August. serm. 29 de SS Petrum extollens, dignum air fuisse, qui *ædificandus in domo Dei populis, lapis esset ad fundamentum*, COLUMNA AD SUSTENTACULUM, & alterum Ecclesiæ fulcrum Paulus ad Rom. 15. *debemus nos firmiores, imbecillitates infirmorum sustinere*: alter alterius onera portare, defectus mutuos, infirmitates, miserias, *supportantes inuicem in Charitate*. Ad hoc & nos hortatur Petrus Apostolus; *si benefacientes, patienter* SUSTINETIS. Si debetis vos ditiores pauperiem miserorum sustinere, homines tenues, exhaustos, morbidos, qui non habent quo se sustẽtent, subleuare, debetis vos viri potentes, causidici, senatores, iudices, causas pupillorum, viduarum auidè suscipere. Extat illud hominis miseri, qui patrocinio & adminiculo viri misericordis, è graui penuria, ad honestam sustentationem ereptus erat, præclarum in benefactorem, suum monumentum; columnã depingi curarat, quam hedera circumplexa, cum hac Epigraphe: *te stante virebo*, quam multi repunt humi, quos vos aureæ Columnæ, si auxilio vestro, si complexu vestro dignaremini, assurgerent, virerent ac florerent! Hanc sibi laudem meruit Reuerendissimus Gandensis Antonius Triestius, cuius munificentiam, in subleuanda militum potissimũ, hic in castro degentium penuria, vel ipsum nomen testatur: *Antonius Triestius Episcopus*. Anag. *pios sustentat viros pecunijs*. Vosquoque piæ animæ, Religiosi ac Religiosæ humeros ad sustentandum subijcite: columnas vos præbete sacrificijs, precibus, ac sanctis operibus, cælum ne ruat, fulcite: quippe non iniuria Ruffinus, Iustos, *orbis Atlantes*, & Telamones appellandos putauit, qui precibus suis, velut humeris cælum sustentent, ne peccatores obruat & opprimat, sic enim ait in præf. l. 2 de vitis patrum, de iustis loquens: *dubitari non debet, eorum meritis, adhuc stare Mundum*; dum inuicti animi robore, ad omnia infracti ac stabiles, velut Columnæ, cælum sustentant. Vnde de illis Iob. c. 9. *sub quo curuantur, qui* PORTANT *orbem*. Quod primum quidem Deiparæ conuenit, de qua S. Fulgentius lib. 4. Mytho. *Cælum & terra iam dudum ruissent, si Maria precibus non sustentasset*. S. Hieron. *cuius ingenium* (teste Augustino) *diuino dono aureum*, exponens illud Iob. c. 9. v. 13. *sub quo curuantur, qui* PORTANT ORBEM, *sic ait*: PORTANTES *orbem, sancti rectè intelliguntur, qui gloria meritorum suorum magni, & potentes sunt apud Deum; hi ergo cordis humilitate, ad interueniendum pro peccatoribus, in conspectu eius sunt incuruati: Ita sancti portant Mundum, dum eum ne ruat ac pereat, orationum fortitudine* SUSTINENT. Quemadmodum in breuiario Rom. 4. Octob. de Seraphico Francisco legitur, quod cum summus Pontifex Innocentius III. in somnis viderit diuinitus, collabentem Lateranensem Basilicam suis humeris sustinere, & alteram Ecclesiæ Columnam Dominicum, cum ipso ruentem Mundum sustentasse nouimus.

Colos. 3. v. 13.

1. Petri 2.

Anagramma.

Ruffinus l. 2 de vitis Patrum in præf.

Aug. epist. ad Hieron. Hieron. in Iob c. 9. v. 13.

Hoc corruptissimo sæculo, quo orbis ea cidium merito timendum est, vos *orationum fortitudine sustinete*: videmus enim quod curia corruat, pietas, iustitia, veritas, corruat; dum qui Atlantes; qui Columnæ sunt, omne onus abijciunt, humeros subducũt. Præclarè de his Seneca Epist. 86. ubi luxum Romanorum perstringit, *quantum* COLUMNARUM *est, nihil sustinentium: sed in ornamentum positarum, impensæ causa*. In caminis vides Atlantes, Telamones quandoque effictos, velut humeris suis grauissimo oneri succollantes, cum interim tota ædificij moles, parietis alicuius fulcro, quod à tergo est, innitatur.

Hieron. cit.

Iuuat hac tempestate illud Romani Philosophi vsurpare: *quantum est* COLUMNARUM NIHIL SUSTINENTIUM, dum in Magistratu, in militia, in curia sæculari & Ecclesiastica, ij assumuntur, qui nec ætate, nec maturitate, nec probitate, nec prudentia, nec æquitate, quidquam virtutis, roboris, ac constantiæ habent, ut onus ibi impositum sustentent, sed in unum, alterumue reijciunt. Hæc pro loci ac temporis opportunitate, prudens orator diuina sua facundia exaggeret. Demũ, ut eo reuertamur unde exorsi sumus, unam Redemptor noster, Orbis domitor, ad rubrum sanguinis mare Columnam, vel ut alij duas posuit, quas præterire non possumus. Has posuit, virtuti nostræ, patientiæ nostræ dolori nostrò, amori nostro terminos. *Non plus ultra*. Ad has, duo Ecclesiæ Principes feliciter pertigerunt, has amplexi sunt, his confixi & immortui sunt. Aptè Hieronymus in Psal. 95. *Est*, inquit, *Crux Christi, humani generis* COLUMNA.

Seneca cit.

Columnæ ad quas Christus flagellatus.

Ad has Columnas Petrus, utrasque palmas extendit. Vbi soleriter obseruat Augustinus, Sampsonem, dum manus ad ambas columnas extendit, figurã Christi Crucifixi exhibuisse, at longè perfectius eam Petrus dum brachia in Crucem porrexit, expressit. Ipsum audite. *Iam his imaginem Crucis attendite: expansas enim manus ad* DUAS COLUMNAS, *quasi ad duo ligna Crucis extendit*: Paulus verò etsi gladio Neronis occubuit, per omnem vitam, Christo Crucifixus, Crucis columnæ colligatus fuit.

Aug. serm. 107 de temp.

Vnum superest, ut Coronidis loco, *aureas* Columnis *coronas imponamus, quibus longè gloriosius* Ecclesiæ Principes, quam illustrissimi Italiæ Duces *Columnenses* gloriantur: fateor omni posterorum memoria dignum censeri, dum Anno Christi 1216. Ioannes Cardinalis Columna, sacram Christi sanguine tinctam Columnam, Hierosolymis Romam asportauit, vel hoc facto gentilitia sua parmulâ, in qua Columnam argenteam deferebat, illustrior, quàm propter maiorum in Rempublicam merita quibus illam obtinuisse narratur.

Hanc gentilitiam tesseram, non multò pòst, corona aurea, columnæ imposita nobilitauit, ut deinceps *Columnenses* non simplicem columnam, sed aureâ coronâ impositâ, radiantem, gestare conspiciantur.

At longè illustrius ambæ, de quibus egimus, cæli terræque Columnæ, Coronâ gloriæ redimitæ, in omni æternitate refulgebunt.

INDEX
FESTORVM ET PARAGRAPHORVM
in hac prima Parte Cæleſtis Panthei.

FESTVM SECVNDVM SOLENNITATIS PENTECOSTES. fol.138.

Sic Deus dilexit mundum. Ioan.3.v.16.

EMBLEMA XVII.

Fax, een caudela.

—— *vestrûs consumor in vsus.*

§.1. *Sic Deus dilexit mundum, vt omnia sua nobis communicârit.*

§.2. *Sic Deus dilexit mundum, vt non solùm dederit sua, sed & se, totusq; consumptus sit in vsus nostros.*

§.3. *Deus redamandus iuxta illud Augustini, O anima dilige eum, a quo tantùm dilecta es, ama amantem te.* August.manual.c.24.

FESTVM TERTIVM SOLENNITATIS PENTECOSTES. fol.147.

Vt vitam habeant, & abundantiùs habeant. Ioan.10.

EMBLEMA XVIII.

Pelicanus suo sanguine pullos pascens.

——*amor nullum nouit habere modum.* Tibull.l.2.

§.1. *Vt vitam habeant, &* ABVNDANTIVS *habeant.* Ioan.10.

§.2. *Officia etiam gratuita, & opera supererogatoria ex affectu superabundantis exhibenda.*

FESTVM SANCTISSIMÆ TRINITATIS. fol.154.

Hi tres vnum sunt. 1.Ioan.5.

EMBLEMA XIX.

Sol relucens in speculo sub aquis, vnde per refractionem, tertia solis imago refulget.

—— *mirabile visu.* Virg 12.Æneid.

§.1. *Videmus nunc per speculum in ænigmate.* 1.Corinth.13.

§.2. *Quâ ratione homo, perfecta augustissimæ triados imago existat, & esse debeat.*

§.3. *Quinam cultores sacratissimæ Trinitatis eximij eluxerint.*

OCTAVA

SANCTISSIMI CORPORIS DOMINI SVB SACRAMENTO MIRABILI. fol.163.

Memoriam fecit MIRABILIVM *suorum.* Psalm.110.

EMBLEMA XX.

Sol relucens in modico aquæ vasculo.

Maximus in minimo.

Mirabilis Deus in Sanctis suis, mirabilis in omnibus operibus suis; sed nusquam mirabilior, quàm in Sacramento mirabili: vbi velut exhaustâ potentiâ existit miraculum, *ab ipso factorum maximum.* Fecitq; *memoriam* mirabilium *suorum.Psal.*110.

I. MIRABILIVM.

Maximus in minimo.

Caro cibus, Sanguis potus; manet tamen Christus totus sub vtraque specie.

Totus hic, quantus quantus est, immensus ille *Cælestis Pantheipart I..*

Deus, sub minima mica ac stillicidio existit; vt & nos doceat humilitate ac demissione minimos, catelli instar, ex hac mensa micas emendicare.

II. MIRABILIVM.

Transubstantiatio.

Dogma datur Christianis, quòd in carnem transit panis, & vinum in sanguinem.

Quam diuinam metamorphosim, vbi contra Heterodoxos solidis argumentis & dilucidis rationibus ostendero, fideles omnes, qui hoc cælesti cibo reficiuntur, vitâ & moribus in Christum transire debere comprobabo.

III. MIRABILIVM.

Replicatio.

Sumit vnus, sumunt mille, quantum isti, tantum ille.

Quia vnus ille, qui sumitur, millies & millies & vbique in Eucharistia est. Quod stupendum prodigium, maiorem eius in nos amorem declarat, nec minorem à nobis venerationem postulat, quam si semel, aut vno in loco SS. illud corpus in Eucharistia sumendum exponeretur.

IV. MIRABILIVM.

Cibus indeficiens.

Nec sumptus consumitur.

Quod nullis alijs conuiuijs conceditur, quæ quantumuis splendida, ac regia paucis diebus, aut vt opulentissimum Assueri, aliquot mensibus, finiuntur.

V. MIRABILIVM.

Inter sacrilegorum sicas illæsus.

A sumente non concisus, non confractus, non diuisus, integer accipitur.

Detestandas ac planè execrandas Sanctissimi Christi corporis iniurias Iudæi, Magi, alijque sacrilegi calcibus proterendo, brutis obijciendo, stylis configendo, inferre conati sunt. Sed Christus hic radij instar solaris, illæsus & indiuisus perstitit. Vnde monet Bonauentura, vt & cor nostrum indiuisum, ac integrum offeramus. Atque ad hoc Sacramentum concordiæ, *quod ex ijs qua ad vnum aliquid rediguntur, instituit*, omni odio ac dissensione sepositâ, accedamus.

VI. MIRABILIVM.

Veneratio à Brutis exhibita.

Quod non capis, quod non vides, animosa firmat fides præter rerum ordinem.

Qui ordo hic omnis inuertitur, dum ipsa bruta animantia, quem homines creatori suo cultum ac venerationem negant, exhibent.

VII. MIRABILIVM.

Species extra subiectum.

Sub diuersis speciebus, signis tantùm & non rebus.

Latet Deus noster absconditus, qui dixit, quòd habitaret in nebula; sub his tamen quasi pellibus Esau, noster Iacob delitescens, mille benedictionibus nos adimplebit.

INDEX

INDEX
LOCORVM SACRÆ SCRIPTVRÆ, quæ in hac prima parte diffusiùs explicantur.

Cap. Vers. Fol.

GENESIS.

EXODVS.

NVMERI.

DEVTERONOMI.

IOSVE.

PRIMVS REGVM.

SECVNDVS REGVM.

TERTIVS REGVM.

QVARTVS REGVM.

PRIMVS PARALIPOMENON.

TOBIAS.

IVDITH.

ESTHER.

IOB.

Ro 2 25 De-

IOEL.

12131. Prin-

ACTA APOSTOLORVM.

AD ROMANOS.

PRIMA AD CORINTHIOS.

SECVNDA AD CORINTHIOS.

AD GALATAS.

AD EPHESIOS.

AD PHILIPPENSES.

AD COLOSSENSES.

AD TIMOTHEVM, PRIMA.

SECVNDA AD TIMOTHEVM.

AD TITVM.

Cap. Vers. Fol.

AD HEBRÆOS.

EPISTOLA IACOBI.

EPISTOLA PRIMA PETRI.

SECVNDA PETRI.

PRIMA EPISTOLA IOANNIS.

APOCALYPSIS IOANNIS APOSTOLI.

Finis indicis Locorum Sacr Scripturæ huius primæ Partis.

INDEX

INDEX ALPHABETICVS

Rerum memorabilium, quæ in hac prima parte copiosiùs explananrur.

B.

C.

An

D.

Tres

E.

Quibus

I.

L.

M.

Exem-

Velut

W.

X.

Z.

Indicis Cælestis Panthei primæ Partis

FINIS.